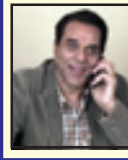

GS CPA, INC.
ਤੁਹਾਡੀਆਂ ਸਭਾ ਅਕਾਊਂਟਿੰਗ ਤੇ ਟੈਕਸ ਲੋੜਾਂ ਲਈ
Gurpreet Singh, CPA, MBA
Certified Public Accountant
 5820 W 56th Street, Suite # 1,
 Lafayette Rd. & 56th St. Crossing,
 Indianapolis, IN 46254
Ph:317-248-4802 e-mail: info@gscpainc.com
 Fax: 317-800-7947 Website: www.gscpainc.com

Truck Insurance Specialist

 • Preferred Carriers (A++)
 • Bobtail Insurance
 • Cargo and Primary Liability
TRI COUNTY INSURANCE
734 655 9090

10 ਸਾਲਾਂ ਤੋਂ ਪੰਜਾਬੀ ਪਰਿਵਾਰਾਂ ਦੀ ਪਹਿਲੀ ਪਸੰਦ

AMANTEL.COM
 \$25 'ਚ 2600 ਮਿੰਟ (43.5 ਘੰਟੇ)
 ਘਰ ਦੇ ਫੋਨ ਅਤੇ ਸੈਲ ਫੋਨ ਲਈ ਇਕੋ ਰੇਟ
24/7 Customer Service ਟੌਲ ਫਰੀ ਨੰਬਰ 'ਤੇ ਕਾਲ ਕਰੋ
 ਜਿੰਨੀ ਦੇਰ ਗੱਲਾਂ ਕਰੋਗੇ ਉਨੇ ਹੀ ਮਿੰਟ ਕੱਟੇ ਜਾਣਗੇ
 1-888-652-6268, 732-983-4332/4333

USPS - PP 1 **Sixteenth Year of Publication** ਮਿਡਵੈਸਟ ਐਡੀਸ਼ਨ Price 50¢ Email: punjabtimes1@gmail.com
 ਸ਼ਿਕਾਗੋ, ਸੈਨ ਫਰਾਂਸਿਸਕੋ ਅਤੇ ਨਿਊ ਯਾਰਕ ਤੋਂ ਇਕੋ ਸਮੇਂ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਿਤ ਹਫ਼ਤਾਵਾਰ **www.punjabtimesusa.com**
ਪੰਜਾਬ ਟਾਈਮਜ਼
 Punjab Times, Vol 16, Issue 24, June 13, 2015 20451 N Plum Grove Rd., Palatine, IL 60074 Ph:847-359-0746, Fax:847-705-9388

ਸਿੱਖੀ ਉਤੇ ਸਿਆਸਤ ਫਿਰ ਪਈ ਭਾਰੀ

ਪ੍ਰੋ. ਭੁੱਲਰ ਨੂੰ ਪੰਜਾਬ ਤਬਦੀਲ ਕਰਨ ਦਾ ਰਾਹ ਸਾਫ਼

ਘੱਲੂਘਾਰਾ ਦਿਵਸ ਸਮਾਗਮ ਮੌਕੇ ਝੜਪਾਂ

ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ (ਗੁਰਵਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਵਿਰਕ): ਇਕੱਤੀ ਸਾਲ ਪਹਿਲਾਂ ਦਰਬਾਰ ਸਾਹਿਬ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਉਤੇ ਹੋਏ ਫੌਜੀ ਹਮਲੇ ਦੀ ਵਰ੍ਹੇਗੰਢ ਮੌਕੇ ਕਰਵਾਏ ਬਰਸੀ ਸਮਾਗਮ ਦੌਰਾਨ ਇਕ ਵਾਰ ਫਿਰ ਟਕਰਾਅ ਹੋ ਗਿਆ। ਇਸ ਟਕਰਾਅ ਨੇ ਧਰਮ ਦੇ ਨਾਂ ਉਤੇ ਸੋਝੀ ਸਿਆਸਤ ਦੀ ਤਸਵੀਰ ਸਾਹਮਣੇ ਲਿਆ ਦਿੱਤੀ। ਸਾਕਾ ਨੀਲਾ ਤਾਰਾ ਨੂੰ 31 ਸਾਲ ਹੋ ਚੁੱਕੇ ਹਨ ਤੇ ਇਸ ਸਬੰਧੀ ਬਰਸੀ ਸਮਾਗਮ ਹਰ ਸਾਲ ਮਨਾਇਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਪਰ ਸ਼ਹੀਦ ਪਰਿਵਾਰਾਂ ਦੇ ਸਨਮਾਨ ਲਈ ਸਮਾਗਮ ਪਹਿਲੀ ਵਾਰ ਸਾਲ 2003 ਵਿਚ ਸ਼ੁਰੂ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ। ਇਸ ਸਮਾਗਮ ਵਿਚ ਸੰਤ ਜਰਨੈਲ ਸਿੰਘ ਭਿੰਡਰਾਂਵਾਲੇ ਨੂੰ ਸ਼ਹੀਦ ਕਰਾਰ ਦਿੰਦਿਆਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਬੇਟੇ ਈਸ਼ਰ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਸ੍ਰੀ ਅਕਾਲ ਤਖ਼ਤ ਸਾਹਿਬ ਤੋਂ ਸਿਰੋਪਾਓਂ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਸੀ। ਉਸ ਪਿੱਛੋਂ ਇਹ ਸਮਾਗਮ ਨਿਰੰਤਰ ਇਸੇ ਢੰਗ ਨਾਲ ਹੋ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਸਮਾਗਮ ਪਿੱਛੋਂ ਹਰ ਸਾਲ ਹੀ 'ਖਾਲਿਸਤਾਨ ਜ਼ਿੰਦਾਬਾਦ' ਅਤੇ 'ਸੰਤ ਭਿੰਡਰਾਂਵਾਲੇ ਜ਼ਿੰਦਾਬਾਦ' ਦੇ ਨਾਅਰੇ ਵੀ ਲੱਗਦੇ ਹਨ ਤੇ ਸਾਹਿਤ ਸਮੱਗਰੀ ਵੀ ਵੰਡੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ।

ਦੋ ਸਾਲਾਂ ਤੋਂ ਹੀ ਟਕਰਾਅ ਕਿਉਂ?

ਸਾਕਾ ਨੀਲਾ ਤਾਰਾ ਦਾ ਬਰਸੀ ਸਮਾਗਮ ਹਰ ਸਾਲ ਸ਼ਾਂਤੀ ਪੂਰਵਕ ਢੰਗ ਨਾਲ ਮਨਾਇਆ ਜਾਂਦਾ ਰਿਹਾ ਹੈ ਪਰ ਪਿਛਲੇ ਦੋ ਸਾਲਾਂ ਵਿਚ ਸਮਾਗਮ ਦੌਰਾਨ ਸਿੱਖ ਧਿਰਾਂ ਵਿਚ ਟਕਰਾਅ ਹੋਇਆ ਹੈ। ਪਿਛਲੇ ਵਰ੍ਹੇ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਕਮੇਟੀ ਵੱਲੋਂ ਗਰਮਖਿਆਲੀ ਸਿੱਖ ਜਥੇਬੰਦੀਆਂ ਦੇ ਨੁਮਾਇੰਦਿਆਂ ਨੂੰ ਸਟੇਜ 'ਚੋਂ ਬੋਲਣ ਨਾ ਦੇਣ ਕਰ ਕੇ ਦੋਵੇਂ ਧਿਰਾਂ ਭਿੱਤਰੀਆਂ ਸਨ। ਇਸ ਵਾਰ ਵੀ ਟਕਰਾਅ ਦਾ ਮਾਹੌਲ ਬਣ ਗਿਆ ਸੀ। ਕੁਝ ਕੱਟੜ ਹਿੰਦੂ ਜਥੇਬੰਦੀਆਂ ਨੇ ਪੰਜਾਬ ਤੇ ਜੰਮੂ ਵਿਚ ਸੰਤ ਭਿੰਡਰਾਂਵਾਲੇ ਦੇ ਪੋਸਟਰ ਪਾੜ ਕੇ ਛੇ ਜੂਨ ਨੂੰ ਅਤਿਵਾਦ ਖਾਤਮਾ ਦਿਵਸ ਦੇ ਤੌਰ ਉਤੇ ਮਨਾਉਣ ਦਾ ਐਲਾਨ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਸੀ। ਮੋਤਵੇਂ ਰੂਪ ਵਿਚ ਬਹੁਤ ਸਾਰੀਆਂ ਸਿੱਖ ਜਥੇਬੰਦੀਆਂ ਨੇ ਮੁਕਾਬਲੇ ਦੇ ਪ੍ਰੋਗਰਾਮ ਉਲੀਕ ਲਏ।

ਤਸਵੀਰ ਲੱਗੀਆਂ ਟੀ-ਸ਼ਰਟਾਂ ਪਾਈ ਕੁਝ ਨੌਜਵਾਨ ਦਰਬਾਰ ਸਾਹਿਬ ਦੀ ਪਰਿਕਰਮਾ ਵਿਚ ਪਹੁੰਚੇ ਅਤੇ ਖਾਲਿਸਤਾਨ ਜ਼ਿੰਦਾਬਾਦ ਦੇ ਨਾਅਰੇ ਲਾਉਣ ਲੱਗ ਪਏ ਜਿਸ ਕਾਰਨ ਦੋਵਾਂ ਧਿਰਾਂ ਵਿਚ ਟਕਰਾਅ ਹੋ ਗਿਆ। ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਕਮੇਟੀ ਇਨ੍ਹਾਂ (ਬਾਕੀ ਸਫਾ 6 'ਤੇ)

ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ: ਪ੍ਰੋ. ਦਵਿੰਦਰਪਾਲ ਸਿੰਘ ਭੁੱਲਰ ਨੂੰ ਦਿੱਲੀ ਦੀ ਤਿਹਾੜ ਜੇਲ੍ਹ ਤੋਂ ਪੰਜਾਬ ਵਿਚ ਤਬਦੀਲ ਕਰਨ ਲਈ ਪੰਜਾਬ ਸਰਕਾਰ ਰਾਜ਼ੀ ਹੋ ਗਈ ਹੈ। ਦਿੱਲੀ ਦੇ ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਅਰਵਿੰਦ ਕੇਜਰੀਵਾਲ ਵੱਲੋਂ ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਸਿੰਘ ਬਾਦਲ ਨੂੰ ਪੱਤਰ ਲਿਖ ਕੇ ਪ੍ਰੋ. ਭੁੱਲਰ ਨੂੰ ਤਿਹਾੜ ਤੋਂ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਜੇਲ੍ਹ ਭੇਜਣ ਬਾਰੇ ਕੋਈ ਉਜ਼ਰ ਨਾ ਹੋਣ ਦੀ ਗੱਲ ਆਖੀ ਸੀ। ਉਧਰ, ਕੁੱਲ ਹਿੰਦ ਅਤਿਵਾਦ ਵਿਰੋਧੀ ਮੋਰਚਾ ਦੇ ਚੇਅਰਮੈਨ ਮਨਿੰਦਰਜੀਤ ਸਿੰਘ ਬਿੱਟਾ ਨੇ ਪ੍ਰੋ. ਭੁੱਲਰ ਨੂੰ ਪੰਜਾਬ ਤਬਦੀਲ ਕਰਨ ਇਤਰਾਜ਼ ਪ੍ਰਗਟਾਇਆ ਹੈ।

ਇਸੇ ਦੌਰਾਨ ਸਿਆਸੀ ਮਾਹਿਰ ਇਸ ਕਾਰਵਾਈ ਪਿੱਛੇ ਸਿਆਸਤ ਨੂੰ ਜ਼ਿਆਦਾ ਭਾਰ ਮੰਨ ਰਹੇ ਹਨ ਕਿਉਂਕਿ ਦਿੱਲੀ ਵਿਚ ਸੀਲਾ ਦੀਕਸ਼ਿਤ ਸਰਕਾਰ ਸਮੇਂ ਸ. ਬਾਦਲ ਕਹਿ ਚੁੱਕੇ ਹਨ ਕਿ ਅਜਿਹੇ ਖਤਰਨਾਕ ਖਾਤਕੂ ਨੂੰ ਪੰਜਾਬ ਵਿਚ ਰੱਖਣ ਦਾ ਖਤਰਾ ਹੈ। ਅਰਵਿੰਦ ਕੇਜਰੀਵਾਲ ਇਸ ਮੁੱਦੇ ਉਤੇ ਪੰਜਾਬ ਸਰਕਾਰ ਨੂੰ ਘੇਰਨ ਦੀ ਤਾਕ ਵਿਚ ਸਨ, ਪਰ ਸ. ਬਾਦਲ ਨੇ ਕੇਜਰੀਵਾਲ ਨੂੰ ਚਾਰੇ ਖਾਨੇ ਚਿੱਤ ਕਰ ਦਿੱਤਾ। ਬਾਦਲ ਦੇ ਜਿਥੇ ਭੁੱਲਰ ਨੂੰ ਪੰਜਾਬ ਲਿਆਉਣ ਲਈ ਹਾਂ ਕਰ ਕੇ ਕੇਜਰੀਵਾਲ ਨੂੰ ਸਿਆਸੀ ਮਾਤ ਦਿੱਤੀ ਹੈ, ਉਥੇ 2017 ਦੀਆਂ ਚੋਣਾਂ ਲਈ ਗਰਮਖਿਆਲੀ ਸਿੱਖ ਵੋਟ ਬੈਂਕ ਨੂੰ ਖੁਸ਼ ਕਰਨ ਦਾ ਯਤਨ ਕੀਤਾ ਹੈ।

ਸ੍ਰੀ ਕੇਜਰੀਵਾਲ ਵੱਲੋਂ ਗੇਂਦ ਬਾਦਲ ਸਰਕਾਰ ਦੇ ਪਾਲੇ ਵਿਚ ਸੁੱਟੀ ਸੀ, ਕਿਉਂਕਿ ਜੇ ਉਹ ਪ੍ਰੋ. ਭੁੱਲਰ ਨੂੰ ਪੰਜਾਬ ਦੀ ਜੇਲ੍ਹ ਵਿਚ ਤਬਦੀਲ ਕਰਨ ਤੋਂ ਇਨਕਾਰ ਕਰਦੇ ਤਾਂ ਗਰਮਖਿਆਲੀ ਸਿੱਖਾਂ ਦੇ ਪ੍ਰਤੀਕਰਮ ਦਾ ਖਦਸ਼ਾ ਸੀ ਤੇ ਜੇ ਹਾਂ ਕਰਦੇ ਹਨ ਤਾਂ ਹਿੰਦੂ ਵੋਟਾਂ ਤੇ ਭਾਈਵਾਲ ਪਾਰਟੀ ਭਾਜਪਾ ਦੀ

ਨਾਰਾਜ਼ਗੀ ਦਾ ਡਰ ਸੀ, ਜਦਕਿ ਕੇਜਰੀਵਾਲ ਆ ਰਹੀਆਂ ਸਾਲ 2017 ਦੀਆਂ ਵਿਧਾਨ ਸਭਾ ਚੋਣਾਂ ਦੇ ਮੱਦੇਨਜ਼ਰ ਸਿੱਖਾਂ ਦੇ ਹਰ ਇਕ ਤਬਕੇ ਨੂੰ ਨਾਲ ਜੋੜਨ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਵਿਚ ਹਨ।

ਇਸੇ ਦੌਰਾਨ ਪੰਜਾਬ ਦੀਆਂ ਪੰਥਕ ਜਥੇਬੰਦੀਆਂ ਦੇ ਸਾਂਝੇ ਵਫਦ ਦੀ ਸੂਬੇ ਦੇ ਪੁਲਿਸ ਮੁਖੀ ਸੁਮੇਧ ਸਿੰਘ ਸੈਣੀ ਨਾਲ ਮੀਟਿੰਗ ਦੌਰਾਨ ਪੰਜਾਬ ਤੇ ਹੋਰ ਸੂਬਿਆਂ ਦੀਆਂ ਜੇਲ੍ਹਾਂ ਵਿਚ ਬੰਦ

(ਬਾਕੀ ਸਫਾ 6 'ਤੇ)

ਪੰਜਾਬ ਟਾਈਮਜ਼
ਦੀ ਨਵੀਂ ਈ-ਮੇਲ
 Punjabtimes1@gmail.com

Dhade & Associates, PC **Immigration Lawyers**
WE FIGHT FOR YOUR RIGHTS!
ਤੁਹਾਡਾ ਆਪਣਾ ਪੰਜਾਬੀ ਇਮੀਗਰੇਸ਼ਨ ਵਕੀਲ
 *ਪ੍ਰੋਫੈਸ਼ਨਲ ਵੀਜ਼ੇ (ਡਾਕਟਰ, ਇੰਜੀਨੀਅਰ ਆਦਿ)
 *ਗਰੀਨ ਕਾਰਡ *ਸਿਟੀਜ਼ਨਸ਼ਿਪ *ਅਡਜਸਟਮੈਂਟ ਆਫ ਸਟੇਟਸ
 *ਡੀਪੈਰਟੇਸ਼ਨ *ਰਿਫਿਊਜੀ ਕੇਸ *ਅਸੀਂ ਤੁਹਾਡੀਆਂ ਅਮਰੀਕਾ ਅਤੇ ਕੈਨੇਡਾ ਵਿਚ ਸਭੇ ਇਮੀਗਰੇਸ਼ਨ ਲੋੜਾਂ ਪੂਰੀਆਂ ਕਰ ਸਕਦੇ ਹਾਂ
 *ਅਸੀਂ ਕੈਨੇਡਾ ਦੀ ਇਮੀਗਰੇਸ਼ਨ 6 ਤੋਂ 12 ਮਹੀਨੇ 'ਚ ਕਰ ਸਕਦੇ ਹਾਂ
Ph:248-254-3441
 Fax:(248) 254-3443 www.eagle.pro, Email: info@eagle.pro
 Herman Singh Dhade
 Immigration Lawyer
 7071 Orchard Lake Rd, Suite 320, W. Bloomfield, MI 48322

World Wide Travel
 Estb. 1975
 www.fly2world.com
ਸਸਤੇ ਟਿਕਟ ਬਿਹਤਰ ਸੇਵਾ
DETROIT 734 838 9998 **TOLL FREE** 866 66 INDIA **CHICAGO** 312 224 8800
 DELTA KLM AIRFRANCE ETIHAD QATAR Gulf Air Emirates Continental Airlines Lufthansa American Airlines

ਕੇਜਰੀਵਾਲ ਸਰਕਾਰ ਦਾ ਕਾਨੂੰਨ ਮੰਤਰੀ ਗ੍ਰਿਫਤਾਰ

ਨਵੀਂ ਦਿੱਲੀ: ਕਾਨੂੰਨ ਦੀ ਜਾਅਲੀ ਡਿਗਰੀ ਮਾਮਲੇ ਵਿਚ ਦਿੱਲੀ ਦੀ ਆਮ ਆਦਮੀ ਪਾਰਟੀ ਦੀ ਸਰਕਾਰ ਦੇ ਕਾਨੂੰਨ ਮੰਤਰੀ ਜਤਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਤੋਮਰ ਨੂੰ ਦਿੱਲੀ ਪੁਲਿਸ ਨੇ ਗ੍ਰਿਫਤਾਰ ਕਰ ਲਿਆ। ਇਸ ਮਗਰੋਂ ਮੰਤਰੀ ਨੂੰ ਸਾਕੇਤ ਅਦਾਲਤ ਵਿਚ ਪੇਸ਼ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਜਿਸ ਨੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਪੁਲਿਸ ਰਿਮਾਂਡ ਦੇ ਦਿੱਤਾ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਵਜ਼ਾਰਤ ਤੋਂ ਅਸਤੀਫਾ ਦੇ ਦਿੱਤਾ ਹੈ।

ਯਾਦ ਰਹੇ, 49 ਸਾਲਾਂ ਤੋਮਰ ਖਿਲਾਫ ਦਿੱਲੀ ਪੁਲਿਸ ਵੱਲੋਂ ਸ਼੍ਰੀ ਤੋਮਰ ਦੀ ਜਾਅਲੀ ਡਿਗਰੀ ਬਾਰੇ ਜਾਂਚ ਕੀਤੀ ਜਾ ਰਹੀ ਸੀ। ਗਿਆਰਾਂ ਮਈ ਨੂੰ ਦਿੱਲੀ ਬਾਰ ਕੌਂਸਲ ਨੇ ਪੁਲਿਸ ਨੂੰ ਸ਼ਿਕਾਇਤ ਕੀਤੀ ਕਿ ਦਿੱਲੀ ਦੇ ਕਾਨੂੰਨ ਮੰਤਰੀ ਦੀ ਐਲ.ਐਲ.ਬੀ. ਦੀ ਡਿਗਰੀ ਜਾਅਲੀ ਹੈ ਤਾਂ ਪੁਲਿਸ ਨੇ 8 ਜੂਨ ਨੂੰ ਸ਼੍ਰੀ ਤੋਮਰ ਖਿਲਾਫ ਧਾਰਾ 420, 467, 468 ਤੇ 120 ਬੀ ਤਹਿਤ ਹੋਜ਼ਪਾਸ ਬਾਣੇ ਵਿਚ ਕੇਸ ਦਰਜ ਕੀਤਾ ਸੀ। ਇਹ ਕੇਸ ਮਗਰੋਂ ਵਸੰਤ ਵਿਹਾਰ ਬਾਣੇ ਤਬਦੀਲ ਕੀਤਾ ਗਿਆ। ਇਹ ਗ੍ਰਿਫਤਾਰੀ ਉਦੋਂ ਹੋਈ ਹੈ ਜਦੋਂ ਦਿੱਲੀ ਸਰਕਾਰ ਤੇ ਉਪ ਰਾਜਪਾਲ ਨਜੀਬ ਜੰਗ ਵਿਚਾਲੇ ਖਿੱਚੋਤਾਣ ਚੱਲ ਰਹੀ ਹੈ। ਉਧਰ ਪੁਲਿਸ ਨੇ ਦਾਅਵਾ ਕੀਤਾ ਹੈ ਕਿ ਜਾਂਚ ਦੌਰਾਨ ਇਹ ਤੱਥ ਸਾਹਮਣੇ ਆਏ ਹਨ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਆਧਾਰ ਉਤੇ ਹੀ ਕਾਰਵਾਈ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ। ਦਿੱਲੀ ਪੁਲਿਸ ਦੇ ਕਮਿਸ਼ਨਰ ਬੀ.ਐਸ. ਬੱਸੀ ਨੇ ਕਿਹਾ ਹੈ ਕਿ ਕਾਨੂੰਨ ਤਹਿਤ ਕਾਰਵਾਈ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ।

ਇਸੇ ਦੌਰਾਨ ਸਾਕੇਤ ਕੋਰਟ ਅਤੇ ਵਸੰਤ ਵਿਹਾਰ ਬਾਣੇ ਦੇ ਬਾਹਰ ਆਮ ਆਦਮੀ ਪਾਰਟੀ ਦੇ ਵਰਕਰਾਂ ਨੇ ਦਿੱਲੀ ਪੁਲਿਸ ਖਿਲਾਫ ਨਾਅਰੇਬਾਜ਼ੀ ਕੀਤੀ। ਉਪ ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਮਨੀਸ਼ ਸਿਸੋਦੀਆ ਨੇ ਭਾਜਪਾ ਤੇ ਦਿੱਲੀ ਦੇ ਉਪ ਰਾਜਪਾਲ ਪ੍ਰਤੀ ਸਖ਼ਤ ਰੁਖ਼ ਅਖ਼ਤਿਆਰ ਕਰਦੇ ਹੋਏ ਕਿਹਾ ਕਿ ਦਿੱਲੀ ਅੰਦਰ ਐਮਰਜੈਂਸੀ ਵਰਗੇ ਹਾਲਤ ਬਣ ਗਏ ਹਨ ਤੇ ਦਿੱਲੀ ਦੇ ਕਾਨੂੰਨ ਮੰਤਰੀ ਦੀ ਗ੍ਰਿਫਤਾਰੀ ਬਦਲਾ ਲੈਣ ਲਈ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ। ਗੌਰਤਲਬ ਹੈ ਕਿ ਦਿੱਲੀ ਵਿਚ ਕੇਜਰੀਵਾਲ ਸਰਕਾਰ ਅਤੇ ਉਪ ਰਾਜਪਾਲ ਨਜੀਬ ਜੰਗ ਵਿਚਾਲੇ ਟਕਰਾਅ ਚੱਲ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਸ਼੍ਰੀ ਜੰਗ ਵੱਲੋਂ ਸੂਬਾ ਸਰਕਾਰ ਦੀ ਭ੍ਰਿਸ਼ਟਾਚਾਰ ਵਿਰੋਧੀ ਬੁੱਢ ਦਾ ਮੁਖੀ ਐਮ.ਕੇ. ਮੀਨਾ ਨੂੰ ਲਾ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਅਤੇ ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਉਸ ਨੂੰ ਕੰਮ ਕਰਨ ਤੋਂ ਰੋਕ ਦਿੱਤਾ। ਇਸ ਦੇ ਨਾਲ ਹੀ ਦਿੱਲੀ ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਆਪਣੇ ਗ੍ਰਹਿ ਸਕੱਤਰ ਧਰਮਪਾਲ ਨੂੰ ਹਟਾ ਦਿੱਤਾ। ਇਸ ਅਧਿਕਾਰੀ ਨੇ ਦਿੱਲੀ ਪੁਲਿਸ ਦੇ ਅਧਿਕਾਰੀ ਐਮ.ਕੇ. ਮੀਨਾ ਨੂੰ ਭ੍ਰਿਸ਼ਟਾਚਾਰ ਵਿਰੋਧੀ ਬੁੱਢ ਦੇ ਮੁਖੀ ਵਜੋਂ ਨਿਯੁਕਤ ਕਰਨ ਬਾਰੇ ਨੋਟੀਫਿਕੇਸ਼ਨ ਜਾਰੀ ਕੀਤਾ ਸੀ, ਪਰ ਉਪ ਰਾਜਪਾਲ ਨੇ ਸਰਕਾਰ ਦਾ ਇਹ ਫੈਸਲਾ ਨਾਮਨਜ਼ੂਰ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਹੈ।

ਮੁਲਕ ਵਿਚ ਸਹਿਮ ਫੈਲਾ ਰਹੀ ਹੈ ਮੋਦੀ ਸਰਕਾਰ: ਸੋਨੀਆ

ਨਵੀਂ ਦਿੱਲੀ: ਕਾਂਗਰਸ ਪ੍ਰਧਾਨ ਸੋਨੀਆ ਗਾਂਧੀ ਨੇ ਪ੍ਰਧਾਨ ਮੰਤਰੀ ਨਰੇਂਦਰ ਮੋਦੀ 'ਤੇ ਹਮਲਾ ਕਰਦਿਆਂ ਦੋਸ਼ ਲਗਾਇਆ ਕਿ ਉਹ ਆਪਣੇ ਵਰਕਰਾਂ ਨੂੰ ਫਿਰਕਾਪ੍ਰਸਤੀ ਫੈਲਾਉਣ ਲਈ ਡਰ ਅਤੇ ਦਬਾਅ ਦਾ ਮਾਹੌਲ ਪੈਦਾ ਕਰਨ ਦੀ ਇਜਾਜ਼ਤ ਦੇ ਕੇ ਦੇਹਰੀ ਖੇਡ ਰਹੇ ਹਨ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਸਰਕਾਰ ਦੇ ਇਹ ਦੋਸ਼ ਵੀ ਲਗਾਇਆ ਕਿ ਕਲਿਆਣਕਾਰੀ ਢਾਂਚੇ ਨੂੰ ਖਤਮ ਕਰਨ ਲਈ ਨਿਰਧਾਰਤ ਯੋਜਨਾ ਤਹਿਤ ਕੰਮ ਕੀਤਾ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ।

ਲੋਕ ਸਭਾ ਚੋਣਾਂ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਕਾਂਗਰਸ ਦੇ ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀਆਂ ਦੇ ਪਹਿਲੇ ਸੰਮੇਲਨ ਦੌਰਾਨ ਸੰਬੋਧਨ ਕਰਦਿਆਂ ਸ਼੍ਰੀਮਤੀ ਗਾਂਧੀ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਭੂਮੀ ਗ੍ਰਹਿਣ ਅਤੇ ਖਾਧ ਸੁਰੱਖਿਆ ਕਾਨੂੰਨ 'ਤੇ ਸਰਕਾਰ ਦੇ ਕਦਮਾਂ ਦਾ ਮਜ਼ਬੂਤੀ ਨਾਲ ਵਿਰੋਧ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇ। ਇਕ ਪਾਸੇ ਦੋਸ਼ ਦੇ ਪ੍ਰਧਾਨ ਮੰਤਰੀ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਸੁਸ਼ਾਸਨ ਅਤੇ ਸੰਵਿਧਾਨਕ ਕਦਰਾਂ ਕੀਮਤਾਂ ਦੇ ਮਾਡਲ ਵਜੋਂ ਪੇਸ਼ ਕਰਨਾ ਚਾਹੁੰਦੇ ਹਨ, ਦੂਜੇ ਪਾਸੇ ਆਪਣੇ ਵਰਕਰਾਂ ਤੇ ਸਹਿਕਰਮੀਆਂ ਨੂੰ ਭਤਕਾਉ ਬਿਆਨ ਦੇਣ ਅਤੇ ਫਿਰਕਾਪ੍ਰਸਤੀ ਫੈਲਾਉਣ ਦੀ ਇਜਾਜ਼ਤ ਦੇ ਰਹੇ ਹਨ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਸੱਤਾਧਾਰੀ ਪਾਰਟੀ ਵੱਲੋਂ ਧਰਮ ਨਿਰਪੱਖ ਢਾਂਚਾ ਤਬਾਹ ਕੀਤਾ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ ਅਤੇ ਜਾਣ ਬੁਝ ਕੇ ਡਰ ਤੇ ਦਬਾਅ ਦਾ ਮਾਹੌਲ ਪੈਦਾ ਕੀਤਾ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ।

ਸੰਮੇਲਨ ਦੌਰਾਨ ਦੋਸ਼ ਦੇ ਸਾਬਕਾ ਪ੍ਰਧਾਨ ਮੰਤਰੀ ਮਨਮੋਹਨ ਸਿੰਘ ਨੇ ਮੋਦੀ ਸਰਕਾਰ ਵੱਲੋਂ ਯੋਜਨਾ ਕਮਿਸ਼ਨ ਨੂੰ ਖਤਮ ਕਰਨਾ ਕਾਹਲੀ ਨਾਲ ਚੁੱਕਿਆ ਗਿਆ ਗ਼ਲਤ ਕਦਮ ਦੱਸਦਿਆਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਇਸੇ ਤੋਂ ਤਾਂ ਕਮਜ਼ੋਰ ਸੂਬਿਆਂ ਤੇ ਗ਼ਰੀਬ ਖੇਤਰਾਂ ਨੂੰ ਮਦਦ ਮਿਲਦੀ ਸੀ। ਮੋਦੀ ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਯੋਜਨਾ ਦੀ ਥਾਂ ਨੀਤੀ ਕਮਿਸ਼ਨ ਦਾ ਗਠਨ ਕੀਤਾ ਹੈ, ਪਰ ਯੋਜਨਾ ਕਮਿਸ਼ਨ ਸੂਬਿਆਂ ਦੇ ਮੁੱਦੇ ਸਬੰਧਤ ਮੰਤਰਾਲਿਆਂ ਕੋਲ ਚੁੱਕਦਾ ਸੀ।

ਸਿੱਖ ਰਿਲੀਜ਼ਸ ਸੋਸਾਇਟੀ, ਪੈਲਾਟਾਇਨ
ਦੇ ਸਹਿਯੋਗ ਨਾਲ
ਪੰਜਾਬ ਆਰਟ ਥੀਏਟਰ
ਪੇਸ਼ ਕਰਦਾ ਹੈ

ਸਿੱਖ ਧਰਮ ਅਤੇ ਇਤਿਹਾਸ ਦੀ ਆਧੁਨਿਕ ਤੇ ਨਿਵੇਕਲੀ ਪੇਸ਼ਕਾਰੀ

ਰਬਾਬ ਤੋਂ ਨਗਾਰੇ ਤਕ

ਦਸ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬਾਨ ਦਾ ਜੀਵਨਕਾਲ

History of the ten Sikh Gurus

RABAB TON NAGARAY TAK

with English subtitles

WRITTEN BY **DR. HARCHARAN SINGH** DIRECTED BY **HARBUX SINGH LATTA**

On Sunday June 14th at 2.00 PM
Sikh Religious Society, Palatine
1280 Winnetka St, Palatine, IL 60067

For more info contact: Gurdwara Sahib - (847)-358-1117 or Jasbir Kaur Saluja - (847)-676-4576

For booking contact: Harbux Singh Latta : (917) - 520 - 9655

Subscribe to our **YouTube** Channel: Punjab Art Theatre

Like our **facebook** Page: RababTonNagarayTak

Visit us at: www.PunjabArtTheatre.com

BUYING/SELLING In Michigan

**Homes, Gas Stations, Liquor
Stores, Plazas, Hotels**

All Types of Loans
Residential & Commercial

RAJ S. SHERGILL

Realtor

Land Mark Realty

41637 Ford Road, Suite A.
Canton, MI 48187

Cell 734-751-4455, rajsshergill@yahoo.com

Madan Khatri

**Want to Buy/Sell
Homes, THs, Condos,
Apartments, Motels!**

Call Madan Khatri

847-530-1550

www.PropertyZoo.com

Top Producer at the office in 2011-2013-2014

*****A Broker who can work with you
from Beginning to End, Call Now!!!!*****

BHHS American Heritage

25 Turner Ave, Elk Grove Village, IL

The Anu Attorney Immigration Law Firm Law offices of Anu Peshawaria

*More than 25 years of experience *Internationally Awarded-Extraordinary ability *Served as Legal Advisor to Govt. of India, Embassy of India, Washington, DC

Anu Peshawaria
Attorney at Law

Licensed to practice Immigration & Bankruptcy in all 50 states.
More than 20 year experience in US immigration & Indian law

US IMMIGRATION

- *Green Cards (Investor, Employment)
- *E-2 investor Visa, L1 (Intra Company)
- *Family Green Card, Fiancee Visa
- *Deportation Defense, VAWA, U Visa
- *Asylum, Appeals, Ninth Circuit Court
- *H1B, Computer Engineers, Cooks, Teachers, Students, Doctors, Nurses, Physical Therapist

ਪੰਜਾਬੀ,
ਅੰਗਰੇਜ਼ੀ,
ਹਿੰਦੀ ਤੇ
ਉਰਦੂ ਵਿਚ
ਗੱਲ ਕਰੋ

ਹੁਣ ਸਿਆਟਲ ਵਿਚ ਵੀ
ਦਫਤਰ ਖੁਲ੍ਹ ਚੁਕਾ ਹੈ

Contact numbers:
Seattle, WA

Ph: 206-774-0907

Fremont, California

Ph: 510-353-0102

Cell Phone 510-299-1907

Toll free: 1-866-586-6297

anu@anuattorney.com
www.anuattorney.com

Weekends &
Evening
Appointments
Available

FAMILY LAW

- *Divorce *Annulment
- *International Custody

INCORPORATIONS

- *International Contracts, Mergers
- *Attorney Supreme Court of India

*Bankruptcy Consultation & Filing

46560 Fremont Blvd., STE#205, Fremont, CA 94538
801, Pine Street, # 24 C, Seattle, Washington 98101
Offices: Seattle, WA *Fremont, CA *UK *Canada *India

US Business Brokers Inc. American Financing Group LLC

101 W 22nd St, Suite 111, Lombard, IL 60148
23280 Pacific Highway South, Suite 307, Kent, WA 98032

Financing - Loans

- We do all kinds of SBA & Conventional loans.
- We are specialized in Gas Stations, Liquor Stores, Hotels, Convenience Stores, Motels, Apartment Buildings, Strip Plazas, Commercial Buildings, Food Franchise.
- We can get your Loan approved within few days.

Contact us for any
Financing Need Nationwide.

- FAST APPROVAL
- QUICK CLOSINGS
- SBA 504 & 7A
- CONVENTIONAL LOANS
- HOTELS, MOTELS
- GAS STATIONS, TRUCK STOPS
- SUBWAY, DUNKIN DONUTS
- LIQUOR STORES, C-STORES

ਬਿਜਨਸ ਵੇਚਣ ਤੇ ਖਰੀਦਣ
ਲਈ ਸੰਪਰਕ ਕਰੋ

Contact us Buy or Sell business

AJ Sandhu (MBA)

Managing Broker/Realtor/Consultant
Licensed in IL, IN, WA

916-995-0783 (Cell)

206-941-0792 (DIR)

630-206-2467 (Fax)

www.ubbchicago.com

aj@ubbchicago.com

PRE-MED COURSES AT MANIPAL UNIVERSITY, INDIA

MD PROGRAM AT AMERICAN UNIVERSITY OF ANTIGUA

American University of Antigua (AUA) College of Medicine, a division of Manipal Global Education Services, is proud to announce an articulation agreement with Manipal University!

Manipal University is offering a 3-year BSc in Biosciences at Manipal University in Manipal, India. Through this agreement with AUA College of Medicine, students who satisfactorily complete the first two years of the Manipal BSc degree will be automatically accepted into AUA's MD program.

Send in your application for the August 2015 class today!

For more information, please visit:

www.ManipalBScToMD.org

ਬਰਸੀ ਸਮਾਗਮ ਵਿਚ ਮੁੜ ਭਿੜੇ ਗਰਮਖਿਆਲੀ ਤੇ ਟਾਸਕ ਫੋਰਸ

ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ: ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਪ੍ਰਬੰਧਕ ਕਮੇਟੀ ਤੇ ਪੰਜਾਬ ਸਰਕਾਰ ਵੱਲੋਂ ਕੀਤੇ ਸਖਤ ਸੁਰੱਖਿਆ ਪ੍ਰਬੰਧਾਂ ਦੇ ਬਾਵਜੂਦ ਸਾਕਾ ਨੀਲਾ ਤਾਰਾ ਦੀ ਬਰਸੀ ਮੌਕੇ ਗਰਮਖਿਆਲੀਆਂ ਤੇ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਕਮੇਟੀ ਦੀ ਟਾਸਕ ਫੋਰਸ ਵਿਚ ਝੜਪ ਹੋ ਗਈ। ਇਸ ਘਟਨਾ ਦੌਰਾਨ ਪੁਲਿਸ ਨੇ ਸ੍ਰੀ ਹਰਿਮੰਦਰ ਸਾਹਿਬ ਤੇ ਇਸ ਦੇ ਆਲੇ ਦੁਆਲੇ ਤਕਰੀਬਨ 45 ਨੌਜਵਾਨਾਂ ਨੂੰ ਮੌਕੇ 'ਤੇ ਕਾਬੂ ਕਰ ਲਿਆ। ਪਿਛਲੇ ਸਾਲ ਵਾਂਗ ਇਸ ਵਾਰ ਵੀ ਸ੍ਰੀ ਹਰਿਮੰਦਰ ਸਾਹਿਬ ਸਮੂਹ ਵਿਚ ਅਰਦਾਸ ਸਮਾਗਮ ਵਾਲੇ ਦਿਨ ਹਿੰਸਕ ਝੜਪ ਦੀ ਘਟਨਾ ਵਾਪਰੀ ਹੈ। ਅਰਦਾਸ ਸਮਾਗਮ ਸਵੇਰੇ ਤਕਰੀਬਨ ਨੌਂ ਵਜੇ ਸਮਾਪਤ ਹੋ ਗਿਆ ਸੀ। ਇਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਦੁਪਹਿਰ ਦੇ ਵਜੇ ਮੁੜ ਹਿੰਸਾ ਦੀ ਘਟਨਾ ਘਟ ਗਈ।

ਕੁਝ ਸ਼ਰਧਾਲੂਆਂ ਨੇ ਇਸ ਘਟਨਾ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਮੋਬਾਈਲ ਫੋਨ ਤੇ ਕੈਮਰਿਆਂ ਵਿਚ ਲੈਣ ਦਾ ਵੀ ਯਤਨ ਕੀਤਾ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਕੋਲੋਂ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਕਮੇਟੀ ਟਾਸਕ ਫੋਰਸ ਨੇ ਕੈਮਰੇ ਆਦਿ ਲੈ ਲਏ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚੋਂ ਮੀਡੀਆ ਫੋਟੋਗਰਾਫਰ ਵੀ ਸ਼ਾਮਲ ਸਨ। ਮਗਰੋਂ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਕਮੇਟੀ ਅਧਿਕਾਰੀਆਂ ਨੇ ਪ੍ਰੈੱਸ ਫੋਟੋਗਰਾਫਰਾਂ ਨਾਲ ਹੋਏ ਇਸ ਵਤੀਰੇ ਲਈ ਅਫਸੋਸ ਦਾ ਪ੍ਰਗਟਾਵਾ ਕੀਤਾ। ਪੁਲਿਸ ਦੇ ਡਿਪਟੀ ਕਮਿਸ਼ਨਰ ਪਰਮਪਾਲ ਸਿੰਘ ਦਾ ਕਹਿਣਾ ਹੈ ਕਿ ਘਟਨਾ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਕੁਝ ਨੌਜਵਾਨਾਂ ਨੂੰ ਹਿਰਾਸਤ ਵਿਚ ਲਿਆ ਹੈ। ਇਸ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਸਵੇਰ ਵੇਲੇ ਅਰਦਾਸ ਸਮਾਗਮ ਸਮੇਂ ਜਿਵੇਂ ਹੀ ਇਹ ਸਮਾਗਮ ਦੀ ਸਮਾਪਤੀ ਹੋਈ ਤਾਂ ਸ੍ਰੀ ਅਕਾਲ ਤਖ਼ਤ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਅੰਦਰ ਤੇ ਬਾਹਰ ਖਾਲਿਸਤਾਨ ਜ਼ਿੰਦਾਬਾਦ ਤੇ ਭਿੰਡਰਾਂਵਾਲਾ ਜ਼ਿੰਦਾਬਾਦ ਦੇ ਨਾਅਰੇ ਲੱਗਣੇ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋ ਗਏ। ਇਹ ਨਾਅਰੇ ਲੰਮਾ ਸਮਾਂ ਲੱਗਦੇ ਰਹੇ ਤੇ ਨਾਅਰਿਆਂ ਕਾਰਨ ਮਾਹੌਲ ਤਣਾਅ ਵਾਲਾ ਬਣ ਗਿਆ।

ਅਰਦਾਸ ਸਮਾਗਮ ਦੀ ਸ਼ੁਰੂਆਤ ਸਵੇਰੇ ਸ੍ਰੀ ਅਖੰਡ ਪਾਠ ਦੇ ਭੋਗ ਪੈਣ ਨਾਲ ਹੋਈ। ਭੋਗ ਪੈਣ ਮਗਰੋਂ ਸ੍ਰੀ ਹਰਿਮੰਦਰ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਰਾਗੀ ਜਥਿਆਂ ਵੱਲੋਂ ਕੀਰਤਨ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਤੇ ਸ੍ਰੀ ਅਕਾਲ ਤਖ਼ਤ ਦੇ ਜਥੇਦਾਰ ਗਿਆਨੀ ਗੁਰਬਚਨ

ਧਰੇ ਧਰਾਏ ਰਹੇ ਗਏ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਕਮੇਟੀ ਦੀ ਸੁਰੱਖਿਆ ਪ੍ਰਬੰਧ

ਜਨਰਲ ਸੁਬੇਗ ਸਿੰਘ ਦਾ ਨਾਂ ਲੈਣਾ ਭੁੱਲ ਗਏ ਜਥੇਦਾਰ

ਸਾਕਾ ਨੀਲਾ ਤਾਰਾ ਬਰਸੀ ਸਮਾਗਮ ਸਮੇਂ ਕੀਤੀ ਅਰਦਾਸ ਵਿਚ ਫੌਜੀ ਹਮਲੇ ਦੌਰਾਨ ਸ਼ਹੀਦੀ ਪਾਉਣ ਵਾਲੇ ਜਨਰਲ ਸੁਬੇਗ ਸਿੰਘ ਦਾ ਨਾਂ ਹੀ ਨਾ ਲਿਆ ਗਿਆ। ਅਰਦਾਸ ਵਿਚ ਸੰਤ ਜਰਨੈਲ ਸਿੰਘ ਭਿੰਡਰਾਂਵਾਲੇ, ਭਾਈ ਅਮਰੀਕ ਸਿੰਘ ਆਦਿ ਦਾ ਨਾਂ ਲਿਆ ਗਿਆ। ਅਕਾਲ ਤਖ਼ਤ ਦੇ ਜਥੇਦਾਰ ਗਿਆਨੀ ਗੁਰਬਚਨ ਸਿੰਘ ਅੱਗੇ ਜਦੋਂ ਇਹ ਇਤਰਾਜ਼ ਉਠਾਇਆ ਗਿਆ ਤਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਇਹ ਕਹਿ ਕੇ ਪੱਲਾ ਝਾੜ ਦਿੱਤਾ ਕਿ ਭਵਿੱਖ ਵਿਚ ਇਸ ਸਬੰਧੀ ਧਿਆਨ ਰੱਖਿਆ ਜਾਵੇਗਾ। ਇਹ ਇਤਰਾਜ਼ ਜਨਰਲ ਸੁਬੇਗ ਸਿੰਘ ਦੇ ਭਰਾ ਬੇਅੰਤ ਸਿੰਘ ਨੇ ਪ੍ਰਗਟਾਇਆ ਹੈ, ਜੋ ਅਰਦਾਸ ਸਮਾਗਮ ਵਿਚ ਸ਼ਾਮਲ ਹੋਣ ਲਈ ਆਏ ਸਨ ਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਸ੍ਰੀ ਅਕਾਲ ਤਖ਼ਤ ਵਿਖੇ ਬੈਠਣ ਲਈ ਵੀ ਥਾਂ ਨਹੀਂ ਦਿੱਤੀ ਗਈ। ਉਸ ਨੇ ਇਸ ਅਰਦਾਸ ਸਮਾਗਮ ਨੂੰ ਸਰਕਾਰੀ ਸਮਾਗਮ ਕਰਾਰ ਦਿੱਤਾ।

ਸਿੰਘ ਨੇ ਸਿੱਖ ਕੌਮ ਦੇ ਨਾਂ ਸੰਦੇਸ਼ ਜਾਰੀ ਕੀਤਾ। ਆਪਣੇ ਸੰਦੇਸ਼ ਵਿਚ ਉਨ੍ਹਾਂ ਆਖਿਆ ਕਿ ਸਾਕਾ ਨੀਲਾ ਤਾਰਾ ਦੀ ਪੀੜ ਨੂੰ ਸਿੱਖ ਕੌਮ ਕਦੇ ਵੀ ਭੁਲਾ ਨਹੀਂ ਸਕੇਗੀ ਕਿਉਂਕਿ ਇਹ ਫੌਜੀ ਹਮਲਾ ਦੇਸ਼ ਦੀ ਉਸ ਵੇਲੇ ਦੀ ਸਰਕਾਰ ਵੱਲੋਂ ਹੀ ਕਰਵਾਇਆ ਗਿਆ ਸੀ। ਇਸ ਫੌਜੀ ਹਮਲੇ ਵਿਚ ਹਜ਼ਾਰਾਂ ਦੀ ਗਿਣਤੀ ਵਿਚ ਨਿਰਦੋਸ਼ ਬੀਬੀਆਂ, ਬੱਚੇ ਤੇ ਬਜ਼ੁਰਗ ਵੀ ਗੋਲੀਆਂ ਨਾਲ ਮਾਰੇ ਗਏ ਸਨ। ਇਸ ਮੌਕੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਸ਼ਹੀਦ ਪਰਿਵਾਰਾਂ ਦੇ ਜੀਆਂ ਦਾ ਸਿਰੋਪਾਓ ਦੇ ਕੇ ਸਨਮਾਨ ਵੀ ਕੀਤਾ। ਸਮਾਗਮ ਸਮੇਂ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਅਕਾਲੀ ਦਲ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ

ਦੇ ਆਗੂ ਜਰਨੈਲ ਸਿੰਘ ਸਖੀਰਾ ਨੇ ਪਾਰਟੀ ਪ੍ਰਧਾਨ ਸਿਮਰਨਜੀਤ ਸਿੰਘ ਮਾਨ ਵੱਲੋਂ ਸੰਗਤਾਂ ਨਾਲ ਫਤਹਿ ਸਾਂਝੀ ਕੀਤੀ ਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਬਿਮਾਰ ਹੋਣ ਬਾਰੇ ਦੱਸਿਆ। ਇਸ ਮੌਕੇ ਸ੍ਰੀ ਅਕਾਲ ਤਖ਼ਤ ਦੇ ਬਾਹਰ ਵੀ ਨਾਅਰੇ ਲੱਗਣੇ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋ ਗਏ। ਮਾਨ ਦਲ ਵੱਲੋਂ ਸਾਬਕਾ ਸੰਸਦ ਮੈਂਬਰ ਧਿਆਨ ਸਿੰਘ ਮੰਡ ਨੇ ਸ੍ਰੀ ਅਕਾਲ ਤਖ਼ਤ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਖੜ੍ਹੇ ਹੋ ਕੇ ਸੰਗਤਾਂ ਨੂੰ ਸੰਬੋਧਨ ਕੀਤਾ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੋਸ਼ ਲਾਇਆ ਕਿ ਸਾਕਾ ਨੀਲਾ ਤਾਰਾ ਬਾਰੇ ਹੁਣ ਤੱਕ ਨਾ ਤਾਂ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਕਮੇਟੀ ਨੇ ਜਨਰਲ ਇਜਲਾਸ ਵਿਚ ਤੇ ਨਾ ਹੀ ਅਕਾਲੀ ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਵਿਧਾਨ ਸਭਾ ਵਿਚ

ਸਮਾਗਮ ਗੁਰਦੁਆਰਿਓਂ ਬਾਹਰ ਕਰਵਾਉਣ 'ਤੇ ਵਿਚਾਰਾਂ

ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ: ਸਾਕਾ ਨੀਲਾ ਤਾਰਾ ਦੀ ਬਰਸੀ ਮੌਕੇ ਪਿਛਲੇ ਦੋ ਸਾਲਾਂ ਤੋਂ ਨਿਰੰਤਰ ਵਾਪਰ ਰਹੀਆਂ ਹਿੰਸਕ ਘਟਨਾਵਾਂ ਕਾਰਨ ਚਿੰਤਤ ਧਾਰਮਿਕ ਆਗੂਆਂ ਵੱਲੋਂ ਭਵਿੱਖ ਵਿਚ ਅਜਿਹੇ ਸਮਾਗਮ ਗੁਰਦੁਆਰਿਆਂ ਦੀ ਹਦੂਦ ਤੋਂ ਬਾਹਰ ਕਰਵਾਉਣ ਬਾਰੇ ਵਿਚਾਰ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇਗਾ। ਇਸ ਬਾਰੇ ਸਿੱਖ ਬੁੱਧੀਜੀਵੀਆਂ ਨੇ ਵਿਚਾਰ ਪ੍ਰਗਟਾਏ ਸਨ ਕਿ ਗੁਰਦੁਆਰਿਆਂ ਦੀ ਹਦੂਦ ਵਿਚ ਸਿਰਫ ਤੇ ਸਿਰਫ ਧਾਰਮਿਕ ਸਮਾਗਮ ਹੀ ਹੋਣੇ ਚਾਹੀਦੇ ਹਨ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚ ਗੁਰਪੁਰਬ ਆਦਿ ਸ਼ਾਮਲ ਹਨ। ਬੁੱਧੀਜੀਵੀਆਂ ਦਾ ਵਿਚਾਰ ਸੀ ਕਿ ਸਿਆਸੀ ਪ੍ਰੋਗਰਾਮ ਤੇ ਸਿਆਸੀ ਅਖਾੜਿਆਂ ਨੂੰ ਗੁਰਦੁਆਰਿਆਂ ਦੀ ਹਦੂਦ ਤੋਂ ਦੂਰ ਰੱਖਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਅਜਿਹੇ ਸਮਾਗਮਾਂ ਕਾਰਨ ਨਾ ਸਿਰਫ ਸਮੁੱਚੀ ਸਿੱਖ ਕੌਮ ਦਾ ਅਕਸ ਖਰਾਬ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਸਗੋਂ ਇਸ ਨਾਲ ਗੁਰੂਘਰਾਂ ਦੀ ਮਰਿਆਦਾ ਨੂੰ ਵੀ ਢਾਹ ਲੱਗਦੀ ਹੈ। ਸ੍ਰੀ ਅਕਾਲ ਤਖ਼ਤ ਦੇ ਜਥੇਦਾਰ ਗਿਆਨੀ ਗੁਰਬਚਨ ਸਿੰਘ ਨੇ ਆਖਿਆ ਕਿ ਸਿੱਖ ਬੁੱਧੀਜੀਵੀਆਂ ਵੱਲੋਂ ਕੀਤੀ ਗਈ ਮੰਗ ਬਾਰੇ ਭਵਿੱਖ ਵਿਚ ਪੰਜ ਸਿੰਘ ਸਾਹਿਬਾਨ ਦੀ ਇਕੱਤਰਤਾ ਵਿਚ ਵਿਚਾਰ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇਗਾ।

ਸੱਤਾ ਸਲਾਮਤੀ ਲਈ ਬਾਦਲ ਨੇ ਕਰਵਾਈ ਗੜਬੜ: ਸਰਨਾ

ਨਵੀਂ ਦਿੱਲੀ: ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਅਕਾਲੀ ਦਲ ਦਿੱਲੀ ਦੇ ਸਕੱਤਰ ਜਨਰਲ ਹਰਵਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਸਰਨਾ ਨੇ ਛੇ ਜੂਨ ਨੂੰ ਸ੍ਰੀ ਦਰਬਾਰ ਸਾਹਿਬ ਕੰਪਲੈਕਸ ਵਿਚ ਵਾਪਰੀ ਤਲਵਾਰਾਂ ਚੱਲਣ ਦੀ ਘਟਨਾ ਨੂੰ ਮੰਦਭਾਗਾ ਕਰਾਰ ਦਿੰਦਿਆਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਇਹ ਘਟਨਾ ਵੀ ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਸਿੰਘ ਬਾਦਲ ਦੇ ਦਿਮਾਗ ਦੀ ਉਪਜ ਹੈ ਤਾਂ ਕਿ ਪੰਜਾਬ ਵਿਚ ਆਪਣੀ ਸੱਤਾ ਦੀ ਕੁਰਸੀ ਨੂੰ ਸਲਾਮਤ ਰੱਖਣ ਲਈ ਕੇਂਦਰ ਵਿਚਲੀ ਭਾਈਵਾਲ ਪਾਰਟੀ ਭਾਜਪਾ ਨੂੰ ਅਤਿਵਾਦ ਦਾ ਹਊਆ ਬਣਾ ਕੇ ਡਰਾਇਆ ਜਾ ਸਕੇ। ਸ੍ਰੀ ਸਰਨਾ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਸ੍ਰੀ ਦਰਬਾਰ ਸਾਹਿਬ ਕੰਪਲੈਕਸ ਅਧਿਆਤਮਕਤਾ ਦਾ ਕੇਂਦਰ ਹੈ, ਜਿਥੇ ਹਰੇਕ ਸ਼ਰਧਾਲੂ ਮਨ ਦੀ ਸ਼ਾਂਤੀ ਤੇ ਆਤਮਾ ਨੂੰ ਬੌਧਿਕ ਖੁਰਾਕ ਦੇਣ ਲਈ ਆਉਂਦਾ ਹੈ ਪਰ ਜਦੋਂ ਤੋਂ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਅਕਾਲੀ ਦਲ ਦੇ ਸਰਪ੍ਰਸਤ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਸਿੰਘ ਬਾਦਲ ਨੇ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਕਮੇਟੀ ਉਤੇ ਕਬਜ਼ਾ ਕੀਤਾ ਹੈ, ਉਸ ਦਿਨ ਤੋਂ ਹੀ ਸਿੱਖਾਂ ਦੀ ਇਸ ਸਰਬਉੱਚ ਸੰਸਥਾ ਦੇ ਮਿਆਰ ਵਿਚ ਗਿਰਾਵਟ ਆ ਗਈ ਹੈ ਤੇ ਜਥੇਦਾਰ ਗੁਰਚਰਨ ਸਿੰਘ ਟੌਹੜਾ ਦੇ ਸਮੇਂ ਕਰਵਾਈਆਂ ਗਈਆਂ ਐਫ.ਡੀ.ਆਰਜ਼ ਵੀ ਖਾ ਲਈਆਂ ਗਈਆਂ ਹਨ।

ਨਿੰਦਾ ਮਤਾ ਪਾਸ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਖਾਲਿਸਤਾਨ ਦੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਲਈ ਲੜਾਈ ਜਾਰੀ ਹੈ ਤੇ ਇਹ ਲੜਾਈ ਹੁਣ ਵਿਚਾਰਾਂ ਨਾਲ ਲੜੀ ਜਾ ਰਹੀ ਹੈ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਘੱਲੂਘਾਰਾ ਦਿਵਸ ਮੌਕੇ ਸ੍ਰੀ ਹਰਿਮੰਦਰ ਸਾਹਿਬ ਸਮੂਹ ਵਿਚ ਵੱਡੀ ਗਿਣਤੀ ਵਿਚ ਪੁਲਿਸ ਤਾਇਨਾਤ ਹਨ, ਜਿਸ ਤੋਂ ਸਾਬਤ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਪ੍ਰਬੰਧ ਫੇਲ੍ਹ ਹੋ ਗਿਆ ਹੈ। ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਕਮੇਟੀ ਦੇ ਵਧੀਕ ਸਕੱਤਰ ਤੇ ਬੁਲਾਰੇ ਦਿਲਜੀਤ ਸਿੰਘ ਬੇਦੀ ਨੇ ਦਾਅਵਾ ਕੀਤਾ ਕਿ ਨੌਜਵਾਨਾਂ ਦਾ ਇਕ ਵੱਡਾ ਧੜਾ ਪਰਕਰਮਾ ਵਿਚ ਆ ਗਿਆ ਸੀ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਕਈ

ਵਾਰ ਪਰਕਰਮਾ ਕਰਦਿਆਂ ਖਾਲਿਸਤਾਨ ਪੱਖੀ ਤੇ ਹੋਰ ਭੜਕਾਊ ਨਾਅਰੇ ਲਾਏ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੌਜਵਾਨਾਂ ਨੂੰ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਕਮੇਟੀ ਦੇ ਅਧਿਕਾਰੀਆਂ ਤੇ ਚਿੱਟੇ ਕੱਪੜਿਆਂ ਵਿਚ ਮੌਜੂਦ ਸੁਰੱਖਿਆ ਏਜੰਸੀਆਂ ਦੇ ਅਧਿਕਾਰੀਆਂ ਨੇ ਜਦੋਂ ਬਾਹਰ ਕੱਢਣ ਦਾ ਯਤਨ ਕੀਤਾ ਤਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਤਲਵਾਰਾਂ ਤੇ ਹੋਰ ਹਥਿਆਰ ਲਹਿਰਾਏ। ਸਿੱਟੇ ਵਜੋਂ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਕਮੇਟੀ ਦੀ ਟਾਸਕ ਫੋਰਸ ਤੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੌਜਵਾਨਾਂ ਵਿਚਾਲੇ ਹਿੰਸਕ ਝੜਪ ਹੋ ਗਈ। ਮਾਰ ਕੁਟਾਈ ਦੌਰਾਨ ਕਈ ਨੌਜਵਾਨ ਜ਼ਖਮੀ ਵੀ ਹੋਏ ਹਨ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਮਗਰੋਂ ਪੁਲਿਸ ਦੇ ਹਵਾਲੇ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ।

ਜੰਮੂ 'ਚ ਪ੍ਰਦਰਸ਼ਨ ਦੌਰਾਨ ਸਿੱਖ ਨੌਜਵਾਨ ਦੀ ਮੌਤ

ਜੰਮੂ: ਇਥੋਂ ਦੇ ਇਕ ਇਲਾਕੇ ਵਿਚ ਸੰਤ ਜਰਨੈਲ ਸਿੰਘ ਭਿੰਡਰਾਂਵਾਲਾ ਦੇ ਪੋਸਟਰ ਹਟਾਉਣ ਖਿਲਾਫ ਪ੍ਰਦਰਸ਼ਨ ਕਰ ਰਹੇ ਤਕਰੀਬਨ 200 ਸਿੱਖ ਨੌਜਵਾਨਾਂ ਤੇ ਪੁਲਿਸ ਵਿਚਾਲੇ ਹੋਏ ਟਕਰਾਅ ਵਿਚ ਇਕ ਨੌਜਵਾਨ ਜਗਜੀਤ ਸਿੰਘ ਦੀ ਮੌਤ ਹੋ ਗਈ ਜਦ ਕਿ ਦੋ ਪੁਲਿਸ ਮੁਲਾਜ਼ਮਾਂ ਸਮੇਤ ਛੇ ਵਿਅਕਤੀ ਜ਼ਖਮੀ ਹੋ ਗਏ। ਜਿਸ ਪਿੱਛੋਂ ਵੱਡੀ ਗਿਣਤੀ ਸਿੱਖ ਜਥੇਬੰਦੀਆਂ ਵੱਲੋਂ ਦਰਾ 144 ਦੀ ਪਰਵਾਹ ਕੀਤੇ ਬਿਨਾਂ ਸਤਕਾਂ ਉਤੇ ਵਿਰੋਧ ਪ੍ਰਦਰਸ਼ਨ ਕੀਤਾ ਗਿਆ। ਪੁਲਿਸ ਨੇ ਇਸ ਘਟਨਾ ਵਿਚ ਸਤਵਾਰੀ ਥਾਣੇ ਗਾਂਧੀ ਨਗਰ ਦੇ ਪੁਲਿਸ ਕਪਤਾਨ ਦੇ ਅੰਗ ਰੱਖਿਅਕ ਮੁਕੇਸ਼ ਸੈਣੀ ਖਿਲਾਫ ਧਾਰਾ 302 ਤਹਿਤ ਕਤਲ ਦਾ ਕੇਸ ਦਰਜ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਸਿੱਖ ਜਥੇਬੰਦੀਆਂ ਨੇ ਜੰਮੂ-ਪਠਾਨਕੋਟ ਮਾਰਗ ਉਤੇ ਜਾਮ ਲਾਇਆ ਤੇ ਟਾਇਰ ਸਾੜੇ ਗਏ। ਪ੍ਰਦਰਸ਼ਨ ਡਿਗਿਆਨਾ ਖੇਤਰ ਵਿਚ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਤੇ ਲੋਕਾਂ ਨੇ ਪੁਲਿਸ ਤੇ ਸਰਕਾਰ ਖਿਲਾਫ ਜੰਮ ਕੇ ਨਾਅਰੇਬਾਜ਼ੀ ਕੀਤੀ।

ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਕਮੇਟੀ ਤੇ ਅਕਾਲ ਤਖ਼ਤ ਦੇ ਜਥੇਦਾਰ ਗਿਆਨੀ ਗੁਰਬਚਨ ਸਿੰਘ ਨੇ ਜੰਮੂ ਵਿਚ ਪੁਲਿਸ ਕਾਰਵਾਈ ਦੌਰਾਨ ਸਿੱਖ ਨੌਜਵਾਨ ਦੀ ਮੌਤ ਤੇ ਚਾਰ ਨੌਜਵਾਨਾਂ ਦੇ ਗੰਭੀਰ ਜ਼ਖਮੀ ਹੋਣ ਨੂੰ ਸਿੱਖਾਂ ਖਿਲਾਫ ਵੱਡਾ ਜੁਲਮ ਕਰਾਰ ਦਿੱਤਾ ਹੈ। ਗਿਆਨੀ ਗੁਰਬਚਨ ਸਿੰਘ ਨੇ ਘਟਨਾ ਦੀ ਨਿਖੇਧੀ ਕਰਦਿਆਂ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਕਮੇਟੀ ਦੇ ਪ੍ਰਧਾਨ ਨੂੰ ਜੰਮੂ ਕਸ਼ਮੀਰ ਦੇ ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਨਾਲ ਗੱਲਬਾਤ ਕਰਕੇ ਸਿੱਖਾਂ ਦੇ ਜਾਨ ਮਾਲ ਦੀ ਰਾਖੀ ਨੂੰ ਯਕੀਨੀ ਬਣਾਉਣ ਲਈ ਕਿਹਾ ਹੈ। ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਕਮੇਟੀ ਦੇ ਪ੍ਰਧਾਨ ਜਥੇਦਾਰ ਅਵਤਾਰ ਸਿੰਘ ਨੇ ਜੰਮੂ ਕਸ਼ਮੀਰ ਸਰਕਾਰ ਤੇ ਪ੍ਰਸ਼ਾਸਨ ਨੂੰ ਕਿਹਾ ਹੈ ਕਿ ਸਿੱਖਾਂ ਨੂੰ ਨਿਸ਼ਾਨਾ ਨਾ ਬਣਾਇਆ ਜਾਵੇ ਤੇ ਸ਼ਰਾਰਤੀ ਅਨਸਰਾਂ ਖਿਲਾਫ ਕਾਰਵਾਈ ਕੀਤੀ ਜਾਵੇ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਇਸ ਬਾਰੇ ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਨੂੰ ਪੱਤਰ ਭੇਜ ਕੇ ਦੋਸ਼ੀ ਪੁਲਿਸ ਅਮਲੇ ਖਿਲਾਫ ਸਖ਼ਤ ਕਾਰਵਾਈ ਦੀ ਮੰਗ ਕਰਦਿਆਂ ਸਿੱਖਾਂ ਦੀ ਜਾਨ ਮਾਲ ਦੀ ਸੁਰੱਖਿਆ ਯਕੀਨੀ ਬਣਾਉਣ ਲਈ ਕਿਹਾ ਹੈ। ਉਧਰ ਮਾਮਲੇ

ਜੰਮੂ ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਸਿੱਖਾਂ ਦੀਆਂ ਮੰਗਾਂ ਮੰਨੀਆਂ

ਜੰਮੂ ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਸਿੱਖਾਂ ਦੀਆਂ ਮੰਗਾਂ ਮੰਨ ਲਈਆਂ ਜਿਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਸਿੱਖ ਨੌਜਵਾਨ ਦਾ ਅੰਤਮ ਸਸਕਾਰ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ। ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਗੋਲੀਬਾਰੀ ਤੇ ਹਿੰਸਾ ਦੀ ਮੈਜਿਸਟਰੇਟੀ ਜਾਂਚ ਦੇ ਹੁਕਮ ਦੇ ਦਿੱਤੇ ਹਨ ਜੋ ਜੰਮੂ ਦੇ ਡਵੀਜ਼ਨਲ ਕਮਿਸ਼ਨਰ ਪਵਨ ਕੋਟਵਾਲ ਕਰਨਗੇ। ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਐਸ.ਐਸ.ਪੀ. ਉਤਮ ਚੰਦ ਨੂੰ ਟਰਾਂਸਫਰ ਕਰਨ ਦੇ ਹੁਕਮ ਵੀ ਦਿੱਤੇ। ਇਸ ਦੇ ਨਾਲ ਸਤਵਾਰੀ ਦੇ ਐਸ.ਐਚ.ਓ. ਕੁਲਬੀਰ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਮੁਅੱਤਲ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਹੈ ਤੇ ਜਗਜੀਤ ਸਿੰਘ ਦੇ ਪਰਿਵਾਰ ਨੂੰ ਪੰਜ ਲੱਖ ਰੁਪਏ ਦਾ ਮੁਆਵਜ਼ਾ ਤੇ ਸਰਕਾਰੀ ਨੌਕਰੀ ਦੇਣ ਦਾ ਐਲਾਨ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ। ਐਸ.ਐਸ.ਪੀ. ਦੇ ਪੀ.ਐਸ.ਓ. ਖਿਲਾਫ ਹੱਤਿਆ ਦਾ ਕੇਸ ਵੀ ਦਰਜ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ। ਸਿੱਖ ਆਗੂ ਤਰਲੋਚਨ ਸਿੰਘ ਵਜ਼ੀਰ ਨੇ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਸਿੱਖਾਂ ਦੀਆਂ ਸਾਰੀਆਂ ਮੰਗਾਂ ਨੂੰ ਪ੍ਰਵਾਨ ਕਰ ਲਿਆ ਗਿਆ।

ਦੀ ਜਾਂਚ ਲਈ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਅਕਾਲੀ ਦਲ (ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ) ਵੱਲੋਂ ਤਿੰਨ ਮੈਂਬਰੀ ਕਮੇਟੀ ਬਣਾਈ ਗਈ ਹੈ ਜਿਸ ਵਿਚ ਜਸਕਰਨ ਸਿੰਘ, ਪ੍ਰੋ. ਮਹਿੰਦਰਪਾਲ ਸਿੰਘ ਤੇ ਹਰਭਜਨ ਸਿੰਘ ਕਸ਼ਮੀਰੀ ਸ਼ਾਮਲ ਹਨ ਤੇ ਇਹ ਆਗੂ ਜੰਮੂ ਦਾ ਦੌਰਾ ਕਰਕੇ ਆਪਣੀ ਰਿਪੋਰਟ ਦੇਣਗੇ।

ਉਧਰ ਦਮਦਮੀ ਟਕਸਾਲ ਦੇ ਮੁਖੀ ਤੇ ਸੰਤ ਸਮਾਜ ਦੇ ਪ੍ਰਧਾਨ ਸੰਤ ਬਾਬਾ ਹਰਨਾਮ ਸਿੰਘ ਖਾਲਸਾ ਤੇ ਸ੍ਰੀ ਅਕਾਲ ਤਖ਼ਤ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਸਾਬਕਾ ਜਥੇਦਾਰ ਜਸਬੀਰ ਸਿੰਘ ਖਾਲਸਾ ਨੇ ਵਾਦੀ ਦੀ

ਇਸ ਘਟਨਾ ਦੀ ਨਿੰਦਾ ਕਰਦਿਆਂ ਇਸ ਨੂੰ ਡੂੰਘੀ ਸਾਜ਼ਿਸ਼ ਦੱਸਿਆ ਹੈ। ਪੰਥਕ ਸੇਵਾ ਲਹਿਰ ਦੇ ਮੁਖੀ ਸੰਤ ਬਲਜੀਤ ਸਿੰਘ ਦਾਦੂਵਾਲ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਅਜਿਹੀਆਂ ਘਟਨਾਵਾਂ ਨੇ ਫਿਰ ਤੋਂ ਸਿੱਖਾਂ ਨੂੰ ਦੇਸ਼ ਅੰਦਰ ਗੁਲਾਮੀ ਦਾ ਅਹਿਸਾਸ ਕਰਵਾ ਦਿੱਤਾ ਹੈ। ਸਿੱਖ ਆਪਣੇ ਧਰਮ ਵਿਚ ਕਿਸੇ ਦੀ ਦਖਲਅੰਦਾਜ਼ੀ ਤੇ ਆਪਣੇ ਸ਼ਹੀਦਾਂ ਦਾ ਅਪਮਾਨ ਕਿਸੇ ਵੀ ਹਾਲਤ ਵਿਚ ਬਰਦਾਸ਼ਤ ਨਹੀਂ ਕਰਨਗੇ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਅਜਿਹੀਆਂ ਘਟਨਾਵਾਂ ਕਰਨ ਵਾਲਿਆਂ ਖਿਲਾਫ ਸਖ਼ਤ ਕਾਰਵਾਈ ਦੀ ਮੰਗ ਕੀਤੀ ਹੈ।

ਬਰਸੀ ਮੌਕੇ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਸ਼ਹਿਰ ਰਿਹਾ ਮੁਕੰਮਲ ਬੰਦ

ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ: ਸਾਕਾ ਨੀਲਾ ਤਾਰਾ ਦੀ ਬਰਸੀ ਮੌਕੇ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਸ਼ਹਿਰ ਤਕਰੀਬਨ ਮੁਕੰਮਲ ਬੰਦ ਰਿਹਾ। ਬੰਦ ਦਾ ਸੱਦਾ ਦਲ ਖਾਲਸਾ ਵੱਲੋਂ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਸੀ ਪਰ ਦਲ ਦੇ ਆਗੂਆਂ ਤੇ ਕਾਰਕੁਨਾਂ ਨੂੰ ਪੁਲਿਸ ਨੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਦਫਤਰ ਵਿਚ ਹੀ ਨਜ਼ਰਬੰਦ ਕਰੀ ਰੱਖਿਆ। ਦਲ ਖਾਲਸਾ ਦੇ ਆਗੂ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚ ਪ੍ਰਧਾਨ ਹਰਚਰਨਜੀਤ ਸਿੰਘ ਧਾਮੀ, ਸਤਨਾਮ ਸਿੰਘ ਪਾਉਂਟਾ ਸਾਹਿਬ, ਕੰਵਰਪਾਲ ਸਿੰਘ ਬਿੱਟੂ ਤੇ ਸਹਿਯੋਗੀ ਜਥੇਬੰਦੀਆਂ ਦੇ ਕਾਰਕੁਨ ਸ਼ਾਮਲ ਸਨ, ਜਦੋਂ ਅਰਦਾਸ ਸਮਾਗਮ ਮਗਰੋਂ ਸ੍ਰੀ ਹਰਿਮੰਦਰ ਸਾਹਿਬ ਸਮੂਹ ਵਿਚੋਂ ਬਾਹਰ ਨਿਕਲੇ ਤਾਂ ਉਥੇ ਤਾਇਨਾਤ ਪੁਲਿਸ ਨੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਬਾਹਰ ਜਾਣ ਤੋਂ ਰੋਕ ਦਿੱਤਾ। ਉਹ ਕੁਝ ਸਮਾਂ ਸੂਚਨਾ ਕੇਂਦਰ ਵਿਚ ਬੈਠੇ ਰਹੇ। ਜਦੋਂ ਉਹ ਮੁੜ ਬਾਹਰ ਨਿਕਲੇ ਤਾਂ ਪੁਲਿਸ ਨੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਮੁੜ ਘੇਰ ਲਿਆ। ਪੁਲਿਸ ਨੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਉਥੇ ਹੀ ਰਹਿਣ ਲਈ ਮਜਬੂਰ ਕੀਤਾ। ਮਗਰੋਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਵਾਹਨਾਂ ਵਿਚ ਹੀ ਪੁਲਿਸ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਦਲ ਖਾਲਸਾ ਦੇ ਦਫਤਰ ਲੈ ਗਈ ਤੇ ਸ਼ਾਮ ਤੱਕ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਨਿਗਰਾਨੀ ਹੇਠ ਰੱਖਿਆ ਗਿਆ। ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦਲ ਖਾਲਸਾ ਦੀਆਂ ਸਹਿਯੋਗੀ ਜਥੇਬੰਦੀਆਂ, ਸਿੱਖ ਯੂਥ ਆਫ ਪੰਜਾਬ ਤੇ ਨੀਲੀਆਂ ਫੌਜਾਂ ਸਮੇਤ ਹੋਰਨਾਂ ਦੇ ਕਾਰਕੁਨਾਂ ਨੂੰ ਵੀ ਸ਼ਹਿਰ ਵਿਚ ਬੰਦ ਕਰਾਉਣ ਲਈ ਜਾਣ ਤੋਂ ਰੋਕਿਆ ਗਿਆ।

ਪੁਲਿਸ ਨੇ ਦਲ ਖਾਲਸਾ ਤੇ ਕਿਸੇ ਵੀ ਸਹਿਯੋਗੀ ਜਥੇਬੰਦੀ ਦੇ ਕਾਰਕੁਨ ਨੂੰ ਸ਼ਹਿਰ ਵਿਚ ਬੰਦ ਕਰਾਉਣ ਲਈ ਨਹੀਂ ਜਾਣ ਦਿੱਤਾ। ਪੁਲਿਸ ਵੱਲੋਂ ਸ਼ਹਿਰ ਵਿਚ ਸੁਰੱਖਿਆ ਦੇ ਸਖਤ ਪ੍ਰਬੰਧ ਕੀਤੇ ਗਏ ਸਨ। ਪੁਲਿਸ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਬੀ.ਐਸ.ਐਫ., ਸੀ.ਆਰ.ਪੀ.ਐਫ. ਤੇ ਹੋਰ ਨੀਮ ਫੌਜੀ ਬਲਾਂ ਦੇ ਜਵਾਨ ਵੀ ਤਾਇਨਾਤ ਸਨ। ਸ਼ਹਿਰ ਵਿਚ ਥਾਂ-ਥਾਂ ਉਤੇ ਨਾਕੇ ਲਾਏ ਗਏ ਸਨ। ਮੁੱਖ ਵਪਾਰਕ ਕੇਂਦਰ ਹਾਲ ਬਾਜ਼ਾਰ, ਕਟੜਾ ਜੈਮਲ ਸਿੰਘ, ਮਾਈ ਸੇਵਾ ਬਾਜ਼ਾਰ, ਸੁਨਿਆਰਿਆਂ ਵਾਲਾ

ਪੁਲਿਸ ਤਾਇਨਾਤੀ ਦਾ ਵਿਰੋਧ

ਸਮਾਗਮ ਵਿਚ ਪੁੱਜੀਆਂ ਸਿੱਖ ਜਥੇਬੰਦੀਆਂ ਵੱਲੋਂ ਹਜ਼ਾਰਾਂ ਵਿਚ ਹਾਜ਼ਰ ਚਿੱਟੇ ਕੱਪੜੀ ਪੁਲਿਸ ਦੀ ਮੌਜੂਦਗੀ ਦਾ ਵੀ ਵਿਰੋਧ ਕੀਤਾ। ਯੂਨਾਈਟਿਡ ਅਕਾਲੀ ਦਲ ਦੇ ਆਗੂਆਂ ਭਾਈ ਮੋਹਕਮ ਸਿੰਘ ਤੇ ਗੁਰਦੀਪ ਸਿੰਘ ਬਠਿੰਡਾ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਸਮਾਗਮ ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਆਪਣੇ ਹੱਥਾਂ ਵਿਚ ਰੱਖਣ ਲਈ ਪੁਲਿਸ ਨੂੰ ਵੱਡੀ ਗਿਣਤੀ ਵਿਚ ਭੇਜਿਆ। ਸਰਕਾਰ ਸਿੱਖਾਂ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਸ਼ਹੀਦਾਂ ਦੇ ਦਿਹਾੜੇ ਮਨਾਉਣ ਤੋਂ ਵੀ ਰੋਕਣਾ ਚਾਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਫੈਡਰੇਸ਼ਨ ਆਗੂ ਕਰਨੈਲ ਸਿੰਘ ਪੀਰ ਮੁਹੰਮਦ, ਬਲਵੰਤ ਸਿੰਘ ਗੋਪਾਲਾ ਤੇ ਜਨਰਲ ਸੁਬੇਗ ਸਿੰਘ ਦੇ ਭਰਾ ਬੇਅੰਤ ਸਿੰਘ ਨੇ ਵੀ ਇਸ ਦਖਲਅੰਦਾਜ਼ੀ ਦਾ ਵਿਰੋਧ ਕੀਤਾ। ਸ੍ਰੀ ਹਰਿਮੰਦਰ ਸਾਹਿਬ ਸਮੂਹ ਵਿਚ ਪੁਲਿਸ ਬਲ ਤਾਇਨਾਤ ਕੀਤੇ ਜਾਣ ਬਾਰੇ ਜਥੇਦਾਰ ਗਿਆਨੀ ਗੁਰਬਚਨ ਸਿੰਘ ਨੇ ਆਖਿਆ ਕਿ ਪੁਲਿਸ ਕਰਮਚਾਰੀ ਪਹਿਲਾਂ ਵੀ ਆਮ ਕੱਪੜਿਆਂ ਵਿਚ ਹਰਿਮੰਦਰ ਸਾਹਿਬ ਮੱਥਾ ਟੇਕਣ ਆਉਂਦੇ ਹਨ ਤੇ ਅੱਜ ਵੀ ਮੱਥਾ ਟੇਕਣ ਲਈ ਆਏ ਹਨ।

ਬਾਜ਼ਾਰ, ਲਾਰੇਂਸ ਰੋਡ ਤੇ ਹੋਰ ਪੋਸ਼ ਇਲਾਕਿਆਂ ਵਿਚ ਵੀ ਦੁਕਾਨਾਂ ਤੇ ਕਾਰੋਬਾਰੀ ਅਦਾਰੇ ਬੰਦ ਰਹੇ। ਭਾਵੇਂ ਆਵਾਜਾਈ ਨਹੀਂ ਰੋਕੀ ਗਈ ਸੀ ਪਰ ਇਸ ਦੇ ਬਾਵਜੂਦ ਸ਼ਹਿਰ ਵਿਚ ਵੀਰਾਨੀ ਵਾਲਾ ਮਾਹੌਲ ਸੀ। ਬੰਦ ਤੇ ਘੱਲੂਘਾਰਾ ਦਿਵਸ ਕਾਰਨ ਸ੍ਰੀ ਹਰਿਮੰਦਰ ਸਾਹਿਬ ਵਿਖੇ ਵੀ ਸ਼ਰਧਾਲੂਆਂ ਦੀ ਆਮਦ ਘੱਟ ਰਹੀ। ਦਲ ਖਾਲਸਾ ਦੇ ਬੁਲਾਰੇ ਕੰਵਰਪਾਲ ਸਿੰਘ ਤੇ ਸਤਨਾਮ ਸਿੰਘ ਪਾਉਂਟਾ ਸਾਹਿਬ ਨੇ ਪੁਲਿਸ ਪ੍ਰਸ਼ਾਸਨ ਵੱਲੋਂ ਦਲ ਖਾਲਸਾ ਦੇ ਕਾਰਕੁਨਾਂ ਦੀ ਕੀਤੀ ਗਈ ਨਜ਼ਰਬੰਦੀ ਦੀ ਨਿਖੇਧੀ ਕੀਤੀ।

Matrimonial

ਵਰ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ

ਜੱਟ ਸਿੱਖ ਤਲਾਕਸ਼ੁਦਾ (ਕੋਈ ਬੱਚਾ ਨਹੀਂ) ਕੈਨੇਡੀਅਨ ਸਿਟੀਜ਼ਨ ਲੜਕੀ 29 ਸਾਲ 5'4" ਲਈ ਅਮਰੀਕੀ ਸਿਟੀਜ਼ਨ/ਗਰੀਨ ਕਾਰਡ ਹੋਲਡਰ ਜੱਟ ਸਿੱਖ ਲੜਕੇ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ। ਤਲਾਕਸ਼ੁਦਾ 'ਤੇ ਵੀ ਵਿਚਾਰ ਹੋ ਸਕਦੀ ਹੈ। ਸੰਪਰਕ ਕਰੋ: 619-457-9270 ਅਤੇ 209-321-7121

Suitable match sought for Jatt Sikh U.S. Citizen girl, 27 yrs, 5'-6", Master's in Science & employed. The boy should be Jatt Sikh, well-educated, professionally employed from a well-settled family in California, preferably from Bay Area. Contact 510-331-4868 or email: kaur125@yahoo.com

Jatt Sikh parents seek match for US Citizen daughter, 28, 5'10", bachelors in marketing & employed. Family well settled in Wisconsin, US since 25 years. Boy should Jatt Sikh atleast 6", well-settled in career, preferably from the US or Canada. Contact: 1-414-982-5188 or wisconsinkaur@gmail.com.

ਕੰਨਿਆ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ

Ramgariah family looking for a suitable match for their son 31 years old, Sr. financial analyst. Please contact: v.singh.hawks.united@gmail.com

Punjab Time

Punjabtimes1@gmail.com

ਸਿੱਖਾਂ ਦੀ ਵੱਖਰੀ ਪਛਾਣ ਬਾਰੇ ਮੁਹਿੰਮ ਨੂੰ ਮਿਲਿਆ ਹੁਲਾਰਾ

ਲਾਸ ਏਂਜਲਸ: ਅਮਰੀਕੀ ਰਾਸ਼ਟਰਪਤੀ ਬਰਾਕ ਓਬਾਮਾ ਲਈ ਪ੍ਰਚਾਰ ਕਰਨ ਵਾਲੀ ਪ੍ਰਸਿੱਧ ਕੰਪਨੀ ਏ.ਕੇ.ਪੀ.ਡੀ. ਨੇ ਇਥੇ ਵੱਸਣ ਵਾਲੇ ਸਿੱਖਾਂ ਦੀ ਵੱਖਰੀ ਪਛਾਣ ਲਈ ਚੱਲ ਰਹੀ ਮੁਹਿੰਮ ਦਾ ਜ਼ਿਮਾ ਸੰਭਾਲਿਆ ਹੈ। ਇਹ ਕੰਪਨੀ ਅਮਰੀਕੀਆਂ ਨੂੰ ਸਿੱਖਾਂ ਦੀ ਵੱਖਰੀ ਪਛਾਣ ਬਾਰੇ ਜਾਣੂ ਕਰਵਾਉਣ ਲਈ ਹੋਰ ਸਿੱਖ ਜਥੇਬੰਦੀਆਂ ਦੀ ਮਦਦ ਵੀ ਲੈ ਰਹੀ ਹੈ। ਦੱਸਣਯੋਗ ਹੈ ਕਿ ਅਮਰੀਕਾ ਵਿਚ 26/11 ਹਮਲੇ ਪਿੱਛੋਂ ਇਥੇ ਵੱਸਦੇ ਸਿੱਖ ਭਾਈਚਾਰੇ ਨੂੰ ਨਿਸ਼ਾਨਾ ਬਣਾਇਆ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਸਿੱਖਾਂ ਨੂੰ ਮੁਸਲਮਾਨ ਸਮਝ ਕੇ ਉਨ੍ਹਾਂ 'ਤੇ ਨਸਲੀ ਹਮਲੇ ਕੀਤੇ ਜਾ ਰਹੇ ਹਨ।

ਵਿਦੇਸ਼ ਦੇ ਰੋ 'ਤੇ ਗਏ ਦਿੱਲੀ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਪ੍ਰਬੰਧਕ ਕਮੇਟੀ ਦੇ ਪ੍ਰਧਾਨ ਮਨਜੀਤ ਸਿੰਘ ਜੀ.ਕੇ. ਨੇ ਕੰਪਨੀ ਦੀ ਇਸ ਪਹਿਲ ਦੀ ਤਾਰੀਫ਼ ਕਰਦੇ ਹੋਏ ਉਥੋਂ ਦੇ ਸਿੱਖਾਂ ਨੂੰ ਇਸ ਲਈ ਸ਼ਾਬਾਸ਼ ਵੀ ਦਿੱਤੀ ਹੈ। ਵਿਦੇਸ਼ਾਂ ਵਿਚ ਵੱਸਣ ਵਾਲੇ ਸਿੱਖਾਂ ਨੂੰ ਅਕਸਰ ਪਹਿਰਾਵੇ ਕਾਰਨ ਕਈ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਮੁਸ਼ਕਿਲਾਂ ਝੱਲਣੀਆਂ ਪੈਂਦੀਆਂ ਹਨ। ਇਸ ਮੁਹਿੰਮ ਨੂੰ 'ਨੈਸ਼ਨਲ ਸਿੱਖ ਕੰਪੇਨ' ਦਾ ਨਾਂ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਹੈ। ਜੀ.ਕੇ. ਨੇ ਇਸ ਮੁਹਿੰਮ ਨੂੰ ਵਕਤ ਦੀ ਜ਼ਰੂਰਤ ਕਾਰਨ ਦਿੱਤਾ ਹੈ ਤੇ ਇਸ ਨੂੰ ਗੰਭੀਰਤਾ ਨਾਲ ਲੈਣ ਦੀ ਗੱਲ ਕਹੀ ਹੈ। ਇਸ ਦੌਰਾਨ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਗਲਤ ਪਛਾਣ ਕਾਰਨ ਮਾਰੇ ਗਏ ਸਿੱਖਾਂ ਨੂੰ ਸ਼ਰਧਾਂਜਲੀ ਵੀ ਭੇਟ ਕੀਤੀ। ਇਸ ਮੌਕੇ 'ਤੇ ਕੰਪੇਨ ਦੇ ਮੁੱਖੀ ਗੁਰਵੀਰ ਸਿੰਘ ਅਹੂਜਾ ਨੇ ਜੀ.ਕੇ. ਨੂੰ ਸਾਰੀ ਸਥਿਤੀ ਦਾ ਹਵਾਲਾ ਦਿੱਤਾ। ਕੰਪੇਨ ਦੇ ਸੀਨੀਅਰ ਅਡਵਾਈਜ਼ਰ ਡਾ. ਰਜਵੰਤ ਸਿੰਘ ਨੇ

ਅਮਰੀਕੀ ਰਾਸ਼ਟਰਪਤੀ ਓਬਾਮਾ ਲਈ ਪ੍ਰਚਾਰ ਕਰਨ ਵਾਲੀ ਕੰਪਨੀ ਨੇ ਸੰਭਾਲਿਆ ਮੋਰਚਾ

ਦਿੱਲੀ ਕਮੇਟੀ ਵੱਲੋਂ ਇਸ ਮੁਹਿੰਮ ਲਈ ਦਿੱਤੇ ਗਏ 10 ਹਜ਼ਾਰ ਡਾਲਰ ਲਈ ਧੰਨਵਾਦ ਕੀਤਾ। ਡਾ. ਸਿੰਘ ਦਾ ਕਹਿਣਾ ਹੈ ਕਿ ਇਸ ਮਦਦ ਨਾਲ ਅਮਰੀਕੀ ਸਿੱਖਾਂ ਨੂੰ ਇਹ ਭਰੋਸਾ ਹੋਇਆ ਹੈ ਕਿ ਭਾਰਤ ਦੀਆਂ ਵੱਡੀਆਂ ਸਿੱਖ ਜਥੇਬੰਦੀਆਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਹਨ। ਨੈਸ਼ਨਲ ਸਿੱਖ ਕੰਪੇਨ ਵੱਲੋਂ ਉਕਤ ਮੀਡੀਆ ਫਰਮ ਨੂੰ ਅਰਬ ਮੁਲ ਦੇ ਮੁਸਲਮਾਨ ਸਮਝ ਕੇ ਸਿੱਖਾਂ ਉਤੇ ਹੋ ਰਹੇ ਹਮਲਿਆਂ ਨੂੰ ਰੋਕਣ ਵਾਸਤੇ ਤੇ ਅਮਰੀਕਨਾਂ ਨੂੰ ਸਿੱਖਾਂ ਧਰਮ ਬਾਰੇ ਦੱਸਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।

ਦੱਸਣਯੋਗ ਹੈ ਕਿ ਨੈਸ਼ਨਲ ਸਿੱਖ ਕੰਪੇਨ ਵੱਲੋਂ ਅਮਰੀਕਾ ਵਿਚ ਕਰਵਾਏ ਗਏ ਸਰਵੇਖਣ ਵਿਚ ਇਹ ਗੱਲ ਸਾਹਮਣੇ ਆਈ ਹੈ ਕਿ ਅਮਰੀਕਾ ਦੇ ਮੂਲ ਵਾਸੀਆਂ ਨੂੰ ਸਿੱਖਾਂ ਬਾਰੇ ਕੋਈ ਜਾਣਕਾਰੀ ਹੀ ਨਹੀਂ ਹੈ ਜਦੋਂਕਿ ਸਿੱਖ ਭਾਈਚਾਰਾ ਇਸ ਮੁਲਕ ਵਿਚ ਤਕਰੀਬਨ ਇਕ ਸਦੀ ਤੋਂ ਵੱਸਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ। ਸਰਵੇਖਣ ਵਿਚ ਸਿਰਫ਼ 40 ਫੀਸਦੀ ਅਮਰੀਕੀਆਂ ਨੇ ਕਿਹਾ ਸੀ ਕਿ ਉਹ ਘੱਟੋ-ਘੱਟ ਸਿੱਖ ਅਮਰੀਕੀਆਂ ਬਾਰੇ ਥੋੜ੍ਹਾ-ਬਹੁਤ ਜਾਣਦੇ ਹਨ। 62, 76 ਤੇ 86 ਫੀਸਦੀ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਉਹ ਕੁਮਵਾਰ ਹਿੰਦੂ ਅਮਰੀਕੀਆਂ, ਮੁਸਲਿਮ ਅਮਰੀਕੀਆਂ ਤੇ ਯਹੂਦੀ ਅਮਰੀਕੀਆਂ ਬਾਰੇ ਕੁਝ ਜਾਣਦੇ ਹਨ। ਇਸ ਵੇਲੇ ਅਮਰੀਕਾ ਦੇ

ਵੱਖ-ਵੱਖ ਸ਼ਹਿਰਾਂ ਵਿਚ ਤਕਰੀਬਨ 100 ਗੁਰਦੁਆਰੇ ਹਨ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚੋਂ 70 ਤੋਂ ਵੱਧ ਗੁਰਦੁਆਰੇ ਅਮਰੀਕਨ ਸਿੱਖ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਪ੍ਰਬੰਧਕ ਕਮੇਟੀ ਨਾਲ ਜੁੜੇ ਹੋਏ ਹਨ। ਸਿੱਖ ਪਛਾਣ ਦੇ ਘੇਰੇ ਨੂੰ ਵਧਾਉਣ ਲਈ ਸਿੱਖ ਜਥੇਬੰਦੀਆਂ ਯਤਨਸ਼ੀਲ ਹਨ ਤੇ ਖਾਸ ਕਰਕੇ 9/11 ਦੇ ਹਮਲੇ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਇਸ ਵਿਸ਼ੇ 'ਤੇ ਵਧੇਰੇ ਕੰਮ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ। ਸਿੱਖ ਧਰਮ ਦੇ ਪ੍ਰਚਾਰ ਤੇ ਪ੍ਰਸਾਰ ਨੂੰ ਹੌਲੀ-ਹੌਲੀ ਵਧਾਉਣ ਦੇ ਯਤਨ ਜਾਰੀ ਹਨ। ਸਿੱਖ ਜਥੇਬੰਦੀਆਂ ਨੇ ਇਸ 'ਤੇ ਚਿੰਤਾ ਪ੍ਰਗਟ ਕਰਦੇ ਹੋਏ ਕਿਹਾ ਸੀ ਕਿ ਅਮਰੀਕਾ ਦੇ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਸੂਬਿਆਂ ਵਿਚ ਸਿੱਖ ਧਰਮ ਦੇ ਪ੍ਰਚਾਰ ਤੇ ਪ੍ਰਸਾਰ ਬਾਰੇ ਸੈਮੀਨਾਰ ਕਰਾਏ ਜਾਣੇ ਚਾਹੀਦੇ ਹਨ, ਜਿਸ ਵਿਚ ਅਮਰੀਕਾ ਵਾਸੀਆਂ ਨੂੰ ਵੀ ਸ਼ਾਮਲ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇ। ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਵਿਸ਼ਾਖੀ, ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀ ਤੇ ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦੇ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਪੁਰਬ ਮੌਕੇ ਅਮਰੀਕਾ ਦੇ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਸ਼ਹਿਰਾਂ ਵਿਚ ਨਗਰ ਕੀਰਤਨ ਸਜਾਏ ਜਾਣੇ ਚਾਹੀਦੇ ਹਨ ਤੇ ਗੁਰਪੁਰਬ ਮਨਾਏ ਜਾਣੇ ਚਾਹੀਦੇ ਹਨ।

ਇਸ ਬਾਰੇ ਅਮਰੀਕਾ ਵਿਚਲੇ ਇਲੈਕਟ੍ਰੋਨਿਕ ਤੇ ਪ੍ਰਿੰਟ ਮੀਡੀਆ ਦੀ ਵੀ ਮਦਦ ਲੈਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ। ਇਸੇ ਦੌਰਾਨ ਨੈਸ਼ਨਲ ਸਿੱਖ ਕੰਪੇਨ ਦੇ ਆਗੂ ਰਾਜਵੰਤ ਸਿੰਘ ਨੇ ਆਖਿਆ ਕਿ ਇਸ ਵਿਚ ਕੋਈ ਦੇ ਰਾਏ ਨਹੀਂ ਕਿ ਸਰਵੇਖਣ ਦੀ ਰਿਪੋਰਟ ਨੇ ਸਮੁੱਚੇ ਸਿੱਖ ਭਾਈਚਾਰੇ ਨੂੰ ਚਿੰਤਾ ਵਿਚ ਪਾ ਦਿੱਤਾ ਹੈ, ਪਰ ਇਹ ਸਥਿਤੀ ਸੁਚੇਤ ਕਰਨ ਵਾਲੀ ਵੀ ਹੈ, ਜਿਸ ਲਈ ਸਿੱਖ ਜਥੇਬੰਦੀਆਂ ਹੋਰ ਵਧੇਰੇ

ਨਸਲੀ ਹਮਲੇ ਦੇ ਸ਼ਿਕਾਰ 82 ਸਾਲਾ ਪਿਆਰਾ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਨਿਆਂ ਦੀ ਉਡੀਕ

ਲਾਸ ਏਂਜਲਸ: 82 ਸਾਲਾ ਪਿਆਰਾ ਸਿੰਘ, ਜਿਸ ਨੂੰ 2013 ਵਿਚ ਅਮਰੀਕਾ ਦੇ ਕੈਲੀਫੋਰਨੀਆ ਰਾਜ ਵਿਚ ਇਕ ਗੁਰਦੁਆਰੇ ਦੇ ਬਾਹਰ ਨਸਲੀ ਹਿੰਸਾ ਤਹਿਤ ਹਮਲਾ ਕਰਕੇ ਬੁਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਜ਼ਖਮੀ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਸੀ, ਨੂੰ ਅਜੇ ਨਿਆਂ ਦੀ ਉਡੀਕ ਹੈ।

ਪਿਆਰਾ ਸਿੰਘ ਉਪਰ ਮਈ 2013 ਵਿਚ ਫਰਿਜ਼ਨੋ ਵਿਚ ਗੁਰਦੁਆਰੇ ਦੇ ਬਾਹਰ ਹਮਲਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ ਜਿਥੇ ਉਹ ਬੇਘਰੇ ਲੋਕਾਂ ਲਈ ਲੰਗਰ ਤਿਆਰ ਕਰ ਰਿਹਾ ਸੀ। 29 ਸਾਲਾ ਹਮਲਾਵਰ ਗਿਲਬਰਟ ਗਾਰਸੀਆ ਜੁਨੀਅਰ ਵਿਰੁੱਧ ਸ਼ੁਰੂ ਵਿਚ ਕਤਲ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਦਾ ਦੋਸ਼ ਲਾਇਆ ਗਿਆ ਸੀ ਪਰ ਬਾਅਦ ਵਿਚ ਬਜ਼ੁਰਗ ਨਾਲ ਬਦਸਲੂਕੀ ਕਰਨ ਤੇ ਨਫਰਤੀ ਅਪਰਾਧ ਦਾ ਮਾਮਲਾ ਦਰਜ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ। ਵਕੀਲਾਂ ਦਾ ਮੰਨਣਾ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਮਾਮਲਾ ਸਿੱਖ ਭਾਈਚਾਰੇ ਲਈ ਬਹੁਤ ਅਹਿਮੀਅਤ ਰੱਖਦਾ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਹਮਲਾਵਰ ਨੇ ਪਿਆਰਾ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਮੁਸਲਮਾਨ ਸਮਝ ਕੇ ਨਿਸ਼ਾਨਾ ਬਣਾਇਆ ਸੀ।

ਯਤਨਸ਼ੀਲ ਹੋਣਗੀਆਂ। ਅਮਰੀਕਾ ਵਿਚ ਇਸ ਵੇਲੇ ਜੋ ਸਿੱਖ ਵੱਸ ਰਹੇ ਹਨ, ਵਿਚੋਂ ਵੱਡੀ ਗਿਣਤੀ ਅਜਿਹੇ ਹਨ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਆਪਣੀ ਪਛਾਣ ਨੂੰ ਗੁੰਮ ਕੀਤਾ ਹੋਇਆ ਹੈ। ਅਜਿਹੇ ਸਿੱਖ ਦਸਤਾਰਧਾਰੀ ਨਹੀਂ ਹਨ ਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਕੇਸ ਨਹੀਂ ਰੱਖੇ ਹਨ।

ਪ੍ਰਨੀਤ ਕੌਰ ਵੱਲੋਂ ਵਿਦੇਸ਼ੀ ਬੈਂਕ ਖਾਤੇ ਤੋਂ ਇਨਕਾਰ

ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ: ਕਾਂਗਰਸ ਵਿਧਾਇਕ ਤੇ ਸਾਬਕਾ ਕੇਂਦਰੀ ਰਾਜ ਮੰਤਰੀ ਪ੍ਰਨੀਤ ਕੌਰ ਨੇ ਸਪਸ਼ਟ ਕੀਤਾ ਹੈ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਨਾ ਤਾਂ ਕਿਸੇ ਵਿਦੇਸ਼ੀ ਬੈਂਕ ਵਿਚ ਖਾਤਾ ਹੈ ਤੇ ਨਾ ਹੀ ਉਸ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਵਿਦੇਸ਼ਾਂ ਵਿਚ ਕੋਈ ਟਰੱਸਟ ਹੈ।

ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਇਹ ਬਿਆਨ ਇਕ ਅਖਬਾਰ ਵਿਚ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਤ ਖਬਰ ਦੇ ਪ੍ਰਤੀਕਰਮ ਵਜੋਂ ਦਿੱਤਾ ਹੈ ਜਿਸ ਵਿਚ ਕਿਹਾ ਗਿਆ ਸੀ ਕਿ ਸੈਂਟਰਲ ਬੋਰਡ ਆਫ਼ ਡਾਇਰੈਕਟ ਟੈਕਸਜ਼ (ਸੀ.ਬੀ.ਡੀ.ਟੀ), ਕਾਂਗਰਸ ਵਿਧਾਇਕ ਪ੍ਰਨੀਤ ਕੌਰ ਦੇ ਇਕ ਵਿਦੇਸ਼ੀ ਬੈਂਕ ਵਿਚ ਕਬਿਤ ਖਾਤੇ ਨੂੰ ਕੁਝ ਟਰੱਸਟਾਂ ਅਤੇ ਲੰਡਨ ਤੇ ਦੁਬਈ ਵਿਚਲੀਆਂ ਕੁਝ ਜਾਇਦਾਦਾਂ

ਨਾਲ ਜੋੜ ਕੇ ਵੇਖ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਪ੍ਰਨੀਤ ਕੌਰ ਨੇ ਅਜਿਹਾ ਬਿਆਨ ਇਕ ਵਾਰ ਪਹਿਲਾਂ ਵੀ ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀ ਇਕ ਖਬਰ ਛਪਣ ਪਿੱਛੋਂ ਦਿੱਤਾ ਸੀ। ਯਾਦ ਰਹੇ ਕਿ ਕੇਂਦਰ ਸਰਕਾਰ ਪਿਛਲੇ ਕਾਫ਼ੀ ਸਮੇਂ ਤੋਂ ਸਾਬਕਾ ਮੰਤਰੀ ਅਤੇ ਉਸ ਦੇ ਪਰਿਵਾਰ ਦੇ ਮੈਂਬਰਾਂ ਬਾਰੇ ਪਤਤਾਲ ਕਰਨ ਵਿਚ ਰੁੱਝੀ ਹੋਈ ਹੈ। ਸੀ.ਬੀ.ਡੀ.ਟੀ. ਦੇ ਅਧਿਕਾਰੀ ਜਾਂਚ ਕਰ ਰਹੇ ਹਨ ਕਿ ਜਨੇਵਾ ਵਿਚ ਬੈਂਕ ਖਾਤੇ ਦਾ ਸਬੰਧ ਸਾਬਕਾ ਮੰਤਰੀ ਅਤੇ ਉਸ ਦੇ ਪਰਿਵਾਰ ਦੇ ਮੈਂਬਰਾਂ ਦੇ ਲੰਡਨ ਅਤੇ ਦੁਬਈ ਵਿਚਲੀਆਂ ਜਾਇਦਾਦਾਂ ਨਾਲ ਹਨ ਜਾਂ ਨਹੀਂ।

ਮੈਗੀ ਦੀ ਵਿਕਰੀ ਭਾਰਤ ਭਰ ਵਿਚ ਬੰਦ

ਨਵੀਂ ਦਿੱਲੀ: ਭਾਰਤੀ ਖੁਰਾਕ ਸੁਰੱਖਿਆ ਤੇ ਮਿਆਰ ਅਥਾਰਟੀ ਨੇ ਮੈਗੀ ਨੂਡਲਜ਼ ਨੂੰ ਇਨਸਾਨਾਂ ਦੇ ਖਾਣ ਲਈ ਨੁਕਸਾਨਦੇਹ ਦੱਸਦਿਆਂ ਪੂਰੇ ਮੁਲਕ ਵਿਚ ਇਸ ਦੇ ਨੌਂ ਬ੍ਰਾਂਡਾਂ ਦੀ ਵਿਕਰੀ ਉਤੇ ਤੁਰੰਤ ਰੋਕ ਲਾ ਦਿੱਤੀ ਹੈ। ਨੈਸਲੇ ਕੰਪਨੀ ਨੂੰ ਇਸ ਦੇ ਭੰਡਾਰ ਵਾਪਸ ਲੈਣ ਤੇ ਉਤਪਾਦਨ, ਦਰਾਮਦ, ਵੰਡ ਤੇ ਵਿਕਰੀ ਬੰਦ ਕਰਨ ਦੀ ਹਦਾਇਤ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ। ਉਧਰ ਨੈਸਲੇ ਨੇ ਆਪਣੇ ਆਲਮੀ ਸੀ.ਈ.ਓ. ਪਾਲ ਬਲਕ ਰਾਹੀਂ ਇਹ ਜਤਾਉਣ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕੀਤੀ ਹੈ ਕਿ ਬਿਨਾਂ ਕਾਰਨਾਂ ਦੇ ਮੈਗੀ ਨੂੰ ਲੈ ਕੇ ਦੁਬਿਧਾ ਪੈਦਾ ਹੋਈ ਹੈ ਤੇ ਛੇਤੀ ਹੀ ਉਹ ਦੁਬਾਰਾ ਇਸ ਨੂੰ ਬਾਜ਼ਾਰ ਵਿਚ ਪੇਸ਼ ਕਰਨਗੇ।

UMA TRAVELS

2535 W. Devon Ave., Chicago, IL 60659

For Lowest Fares & Reliable Service

Call For Special Sale Fares

Call: 773-338-5603

INDIAN BAZAAR ਇੰਡੀਅਨ ਬਜ਼ਾਰ

ਹਰ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀ ਭਾਰਤੀ ਗਰੋਸਰੀ ਅਤੇ ਮਿਠਾਈਆਂ ਲਈ ਮਸ਼ਹੂਰ

■ ਖਾਣਾ ਸੁੱਧ ਵੈਸ਼ਨੋ, ਤਾਜ਼ਾ ਸਮੋਸੇ, ਚਾਟ, ਥਾਲੀ

■ ਕੈਟਰਿੰਗ ਵੀ ਕਰਦੇ ਹਾਂ

■ ਵੱਡੇ ਆਰਡਰ ਲਈ ਸਪੈਸ਼ਲ ਰੇਟ

■ ਤਾਜ਼ਾ ਸਬਜ਼ੀਆਂ ਹਰ ਵੀਰਵਾਰ

ਤੁਹਾਡਾ ਆਪਣਾ ਸਾਫ਼ ਸੁਥਰਾ ਗਰੋਸਰੀ ਸਟੋਰ

ਇਕ ਵਾਰ ਜ਼ਰੂਰ ਦਰਸ਼ਨ ਦਿਓ, ਦੂਜੀ ਵਾਰ ਤੁਸੀਂ ਖੁਦ ਹੀ ਆਓਗੇ ਕਿਉਂਕਿ ਹਰ ਚੀਜ਼ ਤੁਹਾਨੂੰ ਵਧੀਆ ਕੁਆਲਿਟੀ 'ਚ ਅਤੇ ਵਾਜਬ ਰੇਟ 'ਤੇ ਮਿਲੇਗੀ।

ਸੱਤੇ ਦਿਨ ਖੁੱਲ੍ਹਾ-ਸਵੇਰੇ 9 ਵਜੇ ਤੋਂ ਰਾਤ 9 ਵਜੇ ਤੱਕ

ਧਾਰਮਿਕ ਪ੍ਰੋਗਰਾਮਾਂ ਲਈ 10% ਛੋਟ

Ph: 317-534-5151, 916-524-0045

334 S. Emerson Ave., GREENWOOD, IN 46143

Punjab Times**Established in 2000
16th Year in Publication**

Published every Saturday
by **A B Publication Inc.**
20451 N Plum Grove Rd.
Palatine, IL 60074-2018
Ph:847-359-0746
Fax:847-705-9388
Email:punjabtimes1@sbcbglobal.net
www.punjabtimesusa.com

Editor:

Amolak Singh Jammu

Astt. Editors:Jaspreet Kaur
Kuljeet Singh**Photographer**Kamaljit Singh Virdi
Ph. 847-502-2703**Our Columnists**Ashok Bhaura
Tarlochan Singh Dupalpur
Baljit Basi
Major Kular**Corrpondents****Detroit, MI**Rajinder Syan
734-261-0936**New York**Iqbal S. Jabowalia
917-375-6395

Postmaster: Please send
address changes to Punjab Times,
20451 N. Plum Grove Rd., Palatine,
IL 60074

Distributed in:

California, Illinois, Indiana, Ohio,
Michigan, Wisconsin, Missisipi,
Iowa, Arkansas, Texas, Virginia, Ne-
vada, Washington, Oregon, Arizona,
Georgia, Florida, New York, New
Jersey, Connecticut, Oklahoma, Penn-
sylvania, Missouri, Kentucky

ਡਾਕ ਰਾਹੀਂ ਪਰਚਾ ਮੰਗਵਾਉਣ ਲਈ
ਸਾਲਾਨਾ ਚੰਦਾ: 95 ਡਾਲਰ,
ਪੰਜ ਸਾਲ ਲਈ: 450 ਡਾਲਰ

ਨੋਟ: ਪੰਜਾਬ ਟਾਈਮਜ਼ ਵਿਚ ਛਪੇ ਲੇਖਾਂ
ਵਿਚਲੇ ਵਿਚਾਰਾਂ ਨਾਲ ਅਦਾਰਾ ਪੰਜਾਬ
ਟਾਈਮਜ਼ ਦਾ ਸਹਿਮਤ ਹੋਣਾ ਜ਼ਰੂਰੀ ਨਹੀਂ ਹੈ।
ਇਹ ਪਾਠਕਾਂ ਦੀ ਮਹਿਜ਼ ਜਾਣਕਾਰੀ ਹਿੱਤ ਛਾਪੇ
ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਸਹੀ ਜਾਂ ਗਲਤ ਹੋਣ
ਬਾਰੇ ਫੈਸਲਾ ਪਾਠਕਾਂ ਦੇ ਹੱਥ ਵਿਚ ਹੈ।

ਪੰਜਾਬ ਟਾਈਮਜ਼ ਵਿਚ ਛਪੇ ਇਸ਼ਤਿਹਾਰਾਂ
ਵਿਚ ਕੀਤੇ ਗਏ ਦਾਅਵਿਆਂ ਦੀ ਜ਼ਰੂਰੀ ਨਹੀਂ
ਕਿ ਅਦਾਰਾ ਪੰਜਾਬ ਟਾਈਮਜ਼ ਤਾਈਦ ਕਰਦਾ
ਹੋਵੇ। ਪਾਠਕ ਕਿਸੇ ਵੀ ਇਸ਼ਤਿਹਾਰ ਦੇ
ਦਾਅਵਿਆਂ ਦੀ ਪੁਸ਼ਟੀ ਆਪ ਕਰ ਲੈਣ।

Disclaimer

The views expressed in the
articles published in the columns
of Punjab Times are that of
their writers, and it is not
implied that Punjab Times
endorses them.

Sameway Punjab Times
does not necessarily endorses
the claims made in the
advertisements published in
Punjab Times.

**All disputes subject to
Chicago jurisdiction.**

ਨਰੇਂਦਰ ਮੋਦੀ ਨੂੰ ਹੁਣ ਯਾਦ ਆਏ ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਮੁੱਦੇ

ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ: ਕੌਮੀ ਜਮਹੂਰੀ ਗੱਠਜੋੜ ਦੀ ਸਰਕਾਰ ਨੂੰ ਇਕ ਸਾਲ ਪੂਰਾ ਹੋਣ ਬਾਅਦ ਪ੍ਰਧਾਨ ਮੰਤਰੀ ਨਰੇਂਦਰ ਮੋਦੀ ਪੰਜਾਬ ਸਰਕਾਰ ਵੱਲੋਂ ਉਠਾਏ ਜਾ ਰਹੇ ਮੁੱਦਿਆਂ ਉੱਤੇ ਵਿਚਾਰ ਕਰਨ ਲਈ ਤਿਆਰ ਹੋ ਗਏ ਹਨ। ਪ੍ਰਧਾਨ ਮੰਤਰੀ ਦਫ਼ਤਰ ਵੱਲੋਂ ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਮੁੱਖ ਸਕੱਤਰ ਨੂੰ ਮਿਲੇ ਪੱਤਰ ਵਿਚ ਸੂਬੇ ਦੇ ਮੁੱਖ ਮੁੱਦਿਆਂ ਬਾਰੇ ਠੋਸ ਜਾਣਕਾਰੀ ਮੰਗੀ ਗਈ ਹੈ। ਇਸ ਬਾਅਦ ਕੇਂਦਰ ਸਰਕਾਰ ਇਨ੍ਹਾਂ ਮੁੱਦਿਆਂ ਉੱਤੇ ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਅਧਿਕਾਰੀਆਂ ਨਾਲ ਮੀਟਿੰਗ ਕਰੇਗੀ। ਪ੍ਰਧਾਨ ਮੰਤਰੀ 19 ਜੂਨ ਨੂੰ ਸ੍ਰੀ ਆਨੰਦਪੁਰ ਸਾਹਿਬ ਦੇ 350 ਸਾਲਾ ਸਥਾਪਨਾ ਦਿਵਸ ਸਮਾਰੋਹ ਵਿਚ ਸ਼ਾਮਲ ਹੋਣ ਆ ਰਹੇ ਹਨ। ਪੰਜਾਬ ਸਰਕਾਰ ਦੇ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਵਿਭਾਗਾਂ ਦੇ ਅਧਿਕਾਰੀ ਇਨ੍ਹਾਂ ਮੁੱਦਿਆਂ ਬਾਰੇ ਤਿਆਰੀ ਵਿਚ ਜੁਟ ਗਏ ਹਨ। ਸਰਕਾਰ ਦੇ ਇਕ ਸੀਨੀਅਰ ਅਧਿਕਾਰੀ ਨੇ ਇਸ ਦੀ ਪੁਸ਼ਟੀ ਕੀਤੀ ਹੈ।

ਸੂਤਰਾਂ ਅਨੁਸਾਰ ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਸਿੰਘ ਬਾਦਲ ਨੇ 29 ਮਈ ਨੂੰ ਪ੍ਰਧਾਨ ਮੰਤਰੀ ਨਾਲ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਰਿਹਾਇਸ਼ ਉੱਤੇ ਮੁਲਾਕਾਤ ਕੀਤੀ ਸੀ। ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਨੇ ਸ੍ਰੀ ਮੋਦੀ ਨੂੰ ਸ੍ਰੀ ਆਨੰਦਪੁਰ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਸਾਢੇ ਤਿੰਨ ਸੌ ਸਾਲਾ ਸਥਾਪਨਾ ਦਿਵਸ ਸਮਾਰੋਹ ਵਿਚ ਸ਼ਾਮਲ ਹੋਣ ਦਾ ਸੱਦਾ ਦੇਣ ਦੇ ਨਾਲ ਨਾਲ ਕਈ ਪੰਥਕ ਤੇ ਸੂਬੇ ਦੇ ਵਿਕਾਸ ਦੇ ਮੁੱਦੇ ਵੀ ਉਠਾਏ ਸਨ। ਪੰਜਾਬ ਸਰਕਾਰ

ਸੂਬਾ ਸਰਕਾਰ ਤੋਂ ਮੁੱਖ ਮੁੱਦਿਆਂ ਬਾਰੇ ਠੋਸ ਜਾਣਕਾਰੀ ਮੰਗੀ

ਤਕਰੀਬਨ ਇਕ ਸਾਲ ਤੋਂ ਨਿਰਾਸ਼ ਚੱਲ ਰਹੀ ਸੀ ਕਿਉਂਕਿ ਕੇਂਦਰ ਸਰਕਾਰ ਵੱਲੋਂ ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਮੁੱਦਿਆਂ ਬਾਰੇ ਕੋਈ ਸੁਣਵਾਈ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ ਜਾ ਰਹੀ ਸੀ। ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਨੇ ਨਾਂਦੇਤ ਸਿੱਖ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਸੱਚਖੰਡ ਸ੍ਰੀ ਹਜ਼ੂਰ ਅਬਚਲਨਗਰ ਸਾਹਿਬ ਬੋਰਡ ਦੇ ਮੁਖੀ ਦੀ ਨਿਯੁਕਤੀ ਦਾ ਮੁੱਦਾ ਉਠਾਉਂਦਿਆਂ ਇਸ ਨਾਲ ਸਿੱਖਾਂ ਅੰਦਰ ਫੈਲ ਰਹੀ ਬੇਚੈਨੀ ਦਾ ਜ਼ਿਕਰ ਕੀਤਾ ਸੀ।

ਸਿੱਖੀ ਉਤੇ ਸਿਆਸਤ ਫਿਰ ਪਈ ਭਾਰੀ

(ਸਫਾ ਇਕ ਦੀ ਬਾਕੀ)

ਨੌਜਵਾਨਾਂ ਨੂੰ 'ਹੁੱਲਤਬਾਜ਼' ਕਹਿ ਕੇ ਆਪਣੀ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰੀ ਮੁਕਾ ਬੈਠੀ ਹੈ ਪਰ ਸਵਾਲ ਇਹ ਖੜ੍ਹਾ ਹੋ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਜੇ ਭਿੰਡਰਾਂਵਾਲੇ ਨੂੰ ਸ਼ਹੀਦ ਦਾ ਰੁਤਬਾ ਦੇ ਕੇ ਸ਼ਰਧਾਂਜਲੀ ਦਿੱਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਤਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਨਾਂ ਉਤੇ ਨਾਅਰੇ ਲਾਉਣ ਵਾਲਿਆਂ ਨੂੰ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਕਮੇਟੀ ਨੇ ਹੁੱਲਤਬਾਜ਼ ਕਹਿ ਕੇ ਕਿਉਂ ਧੱਕਾ ਮੁੱਕੀ ਕੀਤੀ ਹੈ? ਇਸ ਘਟਨਾ ਤੋਂ ਕੁਝ ਦਿਨ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਜੰਮੂ ਵਿਚ ਸੰਤ ਜਰਨੈਲ ਸਿੰਘ ਦੇ ਪੋਸਟਰ ਪਾਤਨ ਕਾਰਨ ਹੋਏ ਵਿਵਾਦ ਪਿੱਛੋਂ ਪੁਲਿਸ ਨਾਲ ਝੜਪ ਵਿਚ ਇਕ ਸਿੱਖ ਨੌਜਵਾਨ ਦੀ ਮੌਤ ਹੋ ਗਈ ਸੀ ਜਿਸ 'ਤੇ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਕਮੇਟੀ ਤੇ ਅਕਾਲ ਤਖਤ ਦੇ ਜਥੇਦਾਰ ਗਿਆਨੀ ਗੁਰਬਚਨ ਸਿੰਘ ਨੇ ਸਖਤ ਇਤਰਾਜ਼ ਕਰਦੇ ਹੋਏ ਸੂਬਾ ਸਰਕਾਰ ਤੋਂ ਜਾਂਚ ਦੀ ਮੰਗ ਕਰ ਦਿੱਤੀ।

ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਕਮੇਟੀ ਉੱਤੇ ਦੇਸ਼ ਲੱਗਦੇ ਆਏ ਹਨ ਕਿ ਉਹ ਹਾਕਮ ਧਿਰ ਅਕਾਲੀ ਦਲ (ਬਾਦਲ) ਦੇ ਕਹੇ ਮੁਤਾਬਕ ਚੱਲਦੀ ਹੈ ਤੇ ਹਰ ਸਿਆਸੀ ਖੇਡ ਵਿਚ ਉਸ ਦਾ ਸਾਥ ਦਿੰਦੀ ਹੈ। ਦਰਬਾਰ ਸਾਹਿਬ 'ਤੇ ਹੋਏ ਹਮਲੇ ਨੂੰ ਤਿੰਨ ਦਹਾਕਿਆਂ ਤੋਂ ਵੱਧ ਸਮਾਂ ਹੋ ਗਿਆ ਹੈ ਤੇ ਇਸ ਫੌਜੀ ਕਾਰਵਾਈ ਨਾਲ ਜੁੜੇ ਮਸਲਿਆਂ ਨੂੰ ਸਿਰਫ ਵਰ੍ਹੇਗੰਢ ਜਾਂ ਚੋਣਾਂ ਸਮੇਂ ਹੀ ਉਠਾਇਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਸਿੰਘ ਬਾਦਲ ਹਾਲੇ ਪਿਛਲੇ ਮਹੀਨੇ ਹੀ ਸਾਕਾ ਨੀਲਾ ਤਾਰਾ ਦੌਰਾਨ ਫੌਜ ਵੱਲੋਂ ਸਿੱਖ ਰੈਫਰੈਂਸ ਲਾਇਬਰੇਰੀ ਅੰਦਰਲੇ ਦਸਤਾਵੇਜ਼ ਵਾਪਸ ਕਰਨ ਦੀ ਮੰਗ ਕੇਂਦਰ ਕੋਲ ਉਠਾਉਣ ਦੀ ਗੱਲ ਕਹਿ ਕੇ ਹਟੇ ਹਨ ਪਰ ਸਾਕਾ ਨੀਲਾ ਤਾਰਾ ਬਾਰੇ ਹੁਣ ਤੱਕ ਨਾ ਤਾਂ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਕਮੇਟੀ ਨੇ ਜਨਰਲ ਇਜਲਾਸ ਵਿਚ ਤੇ ਨਾ ਹੀ ਅਕਾਲੀ ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਵਿਧਾਨ ਸਭਾ ਵਿਚ ਨਿੰਦਾ ਮਤਾ ਪਾਸ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਸਿੱਖ ਜਥੇਬੰਦੀਆਂ ਸਾਕਾ ਨੀਲਾ ਤਾਰਾ ਸਮੇਂ ਮਾਰੇ ਗਏ ਲੋਕਾਂ ਦੀ ਇਕ ਪੱਕੀ ਸੂਚੀ ਤਿਆਰ ਕਰਨ ਦੀ ਮੰਗ ਕਰਦੀਆਂ ਆ ਰਹੀਆਂ ਹਨ ਪਰ ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਹਮੇਸ਼ਾ ਇਨ੍ਹਾਂ ਮੰਗਾਂ ਤੋਂ ਟਾਲਾ ਵੱਟੀ ਰੱਖਿਆ ਹੈ ਜਿਸ ਕਰ ਕੇ ਇਸ ਦੁਖਦਾਈ ਘਟਨਾ ਵਿਚ ਜੋ ਵਾਪਰਿਆ, ਕਿੰਨੇ ਮਰੇ, ਕਿੰਨੇ ਫੜੇ ਗਏ, ਕਿੰਨੇ ਫੌਜ ਦੇ

ਸਿਪਾਹੀ ਮਰੇ, ਇਸ ਬਾਰੇ ਅਧੂਰੀ ਜਾਣਕਾਰੀ ਹੀ ਸਾਹਮਣੇ ਆਈ ਹੈ।

ਇਨ੍ਹਾਂ 31 ਵਰ੍ਹਿਆਂ ਦੌਰਾਨ ਪੰਜਾਬ ਵਿਚ ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਸਿੰਘ ਬਾਦਲ ਦੀ ਅਗਵਾਈ ਵਿਚ ਅਕਾਲੀ ਦਲ ਦੀਆਂ ਤਿੰਨ ਸਰਕਾਰਾਂ ਬਣੀਆਂ। ਪਹਿਲੀ 1997, ਦੂਜੀ 2007 ਤੇ ਤੀਜੀ 2012 ਵਾਲੀ ਪਾਰੀ ਜਾਰੀ ਹੈ। ਵਾਰ-ਵਾਰ ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਹੱਕ ਲੈਣ ਦੀ ਗੱਲ ਹੁੰਦੀ ਰਹੀ। ਦੋ ਵਾਰ ਕੇਂਦਰ ਵਿਚ ਵੀ ਅਕਾਲੀ ਦਲ ਦੇ ਭਾਈਵਾਲ ਭਾਜਪਾ ਦੀ ਸਰਕਾਰ ਰਹੀ ਪਰ ਮੁੱਦੇ ਉਥੇ ਦੇ ਉਥੇ ਹੀ ਹਨ। ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਇਨ੍ਹਾਂ ਮੁੱਦਿਆਂ ਨੂੰ ਜ਼ਿਆਦਾਤਰ ਉਦੋਂ ਹੀ ਯਾਦ ਕਰਦੇ ਹਨ ਜਦੋਂ ਵੋਟਾਂ ਦੇ ਦਿਨ ਹੋਣ ਜਾਂ ਅਕਾਲੀ ਦਲ ਸੰਕਟ ਵਿਚ ਹੋਵੇ।

ਦਰਅਸਲ ਅਕਾਲੀ ਦਲ ਰਣਨੀਤੀ ਤਹਿਤ

ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਕਾਰਤੂਸ, ਬਿਹਾਰ ਦੇ ਹਥਿਆਰ ਤੇ ਮਾਰਕਾ ਬ੍ਰਿਟੇਨ ਦਾ

ਫਿਰੋਜ਼ਪੁਰ: ਚਾਰ ਸਾਲ ਬਾਅਦ ਫਿਰ ਬਿਹਾਰ ਦੀਆਂ ਨਾਜਾਇਜ਼ ਅਸਲਾ ਫੈਕਟਰੀਆਂ ਵਿਚ ਬਣੇ ਦੇਸੀ ਕੱਟਿਆਂ ਉਪਰ ਇੰਗਲੈਂਡ ਦੀ ਵੈਬਲੇ ਸਕਾਟ ਕੰਪਨੀ ਦਾ ਮਾਰਕਾ ਲਗਾ ਕੇ ਪੰਜਾਬ ਵਿਚ ਤਸਕਰੀ ਕਰਨ ਦਾ ਖੁਲਾਸਾ ਹੋਇਆ ਹੈ। ਇਹ ਤਸਕਰੀ, ਗੰਨ ਹਾਊਸ ਮਾਲਕ ਹੀ ਕਰਵਾ ਰਹੇ ਸਨ ਜੋ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨਕਲੀ ਵਿਦੇਸ਼ੀ ਹਥਿਆਰਾਂ ਨੂੰ ਨਾ ਸਿਰਫ ਪੰਜਾਬ ਵਿਚ ਵੇਚਦੇ ਸਨ ਸਗੋਂ ਫਰਜ਼ੀ ਰੂਟ ਤੇ ਬਿੱਲ ਵਿਖਾ ਕੇ ਅਸਲਾ ਲਾਇਸੰਸ ਉਪਰ ਵੀ ਚੜ੍ਹਾ ਦਿੰਦੇ ਸਨ। ਫਿਰੋਜ਼ਪੁਰ ਵਿਚ ਗੁਰੂਹਰਸਹਾਇ ਅਸਲਾ ਡੀਲਰ ਭਜਨ ਸਿੰਘ, ਉਸ ਦੇ ਪੁੱਤਰ ਕਪਿਲ ਤੇ ਮੈਨੇਜਰ ਅਰਵਿੰਦਰ ਉਪਰ ਕੇਸ ਦਰਜ ਕਰ ਕੇ ਜਾਂਚ ਕੀਤੀ ਗਈ ਤਾਂ ਜਲਾਲਾਬਾਦ ਤੇ ਕੋਟਕਪੂਰਾ ਦੇ ਗੰਨ ਹਾਊਸ ਮਾਲਕ ਵੀ ਇਸ ਵਿਚ ਫਸਦੇ ਗਏ। ਭਜਨ, ਪੁਲਿਸ ਜਾਂਚ ਵਿਚ ਸ਼ਾਮਲ ਹੋ ਗਿਆ ਹੈ ਜਦੋਂ ਕਿ ਹੋਰਾਂ ਨੂੰ ਗ੍ਰਿਫਤਾਰ ਕਰ ਲਿਆ ਗਿਆ ਹੈ। ਖੁਲਾਸਾ ਹੋਇਆ ਹੈ ਕਿ ਜੋ ਹਥਿਆਰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਵੈਬਲੇ ਸਕਾਟ ਦੇ ਨਾਂ ਉਪਰ ਵੇਚੇ ਸਨ, ਉਹ ਦੇਸੀ ਕੱਟੇ ਸਨ ਜੋ ਬਿਹਾਰ ਦੇ ਮੁੰਗੇਰ ਇਲਾਕੇ ਵਿਚ ਬਣੇ ਸਨ।

ਪੰਜਾਬ ਨੇ ਸੋਕਾ ਰਾਹਤ ਵਜੋਂ ਮੰਗਿਆ ਬੋਨਸ

ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ: ਪੰਜਾਬ ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਮੌਨਸੂਨ ਸੀਜ਼ਨ ਵਿਚ ਔਸਤ ਨਾਲੋਂ ਵੀਹ ਫੀਸਦ ਘੱਟ ਮੀਂਹ ਹੋਣ ਉੱਤੇ ਝੋਨੇ ਦੀ ਫਸਲ ਉੱਤੇ 100 ਰੁਪਏ ਕੁਇੰਟਲ ਜਦਕਿ ਕਪਾਹ ਉੱਤੇ ਦੋ ਸੌ ਰੁਪਏ ਤੇ ਤੇਲ ਬੀਜਾਂ ਦੀਆਂ ਫਸਲਾਂ ਲਈ ਪੰਜ ਸੌ ਰੁਪਏ ਪ੍ਰਤੀ ਕੁਇੰਟਲ ਬੋਨਸ ਦੀ ਮੰਗ ਕੀਤੀ ਹੈ। ਇਹ ਮੰਗ ਨਵੀਂ ਦਿੱਲੀ ਵਿਚ ਸੰਭਾਵਿਤ ਸੋਕੇ ਦੇ ਅਨੁਮਾਨਾਂ ਦੇ ਮੁਕਾਬਲੇ ਲਈ ਰਣਨੀਤੀ ਤਿਆਰ ਕਰਨ ਲਈ ਸੱਦੀ ਮੀਟਿੰਗ ਵਿਚ ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਖੇਤੀਬਾੜੀ ਅਧਿਕਾਰੀਆਂ ਵੱਲੋਂ ਕੀਤੀ ਗਈ। ਉਧਰ ਕੇਂਦਰ ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਪੰਜਾਬ ਦੀ ਇਸ ਮੰਗ ਲਈ ਅਜੇ ਕੋਈ ਹਾਮੀ ਨਹੀਂ ਭਰੀ ਹੈ। ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਖੇਤੀ ਵਿਭਾਗ ਦੇ ਡਾਇਰੈਕਟਰ ਡਾ. ਮੰਗਲ ਸਿੰਘ ਸੰਧੂ ਨੇ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਕੇਂਦਰ ਸਰਕਾਰ ਦੇ ਕਿਸੇ ਵੀ ਨਿਯਮ ਤਹਿਤ ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਕਿਸਾਨ ਨੂੰ ਰਾਹਤ ਨਹੀਂ ਮਿਲਦੀ। ਇਸ ਦਾ ਇਕੋ ਹੀ ਤਰੀਕਾ ਹੈ ਕਿ ਜੇ ਔਸਤ ਨਾਲੋਂ ਵੀਹ ਫੀਸਦ ਘੱਟ ਮੀਂਹ ਪੈਣ ਤਾਂ ਝੋਨੇ ਉੱਤੇ 100 ਰੁਪਏ ਕੁਇੰਟਲ ਬੋਨਸ ਦਿੱਤਾ ਜਾਵੇ। ਜੇ ਮੀਂਹ 40 ਫੀਸਦੀ ਘੱਟ ਜਾਣ ਤਾਂ ਬੋਨਸ ਦੋ ਸੌ ਰੁਪਏ ਕੁਇੰਟਲ ਦੇਣ ਨਾਲ ਵਾਧੂ ਖਰਚ ਦਾ ਬੋਝ ਵੰਡਾਇਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਪੰਜਾਬ ਨੇ ਕੇਂਦਰ ਅੱਗੇ ਆਪਣਾ ਪੱਖ ਦਲੀਲ ਸਹਿਤ ਰੱਖ ਦਿੱਤਾ ਹੈ।

ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਨੇ ਕੇਂਦਰੀ ਸਕੀਮਾਂ ਵਿਚ ਕੀਤੇ ਬਦਲਾਅ ਤਹਿਤ ਕੇਂਦਰੀ ਫੰਡਾਂ ਵਿਚੋਂ ਘੱਟ ਹਿੱਸਾ ਮਿਲਣ ਦਾ ਮੁੱਦਾ ਵੀ ਉਠਾਇਆ ਸੀ। ਪੰਜਾਬ ਸਰਕਾਰ ਘੱਟੋ ਘੱਟ ਸਮਰਥਨ ਮੁੱਲ ਉੱਤੇ ਮੱਕੀ ਦੀ ਖਰੀਦ ਕੀਤੇ ਜਾਣ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਖੇਤੀ ਦੇ ਸਹਾਇਕ ਪੌਦਿਆਂ ਨੂੰ ਵੀ ਫਸਲੀ ਵੰਨ ਸੁਵੰਨਤਾ ਸਕੀਮ ਦਾ ਹਿੱਸਾ ਬਣਾਉਣ ਦੀ ਮੰਗ ਕਰ ਰਹੀ ਹੈ। ਫਸਲਾਂ ਦਾ ਘੱਟੋ ਘੱਟ ਸਮਰਥਨ ਮੁੱਲ ਤੈਅ ਕਰਨ ਦੇ ਤਰੀਕੇ ਵਿਚ ਤਬਦੀਲੀ ਦਾ ਮੁੱਦਾ ਵੀ ਪ੍ਰਧਾਨ ਮੰਤਰੀ ਨਾਲ ਮੀਟਿੰਗ ਵਿਚ ਉਠਾਇਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਵਿੱਤੀ ਸੰਕਟ

ਦਾ ਸਾਹਮਣਾ ਕਰ ਰਹੇ ਪੰਜਾਬ ਲਈ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਆਰਥਿਕ ਪੈਕੇਜ ਨੂੰ ਵੀ ਮੁੱਦਾ ਬਣਾਏ ਜਾਣ ਦੇ ਆਸਾਰ ਹਨ ਪਰ ਪੰਜਾਬ ਨੂੰ ਵਿੱਤੀ ਦਬਾਅ ਵਾਲੇ ਰਾਜਾਂ ਦੀ ਸ਼੍ਰੇਣੀ ਵਿਚੋਂ ਕੱਢੇ ਜਾਣ ਕਾਰਨ ਪੰਜਾਬ ਨੂੰ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਪੈਕੇਜ ਮਿਲਣ ਦੀਆਂ ਸੰਭਾਵਨਾਵਾਂ ਤਕਰੀਬਨ ਖ਼ਤਮ ਹੋ ਗਈਆਂ ਹਨ। ਪੰਜਾਬ ਵਿਚ ਲੱਗੇ ਨੈਸ਼ਨਲ ਫਰਟੀਲਾਈਜ਼ਰ ਕਾਰਖਾਨੇ ਸਬੰਧੀ ਵੀ ਜਲਦੀ ਕੋਈ ਐਲਾਨ ਕੀਤੇ ਜਾਣ ਦੀ ਸੰਭਾਵਨਾ ਹੈ।

ਪ੍ਰੋ. ਭੁੱਲਰ ਨੂੰ ਪੰਜਾਬ ਤਬਦੀਲ ਕਰਨ ਦਾ ਰਾਹ ਸਾਫ਼

(ਸਫਾ ਇਕ ਦੀ ਬਾਕੀ)

78 ਸਿੱਖ ਕੈਦੀਆਂ ਦੀ ਰਿਹਾਈ ਬਾਰੇ ਵੀ ਚਰਚਾ ਕੀਤੀ। ਜਥੇਬੰਦੀਆਂ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਬੰਦੀ ਸਿੱਖਾਂ ਨੂੰ ਸਿਆਸੀ ਕੈਦੀ ਮੰਨ ਕੇ ਰਿਹਾ ਕਰਨ ਵਿਚ ਕੋਈ ਰੁਕਾਵਟ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਜੇਲ੍ਹਾਂ ਵਿਚ ਦਹਾਕਿਆਂ ਤੋਂ ਬੰਦ 78 ਸਿੱਖ ਉਸ ਵੇਲੇ ਅਕਾਲੀ ਦਲ ਵੱਲੋਂ ਲਾਏ ਧਰਮ ਯੁੱਧ ਮੋਰਚੇ ਦੇ ਕੈਦੀ ਹਨ। ਦੱਸਣਯੋਗ ਹੈ ਕਿ ਪੰਜਾਬ ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਪਿਛਲੇ ਹਫ਼ਤੇ ਸਿੱਖ ਕੈਦੀਆਂ ਨੂੰ ਰਾਹਤ ਦੇਣ ਲਈ ਕਾਨੂੰਨੀ ਪਹਿਲੂਆਂ ਉੱਤੇ ਨਜ਼ਰਸਾਨੀ ਦੀ ਗੱਲ ਆਖੀ ਸੀ। ਸ. ਬਾਦਲ ਨੇ ਮਸਲੇ ਦੇ ਹੱਲ ਲਈ ਸਰਕਾਰੀ ਅਧਿਕਾਰੀਆਂ ਤੇ ਸਿੱਖ ਆਗੂਆਂ ਦੀ ਕਮੇਟੀ ਬਣਾਈ ਸੀ ਜਿਹੜੀ ਪੰਜਾਬ ਜਾਂ ਬਾਹਰਲੀਆਂ ਜੇਲ੍ਹਾਂ ਵਿਚ ਬੰਦ ਸਿੱਖ ਸਿਆਸੀ ਕੈਦੀਆਂ ਦੇ ਕੇਸਾਂ ਨੂੰ ਤਿਆਰ ਕਰ ਕੇ ਰਿਹਾਈ ਜਾਂ ਪੈਰੋਲ ਲਈ ਕਾਨੂੰਨੀ ਤੇ ਸੰਵਿਧਾਨਕ ਅੜਿੱਕੇ ਦੂਰ ਕਰੇਗੀ।

ਜਾਣਕਾਰੀ ਅਨੁਸਾਰ ਮੁੰਗੇਰ ਵਿਚ ਸਰਕਾਰੀ ਇਮੀਊਨਿਸ਼ਨ ਫੈਕਟਰੀ ਹੈ ਜਿਥੇ ਅਸਲਾ ਬਣਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਇਲਾਕੇ ਵਿਚ ਕੋਈ ਅਜਿਹੀ ਜਗ੍ਹਾ ਹੈ ਜਿਥੇ ਨਾਜਾਇਜ਼ ਅਸਲਾ ਫੈਕਟਰੀਆਂ ਵੀ ਹਨ। ਜਿਥੇ ਦੇਸੀ ਹਥਿਆਰ ਬਣਾਏ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਇਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਮਾਰਕਿਟ ਵਿਚ ਉਤਾਰਨ ਲਈ ਇਨ੍ਹਾਂ ਉਪਰ ਇੰਗਲੈਂਡ ਦੀ ਕੰਪਨੀ ਵੈਬਲੇ ਸਕਾਟ ਦਾ ਮਾਰਕਾ ਲਗਾਇਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਤੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਪੰਜਾਬ ਤੇ ਹਰਿਆਣਾ ਦੇ ਡੀਲਰਾਂ ਰਾਹੀਂ ਇਥੇ ਖਪਾਇਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਸਭ ਨਕਲੀ ਵਿਦੇਸ਼ੀ ਹਥਿਆਰਾਂ ਦੇ ਫਰਜ਼ੀ ਰੂਟ ਤੇ ਬਿੱਲ ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਹੀ ਕੁਝ

ਅਸਲਾ ਡੀਲਰ ਤਿਆਰ ਕਰਦੇ ਹਨ। ਫਿਰ ਇਹ ਅਸਲਾ ਬ੍ਰਾਂਚ ਵਿਚ ਬੈਠੇ ਇਸ ਗਰੇਹ ਨਾਲ ਜੁੜੇ ਕੁਝ ਲੋਕ ਇਸ ਨੂੰ ਲਾਈਸੰਸ ਉਪਰ ਵੀ ਚੜ੍ਹਾ ਦਿੰਦੇ ਹਨ।

ਯਾਦ ਰਹੇ ਕਿ ਵੈਬਲੇ ਸਕਾਟ ਇੰਗਲੈਂਡ ਦੀ ਉਚ ਕੋਟੀ ਦੇ ਹਥਿਆਰ ਬਣਾਉਣ ਵਾਲੀ ਕੰਪਨੀ ਹੈ। ਇਹ ਰਾਇਲ ਬ੍ਰਿਟਿਸ਼ ਆਰਮੀ ਲਈ ਹਥਿਆਰ ਸਪਲਾਈ ਕਰਦੀ ਸੀ। ਇਸ ਦੇ ਰਿਵਾਲਵਰ ਦੀ ਕੀਮਤ ਪੰਜ ਲੱਖ ਤੋਂ ਸ਼ੁਰੂ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। 1987 ਵਿਚ ਭਾਰਤ ਨੇ ਇਸ ਦੀ ਦਰਾਮਦ 'ਤੇ ਰੋਕ ਲਗਾ ਦਿੱਤੀ ਸੀ। ਹੁਣ ਵੀ ਇਸ ਦੇ ਹਥਿਆਰ ਪੰਜਾਬ ਵਿਚ ਕੁਝ ਲੋਕਾਂ ਕੋਲ ਹਨ।

ਆਰ.ਐਸ.ਐਸ. ਮੁਖੀ ਨੂੰ ਜ਼ੈੱਡ ਪਲੱਸ ਸੁਰੱਖਿਆ

ਨਵੀਂ ਦਿੱਲੀ: ਰਾਸ਼ਟਰੀ ਸੋਇਮ ਸੇਵਕ ਸੰਘ (ਆਰ.ਐਸ.ਐਸ.) ਮੁਖੀ ਮੋਹਨ ਭਾਗਵਤ ਨੂੰ ਉਚ ਦਰਜੇ ਵਾਲੀ ਜ਼ੈੱਡ ਪਲੱਸ ਸੁਰੱਖਿਆ ਛਤਰੀ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਹੈ।

ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਰਾਖੀ ਵਿਚ ਸੀ.ਆਈ.ਐਸ.ਐਫ. ਦੇ ਜਵਾਨ ਤਾਇਨਾਤ ਹੋਣਗੇ। ਸੀਨੀਅਰ ਅਧਿਕਾਰੀ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਸ੍ਰੀ ਭਾਗਵਤ

ਆਰ.ਐਸ.ਐਸ. ਦੇ ਨਾਗਪੁਰ ਸਥਿਤ ਹੈੱਡ ਕੁਆਰਟਰ ਤੇ ਦੇਸ਼ ਵਿਚ ਕਿਤੇ ਵੀ ਆਉਣ ਜਾਣਗੇ ਤਾਂ ਸੀ.ਆਈ.ਐਸ.ਐਫ. ਦੇ ਤਕਰੀਬਨ 60 ਕਮਾਂਡੋ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਰਹਿਣਗੇ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਧਮਕੀਆਂ ਦੀਆਂ ਰਿਪੋਰਟਾਂ ਮਿਲਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਸੁਰੱਖਿਆ ਗਰੁੱਪ ਨੂੰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਤਾਇਨਾਤ ਕਰਨ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ।

(ਡਾ.) ਨਵਦੀਪ ਕੌਰ
ਬਲਵਿੰਦਰ (ਨਿੱਕੀ) ਕੌਰ ਸੇਖੋਂ
ਪ੍ਰੋ. ਜੋਗਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਰਮਦੇਵ
ਸਵਰਨਜੀਤ ਸਿੰਘ ਢਿਲੋਂ
ਅਮੋਲਕ ਸਿੰਘ ਗਾਖਲ
ਦਰਸ਼ਨ ਸਿੰਘ ਗਰੇਵਾਲ
ਹਰਦਿਆਲ ਸਿੰਘ ਦਿਓਲ
ਡਾ. ਗੁਰਦਿਆਲ ਸਿੰਘ ਬਸਰਾਨ

ਬਲਵਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਸੰਧੂ
ਹਰਜੀਤ ਸਿੰਘ ਸਾਹੀ
ਸਰਵਣ ਸਿੰਘ ਟਿਵਾਣਾ
ਜੈਦੇਵ ਸਿੰਘ ਭੱਠਲ
ਜਸਵਿੰਦਰ ਸਿੰਘ (ਜੱਸੀ) ਗਿੱਲ

ਪੰਜਾਬ ਟਾਈਮਜ਼ ਦਾ ਆਨਰੇਰੀ ਸਲਾਹਕਾਰ ਬੋਰਡ

ਡਾ. ਹਰਗੁਰਮੁਖਪਾਲ ਸਿੰਘ
ਅਯੁਧਿਆ ਸਲਵਾਨ
ਡਾ. ਤੇਜਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਮੰਡੇਰ
ਸਰਬਜੀਤ ਸਿੰਘ ਬਿਆੜਾ
ਜਗਦੀਸ਼ਰ ਸਿੰਘ ਕਲੇਰ

ਦਰਸ਼ਨ ਸਿੰਘ ਦਰਤ
ਰਾਜਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਬੈਂਸ
ਮਨਦੀਪ ਸਿੰਘ ਭੂਰਾ
ਗੁਰਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਗਿੱਲ

ਸ੍ਰੀ ਅਨੰਦਪੁਰ ਸਾਹਿਬ 'ਚ ਵਿਰਾਸਤੀ ਥਾਂਵਾਂ ਕਰ ਕੇ ਵਧ ਫੁੱਲ ਰਿਹੈ ਕਾਰੋਬਾਰ

ਸ੍ਰੀ ਅਨੰਦਪੁਰ ਸਾਹਿਬ: ਪੰਜਾਬ ਸਰਕਾਰ ਵੱਲੋਂ 25 ਨਵੰਬਰ 2012 ਵਿਚ ਵਿਰਾਸਤ-ਏ-ਖਾਲਸਾ ਲੋਕ ਅਰਪਣ ਕਰਨ ਪਿੱਛੋਂ ਇਥੇ ਪੁੱਜਣ ਵਾਲੇ ਸੈਲਾਨੀਆਂ ਤੇ ਸ਼ਰਧਾਲੂਆਂ ਦੀ ਗਿਣਤੀ ਵਿਚ ਚੋਖੇ ਵਾਧੇ ਨੇ ਇਸ ਖੇਤਰ ਦੇ ਵਪਾਰ ਤੇ ਕਾਰੋਬਾਰ ਨੂੰ ਕਾਫੀ ਪ੍ਰਫੁੱਲਤ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਹੈ। 60 ਲੱਖ ਤੋਂ ਵਧੇਰੇ ਸੰਗਤਾਂ ਇਸ ਦੇ ਦਰਸ਼ਨ ਕਰ ਚੁੱਕੀਆਂ ਹਨ। ਸੰਭਾਵਨਾ ਇਹ ਵੀ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਵਿਰਾਸਤ ਘੱਟ ਸਮੇਂ ਵਿਚ ਸਭ ਤੋਂ ਵੱਧ ਲੋਕਾਂ ਵੱਲੋਂ ਵੇਖੀ ਜਾਣ ਵਾਲੀ ਸੂਚੀ ਵਿਚ ਸ਼ਾਮਲ ਹੋ ਜਾਵੇ। ਇਕ ਅਨੁਮਾਨ ਅਨੁਸਾਰ ਤਕਰੀਬਨ ਛੇ ਤੋਂ ਸੱਤ ਹਜ਼ਾਰ ਲੋਕ ਰੋਜ਼ਾਨਾ ਇਸ ਵਿਰਾਸਤ ਦੇ ਦਰਸ਼ਨ ਕਰਨ

ਲਈ ਇਥੇ ਪੁੱਜਦੇ ਹਨ। ਇਸ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਇਥੇ ਉਤਰੀ ਭਾਰਤ ਦੇ ਪ੍ਰਸਿੱਧ ਸ਼ਕਤੀ ਪੀਠ ਮਾਤਾ

ਸ੍ਰੀ ਨੈਣਾ ਦੇਵੀ ਤੇ ਪੰਜ ਦਹਾਕੇ ਪਹਿਲਾਂ ਉਸਾਰੇ ਗਏ ਭਾਖੜਾ ਡੈਮ ਨੂੰ ਵੇਖਣ ਲਈ ਦੁਨੀਆ ਭਰ ਦੇ ਸੈਲਾਨੀਆਂ ਦੀ ਗਿਣਤੀ ਵਿਚ ਭਾਰੀ ਵਾਧਾ ਹੋਇਆ ਹੈ।

ਤਖ਼ਤ ਸ੍ਰੀ ਕੇਸਗੜ੍ਹ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਮੈਨੇਜਰ ਸੁਖਵਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਗਰੇਵਾਲ ਦਾ ਕਹਿਣਾ ਹੈ ਕਿ ਤਖ਼ਤ ਸ੍ਰੀ ਕੇਸਗੜ੍ਹ ਸਾਹਿਬ ਤੇ ਹੋਰ ਗੁਰੂਧਾਮਾਂ ਦੇ ਦਰਸ਼ਨਾਂ ਲਈ ਇਥੇ ਪੁੱਜਣ ਵਾਲੀਆਂ ਸੰਗਤਾਂ ਦੀ ਗਿਣਤੀ ਵਿਚ ਚੋਖਾ ਵਾਧਾ ਹੋਇਆ ਹੈ। ਭਾਖੜਾ ਡੈਮ ਦੇ ਸਹਾਇਕ ਲੋਕ ਸੰਪਰਕ ਅਫਸਰ ਸਤਨਾਮ ਸਿੰਘ ਮੁਤਾਬਕ ਹੋਲੇ-ਮੁਹੱਲੇ ਦੇ ਤਿਉਹਾਰ, ਮਾਤਾ ਦੇ ਨਰਾਤਿਆਂ ਮੌਕੇ ਹਰ ਮਹੀਨੇ ਤਕਰੀਬਨ 40 ਹਜ਼ਾਰ ਸੈਲਾਨੀ ਭਾਖੜਾ ਡੈਮ ਵੇਖਣ ਆਉਂਦੇ ਹਨ। ਆਮ ਦਿਨਾਂ ਵਿਚ ਇਹ ਗਿਣਤੀ 30 ਤੋਂ 35 ਹਜ਼ਾਰ ਸੈਲਾਨੀ ਪ੍ਰਤੀ ਮਹੀਨਾ ਰਹੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਸ੍ਰੀ ਨੈਣਾ ਦੇਵੀ ਮੰਦਰ ਦੇ ਨੁਮਾਇੰਦੇ ਸੁਨੀਲ ਚੰਦੇਲ ਮੁਤਾਬਕ ਹਰ ਸਾਲ ਇਥੇ 20 ਤੋਂ 25 ਲੱਖ ਤੋਂ ਵੱਧ ਸ਼ਰਧਾਲੂ ਪੁੱਜਦੇ ਹਨ।

ਵਧੇਰੇ ਸ਼ਰਧਾਲੂ ਸ੍ਰੀ ਅਨੰਦਪੁਰ ਸਾਹਿਬ

ਸਥਾਪਨਾ ਸਮਾਗਮਾਂ ਦੀ ਤਿਆਰੀ ਨੇ ਫੜਿਆ ਜ਼ੋਰ

ਸ੍ਰੀ ਅਨੰਦਪੁਰ ਸਾਹਿਬ: ਸ੍ਰੀ ਅਨੰਦਪੁਰ ਸਾਹਿਬ ਦੇ 350 ਸਾਲਾ ਸਥਾਪਨਾ ਸਮਾਗਮਾਂ ਦੇ ਪ੍ਰਬੰਧਾਂ ਦੀਆਂ ਤਿਆਰੀਆਂ ਵਿਚ ਤੇਜ਼ੀ ਆ ਗਈ ਹੈ। 19 ਜੂਨ ਨੂੰ ਸਮਾਗਮ ਦੇ ਮੁੱਖ ਸਥਾਨ ਐਸ.ਜੀ.ਪੀ.ਸੀ. ਮੈਦਾਨ ਵਿਚ ਲੱਗ ਰਹੇ ਪੰਡਾਲ ਦੀ ਦਿੱਖ ਨੂੰ ਤਖ਼ਤ ਸ੍ਰੀ ਕੇਸਗੜ੍ਹ ਸਾਹਿਬ ਵਾਂਗ ਬਣਾਉਣ ਲਈ ਦਿੱਲੀ ਤੇ ਮੁੰਬਈ ਦੇ ਆਰਕੀਟੈਕਟ ਵੱਲੋਂ ਡਿਜ਼ਾਈਨ ਕੀਤੇ ਪੰਡਾਲ ਤੇ ਉਸ ਦੇ ਬਾਹਰੀ ਦਰਵਾਜ਼ੇ ਨੂੰ ਸਜਾਇਆ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਤਕਰੀਬਨ 500 ਫੁੱਟ ਲੰਬੇ ਤੇ 250 ਫੁੱਟ ਚੌੜੇ ਸਫੈਦ ਰੰਗ ਦੇ ਪੰਡਾਲ ਉਪਰ ਗੁੰਬਦ ਵੀ ਬਣਾਏ ਜਾ ਰਹੇ ਹਨ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਪੰਡਾਲਾਂ ਨੂੰ ਜਰਮਨੀ ਤੋਂ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਤੌਰ ਉੱਤੇ ਲਿਆਂਦੀਆਂ ਗਈਆਂ ਸੀਟਾਂ ਨਾਲ ਤਿਆਰ ਕੀਤਾ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਇਹ ਸੀਟਾਂ ਵਾਟਰ ਪ੍ਰਫੁੱਲ ਹਨ ਤੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਉੱਤੇ ਅੱਗ ਦਾ ਵੀ ਕੋਈ ਅਸਰ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ। ਅਤਿ ਦੀ ਗਰਮੀ ਵਿਚ ਤਪਸ ਘੱਟ ਕਰਨ ਵਾਲੀਆਂ ਇਹ ਸੀਟਾਂ ਸੰਗਤ ਲਈ ਬਹੁਤ ਅਰਾਮਦਾਇਕ ਸਿੱਧ ਹੋਣਗੀਆਂ। ਇਸ ਪੰਡਾਲ ਨਾਲ ਲੱਗਦਾ ਇਕ ਹੋਰ ਵੱਖਰੇ ਪੰਡਾਲ ਦਾ ਅਕਾਰ 100/150 ਫੁੱਟ ਰੱਖਿਆ ਗਿਆ ਹੈ, ਜਿਥੇ ਕਿਲਾ ਮੁਬਾਰਕ ਪਟਿਆਲਾ ਤੋਂ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਵਸਤਰ ਤੇ ਸ਼ਸਤਰ ਲੈ ਕੇ ਪੰਜਾਬ ਭਰ ਦੀ ਸੰਗਤ ਨੂੰ ਦਰਸ਼ਨ ਦੀਦਾਰ ਕਰਵਾਉਣ ਵਾਲੀ ਬੱਸ 18 ਜੂਨ ਨੂੰ ਲਿਆਂਦੀ ਜਾ ਰਹੀ ਹੈ। 125 ਹੁਨਰਮੰਦ ਕਾਰੀਗਰਾਂ ਵੱਲੋਂ ਤਿਆਰ ਕੀਤੇ ਜਾ ਰਹੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਪੰਡਾਲਾਂ ਨੂੰ ਸਫੈਦ ਰੰਗ ਵਿਚ ਹੀ ਤਿਆਰ ਕੀਤਾ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਪੰਡਾਲਾਂ ਵਿਚ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਸਮੇਂ ਦੇ ਇਤਿਹਾਸ ਨੂੰ ਦਰਸਾਇਆ ਜਾਵੇਗਾ।

ਤੇ ਸ੍ਰੀ ਕੀਰਤਪੁਰ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਰਸਤੇ ਹੀ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਰੇਲਵੇ ਸਟੇਸ਼ਨ ਸ੍ਰੀ ਅਨੰਦਪੁਰ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਸੁਪਰਡੈਂਟ ਦਲਜੀਤ ਸਿੰਘ, ਨੰਗਲ ਰੇਲਵੇ ਸਟੇਸ਼ਨ ਦੇ ਸਹਾਇਕ ਸਟੇਸ਼ਨ ਸੁਪਰਡੈਂਟ ਨੇ ਵੀ ਯਾਤਰੀਆਂ ਦੀ ਗਿਣਤੀ ਵਿਚ ਹੋਏ ਵਾਧੇ ਦੀ ਪੁਸ਼ਟੀ ਕੀਤੀ। ਵਪਾਰ ਮੰਡਲ ਸ੍ਰੀ ਅਨੰਦਪੁਰ ਸਾਹਿਬ ਦੇ

ਪ੍ਰਧਾਨ ਇੰਦਰਜੀਤ ਸਿੰਘ ਅਰੋੜਾ ਨੇ ਇਕ ਪ੍ਰਸਿੱਧ ਕੰਪਨੀ ਕਰਿੰਡ ਵੱਲੋਂ ਸ੍ਰੀ ਅਨੰਦਪੁਰ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਕੀਤੇ ਸਰਵੇਖਣ ਦਾ ਹਵਾਲਾ ਦਿੰਦੇ ਹੋਏ ਕਿਹਾ ਕਿ ਸ੍ਰੀ ਅਨੰਦਪੁਰ ਸਾਹਿਬ ਵਿਚ ਪਿਛਲੇ ਦਿਨੀਂ ਸੈਰ ਸਪਾਟਾ ਵਧਣ ਨਾਲ ਵਪਾਰ ਕਾਰੋਬਾਰ ਵੀ ਪ੍ਰਫੁੱਲਤ ਹੋਇਆ।

Desi Bazar

916 E. Main Street #118, Greenwood, IN, 46143
Tel: 317-888-2040, Fax: 317-887-6116

We specialize in all kind of Indian Groceries and Sweets

J FRESH VEGETABLES EVERY THURSDAY
J FRESH GOAT MEAT

10% off on all Gurudwara supplies
and Religious programs!!

We Are Open 7 Days a Week

ਖੁਲ੍ਹਾ ਤੇ ਸਾਫ਼ ਸੁਥਰਾ ਸਟੋਰ, ਪੰਜਾਬੀਆਂ ਦਾ ਮਾਣ ਦੇਸੀ ਬਾਜ਼ਾਰ

Punjab Times

Our New E-mail

Punjabtimes1@gmail.com

SUPER TRAVEL

847-676-9090, 773-465-5566

E-mail: supertravel2003@yahoo.com

Lowest Fares With Excellent Service

United Airlines
British Airways

For Emergency
Call anytime at
847-673-3825

Jet Airways, Air India,
KLM, Lufthansa,
Delta, Qatar Airlines.

Domestic fares available
EARLYBIRD SALE!!!!

Flat Rate Funding Group

Are you tired of waiting to get paid on
your outstanding freight invoices?

Get your \$\$\$ now!

At Flat Rate Funding Group, we offer the lowest fixed
factoring rate in the transportation industry-

1.5%!

Call Goldy Dhillon

734-444-9625

sales@flatratefunding.com

ਕੀ ਤੁਸੀਂ ਆਪਣੀਆਂ ਫਰੇਟ ਇਨਵਾਇਸਾਂ ਦੀ
ਬੇਸਬਰੀ ਨਾਲ ਉਡੀਕ ਕਰ ਰਹੇ ਹੋ?

ਅੱਜ ਹੀ ਲੋੜੀਂਦਾ ਪੈਸਾ ਲਓ

ਫਲੈਟ ਰੇਟ ਫੰਡਿੰਗ ਗਰੁਪ ਵਲੋਂ ਟਰਾਂਸਪੋਰਟੇਸ਼ਨ ਇੰਡਸਟਰੀ
ਵਿਚ ਸਭ ਤੋਂ ਘੱਟ ਤੇ ਨਿਸ਼ਚਤ ਦਰਾਂ ਉੱਤੇ ਪੈਸਾ ਦਿੱਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ

ਅੱਜ ਹੀ ਸੰਪਰਕ ਕਰੋ

ਗੋਲਡੀ ਢਿੱਲੋਂ, ਫੋਨ: 734-444-9625

ਖੁਸ਼ਖਬਰੀ! ਖੁਸ਼ਖਬਰੀ!! ਖੁਸ਼ਖਬਰੀ!!!

ਇੰਡੀਅਨਐਪੋਲਿਸ (ਇੰਡੀਆਨਾ) ਵਿਚ
ਨਵਾਂ ਟਰੱਕ ਡਰਾਈਵਿੰਗ ਸਕੂਲ

ਖੁਲ੍ਹਾ ਗਿਆ ਹੈ

**Truck
Driving
School**

Lic. # 0027

A-One Truck Driving School

2302 South West Street, Indianapolis, IN 46225

Gurinder Nagra, Ben Singh Bashal, Gurnam Dhaliwal

Ph: 317-653-6666

ਤਿੰਨ ਦਹਾਕਿਆਂ ਪਿੱਛੋਂ ਵੀ ਨਾ ਉਠ ਸਕਿਆ ਸੱਚਾਈ ਤੋਂ ਪਰਦਾ

ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ: ਜੂਨ 84 ਵਿਚ ਸ੍ਰੀ ਦਰਬਾਰ ਸਾਹਿਬ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਤੇ 42 ਹੋਰ ਇਤਿਹਾਸਕ ਗੁਰਦੁਆਰਿਆਂ 'ਤੇ ਹੋਏ ਫੌਜੀ ਹਮਲੇ ਦੌਰਾਨ ਮਾਰੇ ਗਏ ਸਿੱਖਾਂ ਦੇ ਸਹੀ ਅੰਕੜੇ ਤੇ ਇਸ ਫੌਜੀ ਹਮਲੇ ਦੀ ਪੂਰੀ ਅਸਲੀਅਤ 31 ਸਾਲਾਂ ਬਾਅਦ ਵੀ ਸਾਹਮਣੇ ਨਹੀਂ ਆ ਸਕੀ। ਸਿੱਖ ਜਥੇਬੰਦੀਆਂ ਵਾਰ-ਵਾਰ ਇਸ ਮਾਮਲੇ ਦੀ ਜਾਂਚ ਅੰਤਰਰਾਸ਼ਟਰੀ ਪੱਧਰ 'ਤੇ ਕਰਵਾਏ ਜਾਣ ਦੀ ਮੰਗ ਕਰਦੀਆਂ ਰਹੀਆਂ ਹਨ। ਇਹ ਵੀ ਦੋਸ਼ ਲਾਇਆ ਜਾਂਦਾ ਰਿਹਾ ਹੈ ਕਿ ਸਰਕਾਰਾਂ ਵੱਲੋਂ ਇਸ ਸਮੁੱਚੇ ਕਾਂਡ ਦੌਰਾਨ ਮਾਰੇ ਗਏ ਸਿੱਖਾਂ ਦੀ ਗਿਣਤੀ ਬਹੁਤ ਘਟਾ ਕੇ ਪੇਸ਼ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ। ਸਿੱਖ ਜਥੇਬੰਦੀਆਂ ਸਾਕਾ ਨੀਲਾ ਤਾਰਾ ਸਮੇਂ ਮਾਰੇ ਗਏ ਲੋਕਾਂ ਦੀ ਇਕ ਪੱਕੀ ਸੂਚੀ ਤਿਆਰ ਕਰਨ ਦੀ ਮੰਗ ਕਰਦੀਆਂ ਆ ਰਹੀਆਂ ਹਨ ਪਰ ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਹਮੇਸ਼ਾ ਇਨ੍ਹਾਂ ਮੰਗਾਂ ਤੋਂ ਟਾਲਾ ਵੱਟੀ ਰੱਖਿਆ ਹੈ ਜਿਸ ਕਰਕੇ ਇਸ ਦੁਖਦਾਈ ਘਟਨਾ ਵਿਚ ਜੋ ਵਾਪਰਿਆ, ਕਿੰਨੇ ਮਰੇ, ਕਿੰਨੇ ਫੜੇ ਗਏ, ਕਿੰਨੇ ਫੌਜ ਦੇ ਸਿਪਾਹੀ ਮਰੇ, ਇਸ ਬਾਰੇ ਅਧੂਰੀ ਜਾਣਕਾਰੀ ਹੀ ਸਾਹਮਣੇ ਆਈ ਹੈ।

31 ਸਾਲ ਬਾਅਦ ਵੀ ਪਤਾ ਨਹੀਂ ਲੱਗਾ ਕਿ ਦਰਬਾਰ ਸਾਹਿਬ ਉਤੇ ਹੋਏ ਫੌਜੀ ਹਮਲੇ ਵਿਚ ਅਸਲ ਵਿਚ ਕੀ ਹੋਇਆ, ਬਲਕਿ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਦੇ ਇਕ ਇਲਾਕੇ ਵਿਚ ਹੋਈ ਘਟਨਾ ਦੀ ਨਾ-ਮਾਤਰ ਜਾਣਕਾਰੀ ਹੀ ਲੋਕਾਂ ਸਾਹਮਣੇ ਆ ਸਕੀ, ਜਦਕਿ ਇਕ ਸਵਾਲ ਵਾਰ-ਵਾਰ ਸਾਹਮਣੇ ਆਉਂਦਾ ਰਿਹਾ ਹੈ ਕਿ ਹੋਰ 42 ਗੁਰਦੁਆਰਿਆਂ 'ਤੇ ਫੌਜੀ ਹਮਲਾ ਕਿਉਂ ਕੀਤਾ ਗਿਆ, ਜਦਕਿ ਭਾਰਤ ਸਰਕਾਰ ਮੁਤਾਬਕ ਤਾਂ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਵਿਚ ਹੀ ਖਾਤਰੂਆਂ ਦਾ ਕਬਜ਼ਾ ਸੀ। ਫੌਜੀ ਹਮਲੇ ਦੌਰਾਨ ਭਾਰਤੀ ਫੌਜ ਵੱਲੋਂ ਸਿੱਖ ਰੈਫਰੈਂਸ ਲਾਇਬ੍ਰੇਰੀ ਅੰਦਰਲੇ ਸਿੱਖ ਧਰਮ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਦਸਤਾਵੇਜ਼ਾਂ ਨੂੰ ਵਾਪਸ ਕਰਨ ਦੀ ਮੰਗ ਵੀ ਸਰਕਾਰ ਦੇ ਕੰਨੀ ਨਹੀਂ ਪਈ। ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਪ੍ਰਬੰਧਕ ਕਮੇਟੀ ਮੁਤਾਬਕ ਜਦੋਂ

ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਕਮੇਟੀ ਉਤੇ ਵੀ ਉਠਦੀ ਰਹੀ ਹੈ ਉਂਗਲ

ਦਰਬਾਰ ਸਾਹਿਬ 'ਤੇ ਫੌਜੀ ਹਮਲੇ ਵਿਚ ਮਾਰੇ ਗਏ ਸਿੱਖਾਂ ਤੇ ਇਸ ਅਪਰੇਸ਼ਨ ਨਾਲ ਜੁੜੇ ਹੋਰ ਮੁੱਦਿਆਂ ਨੂੰ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਕਮੇਟੀ ਨੇ ਕਦੇ ਵੀ ਗੰਭੀਰਤਾ ਨਾਲ ਕੇਂਦਰ ਸਰਕਾਰ ਕੋਲ ਨਹੀਂ ਉਠਾਇਆ। ਸਾਕਾ ਨੀਲਾ ਤਾਰਾ ਬਾਰੇ ਹੁਣ ਤੱਕ ਨਾ ਤਾਂ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਕਮੇਟੀ ਨੇ ਜਨਰਲ ਇਜਲਾਸ ਵਿਚ ਤੇ ਨਾ ਹੀ ਅਕਾਲੀ ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਵਿਧਾਨ ਸਭਾ ਵਿਚ ਨਿੰਦਾ ਮਤਾ ਪਾਸ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਕਮੇਟੀ ਨੇ ਸਾਕਾ ਨੀਲਾ ਤਾਰਾ ਸਮੇਂ ਫੌਜ ਵੱਲੋਂ ਚੁੱਕੇ ਗਏ ਅਮੁੱਲੇ ਖਜ਼ਾਨੇ ਨੂੰ ਵਾਪਸ ਲਿਆਉਣ ਲਈ ਵੀ ਗੰਭੀਰਤਾ ਨਹੀਂ ਵਿਖਾਈ। ਸਿੱਖ ਜਥੇਬੰਦੀਆਂ ਕਮੇਟੀ ਦੀ ਇਸ ਅਣਗਹਿਲੀ 'ਤੇ ਸਵਾਲ ਉਠਾਉਂਦੀਆਂ ਆਈਆਂ ਹਨ। ਸਿੱਖ ਰੈਫਰੈਂਸ ਲਾਇਬ੍ਰੇਰੀ ਦੇ ਅਮੁੱਲੇ ਖਜ਼ਾਨੇ ਵਿਚ ਹੱਥ ਲਿਖਤ ਬੀੜਾਂ ਤੇ ਖਰਤੇ ਤੇ ਹੋਰ ਧਾਰਮਿਕ ਸਾਹਿਤ ਸ਼ਾਮਲ ਸੀ, ਜਿਸ ਨੂੰ ਹੁਣ ਤੱਕ ਵਾਪਸ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ। ਛੇ ਜੂਨ ਨੂੰ ਹੋਏ ਬਰਸੀ ਸਮਾਗਮ ਵਿਚ ਹੀ ਮੁੱਦਾ ਉਠਿਆ।

ਸ੍ਰੀ ਦਰਬਾਰ ਸਾਹਿਬ ਉਤੇ ਫੌਜ ਨੇ ਹਮਲਾ ਕੀਤਾ ਸੀ ਤਾਂ ਉਸ ਵਕਤ 592 ਹੱਥ ਲਿਖਤ ਬੀੜਾਂ, ਤਕਰੀਬਨ 13 ਹਜ਼ਾਰ ਦੁਰਲੱਭ ਪੁਸਤਕਾਂ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਬਹੁਤ ਸਾਰਾ ਸਾਹਿਤ ਲਾਇਬ੍ਰੇਰੀ ਅੰਦਰ ਮੌਜੂਦ ਸੀ, ਜੋ ਹਮਲੇ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਵਾਪਸ ਨਹੀਂ ਮਿਲ ਸਕਿਆ।

ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਪ੍ਰਬੰਧਕ ਕਮੇਟੀ ਦੇ ਸਾਬਕਾ ਸਕੱਤਰ ਦਲਮੇਘ ਸਿੰਘ ਵੱਲੋਂ ਮਰਹੂਮ ਪ੍ਰਧਾਨ ਜਥੇਦਾਰ ਗੁਰਚਰਨ ਸਿੰਘ ਟੌਹੜਾ, ਬੀਬੀ

ਜਗੀਰ ਕੌਰ, ਪ੍ਰੋ. ਕਿਰਪਾਲ ਸਿੰਘ ਬਡੂੰਗਰ ਤੇ ਮੌਜੂਦਾ ਪ੍ਰਧਾਨ ਜਥੇ. ਅਵਤਾਰ ਸਿੰਘ ਦੇ ਕਾਰਜਕਾਲ ਦੌਰਾਨ ਅਨੇਕਾਂ ਵਾਰ ਅਜਿਹੇ ਤੱਥ ਪੇਸ਼ ਕੀਤੇ ਸਨ ਕਿ ਸੀ.ਬੀ.ਆਈ. ਲਈ ਕੰਮ ਕਰਦੇ ਪੰਜਾਬ ਪੁਲਿਸ ਦੇ ਇਕ ਅਧਿਕਾਰੀ ਰਣਜੀਤ ਸਿੰਘ ਨੰਦਾ ਤੇ ਪੁਲਿਸ ਮੁਲਾਜ਼ਮ ਸਬਦਲ ਸਿੰਘ ਨੇ ਮੰਨਿਆ ਸੀ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਭਾਰਤੀ ਫੌਜ ਵੱਲੋਂ 165 ਬੋਰਿਆਂ ਵਿਚ ਬੰਦ ਕੀਤਾ ਸਿੱਖ ਇਤਿਹਾਸ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਲਾਇਬ੍ਰੇਰੀ ਦਾ ਸਾਮਾਨ

ਖੁਦ ਆਪਣੇ ਹੱਥੀ ਚੈਕ ਕੀਤਾ। ਫੌਜ ਵੱਲੋਂ ਵਾਰ-ਵਾਰ ਇਹ ਦਾਅਵਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਕਿ ਲਾਇਬ੍ਰੇਰੀ ਅੰਦਰਲਾ ਸਾਮਾਨ ਹਮਲੇ ਦੌਰਾਨ ਨਸ਼ਟ ਹੋ ਗਿਆ ਹੈ।

ਲੰਬੀ ਲੜਾਈ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਜਦੋਂ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਪ੍ਰਬੰਧਕ ਕਮੇਟੀ ਨੂੰ ਸਿੱਖ ਰੈਫਰੈਂਸ ਲਾਇਬ੍ਰੇਰੀ ਦਾ ਕੁਝ ਸਾਮਾਨ ਵਾਪਸ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਤਾਂ ਇਹ ਵੇਖ ਕੇ ਹੈਰਾਨੀ ਹੋਈ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਬੋਰਿਆਂ ਉਤੇ ਜੋ ਨੰਬਰ ਲਗਾਏ ਗਏ ਸਨ, ਉਹ

ਕਿਉਂਕਿ ਇਹ ਸਰਕਾਰਾਂ ਦੇ ਕੰਮ ਹਨ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਆਖਿਆ ਕਿ ਸਾਕਾ ਨੀਲਾ ਤਾਰਾ ਦੀ ਬਰਸੀ ਸਮਾਗਮ ਦਾ ਮੰਤਵ ਜਿਥੇ ਸ਼ਹੀਦਾਂ ਨੂੰ ਸ਼ਰਧਾਂਜਲੀ ਭੇਟ ਕਰਨਾ ਹੈ, ਉਥੇ ਕੇਂਦਰ ਸਰਕਾਰ ਕੋਲੋਂ ਇਹ ਮੰਗ ਵੀ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਸਾਕਾ ਨੀਲਾ ਤਾਰਾ ਸਮੇਂ ਫੌਜ ਵੱਲੋਂ ਚੁੱਕੇ ਗਏ ਅਮੁੱਲੇ ਖਜ਼ਾਨੇ ਨੂੰ ਵਾਪਸ ਕਰੇ। ਸਿੱਖ ਰੈਫਰੈਂਸ ਲਾਇਬ੍ਰੇਰੀ ਦੇ ਅਮੁੱਲੇ ਖਜ਼ਾਨੇ ਵਿਚ ਹੱਥ ਲਿਖਤ ਬੀੜਾਂ ਤੇ ਖਰਤੇ ਤੇ ਹੋਰ ਧਾਰਮਿਕ ਸਾਹਿਤ ਸ਼ਾਮਲ ਸੀ, ਜਿਸ ਨੂੰ ਹੁਣ ਤੱਕ ਵਾਪਸ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ।

ਖਾਲਿਸਤਾਨ ਕਮਾਂਡੋ ਫੋਰਸ ਦੇ ਮੈਂਬਰ ਸਣੇ ਪੰਜ ਗ੍ਰਿਫਤਾਰ

ਲੁਧਿਆਣਾ: ਸੀ.ਆਈ.ਏ. ਦੀ ਪੁਲਿਸ ਨੇ ਸ਼ਹਿਰ ਵਿਚ ਗਹਿਣਿਆਂ ਦੀ ਦੁਕਾਨ ਲੁੱਟਣ ਦੀ ਯੋਜਨਾ ਬਣਾ ਰਹੇ ਖਾਲਿਸਤਾਨ ਕਮਾਂਡੋ ਫੋਰਸ ਦੇ ਇਕ ਮੈਂਬਰ ਨੂੰ ਉਸਦੇ ਸਾਥੀਆਂ ਸਮੇਤ ਗ੍ਰਿਫਤਾਰ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਪੁਲਿਸ ਨੇ ਮੁਲਜ਼ਮਾਂ ਦੇ ਕਬਜ਼ੇ ਵਿਚੋਂ ਦੇਸੀ ਪਿਸਤੌਲ, 10 ਕਾਰਤੂਸ, ਰਾਡ, 70 ਹਜ਼ਾਰ ਰੁਪਏ ਨਕਦੀ ਦੇ ਨਾਲ-ਨਾਲ ਹੋਰ ਹਥਿਆਰ ਬਰਾਮਦ ਕੀਤੇ ਹਨ।

ਸਾਰੇ ਮੁਲਜ਼ਮਾਂ ਨੂੰ ਗੁਪਤ ਸੂਚਨਾ ਦੇ ਆਧਾਰ ਉਤੇ ਡੇਹਲੀ ਰੋਡ ਸਥਿਤ ਕੈਂਡ ਨਹਿਰ ਕੋਲੋਂ ਗ੍ਰਿਫਤਾਰ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ। ਇਸ ਮਾਮਲੇ ਵਿਚ ਪੁਲਿਸ ਨੇ ਅਤਿਵਾਦੀ ਗਤੀਵਿਧੀਆਂ ਵਿਚ ਸ਼ਾਮਲ ਰਹੇ ਖਾਲਿਸਤਾਨ ਕਮਾਂਡੋ ਫੋਰਸ ਦੇ ਗੁਰਮੇਵਕ ਸਿੰਘ, ਫੁੱਲਵਾਲ ਸਥਿਤ ਇੰਦਰ ਨਗਰ ਵਾਸੀ ਸੁਖਜੀਤ ਸਿੰਘ, ਪਿੰਡ ਫੁੱਲਵਾਲ ਦੇ ਰਹਿਣ ਵਾਲੇ ਮੁਮਤਾਜ਼ ਮਿਸ਼ਾਨ, ਸ਼ਹੀਦ ਭਗਤ ਸਿੰਘ ਨਗਰ ਵਾਸੀ ਮਦਨ ਲਾਲ, ਪਿੰਡ ਖਾਲੀ ਕਲਾਂ ਦੇ ਚੰਨਪ੍ਰੀਤ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਕਾਬੂ ਕੀਤਾ ਹੈ।

ਬਾਦਲ ਵਲੋਂ ਪੁਣੇ ਵਿਚ ਸ਼ਹੀਦ ਰਾਜਗੁਰੂ ਨੂੰ ਸ਼ਰਧਾਂਜਲੀਆਂ

ਪੁਣੇ (ਮਹਾਰਾਸ਼ਟਰ): ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਸਿੰਘ ਬਾਦਲ ਨੇ ਇਥੇ ਸ਼ਹੀਦ-ਏ-ਆਜ਼ਮ ਭਗਤ ਸਿੰਘ ਦੇ ਸਾਥੀ ਸ੍ਰੀ ਸ਼ਿਵਰਾਮ ਹਰੀ ਰਾਜਗੁਰੂ ਨੂੰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਜਨਮ ਸਥਾਨ ਉਤੇ ਸ਼ਰਧਾ ਦੇ ਫੁੱਲ ਭੇਟ ਕੀਤੇ ਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਨਾਂ ਉਤੇ ਵਸੀ ਨਗਰੀ ਦੇ ਸੁੰਦਰੀਕਰਨ ਲਈ 10 ਲੱਖ ਰੁਪਏ ਦੀ ਗਰਾਂਟ ਦੇਣ ਦਾ ਐਲਾਨ ਕੀਤਾ।

ਸ. ਬਾਦਲ ਨੇ ਇਸ ਕ੍ਰਾਂਤੀਕਾਰੀ ਦੇ ਪਰਿਵਾਰਕ ਮੈਂਬਰਾਂ ਨਾਲ ਮੁਲਾਕਾਤ ਵੀ ਕੀਤੀ। ਸ਼ਹੀਦ ਰਾਜਗੁਰੂ ਨੇ ਸ਼ਹੀਦੇ ਆਜ਼ਮ ਭਗਤ ਸਿੰਘ ਤੇ ਸ਼ਹੀਦ ਸੁਖਦੇਵ ਬਾਪਰ ਨਾਲ ਕੌਮੀ ਆਜ਼ਾਦੀ ਸੰਘਰਸ਼ ਵਿਚ ਆਪਣੀ ਜਾਨ ਕੁਰਬਾਨ ਕਰ ਦਿੱਤੀ ਸੀ। ਸ. ਬਾਦਲ ਨੇ ਆਖਿਆ ਕਿ ਇਨ੍ਹਾਂ ਤਿੰਨਾਂ

ਪੁਲਿਸ ਨੇ ਸੋਮਵਾਰ ਨੂੰ ਸਾਰੇ ਮੁਲਜ਼ਮਾਂ ਨੂੰ ਅਦਾਲਤ ਵਿਚ ਪੇਸ਼ ਕੀਤਾ, ਜਿਥੋਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਤਿੰਨ ਦਿਨਾਂ ਦੇ ਪੁਲਿਸ ਰਿਮਾਂਡ ਉਤੇ ਭੇਜ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ। ਪੁਲਿਸ ਮੁਲਜ਼ਮਾਂ ਤੋਂ ਪੁੱਛ ਪੜਤਾਲ ਕਰਕੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਫ਼ਰਾਰ ਸਾਥੀ ਦਿੱਲੀ ਵਾਸੀ ਹਾਫ਼ਜ਼ ਦਾ ਪਤਾ ਲਾ ਰਹੀ ਹੈ। ਪੁਲਿਸ ਨੂੰ ਸੂਚਨਾ ਮਿਲੀ ਕਿ ਕੈਂਡ ਨਹਿਰ 'ਤੇ ਹਥਿਆਰਾਂ ਨਾਲ ਲੈਸ ਵਿਅਕਤੀ ਲੁੱਟ ਦੀ ਯੋਜਨਾ ਬਣਾ ਰਹੇ ਹਨ। ਸੂਚਨਾ ਮਿਲਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਪੁਲਿਸ ਨੇ ਮੁਲਜ਼ਮਾਂ ਦੀ ਘੇਰਾਬੰਦੀ ਕਰਕੇ ਗ੍ਰਿਫਤਾਰ ਕਰ ਲਿਆ। ਪੁਲਿਸ ਨੂੰ ਪੁੱਛ ਪੜਤਾਲ ਦੌਰਾਨ ਪਤਾ ਲੱਗਿਆ ਕਿ ਮੁਲਜ਼ਮ ਗੁਰਮੇਵਕ ਸਿੰਘ ਪਹਿਲਾਂ ਖਾਲਿਸਤਾਨ ਕਮਾਂਡੋ ਫੋਰਸ ਵਿਚ ਵੀ ਸ਼ਾਮਲ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਮੁਲਜ਼ਮ ਖਿਲਾਫ ਪਹਿਲਾਂ ਕਈ ਅਪਰਾਧਿਕ ਮਾਮਲੇ ਦਰਜ ਸਨ। ਉਹ 1984 ਤੋਂ ਲੈ ਕੇ 2010 ਤੱਕ ਦਿੱਲੀ ਦੀ ਤਿਹਾਤ ਜੇਲ੍ਹ ਵਿਚ ਬੰਦ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਜੇਲ੍ਹ ਵਿਚੋਂ ਨਿਕਲਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਮੁਲਜ਼ਮ ਨੇ ਗਰੇਹ ਤਿਆਰ ਕੀਤਾ ਤੇ ਲੁੱਟ ਦੀ ਯੋਜਨਾ ਬਣਾਈ।

ਮਹਾਨ ਸਪੂਤਾਂ ਦੀ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਤੇ ਸੰਘਰਸ਼ ਲੱਖਾਂ ਨੌਜਵਾਨਾਂ ਲਈ ਪ੍ਰੇਰਨਾ ਦਾ ਸ੍ਰੋਤ ਹੈ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਮੁਲਕ ਨੂੰ ਆਜ਼ਾਦ ਕਰਵਾਉਣ ਲਈ ਬਰਤਾਨਵੀ ਹਕੂਮਤ ਖਿਲਾਫ ਜੰਗ ਲੜੀ।

ਰਾਜਗੁਰੂ ਨਗਰ ਦੇ ਸੁੰਦਰੀਕਰਨ ਲਈ 10 ਲੱਖ ਰੁਪਏ ਦੀ ਗਰਾਂਟ ਦਾ ਐਲਾਨ ਕਰਦਿਆਂ ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਨੇ ਆਖਿਆ ਕਿ ਇਹ ਸਮੁੱਚੇ ਪੰਜਾਬੀਆਂ ਵੱਲੋਂ ਕੌਮੀ ਨਾਇਕ ਪ੍ਰਤੀ ਨਿਮਾਣੀ ਜਿਹੀ ਸ਼ਰਧਾਂਜਲੀ ਹੈ। ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਨੇ ਭਾਰਤੀ ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੇ ਨਿਰਮਾਤਾ ਬਾਬਾ ਸਾਹਿਬ ਡਾ. ਭੀਮ ਰਾਓ ਅੰਬੇਦਕਰ ਨੂੰ ਸ਼ਰਧਾ ਦੇ ਫੁੱਲ ਭੇਟ ਕਰਦਿਆਂ ਰਾਜਗੁਰੂ ਨਗਰ ਦੇ ਨਾਲ ਸਥਿਤ ਅੰਬੇਦਕਰ ਨਗਰ ਲਈ ਵੀ ਪੰਜ ਲੱਖ ਰੁਪਏ ਦੀ ਗਰਾਂਟ ਦਾ ਐਲਾਨ ਕੀਤਾ।

ਫੌਜੀ ਹਮਲੇ ਪਿੱਛੋਂ ਸੁੰਦਰੀਕਰਨ ਯੋਜਨਾ ਨੇ ਗੁਰੂ ਨਗਰੀ ਦੀ ਵਿਰਾਸਤੀ ਦਿੱਖ ਨੂੰ ਢਾਹ ਲਾਈ

ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ: ਜੂਨ 1984 ਵਿਚ ਦਰਬਾਰ ਸਾਹਿਬ 'ਤੇ ਹੋਏ ਫੌਜੀ ਹਮਲੇ ਤੇ ਇਸ ਮਗਰੋਂ ਸ੍ਰੀ ਹਰਿਮੰਦਰ ਸਾਹਿਬ ਸੁੰਦਰੀਕਰਨ ਯੋਜਨਾ ਦੇ ਨਾਂ ਹੇਠ ਸ੍ਰੀ ਹਰਿਮੰਦਰ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਆਲੇ ਦੁਆਲੇ ਕਈ ਲੋਕਾਂ ਦੇ ਘਰ ਤੇ ਵਪਾਰਕ ਅਦਾਰੇ ਉਜੜ ਗਏ ਸਨ। ਉਸ ਸਮੇਂ ਇਸ ਧਾਰਮਿਕ ਸਥਾਨ ਦੇ ਆਲੇ ਦੁਆਲੇ ਦੀ ਵਿਰਾਸਤੀ ਦਿੱਖ ਨੂੰ ਵੀ ਢਾਹ ਲੱਗੀ ਸੀ। ਇਸ ਸ਼ਹਿਰ ਨੂੰ ਚੌਥੇ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਗੁਰੂ ਰਾਮਦਾਸ ਨੇ 1573 ਵਿਚ ਵਸਾਇਆ ਸੀ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਸ੍ਰੀ ਹਰਿਮੰਦਰ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਆਲੇ ਦੁਆਲੇ 52 ਕਿੱਤੀਆਂ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਥਾਵਾਂ ਤੋਂ ਲਿਆ ਕੇ ਵਸਾਇਆ। ਇਸ ਸ਼ਹਿਰ ਵਿਚ ਜਿਸ ਕਿੱਤੇ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਲੋਕ ਆ ਕੇ ਵਸੇ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਕਿੱਤੇ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਨਾਂ ਵਾਲਾ ਇਲਾਕਾ ਬਣ ਗਿਆ। ਇਹ ਤੰਗ ਤੇ ਭੀਤੇ ਬਾਜ਼ਾਰ ਇਸ ਪੁਰਾਤਨ ਸ਼ਹਿਰ ਦੇ ਵਿਰਸੇ ਦਾ ਇਕ ਹਿੱਸਾ ਸਨ।

ਜੂਨ 1984 ਵਿਚ ਵਾਪਰੇ ਸਾਕਾ ਨੀਲਾ ਤਾਰਾ ਫੌਜੀ ਹਮਲੇ ਸਮੇਂ ਸ੍ਰੀ ਹਰਿਮੰਦਰ ਸਾਹਿਬ ਤੇ ਖਾਸ ਕਰਕੇ ਸ੍ਰੀ ਅਕਾਲ ਤਖ਼ਤ ਦੇ ਆਲੇ ਦੁਆਲੇ ਕਈ ਪੁਰਾਣੇ ਬਾਜ਼ਾਰ ਤੇ ਘਰ ਅੱਗ ਨਾਲ ਸੜ ਕੇ ਤਬਾਹ ਹੋ ਗਏ ਸਨ। ਮਗਰੋਂ 1988 ਵਿਚ ਸਰਕਾਰ ਵੱਲੋਂ ਸ੍ਰੀ ਹਰਿਮੰਦਰ ਸਾਹਿਬ ਸੁੰਦਰੀਕਰਨ ਯੋਜਨਾ ਦੇ ਨਾਂ ਹੇਠ ਗਲਿਆਰਾ ਬਣਾਇਆ ਗਿਆ। ਇਹ ਗਲਿਆਰਾ ਸੁਰੱਖਿਆ ਦੀ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟੀ ਨਾਲ ਬਣਾਇਆ ਗਿਆ ਸੀ। ਇਸ ਗਲਿਆਰੇ ਨੂੰ ਬਣਾਉਣ ਲਈ ਸ੍ਰੀ ਹਰਿਮੰਦਰ ਸਾਹਿਬ ਤੋਂ 30 ਮੀਟਰ ਦੇ ਘੇਰੇ ਹੇਠ ਆਉਂਦੇ ਸੈਂਕੜੇ ਘਰ ਤੇ ਸੈਂਕੜੇ ਦੁਕਾਨਾਂ ਢਹਿ ਢੇਰੀ ਕਰ ਦਿੱਤੀਆਂ ਗਈਆਂ, ਜਿਸ ਕਾਰਨ ਰਿਹਾਇਸ਼ੀ ਤੇ ਵਪਾਰਕ ਪੱਧਰ ਉਤੇ ਹਜ਼ਾਰਾਂ ਲੋਕ ਉਜੜ ਗਏ ਸਨ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਮੁੜ ਸਥਾਪਤ ਹੁੰਦਿਆਂ ਕਈ ਸਾਲ ਲੱਗੇ ਤੇ ਅੱਜ ਵੀ ਕਈ ਅਜਿਹੇ ਲੋਕ ਹਨ, ਜੋ ਹੁਣ ਤੱਕ ਸਥਾਪਤ ਨਹੀਂ ਹੋ ਪਾਏ ਹਨ। ਉਸ ਵੇਲੇ ਤਕਰੀਬਨ 859 ਪਰਿਵਾਰਾਂ ਨੂੰ ਇਥੋਂ ਹਟਾਇਆ ਗਿਆ ਸੀ। ਤਕਰੀਬਨ 500 ਰਿਹਾਇਸ਼ੀ ਇਮਾਰਤਾਂ ਢਹਿ ਢੇਰੀ ਕੀਤੀਆਂ

ਗਈਆਂ ਸਨ। ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ 1150 ਦੁਕਾਨਾਂ ਢਾਹ ਦਿੱਤੀਆਂ ਸਨ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚ ਦੁਕਾਨ ਮਾਲਕ ਤੇ ਕਿਰਾਏਦਾਰ ਵੀ ਸ਼ਾਮਲ ਸਨ। ਇਥੋਂ ਉਜਾੜੇ ਗਏ ਦੁਕਾਨਦਾਰਾਂ ਦੀ ਮਗਰੋਂ ਆਈ.ਡੀ.ਐਚ. ਮਾਰਕੀਟ, ਸ਼ਹੀਦ ਭਗਤ ਸਿੰਘ ਮਾਰਕੀਟ, ਪਿੰਕ ਪਲਾਜ਼ਾ ਤੇ ਹੋਰ ਥਾਵਾਂ ਉਤੇ ਦੁਕਾਨਾਂ ਦਿੱਤੀਆਂ ਸਨ।

ਇਸ ਕਾਰਵਾਈ ਦੌਰਾਨ ਕਈ ਵਿਰਾਸਤੀ ਬਾਜ਼ਾਰ, ਗਲੀਆਂ, ਮੁਹੱਲੇ ਵੀ ਸੁੰਦਰੀਕਰਨ ਯੋਜਨਾ ਦੀ ਭੇਟ ਚੜ੍ਹ ਗਏ ਸਨ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚ ਪ੍ਰਮੁੱਖ ਮੁਨਿਆਰਾ ਵਾਲਾ ਬਾਜ਼ਾਰ, ਬੜਾ ਸਾਹਿਬ ਬਾਜ਼ਾਰ, ਪਾਪੜਾਂ ਵਾਲਾ ਬਾਜ਼ਾਰ, ਮਾਈ ਸੇਵਾ ਬਾਜ਼ਾਰ ਦਾ ਹਿੱਸਾ, ਆਟਾ ਮੰਡੀ ਬਾਜ਼ਾਰ ਦਾ ਹਿੱਸਾ, ਕੌਲਸਰ ਬਾਜ਼ਾਰ, ਬਾਬਾ ਸਾਹਿਬ ਬਾਜ਼ਾਰ ਦਾ ਹਿੱਸਾ, ਮੋਚੀ ਬਾਜ਼ਾਰ, ਘੰਟਾ ਘਰ ਚੌਕ ਦਾ ਹਿੱਸਾ, ਕਾਨੀਆਂ

ਵਾਲਾ ਬਾਜ਼ਾਰ, ਛੱਤੀ ਖੂਹੀ ਬਾਜ਼ਾਰ ਦਾ ਹਿੱਸਾ ਆਦਿ ਸ਼ਾਮਲ ਸੀ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਵਿਰਾਸਤੀ ਬਾਜ਼ਾਰਾਂ ਦੀ ਹੁਣ ਹੋਂਦ ਹੀ ਖ਼ਤਮ ਹੋ ਚੁੱਕੀ ਹੈ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਬਾਜ਼ਾਰਾਂ ਵਿਚ ਵਧੇਰੇ ਲੋਕਾਂ ਦੇ ਉਪਰ ਰਿਹਾਇਸ਼ੀ ਘਰ ਤੇ ਹੋਠਾਂ ਦੁਕਾਨਾਂ ਹੁੰਦੀਆਂ ਸਨ, ਜੋ ਕਿ ਇਸ ਵਿਰਾਸਤੀ ਸ਼ਹਿਰ ਦੇ ਕਿਰਦਾਰ ਦਾ ਇਕ ਹਿੱਸਾ ਸੀ। ਉਪਰ ਮਕਾਨ ਤੇ ਹੋਠਾਂ ਦੁਕਾਨ ਦਾ ਮਤਲਬ ਸੀ ਕਿ ਇਹ ਲੋਕ 24 ਘੰਟੇ ਕੰਮ ਕਰਦੇ ਸਨ ਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਕੰਮ ਦੌਰਾਨ ਘਰ ਦਾ ਵਖਰੇਵਾਂ ਮਹਿਸੂਸ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ ਸੀ। ਗਲਿਆਰਾ ਯੋਜਨਾ ਕਾਰਨ ਇਸ ਵਿਰਾਸਤੀ ਸ਼ਹਿਰ ਦਾ ਇਹ ਪੁਰਾਤਨ ਕਿਰਦਾਰ ਲਗਭਗ ਖਤਮ ਹੋ ਗਿਆ ਹੈ। ਉਸ ਵੇਲੇ ਦੇ ਪ੍ਰਭਾਵਿਤ ਦੁਕਾਨਦਾਰ ਗੁਰਜੀਤ ਸਿੰਘ ਭੋਲਾ ਨੇ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਪੁਰਖਿਆਂ ਦੀ ਦੁਕਾਨ ਮੁਨਿਆਰਾ ਵਾਲਾ ਬਾਜ਼ਾਰ ਵਿਚ ਹੁੰਦੀ ਸੀ। ਸਾਕਾ

ਨੀਲਾ ਤਾਰਾ ਸਮੇਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਦੁਕਾਨ ਤਬਾਹ ਹੋ ਗਈ ਸੀ। ਮਗਰੋਂ ਗਲਿਆਰਾ ਯੋਜਨਾ ਸਮੇਂ ਇਸ ਦੁਕਾਨ ਤੇ ਮਕਾਨ ਨੂੰ ਢਾਹ ਢੇਰੀ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ। ਉਸ ਵੇਲੇ ਅਕਾਲ ਤਖ਼ਤ ਦੇ ਪਿਛਲੇ ਪਾਸੇ ਤੰਗ ਤੇ ਭੀਤੇ ਬਾਜ਼ਾਰ ਸਨ ਤੇ ਹਰ ਵੇਲੇ ਹੀ ਸ਼ਰਧਾਲੂਆਂ ਤੇ ਵਪਾਰੀਆਂ ਦੀ ਭੀੜ ਹੁੰਦੀ ਸੀ। ਦੇਰ ਰਾਤ ਤੱਕ ਵਪਾਰ ਤੇ ਕਾਰੋਬਾਰ ਚੱਲਦਾ ਸੀ। ਹੁਣ ਇਸ ਥਾਂ ਦੀ ਉਹ ਵਿਰਾਸਤੀ ਦਿੱਖ ਖਤਮ ਹੋ ਗਈ ਹੈ।

ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀ ਦੇ ਸ੍ਰੀ

ਗੁਰੂ ਰਾਮਦਾਸ ਪਲਾਨਿੰਗ ਵਿਭਾਗ ਦੇ ਪ੍ਰੋ. ਬਲਵਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਨੇ ਆਖਿਆ ਕਿ ਸਾਕਾ ਨੀਲਾ ਤਾਰਾ ਤੇ ਗਲਿਆਰਾ ਯੋਜਨਾ ਕਾਰਨ ਇਸ ਅਸਥਾਨ ਦੇ ਆਲੇ ਦੁਆਲੇ ਦਾ ਪੁਰਾਤਨ ਕਿਰਦਾਰ ਤੇ ਰੂਪ ਖਤਮ ਹੋ ਗਿਆ ਹੈ। ਇਸ ਦੇ ਨਾਲ ਹੀ ਇਥੇ ਰਹਿੰਦੇ ਲੋਕਾਂ ਦਾ ਜੀਵਨ ਜਿਉਣ ਦਾ ਢੰਗ ਵੀ ਪ੍ਰਭਾਵਿਤ ਹੋਇਆ ਹੈ। ਵਿਰਾਸਤੀ ਸਰੂਪ ਦੇ ਪ੍ਰਭਾਵਿਤ ਹੋਣ ਨਾਲ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਦੀ ਸੋਚ ਵੀ ਪ੍ਰਭਾਵਿਤ ਹੋਈ ਹੈ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਇਸ ਥਾਂ ਦੇ ਆਲੇ ਦੁਆਲੇ ਦੇ ਇਲਾਕਿਆਂ ਨੂੰ ਇਸੇ ਸੋਚ ਨਾਲ ਵਸਾਇਆ ਸੀ ਕਿ ਲੋਕ ਨਾ ਸਿਰਫ ਗੁਰੂ ਘਰ ਨਤਮਸਤਕ ਹੋਣ ਸਗੋਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਵਪਾਰ ਵੀ ਵਧੇ ਫੁੱਲੇ। ਇਤਿਹਾਸਕ ਇਮਾਰਤਾਂ ਦੇ ਆਲੇ ਦੁਆਲੇ ਨੂੰ ਜਿਵੇਂ ਦਾ ਤਿਵੇਂ ਬਰਕਰਾਰ ਰੱਖਣ ਲਈ ਯਤਨ ਹੋਣੇ ਚਾਹੀਦੇ ਹਨ।

ਫੌਜ ਦੇ ਇਸ਼ਾਰਿਆਂ ‘ਤੇ ਨੱਚਦੀ ਹੈ ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਸਰਕਾਰ

ਬੁਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਅੰਦਰੂਨੀ ਉਲਝਣਾਂ ਤੋਂ ਖਾਨਾਜ਼ੋਰੀ ਵਿਚ ਫਸੇ ਹੋਏ ਸਾਡੇ ਗਵਾਹੀ ਦੇਸ਼ ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਦੀ ਸਰਕਾਰ ਤੇ ਫੌਜ ਓਨਾ ਧਿਆਨ ਆਪਣਾ ਘਰ ਸਾਂਭਣ ਵੱਲ ਨਹੀਂ ਦੇ ਰਹੀਆਂ, ਜਿੰਨਾ ਸੰਸਾਰ ਵਿਚ ਭਾਰਤ ਨੂੰ ਇਹ ਦੋਸ਼ ਲਾ ਕੇ ਬਦਨਾਮ ਕਰਨ ਉਤੇ ਲਾਉਂਦੀਆਂ ਹਨ ਕਿ ਇਹ ਸਾਡੇ ਦੇਸ਼ ਵਿਚ ਦਖਲ ਦਿੰਦਾ ਹੈ। ਭਾਰਤ ਕੋਈ ਦਖਲ ਨਹੀਂ ਦਿੰਦਾ, ਤੇ ਉਹ ਆਪ ਵੀ ਇਹ ਗੱਲ ਜਾਣਦੇ ਹਨ, ਪਰ ਜਦੋਂ ਉਹ ਝੂਠ ਹੀ ਬੋਲਣ ਲੱਗ ਜਾਣ ਤਾਂ ਇਸ ਦਾ ਇਲਾਜ ਵੀ ਕੋਈ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦਾ। ਸੰਸਾਰ ਦੀ ਸੱਥ ਮੁਹਰੇ ਬੋਲਣ ਵੇਲੇ ਅੰਕੜੇ ਪੇਸ਼ ਕਰਨੇ ਚਾਹੀਦੇ ਹਨ। ਜਿਵੇਂ ਦਹਿਸ਼ਤਗਰਦ ਕਿਸੇ ਥਾਂ ਹਮਲਾ ਕਰ ਕੇ ਜਵਾਬੀ ਕਾਰਵਾਈ ਹੋਣ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਦੌੜ ਜਾਂਦੇ ਹਨ, ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਸਰਕਾਰ ਅਤੇ ਹੋਰ ਏਜੰਸੀਆਂ ਵਾਲੇ ਵੀ ਸੰਸਾਰ ਪੱਧਰ ਦੇ ਹਰ ਫੋਰਮ ਵਿਚ ਜਾ ਕੇ ਭਾਰਤ ਉਤੇ ਚਾਂਦਮਾਰੀ ਕਰਦੇ ਹਨ ਤੇ ਜਵਾਬ ਸੁਣਨ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਦੌੜ ਜਾਇਆ ਕਰਦੇ ਹਨ। ਯੂ ਐਨ ਜਨਰਲ ਅਸੈਂਬਲੀ ਵਿਚ ਵੀ ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਕਈ ਵਾਰ ਹੋ ਚੁੱਕਾ ਹੈ।

ਇਸ ਹਫ਼ਤੇ ਇੱਕ ਬੱਸ ਤੋਂ ਬਾਈ ਬੰਦੇ ਉਤਾਰ ਕੇ ਕਤਲ ਕੀਤੇ ਜਾਣ ਦੀ ਵਾਰਦਾਤ ਪਿੱਛੋਂ ਏਦਾਂ ਦੀ ਮੁਹਾਰਨੀ ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਦੇ ਇੱਕ ਕੇਂਦਰੀ ਮੰਤਰੀ ਨੇ ਛੇਤੀ ਹੈ। ਉਥੇ ਪੁਲਿਸ ਮੁਖੀ ਨੇ ਸਾਫ਼ ਕਿਹਾ ਕਿ ਬਲੋਚ ਅਤਿਵਾਦੀਆਂ ਨੇ ਹੀ ਇਸ ਘਟਨਾ ਵਿਚ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਬੱਸ ਤੋਂ ਲਾਹਿਆ ਤੇ ਫਿਰ ਪਛਾਣ ਪੱਤਰ ਵੇਖ ਕੇ ਬਲੋਚਾਂ ਨੂੰ ਲਾਭੇ ਕਰਨ ਮਗਰੋਂ ਬਾਕੀ ਦੇ ਲੋਕ ਮਾਰ ਦਿੱਤੇ ਹਨ। ਕੁਝ ਚਿਰ ਪਿੱਛੋਂ ਮੰਤਰੀ ਨੇ ਬਿਆਨ ਦੇ ਦਿੱਤਾ ਕਿ ਇਸ ਕਾਰਵਾਈ ਦੇ ਪਿੱਛੇ ਭਾਰਤ ਦੀ ਖੁਫੀਆ ਏਜੰਸੀ ਰਾਅ ਦਾ ਹੱਥ ਹੈ। ਮੰਤਰੀ ਦੇ ਬਿਆਨ ਪਿੱਛੋਂ ਪੁਲਿਸ ਮੁਖੀ ਨੇ ਫਿਰ ਦੁਹਰਾ ਦਿੱਤਾ ਕਿ ਵਾਰਦਾਤ ਬਲੋਚ ਅਤਿਵਾਦੀਆਂ ਨੇ ਕੀਤੀ ਹੈ। ਉਹ ਸ਼ਾਇਦ ਮੰਤਰੀ ਦਾ ਇਸ਼ਾਰਾ ਨਹੀਂ ਸੀ ਸਮਝ ਸਕਿਆ। ਪੁਲਿਸ ਅਫਸਰ ਤਾਂ ਭਾਵੇਂ ਇਸ਼ਾਰਾ ਨਾ ਸਮਝੇ, ਪਾਕਿਸਤਾਨੀ ਫੌਜ ਦੇ ਮੁਖੀ ਜਨਰਲ ਰਾਹੀਲ ਸ਼ਰੀਫ ਨੂੰ ਪੂਰੀ ਸਮਝ ਹੈ ਕਿ ਭਾਰਤ ਬਾਰੇ ਕੀ ਕਹਿਣਾ ਹੈ? ਇਸੇ ਲਈ ਅਗਲੇ ਦਿਨ ਉਸ ਨੇ ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਦੇ ਕਬਜ਼ੇ ਵਾਲੇ ਕਸ਼ਮੀਰ ਵਿਚ ਜਾ ਕੇ ਬਿਆਨ ਦਾਗ ਦਿੱਤਾ ਕਿ ਭਾਰਤ 1965 ਦੀ ਜੰਗ ਦੀ ਹਾਰ ਦਾ ਬਦਲਾ ਲੈਣ ਲਈ ਸਾਡੀ ਪਿੱਠ ਪਿੱਛੋਂ ਵਾਰ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਦੀ ਇਹ ਨੀਤੀ ਨਹੀਂ ਕਿ ਕਿਸੇ ਦੇਸ਼ ਦੇ ਖਿਲਾਫ ਦਹਿਸ਼ਤਗਰਦੀ ਨੂੰ ਹੱਲਸ਼ੇਰੀ ਦਿੱਤੀ ਜਾਵੇ।

ਬਘਿਆੜ ਨੇ ਜਦੋਂ ਕਦੇ ਮੇਮਣਾ ਬਣ ਕੇ ਪੇਸ਼ ਹੋਣ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕਰਨੀ ਹੋਵੇ ਤਾਂ ਉਹ ਏਦਾਂ ਦੀਆਂ ਗੱਲਾਂ ਹੀ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਜਿੰਦਾਂ ਦੀਆਂ ਗੱਪਾਂ ਅਤੇ ਘਾਤਤਾਂ ਉਥੋਂ ਦਾ ਕੇਂਦਰੀ ਮੰਤਰੀ ਤੇ ਫੌਜ ਦਾ ਮੁਖੀ ਪੇਸ਼ ਕਰਨ ਦੇ ਰਾਹ ਪੈ ਗਏ ਸਨ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਇਨ੍ਹਾਂ ਗੱਲਾਂ ਨੂੰ ਅਣਗੋਲੇ ਕਰਨ ਵਾਲਿਆਂ ਨੂੰ ਵੀ ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਦੇ ਰੱਖਿਆ ਮੰਤਰੀ ਦੇ ਇਸ

ਇੱਕ ਦਿਨ ਪਾਕਿਸਤਾਨੀ ਫੌਜ ਵਲੋਂ ਮੇਜਰ ਜਨਰਲ ਰੈਂਕ ਦੇ ਇੱਕ ਅਫਸਰ ਨੇ ਲਾਹੌਰ ਰੇਡੀਓ ਤੋਂ ਜੰਗ ਦੀ ਰਿਪੋਰਟ ਪੇਸ਼ ਕਰਦਿਆਂ ਕਿਹਾ ਸੀ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਫੌਜ ਫਿਰੋਜ਼ਪੁਰ ਸ਼ਹਿਰ ਉਤੇ ਕਬਜ਼ਾ ਕਰਨ ਪਿੱਛੋਂ ਭਾਰਤੀ ਫੌਜ ਨੂੰ ਕੁੱਟਦੀ ਹੋਈ ਜ਼ੀਰੇ ਪਹੁੰਚ ਗਈ ਹੈ ਤੇ ਜ਼ੀਰੇ ਦੇ ਰੇਲਵੇ ਸਟੇਸ਼ਨ ਉਤੇ ਤੰਬੂ ਗੱਡ ਲਏ ਹਨ। ਕੋਈ ਵੀ ਇਹ ਜਾਣ ਕੇ ਹੈਰਾਨ ਰਹਿ ਜਾਵੇਗਾ ਕਿ ਜਿਸ ਜ਼ੀਰੇ ਸ਼ਹਿਰ ਦੇ ਰੇਲਵੇ ਸਟੇਸ਼ਨ ਉਤੇ ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਦੀ ਫੌਜ ਨੇ 1965 ਵਿਚ ਆਣ ਕੇ ਤੰਬੂ ਲਾਉਣ ਦਾ ਝੂਠ ਬੋਲਿਆ ਸੀ, ਪੰਜਾਹ ਸਾਲ ਲੰਘਣ ਪਿੱਛੋਂ ਵੀ ਉਸ ਜ਼ੀਰੇ ਸ਼ਹਿਰ ਵਿਚ ਅਜੇ ਤੱਕ ਰੇਲ ਦੀ ਲਾਈਨ ਨਹੀਂ ਪਹੁੰਚੀ।

ਅਗਲੇ ਬਿਆਨ ਨਾਲ ਚੁੱਪ ਤੋੜਨੀ ਪੈ ਗਈ ਕਿ ਬਲੋਚ ਅਤਿਵਾਦੀਆਂ ਨੂੰ ਭਾਰਤ ਦੀ ਖੁਫੀਆ ਏਜੰਸੀ ਇਸ ਦੇ ਜਨਮ ਵੇਲੇ ਤੋਂ ਸ਼ਹਿ ਦਿੰਦੀ ਆ ਰਹੀ ਹੈ। ਇਹ ਏਡਾ ਕੋਰਾ ਝੂਠ ਹੈ, ਜਿਸ ਨੂੰ ਤੱਥ ਪੈਰਾਂ ਤੋਂ ਕੱਢ ਸਕਦੇ ਹਨ। ਪਾਕਿਸਤਾਨੀ ਹਾਕਮ

ਤੇ ਤਿੰਨ ਹਜ਼ਾਰ ਦੇ ਕਰੀਬ ਪਾਕਿਸਤਾਨੀ ਫੌਜੀਆਂ ਦੀ ਮੌਤ ਮਗਰੋਂ ਮੁੱਕੀ ਸੀ। ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਸਰਕਾਰ ਉਦੋਂ ਬੰਗਲਾ ਦੇਸ਼ ਦਾ ਦੋਸ਼ ਤਾਂ ਭਾਰਤ ਦੇ ਸਿਰ ਮੜ੍ਹਦੀ ਸੀ, ਬਲੋਚਾਂ ਦੇ ਬਾਰੇ ਉਦੋਂ ਕਦੇ ਕੁਝ ਨਹੀਂ ਸੀ ਕਿਹਾ।

ਜਿੱਥੋਂ ਤੱਕ ਭਾਰਤ ਦਾ ਸਵਾਲ ਹੈ, ਇਹ ਤਾਂ ਆਪ ਹੀ ਅੱਗ ਲੱਗੀ ਤੋਂ ਖੂਹ ਪੁੱਟਣ ਬਾਰੇ ਸੋਚਦਾ ਅਤੇ ਇਸ ਦਾ ਖਮਿਆਜ਼ਾ ਭੁਗਤਦਾ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਇਸ ਦੀਆਂ ਬਹੁਤ ਸਾਰੀਆਂ ਮਿਸਾਲਾਂ ਮੌਜੂਦ ਹਨ।

ਭਾਰਤ ਦੀ ਇੱਕ ਪੈਰਾ ਮਿਲਟਰੀ ਫੋਰਸ ਦਾ ਨਾਂ ਇੰਡੋ-ਤਿਬਤਨ ਬਾਰਡਰ ਪੁਲਿਸ ਹੈ। ਚੀਨ ਦੇ ਨਾਲ ਜਦੋਂ 1962 ਦੀ ਜੰਗ ਲੱਗੀ, ਉਦੋਂ ਇਸ ਦਾ ਖਿਆਲ ਆਇਆ ਸੀ ਤੇ ਇਹ ਚੱਲਦੀ ਜੰਗ ਦੌਰਾਨ ਖੜੀ ਕਰਨੀ ਸ਼ੁਰੂ ਕੀਤੀ ਸੀ। ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਨੇ ਆਪਣੀ ਹੱਦ ਦਾ ਝੰਡਾ ਝੁਲਾਉਣ ਦੇ ਨਾਲ ਹੀ ਸਰਹੱਦਾਂ ਦੀ ਰਾਖੀ ਕਰਨ ਦੇ ਲਈ ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਰੇਂਜਰਜ਼ ਦੀ

ਫੋਰਸ ਖੜੀ ਕਰ ਲਈ ਅਤੇ ਅੱਜ ਤੱਕ ਉਹ ਇਹ ਕੰਮ ਕਰਦੀ ਹੈ, ਪਰ ਭਾਰਤ ਨੇ ਪੰਜਾਬ ਦੀ ਸਰਹੱਦ ਲੰਮਾ ਸਮਾਂ ਪੰਜਾਬ ਆਰਮਡ ਪੁਲਿਸ (ਪੀ ਏ ਪੀ) ਅਤੇ ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਹੋਰ ਰਾਜਾਂ ਦੀ ਆਪੋ ਆਪਣੀ ਪੁਲਿਸ ਦੇ ਰਿਜ਼ਰਵ ਦਸਤਿਆਂ ਨੂੰ ਸੌਂਪੀ ਰੱਖੀ ਸੀ। ਭਾਰਤ ਦੇ ਚੜ੍ਹਦੇ-ਲਹਿੰਦੇ ਪਾਸੇ ਸਾਰੇ ਬਾਰਡਰ ਲਈ ਸਾਂਝੀ ਨੀਤੀ ਨਾਲ ਚੱਲਣ ਵਾਲੀ ਬਾਰਡਰ ਸਿਕਿਓਰਟੀ ਫੋਰਸ (ਬੀ ਐਸ ਐਫ) ਬਣਾਉਣ ਦੀ ਲੋੜ ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਨਾਲ 1965 ਦੀ ਜੰਗ ਲੱਗਣ ਤੱਕ ਨਹੀਂ ਸੀ ਸਮਝੀ। ਜਦੋਂ 1965 ਦੀ ਜੰਗ ਲੱਗ ਕੇ ਹਟ ਗਈ, ਉਸ ਤੋਂ ਦੋ ਮਹੀਨੇ ਬਾਅਦ ਦਸੰਬਰ 1965 ਵਿਚ ਬੀ ਐਸ ਐਫ ਖੜੀ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ। ਖੁਫੀਆ ਏਜੰਸੀਆਂ ਦਾ ਵੀ ਇਹੋ ਹਾਲ ਹੈ। ਪਾਕਿਸਤਾਨੀ ਖੁਫੀਆ ਏਜੰਸੀ ਆਈ ਐਸ ਆਈ ਇਸ ਵੇਲੇ ਸੰਸਾਰ ਦੀਆਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਏਜੰਸੀਆਂ ਵਿਚ ਗਿਣੀ ਜਾ ਰਹੀ ਹੈ, ਜਿਹੜੀਆਂ ਤਾਕਤਵਰ ਵੀ ਬਹੁਤ ਹਨ ਅਤੇ ਬਦਨਾਮ ਵੀ ਬਹੁਤ। ਜਦੋਂ ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਬਣਿਆ ਤਾਂ ਇਸ ਦੀ ਸਥਾਪਨਾ 1948 ਵਿਚ ਅੰਗਰੇਜ਼ੀ ਰਾਜ ਤੋਂ ਪਾਕਿਸਤਾਨੀ ਫੌਜ ਵਿਚ ਆਏ ਹੋਏ ਜਨਰਲ ਰਾਬਰਟ ਕਾਥਮ ਨੇ ਕਰ ਦਿੱਤੀ ਸੀ, ਜਿਹੜਾ ਬਾਅਦ ਵਿਚ ਇਸ ਫੋਰਸ ਦਾ ਨਾਂ ਸਾਲਾਂ ਤੱਕ ਡਾਇਰੈਕਟਰ ਜਨਰਲ ਰਹਿ ਕੇ ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਦੀ ਫੌਜ ਦਾ ਡਿਪਟੀ ਚੀਫ ਬਣ ਕੇ ਰਿਟਾਇਰ ਹੋਇਆ ਸੀ। ਦੂਸਰੇ ਪਾਸੇ ਭਾਰਤ ਨੇ ‘ਰਾਅ’ ਦੇ ਨਾਂ ਦੀ ਉਹ ਖੁਫੀਆ ਏਜੰਸੀ 1968 ਵਿਚ ਕਾਇਮ ਕੀਤੀ ਸੀ, ਜਿਹੜੀ ਹੁਣ ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਦੇ ਹਰ ਮੰਤਰੀ ਅਤੇ ਹਰ ਫੌਜੀ ਜਰਨੈਲ ਦੇ ਕੂੜ ਪ੍ਰਚਾਰ ਦੇ ਨਿਸ਼ਾਨੇ ਉਤੇ ਹਰ ਵਕਤ ਰਹਿੰਦੀ ਹੈ।

ਦਹਿਸ਼ਤਗਰਦੀ ਦੇ ਸਵਾਲ ਉਤੇ ਵੀ ਨਿਰਾ ਝੂਠ ਬੋਲਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਭਾਰਤ ਦੇ ਤਿੰਨ ਜਹਾਜ਼ ਅਗਵਾ ਕਰ ਕੇ ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਲਿਜਾਏ ਜਾ ਚੁੱਕੇ ਹਨ, ਦੋ ਅਗਵਾ ਕਰਨ ਪਿੱਛੋਂ ਉਥੇ ਉਤਾਰਨ ਦੀ ਥਾਂ ਕੰਧਾਰ ਤੇ ਦੁਬਈ ਵਿਚ ਉਤਾਰੇ ਗਏ, ਪਰ ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਦਾ ਜਹਾਜ਼ ਅਗਵਾ ਕਰ ਕੇ ਏਧਰ ਕਦੀ ਨਹੀਂ ਲਿਆਂਦਾ ਗਿਆ। ਭਾਰਤੀ ਜਹਾਜ਼ਾਂ ਨੂੰ ਅਗਵਾ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਦਹਿਸ਼ਤਗਰਦਾਂ ਨੂੰ ਜੇਲ੍ਹ ਭੇਜਣ ਦਾ ਸਾਂਗ ਰਚ ਕੇ ਕੋਠੀਆਂ ਵਿਚ ਰੱਖਿਆ ਗਿਆ ਤੇ ਜਾਅਲੀ ਪਾਸਪੋਰਟਾਂ ਨਾਲ ਯੂਰਪੀ ਦੇਸ਼ਾਂ ਵਿਚ ਪੁਚਾਇਆ ਗਿਆ। ਭਾਰਤ ਨੇ ਏਦਾਂ ਕਦੇ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ। ਕੰਧਾਰ ਕਾਂਡ ਸਮਝੌਤੇ ਨਾਲ ਜਿਹੜੇ ਦਹਿਸ਼ਤਗਰਦ ਭਾਰਤ ਤੋਂ ਛੁਡਾਏ ਗਏ, ਉਹ ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਵਿਚ ਰੈਲੀਆਂ ਕਰਦੇ ਤੇ ਉਹੋ ਬੋਲੀ ਬੋਲਦੇ ਹਨ, ਜਿਹੜੀ ਉਥੋਂ ਦੇ ਮੰਤਰੀ ਅਤੇ ਫੌਜ

ਦੇ ਜਰਨੈਲ ਭਾਰਤ ਦੇ ਖਿਲਾਫ ਬੋਲਦੇ ਹਨ। ਤਾਲਮੇਲ ਸਾਫ ਦਿਖਾਈ ਦਿੰਦਾ ਹੈ। ਅਜਮਲ ਆਮਿਰ ਕਸਾਬ ਪਾਕਿਸਤਾਨੀ ਮੁੰਡਾ ਸੀ, ਜਿਹੜਾ ਮੁੰਬਈ ਹਮਲੇ ਦੌਰਾਨ ਫੜਿਆ ਗਿਆ ਤੇ ਕਾਨੂੰਨੀ ਕਾਰਵਾਈ ਪੂਰੀ ਹੋਣ ਪਿੱਛੋਂ ਫਾਂਸੀ ਲਾਇਆ ਗਿਆ ਸੀ। ਉਸ ਹਮਲੇ ਦੇ ਰਸਤੇ ਟੋਹਣ ਵਾਸਤੇ ਉਚੇਚਾ ਅਮਰੀਕਾ ਤੋਂ ਆਇਆ ਡੇਵਿਡ ਕੋਲਮੈਨ ਹੋਡਲੀ ਵੀ ਪਿੱਛੋਂ ਪਾਕਿਸਤਾਨੀ ਮੂਲ ਦਾ ਦਾਉਦ ਗਿਲਾਨੀ ਸੀ ਤੇ ਪਾਕਿਸਤਾਨੀ ਪ੍ਰਧਾਨ ਮੰਤਰੀ ਦੇ ਦਫਤਰ ਵਿਚ ਉਸ ਦਾ ਬਾਪ ਪਬਲਿਕ ਰਿਲੇਸ਼ਨ ਅਫਸਰ ਸੀ। ਦਹਿਸ਼ਤਗਰਦੀ ਨੂੰ ਹੱਲਸ਼ੇਰੀ ਦੇਣ ਦਾ ਹੋਰ ਕੰਮ ਕਿਹੜਾ ਹੈ, ਜਿਸ ਨੂੰ ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਸਰਕਾਰ ਤੇ ਫੌਜ ਵਲੋਂ ਕਰਨਾ ਅਜੇ ਬਾਕੀ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ?

ਰਹੀ ਗੱਲ 1965 ਦੀ ਜੰਗ ਵਿਚ ਭਾਰਤ ਨੂੰ ਹਰਾਉਣ ਦੇ ਝੂਠ ਵਾਲੀ। ਅਖ਼ਨੂਰ ਸੈਕਟਰ ਤੋਂ ਸਿੰਧੀ ਮਿਲਟਰੀ ਘੁਸਪੈਠ ਨਾਲ ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਨੇ ਇਹ ਜੰਗ ਸ਼ੁਰੂ ਕੀਤੀ ਸੀ ਤੇ ਭਾਰਤ ਨੂੰ ਹਰਾਉਣ ਦੇ ਦਾਅਵੇ ਕਰਦੀ ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਦੀ ਫੌਜ ਇੱਕ ਇੰਚ ਟੋਟਾ ਵੀ ਭਾਰਤੀ ਜ਼ਮੀਨ ਦਾ ਆਪਣੇ ਵੱਲ ਨਹੀਂ ਸੀ ਖਿੱਚ ਸਕੀ। ਉਲਟਾ ਖੋਮਕਰਨ ਸੈਕਟਰ ਤੋਂ ਜਿਹੜੇ ਬੜੇ ਧੜੱਲੇ ਵਾਲੇ ਪੈਟਨ ਟੈਂਕਾਂ ਦਾ ਹਮਲਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ, ਆਉਣ ਵੇਲੇ ਉਹ 97 ਸਨ, ਮੁੜਨ ਜੇਗਾ ਇੱਕ ਵੀ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਅੱਧੇ

ਜਨਰਲ ਪ੍ਰਵੇਜ਼ ਮੁਸ਼ਰਫ

ਟੈਂਕ ਸੜ ਗਏ ਤੇ ਬਾਕੀ ਅੱਧੇ ਸਹੀ-ਸਲਾਮਤ ਛੱਡ ਕੇ ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਦੀ ਫੌਜ ਪਿੱਛੇ ਭੱਜ ਗਈ ਸੀ। ਭਾਰਤ ਅਤੇ ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਦੇ ਆਮ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਬੇਸ਼ੱਕ ਭੁੱਲ ਜਾਵੇ, ਜਿਹੜਾ ਝੂਠ ਉਦੋਂ ਪਾਕਿਸਤਾਨੀ ਫੌਜੀ ਬੁਲਾਰੇ ਬੋਲਦੇ ਰਹੇ ਸਨ,

ਸਿਆਸਤ ਦਾ ਪਿੜ

ਜਤਿੰਦਰ ਪਨੂੰ
ਫੋਨ: 91-98140-68455

ਭਾਰਤ ਦੇ ਸਰਹੱਦੀ ਖੇਤਰ ਦੇ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਅੱਜ ਵੀ ਯਾਦ ਹੈ। ਮਿਸਾਲ ਹੀ ਦੇਣੀ ਹੋਵੇ ਤਾਂ ਇੱਕ ਦਿਨ ਪਾਕਿਸਤਾਨੀ ਫੌਜ ਵਲੋਂ ਮੇਜਰ ਜਨਰਲ ਰੈਂਕ ਦੇ ਇੱਕ ਅਫਸਰ ਨੇ ਲਾਹੌਰ ਰੇਡੀਓ ਤੋਂ ਜੰਗ ਦੀ ਰਿਪੋਰਟ ਪੇਸ਼ ਕਰਦਿਆਂ ਕਿਹਾ ਸੀ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਫੌਜ ਫਿਰੋਜ਼ਪੁਰ ਸ਼ਹਿਰ ਉਤੇ ਕਬਜ਼ਾ ਕਰਨ ਪਿੱਛੋਂ ਭਾਰਤੀ ਫੌਜ ਨੂੰ ਕੁੱਟਦੀ ਹੋਈ ਜ਼ੀਰੇ ਪਹੁੰਚ ਗਈ ਹੈ ਤੇ ਜ਼ੀਰੇ ਦੇ ਰੇਲਵੇ ਸਟੇਸ਼ਨ ਉਤੇ ਤੰਬੂ ਗੱਡ ਲਏ ਹਨ। ਕੋਈ ਵੀ ਇਹ ਜਾਣ ਕੇ ਹੈਰਾਨ ਰਹਿ ਜਾਵੇਗਾ ਕਿ ਜਿਸ ਜ਼ੀਰੇ ਸ਼ਹਿਰ ਦੇ ਰੇਲਵੇ ਸਟੇਸ਼ਨ ਉਤੇ ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਦੀ ਫੌਜ ਨੇ 1965 ਵਿਚ ਆਣ ਕੇ ਤੰਬੂ ਲਾਉਣ ਦਾ ਝੂਠ ਬੋਲਿਆ ਸੀ, ਪੰਜਾਹ ਸਾਲ ਲੰਘਣ ਪਿੱਛੋਂ ਵੀ ਉਸ ਜ਼ੀਰੇ ਸ਼ਹਿਰ ਵਿਚ ਅਜੇ ਤੱਕ ਰੇਲ ਦੀ ਲਾਈਨ ਨਹੀਂ ਪਹੁੰਚੀ।

ਏਦਾਂ ਦਾ ਝੂਠ ਜਨਰਲ ਮੁਸ਼ਰਫ ਵੀ ਬੋਲਦਾ ਸੀ। ਉਹ ਕਾਰਗਿਲ ਦੀ ਜੰਗ ਵਿਚ ਆਪਣੇ ਫੌਜੀ ਜਵਾਨਾਂ ਦੇ ਸ਼ਾਮਲ ਹੋਣ ਦੀ ਗੱਲ ਰੱਦ ਕਰਦਾ ਸੀ। ਮਰ ਗਏ ਜਵਾਨਾਂ ਦੀਆਂ ਲਾਸ਼ਾਂ ਵੀ ਨਾ ਲਈਆਂ ਤੇ ਕਿਹਾ ਸੀ ਕਿ ਜਹਾਦੀ ਹਨ, ਸਾਡੀ ਫੌਜ ਨਾਲ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਸੰਬੰਧ ਨਹੀਂ। ਸਿਰਫ ਤਿੰਨ ਮਹੀਨੇ ਪਿੱਛੋਂ ਸੱਚ ਬਾਹਰ ਆ ਗਿਆ। ਚੋਦਾਂ ਅਗਸਤ ਨੂੰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਹੀ ਜਵਾਨਾਂ ਨੂੰ ਭਾਰਤ ਵਿਚ ਪੁਰਾਣੇ ਕਾਰਗਿਲ ਦੀ ਜੰਗ ਦੇ ਸ਼ਹੀਦ ਐਲਾਨ ਕੇ ਵੱਡੇ ਐਵਾਰਡ ਦੇ ਦਿੱਤੇ ਗਏ, ਪਰ ਇਸ ਵਿਚ ਵੱਡੀ ਬੇਸ਼ਰਮੀ ਇਹ ਸੀ ਕਿ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਦੇਸ਼ ਲਈ ਸ਼ਹੀਦ ਹੋਏ ਮੰਨਿਆ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਲਾਸ਼ਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਵਾਰਸਾਂ ਨੂੰ ਲੈਣ ਦਾ ਮੌਕਾ ਨਹੀਂ ਸੀ ਦਿੱਤਾ। ਝੂਠ ਬੋਲਣ ਦੀ ਜਿਸ ਹੱਦ ਨੂੰ ਜਨਰਲ ਮੁਸ਼ਰਫ ਜਾ ਪੁੱਜਦਾ ਸੀ, ਉਸ ਤੋਂ ਇੱਕ ਕਦਮ ਅੱਗੇ ਦਾ ਝੂਠ ਬੋਲ ਕੇ ਜਨਰਲ ਰਾਹੀਲ ਸ਼ਰੀਫ ਆਪਣੀ ਫੌਜ ਅੱਗੇ ਹੀਰੋ ਬਣ ਰਿਹਾ ਹੋਵੇਗਾ, ਝੂਠ ਉਤੇ ਖੜੀ ਉਹ ਫੌਜ ਏਦਾਂ ਦੇ ਹੀਰੋ ਲੱਭ ਕੇ ਤਸੱਲੀ ਕਰ ਲੈਂਦੀ ਹੈ, ਪਰ ਹੈਰਾਨੀ ਦੀ ਗੱਲ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਦੀ ਸਰਕਾਰ ਵੀ ਸੱਚ ਦਾ ਸਾਹਮਣਾ ਕਰਨ ਲਈ ਤਿਆਰ ਨਹੀਂ। ਸ਼ਾਇਦ ਇਸ ਲਈ ਕਿ ਬਾਕੀ ਦੇਸ਼ਾਂ ਦੀ ਸਰਕਾਰ ਦਾ ਕਿਹਾ ਫੌਜ ਮੰਨਦੀ ਹੈ ਤੇ ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਵਿਚ ਫੌਜ ਦੇ ਕਹੇ ਮੁਤਾਬਕ ਸਰਕਾਰ ਨੂੰ ਚੱਲਣਾ ਪੈਂਦਾ ਹੈ।

Wanted Tanduria, Cook & Helper

Indian Restaurant in Indianapolis, IN needs
Tanduria, Cook, Waiters & Helper immediately.
Good Salary, Free accommodation
Contact: Kulwinder Singh
Ph. 317-437-0367

ਤੰਦੂਰੀਏ, ਕੁੱਕ, ਹੈਲਪਰ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ

ਇੰਡੀਅਨਐਪੋਲਿਸ ਵਿਚ ਵਧੀਆ ਚਲਦੇ
ਇੰਡੀਅਨ ਰੈਸਟੋਰੈਂਟ ਲਈ ਤੰਦੂਰੀਏ, ਕੁੱਕ,
ਹੈਲਪਰਾਂ ਅਤੇ ਵੇਟਰਾਂ ਦੀ ਤੁਰੰਤ ਜ਼ਰੂਰਤ ਹੈ
ਚੰਗੀ ਤਨਖਾਹ ਤੇ ਰਿਹਾਇਸ਼ ਮੁਫਤ

ਸੰਪਰਕ ਕਰੋ: ਕੁਲਵਿੰਦਰ ਸਿੰਘ

ਫੋਨ: 317-437-0367

Now Open

Desi Bazar
Indian Groceries and Sweets
(Intersection of hwy 37 and 146 street)

ਕੁਕ, ਹਲਵਾਈ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ। ਸੰਪਰਕ ਕਰੋ: 508-410-2244

- ਤਾਜ਼ਾ ਸਬਜ਼ੀਆਂ ਹਰ ਵੀਰਵਾਰ
- ਵਧੀਆ ਸਰਵਿਸ, ਫਰੈਸ਼ ਸਨੈਕਸ, ਮਿਠਾਈਆਂ ਅਤੇ ਗਰੋਸਰੀ ‘ਤੇ ਵਾਜਬ ਰੇਟ ਲਈ ਮਸ਼ਹੂਰ
- ਤੁਹਾਡਾ ਆਪਣਾ ਸਾਫ ਸੁਥਰਾ ਗਰੋਸਰੀ ਸਟੋਰ
- ਅਸੀਂ ਪਾਰਟੀਆਂ ਵਾਸਤੇ ਆਰਡਰ ਵੀ ਲੈਂਦੇ ਹਾਂ

10% discount on groceries for religious programs!!

Kitchen is opening soon!!

Ph: 317-214-7401

14350 Mundy Drive, suite #200, Noblesville, IN 46060

Open
7 days
a week
10am to 9pm

ਪੰਜਾਬ ਟਾਈਮਜ਼

ਸਨਿਚਰਵਾਰ, 13 ਜੂਨ 2015

ਸਿਆਸੀ ਸ਼ਤਰੰਜ

ਬਿਹਾਰ ਵਿਚ ਇਕ ਦੂਜੇ ਦੇ ਕੱਟੜ ਵਿਰੋਧੀ ਰਹੇ ਚੋਟੀ ਦੇ ਆਗੂ ਨਿਤੀਸ਼ ਕੁਮਾਰ ਅਤੇ ਲਾਲੂ ਪ੍ਰਸਾਦ ਯਾਦਵ ਆਖਰਕਾਰ ਇਕੱਠੇ ਹੋ ਗਏ ਹਨ। ਸੂਬੇ ਵਿਚ ਇਸ ਵੇਲੇ ਜਨਤਾ ਦਲ (ਯੂ) ਦੀ ਸਰਕਾਰ ਹੈ ਜਿਸ ਦੀ ਅਗਵਾਈ ਨਿਤੀਸ਼ ਕੁਮਾਰ ਕਰ ਰਹੇ ਹਨ। ਲਾਲੂ ਪ੍ਰਸਾਦ ਯਾਦਵ ਦੀ ਅਗਵਾਈ ਵਾਲਾ ਰਾਸ਼ਟਰੀ ਜਨਤਾ ਦਲ ਜੋ ਪਹਿਲਾਂ ਸੱਤਾ ਦਾ ਸੁਖ ਮਾਣ ਚੁੱਕਾ ਹੈ, ਆਪਣੀ ਪਹਿਲੀ ਸ਼ਾਨ ਮੁੜ ਲਿਆਉਣ ਲਈ ਯਤਨਸ਼ੀਲ ਹੈ, ਪਰ ਪਿਛਲੇ ਸਮੇਂ ਦੌਰਾਨ ਸੂਬੇ ਵਿਚ ਜਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀ ਸਫ਼ਬੰਦੀ ਹੋਈ ਹੈ, ਉਸ ਨੇ ਲਾਲੂ ਨੂੰ ਨਿਤੀਸ਼ ਨਾਲ ਰਲਣ ਲਈ ਮਜਬੂਰ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਹੈ। ਲੋਕ ਸਭਾ ਚੋਣਾਂ ਵਿਚ ਭਾਰਤੀ ਜਨਤਾ ਪਾਰਟੀ ਦੀ ਭਰਵੀਂ ਜਿੱਤ ਨੇ ਇਹ ਸੁਨੇਹਾ ਤਾਂ ਸਪਸ਼ਟ ਰੂਪ ਵਿਚ ਦੇ ਦਿੱਤਾ ਸੀ ਕਿ ਜਨਤਾ ਪਰਿਵਾਰ ਵਾਲੇ ਇਕ ਮੰਚ ਉੱਤੇ ਨਾ ਆਏ ਤਾਂ ਭਾਰਤੀ ਜਨਤਾ ਪਾਰਟੀ ਦੇ ਜੇਤੂ ਰੱਬ ਨੂੰ ਰੋਕਣਾ ਮੁਸ਼ਕਿਲ ਹੈ। ਖੈਰ, ਬਾਅਦ ਵਿਚ ਵਿਧਾਨ ਸਭਾ ਦੀਆਂ ਹੋਈਆਂ ਉਪ ਚੋਣਾਂ ਵਿਚ ਬਿਹਾਰ ਦੀਆਂ ਤਕਰੀਬਨ ਸਾਰੀਆਂ ਮੁੱਖ ਵਿਰੋਧੀ ਪਾਰਟੀਆਂ ਵਿਚਕਾਰ ਮੋਟੀ ਜਿਹੀ ਸਹਿਮਤੀ ਬਣ ਗਈ ਅਤੇ ਨਤੀਜਾ ਭਾਰਤੀ ਜਨਤਾ ਪਾਰਟੀ ਨੂੰ ਹੋਈ ਹਾਰ ਦਾ ਨਿਕਲਿਆ। ਇਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਹੀ ਸੂਬੇ ਵਿਚ ਨਵੇਂ ਸਿਰਿਉਂ ਸਿਆਸੀ ਸਫ਼ਬੰਦੀ ਦੀ ਨੀਂਹ ਧਰੀ ਗਈ। ਉਪ ਚੋਣਾਂ ਦੀ ਜਿੱਤ ਨੇ ਮੁਲਕ ਭਰ ਵਿਚ ਇਹ ਸੁਨੇਹਾ ਵੀ ਦਿੱਤਾ ਕਿ ਜੇ ਨਰੇਂਦਰ ਮੋਦੀ ਤੇ ਭਾਰਤੀ ਜਨਤਾ ਪਾਰਟੀ ਦੀ ਅੰਨ੍ਹੀ ਲਹਿਰ ਨੂੰ ਠੱਲ੍ਹਣਾ ਹੈ ਤਾਂ ਸਭ ਸਿਆਸੀ ਮੱਤਭੇਦ ਮਿਟਾ ਕੇ ਰਲ ਕੇ ਮੁਕਾਬਲਾ ਕਰਨਾ ਪਵੇਗਾ। ਬਿਹਾਰ ਵਿਚ ਕੱਟੜਪੰਥੀਆਂ ਦੀ ਮਾਰ ਨਾਲ ਨਜਿੱਠਣ ਲਈ ਪਹਿਲਾਂ ਵੀ ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਹੱਲਾ ਮਾਰਿਆ ਗਿਆ ਸੀ। ਵਾਈ ਕੂ ਦਹਾਕੇ ਪਹਿਲਾਂ ਜਦੋਂ ਭਾਜਪਾ ਦੇ ਸੀਨੀਅਰ ਆਗੂ ਲਾਲ ਕੁਸ਼ਨ ਅਡਵਾਨੀ ਰੱਬ ਯਾਤਰਾ ‘ਤੇ ਨਿਕਲੇ ਹੋਏ ਸਨ ਅਤੇ ਮੁਲਕ ਫਿਰਕੂ ਵੰਡੀਆਂ ਪਾ ਰਹੇ ਸਨ, ਤਾਂ ਉਸ ਸਮੇਂ ਬਿਹਾਰ ਨੇ ਹੀ ਇਹ ਫਿਰਕੂ ਰੱਬ ਰੋਕਿਆ ਸੀ। ਉਸ ਵਕਤ ਸੂਬੇ ਵਿਚ ਲਾਲੂ ਪ੍ਰਸਾਦ ਯਾਦਵ ਦੀ ਅਗਵਾਈ ਵਾਲੀ ਸਰਕਾਰ ਸੀ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਐਲਾਨ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਸੀ ਕਿ ਲੋਕਾਂ ਅੰਦਰ ਪਾੜਾ ਵਧਾ ਰਿਹਾ, ਇਹ ਰੱਬ ਬਿਹਾਰ ਤੋਂ ਅਗਾਂਹ ਲੰਘਣ ਨਹੀਂ ਦਿੱਤਾ ਜਾਵੇਗਾ। ਉਸ ਵੇਲੇ ਵੀ ਹਿੰਦੂਵਾਦੀ ਕੱਟੜਪੰਥੀਆਂ ਦੀ ਚੜ੍ਹਤ ਸੀ, ਭਾਵੇਂ ਇਹ ਚੜ੍ਹਤ ਅੱਜ ਵਰਗੀ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਲਾਲੂ ਪ੍ਰਸਾਦ ਯਾਦਵ ਨੇ ਵੱਡਾ ਸਿਆਸੀ ਜੋਖਮ ਉਠਾਉਂਦਿਆਂ ਰੱਬ ਸੱਚਮੁੱਚ ਡੱਕ ਲਿਆ ਸੀ। ਉਸ ਵੇਲੇ ਵੀ ਸੰਜੀਦਾ ਸਿਆਸੀ ਵਿਸ਼ਲੇਸ਼ਣਕਾਰਾਂ ਨੇ ਇਹੀ ਮੁੱਦਾ ਉਭਾਰਿਆ ਸੀ ਕਿ ਹਿੰਦੂਵਾਦੀ ਫਿਰਕੂ ਤਾਕਤਾਂ ਜਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸਿਰ ਉੱਤੇ ਚੜ੍ਹੀਆਂ ਆ ਰਹੀਆਂ ਹਨ, ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਕਰੜੇ ਹੱਥੀਂ ਹੀ ਨਜਿੱਠਣਾ ਪਵੇਗਾ, ਇਸ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਕੋਈ ਚਾਰਾ ਬਾਕੀ ਨਹੀਂ ਬਚਿਆ ਹੈ।

ਹੁਣ ਇਕ ਵਾਰ ਫਿਰ ਇਹੀ ਮੁੱਦਾ ਸਿਆਸਤ ਦੇ ਪਿੜ ਵਿਚ ਮੂੰਹ ਅੱਡੀ ਖੜ੍ਹਾ ਹੈ, ਪਰ ਇਸ ਵਾਰ ਹਾਲਾਤ ਬਹੁਤ ਬਦਲੇ ਹੋਏ ਹਨ। ਸੱਤਾ ਉੱਤੇ ਭਾਰਤੀ ਜਨਤਾ ਪਾਰਟੀ ਦਾ ਮਜ਼ਬੂਤ ਕਬਜ਼ਾ ਹੈ। ਇਸ ਦੀ ਪਿੱਠ ਉੱਤੇ ਉਹ ਆਰ.ਐਸ.ਐਸ. ਖੜ੍ਹੀ ਹੈ ਜਿਸ ਦਾ ਮੁੱਖ ਏਜੰਡਾ ਭਾਰਤ ਨੂੰ ਹਿੰਦੂ ਰਾਸ਼ਟਰ ਵਿਚ ਬਦਲਣ ਦਾ ਹੈ। ਆਪਣੇ ਇਸ ਕਾਰਜ ਲਈ ਇਹ ਲਗਾਤਾਰ ਸਰਗਰਮ ਹੈ ਅਤੇ ਹਰ ਹੀਲਾ-ਵਸੀਲਾ ਕਰਦੀ ਰਹੀ ਹੈ। ਹੁਣ ਸੱਤਾ ਮਿਲਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਇਸ ਦੀਆਂ ਸਰਗਰਮੀਆਂ ਵਿਚ ਬਹੁਤ ਜ਼ਿਆਦਾ ਤੇਜ਼ੀ ਆਈ ਜਿਸ ਤੋਂ ਸਿਆਸੀ ਵਿਸ਼ਲੇਸ਼ਣਕਾਰ ਵੀ ਹੈਰਾਨ ਹਨ। ਮੁਲਕ ਦੀ ਹਰ ਸੰਸਥਾ ਵਿਚ ਆਰ.ਐਸ.ਐਸ. ਦੀ ਵਿਚਾਰਧਾਰਾ ਨਾਲ ਲੈਸ ਬੰਦੇ ਫਿੱਟ ਕੀਤੇ ਜਾ ਰਹੇ ਹਨ, ਖਾਸ ਕਰ ਕੇ ਸਿਖਿਆ ਦੇ ਖੇਤਰ ਵਿਚ ਤਾਂ ਵੱਡੀ ਘੁਸਪੈਠ ਕੀਤੀ ਜਾ ਰਹੀ ਹੈ। ਇਹੀ ਨਹੀਂ, ਵੈਦਿਕ ਕਾਲ ਤੋਂ ਇਤਿਹਾਸ ਨਵੇਂ ਸਿਰਿਉਂ ਲਿਖਣ ਬਾਰੇ ਪ੍ਰਚਾਰ ਕੀਤਾ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਦੂਜੇ ਬੰਨੇ, ਪਹਿਲਾਂ ਸੱਤਾ ਵਿਚ ਰਹੀ ਕਾਂਗਰਸ ਦੀ ਜੋ ਕਾਰਗੁਜ਼ਾਰੀ ਹੁਣ ਤੱਕ ਦੀ ਰਹੀ ਹੈ, ਉਸ ਨਾਲ ਸਿਰਫ ਕਾਂਗਰਸੀ ਹੀ ਸਹਿਮਤ ਹੋ ਸਕਦੇ ਹਨ। ਅਸਲ ਵਿਚ ਭਾਰਤ ਦੇ ਸਿਆਸੀ ਢਾਂਚੇ ਦੀ ਦਿਸ਼ਾ ਇਸੇ ਪਾਰਟੀ ਨੇ ਬੰਨ੍ਹੀ ਹੈ ਅਤੇ ਆਜ਼ਾਦੀ ਤੋਂ ਸੱਤ ਦਹਾਕਿਆਂ ਬਾਅਦ ਭਾਰਤੀ ਆਵਾਜ਼ ਅੱਜ ਵੀ ਚੌਰਾਹੇ ਵਿਚ ਖੜ੍ਹਾ ਹੈ, ਬਲਕਿ ਚੌਰਾਹੇ ਵਿਚ ਖੜ੍ਹਾ ਆਰ.ਐਸ.ਐਸ. ਵਰਗੀਆਂ ਜਥੇਬੰਦੀਆਂ ਦੀ ਚੜ੍ਹਤ ਨੂੰ ਬੜੀ ਬੇਵਸੀ ਨਾਲ ਦੇਖ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਅਜਿਹੇ ਹਾਲਾਤ ਵਿਚ ਜੇ ਬਿਹਾਰ ਵਿਚ ਜਨਤਾ ਪਰਿਵਾਰ ਨਾਲ ਜੁੜੀਆਂ ਪਾਰਟੀਆਂ ਇਕ ਮੰਚ ਉੱਤੇ ਆਉਂਦੀਆਂ ਹਨ ਤਾਂ ਇਸ ਨੂੰ ਸ਼ੁਭ ਸ਼ਗਨ ਹੀ ਮੰਨਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ; ਹਾਲਾਂਕਿ ਇਹ ਤੱਥ ਵੀ ਚਿੱਟੇ ਦਿਨ ਵਾਂਗ ਸਾਫ਼ ਹੈ ਕਿ ਕੁੱਲ ਮਿਲਾ ਕੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਪਾਰਟੀਆਂ ਦੀ ਸਿਆਸਤ ਕੋਈ ਬਹੁਤੀ ਵੱਖਰੀ ਨਹੀਂ ਹੈ ਅਤੇ ਜਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀ ਬਦਲਵੀਂ, ਵੱਖਰੀ ਤੇ ਨਿਆਰੀ ਸਿਆਸੀ ਚਾਰਾਜੋਈ ਦੀ ਭਾਰਤ ਵਿਚ ਜ਼ਰੂਰਤ ਹੈ, ਉਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦਾ ਹੰਭਲਾ ਫਿਲਹਾਲ ਕਿਤੇ ਦਿਸ ਨਹੀਂ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਆਮ ਆਦਮੀ ਪਾਰਟੀ ਨੇ ਸਿਆਸੀ ਪਿੜ ਵਿਚ ਕੁਝ ਨਵਾਂ ਉਸਾਰਨ ਦੀ ਆਸ ਜਗਾਈ ਸੀ, ਪਰ ਪਿਛਲੇ ਕੁਝ ਸਮੇਂ ਦੌਰਾਨ ਇਸ ਦੇ ਆਗੂਆਂ ਦੀ ਸਾਹਮਣੇ ਆਈ ਪਹੁੰਚ ਨੇ ‘ਦਿੱਲੀ ਅਜੇ ਦੂਰ’ ਵਾਲੀ ਦੱਸ ਹੀ ਪਾਈ ਹੈ। ਅਸਲ ਵਿਚ ਜਿੰਨੀ ਦੇਰ ਤੱਕ ਭਾਰਤੀ ਸਿਆਸਤ ਨੂੰ ਖੋਖਲਾ ਕਰੀ ਬੈਠੀਆਂ ਧਾਰਨਾਵਾਂ ਨੂੰ ਲਾਂਭੇ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇ, ਉਦੋਂ ਤੱਕ ਸਿਆਸੀ ਪਿੜ ਵਿਚ ਕੋਈ ਵੱਡੀ ਛਾਲ ਮਾਰਨਾ ਮੁਸ਼ਕਿਲ ਜਾਪਦਾ ਹੈ। ਮਸਲਾ ਸਿਆਸੀ ਪਿੜ ਵਿਚ ਨਵ-ਉਸਾਰੀ ਦਾ ਹੈ। ਮੌਕੇ ਦੀਆਂ ਸਿਆਸੀ ਸਫ਼ਬੰਦੀਆਂ ਵੱਖ ਵੱਖ ਧਿਰਾਂ ਦੇ ਆਪੋ-ਆਪਣੇ ਸਿਆਸੀ ਮੁਢਾਦ ਦੀ ਸਿੱਧੀ ਤਾਂ ਕਰਵਾ ਸਕਦੀਆਂ ਹਨ, ਪਰ ਇਹ ਚਿਰਸਥਾਈ ਅਤੇ ਵੱਢ-ਮਾਰੂ ਸਾਬਤ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦੀਆਂ। ਫਿਰ ਵੀ ਬਿਹਾਰ ਦੀ ਨਵੀਂ ਸਫ਼ਬੰਦੀ ਦਾ ਸਵਾਗਤ ਕਰਨਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਇਹ ਸਫ਼ਬੰਦੀ ਹੋਰ ਸਿਆਸੀ ਧਿਰਾਂ, ਜਿਹੜੀਆਂ ਫਿਰਕੂ ਤਾਕਤਾਂ ਦੇ ਉਭਾਰ ਨੂੰ ਡੱਕਣਾ ਚਾਹੁੰਦੀਆਂ ਹਨ, ਲਈ ਸਬਕ ਵੀ ਹੈ। ਲਾਲੂ ਪ੍ਰਸਾਦ ਯਾਦਵ ਨੇ ਨਿਤੀਸ਼ ਕੁਮਾਰ ਨੂੰ ਆਪਣਾ ਆਗੂ ਸਵੀਕਾਰ ਕਰ ਕੇ ਅਤੇ ਉਸ ਨੂੰ ਅਗਲੀਆਂ ਵਿਧਾਨ ਸਭਾ ਚੋਣਾਂ ਲਈ ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਦੇ ਅਹੁਦੇ ਦਾ ਉਮੀਦਵਾਰ ਮੰਨ ਕੇ ਇਕ ਵਾਰ ਫਿਰ ਫਿਰਕਾਪ੍ਰਸਤੀ ਵਿਰੋਧੀ ਤਾਕਤਾਂ ਨੂੰ ਮੰਚ ਮੁਹਈਆਂ ਕਰਵਾਇਆ ਹੈ।

ਨਜ਼ਰਅੰਦਾਜ਼ ਦਰਦ ਦੇ ਉਲਾਰ ਪ੍ਰਗਟਾਵੇ ਅਤੇ ਡਾਲਰ

ਨਜ਼ਰਅੰਦਾਜ਼ ਕੀਤੀ ਗਈ ਦੁਖਦੀ ਰਗ ਜਦੋਂ ਉਲਾਰ ਸੁਰ ਦੇ ਵਸ ਪੈਂਦੀ ਹੈ ਤਾਂ ਦਰਦ ਦੀ ਨਜ਼ਰਅੰਦਾਜ਼ੀ ਪੱਕੇ ਪੈਰੀਂ ਹੋ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਦਰਦ ਦੇ ਦੁਆਲੇ ਹੋਈ ਪਾਲਾਬੰਦੀ ਉਲਾਰ ਬੋਲਿਆਂ ਨਾਲ ਆਪਣੀ ਹੋਂਦ ਦੀ ਅਹਿਮੀਅਤ ਲੱਭਦੀ ਹੈ ਤਾਂ ਦਰਦ ਨੂੰ ਮੁਖਾਤਬ ਹੋਣ ਦੀਆਂ ਸੰਭਾਵਨਾਵਾਂ ਮੱਧਮ ਪੈਂਦੀਆਂ ਜਾਂਦੀਆਂ ਹਨ। ਦਰਦ ਨੇ ਮੁੜ ਹੋਂਦ ਤੋਂ ਪਾਰ ਹੋਣਾ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸ ਦੇ ਉਲਾਰ ਬੋਲਿਆਂ ਦੇ ਵਸ ਪੈਣ ਦਾ ਖ਼ਦਸ਼ਾ ਖੜ੍ਹਾ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਜਦੋਂ ਦਰਦ, ਸ਼ਰਧਾ ਦੇ ਘੋੜੇ ਸਵਾਰ ਹੋ ਜਾਵੇ ਤਾਂ ਸ਼ਰਧਾ ਨੂੰ ਹਉਮੈ ਦਾ ਬਾਣਾ ਪਾਉਣ ਵਿਚ ਸਮਾਂ ਨਹੀਂ ਲੱਗਦਾ। ਇਹ ਸਿਲਸਿਲਾ ਬੁਨਿਆਦੀ ਮੁੱਦਿਆਂ ਦੀ ਨਿਸ਼ਾਨਦੇਹੀ ਕਰ ਕੇ ਦਰਦ ਨੂੰ ਮੁਖਾਤਬ ਹੋਣ ਤੋਂ ਮੁਨਕਰ ਹੋਣ ਤੱਕ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਉਲਾਰ ਬੋਲਿਆਂ ਦੀਆਂ ਸੱਟਾਂ ਨੂੰ ਫੈਸਲਾਕੁਨ ਕਰਾਰ ਦਿੰਦਾ ਹੈ। ਜੇ ਇਹ ਸੱਟਾਂ ਫੈਸਲਾਕੁਨ ਹਨ ਤਾਂ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਸੱਜਰੀਆਂ ਰੱਖਣ ਦਾ ਤਰੱਦਦ ਵੀ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਨਵੀਆਂ ਸੱਟਾਂ ਖਾਣ ਦੀ ਵਿਉਂਤਬੰਦੀ ਵੀ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਇਹ ਫਿਦਾਇਨੀ ਸਿਆਸਤ, ਖ਼ੁਦਕੁਸ਼ ਬੰਬਾਰਾਂ ਤੋਂ ਲੈ ਕੇ ‘ਏਕਤਾ-ਅਖੰਡਤਾ’ ਦੇ ਨਾਅਰਿਆਂ ਅਤੇ ‘ਕੌਮ ਨੂੰ ਖ਼ਤਰੇ’ ਦੇ ਬੋਲਿਆਂ ਦੀਆਂ ਵੰਨ-

ਦਲਜੀਤ ਅਮੀ

ਫੋਨ: +91-97811-21873

ਸਵੰਨੀਆਂ ਵੰਨਗੀਆਂ ਵਿਚੋਂ ਜਾਹਿਰ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਬਾਣਿਆਂ ਅਤੇ ਵਰਦੀਆਂ ਦੀਆਂ ਮਾਤਮੀ ਤੇ ਸ਼ਹਾਦਤੀ ਸੁਰਾਂ ਦੀ ਸਾਂਝ, ਸੰਗਤ ਨੂੰ ਭੇਡਾਂ ਵਜੋਂ ਪ੍ਰਵਾਨ ਕਰਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਇਹੋ ਦ੍ਰਿਤਾਉਂਦੀ ਜਾਪਦੀ ਹੈ ਕਿ ਦੁਨੀਆਂ ਦੀ ਵੰਨ-ਸਵੰਨਤਾ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਧਿਰਾਂ ਵਿਚ ਹੀ ਸਮਾਈ ਹੋਈ ਹੈ।

ਜੂਨ 1984 ਦੇ ਯਾਦਗਾਰੀ ਸਮਾਗਮਾਂ ਤਹਿਤ ਦਰਬਾਰ ਸਾਹਿਬ ਅਤੇ ਜੰਮੂ ਵਿਚ ਹੋਈਆਂ ਘਟਨਾਵਾਂ ਦੀ ਦਰਸਾਉਂਦੀਆਂ ਹਨ? ਜੇ ਖ਼ਦਸ਼ਿਆਂ ਤੋਂ ਸਰਕਾਰ, ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਪ੍ਰਬੰਧਕ ਕਮੇਟੀ ਅਤੇ ਸੁਰੱਖਿਆ ਏਜੰਸੀਆਂ ਜਾਣੂ ਸਨ ਤਾਂ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਤਿਆਰੀ ਕੀ ਦਰਸਾਉਂਦੀ ਹੈ? ਜੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਘਟਨਾਵਾਂ ਦੀ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰੀ ਲੈਣ ਲਈ ਕੋਈ ਜਥੇਬੰਦੀ ਤਿਆਰ ਨਹੀਂ ਤਾਂ ਜੰਮੂ ਵਿਚ ‘ਸ਼ਹੀਦੀ ਰੁਤਬਾ’ ਦੇਣ ਦਾ ਹੱਕ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਕਿੱਥੋਂ ਮਿਲਦਾ ਹੈ? ਕੀ 1984 ਦੇ ਸਾਲ ਨੂੰ ਸਿਰਫ਼ ਠੇਸ ਦੇ ਹਵਾਲੇ ਨਾਲ ਸ਼ਰਧਾ ਵਜੋਂ ਹੀ ਯਾਦ ਕੀਤਾ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ, ਜਾਂ ਉਸ ਨੂੰ ‘ਵਿਵੇਕ ਦਾਨ, ਵਿਸਾਹ ਦਾਨ ਅਤੇ ਭੋਰਸਾ ਦਾਨ’ ਮੰਗਣ ਵਾਲੀ ਅਰਦਾਸ ਦੀ ਸਾਣ ਉੱਤੇ ਚਾੜ੍ਹਿਆ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ? ਕੀ 1984 ਦੀ ਠੇਸ ਨਾਲ ਜੁੜੀ ਸਿਆਸਤ ਅਤੇ ਅਰਬਚਾਰੇ ਦੀ ਮੌਜੂਦਾ ਦੌਰ ਦੇ ਸੁਆਲਾਂ ਨਾਲ ਸੰਜੀਦਗੀ ਵੀ ਪਰਖਦੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ? ਕੀ ‘ਇੰਦਰਾ ਗਾਂਧੀ ਦੀ ਹਮਲਾਵਰ ਵਜੋਂ ਅਰਦਾਸ ਵਿਚ ਸਨਾਖਤ’ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਜਥੇਦਾਰ ਨੂੰ ਹਮਲਾਵਰਾਂ ਦੀ ਮੌਜੂਦਾ ਪੀੜ੍ਹੀ ਦੇ ਨਾਮ ਪੁੱਛੇ ਜਾ ਸਕਦੇ ਹਨ? ਕੀ ‘ਸਰਕਾਰਾਂ’ ਅਤੇ ‘ਪੰਥ’ ਨੂੰ ਪ੍ਰਨਾਏ ਕਸੀਦਾਕਾਰੀ ਇਤਿਹਾਸਕਾਰ ਦੀ ਚੋਣਵੇਂ ਤੱਥਾਂ ਵਾਲੀਆਂ ਲਿਖਤਾਂ ਨੂੰ ਹੀ ਅੰਤਿਮ ਮੰਨਿਆ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ? ਇਨ੍ਹਾਂ ਸੁਆਲਾਂ ਦੀ ਫਹਿਰਿਸਤ ਹੋਰ ਲੰਮੀ ਹੋ ਸਕਦੀ ਹੈ।

ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਅਤੇ ਜੰਮੂ ਦੀ ਘਟਨਾਵਾਂ ਨੂੰ ਵਿਦੇਸ਼ਾਂ ਵਿਚ ਹੋਏ ਸਮਾਗਮਾਂ ਅਤੇ ਆਏ ਬਿਆਨਾਂ ਤੋਂ ਨਿਖੇੜ ਕੇ ਸਮਝਣਾ ਮੁਸ਼ਕਿਲ ਹੈ। ਇਸ ਵਾਰ ‘ਪਿਛਲੇ ਸਾਲ ਤੋਂ ਸਬਕ ਸਿੱਖ’ ਦੇ ਦਰਬਾਰ ਸਾਹਿਬ ਆਈਆਂ ਜਥੇਬੰਦੀਆਂ ਤਾਂ ਸੁਰੱਖਿਆ ਏਜੰਸੀਆਂ ਅਤੇ ਟਾਸਕ ਫੋਰਸ ਦੇ ਤਾਲਮੇਲ ਨਾਲ ਉਸਾਰੀਆਂ ਰੋਕਾਂ ਤੋਂ ਕੰਨੀ ਕਤਰਾ ਕੇ ਲੰਘ ਗਈਆਂ। ਵੱਖ ਵੱਖ ਖੁੰਜਿਆਂ ਵਿਚ ਖੜ੍ਹੇ ਕੇ ਛੋਟੇ ਛੋਟੇ ਕੈਮਰਿਆਂ ਨੂੰ ਮੁਖਾਤਬ ਹੋ ਕੇ ਆਗੂਆਂ ਨੇ ਆਪਣੇ ਨਾਲ ਲਿਆਏ ਗਿਣਤੀ ਦੇ ਹਮਾਇਤੀਆਂ ਸਾਹਮਣੇ ਤਕਰੀਰਾਂ ਕੀਤੀਆਂ। ਇਹੋ ਤਕਰੀਰਾਂ ਦੁਨੀਆਂ ਭਰ ਵਿਚ ਸ਼ਰਧਾਲੂਆਂ ਸਾਹਮਣੇ ਨਸ਼ਰ ਹੋਈਆਂ ਅਤੇ ਵਿਦੇਸ਼ਾਂ ਵਿਚ ਚਰਚਾ ਦਾ ਵਿਸ਼ਾ ਬਣੀਆਂ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਤਕਰੀਰਾਂ ਨਾਲ ਵਿਦੇਸ਼ਾਂ ਵਿਚੋਂ ‘ਪੰਥ ਦੇ ਨਾਮ ਉੱਤੇ ਹੁੰਦੀਆਂ ਉਗਰਾਹੀਆਂ’ ਦਾ

ਰਿਸ਼ਤਾ ਤਾਂ ਸਮਝਣਾ ਹੀ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਕੀ ਇਨ੍ਹਾਂ ਤਕਰੀਰਾਂ ਨੂੰ ਗ਼ੈਰ-ਸਰਕਾਰੀ ਸੰਸਥਾਵਾਂ ਦੀ ‘ਵੇਰਵਾ’ ਦੇਣ ਵਾਲੀ ਸਾਲਾਨਾ ਮਸ਼ਕ ਮੰਨਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ? ਗ਼ੈਰ-ਸਰਕਾਰੀ ਸੰਸਥਾਵਾਂ ਦੇ ਕਰਾਰ ‘ਪਰਉਪਕਾਰੀ’ ਸਰਗਰਮੀਆਂ ਦੀਆਂ ਗਵਾਹੀਆਂ ਪੇਸ਼ ਕਰਨ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਹੀ ਨਵੇਂ ਕੀਤੇ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਇਹ ਦਲੀਲ ਸੁਰੱਖਿਆ ਏਜੰਸੀਆਂ ਅਤੇ ਟਾਸਕ ਫੋਰਸ ਉੱਤੇ ਜਿਉਂ ਦੀ ਤਿਉਂ ਲਾਗੂ ਕੀਤੀ ਜਾ ਸਕਦੀ ਹੈ। ਜੇ ਇਸ ਵਾਰ ਕੁਝ ਨਹੀਂ ਹੋਵੇਗਾ ਤਾਂ ਅਗਲੇ ਸਾਲ ਖ਼ਦਸ਼ੇ ਦੀ ਦਲੀਲ ਕਿਥੇ ਰਹਿ ਜਾਵੇਗੀ?

ਬਲਿਉ ਸਟਾਰ ਅਪਰੇਸ਼ਨ ਦੀ 31ਵੀਂ ਬਰਸੀ ਮੌਕੇ ਭਿੰਡਰਾਂਵਾਲੇ ਦੇ ਪੋਸਟਰ ਲਗਾਉਣ ਅਤੇ ਪਾਤਨ ਦੀ ਕੀ ਅਹਿਮੀਅਤ ਬਣਦੀ ਹੈ? ਭਿੰਡਰਾਂਵਾਲੇ ਦੇ ਪੋਸਟਰ ਦੇ ਜੁਆਬ ਵਿਚ ਦੂਜੇ ਬਰਾਤ (ਕੁਲਦੀਪ ਸਿੰਘ) ਦੀ ਥਾਂ ਜਨਰਲ ਵੈਦਿਆ ਦਾ ਪੋਸਟਰ ਕਿਵੇਂ ਅਤੇ ਕਿਉਂ ਆਇਆ? ਭਿੰਡਰਾਂਵਾਲੇ ਦੇ ਪੋਸਟਰਾਂ ਅਤੇ ਸਟਿੱਕਰਾਂ ਨਾਲ ਜੁੜੇ ਮੁਨਾਫ਼ੇ ਦਾ ਅੰਦਾਜ਼ਾ ਤਾਂ ਚੀਨ ਦੇ ਉਦਮੀ ਖਾਸੇ ਨੂੰ ਹੈ, ਪਰ ਵੈਦਿਆ ਦੀ ਚੋਣ ਕਿਵੇਂ ਹੋਈ ਹੈ? ਕੀ ਮੋਦੀ-ਨਾਦ ਦੇ ਦੌਰ ਵਿਚ ਬਲਿਉ ਸਟਾਰ ਅਪਰੇਸ਼ਨ ਦੀ ਅਗਵਾਈ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਜਨਰਲ ਕੁਲਦੀਪ ਸਿੰਘ ਬਰਾਤ ਨਾਲ ‘ਸਿੱਖ ਹੋਣ ਕਾਰਨ’ ਵਿਤਕਰਾ ਕੀਤਾ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ?

ਇਸ ਰੁਝਾਨ ਤੋਂ ਸਾਫ਼ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਸਾਰੀ ਮਸ਼ਕ ਮੌਕੇ ਮੁਤਾਬਕ ਹੀ ਕੀਤੀ ਜਾ ਰਹੀ ਹੈ। ਹੁਣ ਸੁਆਲ ਇਹ ਵੀ ਆਏਗਾ ਕਿ ਇਤਿਹਾਸ ਅਤੇ ਖਿੱਤੇ ਦੇ ਦਰਦ ਨਾਲ ਜੁੜੇ ਸੁਆਲ ਮਹਿਜ਼ ਮੌਕੇ ਤੱਕ ਮਹਿਦੂਦ ਕਿਉਂ ਹੋ ਜਾਂਦੇ ਹਨ? ਸਰਕਾਰ ਇਸ ਮੌਕੇ ਨਾਲ ਜੁੜੇ ਖ਼ਦਸ਼ਿਆਂ ਨੂੰ ਸਾਲ ਦੇ ਬਾਕੀ ਦਿਨਾਂ ਵਿਚ ਮੁਖਾਤਬ ਕਿਉਂ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੀ? ਇਸ ਮੌਕੇ ‘ਛੋਟੇ ਕੈਮਰਿਆਂ’ ਰਾਹੀਂ ਆਲਮੀ ਬਿਆਨ ਦੇਣ ਵਾਲੀਆਂ ਜਥੇਬੰਦੀਆਂ ਸਾਲ ਦੇ ਬਾਕੀ ਦਿਨਾਂ ਵਿਚ ਇਨ੍ਹਾਂ ਹੀ ਸੁਆਲਾਂ ਨੂੰ ਕਿਵੇਂ ਮੁਖਾਤਬ ਹੁੰਦੀਆਂ ਹਨ? ਕੀ ਇਕੱਤੀ ਸਾਲਾਂ ਵਿਚ ਸਾਰੀ ਸਿਆਸਤ ਯਾਦਗਾਰੀ ਦਿਨਾਂ ਅਤੇ ‘ਸਿੱਖ ਬੰਦੀਆਂ’ ਦੇ ਸੁਆਲਾਂ ਤੱਕ ਮਹਿਦੂਦ ਹੋ ਗਈ ਹੈ? ਕੀ ਇਕੱਤੀ ਸਾਲ ਪਹਿਲਾਂ ਵਾਪਰੀ ਤ੍ਰਾਸਦੀ ਦਾ ਪਿਛੋਕੜ ਬਿਲਕੁਲ ਅਹਿਮ ਨਹੀਂ ਹੈ? ਉਸ ਪਿਛੋਕੜ ਦੀ ਬੇਬਾਕ ਪੜਚੋਲ ਕਿਉਂ ਨਹੀਂ ਹੋਣੀ ਚਾਹੀਦੀ?

ਵਿਦੇਸ਼ਾਂ ਵਿਚ ਸਰਗਰਮ ‘ਸਿੱਖ ਜਥੇਬੰਦੀਆਂ’ 1984 ਦੀਆਂ ‘ਘੱਲੂਘਾਰੇ’ ਦੇ ਯਾਦਗਾਰੀ ਸਮਾਗਮਾਂ ਵਿਚ ਸੁਆਲ ਕਰਦੀਆਂ ਹਨ ਕਿ ਸਿੱਖਾਂ ਨੂੰ ਵੱਖਰਾ ਰਾਜ ਮਿਲਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ‘ਸਿੱਖਸ ਫ਼ਾਰ ਜਸਟਿਸ’ ਮੁਹਿੰਮ ਚਲਾ ਰਹੀ ਹੈ ਕਿ 2020 ਵਿਚ ਸਿੱਖਾਂ ਲਈ ‘ਵੱਖਰੇ ਰਾਜ ਲਈ’ ਮਰਦਮਸ਼ੁਮਾਰੀ ਹੋਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ। ਇਸੇ ਤਰਜ਼ ਦੇ ਪੋਸਟਰ ਉਤਰੀ ਅਮਰੀਕਾ, ਯੂਰਪ ਅਤੇ ਆਸਟਰੇਲੀਆ ਦੇ ਬਹੁਤ ਸਾਰੇ ਸ਼ਹਿਰਾਂ ਵਿਚ ਲਹਿਰਾਏ ਗਏ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਸਮਾਗਮਾਂ ਵਿਚ ਨਸਲਕੁਸ਼ੀ ਵਰਗੇ ਸ਼ਬਦ ਆਮ ਵਰਤੋਂ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਸਿਆਸਤ ਜਾਂ ਅਰਬਚਾਰੇ ਦੇ ਖਾਸੇ ਦੀ ਗੱਲ ਪਾਸੇ ਛੱਡ ਕੇ ਕੁਝ ਸੁਆਲ ਪੁੱਛੇ ਜਾਣੇ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹਨ। ਕੀ 1984 ਦਾ ਪੂਰਾ ਸਾਲ ਘੱਲੂਘਾਰੇ ਦਾ ਸਾਲ ਹੈ? ਬਲਿਉ ਸਟਾਰ ਅਪਰੇਸ਼ਨ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਹੋਏ ਕਤਲਾਂ ਦਾ ਹਿਸਾਬ ਕਾਤਲਾਂ ਵੱਲੋਂ ਲਈਆਂ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰੀਆਂ ਦੇ ਹਵਾਲੇ ਨਾਲ ਕਿਵੇਂ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇਗਾ? ਨਿਰੰਕਾਰੀਆਂ ਖ਼ਿਲਾਫ਼ ਕੀਤੀਆਂ ਗਈਆਂ ਕਾਰਵਾਈਆਂ ਨੂੰ ਨਸਲਕੁਸ਼ੀ ਕਿਉਂ ਨਹੀਂ ਕਿਹਾ ਜਾ ਸਕਦਾ? ਕੀ ਇਹ ਸੁਆਲ ਪੁੱਛਣ ਨਾਲ ਕੋਈ ਨਿਰੰਕਾਰੀ ਜਾਂ 1978 ਵਾਲੀ ਵਿਸਾਖੀ ਵਾਲੇ ਕਾਂਡ ਦਾ ਹਮਾਇਤੀ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ? ਵੰਡ ਵੇਲੇ ਹੋਏ ਕਤਲੇਆਮ ਵਿਚ ਧਿਰ ਤਾਂ ਕੋਈ ਘੱਟ ਨਹੀਂ ਸੀ ਪਰ ਸਿਧਾਂਤਕ ਸੁਆਲ ਤਾਂ ਪੁੱਛਿਆ ਹੀ ਜਾਵੇਗਾ। ਮੁਸਲਮਾਨ ਬੀਬੀਆਂ ਨੂੰ ਉਧਾਲ ਕੇ ਮੁਕੱਦਸ ਥਾਵਾਂ ਉੱਤੇ ਕੀਤੀਆਂ ‘ਅਰਦਾਸਾਂ’ ਨੂੰ ਕਿਵੇਂ ਸਮਝਿਆ ਜਾਵੇਗਾ? ਦਰਬਾਰ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਲੰਗਰ ਵਿਚ ‘ਟੋਟੇ ਟੋਟੇ’ ਕਰ ਕੇ ਸੁੱਟੇ ਗਏ ਗਹਿਲ ਸਿੰਘ ਛੱਜਲਵੰਡੀ ਦੀ ਅਮਨਪਸੰਦੀ ਦਾ ਉਸੇ ਥਾਂ ਹੁੰਦੀ ਅਰਦਾਸ ਨਾਲ ਕੀ ਰਿਸ਼ਤਾ ਬਣਦਾ ਹੈ? ਬਲਿਉ ਸਟਾਰ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਜਨਵਰੀ 1986 ਵਿਚ ਹੋਏ ‘ਸਰਬੱਤ ਖ਼ਾਲਸੇ’ ਨੂੰ ‘ਪੰਥ ਦਾ ਫੈਸਲਾ’ ਕਰਾਰ ਦਿੱਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਇਹ ਮੁਸ਼ਕਿਲ ਸਮਿਆਂ ਵਿਚ ਸਭ ਤੋਂ ਮੁਕੱਦਸ ਅਸਥਾਨ ਉੱਤੇ ਹੋਏ

ਫੈਸਲਿਆਂ ਵਜੋਂ ਵਡਿਆਇਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਉਸ ਮੌਕੇ ਅਸਰਅੰਦਾਜ਼ ਹੋਏ ਤਕਰੀਬਨ ਸਾਰੇ ਬੰਦੇ ਜਾਣਦੇ ਸਨ ਕਿ ਸੰਤ ਜਰਨੈਲ ਸਿੰਘ ਭਿੰਡਰਾਂਵਾਲੇ ਬਲਿਉ ਸਟਾਰ ਅਪਰੇਸ਼ਨ ਦੌਰਾਨ ਮਾਰੇ ਗਏ ਸਨ। ਸਭ ਤੋਂ ਮੁਕੱਦਸ ਥਾਂ ਤੋਂ ਸਰਬਸੰਮਤੀ ਨਾਲ ਬੋਲੇ ਗਏ ਉਸ ‘ਝੂਠ’ ਦਾ ਹਿਸਾਬ ‘ਪੰਥ ਦੇ ਫੈਸਲਿਆਂ’ ਦੇ ਹਵਾਲੇ ਨਾਲ ਕਿਵੇਂ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇਗਾ?

ਆਪਣੇ ਅੰਦਰ ਦੀ ਕਾਣ ਨੂੰ ਮੁਖਾਤਬ ਹੋਏ ਬਿਨਾਂ ਮਰਦਮਸ਼ੁਮਾਰੀ ਦੀ ਮੰਗ ਕੀਤੀ ਜਾ ਸਕਦੀ ਹੈ। ਜੇ ਇਸ ਖਿੱਤੇ ਦਾ ਨਾਮ ‘ਹਿੰਦੋਸਤਾਨ’ ਦੀ ਥਾਂ ‘ਖ਼ਾਲਿਸਤਾਨ’ ਜਾਂ ‘ਪਾਕਿਸਤਾਨ’ ਜਾਂ ਕੋਈ ਹੋਰ ਸਤਾਨ ਹੋਵੇ ਤਾਂ ਇਨ੍ਹਾਂ ਯਾਦਗਾਰੀ ਸਮਾਗਮਾਂ ਵਿਚੋਂ ਉਸ ਵੇਲੇ ਦੇ ਸਮਾਜ ਦੇ ਕਿਹੋ ਜਿਹੇ ਨਕਸ਼ ਉਭਰਦੇ ਹਨ? ਉਸ ‘ਸਤਾਨ’ ਦੇ ਸ਼ਹਿਰੀਆਂ ਦਾ ਆਪਸੀ ਰਿਸ਼ਤਾ ਅਤੇ ਆਲਮੀ ਸ਼ਹਿਰੀ ਵਜੋਂ ਰੁਤਬਾ ਕਿਨ੍ਹਾਂ ਅਸੂਲਾਂ ਨਾਲ ਤੈਅ ਹੋਵੇਗਾ? ਕੀ ਮਰਦਮਸ਼ੁਮਾਰੀ ਦੀ ਮੰਗ ਕਰਨ ਵਾਲਿਆਂ ਕੋਲ ‘ਪੰਜਾਬ ਦੀ ਗੁਲਾਮੀ’ ਤੋਂ ਬਾਹਰ ਆਜ਼ਾਦੀ ਦਾ ਨਿੱਘ ਮਾਣਦੇ ਸਿੱਖਾਂ ਦਾ ‘ਆਲਮੀ ਸ਼ਹਿਰੀ’ ਵਜੋਂ ਕੋਈ ਅਕਸ ਹੈ? ਕੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਹੋਰਵੇ ਵਿਚੋਂ ਕੱਢੇ ਦਸਵੰਧ ਨਾਲ ਪੰਜਾਬ ‘ਗੁਰਾਂ ਦੇ ਨਾਮ’ ਵਸ ਸਕਦਾ ਹੈ? ਵਿਦੇਸ਼ਾਂ ਵਿਚ ਵਸਦਾ ਇਹ ਤਬਕਾ ਵਾਰ-ਵਾਰ ‘ਗ਼ਦਰੀ ਬਾਬਿਆਂ ਦੀ ਵਿਰਾਸਤ’ ਦੀ ਮੌਜੂਦਾ ਕੜੀ ਹੋਣ ਦਾ ਦਾਅਵਾ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਗ਼ਦਰੀ ਬਾਬਿਆਂ ਦੇ ਦੌਰ ਵਿਚ ਸਾਮਰਾਜ ਦੇ ਸੁਆਲ ਵੱਖਰੇ ਸਨ। ਉਸ ਦੌਰ ਵਿਚ ਹਰ ਮੁਲਕ ਦੇ ਸਾਮਰਾਜ ਖ਼ਿਲਾਫ਼ ਸੰਘਰਸ਼ ਵਿਚ ਸਾਮਰਾਜੀ ਮੁਲਕਾਂ ਵਿਚੋਂ ਗੁਲਾਮੀ ਦਾ ਅਹਿਸਾਸ ਅਤੇ ਆਜ਼ਾਦੀ ਦੀ ਚੇਟਕ ਲੈ ਕੇ ਆਏ ਲੋਕਾਂ ਨੇ ਹਿੱਸਾ ਪਾਇਆ। ਗ਼ਦਰੀ ਬਾਬੇ ਉਸੇ ਆਲਮੀ ਰੁਝਾਨ ਦੀ ਕੜੀ ਸਨ। ਨਤੀਜੇ ਵਜੋਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਆਪਣਾ ਨਿਸ਼ਾਨ ਸਾਮਰਾਜ ਦੇ ਖ਼ਾਤਮੇ ਨੂੰ ਬਣਾਇਆ ਅਤੇ ਦੂਜੇ ਮੁਲਕਾਂ ਦੀ ਕੌਮੀ ਮੁਕਤੀ ਲਹਿਰਾਂ ਵਿਚ ਵੀ ਹਿੱਸਾ ਪਾਇਆ। ਇਕ ਸਦੀ ਬਾਅਦ ਸਾਮਰਾਜ ਦਾ ਰੂਪ ਬਦਲ ਗਿਆ ਹੈ। ਮੌਜੂਦਾ ਦੌਰ ਵਿਚ ਸਾਮਰਾਜੀ ਮੁਲਕਾਂ ਦੇ ਸ਼ਹਿਰੀ ਬਣੇ ਤੀਜੀ ਦੁਨੀਆ ਦੇ ਮੂਲ ਵਾਸੀਆਂ ਨੇ ਜੰਗੀ ਮੁਹਿੰਮਾਂ ਵਿਚ ਤਕੜਿਆਂ ਦਾ ਪੱਖ ਪੂਰਿਆ ਹੈ। ਅਫ਼ਗ਼ਾਨਿਸਤਾਨ ਤੋਂ ਇਰਾਕ ਤੱਕ ਦੀਆਂ ਜੰਗਾਂ ਅਮਰੀਕੀ-ਯੂਰਪੀ ਅਫ਼ਗ਼ਾਨਾਂ ਅਤੇ ਅਮਰੀਕੀ-ਯੂਰਪੀ ਇਰਾਕੀਆਂ ਦੀ ਹਮਾਇਤ ਨਾਲ ਲੜੀਆਂ ਗਈਆਂ ਹਨ। ਸ਼ੀਲੰਕਾ ਵਿਚ ਤਾਮਿਲਾਂ ਦੀ ਜੰਗ ਨੇ ਉੱਤਰੀ ਅਮਰੀਕਾ ਅਤੇ ਯੂਰਪੀ ਡਾਲਰਾਂ ਨਾਲ ਪੈਰ ਛੱਡੇ। ਕੈਨੇਡਾ ਦੀਆਂ ਗ਼ੈਰ-ਸਰਕਾਰੀ ਤਾਮਿਲ ਜਥੇਬੰਦੀਆਂ ਦੇ ਬੈਂਕ ਖ਼ਾਤਿਆਂ ਰਾਹੀਂ ਤਾਮਿਲਾਂ ਖ਼ਿਲਾਫ਼ ਸਭ ਤੋਂ ਭਿਆਨਕ ਹਮਲਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ। ਵਿਦੇਸ਼ੀਆਂ ਦੀ ਇਮਦਾਦ ਮਾਅਨੇ ਰੱਖਦੀ ਹੈ, ਪਰ ਕੋਈ ਜੰਗ ਦਸਵੰਧੀ ਡਾਲਰਾਂ ਨਾਲ ਲੜੀ ਜਾ ਸਕਦੀ। ਦਸਵੰਧੀ ਡਾਲਰਾਂ ਲਈ ਤਾਂ ਸਾਲਾਨਾ ਵੇਰਵੇ ਭੇਜਣ ਦੀਆਂ ਮੰਚੀ ਕਾਰਵਾਈਆਂ ਕੀਤੀਆਂ ਜਾ ਸਕਦੀਆਂ ਹਨ।

ਪੁਰਾਣੇ ਸਾਮਰਾਜੀ ਦੌਰ ਦੀ ਦਲੀਲ ਗੋਰੀ ਨਸਲ ਦੀਆਂ ਸਭਿਆਚਾਰਕ ਮੁਹਿੰਮਾਂ ਉੱਤੇ ਟਿਕੀ ਹੋਈ ਸੀ। ਸਾਮਰਾਜੀ ਆਪਣੀਆਂ ਖੁੰਝਾਰ ਜੰਗਾਂ ਨੂੰ ਤੀਜੀ ਦੁਨੀਆਂ ਜਾਂ ਗ਼ੈਰ-ਗੋਰਿਆਂ ਨੂੰ ‘ਸਭਿਅਤਾ ਸਿਖਾਉਣ’ ਦੇ ਮੁਕੱਦਸ ਕਾਰਜਾਂ ਨਾਲ ਜੋੜ ਕੇ ਜਾਇਜ਼ ਕਰਾਰ ਦਿੰਦੇ ਸਨ। ਕੈਨੇਡਾ ਅਤੇ ਆਸਟਰੇਲੀਆ ਵਿਚ ਈਸਾਈ ਪ੍ਰਚਾਰਕਾਂ ਦੇ ਮੋਢਿਆਂ ਉੱਤੇ ਚੜ੍ਹ ਕੇ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹਕੂਮਤੀ ਜਬਰ ਹੁਣ ਤੱਕ ਮੂਲ ਨਿਵਾਸੀਆਂ ਦੇ ਪਿੱਛੇ ਵਿਚੋਂ ਸਿੱਮਦਾ ਹੈ। ਮੌਜੂਦਾ ਦੌਰ ਵਿਚ ਗੋਰੀ ਨਸਲ ਦੇ ਇਸੇ ਵਿਰਾਸਤ ਦਾ ਦਾਅਵਾ ਵਿਕਸਤ ਮੁਲਕਾਂ ਵਿਚ ਵਸੇ ਤੀਜੀ ਦੁਨੀਆਂ ਦੇ ਮੂਲ ਵਾਸੀ ਕਰ ਰਹੇ ਹਨ। ਇਹ ਗੋਰੀ ਨਸਲ ਵਾਂਗ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਮੂਲ ਖਿੱਤਿਆਂ ਦਾ ਉੱਤਮ ਪੁਰਖ ਕਰਾਰ ਦਿੰਦੇ ਹਨ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਹੋਂਦ ਤੀਜੀ ਦੁਨੀਆਂ ਦੇ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਅਕਲ, ਧਰਮ ਅਤੇ ਇਨਸਾਫ਼ ਨਾਲ ਨਿਵਾਜਣ ਨਾਲ ਜੁੜ ਗਈ ਜਾਪਦੀ ਹੈ। ਇਸ ਪੱਖੋਂ ਪੰਜਾਬ ਦੀ ਹਰ ਧਿਰ ਲਈ ਸੁਆਲ ਬਣਦਾ ਹੈ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਵਿਦੇਸ਼ੀ ਹਮਾਇਤੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਤਾਕਤ ਹਨ ਜਾਂ ਕਮਜ਼ੋਰੀ? ਵਿਦੇਸ਼ਾਂ ਦੀਆਂ ਸਿੱਖ ਜਥੇਬੰਦੀਆਂ ਨੇ ਘੱਟ-ਗਿਣਤੀਆਂ ਦੇ ਸੁਆਲ ਨਜ਼ਰਅੰਦਾਜ਼ ਕੀਤੇ ਹਨ। ਪੰਜਾਬੀ ਮੂਲ ਦੀਆਂ ਤਰਕਸ਼ੀਲ ਜਥੇਬੰਦੀਆਂ ਦਾ ਘੇਰਾ ਅਫ਼ਰੀਕੀ ਮੂਲ ਦੇ ਤਰਕਸ਼ੀਲਾਂ ਅਤੇ ਨਾਸਤਿਕਾਂ ਨਾਲ ਕੋਈ

(ਬਾਕੀ ਅਗਲੇ ਸਫ਼ੇ ‘ਤੇ)

ਠਾਹ-ਸੋਟਾ

-ਚਾਚਾ ਬੋਲਿਹਾਜ਼

ਜੋੜੀਆਂ ਜੱਗ ਥੋੜ੍ਹੀਆਂ

ਹਰ ਕੋਈ ਪੱਟਿਆ ਫਿਰੇ ‘ਮਨਮਰਜ਼ੀਆਂ’ ਦਾ, ਤਿੜਕ ਗਈ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਦੀ ਡੋਰ ਇਥੇ। ਕਲਾਕਾਰ ਹੀ ਬਣੇ ਨੇ ‘ਰੋਲ ਮਾਡਲ’ ਲੋਕੀਂ ਭੁੱਲ ਗਏ ਸਾਊਆਂ ਦੀ ਤੋਰ ਇਥੇ। ਤੀਵੀਂ ਮਰਦ ਵਿਚ ਕਲਹ-ਕਲੇਸ਼ ਰਹਿੰਦਾ, ਉਹਦੀ ਚੌਧਰ ਜੋ ਹੋਵੇ ‘ਮੂੰਹ ਜ਼ੋਰ’ ਇਥੇ। ਚੋਰੀ-ਯਾਰੀ ਦੀ ਸ਼ਰਮ ਅਲੋਪ ਹੋ ਗਈ ‘ਚਿਸ਼ਤੇ’ ਬਣੇ ਨੇ ਹੋਰ ਦੇ ਹੋਰ ਇਥੇ। ਖਾਣ-ਪੀਣ ਤੇ ਫੈਸ਼ਨ ਦੇ ਸ਼ੌਂਕ ਪਾਲੇ, ਮਾਂਵਾਂ ‘ਲਾਲ’ ਵੀ ਉਹੋ ਜਿਹੇ ਜਣਦੀਆਂ ਨੇ। ਜਿੱਧਰ ਦੇਖੀਏ ਨਰੜ ਹੀ ਨਰੜ ਫਿਰਦੇ, ਜੱਗ ਜੋੜੀਆਂ ਥੋੜ੍ਹੀਆਂ ਬਣਦੀਆਂ ਨੇ!

‘ਦਹਿਸ਼ਤੀ’ ਹਮਲੇ ਅਤੇ ਅਫਸਪਾ ਦੇ ਖਾਤਮੇ ਦਾ ਸਵਾਲ

ਲੰਘੇ ਹਫ਼ਤੇ ਇੰਫਾਲ ਤੋਂ 80 ਕਿਲੋਮੀਟਰ ਦੂਰ, ਮਨੀਪੁਰ ਦੇ ਦੱਖਣ-ਪੂਰਬੀ ਹਿੱਸੇ ਦੇ ਚੰਦੇਲ ਜ਼ਿਲ੍ਹੇ ਦੇ ਪਰਾਓਲੋਂਗ ਪਿੰਡ ਵਿੱਚ ‘ਦਹਿਸ਼ਤਗਰਦਾ’ ਵਲੋਂ ਘਾਤ ਲਾ ਕੇ ਕੀਤੇ ਹਮਲੇ ਵਿੱਚ ਹਿੰਦੁਸਤਾਨੀ ਫ਼ੌਜ ਦੀ ਡੋਗਰਾ-6 ਰੈਜੀਮੈਂਟ ਦੇ 18 ਜਵਾਨ ਮਾਰੇ ਗਏ ਅਤੇ ਕਈ ਹੋਰ ਗੰਭੀਰ ਜ਼ਖ਼ਮੀ ਹੋ ਗਏ। ਹਾਲ ਹੀ ਵਿੱਚ ਬਣਾਈ ਨਵੀਂ ਜਥੇਬੰਦੀ ਯੂਨਾਈਟਿਡ ਲਿਬਰੇਸ਼ਨ ਫਰੰਟ ਆਫ ਵੈਸਟਰਨ ਸਾਉਥ ਈਸਟ ਏਸ਼ੀਆ ਨੇ ਇਸ ਹਮਲੇ ਦੀ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰੀ ਲਈ ਹੈ। ਇਹ ਜਥੇਬੰਦੀ ਉਤਰ-ਪੂਰਬ ਵਿੱਚ ਕੰਮ ਕਰਦੇ ਹਥਿਆਰਬੰਦ ਧਤਿਆਂ- ਉਲਫ਼ਾ (ਆਈ),

ਥੂਟਾ ਸਿੰਘ

ਫੋਨ: +91-94634-74342

ਕਾਮਤਾਪੁਰ ਲਿਬਰੇਸ਼ਨ ਆਰਗੇਨਾਈਜ਼ੇਸ਼ਨ, ਨੈਸ਼ਨਲ ਸੋਸ਼ਲਿਸਟ ਕੌਂਸਲ ਆਫ ਨਾਗਲੈਂਡ (ਖਪਲਾਂਗ) ਅਤੇ ਐਨ.ਡੀ.ਐਫ.ਬੀ. (ਸੋਂਗਬਜੀਤ) ਵੱਲੋਂ ਮਿਲ ਕੇ ਬਣਾਈ ਦੱਸੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ।

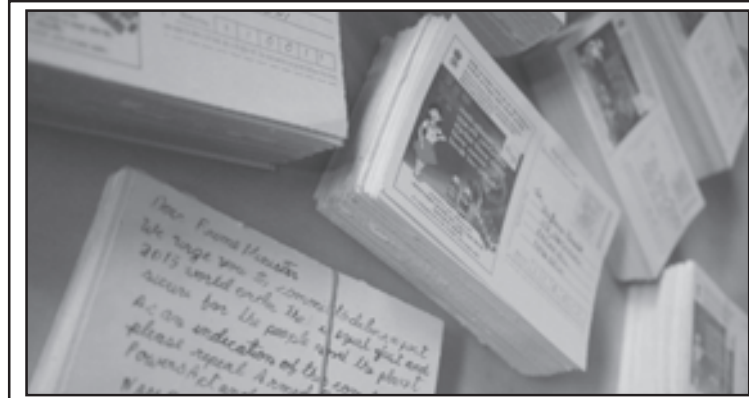
ਇਸ ਹਮਲੇ ਬਾਰੇ ਮੁੱਖਧਾਰਾ ਦਾ ਪ੍ਰਤੀਕਰਮ ਉਮੀਦ ਅਨੁਸਾਰ ਐਨ ਉਹੀ ਸੀ ਜੋ 1947 ਦੀ ਸੱਤਾਬਦਲੀ ਸਮੇਂ ਤੋਂ ਹੈ: ‘ਦਹਿਸ਼ਤਗਰਦੀ’ ਦੀ ਨਿਖੇਧੀ, ਸੱਤਾਧਾਰੀਆਂ ਵਲੋਂ ਸਿਰ-ਜੋਤ ਕੇ ਆਹਲਾ ਮਿਆਰੀ ਹੰਗਾਮੀ ਮੀਟਿੰਗਾਂ, ਦਹਿਸ਼ਤਗਰਦੀ ਦੇ ਵਧ ਰਹੇ ਖ਼ਤਰੇ ਦੀ ਹਾਲ-ਦੁਹਾਲੀ ਅਤੇ ਸਖ਼ਤੀ ਨਾਲ ਨਜ਼ਿੱਠਣ ਦੇ ਹੋਕਰੇ, ‘ਸ਼ਹੀਦ’ ਹੋਏ ਫ਼ੌਜੀਆਂ ਦੇ ਮਾਰੇ ਜਾਣ ਉਪਰ ਜ਼ਬਰਦਸਤ ਰੋਹ ਦਾ ਇਜ਼ਹਾਰ, ਖ਼ੁਫ਼ੀਆਤਰ ਦੀ ਅਸਫ਼ਲਤਾ ਦਾ ਰੋਣਾ, ਫ਼ੌਜੀ ਤਾਇਨਾਤੀ ਨੂੰ ਹੋਰ ਵਿਆਪਕ ਤੇ ਚੁਸਤ-ਦਰੁਸਤ ਬਣਾਉਣ ’ਤੇ ਜ਼ੋਰ ਵਗ਼ੈਰਾ-ਵਗ਼ੈਰਾ। ਉਤਰ-ਪੂਰਬੀ ਰਿਆਸਤਾਂ, ਜੰਮੂ ਕਸ਼ਮੀਰ ਜਾਂ ਮਾਓਵਾਦੀਆਂ ਦੇ ਰਸੂਖ਼ ਵਾਲੇ ਦਸ ਸੂਬਿਆਂ ਵਿੱਚ ਅਜਿਹੀਆਂ ਘਟਨਾਵਾਂ ਆਏ ਦਿਨ ਕਿਤੇ ਨਾ ਕਿਤੇ ਵਾਪਰਦੀਆਂ ਰਹਿੰਦੀਆਂ ਹਨ, ਪਰ ਮੁੱਖਧਾਰਾ ਸੰਵਾਦ ਵਿੱਚ ਉਹ ਅਸਲ ਸਵਾਲ ਕਦੇ ਨਹੀਂ ਉਠਾਏ ਜਾਂਦੇ ਜੋ ਇਨ੍ਹਾਂ ਹਿੰਸਕ ਪ੍ਰਤੀਕਰਮਾਂ ਦੀ ਬੁਨਿਆਦ ਹਨ ਅਤੇ ਜੋ ਗੰਭੀਰਤਾ ਨਾਲ ਸੋਚ-ਵਿਚਾਰ ਦੀ ਮੰਗ ਕਰਦੇ ਹਨ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਮੁੱਖ ਸਵਾਲ ਹਿੰਦੁਸਤਾਨੀ ਸਟੇਟ ਵਲੋਂ ਇਨ੍ਹਾਂ ਬਗ਼ਾਵਤਾਂ ਦੇ ਮੂਲ ਕਾਰਨਾਂ ਨੂੰ ਸਿਆਸੀ ਤੌਰ ’ਤੇ ਮੁਖ਼ਾਤਬ ਹੋਣ ਦੀ ਥਾਂ ਅਖ਼ਤਿਆਰ ਕੀਤੀ ਅਖੌਤੀ ਅਮਨ-ਕਾਨੂੰਨ ਦੀ ਪਹੁੰਚ ਹੈ। ਇਸ ਦੀ ਸਮੁੱਚੀ ਧੁਸ ਅਵਾਜ਼ੀ ਬੇਚੈਨੀ ਨੂੰ ਫ਼ੌਜੀ ਤਾਕਤਾਂ ਅਤੇ ਜ਼ਾਲਮ ਕਾਨੂੰਨਾਂ ਜ਼ਰੀਏ ਮਸਲ ਦੇਣ ਦੀ ਰਹੀ ਹੈ। ਮੁੱਖਧਾਰਾ ਲਾਏ ਵਿੱਚੋਂ ਕੋਈ ਵੀ ਇਹ ਸਵਾਲ ਨਹੀਂ ਕਰ ਰਿਹਾ ਕਿ ਜ਼ਬਰ ਅਤੇ ਜ਼ਾਲਮ ਕਾਨੂੰਨਾਂ ਦੀ ਸਮਾਜੀ-ਸਿਆਸੀ ਬੇਚੈਨੀ ਦੇ ਸਵਾਲਾਂ ਨੂੰ ਹੱਲ ਕਰਨ ’ਚ ਕਦੇ ਕੋਈ ਭੂਮਿਕਾ ਹੀ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਜੇ ਇਹ ਪਹੁੰਚ ਸਾਢੇ ਛੇ ਦਹਾਕਿਆਂ ਵਿੱਚ ਮਨੀਪੁਰੀਆਂ ਸਮੇਤ ਸਮੁੱਚੇ ਉਤਰ-ਪੂਰਬੀਆਂ

ਜਾਂ ਕਸ਼ਮੀਰੀਆਂ ਜਾਂ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਲਹਿਰ ਦੇ ਦਿਲ ਨਹੀਂ ਜਿੱਤ ਸਕੀ ਤਾਂ ਇਸ ਨੂੰ ਅਜ਼ਮਾਉਣ ਲਈ ਅਜੇ ਹੋਰ ਕਿੰਨੀ ਲੰਮੀ ਖ਼ੂਨੀ ਖੇਡ ਦਰਕਾਰ ਹੈ? ਜਾਂ ਇਹ ਕਿ ਜਦੋਂ ਇਹ ਸਪਸ਼ਟ ਹੈ ਕਿ ਅਫਸਪਾ ਵਰਗੇ ਕਾਨੂੰਨਾਂ ਦੇ ਲਾਗੂ ਹੋਣ ਨੇ ਲੋਕਾਂ ਵਿੱਚ ਨਫ਼ਰਤ ਅਤੇ ਰੋਹ ਵਿੱਚ ਵਾਧਾ ਹੀ ਕੀਤਾ ਹੈ, ਤਾਂ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਬਿਨਾਂ ਸ਼ਰਤ ਹਮੇਸ਼ਾ ਲਈ ਖ਼ਤਮ ਕਰਨ ਦੀ ਮੰਗ ਕਿਉਂ ਨਾ ਕੀਤੀ ਜਾਵੇ?

ਮੁੱਖਧਾਰਾ ਦੇ ਹਾਈਪਰ-ਦੇਸ਼ਭਗਤ ਇਸ ਅਹਿਮ ਸਵਾਲ ਦਾ ਜਵਾਬ ਦੇਣ ਲਈ ਤਿਆਰ ਨਹੀਂ ਕਿ ਨੈਸ਼ਨਲ ਸੋਸ਼ਲਿਸਟ ਕੌਂਸਲ ਆਫ ਨਾਗਲੈਂਡ (ਐਨ.ਐਸ.ਸੀ.ਐਨ.-ਖਪਲਾਂਗ) ਧੜੇ ਨਾਲ 14 ਸਾਲ ਲੰਮੀ ਗੋਲੀਬੰਦੀ ਕਿਉਂ ਬੇਸਿੱਟਾ ਰਹੀ ਅਤੇ ਉਹ ਮੁੜ ਹਥਿਆਰਬੰਦ ਕਾਰਵਾਈਆਂ ਵੱਲ ਕਿਉਂ ਮੁੜ ਗਏ? ਕੀ ਐਨ.ਐਸ.ਸੀ.ਐਨ., ਉਲਫ਼ਾ ਵਰਗੇ ਹਥਿਆਰਬੰਦ ਗੁੱਟਾਂ ਨਾਲ ਸਾਲਾਂਬੰਧੀ ਚੱਲੀ ਗੱਲਬਾਤ ਦੇ ਅਸਫ਼ਲ ਹੋਣ ਦਾ ਕਾਰਨ ਇਹ ਨਹੀਂ ਕਿ ਮੁਲਕ ਦੇ ਹੁਕਮਰਾਨ ਅਸਲ ਮੁੱਦੇ ਨੂੰ ਗੱਲਬਾਤ ਦੀ ਮੇਜ਼ ’ਤੇ ਆਉਣ ਦੀ ਨਹੀਂ ਦਿੰਦੇ? ਗੋਲੀਬੰਦੀ, ਕੁਝ ਆਗੂਆਂ ਦੀ ਰਿਹਾਈ, ਹਿੰਸਾ ਤੋਂ ਕਿਨਾਰਾ ਕਰਨ ਦੀਆਂ ਨਸੀਹਤਾਂ ਵਗ਼ੈਰਾ ਵਰਗੇ ਦੋਇਮ ਸਵਾਲ ਹੀ ਮੀਟਿੰਗ-ਦਰ-ਮੀਟਿੰਗ ਗੱਲਬਾਤ ਦਾ ਮੁੱਦਾ ਬਣੇ ਰਹਿੰਦੇ ਹਨ। ਹੁਕਮਰਾਨ ਗੱਲਬਾਤ ਨੂੰ ਲਾਮਕਾ ਕੇ ਸੰਘਰਸ਼ਸ਼ੀਲ ਜਥੇਬੰਦੀਆਂ ਵਿੱਚ ਸੰਨ੍ਹ ਲਾਉਣ ਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਤਾਕਤ ਨੂੰ ਖਿੰਡਾਉਣ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਅੰਦਰੂਨੀ ਮੱਤਭੇਦਾਂ ਨੂੰ ਇਸਤੇਮਾਲ ਕਰ ਕੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਵਿੱਚ ਫੁੱਟ ਪਾਉਣ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਬਦਨਾਮ ਕਰ ਕੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਸੰਘਰਸ਼ਾਂ ਨੂੰ ਢਾਹ ਲਾਉਣ ਉਪਰ ਸਾਰਾ ਜ਼ੋਰ ਲਗਾਉਂਦੇ ਹਨ। ਸਿੱਟਾ ਇਹ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਸੰਘਰਸ਼ ਵਕਤੀ ਤੌਰ ’ਤੇ ਕਮਜ਼ੋਰ ਹੋ ਕੇ ਦਬ ਜਾਂਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਮਸਲੇ ਉਥੇ ਦੇ ਉਥੇ ਖੜ੍ਹੇ ਰਹਿੰਦੇ ਹਨ। ਕੁਝ ਅਰਸੇ ਬਾਅਦ ਗੱਲਬਾਤ ਤੋਂ ਮਾਯੂਸ ਧੜੇ ਮੁੜ ਜਥੇਬੰਦ ਹੋ ਕੇ ਜਾਂ ਕਿਸੇ ਨਵੇਂ ਨਾਂ ਹੇਠ ਹਥਿਆਰਬੰਦ ਕਾਰਵਾਈਆਂ ਦੁਬਾਰਾ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰ ਦਿੰਦੇ ਹਨ।

ਮਨੀਪੁਰੀਆਂ ਦੀ ਜੱਦੋਜਹਿਦ ਇਸ ਵਰਤਾਰੇ ਦੀ ਹੀ ਉਭਰਵੀਂ ਮਿਸਾਲ ਹੈ। ਮਨੀਪੁਰੀ ਲੋਕ 1949 ਤੋਂ ਹੀ ਹਿੰਦੁਸਤਾਨ ਨਾਲ ਆਪਣੀ ਰਿਆਸਤ ਦੇ ਜਬਰੀ ਇਲਹਾਕ ਨੂੰ ਰੱਦ ਕਰਦੇ ਆਏ ਹਨ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਮੂਲ ਮੰਗ ਇਲਹਾਕ ਨੂੰ ਰੱਦ ਕਰ ਕੇ ਮਨੀਪੁਰੀ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਸਵੈ-ਨਿਰਣੇ ਦਾ ਹੱਕ ਦਿੱਤੇ ਜਾਣ ਦੀ ਹੈ। ਉਹ ਸਾਢੇ ਛੇ ਦਹਾਕਿਆਂ ਤੋਂ ਆਪਣੀ ਇਸ ਮੰਗ ’ਤੇ ਦ੍ਰਿੜ ਹਨ। ਜਦੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਅਕਤੂਬਰ 1949 ਵਿੱਚ ਮਨੀਪੁਰ ਨੂੰ ਹਿੰਦੁਸਤਾਨ ਦਾ ਹਿੱਸਾ ਬਣਾਇਆ ਗਿਆ ਤੇ ਫਿਰ ਜਦੋਂ 1956 ਵਿੱਚ ਇਸ ਨੂੰ ਯੂਨੀਅਨ ਟੈਰੀਟੋਰੀ ਦਾ ਦਰਜਾ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ, ਉਦੋਂ ਵੀ ਅਤੇ ਜਦੋਂ 1972 ਵਿੱਚ ਇਸ ਨੂੰ ‘ਪੂਰਨ ਸੂਬਾ’ ਬਣਾਇਆ ਗਿਆ, ਉਦੋਂ ਵੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਜੱਦੋਜਹਿਦ ਜਾਰੀ ਰਹੀ। 1949 ਤੋਂ ਹੀ ਉਥੇ ਫ਼ੌਜ ਨੂੰ

ਮਨਮਾਨੀਆਂ ਕਰਨ ਦਾ ਅਧਿਕਾਰ ਦਿੰਦਾ ਜ਼ਾਲਮ ਕਾਨੂੰਨ ਲਾਗੂ ਹੈ। ਪਹਿਲਾਂ ਅੰਗਰੇਜ਼ਾਂ ਦੇ ਬਣਾਏ ਆਰਮਡ ਫੋਰਸਿਜ਼ ਸਪੈਸ਼ਲ ਪਾਵਰ ਆਰਡੀਨੈਂਸ 1942 ਦੇ ਰੂਪ ਵਿੱਚ (ਜੋ 15 ਅਗਸਤ 1942 ਨੂੰ ‘ਅੰਗਰੇਜ਼ੀ ਹਿੰਦੁਸਤਾਨ ਛੱਡੋ’ ਅੰਦੋਲਨ ਕੁਚਲਣ ਲਈ ਜਾਰੀ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ) ਅਤੇ ਫਿਰ ਆਰਮਡ ਫੋਰਸਿਜ਼ (ਅਸਾਮ ਐਂਡ ਮਨੀਪੁਰ) ਸਪੈਸ਼ਲ ਪਾਵਰਜ਼ ਐਕਟ 1958 ਦੇ ਰੂਪ। ਉਦੋਂ ਦੇ ਗ੍ਰਹਿ ਮੰਤਰੀ ਜੀ.ਬੀ. ਪੰਤ ਨੇ 18 ਅਗਸਤ 1958 ਨੂੰ ਸੰਸਦ ਵਿੱਚ ਇਸ ਐਕਟ ਦਾ ਬਿੱਲ ਪੇਸ਼ ਕਰਦੇ ਹੋਏ ਕਿਹਾ ਸੀ, “ਉਨ੍ਹਾਂ ਇਲਾਕਿਆਂ ਵਿੱਚ ਲੋਕਾਂ

ਅਫਸਪਾ ਖਿਲਾਫ ਮਨੀਪੁਰੀਆਂ ਦੀ ਪੋਸਟ ਕਾਰਡ ਮੁਹਿੰਮ।

ਦੀ ਹਿਫਾਜ਼ਤ ਲਈ ਅਸਰਦਾਰ ਉਪਾਅ ਕਰਨ ਖਾਤਰ ਇਹ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੋ ਗਿਆ ਹੈ। ...।” ਲੋਕਾਂ ਦੀ ਹਿਫਾਜ਼ਤ ਦੇ ਨਾਂ ਹੇਠ ਲੋਕਾਂ ਦੀ ਕਤਲੋਗਾਰਤ, ਔਰਤਾਂ ਨਾਲ ਸਮੂਹਿਕ ਜ਼ਬਰ ਜਨਾਹ, ਇਸ ਲਫ਼ਜ਼ ਨਾਲ ਇਸ ਤੋਂ ਕੁਹਜਾ ਮਜ਼ਾਕ ਕੀ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ! ਇਸ ਕੁਝ ਨੂੰ ਚੁਣੌਤੀ ਦੇਣ ਦੀ ਮੁੱਖਧਾਰਾ ਦੇ ਕਿਸੇ ਹਿੱਸੇ ਵਿੱਚ ਹਿੰਮਤ ਨਹੀਂ ਹੈ।

ਅਫਸਪਾ ਅਤੇ ਅਜਿਹੇ ਹੋਰ ਜ਼ਾਲਮ ਕਾਨੂੰਨਾਂ ਦੇ ਤਹਿਤ ਸਰਕਾਰੀ ਹਥਿਆਰਬੰਦ ਤਾਕਤਾਂ ਵਲੋਂ ‘ਗਤਬਤਗੁਸਤ’ ਇਲਾਕਿਆਂ ਵਿੱਚ ਜਿਵੇਂ ਵਸੀਹ ਪੈਮਾਨੇ ’ਤੇ ਮਨੁੱਖੀ ਹੱਕਾਂ ਦਾ ਘਾਣ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਉਹ ਹੇਠਲੇ ਪੱਧਰ ’ਤੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਤਾਕਤਾਂ ਵਲੋਂ ਕੀਤੀਆਂ ਆਪ-ਮੁਹਾਰੀਆਂ ਕੋਤਾਹੀਆਂ ਜਾਂ ਬੇਨਿਯਮੀਆਂ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੀਆਂ ਸਗੋਂ ਹਿੰਦੁਸਤਾਨੀ ਸਟੇਟ ਦੀ ਬਾਕਾਇਦਾ ਨੀਤੀ ਹੈ ਜਿਸ ਦਾ ਘਿਨਾਉਣਾ ਉਦੇਸ਼ ਲੜ ਰਹੇ ਅਵਾਮ ਦੇ ਸਵੈ-ਮਾਣ ਨੂੰ ਦਰਤ ਕੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਮਨੋਬਲ ਤੋੜਨਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਅਫਸਪਾ, ਫ਼ੌਜ ਨੂੰ ਇਸੇ ਦਾ ਸੰਵਿਧਾਨਕ ਸਰਟੀਫੀਕੇਟ ਹੈ। ਉਹ ‘ਵੱਖਵਾਦ ਤੇ ਅਤਿਵਾਦ’ ਖਿਲਾਫ ਅਤੇ ‘ਮੁਲਕ ਦੀ ਏਕਤਾ-ਅਖੰਡਤਾ’ ਲਈ ਲੜਨ ਦੇ ਨਾਂ ਹੇਠ ਕੁਝ ਵੀ, ਇੱਥੋਂ ਤਕ ਕਿ ਬੇਕਸੂਰ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਜਾਨਾਂ ਵੀ ਮਾਰਨ, ਕਰਨ ਲਈ ਤਿਆਰ ਹਨ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਸਾਰੇ ਗੁਨਾਹ ਮੁਆਫ਼ ਹਨ। ਜਿਥੇ ਅਫਸਪਾ ਲਾਗੂ ਹੈ, ਉਥੇ ਕੇਂਦਰੀ ਗ੍ਰਹਿ ਮੰਤਰਾਲੇ

ਦੀ ਮਨਜ਼ੂਰੀ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਕਿਸੇ ਫ਼ੌਜੀ ਦੇ ਖਿਲਾਫ ਜੁਰਮ ਦੀ ਰਪਟ ਵੀ ਦਰਜ ਨਹੀਂ ਕਰਵਾਈ ਜਾ ਸਕਦੀ। ਜੁਰਮ ਕਿੰਨਾ ਵੀ ਅਣਮਨੁੱਖੀ ਅਤੇ ਘਿਨਾਉਣਾ ਹੋਵੇ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਸਜ਼ਾ ਹੋਣ ਦਾ ਤਾਂ ਸਵਾਲ ਹੀ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਇਹ ਹਾਲਾਤ ਹਨ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਵਿੱਚ ਫ਼ੌਜ ਨਫ਼ਰਤ ਦੀ ਪਾਤਰ ਹੈ ਅਤੇ ਅਫਸਪਾ ਨੂੰ ਹਟਾਏ ਜਾਣ ਦੀ ਮੰਗ ਮਨੀਪੁਰ ਵਿੱਚ ਸਵੈ-ਨਿਰਣੇ ਦੀ ਜੱਦੋਜਹਿਦ ਦਾ ਅਨਿੱਖਤ ਅੰਗ ਬਣ ਚੁੱਕੀ ਹੈ।

ਕਾਨੂੰਨ ਦੇ ਨਾਂ ਹੇਠ ਇਸ ਜ਼ੁਲਮ ਦੇ ਬੁਲਡੋਜ਼ਰ ਖਿਲਾਫ ਮਨੀਪੁਰ ਦੇ ਲੋਕ ਰੋਹ ਦੀ

ਸਭ ਤੋਂ ਪ੍ਰਤੱਖ ਮਿਸਾਲ ਇਰੋਮ ਸ਼ਰਮੀਲਾ ਵਲੋਂ 14 ਵਰ੍ਹੇ ਤੋਂ ਰੱਖਿਆ ਅਡੋਲ ਮਰਨ-ਵਰਤ ਹੈ, ਜਦੋਂ ਉਸ ਨੇ ਨਵੰਬਰ 2000 ਵਿੱਚ ਫ਼ੌਜ ਵਲੋਂ ਬੱਸ ਸਟਾਪ ਉਪਰ 10 ਆਮ ਨਾਗਰਿਕਾਂ ਨੂੰ ਬੇਰਹਿਮੀ ਨਾਲ ਕਤਲ ਕਰ ਦੇਣ ਦੇ ਖਿਲਾਫ ਇਹ ਇੰਤਹਾ ਕਦਮ ਚੁੱਕਿਆ। ਉਸ ਦੀ ਇਕੋ ਇਕ ਮੰਗ ਅਫਸਪਾ ਨੂੰ ਹਟਾਉਣ ਦੀ ਹੈ। ਅਫਸਪਾ ਖਿਲਾਫ ਸਭ ਤੋਂ ਵਿਆਪਕ ਲਾਮਬੰਦੀ ਸ਼ਾਇਦ ਮਨੀਪੁਰ ਵਿੱਚ ਹੀ ਹੈ। ਇਸ ਕਾਨੂੰਨ ਦੇ ਖਿਲਾਫ ਆਵਾਜ਼ ਦਾ ਇਕ ਰੂਪ ਰਾਸ਼ਟਰਪਤੀ ਦੇ ਨਾਂ ਪੋਸਟ-ਕਾਰਡ ਮੁਹਿੰਮ ਹੈ, ਮਨੀਪੁਰ ਦੇ ਬੱਚੇ ਵੀ ਇਸ ਵਿੱਚ ਹਿੱਸਾ ਲੈ ਰਹੇ ਹਨ। ਹਿਊਮੈਨ ਰਾਈਟਸ ਅਲਰਟ ਅਨੁਸਾਰ ਉਹ 25000 ਕਾਰਡ ਭੇਜਣੇ ਚਾਹੁੰਦੇ ਸਨ, ਪਰ ਡਾਕਖ਼ਾਨਿਆਂ ਵਿੱਚ ਐਨੀ ਤਾਦਾਦ ‘ਚ ਕਾਰਡ ਹਾਸਲ ਨਾ ਹੋਣ ਕਾਰਨ ਬੱਚਿਆਂ ਵਲੋਂ ਫਿਲਹਾਲ 3500 ਕਾਰਡ ਹੀ ਭੇਜੇ ਜਾ ਸਕੇ। ਹੁਣ ਜਦੋਂ ਤ੍ਰਿਪੁਰਾ ਸਰਕਾਰ ਵਲੋਂ ਆਪਣੇ ਸੂਬੇ ਵਿੱਚੋਂ ਅਫਸਪਾ ਹਟਾ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਤਾਂ ਮਨੀਪੁਰ ਸਮੇਤ ਸਮੁੱਚੇ ਉਤਰ-ਪੂਰਬ ਅਤੇ ਕਸ਼ਮੀਰ ਵਲੋਂ ਆਪਣੀਆਂ ਰਿਆਸਤਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਇਸ ਨੂੰ ਹਟਾਉਣ ਦੀ ਮੰਗ ਹੋਰ ਜ਼ੋਰ ਫੜ ਗਈ ਹੈ। ਉਧਰ, ਹੁਕਮਰਾਨਾਂ ਨੇ ਸਾਰਾ ਤਾਣ ਇਸ ਆਵਾਜ਼ ਨੂੰ ਨਾਵਾਜ਼ਬ ਸਾਬਤ ਕਰਨ ‘ਤੇ ਲਾ ਰੱਖਿਆ ਹੈ।

ਇਸ ਸੰਭਾਵਨਾ ਤੋਂ ਵੀ ਇਨਕਾਰ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ

ਜਾ ਸਕਦਾ ਕਿ ਇਹ ਕਾਰਾ ਮਨੀਪੁਰ ਵਿੱਚ ਅਫਸਪਾ ਹਟਾਏ ਜਾਣ ਵਾਲਿਆਂ ਦੀ ਜਮਹੂਰੀ ਆਵਾਜ਼ ਦਾ ਮੂੰਹ ਬੰਦ ਕਰਾਉਣ ਅਤੇ ਇਸ ਘੋਰ ਜ਼ਾਲਮ ਕਾਨੂੰਨ ਨੂੰ ਜਾਰੀ ਰੱਖਣ ਦੀ ਵਾਜਬੀਅਤ ਬਣਾਉਣ ਲਈ ਸਰਕਾਰੀ ਸ਼ਹਿ ‘ਤੇ ਖੁਦ ਹਿੰਦੁਸਤਾਨੀ ਖੁਫ਼ੀਆ ਏਜੰਸੀਆਂ ਵਲੋਂ ਵੀ ਕਰਵਾਇਆ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਇੰਟੈਲੀਜੈਂਸ ਬਿਊਰੋ ਦੇ ਸਾਬਕਾ ਜਾਇੰਟ ਡਾਇਰੈਕਟਰ ਐਮ.ਏ. ਧਰ ਦੀਆਂ ਕਿਤਾਬਾਂ ਅੱਖਾਂ ਖੋਲ੍ਹਣ ਲਈ ਕਾਫ਼ੀ ਹਨ ਕਿ ਆਪਣੇ ਸੌਤੇ ਲਾਹਿਆਂ ਨੂੰ ਬਣਾਈ ਰੱਖਣ ਅਤੇ ਆਪਣੇ ਨਾਪਾਕ ਇਰਾਦਿਆਂ ਨੂੰ ਅਜ਼ਮਾ ਦੇਣ ਲਈ ਇਸ ਮੁਲਕ ਦੇ ਕਾਨੂੰਨ ਦੇ ਰਾਖੇ ਕਿੱਥੋਂ ਤਕ ਜਾ ਸਕਦੇ ਹਨ। ਹਿੰਸਕ ਟਕਰਾਅ ਸਰਕਾਰੀ ਹਥਿਆਰਬੰਦ ਤਾਕਤਾਂ ਦੇ ਅਧਿਕਾਰੀਆਂ ਲਈ ਸੋਨੇ ਦੀ ਖਾਣ ਹੋ ਨਿਬੜਦੇ ਹਨ। ਅਧਿਕਾਰੀ ਹਾਲਾਤ ਨੂੰ ਵਿਗਾੜ ਕੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਜਾਰੀ ਰੱਖਣ ਵਿੱਚ ਇਸ ਕਰ ਕੇ ਰੁਚਿਤ ਹੁੰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਇਸ ਵਿੱਚ ਆਪਣਾ ਭਵਿੱਖ, ਤਰੱਕੀਆਂ ਦੇ ਬੇਬਾਹ ਮੌਕਿਆਂ ਅਤੇ ਬੇਸ਼ੁਮਾਰ ਆਰਥਿਕ ਲਾਹਿਆਂ ਦੀ ਗਾਰੰਟੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਮਨੀਪੁਰ ਉਪਰ ਕਬਜ਼ਾ ਅਤੇ ਇਸ ਖਾਤਰ ਅਫਸਪਾ ਦੀ ਵਾਜਬੀਅਤ ਬਣਾਈ ਰੱਖਣ ਲਈ 20 ਫ਼ੌਜੀਆਂ ਦੀਆਂ ਜਾਨਾਂ ਦੀ ਬਲੀ ਹਿੰਦੁਸਤਾਨੀ ਸਟੇਟ ਲਈ ਕੋਈ ਖ਼ਾਸ ਕੀਮਤ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਬੇਸ਼ੁਮਾਰ ਬੇਰੋਜ਼ਗਾਰੀ ਵਾਲੇ ਮੁਲਕ ਵਿੱਚ ਫ਼ੌਜ, ਨੀਮ-ਫ਼ੌਜ ਜਾਂ ਪੁਲਿਸ ਵਿੱਚ ਭਰਤੀ ਹੋ ਕੇ ਨਹੱਕੀਆਂ ਜੰਗਾਂ ਦਾ ਚਾਰਾ ਬਣਨ ਲਈ ਇਸ ‘ਰੋਜ਼ਗਾਰ’ ਨੂੰ ਤਰਜੀਹ ਦੇਣ ਵਾਲਿਆਂ ਦੀ ਬੁੜ੍ਹ ਨਹੀਂ ਹੈ; ਕਿਉਂਕਿ ਸ਼ਾਇਦ ਇਹੀ ਇਕੋ ਇਕ ਸਰਕਾਰੀ ਅਦਾਰਾ ਹੈ ਜਿਸ ਦੀ ਤਾਦਾਦ (ਦਰਅਸਲ ਜਾਬਰ ਰਾਜਕੀ ਤਾਕਤ) ਵਧਾਉਣ ਦੇ ਮਨੋਰਥ ਨਾਲ ਲਗਾਤਾਰ ਭਰਤੀ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ।

ਹਿੰਸਕ ਟਕਰਾਵਾਂ ਵਿੱਚ ਮਨੁੱਖੀ ਜਾਨਾਂ ਦਾ ਨੁਕਸਾਨ ਦੁਖਦਾਈ ਹੈ; ਚਾਹੇ ਸਰਕਾਰੀ ਹਥਿਆਰਬੰਦ ਤਾਕਤਾਂ ਦੇ ਜਵਾਨ ਮਾਰੇ ਜਾਣ ਜਾਂ ਆਪਣੇ ਸਿਆਸੀ ਅਕੀਦਿਆਂ ਲਈ ਬੰਦੂਕ ਚੁੱਕਣ ਵਾਲੇ ‘ਦਹਿਸ਼ਤਗਰਦ’, ਪਰ ਇਹ ਚੇਤੇ ਰੱਖਣਾ ਹੋਵੇਗਾ ਕਿ ਮਨੁੱਖੀ ਜਾਨਾਂ ਦਾ ਸਭ ਤੋਂ ਵੱਡਾ ਖ਼ੋਅ ਸਟੇਟ ’ਤੇ ਕਾਬਜ਼ ਹੁਕਮਰਾਨ ਤਾਕਤਾਂ ਹਨ ਜੋ ਆਪਣੇ ਸੌਤੇ ਮੁਢਾਵਾਂ ਦੀ ਖਾਤਰ ਮਸਲਿਆਂ ਦੇ ਸਿਆਸੀ ਹੱਲ ਤੋਂ ਨਕਾਰੀ ਹਨ ਅਤੇ ਸਰਕਾਰੀ ਦਹਿਸ਼ਤਗਰਦੀ ਦਾ ਥੋਕ ਇਸਤੇਮਾਲ ਕਰ ਕੇ ਜੱਦੋਜਹਿਦਾਂ ਨੂੰ ਕੁਚਲਣ ’ਤੇ ਬਜ਼ਿਦ ਹਨ। ‘ਦਹਿਸ਼ਤਗਰਦ’ ਵਾਰਦਾਤਾਂ ਦੀ ਨਿਖੇਧੀ ਕਰਦੇ ਵਕਤ ਇਹ ਕਦੇ ਵੀ ਨਹੀਂ ਭੁੱਲਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਕਿ ਇਸ ਲਈ ਮੁੱਖ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰ ਹੁਕਮਰਾਨ ਹਨ ਜੋ ਨਾ ਸਿਰਫ਼ ਅਵਾਮ ਦੀ ਆਵਾਜ਼ ਨੂੰ ਟਿੱਚ ਜਾਣਦੇ ਹਨ, ਸਗੋਂ ਇਸ ਨੂੰ ਦਰਤਨਾ ਆਪਣਾ ਹੱਕ ਸਮਝਦੇ ਹਨ। ਹੁਕਮਰਾਨਾਂ ਦੇ ਮਨ ਦੀ ਇਸੇ ਮੌਜ ਨੂੰ ਨੱਥ ਪਾਉਣ ਲਈ ਜ਼ਾਲਮ ਕਾਨੂੰਨਾਂ ਨੂੰ ਖ਼ਤਮ ਕਰਾਉਣਾ ਅੱਜ ਮਨੁੱਖੀ ਤਹਿਜ਼ੀਬ ਦੀ ਸਭ ਤੋਂ ਵੱਡੀ ਲੋੜ ਹੈ।

ਬਰਤਾਨੀਆ ਦੀਆਂ ਚੋਣਾਂ ਦੀਆਂ ਦੋ ਦਿਲਚਸਪ ਗੱਲਾਂ ਸਾਹਮਣੇ ਆਈਆਂ। ਪਹਿਲੀ, ਪਾਰਲੀਮੈਂਟ ਵਿੱਚ ਸਿਆਹਫਾਮ ਅਤੇ ਘੱਟ-ਗਿਣਤੀ ਨਸਲੀ ਭਾਈਚਾਰਿਆਂ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਮੈਂਬਰਾਂ ਦੀ ਗਿਣਤੀ 27 ਤੋਂ ਵਧ ਕੇ 41 ਹੋ ਗਈ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਤਕਰੀਬਨ ਅੱਧੇ ਐਮ. ਪੀਜ਼ ਦੱਖਣ ਏਸ਼ੀਆਈ ਮੂਲ ਦੇ ਹਨ। ਭਾਰਤੀ ਮੂਲ ਦੇ ਸੰਸਦ ਮੈਂਬਰਾਂ ਦੀ ਗਿਣਤੀ ਵਧ ਕੇ 10 ਹੋ ਗਈ ਹੈ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਪੰਜ ਕੰਜ਼ਰਵੇਟਿਵ ਅਤੇ ਪੰਜ ਲੇਬਰ ਪਾਰਟੀ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਹਨ।

ਮੁਲਕ ਦੀ ਸਭਿਆਚਾਰਕ ਵਿਭਿੰਨਤਾ ਦੇ ਮੱਦੇਨਜ਼ਰ ਇਹ ਪਾਰਲੀਮੈਂਟ ਵਿੱਚ ਵੱਖ ਵੱਖ ਭਾਈਚਾਰਿਆਂ ਦੀ ਪ੍ਰਤੀਨਿਧਤਾ ਵਧਾਉਣ ਵੱਲ ਵੱਡਾ

ਸ਼ਿੰਦਰ ਥਾਂਦੀ

ਕਦਮ ਹੈ, ਪਰ ਸਿੱਖ ਭਾਈਚਾਰੇ ਦੀ ਵਸੋਂ ਪੰਜ ਲੱਖ ਹੋਣ ਦੇ ਬਾਵਜੂਦ 1992 ਤੱਕ ਕੋਈ ਵੀ ਸਿੱਖ, ਪਾਰਲੀਮੈਂਟ ਦਾ ਮੈਂਬਰ ਨਹੀਂ ਸੀ ਬਣ ਸਕਿਆ। ਪਹਿਲੀ ਵਾਰ 1992 ਵਿੱਚ ਪਿਆਰਾ ਸਿੰਘ ਖਾਬਤਾ ਐਮ.ਪੀ. ਬਣਿਆ ਸੀ। 2005 ਵਿੱਚ ਖਾਬਤਾ, ਮਾਰਸ਼ਾ ਸਿੰਘ ਅਤੇ ਪਰਮਜੀਤ ਸਿੰਘ ਢਾਂਡਾ ਨੇ ਲੇਬਰ ਪਾਰਟੀ ਦੀ ਟਿਕਟ ’ਤੇ ਚੋਣ ਜਿੱਤੀ। 2010 ਵਿੱਚ ਸਿਰਫ਼ ਮਾਰਸ਼ਾ ਸਿੰਘ (ਲੇਬਰ ਪਾਰਟੀ) ਅਤੇ ਪਾਲ ਉਪਲ (ਕੰਜ਼ਰਵੇਟਿਵ ਪਾਰਟੀ) ਹੀ ਚੋਣ ਜਿੱਤ ਕੇ ਐੱਪ.ਪੀ. ਬਣ ਸਕੇ। 2012 ਵਿੱਚ ਮਾਰਸ਼ਾ ਸਿੰਘ ਦੇ ਦੇਹਾਂਤ ਮਗਰੋਂ ਇਕੱਲਾ ਉਪਲ ਹੀ ਸਿੱਖ ਐਮ.ਪੀ. ਸੀ, ਪਰ

ਬਰਤਾਨਵੀ ਪਾਰਲੀਮੈਂਟ ਅਤੇ ਸਿੱਖ

ਉਹ ਵੀ ਇਸ ਵਾਰ ਚੋਣ ਹਾਰ ਗਿਆ ਹੈ। ਹੋਰ ਦੱਖਣੀ ਏਸ਼ੀਆਈਆਂ ਦੇ ਮੁਕਾਬਲੇ ਸਿੱਖ ਭਾਈਚਾਰੇ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਪਾਰਲੀਮੈਂਟ ਮੈਂਬਰਾਂ ਦੀ ਗਿਣਤੀ ਦਿਨ-ਬ-ਦਿਨ ਘਟ ਕਿਉਂ ਰਹੀ ਹੈ? ਇਹ ਵੱਡਾ ਸਵਾਲ ਹੈ।

ਸਿੱਖਾਂ ਦੀ ਪਾਰਲੀਮੈਂਟ ਵਿੱਚੋਂ ਗੈਰ-ਹਾਜ਼ਰੀ ਦਾ ਵੱਡਾ ਕਾਰਨ ਬਰਤਾਨਵੀ ਸਿਆਸੀ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਦਾ ਵੱਖਰਾਪਣ ਹੈ। ਕਿਸੇ ਵੀ ਹਲਕੇ ਤੋਂ ਉਮੀਦਵਾਰ ਚੁਣਿਆ ਜਾਣਾ ਸੌਖਾ ਕੰਮ ਨਹੀਂ। ਇਸ ਪੱਖੋਂ ਲੇਬਰ ਪਾਰਟੀ ਵਿੱਚ ਮੌਕੇ ਵਧੇਰੇ ਸਨ ਪਰ ਹੁਣ ਹਾਲਾਤ ਬਦਲ ਗਏ ਹਨ। ਇਸ ਦਾ ਕਾਰਨ ਸਿੱਖ ਭਾਈਚਾਰੇ ਦੀਆਂ ਵੋਟਾਂ ਦਾ ਕਦੇ ਕਿਸੇ ਅਤੇ ਕਦੇ ਕਿਸੇ ਪਾਰਟੀ ਦੇ ਪੱਖ ਵਿੱਚ ਭੁਗਤਣਾ ਹੈ। ਮੌਜੂਦਾ ਐਮ.ਪੀਜ਼. ਦੇ ਚੋਣ ਮੈਦਾਨ ਵਿੱਚੋਂ ਨਾ ਹਟਣ ਕਾਰਨ ਨਵਿਆਂ ਲਈ ਉਮੀਦਵਾਰ ਬਣਨ ਦੇ ਮੌਕੇ ਨਾਂ-ਮਾਤਰ ਰਹਿ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਪਾਰਟੀ ਦਾ ਸਰਗਰਮ ਕਾਰਕੁਨ ਹੋਣਾ ਲਾਹੇਵੰਦ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ ਪਰ ਅੱਜ ਕੱਲ੍ਹ ਪੇਸ਼ੇਵਰ ਪਿਛੋਕੜ ਅਤੇ ਸਥਾਨਕ ਲੋਕਾਂ ਨਾਲ ਰਾਬਤਾ, ਉਮੀਦਵਾਰ ਵਜੋਂ ਚੋਣ ਵਿੱਚ ਮਦਦਗਾਰ ਸਾਬਤ ਹੁੰਦਾ ਹੈ।

ਛੋਟੀ ਉਮਰੇ ਹੀ ਸਿਆਸੀ ਪਿਭ ਵਿੱਚ ਆਉਣਾ ਕਿਸੇ ਪਾਰਟੀ ਦੇ ਉਮੀਦਵਾਰ ਬਣਨ ਦੇ ਚਾਹਵਾਨਾਂ ਲਈ ਲਾਭਕਾਰੀ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ, ਪਰ ਬਹੁਤ ਘੱਟ ਸਿੱਖਾਂ ਨੇ ਅਜਿਹਾ ਕੀਤਾ। ਬਹੁਤੇ ਤਾਂ ਕਰੀਅਰ ਬਣਾਉਣ ਅਤੇ ਪੌਂਡ ਕਮਾਉਣ ਨੂੰ

ਤਰਜੀਹ ਦਿੰਦੇ ਹਨ। ਇਸੇ ਕਾਰਨ ਜ਼ਿਆਦਾਤਰ ਪਾਰਟੀਆਂ ਸੁਰੱਖਿਅਤ ਸਮਝੀਆਂ ਜਾਂਦੀਆਂ ਸੀਟਾਂ ਲਈ ਘੱਟ-ਗਿਣਤੀਆਂ ਦੇ ਬੰਦਿਆਂ ਨੂੰ ਉਮੀਦਵਾਰ ਨਹੀਂ ਬਣਾਉਂਦੀਆਂ। ਸਿੱਖ ਸਿਆਸਤਦਾਨਾਂ ਦੀ ਗਿਣਤੀ ਘੱਟ ਹੋਣ ਦਾ ਕਾਰਨ ਉਨ੍ਹਾਂ ਵੱਲੋਂ ਜਿੱਤਣ ਲਈ ਵੋਟਾਂ ਹਾਸਲ ਕਰਨ ਵਿੱਚ ਕਾਮਯਾਬ ਨਾ ਹੋਣਾ ਵੀ ਹੈ, ਹਾਲਾਂਕਿ ਪਰਮਜੀਤ ਸਿੰਘ ਢਾਂਡਾ ਗੋਰਿਆਂ ਦੀ ਬਹੁ-ਗਿਣਤੀ ਵਾਲੇ ਇਲਾਕੇ ਤੋਂ 2001 ਤੋਂ 2010 ਤੱਕ ਐਮ.ਪੀ. ਰਹੇ।

ਇਸ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਸਾਕਾ ਨੀਲਾ ਤਾਰਾ, ਇੰਦਰਾ ਗਾਂਧੀ ਦੇ ਕਤਲ ਮਗਰੋਂ ਹੋਏ ਸਿੱਖ ਕਤਲੇਆਮ ਅਤੇ ਖ਼ਾਲਿਸਤਾਨ ਲਹਿਰ ਨੇ ਸਿੱਖ ਭਾਈਚਾਰੇ ਵਿੱਚ ਵੰਡੀਆਂ ਪਾ ਦਿੱਤੀਆਂ। ਇਸ ਧੜੇਬੰਦੀ ਕਾਰਨ ਗੁਰਦੁਆਰਿਆਂ ਵਿੱਚ ਵਾਪਰਦੀਆਂ ਹਿੰਸਕ ਘਟਨਾਵਾਂ ਕਿਸੇ ਤੋਂ ਗੁੱਝੀਆਂ ਨਹੀਂ ਹਨ। ਬੱਬਰ ਖਾਲਸਾ ਇੰਟਰਨੈਸ਼ਨਲ ਅਤੇ ਇੰਟਰਨੈਸ਼ਨਲ ਸਿੱਖ ਯੂਥ ਫੈਡਰੇਸ਼ਨ ‘ਤੇ ਪਾਬੰਦੀ ਮਗਰੋਂ ਕਈ ਜਥੇਬੰਦੀਆਂ ਨੇ ਨਾਂ ਬਦਲ ਕੇ ਹਮਾਇਤ ਹਾਸਲ ਕਰਨ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕੀਤੀ। ਇਹ ਜਥੇਬੰਦੀ ਭਾਰਤ ਵਿੱਚ ਸਿੱਖਾਂ ਨਾਲ ਅਨਿਆਂ, ਪੰਜਾਬ ਵਿੱਚ ਮਨੁੱਖੀ ਅਧਿਕਾਰਾਂ ਦੀ ਉਲੰਘਣਾ ਆਦਿ ਜਿਹੇ ਮੁੱਦਿਆਂ ਨੂੰ ਉਛਾਲਦੀਆਂ ਹਨ। ਪੱਖਪਾਤੀ ਸਿੱਖ ਮੀਡੀਆ ਕੁਝ ਖਾਸ ਨੁਕਤਿਆਂ ਦਾ ਪ੍ਰਚਾਰ ਕਰ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਮਸਲਨ, ਖ਼ੁਦ ਨੂੰ ਬਰਤਾਨੀਆ ਦੀ ਪਹਿਲੀ ਸਿੱਖ ਸਿਆਸੀ ਪਾਰਟੀ

ਦੱਸ ਰਹੀ ਸਿੱਖ ਫੈਡਰੇਸ਼ਨ ਨੇ ਸਿੱਖ ਵੋਟਰਾਂ ਨੂੰ ‘ਸਿੱਖ ਮੈਨੀਫੈਸਟੋ’ ਦੇ ਪੱਖ ਵਿੱਚ ਭੁਗਤਣ ਵਾਲੇ ਉਮੀਦਵਾਰ ਦੇ ਹੱਕ ਵਿੱਚ ਖੜ੍ਹਨ ਅਤੇ ਵਿਰੋਧੀ ਉਮੀਦਵਾਰ ਦਾ ਵਿਰੋਧ ਕਰਨ ਦੀ ਅਪੀਲ ਕੀਤੀ। ਚੋਣਾਂ ਤੋਂ ਦੋ ਕੁ ਮਹੀਨੇ ਪਹਿਲਾਂ ਜਾਰੀ ਕੀਤੇ ਇਸ ਮੈਨੀਫੈਸਟੋ ਵਿੱਚ ਕੁਝ ਜ਼ਿਆਦਾ ਹੀ ਆਸਾਂ ਲਾਈਆਂ ਗਈਆਂ ਸਨ। ਇਸ ਦਾ ਕਾਰਨ ਕਿਸੇ ਵੀ ਚੋਣ ਖੇਤਰ ਵਿੱਚ ਸਿੱਖ ਭਾਈਚਾਰੇ ਦੀ ਵੰਡੀ ਵਸੋਂ ਨਾ ਹੋਣਾ ਹੈ। ਮੈਨੀਫੈਸਟੋ ਦੇ ਅਸਰ ਤਹਿਤ ਭਾਈਚਾਰੇ ਦੀਆਂ ਸਾਰੀਆਂ ਵੋਟਾਂ ਕਿਸੇ ਉਮੀਦਵਾਰ ਦੇ ਹੱਕ ਜਾਂ ਵਿਰੋਧ ਵਿੱਚ ਭੁਗਤਣ ਨਾਲ ਨਤੀਜੇ ‘ਚ ਕੋਈ ਖ਼ਾਸ ਫਰਕ ਨਹੀਂ ਸੀ ਪੈਣਾ ਸੀ।

ਪਾਲ ਉਪਲ ਨੇ 2010 ਵਿੱਚ ਕੰਜ਼ਰਵੇਟਿਵ ਪਾਰਟੀ ਵੱਲੋਂ ਚੋਣ ਜਿੱਤਣ ਵਾਲਾ ਭਾਰਤੀ ਮੂਲ ਦਾ ਪਹਿਲਾ ਵਿਅਕਤੀ ਹੋਣ ਸਦਕਾ ਇਤਿਹਾਸ ਰਚਿਆ ਸੀ। ਐਤਕੀ ਪੰਜਾਬ ਦੀ ਸਿਆਸਤ ‘ਤੇ ਘਰੇਲੂ ਸਿਆਸਤ ਨਾਲੋਂ ਵਧੇਰੇ ਧਿਆਨ ਦੇਣਾ ਤਨਮਨਜੀਤ ਸਿੰਘ ਢੇਸੀ ਦੀ ਹਾਰ ਦਾ ਇੱਕ ਕਾਰਨ ਬਣਿਆ। ਲੇਬਰ ਪਾਰਟੀ ਨਾਲ ਲੰਮੇ ਅਰਸੇ ਤੋਂ ਜੁੜਿਆ ਢੇਸੀ ਪੜ੍ਹਿਆ-ਲਿਖਿਆ ਅਤੇ ਸਥਾਨਕ ਲੋਕਾਂ ਨਾਲ ਜੁੜਿਆ ਹੋਣ ਕਾਰਨ ਉਸ ਦੀ ਜਿੱਤ ਦੇ ਆਸਾਰ ਵੱਧ ਸਨ। ਉਸ ਦੀ ਪ੍ਰਸਿੱਧੀ ਕਾਰਨ ਹੀ ਡੇਵਿਡ ਕੈਮਰੋਨ ਨੂੰ ਕੰਜ਼ਰਵੇਟਿਵ ਪਾਰਟੀ ਦੇ ਉਮੀਦਵਾਰ ਖਾਤਰ ਗਰੇਵਜ਼ਐਂਡ ਦੇ ਗੁਰਦੁਆਰੇ ਵਿੱਚ ਆਉਣਾ ਪਿਆ ਸੀ।

ਨਜ਼ਰਅੰਦਾਜ਼ ਦਰਦ ਦੇ ਉਲਾਰ ਪ੍ਰਗਟਾਵੇ ਅਤੇ ਡਾਲਰ

(ਪਿਛਲੇ ਸਫ਼ੇ ਦੀ ਬਾਕੀ)

ਰਾਬਤਾ ਨਹੀਂ ਬਣ ਸਕਿਆ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਉੱਤਰੀ ਅਮਰੀਕਾ ਅਤੇ ਯੂਰਪ ਦੀ ਤਰਕਸ਼ੀਲ ਰਵਾਇਤ ਨੂੰ ਆਪਣੀ ਸਰਗਰਮੀ ਨਾਲ ਜੋੜਨ ਦਾ ਕੋਈ ਠੋਸ ਤਰੱਦਦ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ। ਪੰਜਾਬੀ ਮੂਲ ਦੇ ਕਮਿਊਨਿਸਟਾਂ ਦੀ ਵਿਚਾਰਧਾਰਾ ਪੰਜਾਬ ਵਿੱਚ ਖੱਬੇ ਪੱਖੀ ਧਿਰਾਂ ਨਾਲ ਹਮਦਰਦੀ ਤੋਂ ਅੱਗੇ ਨਹੀਂ ਜਾ ਸਕੀ। ਕੁਲ ਮਿਲਾ ਕੇ ਵਿਦੇਸ਼ਾਂ ਵਿੱਚ ਵਸੇ ਪੰਜਾਬੀਆਂ ਦੀ ਸਿਆਸਤ ਪੰਜਾਬ ਦਾ ਚਰਬਾ ਹੈ ਜੋ ਉੱਤਮ ਪੁਰਖੀ ਧਾਰਨਾ ਉੱਤੇ ਸਵਾਰ ਹੈ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਕੋਲ ਗਦਰੀ ਬਾਬਿਆਂ ਵਾਲੀ ਬੋਲੀ ਹੋ ਸਕਦੀ ਹੈ, ਪਰ ਅਹਿਸਾਸ ਅਤੇ ਚੇਟਕ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਇਸ ਦੀ ਕੀ ਅਹਿਮੀਅਤ ਹੈ? ਇਨ੍ਹਾਂ ਸੁਆਲਾਂ ਨੂੰ ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਦਰਦ ਵਾਂਗ ਨਜ਼ਰਅੰਦਾਜ਼ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਬੇਚੈਨ ਮੁੰਡਿਆਂ ਨੂੰ ਬੇਮੁਹਾਰ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਕਾਰਵਾਈਆਂ ਤੋਂ ਨਾਤਾ ਤੋੜਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ; ਤੇ ਜੇ ਉਹ ਮਰ ਜਾਣ ਤਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਸ਼ਹੀਦੀ ਰੁਤਬੇ ਦਿੱਤੇ ਜਾ ਸਕਦੇ ਹਨ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਬੇਪਛਾਣ ਮੁੰਡਿਆਂ ਦੀਆਂ ਯਾਦਗਾਰੀ ਅਰਦਾਸਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਸ਼ਹੀਦਾਂ ਦੇ ਨਕਸ਼ ਉਘਾਤੇ ਜਾ ਸਕਦੇ ਹਨ ਪਰ ਇਤਿਹਾਸ ਹਮੇਸ਼ਾਂ ਸਰਧਾਵਸ ਚੋਣਵੇਂ ਤੱਥਾਂ ਨਾਲ ਨਹੀਂ ਲਿਖਿਆ ਜਾਣਾ। ਕੋਈ ਭਾਈ ਘਨੂਈਆ ਮੋਢੇ ਚੁੱਕੀ ਮਸ਼ਕ ਦੀ ਲੱਜ ਪਾਲਣ ਦਾ ਜੋਰਾ ਕਰ ਸਕਦਾ ਹੈ।

“ਰੱਬ ਹੈ ਕਿਥੇ ਨਹੀਂ...? ਤੁਹਾਡਾ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਪੱਕਾ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਐ ਜੀ...ਦੇਖੋ ਤਾਂ, ਧੰਨੋ ਨੇ ਪੱਥਰ 'ਚੋਂ ਹੀ ਪ੍ਰਗਟ ਕਰ ਲਿਆ ਸੀ ਰੱਬ ਨੂੰ।”

ਅਕਸਰ ਹੀ ਕੰਨੀਂ ਪੈਂਦਾ ਇਹ ਫਿਕਰਾ, ਜਾਪਦਾ ਹੈ ਕਿ ਸਾਡੇ ਲੋਕਾਂ ਦੇ ਧੁਰ ਅੰਦਰ ਵੱਸਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ। ਜਦ ਕਿਤੇ ਦੋਹ-ਚਹੁ ਜਣਿਆਂ ਵਿਚ ਕੋਈ ਗਿਆਨਵਾਨ ਬੰਦਾ ਮੂਰਤੀ ਪੂਜਾ ਜਾਂ ਕਬਰਾਂ ਜਨੋਰਿਆਂ ਉੱਤੇ ਮੱਥੇ ਰਗੜਨ ਨੂੰ ਫੌਕਟ ਕਰਮ ਦੱਸ ਰਿਹਾ ਹੋਵੇ, ਤਾਂ ਲਾਗਿਉਂ ਕੋਈ ਨਾ ਕੋਈ ਅਕਲ ਦਾ ਧਨੀ ਮਾਈ-ਭਾਈ ਉਕਤ ਵਾਕ ਦਾ ਠਾਹ ਸੋਟਾ ਮਾਰ ਹੀ ਦਿੰਦਾ ਹੈ। ਧੰਨੋ ਵਾਲੀ ਮਿਸਾਲ ਦੇ ਕੇ ਆਪਣੇ ਚਿੱਤੋਂ ਉਹ ‘ਅੰਤਮ ਸੱਚ’ ਹੀ ਕਹਿ ਦਿੰਦਾ ਹੈ। ਪੱਥਰ ਵਿਚੋਂ ਰੱਬ ਪਾਉਣ ਵਾਲੀ ‘ਸਾਖੀ’ ਕੋਈ ਹੋਰ ਸੁਣਾਵੇ ਤਾਂ ਰੰਜ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ, ਪਰ ਜਦ ਕੋਈ ਗੁਰਦੁਆਰੇ ਜਾਣ ਵਾਲਾ, ਕਥਾ ਕੀਰਤਨ ਸੁਣਨ ਵਾਲਾ ਅਤੇ ਘਰ ਵਿਚ ਗੁਰਬਾਣੀ ਦੇ ਪਾਠ ਕਰਵਾਉਣ ਵਾਲਾ ਸਿੱਖ ਇਹ ਕਹੇ ਤਾਂ ਹੈਰਾਨੀ ਦੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਤੇ ਗਿਲਾਨੀ ਵੀ ਆਉਂਦੀ ਹੈ।

ਇਹ ਸੱਚ ਹੈ ਕਿ ਜਦ ਕਿਸੇ ਇਤਿਹਾਸਕ ਸ਼ਖਸੀਅਤ ਦਾ ਬਜਾਤੇ-ਖੁਦ ਲਿਖਿਆ ਹਲਫ਼ੀਆ ਬਿਆਨ ਮੌਜੂਦ ਹੋਵੇ, ਤਾਂ ਉਹਦੇ ਬਾਰੇ ਆਮ ਲੋਕਾਈ ਵਿਚ ਪ੍ਰਚਲਿਤ ਦੰਦ ਕਥਾਵਾਂ ਨੂੰ ਕੋਈ ਮਾਨਤਾ ਨਹੀਂ ਦਿੰਦੀ ਜਾਂਦੀ। ਉਸ ਦੀ ਆਪਣੀ ਲਿਖਤ ਨੂੰ ਅਣਡਿੱਠ ਕਰ ਕੇ, ਉਹਦੇ ਬਾਰੇ ਅਟਕਲ-ਪੱਚੂ ਖੜ੍ਹੇ ਕਰਨ ਨੂੰ ਬੌਧਿਕ ਬੇਈਮਾਨੀ ਹੀ ਕਿਹਾ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਬਿਲਕੁਲ ਇਹੀ ਪੈਮਾਨਾ ਭਗਤ ਧੰਨਾ ਜੀ ਵੱਲੋਂ ਪੱਥਰ ਵਿਚੋਂ ਭਗਵਾਨ ਪ੍ਰਗਟ ਕਰ ਦੇਣ ਵਾਲੀ ਕਥਾ ਬਣਾਉਣ ਵਾਲਿਆਂ ਅਤੇ ਸੱਚ ਮੰਨਣ/ਜਾਨਣ ਵਾਲਿਆਂ ਉੱਤੇ ਲਾਗੂ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਅਸਲੀਅਤ ਲੁਕਾ ਕੇ ਪੱਥਰ ਵਿਚੋਂ ਭਗਵਾਨ ਪਾਉਣ ਦੀ ਗੱਪ-ਗਾਥਾ ਕਿਨ੍ਹਾਂ ਨੇ, ਕਦੋਂ ਤੇ ਕਿਉਂ ਘੜੀ? ਇਨ੍ਹਾਂ ਸਵਾਲਾਂ ਦਾ ਜਵਾਬ ਸੁਣਨ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਭਗਤ ਧੰਨਾ ਜੀ ਦੀ ਆਪਣੀ ਲਿਖਤ ਵਾਚੀਏ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਰੱਬ ਪਾਉਣ ਦਾ ਕੀ ਤਰੀਕਾ ਵਰਤਿਆ ਸੀ।

ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਅੰਗ 487-88 ਉੱਤੇ ਭਗਤ ਧੰਨਾ ਜੀ ਦੀ ਬਾਣੀ ਦਰਜ ਹੈ। ਪਹਿਲੇ ਸ਼ਬਦ ਵਿਚ ਧੰਨਾ ਜੀ ਸਪਸ਼ਟ ਕਹਿੰਦੇ ਨੇ, ਧੰਨੋ ਧਨੁ ਪਾਇਆ ਧਰਣੀਧਰੁ

ਮਿਲਿ ਜਨ ਸੰਤ ਸਮਾਇਆ॥

ਇਸੇ ਆਸਾ ਰਾਗ ਵਿਚ ਉਚਾਰੇ ਇਸ ਸ਼ਬਦ ਦੇ ਨਾਲ ਹੀ ਪੰਜਵੇਂ ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਧੰਨਾ ਜੀ ਦੀ ਰੱਬ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਨੂੰ ਜ਼ਰਾ ਹੋਰ ਖੋਲ੍ਹ ਕੇ ਸਪਸ਼ਟ ਕਰਦਿਆਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਭਗਤਾਂ ਦੇ ਨਾਂ ਲਿਖੇ ਹਨ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਉਸਤਤਿ ਸੁਣ ਕੇ ਧੰਨਾ ਜੀ ਨੂੰ ਪ੍ਰਭੂ ਨੂੰ ਮਿਲਣ ਦੀ ਚਾਹਤ ਪੈਂਦਾ ਹੋਈ। ਪੰਜਵੇਂ ਗੁਰੂ ਜੀ ਧੰਨੋ ਬਾਰੇ ਲਿਖਦੇ

ਧਰਮ ਵਿਚ ਭਰਮ-ਭੁਲੇਖੇ

ਨੇ ਕਿ ਭਗਤ ਨਾਮ ਦੇਉ, ਕਬੀਰ, ਰਵਿਦਾਸ ਤੇ ਸੈਨ ਦੀਆਂ ਮਿਸਾਲਾਂ ਉਸ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਆਈਆਂ ਤਾਂ, ਇਹ ਬਿਧਿ ਸੁਨਿ ਕੈ ਜਾਟਰੇ ਉਠਿ ਭਗਤੀ ਲਾਗਾ॥
ਮਿਲੇ ਪ੍ਰਤੱਖਿ ਗੁਸਾਈਆ ਧੰਨਾ ਵਡਭਾਗਾ॥
ਸਿਤਮ ਦੀ ਗੱਲ ਹੈ ਕਿ ਧੰਨਾ ਜੀ ਦੀ ਖੁਦ ਦੀ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਬਾਣੀ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਵਿਚ ਅੰਕਿਤ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਗੁਰੂ ਅਰਜਨ ਦੇਵ ਜੀ ਦੀ ਲਿਖਤ ਵੱਲ ਧਿਆਨ ਨਾ ਦੇ ਕੇ ਭਾਈ ਗੁਰਦਾਸ ਜੀ ਦੀ ਦਸਵੀਂ ਵਾਰ ਦੀ ਤੋਈਵੀਂ ਪਉੜੀ ਸੁਣਾਉਣ ਬਹਿ ਜਾਂਦੇ ਨੇ ਕਈ ‘ਖਰਤ ਗਿਆਨੀ,’

ਬ੍ਰਾਮਣ ਪੂਜੇ ਦੇਵਤੇ

ਧੰਨਾ ਗੁਰੂ ਚਰਾਵਣ ਆਵੈ।

ਧੰਨੋ ਡਿਠਾ ਚਲਿਤ ਏਹੁ

ਪੁੱਛੈ ਬ੍ਰਾਮਣ ਆਖਿ ਸੁਣਾਵੈ।

ਠਾਕੁਰ ਦੀ ਸੇਵਾ ਕਰੈ ਜੋ

ਇਛੈ ਸੋਈ ਫਲ ਪਾਵੈ।

ਧੰਨਾ ਕਰਦਾ ਜੋਦਤੀ

ਮੈਂ ਭਿ ਦੇਹ ਇਕ ਜੇ ਤੁਧ ਭਾਵੈ।

ਪੱਥਰ ਇਕ ਲਪੇਟਿ ਕਰਿ

ਦੇ ਧੰਨੋ ਨੇ ਗੈਲ ਛੁਡਾਵੈ।

ਠਾਕੁਰ ਲੋ ਨੁਵਾਲਿਕੈ

ਛਾਹਿ ਰੋਟੀ ਲੈ ਭੋਗ ਚੜ੍ਹਾਵੈ।

ਹਥਿ ਜੋਤਿ ਮਿਨਤਾਂ ਕਰੈ

ਪੈਰੀਂ ਪੈ ਪੈ ਬਹੁਤ ਮਨਾਵੈ।

... ..

ਭੋਲਾ ਭਾਉ ਗੋਬਿੰਦ ਮਿਲਾਵੈ।

ਯਾਦ ਰਹੇ, ਭਾਈ ਗੁਰਦਾਸ ਜੀ ਨੇ ਇਹ ਪਉੜੀ ਦਸਵੀਂ ਵਾਰ ਵਿਚ ਉਥੇ ਲਿਖੀ ਹੋਈ ਹੈ ਜਿਥੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਭਗਤ ਧੰਨਾ ਜੀ ਜਿਹੀ ਇਤਿਹਾਸਕ ਰੂਹਾਨੀ ਸ਼ਖਸੀਅਤ ਸਮੇਤ ਲਗਭਗ ਅਠਾਈ ਭਗਤਾਂ ਦੀਆਂ ਜੀਵਨ ਕਥਾਵਾਂ ਲਿਖੀਆਂ ਹਨ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚ ਬਹੁਤੇ ਮਿਥਿਹਾਸਕ ਪਾਤਰ ਹਨ। ਇਸੇ ਕਰ ਕੇ ਭਾਈ ਗੁਰਦਾਸ ਜੀ ਦੀਆਂ ਵਾਰਾਂ ਦਾ ਸੰਪਾਦਨ ਕਰਦਿਆਂ ਭਾਈ ਵੀਰ ਸਿੰਘ ਨੇ ਦਸਵੀਂ ਵਾਰ ਵਾਲੇ ਸਫ਼ੇ ਹੇਠਾਂ ਫੁਟਨੋਟ ‘ਚ ਸਪਸ਼ਟ ਲਿਖਿਆ ਹੈ, “...ਇਸ ਵਾਰ ਵਿਚ ਲੋਕ ਪ੍ਰਸਿੱਧ ਕਥਾਵਾਂ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟਾਂਤ ਦੇ ਢੰਗ ਪੁਰ ਕਹੀਆਂ ਹਨ...ਭਾਈ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਇਤਿਹਾਸ ਨਹੀਂ ਲਿਖ ਰਹੇ...ਦ੍ਰਿਸ਼ਟਾਂਤ ਦੇ ਕੇ ਆਪਣੇ ਉਪਦੇਸ਼ ਨੂੰ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਕਰਦੇ ਹਨ।...ਪ੍ਰਸਿੱਧ ਕਥਾਵਾਂ ਨੂੰ ਉਪਦੇਸ਼

ਮਾਤ੍ਰ ਕਹਿਣਾ, ਕਰਤਾ ਨੂੰ ਇਤਿਹਾਸਕ ਸੱਤਯਤਾ ਦਾ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰ ਵੀ ਨਹੀਂ ਠਹਿਰਾਉਂਦਾ। ਉਹ ਪੱਖ ਜੁਦਾ ਹੈ, ਇਹ ਪੱਖ ਜੁਦਾ ਹੈ, ਪਾਠਕ ਜਨ ਰਲਾ-ਮਿਲਾ ਕੇ ਰੋਲੇ ਵਿਚ ਨਾ ਪੈ ਜਾਣ।”

ਕਿਸੇ ਵੀ ਗ੍ਰੰਥ ਜਾਂ ਪੁਸਤਕ ਵਿਚ ਗੁਰੂ-ਰੀਤੀ ਵਿਰੁੱਧ ਕਿਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਸੰਸਕਾਰਾਂ ਦਾ ਹੋਣਾ ਲਿਖਿਆ ਹੋਵੇ, ਉਹ ਮੰਨਣਯੋਗ ਨਹੀਂ, ਕਿਉਂਕਿ ਗੁਰਬਾਣੀ ਤੋਂ ਵਧ ਕੇ ਸਾਡੇ ਮੱਤ ਵਿਚ ਕੋਈ ਗੁਰਬਾਣੀ ਸ਼ਰਧਾਯੋਗ ਨਹੀਂ। ਇਹ ਟੂਕ ਭਾਈ ਕਾਨ੍ਹ ਸਿੰਘ ਨਾਭਾ ਜੀ ਨੇ ਆਪਣੀ ਪ੍ਰਸਿੱਧ ਪੁਸਤਕ ‘ਹਮ ਹਿੰਦੂ ਨਹੀਂ’ ਦੇ ਸਫ਼ਾ 117 ‘ਤੇ ਲਿਖੀ ਹੋਈ ਹੈ। ਇਸੇ ਪੁਸਤਕ ਦੇ ਸਫ਼ਾ 15 ਉੱਤੇ ਮਨ-ਮਤੀਆਂ ਵੱਲੋਂ ਗੁਰਮਤਿ ਫਲਸਫੇ ਵਿਚ ਘੁਸੇਤੋ ਜਾ ਰਹੇ ਬੋਧੇ ਕਰਮ ਕਾਂਡ ਅਤੇ ਬੋਧੀਆਂ ਜਾ ਰਹੀਆਂ ਬਿਬੇਕ-ਵਿਹੂਣ ਕਥਾ ਕਹਾਣੀਆਂ ਦਾ ਵਿਸ਼ਲੇਸ਼ਣ ਕਰਨ ਲਈ, ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਦੀ ਬਾਣੀ ਨੂੰ ਹੀ ਕਸਵੱਟੀ ਮੰਨਣ ਦੀ ਤਾਕੀਦ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ,

“ਸਿਧਾਂਤ ਏਹ ਹੈ ਕਿ ਜੇ ਪ੍ਰਮਾਣ ਗੁਰਬਾਣੀ ਸੰਮਤ ਹੈ, ਉਹੀ ਮੰਨਣਯੋਗ ਹੈ, ਔਰ ਜੋ (ਗੁਰਬਾਣੀ ਤੋਂ) ਵਿਰੁੱਧ ਹੈ, ਉਸ ਦਾ ਸਰਬਥਾ ਤਿਆਗ ਹੈ।”

ਇਉਂ ਜਾਪਦਾ ਹੈ, ਜਿਵੇਂ ਉਕਤ ਨਿਰਣੇਜਨਕ ਕਥਨ, ਭਾਈ ਨਾਭਾ ਨੇ ਚੌਥੇ ਗੁਰੂ ਜੀ ਦੀਆਂ ਇਹ ਤੁਕਾਂ ਪੜ੍ਹ ਕੇ ਲਿਖਿਆ ਹੋਵੇ,

ਸਭਸੈ ਊਪਰਿ ਗੁਰ ਸਬਦੁ ਬੀਚਾਰੁ॥

ਹੋਰ ਕਥਨੀ ਬਦਉ ਨ ਸਗਲੀ ਛਾਰੁ॥

(ਅੰਗ 904)

ਸਿੱਖ ਧਰਮ ਵਿਚ ਇਕ ਹੋਰ ਵੱਡੇ ਭਰਮ-ਭੁਲੇਖੇ ਵਾਲੀ ਗੱਲ ਪ੍ਰਚਲਿਤ ਹੈ, ਅਥੇ ਦਸਵੇਂ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਨੇ ਸਿੱਖਾਂ ਨੂੰ ਹੁਕਮ ਕੀਤਾ ਸੀ ਕਿ ਕੋਈ ਮੁਸਲਮਾਨ ਏਨੀਆਂ ਕਸਮਾਂ ਵੀ ਚੁੱਕ ਲਵੇ, ਜਿੰਨੇ ਤੇਲ ਨਾਲ ਲਿਬੜੀ ਬਾਂਹ ਨੂੰ ਤਿਲ ਲੱਗ ਜਾਣ, ਤਾਂ ਵੀ ਉਸ ਦਾ ਇਤਬਾਰ ਨਹੀਂ ਕਰਨਾ। ਹੈਰਾਨੀ ਦੀ ਗੱਲ ਹੈ ਕਿ ਮੁੱਢੋਂ-ਸੁੱਢੇ ਹੀ ਗਲਤ ਅਤੇ ਕਿਸੇ ਇਸਲਾਮ ਦੇਖੀ ਵਲੋਂ ਘੜੀ ਗਈ ਇਸ ਬੇਹੂਦਾ ‘ਨਸੀਹਤ’ ਨੂੰ ਵੀ ਸਾਡੇ ਸਿੱਖ ਭਰਾ ਸੀਨਾ-ਬ-ਸੀਨਾ ਸਾਂਝੀ ਫਿਰਦੇ ਨੇ ਅਤੇ ਕਿਸੇ ਸਿੱਕੇਬੰਦ ਸੱਚਾਈ ਵਾਂਗ ਬੋਲਦੇ ਸੁਣਦੇ ਰਹਿੰਦੇ ਨੇ। ਕਪਟ ਅਤੇ ਈਰਖਾ ਨਾਲ ਲਬ-ਲਬ ਹੁਦਾਇਤ ਨੂੰ ਸੁਚੱਜੀ ਸਮਝਣ ਵਾਲੇ ਮਾਈ-ਭਾਈ ਕਦੀ ਸੋਚਦੇ ਹੀ ਨਹੀਂ

ਕਿ ਪੀਰ ਬੁੱਧੂ ਸ਼ਾਹ, ਕੋਟਲਾ ਨਿਹੰਗ ਵਾਲੇ ਪਠਾਣ ਅਤੇ ਮਾਛੀਵਾੜੇ ਦੇ ਗਨੀ ਖਾਂ ਨਬੀ ਖਾਂ ਜਿਹੇ ਮੁਸਲਮਾਨਾਂ ਨਾਲ ਰੂਹਾਨੀ ਦੋਸਤੀ ਰੱਖਣ ਵਾਲੇ ਸ੍ਰੀ ਦਸਮੇਸ਼ ਪਿਤਾ, ਕਦੇ ਅਜਿਹੀ ਵਿਤਕਰੇ ਵਾਲੀ ਗੱਲ ਕਹਿ ਸਕਦੇ ਸਨ? ਜਿਸ ਗੁਰੂ ਨੇ ‘ਅਵਲਿ ਅਲਹ ਨੂਰੁ ਉਪਾਇਆ ਕੁਦਰਤਿ ਕੇ ਸਭ ਬੰਦੇ॥ ਏਕ ਨੂਰ ਤੇ ਸਭੁ ਜਗੁ ਉਪਜਿਆ ਕਉਨ ਭਲੇ ਕੇ ਮੰਦੇ॥’ ਦੀ ਸਦ ਲਾ ਰਹੀ ਇਲਾਹੀ ਬਾਣੀ ਨੂੰ ਜੁੱਗੋ ਜੁੱਗ ਅਟੱਲ ਇਸ਼ਟ ਥਾਪਿਆ ਹੋਵੇ, ਭਲਾ ਉਹ ਕਿਸੇ ਫਿਰਕੇ ਨੂੰ ਵੈਰ ਭਾਵਨਾ ਵਾਲੇ ਬਚਨ ਕਹਿ ਸਕਦੇ ਹਨ? ਦੇਖਾ-ਦੇਖੀ ਅਜਿਹੀਆਂ ਮਨਘੜਤ ਗੱਲਾਂ ਨੂੰ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਨਾਲ ਜੋੜਨਾ ਸਿੱਖ ਫਿਲਾਸਫੀ ਦੀ ਨਿਰਾਦਰੀ ਤੁਲ ਹੀ ਹੈ।

ਮੈਂ ਆਪਣੇ ਪਿੰਡ ਕਿਸੇ ਦੇ ਘਰੇ ਅਖੰਡ ਪਾਠ ਦੇ ਭੋਗ ‘ਤੇ ਗਿਆ ਹੋਇਆ ਸਾਂ। ਸਮਾਪਤੀ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਗੁਰੂ ਮਹਾਰਾਜ ਦੀ ਤਾਬਿਆ ਬੈਠਾ ਗ੍ਰੰਥੀ ਆਪਣਾ ਪ੍ਰਸ਼ਾਦ ਵਾਲਾ ਕੋਲਾ ਪਾਲਕੀ ਹੇਠੋਂ ਚੁਕ ਕੇ ਮੇਰੇ ਲਾਗੇ ਆ ਬੈਠਾ। ਪ੍ਰਸ਼ਾਦ ਵਰਤਾਵੇ ਨੇ ਉਸ ਦੇ ਕੋਲੇ ਵਿਚ ਗੱਡਾ ਕੁਝ ਵਾਧੂ ਹੀ ਰੱਖਿਆ ਹੋਇਆ ਸੀ। ਕੋਲੇ ਵਿਚੋਂ ਬੋਤ੍ਤਾ ਜਿਹਾ ਪ੍ਰਸ਼ਾਦ ਚੁੱਕ ਕੇ ਉਹ ਮੇਰੇ ਇਕ ਪਾਸੇ ਬੈਠੇ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਦੇਣ ਲੱਗਾ, ਤਾਂ ਮੋਹਰਿਉਂ ਸਿੰਘ ਪ੍ਰਸ਼ਾਦ ਲੈਣ ਤੋਂ ਇਨਕਾਰ ਕਰਦਿਆਂ ਬੋਲਿਆ, “ਨਾ ਜੀ ਨਾ!...ਇਹ ਪ੍ਰਸ਼ਾਦ ਤਾਂ ਤੁਸੀਂ ਹੀ ਛਕ ਸਕਦੇ ਐਂ, ਅਸੀਂ ਨਹੀਂ।”

ਮੈਂ ਹੈਰਾਨ ਹੁੰਦਿਆਂ ਪੁਛਿਆ, “ਤੂੰ ਕਿਉਂ ਨਹੀਂ ਛਕ ਸਕਦਾ ਇਹ ਪ੍ਰਸ਼ਾਦ ਭਾਈ ਸਿੰਘਾ?”

“ਲਓ ਜੀ, ਇਹ ਮੁਾਰਾਜ ਦਾ ਪ੍ਰਸ਼ਾਦ ਹੁੰਦਾ ਐ, ਅਸੀਂ ਭਲਾ ਕਿਵੇਂ ਖਾ ਸਕਦੇ ਹਾਂ?” ਉਹਦਾ ਜਵਾਬ ਸੁਣ ਕੇ ਮੈਂ ਮੱਥੇ ‘ਤੇ ਹੱਥ ਮਾਰਿਆ।

ਸਿੱਖ ਧਰਮ ਦੀਆਂ ਆਮ ਰਹ-ਰੀਤਾਂ ਤੋਂ ਵੀ ਸਿਰੇ ਦੀ ਅਗਿਆਨਤਾ ਭਰੀ ਇਸ ਘਟਨਾ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਮੈਂ ਆਪਣੇ ਪਿੰਡ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਲਾਗ-ਪਾਸ ਦੇ ਪਿੰਡਾਂ ਵਿਚ ਵੀ ਹੋਣ ਵਾਲੇ ਕੁਝ ਧਾਰਮਿਕ ਪ੍ਰੋਗਰਾਮਾਂ ਵਿਚ ਹਾਜ਼ਰ ਹੋ ਕੇ ਪ੍ਰਸ਼ਾਦ ਵਰਤਾਉਣ ਦੀ ਪਰੰਪਰਾ ਬਾਰੇ ਸਮਝਾਉਂਦਾ ਰਿਹਾ। ਤਕਰੀਬਨ ਹਰ ਥਾਂ ਹੀ ਤਾਬਿਆ ਬੈਠੇ ਗ੍ਰੰਥੀ ਸਿੰਘ ਲਈ ਰੱਖੇ ਜਾਣ ਵਾਲੇ ਕੜਾਹ ਪ੍ਰਸ਼ਾਦ ਨੂੰ ਮਹਾਰਾਜ ਦਾ ਪ੍ਰਸ਼ਾਦ ਹੀ ਮੰਨਿਆ ਜਾ ਰਿਹਾ ਸੀ। ਪੰਜਾਹਾਂ-ਸੱਠਾਂ ਨੂੰ ਵੁੱਕੇ ਕਈ ‘ਸਿੰਘ’ ਵੀ ਮੈਨੂੰ ਦੱਸ ਰਹੇ ਸਨ ਕਿ ਸਾਨੂੰ ਤਾਂ ਅੱਜ ਪਤਾ ਲੱਗਾ ਕਿ ਮੰਜੀ

ਲਿਖਤਮ

ਤਰਲੋਚਨ ਸਿੰਘ ਦੁਪਾਲਪੁਰ

ਫੋਨ: 408-915-1268

ਸਾਹਿਬ ਬੋਲੇ ਰੱਖਿਆ ਜਾਂਦਾ ਪ੍ਰਸ਼ਾਦ ਚੋਰ ਦੀ ਸੇਵਾ ਕਰ ਰਹੇ ਗ੍ਰੰਥੀ ਸਿੰਘ ਦਾ ਗੱਡਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਕਿਉਂਕਿ ਪ੍ਰਸ਼ਾਦ ਵਰਤਾਏ ਜਾਣ ਵੇਲੇ ਉਹ ਪ੍ਰਸ਼ਾਦ ਨਹੀਂ ਲੈ ਸਕਦਾ।

ਸਿੱਖ ਧਰਮ ਵਿਚ ਆ ਵੜੇ ਭਰਮ-ਭੁਲੇਖਿਆਂ ਦੀਆਂ ਇਹ ਤਾਂ ਕੁਝ ਕੁ ਵੰਨਗੀਆਂ ਹੀ ਹਨ। ਪਿੰਡਾਂ ਥਾਂਵਾਂ ਵਿਚ ਜਾ ਕੇ ਪਤਾ ਲਗਦਾ ਹੈ ਕਿ ਕੀ ਦਾ ਕੀ ਬਣਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ। ਸਾਡੇ ਲਾਗੇ ਦੇ ਗੁਰਦੁਆਰੇ ਦੇ ਪ੍ਰਬੰਧਕਾਂ ਨੇ ‘ਮਰਯਾਦਾ ਬਣਾਈ’ ਹੋਈ ਹੈ ਕਿ ਜਿਹੜਾ ਵੀ ਕੋਈ ਪੰਜ ਸੌ ਰੁਪਏ ਗੁਰਦੁਆਰੇ ਨੂੰ ਦੇਵੇ, ਉਸ ਨੂੰ ਸਿਰੋਪਾ ਭੇਟ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਉਥੇ ਕਈ ਵਾਰ ਅਜਿਹਾ ਵੀ ਸੁਣਿਆ ਹੈ ਕਿ ਪੰਜ ਸੌ ਰੁਪਏ ਦੇਣ ਵਾਲੇ ਕਈ ਦਾਨੀ ਸੱਜਣ ਪ੍ਰਬੰਧਕਾਂ ਨਾਲ ਲੜਦੇ ਨੇ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਸਿਰੋਪਾ ਦੇਣ ਤੋਂ ਜਾਣ-ਬੁੱਝ ਕੇ ਅਣਗੋਲਿਆ ਗਿਆ ਹੈ। ਇਕ ਪਿੰਡ ਦੇ ਗੁਰਦੁਆਰੇ ਵਿਚ ਨਿਸ਼ਾਨ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਥੜ੍ਹੇ ਦੇ ਆਲੇ-ਦੁਆਲੇ ਹਨੂੰਮਾਨ, ਸ਼ਿਵ-ਪਾਰਬਤੀ ਅਤੇ ਦੇਵੀਆਂ ਆਦਿ ਦੀਆਂ ਮੂਰਤਾਂ ਵਾਲੀਆਂ ਪਲੇਟਾਂ ਜੜੀਆਂ ਹੋਈਆਂ ਵੀ ਦੇਖੀਆਂ। ਈਸਬਗੋਲ ਤੇ ਕੁਝ ਨਾ ਫੋਲ!

ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਸਾਜੇ ਨਿਰਮਲ ਪੰਥ ਦੇ ਵਿਹੜਿਆਂ ਵਿਚ ਅਹਿ ਕੁਝ ਦੇਖਦਿਆਂ ਭਗਤ ਕਬੀਰ ਦਾ ਸਲੋਕ ਯਾਦ ਆਉਂਦਾ ਹੈ, ਕਬੀਰ ਸਾਚਾ ਸਤਿਗੁਰੁ ਕਿਆ ਕਰੈ ਜਉ ਸਿਖਾ ਮਹਿ ਚੂਕ॥
ਅੰਧੇ ਏਕ ਨ ਲਾਗਈ ਜਿਉ ਬਾਸੁ ਬਜਾਈਐ ਫੂਕ॥

ਚੋਰੀ ਦੀ ਬਿਜਲੀ ਨਾਲ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਕਮੇਟੀ ਦੇ ਖੇਤਾਂ ਦੀ ਸਿੰਜਾਈ

ਬਠਿੰਡਾ: ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਪ੍ਰਬੰਧਕ ਕਮੇਟੀ ਵੱਲੋਂ ਕਬਿਤ ਤੌਰ ‘ਤੇ ਬਿਜਲੀ ਚੋਰੀ ਕਰ ਕੇ ਆਪਣੇ ਖੇਤਾਂ ਨੂੰ ਪਾਣੀ ਲਾਇਆ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਕਮੇਟੀ ਦੇ ਤਲਵੰਡੀ ਸਾਬੋ ਵਿਚਲੇ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਜੰਡਸਰ ਵਿਚ ਸਾਢੇ ਸੱਤ ਹਾਰਸ ਪਾਵਰ ਦੀ ਮੋਟਰ ਲੱਗੀ ਹੋਈ ਹੈ ਜਿਸ ਨੂੰ ਟਰਾਂਸਫਾਰਮਰ ਤੋਂ ਸਿੱਧੀ ਕੁੰਡੀ ਲਾ ਕੇ ਚਲਾਇਆ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਪਾਵਰਕੌਮ ਦੇ ਅਫਸਰਾਂ ਨੇ ਕੋਈ ਕਾਰਵਾਈ ਕਰਨ ਦੀ ਥਾਂ ਮੌਕਾ ਦੇਖ ਕੇ ਮਾਮਲਾ ਰਫਾ ਦਫਾ ਕਰ ਦਿੱਤਾ।

ਵੇਰਵਿਆਂ ਅਨੁਸਾਰ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਕਮੇਟੀ ਦੀ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਜੰਡਸਰ ਕੋਲ ਕਰੀਬ ਪੰਜ ਏਕੜ ਜ਼ਮੀਨ ਹੈ ਜਿਸ ਨੂੰ ਪਾਣੀ ਦੇਣ ਵਾਸਤੇ ਗੁਰਦੁਆਰੇ ਵਿਚਲੀ ਮੋਟਰ ਤੋਂ ਕਰੀਬ 60 ਮੀਟਰ ਦੀ ਪਾਣੀ ਵਾਲੀ ਪਾਈਪ ਵਿਛਾਈ ਹੋਈ ਸੀ। ਗੁਰੂਘਰ ਵਿਚਲੀ ਮੋਟਰ ਨੂੰ ਬਿਜਲੀ ਸਪਲਾਈ ਦੇਣ ਵਾਸਤੇ ਕਰੀਬ 80 ਮੀਟਰ ਲੰਮੀ ਤਾਰ ਪਾ ਕੇ ਗੁਰਮਤਿ ਕਾਲਜ ਦੇ ਗੇਟ ਅੱਗੇ ਲੱਗੇ 200 ਕੇ.ਵੀ. ਟਰਾਂਸਫਾਰਮਰ ਤੋਂ ਕਬਿਤ ਤੌਰ ‘ਤੇ ਸਿੱਧੀ ਕੁੰਡੀ ਲਾਈ ਹੋਈ ਸੀ। ਇਹ ਜ਼ਮੀਨ ਸਾਉਣੀ ਦੀ ਫਸਲ ਵਾਸਤੇ ਤਿਆਰ ਕੀਤੀ ਜਾ ਰਹੀ ਸੀ।

ਤਖਤ ਦਮਦਮਾ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਮੈਨੇਜਰ ਜਗਪਾਲ ਸਿੰਘ ਦਾ ਕਹਿਣਾ ਹੈ ਕਿ ਅਜਿਹਾ ਕੋਈ ਮਾਮਲਾ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਧਿਆਨ ਵਿਚ ਨਹੀਂ ਹੈ ਅਤੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਖੇਤਾਂ ਵਾਸਤੇ ਤਾਂ ਨਹਿਰੀ ਮੱਧਾ ਲੱਗਾ ਹੋਇਆ ਹੈ ਜਿਸ ਕਰ ਕੇ ਪਾਣੀ ਦੀ ਕੋਈ ਕਮੀ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਪਾਵਰਕੌਮ ਤਲਵੰਡੀ ਸਾਬੋ ਦੇ ਐਸ. ਡੀ. ਓ ਕਮਲਜੀਤ ਸਿੰਘ ਮਾਨ ਮੌਕੇ ‘ਤੇ ਗਏ ਪਰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਪਹੁੰਚਣ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਤਾਰ ਉਤਾਰ ਲਈ ਗਈ ਸੀ।

Easy way for Indian Businesses to set up offices in US

Anu Peshawaria*

The best visa to do for Indian businesses is Visas L-1A (managerial or executive capacity) or L-1B (specialized knowledge). For understanding the fundamentals of this visa, it is imperative that the attorney handling such a case understands the corporate law in India as well as US business law and Immigration. This visa is for an alien coming to US temporary to perform services in a managerial or executive position, or services that require specialized knowledge.

If a company abroad has been established for over a year and has successful business operations, it can transfer its manager or executive as well as specialist to assist in opening a new branch, subsidiary or affiliation of its business in the United States. The parent company abroad also can transfer its employees to develop and improve existing branch, subsidiary or affiliation doing business in the United States.

My clients living in the United States have relatives operating various businesses in their countries of origin such as clothing business, beauty salons, printing and office operations, retail/wholesale of home electronics, software development and other businesses. We help our clients to extend success of the business from their home countries to the United States, and bring loved ones to work and succeed in America.

Requirements for the employee to be transferred to start up a new business in US include: alien should be employed by the same company abroad in a capacity that was managerial or executive in nature, or one that requires specialized knowledge, for at least 1 continuous year within last 3 years before filing for L-1 Visa; a position offered by a business in US should be managerial or executive in nature, or requiring specialized knowledge. US company will petition to employ an alien based on the Business Plan showing business strategies and prognoses for parent company investment, new company expenses of business operations, losses/profits, etc.

Specialized knowledge means either special knowledge possessed

by an individual of the petitioning organization in US product, service, research, equipment, techniques etc. or an advanced level of knowledge or expertise in the organization's processes and procedures.

We are assisting our clients to register a new business in U.S. and make sure Business Plan is prepared in accordance with the requirements for L-1 Visa. We make sure our clients in US and abroad are matching employment and sponsorship requirements for the company abroad and newly formed business in US.

We recommend to have a successful and operating for at least one year business abroad with a potential beneficiary in managerial or executive position, or required specialized knowledge in nature to hold the same occupation with a new business in US. We will take care of registration and other necessary for the business in US.

Anu Peshawaria

***Anu Peshawaria, Esq is a US Immigration Attorney as well as a Supreme Court Attorney from India. Former Legal Advisor Embassy of India, Washington DC. She is a expert legal analyst & Author of several books on Immigration. Her law corporation Anu Attorney Professional Law Group, PLLC having offices in Fremont, California and Seattle , Washington as well as India.**

She can be reached at anu@anuattorney.com or you can call her at 1-206-774-0907 or 510-299-1907 for any questions or clarifications.

ੴ ਸਤਿਗੁਰ ਪ੍ਰਸਾਦਿ॥

ਤੇਰਾ ਕੀਆ ਮੀਠਾ ਲਾਗੈ॥ ਹਰਿ ਨਾਮੁ ਪਦਾਰਥੁ ਨਾਨਕ ਮਾਂਗੈ॥

ਸ਼ਹੀਦੀ ਦਿਵਸ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਅਰਜਨ ਦੇਵ ਜੀ

ਪੰਚਮ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਅਰਜਨ ਦੇਵ ਜੀ ਦੇ ਸ਼ਹੀਦੀ ਦਿਹਾੜੇ ਨੂੰ ਸਮਰਪਿਤ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਸਮਾਗਮ 19 ਜੂਨ ਤੋਂ 21 ਜੂਨ ਤੱਕ ਹੇਠ ਲਿਖੇ ਪ੍ਰੋਗਰਾਮ ਅਨੁਸਾਰ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਸਾਹਿਬ ਵਿਚ ਕਰਵਾਏ ਜਾ ਰਹੇ ਹਨ। ਆਪ ਸਮੂਹ ਸੰਗਤਾਂ ਨੂੰ ਇਨ੍ਹਾਂ ਸਮਾਗਮਾਂ ਵਿਚ ਹਾਜ਼ਰੀਆਂ ਭਰਨ ਦੀ ਬੇਨਤੀ ਹੈ ਜੀ।

ਜਿਥੈ ਜਾਇ ਬਹੈ ਮੇਰਾ ਸਤਿਗੁਰੂ ਸੋ ਥਾਨ ਸੁਹਾਵਾ ਰਾਮ ਰਾਜੇ॥

ਪ੍ਰੋਗਰਾਮ

19 ਜੂਨ 2015 (ਸ਼ੁੱਕਰਵਾਰ)

ਅਰੰਭ ਸ੍ਰੀ ਅਖੰਡ ਪਾਠ: ਸਵੇਰੇ 11 ਵਜੇ

20 ਜੂਨ 2015 (ਸਨਿਚਰਵਾਰ)

ਕੀਰਤਨ ਦਰਬਾਰ: ਸ਼ਾਮ 6 ਤੋਂ 8 ਵਜੇ ਤੱਕ

6 ਤੋਂ 6:30 ਰਹਿਰਾਸ ਸਾਹਿਬ

6:30 ਤੋਂ 7 ਤੱਕ ਭਾਈ ਅਜੀਤ ਸਿੰਘ ਅਤੇ ਜਥਾ

7 ਤੋਂ 8 ਤੱਕ ਬੱਦੋਵਾਲ ਵਾਲੀਆਂ ਬੀਬੀਆਂ ਦਾ ਢਾਂਡੀ ਜਥਾ

21 ਜੂਨ 2015 (ਐਤਵਾਰ)

ਭੋਗ ਸ੍ਰੀ ਅਖੰਡ ਪਾਠ: ਸਵੇਰੇ 10 ਵਜੇ

ਉਪਰੰਤ ਕੀਰਤਨ ਦਰਬਾਰ ਸਜੇਗਾ

11:15 ਤੋਂ 12:15 ਵਜੇ ਤੱਕ ਭਾਈ ਅਜੀਤ ਸਿੰਘ ਅਤੇ ਜਥਾ

12:15 ਤੋਂ 1:30 ਤੱਕ ਬੱਦੋਵਾਲ ਵਾਲੀਆਂ ਬੀਬੀਆਂ ਦਾ ਢਾਂਡੀ ਜਥਾ

ਗੁਰੂ ਕਾ ਲੰਗਰ ਅੱਤੁੰਟ ਵਰਤੇਗਾ

ਗੁਰੂ ਪੰਥ ਦੇ ਦਾਸ:

ਸਮੂਹ ਸੰਗਤ ਤੇ ਪ੍ਰਬੰਧਕ ਕਮੇਟੀ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਕਰਾਊਨ ਪੁਆਇੰਟ

Sikh Religious Society of North West Indiana

10005 Colorado St, Crown Point, IN 46307, Ph: 219-793-9446

ਟਾਈਟਲਰ ਨੂੰ ਕਲੀਨ ਚਿੱਟ ਦਿਵਾਉਣ ਲਈ ਹੋਈ ਸੀ ਸੰਦੇਬਾਜ਼ੀ

ਨਵੀਂ ਦਿੱਲੀ: 1984 ਦੇ ਸਿੱਖ ਕਤਲੇਆਮ ਮਾਮਲੇ ਵਿਚ ਕਾਂਗਰਸ ਆਗੂ ਜਗਦੀਸ਼ ਟਾਈਟਲਰ ਨੂੰ ਸੀ.ਬੀ.ਆਈ. ਵੱਲੋਂ ਕਲੀਨ ਚਿੱਟ ਦੇਣ ਨਾਲ ਕਈ ਨਵੇਂ ਖੁਲਾਸੇ ਹੋਏ ਹਨ। ਸੀ.ਬੀ.ਆਈ. ਦੀ ਕਲੋਜ਼ਰ ਰਿਪੋਰਟ ਵਿਚ ਖੁਲਾਸਾ ਹੋਇਆ ਹੈ ਕਿ ਟਾਈਟਲਰ ਨੂੰ ਕਲੀਨ ਚਿੱਟ ਦਿਵਾਉਣ ਵਿਚ ਸਾਬਕਾ ਪ੍ਰਧਾਨ ਮੰਤਰੀ ਮਨਮੋਹਨ ਸਿੰਘ ਦੀ ਵੀ ਭੂਮਿਕਾ ਰਹੀ। ਟਾਈਟਲਰ ਨੇ ਗਵਾਹ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਪੱਖ ਵਿਚ ਕਰਨ ਲਈ ਪੰਜ ਕਰੋੜ ਰੁਪਏ ਦਾ ਸੌਦਾ ਵੀ ਕੀਤਾ ਸੀ। ਰਿਪੋਰਟ ਵਿਚ ਪਹਿਲੀ ਵਾਰ ਖੁਲਾਸਾ ਹੋਇਆ ਹੈ ਕਿ ਬਾਲੀਵੁੱਡ ਅਦਾਕਾਰ ਅਮਿਤਾਭ ਬੱਚਨ ਦੇ ਵੀ ਬਿਆਨ ਦਰਜ ਕੀਤੇ ਗਏ ਸਨ। ਦਿੱਲੀ ਦੀ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਟਾਈਟਲਰ ਵੱਲੋਂ ਗਵਾਹਾਂ ਨੂੰ ਪ੍ਰਭਾਵਿਤ ਕਰਨ ਦੇ ਲੱਗੇ ਦੋਸ਼ਾਂ 'ਤੇ ਸੀ. ਬੀ. ਆਈ. ਵੱਲੋਂ ਕਾਰਵਾਈ ਕੀਤੇ ਜਾਣ ਬਾਰੇ ਜਵਾਬ ਮੰਗਿਆ ਹੈ। ਜਾਂਚ ਏਜੰਸੀ ਨੇ ਇਹ ਕੇਸ ਬੰਦ ਕਰਨ ਦੀ ਵਕਾਲਤ ਕੀਤੀ ਸੀ ਤੇ ਅਦਾਲਤ ਵੱਲੋਂ ਹੁਣ 26 ਜੂਨ ਨੂੰ ਅੱਗੇ ਸੁਣਵਾਈ ਕੀਤੀ ਜਾਏਗੀ।

ਹਥਿਆਰਾਂ ਦੇ ਕਾਰੋਬਾਰੀ ਅਭਿਸ਼ੇਕ ਵਰਮਾ ਨੇ ਸੀ.ਬੀ.ਆਈ. ਨੂੰ ਦਿੱਤੇ ਬਿਆਨਾਂ ਵਿਚ ਕਿਹਾ ਹੈ ਕਿ ਜਗਦੀਸ਼ ਟਾਈਟਲਰ ਨੇ 2008 ਵਿਚ ਉਸ ਨੂੰ ਦੱਸਿਆ ਸੀ ਕਿ ਤਤਕਾਲੀ ਪ੍ਰਧਾਨ ਮੰਤਰੀ ਮਨਮੋਹਨ ਸਿੰਘ ਨਾਲ ਉਸ ਨੇ ਮੁਲਾਕਾਤ ਕੀਤੀ ਸੀ ਜਿਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਉਸ ਨੂੰ ਸਿੱਖ ਕਤਲੇਆਮ ਦੇ ਮਾਮਲੇ ਵਿਚ ਭੂਮਿਕਾ ਨੂੰ ਲੈ ਕੇ ਕਲੀਨ ਚਿੱਟ ਮਿਲੀ ਸੀ। ਸੀ.ਬੀ.ਆਈ. ਨੇ ਜਾਂਚ ਦੌਰਾਨ ਜਲ ਸੈਨਾ ਵਾਰ ਲੀਕ ਮਾਮਲੇ ਦੇ ਨਾਲ ਹੀ ਧੋਖਾਧੜੀ ਤੇ ਜਾਲਸਾਜ਼ੀ ਸਮੇਤ ਹੋਰ ਮਾਮਲਿਆਂ ਦੇ ਮੁਲਜ਼ਮ ਵਰਮਾ ਦਾ ਬਿਆਨ ਗਵਾਹ ਵਜੋਂ ਦਰਜ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਅਭਿਸ਼ੇਕ ਵਰਮਾ ਨੇ ਆਪਣੇ ਬਿਆਨ ਵਿਚ ਕਿਹਾ ਹੈ ਕਿ ਟਾਈਟਲਰ ਨੇ ਉਸ ਨੂੰ ਇਹ ਵੀ ਦੱਸਿਆ ਸੀ ਕਿ ਕੇਸ ਦੇ ਮੁੱਖ ਗਵਾਹ ਸੁਰਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਗੁੰਬੀ ਨੂੰ ਬਿਆਨਾਂ ਤੋਂ ਮੁਕਰਨ ਲਈ ਉਸ ਨੇ ਮੋਟੀ ਰਕਮ ਦਿੱਤੀ ਸੀ।

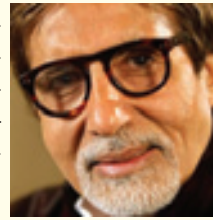
ਸੀ.ਬੀ.ਆਈ. ਨੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦਾਅਵਿਆਂ ਨਾਲ

ਸੀ.ਬੀ.ਆਈ. ਦੀ ਕਲੋਜ਼ਰ ਰਿਪੋਰਟ 'ਚ ਅਹਿਮ ਖੁਲਾਸੇ

ਅਮਿਤਾਭ ਦੇ ਬਿਆਨ ਨੇ ਵਧਾਈਆਂ ਮੁਸ਼ਕਿਲਾਂ

ਨਵੀਂ ਦਿੱਲੀ: 84 ਦੇ ਸਿੱਖ ਕਤਲੇਆਮ ਮਾਮਲੇ ਵਿਚ ਕਾਂਗਰਸੀ ਨੇਤਾ ਜਗਦੀਸ਼ ਟਾਈਟਲਰ ਦੀਆਂ ਮੁਸ਼ਕਿਲਾਂ ਵਧ ਸਕਦੀਆਂ ਹਨ। ਬਾਲੀਵੁੱਡ ਅਦਾਕਾਰ ਅਮਿਤਾਭ ਬੱਚਨ ਦਾ ਉਹ ਬਿਆਨ ਸਾਹਮਣੇ ਆਇਆ ਹੈ ਜੋ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਸੀ.ਬੀ.ਆਈ. ਨੂੰ 15 ਜੂਨ, 2013 ਨੂੰ ਦਿੱਤਾ ਸੀ। ਮਾਮਲੇ ਦੀ ਸੁਣਵਾਈ ਦੌਰਾਨ ਅਮਿਤਾਭ ਬੱਚਨ ਨੇ ਕਿਹਾ ਸੀ ਕਿ ਇੰਦਰਾ ਗਾਂਧੀ ਦੀ ਹੱਤਿਆ ਸਮੇਂ ਦੇਗੇ ਭਤਕਾਉਣ ਦੇ ਮਾਮਲੇ ਵਿਚ ਦੋਸ਼ੀ ਰਹੇ ਟਾਈਟਲਰ ਕਿਸੇ ਸਨ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਇਸ ਦੀ ਜਾਣਕਾਰੀ ਨਹੀਂ ਜਦੋਂ ਕਿ ਟਾਈਟਲਰ ਨੇ ਆਪਣੇ ਬਿਆਨ ਵਿਚ ਕਿਹਾ ਸੀ ਕਿ ਦੰਗਾ ਭਤਕਣ ਸਮੇਂ ਉਹ ਅਮਿਤਾਭ ਬੱਚਨ ਨਾਲ ਸਨ। ਅਜਿਹੇ ਵਿਚ ਇਹ ਬਿਆਨ ਟਾਈਟਲਰ ਦੇ ਦਾਅਵੇ ਦੇ ਖਿਲਾਫ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।

ਦਿੱਲੀ ਦੀ ਅਦਾਲਤ ਵਿਚ ਤੀਜੀ ਵਾਰ ਮਾਮਲਾ ਬੰਦ ਕਰਨ ਲਈ ਰਿਪੋਰਟ ਦਾਖਲ ਕੀਤੀ ਹੈ। ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਸੁਣਵਾਈ ਦੌਰਾਨ ਟਾਈਟਲਰ ਉਤੇ 1984 ਦੇ ਸਿੱਖ ਕਤਲੇਆਮ ਮਾਮਲੇ ਵਿਚ ਗਵਾਹ ਨੂੰ ਪ੍ਰਭਾਵਿਤ ਕਰਨ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਦੇ ਦੋਸ਼ਾਂ ਉਤੇ ਸੀ.ਬੀ.ਆਈ. ਤੋਂ ਜਵਾਬ ਮੰਗਿਆ ਹੈ।

ਵਰਮਾ ਨੇ ਸੀ.ਬੀ.ਆਈ. ਨੂੰ ਦੱਸਿਆ ਸੀ ਕਿ ਸੌਦੇ ਮੁਤਾਬਕ ਸੁਰਿੰਦਰ ਨੂੰ ਮੋਟੀ ਰਕਮ ਅਦਾ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ ਤੇ ਉਸ ਦੇ ਲੜਕੇ ਨਰਿੰਦਰ

ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਵਿਦੇਸ਼ ਭੇਜਿਆ ਗਿਆ। ਉਸ (ਟਾਈਟਲਰ) ਨੇ ਮੈਨੂੰ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਨਰਿੰਦਰ ਉਤੇ ਭਾਰੀ ਦਬਾਅ ਪਾਇਆ ਗਿਆ ਕਿ ਉਹ ਆਪਣੇ ਪਿਤਾ ਸੁਰਿੰਦਰ ਨੂੰ ਜਗਦੀਸ਼ ਟਾਈਟਲਰ ਦੇ ਪੱਖ ਵਿਚ ਬਿਆਨ ਬਦਲਵਾਉਣ ਲਈ ਮਨਾਵੇ। ਸੀ.ਬੀ.ਆਈ. ਨੇ ਮਾਮਲਾ ਬੰਦ ਕਰਨ ਬਾਰੇ ਆਪਣੀ ਰਿਪੋਰਟ ਵਿਚ ਕਿਹਾ ਹੈ ਕਿ ਵਰਮਾ ਦੀ ਗਵਾਹੀ ਤੋਂ ਇਹ ਸੰਕੇਤ ਮਿਲਦਾ ਹੈ ਕਿ ਟਾਈਟਲਰ ਨੇ ਗਵਾਹ ਸੁਰਿੰਦਰ ਨੂੰ ਪ੍ਰਭਾਵਿਤ ਕਰਨ ਦੀ

ਟਾਈਟਲਰ ਖਿਲਾਫ ਦੋਸ਼ਾਂ ਉਤੇ ਜਵਾਬ ਤਲਬ

ਨਵੀਂ ਦਿੱਲੀ: ਦਿੱਲੀ ਦੀ ਇਕ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਕਾਂਗਰਸੀ ਨੇਤਾ ਜਗਦੀਸ਼ ਟਾਈਟਲਰ ਉਤੇ 1984 ਦੇ ਸਿੱਖ ਕਤਲੇਆਮ ਮਾਮਲੇ ਵਿਚ ਗਵਾਹਾਂ ਨੂੰ ਪ੍ਰਭਾਵਿਤ ਕਰਨ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕਰਨ ਦੇ ਦੋਸ਼ਾਂ ਉਤੇ ਸੀ.ਬੀ.ਆਈ. ਤੋਂ ਜਵਾਬ ਤਲਬ ਕੀਤਾ। ਇਸ ਮਾਮਲੇ ਵਿਚ ਸੀ.ਬੀ.ਆਈ. ਨੇ ਮਾਮਲਾ ਬੰਦ ਕਰਨ ਦੀ ਰਿਪੋਰਟ ਦਾਇਰ ਕੀਤੀ ਹੈ। ਵਧੀਕ ਮੁੱਖ ਮੈਟਰੋਪਾਲੀਟਨ ਮੈਜਿਸਟ੍ਰੇਟ ਐਸ.ਪੀ.ਐਸ. ਲਾਲੇਰ ਨੇ ਏਜੰਸੀ ਵੱਲੋਂ ਦੰਗਾ ਮਾਮਲਿਆਂ ਵਿਚ ਅੱਗੇ ਜਾਂਚ ਦੌਰਾਨ ਜੇਲ੍ਹ ਵਿਚ ਬੰਦ ਕਾਰੋਬਾਰੀ ਅਭਿਸ਼ੇਕ ਵਰਮਾ ਦੇ ਦਰਜ ਬਿਆਨ ਉਤੇ ਸੀ.ਬੀ.ਆਈ. ਨੂੰ ਜਵਾਬ ਦੇਣ ਲਈ ਕਿਹਾ ਹੈ। ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਹੁਣ ਇਸ ਮਾਮਲੇ ਦੀ ਸੁਣਵਾਈ 26 ਜੂਨ ਨੂੰ ਤੈਅ ਕੀਤੀ ਹੈ।

ਨਵੇਂ ਖੁਲਾਸਿਆਂ ਪਿੱਛੋਂ ਸਿੱਖ ਸਿਆਸਤ ਗਰਮਾਈ

ਨਵੀਂ ਦਿੱਲੀ: ਸੀ.ਬੀ.ਆਈ. ਵੱਲੋਂ ਕਤਕਤੂਮਾ ਅਦਾਲਤ ਵਿਚ ਜਗਦੀਸ਼ ਟਾਈਟਲਰ ਮਾਮਲੇ ਵਿਚ ਪੇਸ਼ ਕੀਤੀ ਗਈ ਕਲੋਜ਼ਰ ਰਿਪੋਰਟ ਵਿਚ ਜੋ ਖੁਲਾਸੇ ਕੀਤੇ ਗਏ ਹਨ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਲੈ ਕੇ ਸਿੱਖ ਸਿਆਸਤ ਵਿਚ ਫਿਰ ਗਰਮਾਹਟ ਆ ਗਈ ਹੈ। ਸੀ.ਬੀ.ਆਈ. ਦੀ ਭੂਮਿਕਾ ਨੂੰ ਲੈ ਕੇ ਕਾਂਗਰਸ ਵਿਰੋਧੀ ਧਿਰਾਂ ਸਰਗਰਮ ਹੋ ਗਈਆਂ ਹਨ। ਦਿੱਲੀ ਸਿੱਖ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਪ੍ਰਬੰਧਕ ਕਮੇਟੀ ਵੱਲੋਂ ਇਸ ਮੁੱਦੇ ਉਤੇ ਤਿੱਖੇ ਬਿਆਨ ਦਾਗੇ ਗਏ ਹਨ। ਦਲ ਦੇ ਸੀਨੀਅਰ ਆਗੂ ਰਾਵਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਖੁਰਾਣਾ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਸੀ.ਬੀ.ਆਈ. ਵੱਲੋਂ ਚੁੱਪ-ਚਾਪ ਕਲੋਜ਼ਰ ਰਿਪੋਰਟ ਦਾਖਲ ਕਰਨਾ ਹੀ ਸ਼ੱਕੇ ਖੜ੍ਹੇ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਸੰਯੁਕਤ ਸਕੱਤਰ ਅਮਰਜੀਤ ਸਿੰਘ ਪੱਪੂ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਹੁਣ ਕੇਂਦਰ ਸਰਕਾਰ ਨੂੰ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਸਿੱਖਾਂ ਨੂੰ ਇਨਸਾਫ਼ ਦੇਵੇ ਤੇ ਟਾਈਟਲਰ ਨੂੰ ਗ੍ਰਿਫ਼ਤਾਰ ਕਰੇ ਕਿਉਂਕਿ ਉਸ ਨੇ ਹਵਾਲਾ ਕਾਰੋਬਾਰ ਕੀਤਾ ਤੇ ਗਵਾਹ ਨੂੰ ਪ੍ਰਭਾਵਿਤ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਉਧਰ ਆਮ ਆਦਮੀ ਪਾਰਟੀ ਦੇ ਰਾਜੇਂਦਰ ਗਾਰਡਨ ਤੋਂ ਵਿਧਾਇਕ ਜਰਨੈਲ ਸਿੰਘ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਪ੍ਰਧਾਨ ਮੰਤਰੀ ਨਰਿੰਦਰ ਮੋਦੀ ਤੇ ਡਾ. ਮਨਮੋਹਨ ਸਿੰਘ ਸਥਿਤੀ ਸਪਸ਼ਟ ਕਰਨ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਮੋਦੀ ਸਰਕਾਰ ਸੀ.ਬੀ.ਆਈ. ਪ੍ਰਤੀ ਨਰਮ ਕਿਉਂ ਹੈ? ਕਿਤੇ ਕਾਂਗਰਸ ਤੇ ਭਾਜਪਾ ਦਰਮਿਆਨ ਨਵੰਬਰ 1984 ਤੇ 2002 ਦੇ ਗੁਜਰਾਤ ਦੰਗਿਆਂ ਬਾਰੇ ਕੋਈ ਗੰਢਤੁੱਪ ਤਾਂ ਨਹੀਂ ਹੋ ਗਈ।

ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕੀਤੀ ਹੋਵੇਗੀ। ਜਾਂਚ ਏਜੰਸੀ ਨੇ ਕਿਹਾ ਹੈ ਕਿ ਵਰਮਾ ਵੱਲੋਂ ਲਾਏ ਗਏ ਦੋਸ਼ਾਂ ਦੀ ਪੁਸ਼ਟੀ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕੀ ਕਿਉਂਕਿ ਸੁਰਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਦੀ ਮੌਤ ਹੋ ਚੁੱਕੀ ਹੈ। ਵਰਮਾ ਨੇ ਬਿਆਨ ਵਿਚ ਖੁਲਾਸਾ ਕੀਤਾ ਹੈ ਕਿ ਟਾਈਟਲਰ ਨੇ ਕੈਨੇਡਾ ਰਹਿੰਦੀ ਆਪਣੀ ਭੈਣ ਨੂੰ ਹਵਾਲਾ ਜ਼ਰੀਏ ਪੰਜ ਕਰੋੜ ਰੁਪਏ ਭੇਜੇ ਸਨ। ਜਦੋਂ ਇਹ ਰਕਮ ਟਰਾਂਸਟ ਦੇ

ਖਾਤੇ ਵਿਚ ਪੁੱਜੀ ਤਾਂ ਇਸ ਨੂੰ ਸਬੰਧਤ ਬੈਂਕ ਨੇ ਜਾਮ ਕਰ ਦਿੱਤਾ। ਵਰਮਾ ਦਾ ਕਹਿਣਾ ਹੈ ਕਿ ਟਾਈਟਲਰ ਨਾਲ ਗੱਲਬਾਤ ਉਸ ਸਮੇਂ ਹੋਈ ਜਦੋਂ ਉਹ ਲੀਕ ਮਾਮਲੇ ਵਿਚ ਜੇਲ੍ਹ ਤੋਂ ਰਿਹਾਅ ਹੋਇਆ ਤੇ ਕਾਂਗਰਸ ਦੇ ਹਰਿਆਣਾ ਤੋਂ ਤਤਕਾਲੀ ਵਿਧਾਇਕ ਗੋਪਾਲ ਕਾਂਡਾ (ਅਗਸਤ-ਸਤੰਬਰ 2008) ਦੇ ਫਾਰਮ ਹਾਊਸ ਵੱਲ ਜਾ ਰਹੇ ਸਨ।

ਰੰਧਾਵਾ ਪਰਿਵਾਰ ਨੇ ਵਿਆਹ ਦੀ 25ਵੀਂ ਵਰ੍ਹੇਗੰਢ ਮਨਾਈ

ਡੈਲਸ, ਟੈਕਸਸ (ਹਰਜੀਤ ਢੇਸੀ): ਇਥੋਂ ਦੇ ਉਘੇ ਸਮਾਜ ਸੇਵੀ ਅਤੇ ਕਾਰੋਬਾਰੀ ਸ਼੍ਰੇਰੇ ਪੰਜਾਬ ਸਿੰਘ ਰੰਧਾਵਾ ਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਜੀਵਨ ਸਾਥਣ ਬੀਬੀ ਬਖਸ਼ੀਸ਼ ਕੌਰ ਰੰਧਾਵਾ ਨੇ ਆਪਣੇ ਵਿਆਹ ਦੀ 25ਵੀਂ ਵਰ੍ਹੇਗੰਢ ਪੰਜਾਬੀ ਭਾਈਚਾਰੇ ਦੀ ਮੌਜੂਦਗੀ ਵਿਚ ਮਨਾਈ ਜਿਸ ਵਿਚ ਸ਼ਹਿਰ ਦੀਆਂ ਪ੍ਰਮੁੱਖ ਸ਼ਖਸੀਅਤਾਂ ਨੇ ਪਹੁੰਚ ਕੇ ਰੰਧਾਵਾ ਪਰਿਵਾਰ ਨਾਲ ਖੁਸ਼ੀਆਂ ਸਾਂਝੀਆਂ ਕੀਤੀਆਂ। ਮੰਚ ਸੰਚਾਲਨ ਕਰਦਿਆਂ ਰਣਧੀਰ ਬੱਲ ਨੇ ਰੰਧਾਵਾ ਪਰਿਵਾਰ ਨੂੰ ਵਧਾਈ ਦਿੰਦਿਆਂ ਮਹਿਮਾਨਾਂ ਦਾ ਧੰਨਵਾਦ ਕੀਤਾ।

ਇਸ ਮੌਕੇ ਹਰਦੀਪ ਸਿੰਘ ਗੁਰਨਾ ਨੇ ਮਹਿਮਾਨਾਂ ਦੇ ਰੂ-ਬ-ਰੂ ਹੁੰਦਿਆਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਰੰਧਾਵਾ ਪਰਿਵਾਰ ਬੜੇ ਲੰਮੇ ਸਮੇਂ ਤੋਂ ਡੈਲਸ ਵਿਚ ਵਿਚਰ ਰਿਹਾ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸ ਪਰਿਵਾਰ ਦੇ ਸਥਾਨਕ ਪੰਜਾਬੀ ਭਾਈਚਾਰੇ ਨਾਲ ਨਿੱਘੇ ਸਬੰਧ ਹਨ। ਪਰਿਵਾਰ ਹਮੇਸ਼ਾ ਸਾਂਝੇ ਕੰਮਾਂ ਵਿਚ ਮੋਹਰੀ ਰੋਲ ਅਦਾ ਕਰਦਾ ਆ ਰਿਹਾ ਹੈ, ਚਾਹੇ ਉਹ ਧਾਰਮਿਕ ਹੋਣ, ਸਭਿਆਚਾਰਕ ਜਾਂ ਰਾਜਨੀਤੀਕ, ਰੰਧਾਵਾ ਪਰਿਵਾਰ ਨੇ ਵਧ ਚੜ੍ਹ ਕੇ ਮਾਲੀ ਮਦਦ ਕੀਤੀ ਹੈ। ਸ਼੍ਰੇਰੇ ਪੰਜਾਬ ਸਿੰਘ ਰੰਧਾਵਾ ਆਪਣੇ ਸਮੇਂ ਦਾ ਵਧੀਆ ਕਬੱਡੀ ਖਿਡਾਰੀ ਹੋਣ ਕਰਕੇ ਇਥੋਂ ਦੀ ਕਬੱਡੀ ਟੀਮ ਨੂੰ ਵੀ ਉਤਸ਼ਾਹਿਤ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਜ਼ਿਕਰਯੋਗ ਹੈ ਕਿ ਪੰਜਾਬੀ ਐਸੋਸੀਏਸ਼ਨ 'ਹੱਸਦਾ ਪੰਜਾਬ' ਨੂੰ ਸੰਗਠਨ ਕਰਨ ਅਤੇ ਡੀ ਐਫ ਡਬਲਿਊ ਇੰਟਰਨੈਸ਼ਨਲ ਸਪੋਰਟਸ ਕਲੱਬ ਨੂੰ ਬਣਾਉਣ ਵਿਚ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਵੱਡਾ ਯੋਗਦਾਨ ਹੈ।

ਇਸ ਮੌਕੇ ਮਹਿਮਾਨਾਂ ਨੇ ਖੂਬ ਗਿੱਧਾ ਤੇ ਭੰਗੜਾ ਪਾਇਆ। ਜਸ਼ਨ ਦੇਰ ਰਾਤ ਤੱਕ ਚਲਦੇ ਰਹੇ। ਸਭ ਨੇ ਰੰਧਾਵਾ ਪਰਿਵਾਰ ਨੂੰ ਸ਼ੁਭ ਕਾਮਨਾਵਾਂ ਦਿੱਤੀਆਂ।

ਭਾਈ ਕਾਹਨ ਸਿੰਘ ਨਾਭਾ ਦੀ ਯਾਦ ਵਿਚ ਸਮਾਗਮ

ਇਕ ਰਿਪੋਰਟ

ਸ਼ਿਕਾਗੋ (ਬਿਊਰੋ): 'ਅਮੈਰਿਕਨ ਸਿੱਖ ਕਮਿਊਨਿਟੀ' ਵੱਲੋਂ ਇਥੇ ਪੈਲਾਟਾਈਨ ਪਬਲਿਕ ਲਾਇਬਰੇਰੀ ਵਿਚ ਸਿੱਖ ਵਿਦਵਾਨ ਮਰਹੂਮ ਭਾਈ ਕਾਹਨ ਸਿੰਘ ਨਾਭਾ ਬਾਰੇ ਸੈਮੀਨਾਰ ਕਰਵਾਇਆ ਗਿਆ ਜਿਸ ਵਿਚ ਸਿੱਖੀ ਅਤੇ ਪੰਜਾਬੀ ਭਾਸ਼ਾ ਦੀ ਪ੍ਰਫੁੱਲਤ ਲਈ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਦੇਣ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਹੋਰ ਕਾਰਜਾਂ ਬਾਰੇ ਵਿਸਥਾਰ ਸਹਿਤ ਚਰਚਾ ਹੋਈ।

ਸੈਮੀਨਾਰ ਦੇ ਪ੍ਰਬੰਧਕ ਸ. ਠਾਕਰ ਸਿੰਘ

ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਕੁਝ ਸਾਲ ਪਹਿਲਾਂ ਉਹ ਡਬਲਿਊ.ਡੀ.ਬੀ.ਐਮ. ਰੇਡੀਓ ਸ਼ਿਕਾਗੋ ਸੁਣ ਰਹੇ ਸਨ, ਰੇਡੀਓ ਉੱਤੇ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਵਿਸ਼ਿਆਂ 'ਤੇ ਚਰਚਾ ਚੱਲ ਰਹੀ ਸੀ। ਉਸ ਦਿਨ ਫਾਰਸੀ ਦੇ ਕਿਸੇ ਸ਼ਬਦ ਬਾਰੇ ਚਰਚਾ ਹੋ ਰਹੀ ਸੀ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਭਾਈ ਕਾਹਨ ਸਿੰਘ ਨਾਭਾ ਦੇ ਮਹਾਨ ਕੋਸ਼ ਵਿੱਚੋਂ ਸ਼ਬਦ ਲੱਭਿਆ ਤੇ ਰੇਡੀਓ ਸਟੇਸ਼ਨ ਨੂੰ ਫੋਨ ਕਰ ਦਿੱਤਾ, ਉਤਰ ਬਿਲਕੁਲ ਸਹੀ ਸੀ। ਮਹਾਨ ਕੋਸ਼ ਵਿੱਚੋਂ ਤਕਰੀਬਨ

ਜਦੋਂ ਭਾਈ ਨਾਭਾ ਨੇ ਮਹਾਨ ਕੋਸ਼ ਉੱਤੇ ਕੰਮ ਅਰੰਭ ਕੀਤਾ, ਤਾਂ ਕਾਸੀ ਦੇ ਕੁਝ ਪੰਡਿਤ ਉਨ੍ਹਾਂ ਕੋਲ ਆਏ ਅਤੇ ਮਹਾਨ ਕੋਸ਼ ਬਾਰੇ ਪੁੱਛਿਆ। ਭਾਈ ਨਾਭਾ ਨੇ ਇਸ ਦਾ ਮਹਾਤਮ ਸਮਝਾਉਣ ਲਈ 'ਏਕ ਓਕਾਰ' ਦੀ ਵਿਆਖਿਆ ਅਰੰਭ ਕਰ ਦਿੱਤੀ। ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਇਹ ਵਿਆਖਿਆ 18 ਦਿਨ ਤੱਕ ਚੱਲੀ। ਭਾਈ ਜ਼ਖ਼ਮੀ ਨੇ ਆਖਿਆ ਕਿ ਗੁਰਬਾਣੀ ਨੂੰ ਸਮਝਣ ਲਈ ਮਹਾਨ ਕੋਸ਼ ਨੂੰ ਵਾਚਣਾ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ। ਇਸ ਵਿਚ ਸ਼ਬਦਾਂ ਦੇ ਅਰਥ ਤਾਂ ਹਨ ਹੀ, ਪਿਛੋਕੜ ਬਾਰੇ ਵੀ ਜਾਣਕਾਰੀ ਮਿਲ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਜਿਹੜੇ ਕਥਾਵਾਚਕ ਮਹਾਨ ਕੋਸ਼ ਨਹੀਂ ਵਾਚਦੇ, ਉਹ ਗੁਰਬਾਣੀ ਦੀ ਤਹਿ ਤੱਕ ਪੁੱਜਣ ਵਿਚ ਅਸਮਰੱਥ ਰਹਿੰਦੇ ਹਨ।

ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਭਾਈ ਨਾਭਾ ਨੇ 12 ਅੱਖਰੀ ਦੀ ਵੀ ਵਿਆਖਿਆ ਕੀਤੀ, ਇਸ ਦਾ ਭਾਵ ਵਿਅਕਤ ਨੂੰ 12 ਵੱਖਰੇ ਵੱਖਰੇ ਢੰਗਾਂ ਨਾਲ ਉਚਾਰਨਾ ਹੈ। ਡਿੱਗੀ, ਸ਼ਾਖਤਾ ਵਰਗੀਆਂ ਭਾਸ਼ਾਵਾਂ ਜਿਹੜੀਆਂ ਹੁਣ ਲੋਪ ਹੋ ਰਹੀਆਂ ਹਨ ਤੇ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਵਿਚ ਸ਼ਾਮਲ ਹਨ, ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਵਿਆਖਿਆ ਮਹਾਨ ਕੋਸ਼ ਵਿਚ ਮਿਲ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਜਦੋਂ ਮੈਕਸ ਆਰਥਰ ਮੈਕਾਲਿਫ ਨੇ 'ਦਿ ਸਿੱਖ ਰਿਲੀਜ਼ਨ' ਨਾਂ ਦੀ ਕਿਤਾਬ ਲਿਖਣੀ ਸੀ ਤਾਂ ਨਾਭਾ ਰਿਆਸਤ ਦੇ ਰਾਜੇ ਵੱਲੋਂ ਭਾਈ ਨਾਭਾ ਨੂੰ ਮੈਕਾਲਿਫ ਨੂੰ ਪੰਜਾਬੀ ਸਿਖਾਉਣ ਇੰਗਲੈਂਡ ਭੇਜਿਆ ਗਿਆ ਜਿੱਥੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਮੈਕਾਲਿਫ ਦੀ ਕਿਤਾਬ ਦੀਆਂ ਗਲਤੀਆਂ ਵੀ ਠੀਕ ਕੀਤੀਆਂ। ਬਾਅਦ ਵਿਚ ਮੈਕਾਲਿਫ ਨੇ ਕਿਤਾਬ ਦਾ ਕਾਪੀ ਰਾਈਟ ਭਾਈ ਨਾਭਾ ਨੂੰ ਹੀ ਦੇ ਦਿੱਤਾ।

ਸੈਮੀਨਾਰ ਵਿਚ ਉਚੇਚੇ ਸ਼ਾਮਲ ਹੋਏ ਡਾ. ਗੁਰਬਚਨ ਸਿੰਘ ਬਚਨ ਨੇ ਭਾਈ ਨਾਭਾ ਦੇ ਗਿਆਨ ਖਜ਼ਾਨੇ ਬਾਰੇ ਗੱਲਾਂ ਕਰਦਿਆਂ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਭਾਈ ਨਾਭਾ ਨੂੰ ਕਈ ਭਾਸ਼ਾਵਾਂ ਦਾ ਗਿਆਨ ਸੀ। ਫਾਰਸੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਮੌਲਵੀ ਤੋਂ ਸਿੱਖੀ ਸੀ। 1880ਵਿਆਂ ਵਿਚ ਜਦੋਂ ਹਿੰਦੂ ਲੋਕ ਸਿੱਖ ਮੁੰਡਿਆਂ ਨੂੰ ਹਿੰਦੂਵਾਦ ਵੱਲ ਖਿੱਚ ਰਹੇ ਸਨ, ਤਾਂ ਸਿੰਘ ਸਭਾ ਅੰਦੋਲਨ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋਇਆ। ਭਾਈ ਨਾਭਾ ਇਸ ਅੰਦੋਲਨ ਦੇ ਸਰਗਰਮ ਮੈਂਬਰ ਬਣ ਗਏ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਸਰਗਰਮੀ

ਕਰ ਕੇ ਹੀ ਸ੍ਰੀ ਹਰਮੰਦਰ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਅੰਦਰ ਅਤੇ ਆਲੇ ਦੁਆਲੇ ਸਥਾਪਤ ਕੀਤੇ ਗਏ ਬੁੱਤ ਹਟਾ ਦਿੱਤੇ ਗਏ ਸਨ। ਸਿੱਖ ਮੈਰਿਜ ਐਕਟ ਵਿਚ ਵੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਅਹਿਮ ਭੂਮਿਕਾ ਨਿਭਾਈ। ਡਾ. ਬਚਨ ਨੇ ਭਾਈ ਨਾਭਾ ਦੀਆਂ ਕਿਤਾਬਾਂ ਬਾਰੇ ਚਰਚਾ ਕਰਦਿਆਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਇਨ੍ਹਾਂ ਕਿਤਾਬਾਂ ਨੂੰ ਪੜ੍ਹਨਾ ਅਤੇ ਸਮਝਣਾ ਬੜਾ ਸੌਖਾ ਹੈ। ਭਾਈ ਨਾਭਾ ਨੇ ਸਦਾ ਵਿਹਾਰਕ ਜੀਵਨ ਨੂੰ ਤਰਜੀਹ ਦਿੱਤੀ। ਉਨ੍ਹਾਂ

ਵਿਆਹ ਕੀਤਾ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਸਿਰਫ ਸਿੱਖੀ ਬਾਰੇ ਹੀ ਨਹੀਂ ਲਿਖਿਆ, ਸਗੋਂ ਹਿੰਦੂ ਗ੍ਰੰਥਾਂ ਬਾਰੇ ਵੀ ਟਿੱਪਣੀਆਂ ਕੀਤੀਆਂ। ਸੰਗੀਤ ਅਤੇ ਸ਼ਾਇਰੀ ਦਾ ਵੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਬੜਾ ਗਿਆਨ ਸੀ।

ਪ੍ਰੋ. (ਸੇਵਾਮੁਕਤ) ਕੁਲਵੰਤ ਸਿੰਘ ਹੁੰਦਲ ਨੇ ਭਾਈ ਨਾਭਾ ਦੇ ਹਵਾਲੇ ਨਾਲ 'ਨਾਮ' ਨੂੰ ਸਮਝਣ ਅਤੇ 'ਸ਼ਬਦ' ਦੇ ਅਰਥ ਦੇ ਮਹੱਤਵ ਬਾਰੇ ਗੱਲਾਂ ਕੀਤੀਆਂ। ਸੈਮੀਨਾਰ ਨੂੰ ਸ. ਕੁਲਦੀਪ ਸਿੰਘ ਮੱਕਤ ਅਤੇ ਡਾ. ਜਗਜੀਤ ਸਿੰਘ ਤੇਜੀ ਤੋਂ

ਬਸਾਤੀ ਨੇ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਭਾਈ ਕਾਹਨ ਸਿੰਘ ਨਾਭਾ ਦਾ ਤਿਆਰ ਕੀਤਾ ਮਹਾਨ ਕੋਸ਼ (ਸਿੱਖ ਇਨਸਾਈਕਲੋਪੀਡੀਆ) ਇਕ ਅਨਮੋਲ ਖਜ਼ਾਨਾ ਹੈ ਜਿਸ ਵਿਚ 64 ਹਜ਼ਾਰ ਤੋਂ ਵੀ ਵੱਧ ਸ਼ਬਦਾਂ ਦੇ ਹਵਾਲੇ ਹਨ। ਇਸ ਵੱਡੇ ਕਾਰਜ ਨੂੰ ਨੇਪਰੇ ਚਾੜ੍ਹਨ ਲਈ 14 ਸਾਲ ਲੱਗੇ ਅਤੇ ਅਗਾਂਹ ਇਸ ਨੂੰ ਛਾਪਣ ਉੱਤੇ ਵੀ ਢਾਈ ਸਾਲ ਲੱਗ ਗਏ। ਇਹ ਮਹਾਨ ਕੋਸ਼ ਹੁਣ ਹੋਰ ਵੀ ਭਾਸ਼ਾਵਾਂ ਵਿਚ ਅਨੁਵਾਦ ਹੋ ਚੁੱਕਾ ਹੈ। ਇਹੀ ਨਹੀਂ, ਭਾਈ ਨਾਭਾ ਨੇ 25 ਹੋਰ ਕਿਤਾਬਾਂ ਅਤੇ ਸਫ਼ਰਨਾਮਾ ਵੀ ਲਿਖਿਆ ਜਿਹੜਾ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਪੋਤ-ਨੂੰਹ ਰਸ਼ਪਾਲ ਕੌਰ ਸਿੰਘ ਦੇ ਯਤਨਾਂ ਸਦਕਾ ਪੰਜਾਬੀ ਪਾਠਕਾਂ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਆਇਆ। ਭਾਈ ਨਾਭਾ ਨੇ ਭਾਵੇਂ ਰਸਮੀ ਸਕੂਲੀ ਸਿੱਖਿਆ ਹਾਸਲ ਨਹੀਂ ਸੀ ਕੀਤੀ, ਪਰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਰਚਨਾਵਾਂ ਬਦਲੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਡੀ.ਲਿਟ. ਦੀ ਉਪਾਧੀ ਨਾਲ ਨਿਵਾਜਿਆ ਗਿਆ।

ਸੈਮੀਨਾਰ ਦੌਰਾਨ ਭਾਈ ਮਨਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਸ਼ਿਕਾਗੋ ਨੇ ਮਹਾਨ ਕੋਸ਼ ਦੀ ਪ੍ਰਸ਼ੰਸਾ ਕਰਦਿਆਂ

ਹਰ ਸ਼ਬਦ ਅਤੇ ਇਸ ਦੀ ਵਿਆਖਿਆ ਮਿਲ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਭਾਈ ਨਾਭਾ ਮਹਿਜ਼ 10 ਸਾਲ ਦੇ ਸਨ, ਜਦੋਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਅਤੇ ਦਸਮ ਗ੍ਰੰਥ ਦਾ ਪਾਠ ਅਰੰਭ ਦਿੱਤਾ ਸੀ। ਇਸ ਲਗਨ ਕਰ ਕੇ ਹੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਹੋਰ ਧਰਮਾਂ ਦੇ ਗ੍ਰੰਥਾਂ ਦਾ ਮੁਤਾਲਾ ਵੀ ਕੀਤਾ ਅਤੇ ਇਸ ਵਿਚੋਂ ਹੀ 'ਹਮ ਹਿੰਦੂ ਨਹੀਂ' ਵਰਗੀ ਕਿਤਾਬ ਨਿਕਲੀ। ਹਿੰਦੂ ਲਗਾਤਾਰ ਦਾਅਵਾ ਕਰ ਰਹੇ ਸਨ ਕਿ ਸਿੱਖ, ਹਿੰਦੂ ਧਰਮ ਦਾ ਹੀ ਹਿੱਸਾ ਹਨ, ਪਰ ਭਾਈ ਨਾਭਾ ਨੇ ਇਸ ਕਿਤਾਬ ਵਿਚ ਸਪਸ਼ਟ ਕੀਤਾ ਕਿ ਸਿੱਖ, ਹਿੰਦੂ ਧਰਮ ਤੋਂ ਕਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਵੱਖਰੇ ਹਨ। ਉਝ ਵੀ ਇਸ ਕਿਤਾਬ ਦਾ ਹਿੰਦੂ ਧਰਮ ਨਾਲ ਕੋਈ ਵਿਰੋਧ ਨਹੀਂ ਹੈ, ਸਗੋਂ ਇਸ ਵਿਚ ਤਾਂ ਦੱਸਿਆ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਦਾ ਫਲਸਫ਼ਾ, ਹਿੰਦੂ ਧਰਮ ਤੋਂ ਕਿੰਨਾ ਵੱਖਰਾ ਹੈ। ਇਹ ਕਿਤਾਬ ਛਪਣ ਕਾਰਨ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਨੌਕਰੀ ਜਾਂਦੀ ਲੱਗੀ, ਪਰ ਉਹ ਆਪਣੇ ਵਿਚਾਰਾਂ 'ਤੇ ਕਾਇਮ ਰਹੇ।

ਭਾਈ ਸੁਰਜੀਤ ਸਿੰਘ ਜ਼ਖ਼ਮੀ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ

ਨੇ ਆਪਣੇ ਪੁੱਤਰ ਭਗਵੰਤ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਅੰਤਰ-ਨਸਲੀ ਵਿਆਹ ਕਰਵਾਉਣ ਦੀ ਵੀ ਆਗਿਆ ਦਿੱਤੀ ਅਤੇ ਆਪਣੀ ਵਿਧਵਾ ਭਤੀਜੀ ਦਾ ਮੁੜ

ਦਿਲਾਵਾ ਪੈਲਾਟਾਈਨ ਲਾਇਬਰੇਰੀ ਦੇ ਨਵ-ਨਿਯੁਕਤ ਬੋਰਡ ਮੈਂਬਰ ਡਾ. ਹਾਲ ਸਨਾਈਡਰ ਨੇ ਵੀ ਸੰਬੋਧਨ ਕੀਤਾ।

Freeway Travel Inc

ਸਸਤੀਆਂ ਟਿਕਟਾਂ, ਖਰਾ ਸੌਦਾ, ਬਿਹਤਰ ਸਰਵਿਸ

Call Raju

Tel: 773-973-0200

Fax: 773-973-0557

2542 W Devon Ave. Chicago IL 60659

H K TRANSPORT INC

Division of HK Incorporated

1401 West Ray St, Indianapolis, IN 46221

Ph: 317-408-3211, web: www.hktransportinc.com

ਓਨਰ ਅਪਰੇਟਰਾਂ ਅਤੇ ਡਰਾਈਵਰਾਂ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ

ਸਾਰੀਆਂ 48 ਸਟੇਟਾਂ ਲਈ, ਡਰਾਈ ਫਰੇਟ, 100% ਨੋ ਟੱਚ, ਬਰੈਂਡ ਨਿਊ ਟਰੱਕ/ਟਰੇਲਰ, ਡਾਇਰੈਕਟ ਡਿਪੋਜ਼ਿਟ, ਮੈਡੀਕਲ ਸਹੂਲਤਾਂ ਅਤੇ 5000 ਡਾਲਰ ਸਾਈਨ-ਇਨ ਬੋਨਸ

ਓਨਰ ਅਪਰੇਟਰਾਂ ਲਈ

- *92% ਫਲੈਟ ਡਿਸਪੈਚ
- *30 ਸੈਂਟ/ਗੈਲਨ ਤੱਕ ਫਿਊਲ ਡਿਸਕਾਊਂਟ
- *ਬਰੈਂਡ ਨਿਊ ਟਰੇਲਰ
- *ਨੈਸ਼ਨਲ ਟਾਇਰ ਰਿਬੇਟ ਪ੍ਰੋਗਰਾਮ

ਡਰਾਈਵਰਾਂ ਲਈ

- *48 ਸੈਂਟ ਤੱਕ ਪ੍ਰਤੀ ਮੀਲ
- *95% ਲੋਡ ਯਾਰਡ 'ਚ ਹੁੱਕ ਐਂਡ ਡਰਾਪ
- *ਵਧੀਆ ਅਤੇ ਸਾਫ ਸੁਥਰੇ ਟਰੱਕ

ਡਰਾਈਵਰਾਂ ਅਤੇ ਓਨਰ ਅਪਰੇਟਰਾਂ ਲਈ ਡਾਇਰੈਕਟ ਡਿਪਾਜ਼ਿਟ ਅਤੇ ਵੀਕਲੀ ਪੇਅ

ਲੋੜੀਂਦੀ ਯੋਗਤਾ:

- ਕਲਾਸ ਏ ਸੀ ਡੀ ਐਲ ਅਤੇ ਸਾਫ-ਸੁਥਰਾ ਰਿਕਾਰਡ ਹੋਵੇ
- ਉਮਰ ਘੱਟੋ ਘੱਟ 23 ਸਾਲ
- ਘੱਟੋ ਘੱਟ 2 ਸਾਲ ਦਾ ਓ ਟੀ ਆਰ ਅਤੇ ਕੁਲ 5 ਸਾਲ ਦਾ ਤਸਦੀਕਯੋਗ ਤਜਰਬਾ ਹੋਵੇ।

ਤੁਸੀਂ ਸਾਡੇ 'ਲੀਜ਼ ਟੂ ਬਾਈ' ਪ੍ਰੋਗਰਾਮ ਦਾ ਲਾਭ ਵੀ ਉਠਾ ਸਕਦੇ ਹੋ

ਡਾਇਰੈਕਟ ਡਿਪਾਜ਼ਿਟ ਅਤੇ ਪੰਪ 'ਤੇ ਫਿਊਲ ਰਿਬੇਟ

ਸੰਪਰਕ ਕਰੋ: ਫੋਨ 317-408-3211

ਜਾਂ ਵੈਬ ਸਾਈਟ www.hktransportinc.com 'ਤੇ ਅਰਜੀ ਭਰੋ

Syan Video Production, Inc.

ਵਿਆਹ-ਸ਼ਾਦੀ ਹੋਵੇ, ਖੁਸ਼ੀ ਦਾ ਕੋਈ ਵੀ ਮੌਕਾ ਜਾਂ ਫਿਰ ਜਾਦਗਾਰੀ ਪਲ-ਆਪਣੀਆਂ ਯਾਦਾਂ ਨੂੰ ਬਿਹਤਰੀਨ ਤਰੀਕੇ ਨਾਲ ਸਾਂਭਣ ਲਈ ਸੇਵਾ ਦਾ ਮੌਕਾ ਦਿਓ

ਮਿਸ਼ੀਗਨ, ਇੰਡੀਆਨਾ, ਇਲੀਨਾਏ, ਓਹਾਇਓ, ਆਇਓਆ

Professional HD Video & Digital Photo Production

Multiple Camera shooting/Digital Still Photography (with flush mount album)

Live Video Display With Large Screens

DJ Service with Laser Lights

ਰਾਜਿੰਦਰ ਸਿੰਘ

Call Toll Free:

1-800-RAJ-SYAN

(with 17 years Experienced)

Call: 734-261-0936

734-890-1767

e-mail: raj@syانvideo.com

visit at: www.syanvideo.com

ਪੰਜਾਬ ਕਾਂਗਰਸ ਦਾ ਕਲੇਸ਼ ਬਿਲੇ ਲਾਉਣ ਲਈ ਮਸ਼ਕਾਂ ਤੇਜ਼

ਨਵੀਂ ਦਿੱਲੀ: ਪੰਜਾਬ ਕਾਂਗਰਸ ਵਿਚ ਪ੍ਰਧਾਨਗੀ ਨੂੰ ਲੈ ਕੇ ਚੱਲ ਰਹੇ ਕਲੇਸ਼ ਨੂੰ ਕਿਸੇ ਬੰਨ੍ਹੇ ਲਾਉਣ ਲਈ ਪਾਰਟੀ ਹਾਈਕਮਾਨ ਨੇ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ਾਂ ਤੇਜ਼ ਕਰ ਦਿੱਤੀਆਂ ਹਨ। ਹਾਈਕਮਾਨ ਨੇ ਮਸਲੇ ਦੇ ਹੱਲ ਲਈ ਸੂਬਾਈ ਲੀਡਰਸ਼ਿਪ ਨਾਲ ਮੁਲਾਕਾਤਾਂ ਦਾ ਦੌਰ ਫਿਰ ਤੋਂ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਹੈ। ਕਾਂਗਰਸ ਉਪ ਪ੍ਰਧਾਨ ਰਾਹੁਲ ਗਾਂਧੀ ਵੱਲੋਂ ਪ੍ਰਦੇਸ਼ ਪ੍ਰਧਾਨ ਪ੍ਰਤਾਪ ਸਿੰਘ ਬਾਜਵਾ ਤੇ ਪੰਜਾਬ ਮਾਮਲਿਆਂ ਦੇ ਇੰਚਾਰਜ ਸ਼ਕੀਲ ਅਹਿਮਦ ਨਾਲ ਮੁਲਾਕਾਤ ਪਿੱਛੋਂ ਕੈਪਟਨ ਅਮਰਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਨੇ ਪਾਰਟੀ ਦੀ ਕੌਮੀ ਪ੍ਰਧਾਨ ਸੋਨੀਆ ਗਾਂਧੀ ਨਾਲ ਮੁਲਾਕਾਤ ਕੀਤੀ ਹੈ। ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਸਾਬਕਾ ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਨੂੰ ਸੋਨੀਆ ਤੇ ਰਾਹੁਲ ਪਹਿਲੀ ਵਾਰ ਇਕੱਠੇ ਮਿਲੇ ਹਨ। ਦਿੱਲੀ ਵਿਚ ਗਾਂਧੀ ਪਰਿਵਾਰ ਦੀ ਰਿਹਾਇਸ਼ 10 ਜਨਪਥ ਉਤੇ ਹੋਈ ਬੈਠਕ ਦੌਰਾਨ ਅਮਰਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਨੇ ਪੰਜਾਬ ਕਾਂਗਰਸ ਅੰਦਰ ਚੱਲ ਰਹੀ ਖਾਨਾਜੰਗੀ, ਪਾਰਟੀ ਨੂੰ ਅਕਾਲੀ-ਭਾਜਪਾ ਗੱਠਜੋੜ ਦੇ ਟਾਕਰੇ ਉਤੇ ਲਿਆਉਣ ਤੇ ਲੀਡਰਸ਼ਿਪ ਨੂੰ ਲੈ ਕੇ ਪਏ ਰੱਫਤ ਬਾਰੇ ਗੱਲ ਕੀਤੀ।

ਉਨ੍ਹਾਂ ਆਪਣੇ ਕਰੀਬੀ ਲਾਲ ਸਿੰਘ ਜਾਂ ਪੰਜਾਬ ਵਿਧਾਨ ਸਭਾ ਵਿਚ ਵਿਰੋਧੀ ਧਿਰ ਦੇ ਆਗੂ ਤੇ ਅਬੋਹਰ ਤੋਂ ਵਿਧਾਇਕ ਸੁਨੀਲ ਜਾਖਤ ਨੂੰ ਪੰਜਾਬ ਪ੍ਰਦੇਸ਼ ਕਾਂਗਰਸ ਦੀ ਕਮਾਂਡ ਸੌਂਪਣ ਦੀ ਮੰਗ ਕੀਤੀ। ਸੂਤਰਾਂ ਮੁਤਾਬਕ ਰਵਨੀਤ ਸਿੰਘ ਬਿੱਟੂ ਤੇ ਅੰਬਿਕਾ ਸੋਨੀ ਦੇ ਨਾਂ ਵੀ ਕਾਂਗਰਸ ਪ੍ਰਧਾਨ ਦੇ ਅਹੁਦੇ ਲਈ ਉਭਰੇ ਹਨ। ਕੈਪਟਨ ਅਮਰਿੰਦਰ

ਹਾਈਕਮਾਨ ਵੱਲੋਂ ਸੂਬਾਈ ਲੀਡਰਸ਼ਿਪ ਨਾਲ ਮੁਲਾਕਾਤਾਂ ਦਾ ਦੌਰ

ਸਿੰਘ ਪੰਜਾਬ ਕਾਂਗਰਸ ਦੀ ਪ੍ਰਧਾਨਗੀ ਤੇ ਹੋਰ ਮੁੱਦਿਆਂ ਨੂੰ ਹੁਣੇ ਹੀ ਸੁਲਝਾਉਣਾ ਚਾਹੁੰਦੇ ਹਨ ਤਾਂ ਜੋ ਪਾਰਟੀ 2017 ਦੀਆਂ ਵਿਧਾਨ ਸਭਾ ਚੋਣਾਂ ਦੀ ਸਮਾਂ ਰਹਿੰਦੇ ਤਿਆਰੀ ਕਰ ਸਕੇ। ਕਾਂਗਰਸ ਪੰਜਾਬ ਵਿਚ ਪਿਛਲੀਆਂ ਦੋ ਵਿਧਾਨ ਸਭਾ ਚੋਣਾਂ ਅਕਾਲੀ-ਭਾਜਪਾ ਗੱਠਜੋੜ ਤੋਂ ਹਾਰ ਚੁੱਕੀ ਹੈ ਤੇ ਹੁਣ ਸੂਬੇ ਵਿਚ ਤੀਜੀ ਧਿਰ ਆਮ ਆਦਮੀ ਪਾਰਟੀ ਵੀ ਚਾਰ ਸੰਸਦ ਮੈਂਬਰਾਂ ਨਾਲ ਕਾਂਗਰਸ ਦੇ ਬਰਾਬਰ ਆਣ ਖੜ੍ਹੀ ਹੈ। ਕਾਂਗਰਸ ਨੂੰ ਅਕਾਲੀ ਤੇ ਭਾਜਪਾ ਵਰਕਰਾਂ ਵਿਚਾਲੇ ਵਧ ਰਹੀ ਦੂਰੀ ਦਾ ਲਾਹਾ ਮਿਲਣ ਦੀ ਉਮੀਦ ਹੈ। ਪਿਛਲੇ ਦਿਨੀਂ ਕਾਂਗਰਸ ਦੇ ਸੂਬਾਈ ਪ੍ਰਧਾਨ ਪ੍ਰਤਾਪ ਸਿੰਘ ਬਾਜਵਾ

ਨੇ ਰਾਹੁਲ ਗਾਂਧੀ ਨਾਲ ਦਿੱਲੀ ਵਿਚ ਮੁਲਾਕਾਤ ਕਰਕੇ ਪੰਜਾਬ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਮੁੱਦੇ ਵਿਚਾਰੇ ਸਨ। ਰਾਹੁਲ ਗਾਂਧੀ ਨੇ ਸ੍ਰੀ ਬਾਜਵਾ ਨੂੰ ਬਾਪੜਾ ਦਿੰਦਿਆਂ ਪੰਜਾਬ ਕਾਂਗਰਸ ਵੱਲੋਂ ਦੇ ਅਕਤੂਬਰ ਨੂੰ ਸ਼ੁਰੂ ਕੀਤੀ ਜਾਣ ਵਾਲੀ ਪੈਦਲ ਯਾਤਰਾ ਵਿਚ ਆਉਣ ਦਾ ਵਾਅਦਾ ਕੀਤਾ ਸੀ। ਪੰਜਾਬ ਪ੍ਰਧਾਨ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕਰ ਰਿਹਾ ਹੈ ਕਿ ਕਾਂਗਰਸ ਦੇ ਰਿਵਾਇਤੀ ਗੜ੍ਹ ਰਹੇ ਦਲਿਤ ਤੇ ਗ਼ਰੀਬ ਤਬਕੇ ਦੇ ਵੋਟ ਬੈਂਕ ਨੂੰ ਪਾਰਟੀ ਨਾਲ ਜੋੜਿਆ ਜਾਵੇ। ਸ੍ਰੀ ਬਾਜਵਾ ਨੇ ਦਿੱਲੀ ਫੇਰੀ ਦੌਰਾਨ ਰਾਹੁਲ ਨਾਲ ਆਪਣੀ ਲੀਡਰਸ਼ਿਪ ਹੇਠ ਕੀਤੇ ਗਏ ਪ੍ਰੋਗਰਾਮ ਤੇ ਜੂਨ ਦੇ ਸ਼ੁਰੂ ਵਿਚ ਆਰੰਭੇ ਗਏ ਪ੍ਰੋਗਰਾਮ ਬਾਰੇ ਵੀ ਚਰਚਾ

ਬਾਜਵਾ ਨੂੰ ਰਾਹੁਲ ਦਾ ਬਾਪੜਾ

ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ: ਪੰਜਾਬ ਪ੍ਰਦੇਸ਼ ਕਾਂਗਰਸ ਦੇ ਪ੍ਰਧਾਨ ਪ੍ਰਤਾਪ ਸਿੰਘ ਬਾਜਵਾ ਨੇ ਦਾਅਵਾ ਕੀਤਾ ਹੈ ਕਿ ਕਾਂਗਰਸ ਪਾਰਟੀ ਦੇ ਮੀਤ ਪ੍ਰਧਾਨ ਰਾਹੁਲ ਗਾਂਧੀ ਨੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਬਾਪੜਾ ਦਿੰਦਿਆਂ ਸੂਬੇ ਵਿਚ ਕੀਤੀ ਜਾਣ ਵਾਲੀ ਪੈਦਲ ਯਾਤਰਾ ਵਿਚ ਸ਼ਿਰਕਤ ਕਰਨ ਦਾ ਭਰੋਸਾ ਦਿੱਤਾ ਹੈ। ਸ੍ਰੀ ਬਾਜਵਾ ਦਾ ਕਹਿਣਾ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਬੀਤੇ ਦਿਨੀਂ ਕਾਂਗਰਸ ਦੇ ਮੀਤ ਪ੍ਰਧਾਨ ਨੂੰ ਦਿੱਲੀ ਵਿਚ ਮਿਲੇ ਸਨ। ਇਸ ਮੁਲਾਕਾਤ ਦੌਰਾਨ ਉਨ੍ਹਾਂ ਰਾਹੁਲ ਗਾਂਧੀ ਨੂੰ ਪ੍ਰਦੇਸ਼ ਕਾਂਗਰਸ ਵੱਲੋਂ ਅਕਾਲੀ ਭਾਜਪਾ ਸਰਕਾਰ ਖ਼ਿਲਾਫ਼ ਲੋਕਾਂ ਤੇ ਖਾਸਕਰ ਕਰਕੇ ਦਲਿਤਾਂ ਨੂੰ ਜਾਗਰੂਕ ਤੇ ਪਾਰਟੀ ਨਾਲ ਜੋੜਨ ਲਈ ਕੀਤੀ ਜਾ ਰਹੀ ਪੈਦਲ ਯਾਤਰਾ ਦੀ ਜਾਣਕਾਰੀ ਦਿੱਤੀ ਸੀ, ਜਿਸ ਮਗਰੋਂ ਰਾਹੁਲ ਨੇ ਦੋ ਅਕਤੂਬਰ ਨੂੰ ਯਾਤਰਾ ਵਿਚ ਸ਼ਾਮਲ ਹੋਣ ਦਾ ਭਰੋਸਾ ਦਿੱਤਾ ਹੈ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾਅਵਾ ਕੀਤਾ ਕਿ ਮੀਤ ਪ੍ਰਧਾਨ ਨੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਪਿੱਠ ਬਾਪੜੀ ਹੈ ਤੇ ਉਹ ਯਾਤਰਾ ਦੇ ਪ੍ਰੋਗਰਾਮ ਨੂੰ ਅਮਲੀ ਰੂਪ ਦੇਣ ਵਿਚ ਲੱਗ ਗਏ ਹਨ।

ਕੀਤੀ ਸੀ। ਦੱਸਣਯੋਗ ਹੈ ਕਿ ਸ੍ਰੀ ਬਾਜਵਾ ਨੇ ਸ੍ਰੀ ਹਰਗੋਬਿੰਦਪੁਰ ਤੋਂ ਦੋ ਜੂਨ ਨੂੰ ਪਾਰਟੀ ਨੂੰ ਹੇਠਲੀਆਂ ਸਫਾਂ ਤੱਕ ਮਜ਼ਬੂਤ ਕਰਨ ਲਈ ਮੁਹਿੰਮ ਸ਼ੁਰੂ ਕੀਤੀ ਹੋਈ ਹੈ, ਜੋ 28 ਸਤੰਬਰ ਤੱਕ ਜਾਰੀ ਰਹੇਗੀ।

ਕੈਪਟਨ ਦੀ ਸੀਨੀਅਰ ਆਗੂਆਂ ਨਾਲ ਬੈਠਕ ਉਪਰ ਕਾਂਗਰਸੀਆਂ ਦੀ ਪਿਛਲੇ ਦਿਨਾਂ ਤੋਂ ਨਜ਼ਰ ਟਿਕੀ ਹੋਈ ਸੀ ਕਿਉਂਕਿ ਬਾਜਵਾ ਦੀ ਦਿੱਲੀ ਫੇਰੀ ਨਾਲ ਕਾਂਗਰਸੀ ਸਫਾਂ ਅੰਦਰ ਹਲਚਲ ਪੈਦਾ ਹੋ ਗਈ ਸੀ। ਇਹ ਮੀਟਿੰਗ ਪਹਿਲਾਂ ਪੰਜ ਜੂਨ ਨੂੰ ਹੋਣ ਦੀ ਚਰਚਾ ਸੀ ਪਰ ਇਸ ਦੇ ਤਿੰਨ ਦਿਨ ਪਛੜਨ ਪਿੱਛੇ ਹਾਈਕਮਾਂਡ ਵੱਲੋਂ ਪਾਰਟੀ ਪ੍ਰਧਾਨ ਬਦਲਣ ਲਈ ਸੋਚ ਵਿਚਾਰ ਕਰਨਾ ਦੱਸਿਆ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਪਾਰਟੀ ਦੇ ਪੰਜਾਬ ਮਾਮਲਿਆਂ ਦੇ ਇੰਚਾਰਜ ਸ਼ਕੀਲ ਅਹਿਮਦ ਨੇ ਵੀ ਸੂਬਾਈ

ਲੀਡਰਸ਼ਿਪ ਨਾਲ ਮੁਲਾਕਾਤਾਂ ਕੀਤੀਆਂ ਸਨ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਵੱਲੋਂ ਰਾਹੁਲ ਨਾਲ ਪੰਜਾਬ ਕਾਂਗਰਸ ਬਾਰੇ ਚਰਚਾ ਕੀਤੀ ਜਾ ਚੁੱਕੀ ਹੈ। ਹਾਈਕਮਾਨ ਨਾਲ ਕੈਪਟਨ ਦੀ ਬੈਠਕ ਬਾਰੇ ਪਾਰਟੀ ਦੇ ਜਨਰਲ ਸਕੱਤਰ ਸ਼ਕੀਲ ਅਹਿਮਦ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਮੀਟਿੰਗ ਵਿਚ ਵਿਚਾਰੇ ਗਏ ਮੁੱਦਿਆਂ ਬਾਰੇ ਪੁੱਛਤਾ ਜਾਣਕਾਰੀ ਨਹੀਂ ਹੈ ਪਰ ਪਾਰਟੀ ਵਰਕਰਾਂ ਦੀਆਂ ਭਾਵਨਾਵਾਂ ਉਤੇ ਵਿਚਾਰ ਵਟਾਂਦਰਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੋਵੇਗਾ। ਇਸ ਬੈਠਕ ਨੂੰ ਪਾਰਟੀ ਦੀ ਪੰਜਾਬ ਇਕਾਈ ਵਿਚ ਤਬਦੀਲੀ ਵਜੋਂ ਦੇਖਣ ਬਾਰੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਉਹ ਇਸ ਬਾਰੇ ਹਾਲੇ ਕੁਝ ਨਹੀਂ ਕਹਿ ਸਕਦੇ। ਸੂਤਰਾਂ ਨੇ ਸੰਕੇਤ ਦਿੱਤਾ ਹੈ ਕਿ ਸ੍ਰੀ ਬਾਜਵਾ ਤੋਂ ਪ੍ਰਧਾਨਗੀ ਖੁੱਸ ਸਕਦੀ ਹੈ ਪਰ ਇਸ ਤਬਦੀਲੀ ਦੇ ਸਮਾਂ ਬਾਰੇ ਪਤਾ ਨਹੀਂ ਲੱਗ ਸਕਿਆ ਹੈ।

‘ਆਪ’ ਵੱਲੋਂ ਪੰਜਾਬ ‘ਚ ਪੈਰਾਂ ਸਿਰ ਹੋਣ ਲਈ ਮੁਹਿੰਮ

ਨਵੀਂ ਦਿੱਲੀ: ਪਿਛਲੀਆਂ ਦਿੱਲੀ ਵਿਧਾਨ ਸਭਾ ਚੋਣਾਂ ਦੌਰਾਨ ਕਾਂਗਰਸ ਦਾ ਸਫਾਇਆ ਤੇ ਭਾਜਪਾ ਨੂੰ ਮਹਿਜ਼ ਤਿੰਨ ਸੀਟਾਂ ਤੱਕ ਪਹੁੰਚਾ ਕੇ ਭਾਰੀ ਬਹੁਮਤ ਨਾਲ ਦਿੱਲੀ ਫਤਿਹ ਕਰਨ ਵਾਲੀ ਆਮ ਆਦਮੀ ਪਾਰਟੀ ਨੇ ਜਿਸ ਰਣਨੀਤੀ ਨਾਲ ਕਾਂਗਰਸ ਤੇ ਭਾਜਪਾ ਨੂੰ ਦਿੱਲੀ ਵਿਚ ਚਿੱਤ ਕੀਤਾ ਸੀ ਹੁਣ ਉਸੇ ਰਣਨੀਤੀ ਤਹਿਤ ਵਰ੍ਹਾ 2017 ਵਿਚ ਹੋਣ ਵਾਲੀਆਂ ਪੰਜਾਬ ਵਿਧਾਨ ਸਭਾ ਚੋਣਾਂ ਵਿਚ ਉਤਰਨ ਦੀ ਤਿਆਰੀ ਕਰ ਰਹੀ ਹੈ।

ਲੋਕ ਸਭਾ ਚੋਣਾਂ ਦੌਰਾਨ ਵੀ ‘ਆਪ’ ਦੇ ਚਾਰ ਉਮੀਦਵਾਰਾਂ ਨੂੰ ਪੰਜਾਬ ਵਿਚੋਂ ਜਿੱਤ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋਈ ਸੀ ਤੇ ਹੁਣ ਵਰ੍ਹਾ 2017 ਦੀਆਂ ਪੰਜਾਬ ਵਿਧਾਨ ਸਭਾ ਚੋਣਾਂ ਦੀ ਤਿਆਰੀਆਂ ਦੇ ਮੱਦੇਨਜ਼ਰ ਹੀ ‘ਆਪ’ ਨੇ ਪੰਜਾਬ ਵਿਚ ਸੰਗਠਨ ਨੂੰ ਮਜ਼ਬੂਤ ਕਰਨ ਦੇ ਉਪਰਾਲੇ ਤੇਜ਼ ਕਰ ਦਿੱਤੇ ਹਨ। ਸੂਤਰਾਂ

ਮੁਤਾਬਕ ਪੰਜਾਬ ਵਿਚ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਰਣਨੀਤੀ ਤਹਿਤ ਪਾਰਟੀ ਦੇ ਪੱਧਰ ਉਤੇ ਕੰਮ ਕਰ ਰਹੀ ਹੈ। ਇਕ ਪਾਸੇ ਰਾਜਨੀਤਿਕ ਵਿਸ਼ਲੇਸ਼ਣ ਕੀਤਾ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ ਜਦ ਕਿ ਦੂਜੇ ਪਾਸੇ ਸੰਗਠਨ ਨੂੰ ਖੜ੍ਹਾ ਕਰਨ ਦਾ ਕੰਮ ਕੀਤਾ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ।

ਮਿਲੀ ਜਾਣਕਾਰੀ ਮੁਤਾਬਕ ਪਹਿਲੇ ਪੱਧਰ ਦਾ ਕੰਮ ਬਹੁਤ ਹੀ ਪ੍ਰਭਾਵੀ ਢੰਗ ਨਾਲ ਚੱਲ ਰਿਹਾ ਹੈ ਤੇ ਸੰਗਠਨ ਨੂੰ ਖੜ੍ਹਾ ਕਰਨ ਲਈ ਪੰਜਾਬ ਵਿਚ ਵਿਧਾਨ ਸਭਾ ਪੱਧਰ ਦਾ ਅਧਿਐਨ ਕਰਵਾਇਆ ਗਿਆ ਹੈ। ਬੀਤੇ ਦਿਨੀਂ ਹੀ ਆਮ ਆਦਮੀ ਪਾਰਟੀ ਦੇ ਯੂਵਾ ਚਿਹਰੇ ਦੁਰਗੇਸ਼ ਪਾਠਕ ਦੀ ਅਗਵਾਈ ਵਿਚ ਇਕ ਟੀਮ ਪੰਜਾਬ ਭੇਜੀ ਗਈ ਸੀ ਜਿਸ ਨੇ ਹਰ ਨੁਕਤੇ ਨੂੰ ਲੈ ਕੇ ਪੰਜਾਬ ਨੂੰ ਨੇੜਿਉਂ ਹੋ ਕੇ ਸਮਝਣ ਦਾ ਯਤਨ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਇਸ ਟੀਮ ਨੇ ਪੰਜਾਬ ਦੇ 117 ਵਿਧਾਨ ਸਭਾ ਹਲਕਿਆਂ ਦਾ

ਦੌਰਾ ਕੀਤਾ। ਦੁਰਗੇਸ਼ ਪਾਠਕ ਮੁਤਾਬਕ ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਦੌਰੇ ਦੀ ਰਿਪੋਰਟ ਤਿਆਰ ਕਰਕੇ ਪਾਰਟੀ ਨੂੰ ਸੌਂਪ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਹੈ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਇਹ ਵੀ ਦਾਅਵਾ ਕੀਤਾ ਕਿ ਪੰਜਾਬ ਦੀ ਹਾਲਤ ਬਹੁਤ ਹੀ ਖਰਾਬ ਹੋ ਚੁੱਕੀ ਹੈ। ਨਸ਼ਾ ਬਹੁਤ ਵੱਡੀ ਸਮੱਸਿਆ ਬਣ ਚੁੱਕਾ ਹੈ, ਕੌਮਕਾਜ ਠੱਪ ਹੋ ਚੁੱਕਾ ਹਨ, ਇਸ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਖੇਤੀ ਦੀ ਮਾਤੀ ਦੁਰਦਸ਼ਾ ਤੇ ਭ੍ਰਿਸ਼ਟਾਚਾਰ ਵੀ ਅਹਿਮ ਮੁੱਦੇ ਹਨ। ਦੁਰਗੇਸ਼ ਪਾਠਕ ਨੇ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਸਾਡੀ ਟੀਮ ਨੇ ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਲੋਕਾਂ ਨਾਲ ਮਿਲ ਕੇ ਹਰ ਮੁੱਦੇ ਉਤੇ ਗੱਲ ਬਾਤ ਕੀਤੀ ਤੇ ਇਹ ਵੀ ਪੁੱਛਿਆ ਕਿ ਸਰਕਾਰ ਤੋਂ ਜਨਤਾ ਦੀਆਂ ਕੀ ਉਮੀਦਾਂ ਹਨ ਤੇ ਉਹ ਕਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀ ਸਰਕਾਰ ਚਾਹੁੰਦੀ ਹੈ, ਇਸ ਦੇ ਨਾਲ ਹੀ ਹਰ ਵਿਧਾਨ ਸਭਾ ਖੇਤਰ ਦੀ ਸਮੱਸਿਆ ਬਾਰੇ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਧਿਆਨ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ।

ਸਦੀਕ ਵੱਲੋਂ ਚੋਣ ਰੱਦ ਕਰਨ ਦੇ ਫੈਸਲੇ ਨੂੰ ਸੁਪਰੀਮ ਕੋਰਟ ਵਿਚ ਚੁਣੌਤੀ

ਤਪਾ ਮੰਡੀ: ਹਲਕਾ ਭਦੌੜ (ਰਿਜ਼ਵਾ) ਦੇ ਵਿਧਾਇਕ ਤੇ ਪੰਜਾਬੀ ਗਾਇਕ ਮੁਹੰਮਦ ਸਦੀਕ ਨੇ ਪੰਜਾਬ ਤੇ ਹਰਿਆਣਾ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਵੱਲੋਂ ਦਰਬਾਰਾ ਸਿੰਘ ਗੁਰੂ ਦੇ ਹੱਕ ਵਿਚ ਕੀਤੇ ਗਏ ਫੈਸਲੇ ਨੂੰ ਸੁਪਰੀਮ ਕੋਰਟ ਵਿਚ ਚੁਣੌਤੀ ਦਿੱਤੀ ਹੈ। ਮੁਹੰਮਦ ਸਦੀਕ ਨੇ ਹਾਈਕੋਰਟ ਦੇ ਫੈਸਲੇ ਦੀ ਨਜ਼ਰਸਾਨੀ ਲਈ 28 ਮਈ ਨੂੰ ਆਪਣਾ ਕੇਸ ਸੁਪਰੀਮ ਕੋਰਟ ਵਿਚ ਦਾਖ਼ਲ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਤੇ ਵਿਧਾਇਕੀ ਦੀ ਬਰਕਰਾਰੀ ਲਈ 29 ਮਈ ਨੂੰ ਰਸੀਦ ਵਿਧਾਨ ਸਭਾ ਦੇ ਸਪੀਕਰ ਨੂੰ ਸੌਂਪ ਦਿੱਤੀ ਸੀ। ਮੁਹੰਮਦ ਸਦੀਕ ਦੀ ਅਪੀਲ ਦਾਖ਼ਲ ਹੋਣ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਦਰਬਾਰਾ ਸਿੰਘ ਗੁਰੂ ਨੇ ਆਪਣੇ ਵਕੀਲ ਰਾਹੀਂ ਸੁਪਰੀਮ ਕੋਰਟ ਵਿਚ ਅਰਜ਼ੀ ਪਾਈ

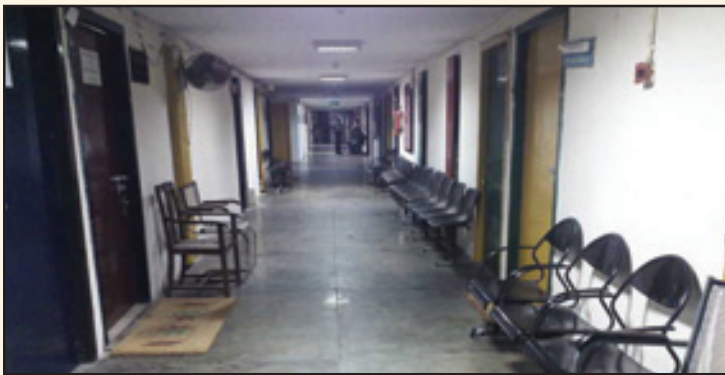
ਹੋਈ ਸੀ ਤਾਂ ਜੋ ਸਦੀਕ ਨੂੰ ਇਸ ਕੇਸ ਵਿਚ ਸਟੇਅ ਨਾ ਮਿਲ ਸਕੇ। ਦਰਬਾਰਾ ਸਿੰਘ ਗੁਰੂ ਦੇ ਵਕੀਲ ਨੇ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਸੱਤ ਅਪਰੈਲ 2015 ਤੋਂ ਭਦੌੜ (ਰਿਜ਼ਵਾ) ਦੇ ਵਿਧਾਇਕ ਦੀ ਸੀਟ ਖਾਲੀ ਹੈ। 2012 ਦੀਆਂ ਹੋਈਆਂ ਵਿਧਾਨ ਸਭਾ ਚੋਣਾਂ ਸਮੇਂ ਕਾਂਗਰਸ ਪਾਰਟੀ ਦੀ ਟਿਕਟ ਉਤੇ ਮੁਹੰਮਦ ਸਦੀਕ ਜੇਤੂ ਕਰਾਰ ਦਿੱਤੇ ਗਏ ਸਨ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਜਾਤੀ ਨੂੰ ਚੁਣੌਤੀ ਦੇ ਕੇ ਗੁਰੂ ਨੇ ਇਹ ਚੋਣ ਰੱਦ ਕਰਵਾ ਦਿੱਤੀ ਸੀ। ਉਧਰ ਮੁਹੰਮਦ ਸਦੀਕ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਹਾਈਕੋਰਟ ਦੇ ਫੈਸਲੇ ਦੀ ਨਜ਼ਰਸਾਨੀ ਲਈ ਸੁਪਰੀਮ ਕੋਰਟ ਵਿਚ ਅਪੀਲ ਦਾਇਰ ਕਰ ਦਿੱਤੀ ਹੈ।

ਗਰਮੀਆਂ ਦੀਆਂ ਛੁੱਟੀਆਂ ਕੱਟਣ ਗਈ ਪੰਜਾਬ ਸਰਕਾਰ

ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ: ਪੰਜਾਬ ਸਰਕਾਰ ਗਰਮੀਆਂ ਦੀਆਂ ਛੁੱਟੀਆਂ ਮਨਾ ਰਹੀ ਹੈ। ਉਪ ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਸੁਖਬੀਰ ਸਿੰਘ ਬਾਦਲ ਵਿਦੇਸ਼ੀ ਦੌਰੇ ਉਤੇ ਹਨ। ਉਂਜ ਵੀ ਉਪ ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਸਰਕਾਰੀ ਗਤੀਵਿਧੀਆਂ ਦਫ਼ਤਰ ਦੀ ਥਾਂ ਆਪਣੇ ਘਰੋਂ ਚਲਾਉਣ ਨੂੰ ਤਰਜੀਹ ਦਿੰਦੇ ਹਨ। ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਸਿੰਘ ਬਾਦਲ ਕਈ ਮਹੀਨਿਆਂ ਤੋਂ ਸੰਗਤ ਦਰਸ਼ਨ ਪ੍ਰੋਗਰਾਮਾਂ ਵਿਚ ਅਜਿਹੇ ਉਲਝੇ ਹਨ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਦਫ਼ਤਰ ਵਿਚ ਆਉਣ ਦਾ ਮੌਕਾ ਬਹੁਤ ਘੱਟ ਮਿਲਿਆ ਹੈ। ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਤੇ ਉਪ ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਦੀ ਗੈਰਮੌਜੂਦਗੀ ਵਿਚ ਹੋਰਨਾਂ ਮੰਤਰੀਆਂ ਦੇ ਆਪਣੇ ਦਫ਼ਤਰਾਂ ਵਿਚ ਬੈਠਣ ਦਾ ਸਵਾਲ ਹੀ ਪੈਦਾ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ। ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਨੇ ਸਰਕਾਰ ਦਾ ਪ੍ਰਸ਼ਾਸਕੀ ਕੰਮ ਲੀਹ ਉਤੇ ਲਿਆਉਣ ਲਈ ਮੰਤਰੀਆਂ ਨੂੰ ਹਫ਼ਤੇ ਦੇ ਪਹਿਲੇ ਤਿੰਨ ਦਿਨ ਸੋਮਵਾਰ, ਮੰਗਲਵਾਰ ਤੇ ਬੁੱਧਵਾਰ ਦਫ਼ਤਰ ਵਿਚ ਹਾਜ਼ਰ ਰਹਿਣਾ ਯਕੀਨੀ ਬਣਾਉਣ ਦੇ ਨਿਰਦੇਸ਼ ਹੀ ਨਹੀਂ ਸਨ ਦਿੱਤੇ ਸਗੋਂ ਮੰਤਰੀਆਂ ਸਮੇਤ ਅਫ਼ਸਰਾਂ ਦੀ ਹਾਜ਼ਰੀ ਚੈਕ ਕਰਕੇ ਲੋਕਾਂ ਵਿਚ ਇਹ ਸੰਦੇਸ਼ ਦੇਣ ਦਾ ਯਤਨ ਕੀਤਾ ਸੀ ਕਿ ਸਰਕਾਰ ਜਨਤਾ ਲਈ ਹਾਜ਼ਰ ਹੈ। ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਦੀਆਂ ਇਨ੍ਹਾਂ ਪਹਿਲਕਦਮੀਆਂ ਇਕ ਸਾਲ ਦੇ ਸਮੇਂ ਅੰਦਰ ਹੀ ਦਮ ਤੋੜ ਗਈਆਂ ਹਨ। ਇਕ ਸਾਲ ਦੇ ਸਮੇਂ ਦੌਰਾਨ ਸਕੱਤਰੇਤ ਵਿਚ ਕਈ ਵਾਰੀ ਮਹੀਨਿਆਂ ਰੋਣਕਾਂ ਗਾਇਬ ਰਹੀਆਂ ਹਨ।

ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਦਫ਼ਤਰ ਦੇ ਇਕ ਅਧਿਕਾਰੀ ਦਾ ਕਹਿਣਾ ਹੈ ਕਿ ਸ. ਬਾਦਲ ਨੇ ਭਾਵੇਂ ਹਫ਼ਤੇ ਵਿਚ ਪਹਿਲੇ ਤਿੰਨ ਦਿਨ ਦਫ਼ਤਰ ਅੰਦਰ ਮੌਜੂਦ

ਸਿਵਲ ਸਕੱਤਰੇਤ ਵਿਚ ਨਾ ਅਫ਼ਸਰ, ਨਾ ਮੰਤਰੀ

ਰਹਿਣਾ ਯਕੀਨੀ ਬਣਾਉਣ ਦੇ ਯਤਨ ਕੀਤੇ ਹਨ ਪਰ ਰੁਝੇਵੇਂ ਅਜਿਹੇ ਹੁੰਦੇ ਹਨ ਤੇ ਦਫ਼ਤਰ ਲਈ ਸਮਾਂ ਨਹੀਂ ਬਚਦਾ ਫਿਰ ਵੀ ਉਹ ਹਫ਼ਤੇ ਵਿਚ ਇਕ ਦਿਨ ਆਪਣੇ ਦਫ਼ਤਰ ਜ਼ਰੂਰ ਬੈਠਦੇ ਹਨ। ਹੋਰਨਾਂ ਮੰਤਰੀਆਂ ਦੀ ਲਗਾਤਾਰ ਗੈਰਹਾਜ਼ਰੀ ਸਬੰਧੀ ਇਸ ਅਧਿਕਾਰੀ ਨੇ ਕੋਈ ਵੀ ਟਿੱਪਣੀ ਕਰਨ ਤੋਂ ਨਾਂਹ ਕਰ ਦਿੱਤੀ। ਸਕੱਤਰੇਤ ਤੋਂ ਹਾਸਲ ਜਾਣਕਾਰੀ ਮੁਤਾਬਕ ਜ਼ਿਆਦਾਤਰ ਮੰਤਰੀ ਦੋ-ਦੋ ਹਫ਼ਤਿਆਂ ਤੋਂ ਦਫ਼ਤਰ ਵਿਚ ਨਹੀਂ ਆਏ। ਮੁੱਖ ਸੰਸਦੀ ਸਕੱਤਰ ਤਾਂ ਕਈ-ਕਈ ਮਹੀਨਿਆਂ ਬਾਅਦ ਆਪਣੇ ਦਫ਼ਤਰ ਦੀ ਫੇਰੀ ਪਾਉਂਦੇ ਹਨ। ਦਫ਼ਤਰੀ ਅਮਲਾ ਵਿਹਲਾ ਬੈਠਾ ਹੈ। ਮੰਤਰੀਆਂ ਵੱਲੋਂ ਆਮ ਤੌਰ ਉਤੇ ਆਪਣੇ ਘਰਾਂ ਤੋਂ ਹੀ ਕੰਮ

ਚਲਾਇਆ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਸੂਤਰਾਂ ਦਾ ਦੱਸਣਾ ਹੈ ਕਿ ਮੰਤਰੀਆਂ ਵੱਲੋਂ ਅਫ਼ਸਰਾਂ ਨਾਲ ਮੀਟਿੰਗਾਂ ਵੀ ਆਪਣੇ ਘਰਾਂ ਵਿਚ ਹੀ ਕੀਤੀਆਂ ਜਾਂਦੀਆਂ ਹਨ। ਇਹ ਵੀ ਮੰਨਿਆ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ ਕਿ ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ, ਉਪ ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਤੇ ਮੰਤਰੀਆਂ ਵੱਲੋਂ ਦਫ਼ਤਰਾਂ ਤੋਂ ਮੂੰਹ ਫੇਰ ਲੈਣ ਕਾਰਨ ਅਫ਼ਸਰ ਵੀ ਘੱਟ ਹੀ ਆਉਂਦੇ ਹਨ। ਇਕ ਮੰਤਰੀ ਦਾ ਕਹਿਣਾ ਸੀ ਕਿ ਕੋਈ ਕੰਮ ਤਾਂ ਹੈ ਨਹੀਂ, ਦਫ਼ਤਰਾਂ ਵਿਚ ਆ ਕੇ ਕੀ ਕਰਨੈ। ਮਾਲੀ ਤੰਗੀ ਕਾਰਨ ਕਿਸੇ ਵੀ ਵਿਭਾਗ ਨੂੰ ਕੋਈ ਪੈਸਾ ਜਾਰੀ ਨਹੀਂ ਹੋ ਰਿਹਾ। ਮੁੱਖ ਸਕੱਤਰ ਸਰਵੇਸ਼ ਕੋਸ਼ਲ ਨੇ ਅਫ਼ਸਰਾਂ ਦੀ ਹਾਜ਼ਰੀ ਯਕੀਨੀ ਬਣਾਉਣ ਲਈ ਛਾਪਿਆਂ ਦੀ ਮੁਹਿੰਮ ਸ਼ੁਰੂ ਕੀਤੀ ਸੀ। ਇਹ ਮੁਹਿੰਮ ਵੀ ਬੇਅਸਰ ਹੋ ਗਈ ਹੈ।

ਮੰਤਰੀਆਂ ਤੇ ਅਫ਼ਸਰਾਂ ਨੂੰ ਸਰਫੇ ਦੀਆਂ ਹਦਾਇਤਾਂ

ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ: ਪੰਜਾਬ ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਮਾਲੀ ਸੰਕਟ ਕਾਰਨ ਸਾਲ 2015-16 ਦੌਰਾਨ ਸਰਕਾਰੀ ਖਰਚਿਆਂ ਵਿਚ ਕਿਫਾਇਤ ਕਰਨ ਬਾਰੇ ਹਦਾਇਤਾਂ ਜਾਰੀ ਕੀਤੀਆਂ ਹਨ। ਇਹ ਹਦਾਇਤਾਂ ਅਰਧ ਸਰਕਾਰੀ ਅਦਾਰਿਆਂ, ਮੰਤਰੀਆਂ ਤੇ ਉਚ ਅਧਿਕਾਰੀਆਂ ਉਤੇ ਵੀ ਲਾਗੂ ਹੋਣਗੀਆਂ। ਸਾਰੇ ਵਿਭਾਗ ਮੁਖੀਆਂ, ਡਵੀਜ਼ਨਾਂ ਦੇ ਕਮਿਸ਼ਨਰਾਂ, ਸਮੂਹ ਡਿਪਟੀ ਕਮਿਸ਼ਨਰਾਂ, ਜ਼ਿਲ੍ਹਾ ਤੇ ਸੈਸ਼ਨ ਜੱਜਾਂ ਤੇ ਪੰਜਾਬ ਤੇ ਹਰਿਆਣਾ ਹਾਈਕੋਰਟ ਦੇ ਰਜਿਸਟਰਾਰ ਨੂੰ ਜਾਰੀ ਪੱਤਰ ਰਾਹੀਂ ਕਿਹਾ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਆਮਦਨ ਦੇ ਸੀਮਤ ਸਾਧਨ ਤੇ ਸਰਕਾਰ ਦੇ ਖਰਚਿਆਂ ਵਿਚ ਸੰਤੁਲਨ ਬਣਾ ਕੇ ਰੱਖਣ ਲਈ ਇਨ੍ਹਾਂ ਹਦਾਇਤਾਂ ਦੀ ਪਾਲਣਾ ਕੀਤੀ ਜਾਵੇ। ਸਰਕਾਰੀ ਬੁਲਾਰੇ ਨੇ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਕਿਸੇ ਵੀ ਵਿਭਾਗ ਵੱਲੋਂ ਕਿਸੇ ਵੀ ਹਾਲਤ ਵਿਚ ਬਜਟ ਉਪਬੰਧ ਤੋਂ ਜ਼ਿਆਦਾ ਖਰਚਾ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕੇਗਾ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਚਾਲੂ ਮਾਲੀ ਸਾਲ ਦੌਰਾਨ ਪੰਜ ਤਾਰਾ ਜਾਂ ਇਸ ਤੋਂ ਉੱਪਰ ਦੇ ਹੋਟਲਾਂ ਵਿਚ ਮੀਟਿੰਗ/ਕਾਨਫਰੰਸਾਂ ਕਰਨ ਉਤੇ ਪਾਬੰਦੀ ਲਾਈ ਗਈ ਹੈ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਜਿਹੜੇ ਮੰਤਰੀਆਂ ਤੇ ਅਧਿਕਾਰੀਆਂ ਕੋਲ ਇਕ ਤੋਂ ਵੱਧ ਦਫ਼ਤਰਾਂ ਦਾ ਚਾਰਜ ਹੈ, ਉਹ ਸਿਰਫ ਇਕ ਗੱਡੀ ਦੀ ਹੀ ਵਰਤੋਂ ਕਰ ਸਕਣਗੇ। ਹਦਾਇਤਾਂ ਅਨੁਸਾਰ ਬਾਕੀ ਗੱਡੀਆਂ ਦੀ ਨਾ ਤਾਂ ਵਰਤੋਂ ਕੀਤੀ ਜਾਵੇ ਤੇ ਨਾ ਹੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਲਈ ਬਜਟ ਦੀ ਮੰਗ ਕੀਤੀ ਜਾਵੇ।

ਭਗਵੰਤ ਮਾਨ ਨੇ ਕੇਂਦਰ ਕੋਲ ਉਠਾਇਆ ਪੰਜਾਬ ਨੂੰ ਮਾਲੀ ਰਾਹਤ ਦਾ ਮੁੱਦਾ

ਸੰਗਰੂਰ: ਸੰਗਰੂਰ ਤੋਂ ਆਮ ਆਦਮੀ ਪਾਰਟੀ ਦੇ ਸੰਸਦ ਮੈਂਬਰ ਭਗਵੰਤ ਮਾਨ ਨੇ ਦੇਸ਼ ਦੇ ਵਿੱਤ ਮੰਤਰੀ ਅਰੁਣ ਜੇਤਲੀ ਨਾਲ ਮੁਲਾਕਾਤ ਕਰਕੇ ਜਿਥੇ ਪੰਜਾਬ ਲਈ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਆਰਥਿਕ ਪੈਕੇਜ ਦੀ ਮੰਗ ਕੀਤੀ ਹੈ ਉਥੇ ਕੇਂਦਰ ਤੋਂ ਪੰਜਾਬ ਲਈ ਆਉਂਦੇ ਫੰਡਾਂ ਦੀ ਸਹੀ ਵਰਤੋਂ ਨੂੰ ਯਕੀਨੀ ਬਣਾਉਣ ਲਈ ਆਖਿਆ ਹੈ। ਸੰਸਦ ਮੈਂਬਰ ਭਗਵੰਤ ਮਾਨ ਨੇ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਕੇਂਦਰੀ ਵਿੱਤ ਮੰਤਰੀ ਅਰੁਣ ਜੇਤਲੀ ਅੱਗੇ ਪੰਜਾਬ ਦੀ ਕਿਸਾਨੀ ਦੀ ਹੋ ਰਹੀ ਦੁਰਦਸ਼ਾ ਦਾ ਮੁੱਦਾ ਉਠਾਇਆ ਹੈ ਤੇ ਕਿਸਾਨਾਂ ਨੂੰ ਫਸਲਾਂ ਦੇ ਲਾਹੇਵੰਦ ਭਾਅ ਦੇਣ ਲਈ ਸਵਾਮੀਨਾਥਨ ਕਮਿਸ਼ਨ ਦੀ ਰਿਪੋਰਟ ਨੂੰ ਲਾਗੂ ਕਰਨ ਦੀ ਮੰਗ ਕੀਤੀ ਹੈ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਮੌਕੀ, ਸੋਇਆਬੀਨ, ਬਾਜਰਾ ਆਦਿ ਲਈ ਵੀ ਘੱਟੋ ਘੱਟ ਸਮਰਥਨ ਮੁੱਲ ਦਾ ਐਲਾਨ ਕਰਨ ਦੀ ਮੰਗ ਵੀ ਉਠਾਈ ਹੈ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਕੇਂਦਰੀ ਮੰਤਰੀ ਨਾਲ ਕਿਸਾਨਾਂ ਨੂੰ ਯੂਰੀਆ ਖਾਦ ਤੇ ਡੀਜ਼ਲ ਉਤੇ ਮਿਲਦੀ ਸਬਸਿਡੀ ਨੂੰ ਸਿੱਧੇ ਕਿਸਾਨਾਂ ਦੇ ਬੈਂਕ ਖਾਤਿਆਂ ਵਿਚ ਜਮ੍ਹਾਂ ਕਰਨ ਬਾਰੇ ਵੀ ਵਿਚਾਰ ਹੋਇਆ ਹੈ।

ਆਪ੍ਰੇਸ਼ਨ ਬਲੂ ਸਟਾਰ ਵਿਰੁਧ ਰੋਸ ਦਿਵਸ ਮਨਾਇਆ

ਸ਼ਿਕਾਗੋ (ਬਿਊਰੋ): ਜੂਨ 1984 ਦੇ ਘੱਲੂਘਾਰੇ ਦੀ ਦੁਖਦਾਈ ਯਾਦ ਵਿਚ ਇਥੇ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਪੈਲਾਟਾਈਨ ਵਿਚ ਹੋਏ ਸਮਾਗਮ ਦੌਰਾਨ ਵੱਖ ਵੱਖ ਬੁਲਾਰਿਆਂ ਨੇ ਇਸ ਘੱਲੂਘਾਰੇ

ਦੁਖਦਾਈ ਪੰਨਿਆਂ ਨੂੰ ਫਰੋਲਿਆ। ਇਹ ਸਭ ਸੁਣ ਕੇ ਸੰਗਤਾਂ ਬੇਹਦ ਭਾਵੁਕ ਹੋ ਗਈਆਂ। ਗੁਰੂ ਘਰ ਨਾਲ ਲੰਮੇ ਸਮੇਂ ਤੋਂ ਜੁੜੇ ਮੇਜਰ ਗੁਰਚਰਨ ਸਿੰਘ ਝੱਜ ਨੇ ਆਪ੍ਰੇਸ਼ਨ ਬਲੂ ਸਟਾਰ

ਸ਼ਹੀਦੀ ਉਪਰੰਤ ਸਿੱਖ ਕੌਮ ਸੰਤ ਸਿਪਾਹੀ ਬਣਨ ਦੇ ਰਾਹ ਤੁਰੀ। ਇਸੇ ਰੀਤ ਤਹਿਤ ਸੰਤ ਜਰਨੈਲ ਸਿੰਘ ਭਿੰਡਰਾਂਵਾਲਿਆਂ ਨੇ ਸ਼ਹਾਦਤ ਦਿੱਤੀ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਸਿੱਖ ਕੌਮ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਵੱਖਰੇ ਘਰ ਪ੍ਰਤੀ ਗੰਭੀਰਤਾ ਨਾਲ ਸੋਚਣਾ ਪਵੇਗਾ। ਇਸ ਮੌਕੇ ਭਾਈ ਰਾਜਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਜਲੰਧਰ ਵਾਲਿਆਂ ਦੇ ਜਥੇ ਨੇ ਇਸ ਘੱਲੂਘਾਰੇ ਦੀ ਯਾਦ 'ਚ ਵੈਰਾਗਮਈ ਕੀਰਤਨ ਕੀਤਾ।

ਸਮਾਗਮ ਦੇ ਅਖੀਰ ਵਿਚ ਪ੍ਰਬੰਧਕ ਕਮੇਟੀ ਦੇ ਪ੍ਰਧਾਨ ਬੀਬੀ ਜਸਬੀਰ ਕੌਰ ਸਲੂਜਾ ਨੇ ਪ੍ਰਚਾਰਕਾਂ ਅਤੇ ਬੰਦੋਬਸਤੀ ਵਾਲਿਆਂ ਬੀਬੀਆਂ ਦੇ ਜਥੇ ਦਾ ਉਚੇਚਾ ਧੰਨਵਾਦ ਕੀਤਾ। ਸਾਬਕਾ ਪ੍ਰਧਾਨ ਬੀਬੀ ਸੁਖਦੇਵ ਕੌਰ ਘਮਾਣ ਨੇ ਜਥੇ ਨੂੰ ਗੁਰੂ ਘਰ ਦੀ ਤਰਫੋਂ ਸਿਰੋਪਾਈ ਦੀ ਬਖਸ਼ਿਸ਼ ਕੀਤੀ।

ਇਸੇ ਦੌਰਾਨ ਆਪ੍ਰੇਸ਼ਨ ਬਲੂ ਸਟਾਰ ਦੀ 31ਵੀਂ ਵਰ੍ਹੇਗੰਢ ਮੌਕੇ ਸ਼ਿਕਾਗੋ ਤੋਂ ਇੰਡੀਆਨਾ ਦੀਆਂ ਸੰਗਤਾਂ ਨੇ ਇਥੇ ਭਾਰਤੀ ਕੌਸਲ ਜਨਰਲ ਦੇ ਦਫਤਰ ਅੱਗੇ ਮੁਜ਼ਾਹਰਾ ਕੀਤਾ ਅਤੇ ਭਾਰਤ ਸਰਕਾਰ ਵਿਰੁਧ ਨਾਅਰੇਬਾਜ਼ੀ ਕੀਤੀ। ਕੌਸਲਖਾਨੇ ਦੇ ਅਧਿਕਾਰੀਆਂ ਵਲੋਂ ਮੁਜ਼ਾਹਰਾਕਾਰੀਆਂ ਤੋਂ ਰੋਸ ਪੱਤਰ ਲੈਣ ਲਈ ਨਾ ਆਉਣ 'ਤੇ ਮੁਜ਼ਾਹਰਾਕਾਰੀਆਂ ਵਿਚ ਭਾਰੀ ਰੋਸ ਸੀ। ਬੱਚੇ ਵੀ ਇਸ ਮੁਜ਼ਾਹਰੇ ਵਿਚ ਸ਼ਾਮਲ ਹੋਏ।

ਜੂਨ 84 ਦੇ ਘੱਲੂਘਾਰੇ ਸਬੰਧੀ ਸਮਾਗਮ

ਡੈਲਸ, ਟੈਕਸਸ (ਬਿਊਰੋ): ਸਥਾਨਕ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਸਿੰਘ ਸਭਾ, ਰਿਚਰਡਸਨ ਵਿਖੇ ਜੂਨ 1984 ਦੇ ਆਪ੍ਰੇਸ਼ਨ ਬਲੂਸਟਾਰ ਦੀ 31ਵੀਂ ਵਰ੍ਹੇਗੰਢ ਮੌਕੇ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਸਮਾਗਮ ਕਰਵਾਇਆ ਗਿਆ। ਇਸ ਸਮਾਗਮ ਵਿਚ ਵੱਡੀ ਗਿਣਤੀ ਵਿਚ

ਮਾਰੀ ਹੈ। ਨਾ ਤਾਂ ਇਸ ਦੇ ਦਰਦ ਨੂੰ ਘਟਾਇਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਨਾ ਹੀ ਭੁਲਾਇਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਭਾਈ ਹਰਜੀਤ ਸਿੰਘ ਹੋਠੀ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਆਪ੍ਰੇਸ਼ਨ ਬਲੂ ਸਟਾਰ ਦਾ ਜੋ ਦੁਖਾਂਤ ਸਿੱਖ ਕੌਮ ਨੇ ਆਪਣੇ ਤਨ, ਮਨ 'ਤੇ ਹੰਢਾਇਆ ਹੈ, ਉਸ ਨੂੰ 31

ਭਾਰਤੀ ਕੌਸਲਖਾਨੇ ਅੱਗੇ ਮੁਜ਼ਾਹਰਾ ਕਰ ਰਹੇ ਸਿੱਖ

ਦੇ ਸ਼ਹੀਦਾਂ ਨੂੰ ਸ਼ਰਧਾਂਜਲੀ ਭੇਟ ਕੀਤੀ। ਐਤਵਾਰ 7 ਜੂਨ ਨੂੰ ਅਖੰਡ ਪਾਠ ਦੇ ਭੋਗ ਉਪਰੰਤ ਸਜੇ ਦੀਵਾਨ ਵਿਚ ਸ਼ਬਦ ਕੀਰਤਨ ਉਪਰੰਤ ਬੰਦੋਬਸਤੀ ਵਾਲੀਆਂ ਬੀਬੀਆਂ ਨੇ ਢਾਡੀ ਵਾਰਾਂ ਰਾਹੀਂ ਜੂਨ 1984 ਦੇ ਦੁਖਾਂਤ ਸਮੇਤ ਸਿੱਖ ਇਤਿਹਾਸ ਦੇ

ਦੇ ਸ਼ਹੀਦਾਂ ਦੀ ਗੱਲ ਕਰਦਿਆਂ ਜਨਰਲ ਸੁਬੋਗ ਸਿੰਘ ਦਾ ਉਚੇਚਾ ਜ਼ਿਕਰ ਕੀਤਾ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਜੀਵਨੀ ਬਾਰੇ ਜਾਣਕਾਰੀ ਦਿੱਤੀ। ਬਿਕਰਮਜੀਤ ਸਿੰਘ ਨੇ ਸਿੱਖ ਇਤਿਹਾਸ ਦੇ ਪੰਨੇ ਫਰੋਲਦਿਆਂ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਕਿਵੇਂ ਗੁਰੂ ਅਰਜਨ ਦੇਵ ਜੀ ਦੀ

ਸੰਗਤਾਂ ਨੇ ਪਹੁੰਚ ਕੇ ਇਸ ਦੁਖਦਾਈ ਘੱਲੂਘਾਰੇ ਦੇ ਸ਼ਹੀਦਾਂ ਨੂੰ ਯਾਦ ਕੀਤਾ।

ਅਖੰਡ ਪਾਠ ਦੇ ਭੋਗ ਉਪਰੰਤ ਸਜੇ ਦੀਵਾਨ ਨੂੰ ਸੰਬੋਧਨ ਕਰਦਿਆਂ ਭਾਈ ਸੁਰਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਗਿੱਲ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਦਰਬਾਰ ਸਾਹਿਬ, ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਉਤੇ ਭਾਰਤੀ ਫੌਜਾਂ ਵਲੋਂ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਜੂਨ 84 ਦਾ ਹਮਲਾ ਇਤਿਹਾਸ ਦਾ ਉਹ ਕਾਂਡ ਹੈ ਜਿਸ ਨੂੰ ਕਦੇ ਵੀ ਭੁਲਾਇਆ ਨਹੀਂ ਜਾ ਸਕਦਾ। ਇਸ ਹਮਲੇ ਨੇ ਹਰ ਸਿੱਖ ਦੀ ਮਾਨਸਿਕਤਾ ਉਤੇ ਡੂੰਘੀ ਸੱਟ

ਸਾਲ ਬਾਅਦ ਵੀ ਭੁਲਾਉਣਾ ਅਸੰਭਵ ਹੈ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਇਕ ਜੋਸ਼ੀਲੀ ਕਵਿਤਾ ਵੀ ਸੰਗਤਾਂ ਨੂੰ ਸੁਣਾਈ।

ਭਾਈ ਸੰਤੋਖ ਸਿੰਘ ਨੇ ਸੰਗਤਾਂ ਨੂੰ ਸੰਬੋਧਨ ਕਰਦਿਆਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਜੂਨ 84 ਦੇ ਹਮਲੇ ਨਾਲ ਦੁਖਾਂਤ ਖਤਮ ਨਹੀਂ ਹੋਇਆ ਸਗੋਂ ਸਿੱਖਾਂ ਵਿਰੁਧ ਜ਼ੁਲਮੇਂ ਸਿਤਮ ਦਾ ਇਕ ਨਵਾਂ ਦੌਰ ਅਰੰਭ ਹੋ ਗਿਆ ਹੈ ਜਿਸ ਵਿਚ ਹਜ਼ਾਰਾਂ ਸਿੱਖ ਨੌਜਵਾਨਾਂ ਨੂੰ ਮਾਰ-ਮੁਕਾਇਆ ਗਿਆ ਹੈ। ਉਨ੍ਹਾਂ 29 ਅਪਰੈਲ 1986 ਦੇ ਦਿਨ ਨੂੰ ਚੇਤੇ ਕਰਦਿਆਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਉਸ ਦਿਨ ਪੰਥਕ ਕਮੇਟੀ ਵਲੋਂ ਖਾਲਿਸਤਾਨ ਦਾ ਐਲਾਨ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ ਅਤੇ ਸਾਨੂੰ ਆਪਣੇ ਕੌਮੀ ਘਰ ਦੀ ਮੰਜ਼ਿਲ ਵੱਲ ਲਗਾਤਾਰ ਵਧਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ।

ਹੁਣ ਆਪਣੀ ਧਰਤੀ ਉਤੇ ਵੀ ਸੁਰੱਖਿਅਤ ਨਹੀਂ ਪਰਵਾਸੀ ਪੰਜਾਬੀ

ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ: ਪਿਛਲੇ ਕੁਝ ਸਾਲਾਂ ਵਿਚ ਪਰਵਾਸੀਆਂ ਦੇ ਆਪਣੀ ਹੀ ਧਰਤੀ ਪੰਜਾਬ ਵਿਚ ਹੋਏ ਕਤਲਾਂ ਨੇ ਪਰਦੇਸੀਆਂ ਵਿਚ ਬੈਠੇ ਪੰਜਾਬੀਆਂ ਨੂੰ ਹਲੁਣ ਕੇ ਰੱਖ ਦਿੱਤਾ ਹੈ। ਕਤਲ ਦੇ ਜ਼ਿਆਦਾਤਰ ਮਾਮਲੇ ਜ਼ਮੀਨ ਜਾਇਦਾਦ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਹਨ ਤੇ ਮ੍ਰਿਤਕਾਂ ਦੇ ਪੰਜਾਬ ਰਹਿੰਦੇ ਰਿਸ਼ਤੇਦਾਰ ਹੀ ਜ਼ਿਆਦਾ ਮਾਮਲਿਆਂ ਵਿਚ ਦੋਸ਼ੀ ਨਿਕਲੇ ਹਨ। ਪੰਜਾਬ ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਪਰਵਾਸੀ ਪੰਜਾਬੀਆਂ ਦੀਆਂ ਮੁਸ਼ਕਿਲਾਂ ਦੇ ਹੱਲ ਲਈ ਐਨ.ਆਰ.ਆਈ. ਬਾਣੇ ਤੇ ਕਮਿਸ਼ਨ ਬਣਾਇਆ ਹੋਇਆ ਹੈ ਪਰ ਇਸ ਸਭ ਦੇ ਬਾਵਜੂਦ ਪਿਛਲੇ ਕੁਝ ਮਹੀਨਿਆਂ ਵਿਚ ਅਜਿਹੀਆਂ ਵਾਰਾਂਦਾਤਾਂ ਵਿਚ ਵਾਧਾ ਹੋਇਆ ਹੈ।

ਪਿਛਲੇ 5-6 ਮਹੀਨਿਆਂ ਵਿਚ ਹੀ ਤਿੰਨ ਯੂ.ਕੇ. ਵਾਸੀਆਂ ਦਾ ਕਤਲ ਹੋ ਚੁੱਕਾ ਹੈ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚ ਕਈ ਕਤਲਾਂ ਦੀਆਂ ਤਾਰਾਂ ਤਾਂ ਯੂ.ਕੇ. ਨਾਲ

ਜੁੜੀਆਂ ਹੋਈਆਂ ਹਨ। ਯੂ.ਕੇ. ਦੇ ਵਪਾਰੀ ਰਣਜੀਤ ਸਿੰਘ ਪਵਾਰ ਦਾ ਕਤਲ ਪੰਜਾਬ ਵਿਚ ਹੋਇਆ, ਜਿਸ ਵਿਚ ਗ੍ਰਿਫਤਾਰ ਕੀਤੇ ਗਏ ਸੁਖਦੇਵ ਸਿੰਘ ਨੇ ਆਪਣੇ ਮਾਮੇ ਬਲਦੇਵ ਸਿੰਘ ਦਿਓਲ ਦੇ ਕਤਲ ਵਿਚ ਵੀ ਸ਼ਾਮਲ ਹੋਣ ਦਾ ਇਕਸਾਫ ਕੀਤਾ ਹੈ ਪਰ ਬਲਦੇਵ ਸਿੰਘ ਮੁੜ ਯੂ.ਕੇ. ਪਹੁੰਚ ਗਿਆ ਹੈ। ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਬੰਗਾ ਨੇਤਾ ਪਿੰਡ ਮੱਲੂ ਸੋਢੀਆਂ ਦੀ ਯੂ.ਕੇ. ਵਾਸੀ 34 ਸਾਲਾ ਨਰਿੰਦਰ ਕੌਰ ਦਾ ਕਤਲ ਜਨਵਰੀ 2015 ਵਿਚ ਹੋਇਆ, ਜਿਸ ਵਿਚ ਵੀ ਮ੍ਰਿਤਕਾਂ ਦੇ ਪਰਿਵਾਰ ਨੇ ਦੋਸ਼ ਲਾਇਆ ਸੀ ਕਿ ਨਰਿੰਦਰ ਕੌਰ ਦੇ ਪਤੀ ਗੁਰਨਾਮ ਸਿੰਘ ਨੇ ਆਪਣੀ ਪਹਿਲੀ ਪਤਨੀ ਸਤਿੰਦਰ ਕੌਰ ਨਾਲ ਮਿਲ ਕੇ ਕਤਲ ਕੀਤਾ। ਘਟਨਾ ਪਿੱਛੋਂ ਗੁਰਨਾਮ ਸਿੰਘ ਵਾਪਸ ਇੰਗਲੈਂਡ ਆਪਣੇ ਬੱਚਿਆਂ ਤੇ ਪਹਿਲੀ ਪਤਨੀ ਸਮੇਤ ਚਲਾ ਗਿਆ ਪਰ ਪਰਿਵਾਰ ਨੂੰ

ਬਾਅਦ ਵਿਚ ਪਤਾ ਲੱਗਾ ਕਿ ਨਰਿੰਦਰ ਕੌਰ ਉਥੇ ਪਹੁੰਚੀ ਹੀ ਨਹੀਂ, ਜਿਸ ਦੀ ਕੁਝ ਦਿਨਾਂ ਬਾਅਦ ਟੋਟੇ ਕੀਤੀ ਲਾਸ਼ ਪਿੰਡ ਕਰਨਾਣਾ ਦੇ ਖੂਹ ਵਿਚੋਂ ਮਿਲੀ ਸੀ। ਇਸ ਮਾਮਲੇ ਵਿਚ ਸਥਾਨਕ ਵਾਸੀ ਜੇਲ੍ਹ ਵਿਚ ਬੰਦ ਹੈ ਪਰ ਅਜੇ ਤੱਕ ਦੋਸ਼ੀ, ਪੁਲਿਸ ਦੀ ਪਹੁੰਚ ਤੋਂ ਬਾਹਰ ਹੈ ਤੇ ਮ੍ਰਿਤਕਾਂ ਦੇ ਦੋਵੇਂ ਬੱਚੇ ਸੋਸ਼ਲ ਸਕਿਓਰਿਟੀ ਦੇ ਸਪੁਰਦ ਹਨ।

ਇਕ ਹੋਰ ਕੇਸ ਵਿਚ ਇੰਗਲੈਂਡ ਵਾਸੀ ਰਾਜਪਾਲ ਸਿੰਘ ਦਾ ਕਤਲ ਵੀ ਦਸੰਬਰ, 2014 ਵਿਚ ਹੋਇਆ ਤੇ ਇਹ ਮਾਮਲਾ ਮਾਰਚ, 2015 ਨੂੰ ਉਜਾਗਰ ਹੋਇਆ ਸੀ। ਰਾਜਪਾਲ ਨੂੰ ਕਤਲ ਕਰਕੇ ਉਸ ਦੀ ਲਾਸ਼ ਨੂੰ ਖੁਰਦ-ਬੁਰਦ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ। ਇਸ ਕਤਲ ਪਿੱਛੇ ਰਾਜਪਾਲ ਦੀ ਦੂਜੀ ਪਤਨੀ ਦਾ ਹੱਥ ਦੱਸਿਆ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਰਿਪੋਰਟਾਂ ਅਨੁਸਾਰ ਇਹ ਕਤਲ 25-26 ਦਸੰਬਰ 2014

ਦਰਮਿਆਨ ਕੀਤਾ ਗਿਆ। ਮਾਮਲੇ 'ਚ ਸਤਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਉਰਫ਼ ਵਿਪਨ (ਪੁਲਿਸ ਅਧਿਕਾਰੀ) ਤੇ ਅਮਰੀਕ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਗ੍ਰਿਫਤਾਰ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ ਪਰ ਇਸ ਮਾਮਲੇ ਵਿਚ ਰਾਜਪਾਲ ਸਿੰਘ ਦੀ ਪਤਨੀ ਦੋਸ਼ੀ ਕਲਜਿੰਦਰ ਕੌਰ ਅਜੇ ਤੱਕ ਪੁਲਿਸ ਦੀ ਪਹੁੰਚ ਤੋਂ ਬਾਹਰ ਯੂ.ਕੇ. ਵਿਚ ਹੈ। ਕੁਝ ਮਹੀਨਿਆਂ ਵਿਚ ਹੋਏ ਇਹ ਕਤਲ ਤੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਕਤਲਾਂ ਪਿੱਛੇ ਆਪਣਿਆਂ ਦੀ ਸ਼ਮੂਲੀਅਤ ਹੋਣ ਦੀ ਸ਼ੰਕਾ ਜਿਥੇ ਸਮਾਜਿਕ ਤੌਰ ਉਤੇ ਚਿੰਤਾ ਦਾ ਵਿਸ਼ਾ ਹੈ, ਉਥੇ ਹੀ ਸੁਰੱਖਿਆ ਤੇ ਭਾਰਤੀ ਨਿਆਂ ਪ੍ਰਬੰਧ ਵਿਚ ਹੋ ਰਹੀ ਦੇਰੀ ਉਤੇ ਵੀ ਸਵਾਲੀਆ ਨਿਸ਼ਾਨ ਲੱਗ ਰਹੇ ਹਨ। ਕਈ ਕੇਸਾਂ 'ਚ ਮ੍ਰਿਤਕ ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਦੇ ਪਰਿਵਾਰ ਪੈਸੇ ਦਾ ਲੈਣ-ਦੇਣ ਕਰਕੇ ਕੇਸ ਰਫਾ-ਦਫਾ ਕਰ ਦਿੰਦੇ ਹਨ। ਇੰਜ ਅਪਰਾਧੀਆਂ ਨੂੰ ਸਜ਼ਾ ਨਾ ਮਿਲਣਾ ਜੁਰਮਾਂ 'ਚ ਵਾਧਾ ਕਰਦਾ ਹੈ।

ਤਿੰਨ ਦਹਾਕੇ ਪੁਰਾਣੇ ਕੇਸ ਵਿਚ ਸਜ਼ਾ-ਏ-ਮੌਤ

ਰਿਊਸਟਨ: ਕੋਈ ਤਿੰਨ ਦਹਾਕੇ ਪਹਿਲਾਂ ਚਾਰ ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਨੂੰ ਮੌਤ ਦੇ ਘਾਟ ਉਤਾਰਨ ਵਾਲੇ 67 ਸਾਲ ਦੇ ਵਿਅਕਤੀ ਨੂੰ ਮੌਤ ਦੀ ਸਜ਼ਾ ਦੇ ਦਿੱਤੀ ਗਈ। ਲੈਸਟਰ ਲੇਰੋਇ ਬੋਵਰ ਨੂੰ ਅਕਤੂਬਰ 1983 ਵਿਚ ਸ਼ੇਰਮਾਨ ਵਿਖੇ ਗੋਲੀਬਾਰੀ ਦੇ ਮਾਮਲੇ ਵਿਚ ਮੌਤ ਦੀ ਸਜ਼ਾ ਸੁਣਾਈ ਗਈ ਸੀ। ਬੋਵਰ ਨੇ ਜਹਾਜ਼ ਖਰੀਦਣ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕੀਤੀ ਸੀ ਪਰ ਫਿਰ ਉਸ ਨੂੰ ਚੋਰੀ ਕਰ ਲਿਆ ਸੀ ਤੇ ਚਾਰ ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਨੂੰ ਮਾਰ ਮੁਕਾਇਆ ਸੀ। ਅਮਰੀਕੀ ਸੁਪਰੀਮ ਕੋਰਟ ਨੇ ਉਸ ਦੇ ਵਕੀਲਾਂ ਵੱਲੋਂ ਪਾਈ ਗਈ ਅੰਤਮ ਅਪੀਲ ਨੂੰ ਰੱਦ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਸੀ।

Personalized Service-Committed To Quality

Purchase and Refinance Your Home Loans.

Pre approval in one day, no cost, no obligation.

Conventional, ARM, Jumbo, FHA, VA, USDA & HARP Loan Programs

ਆਪਣਾ ਘਰ ਖਰੀਦਣ ਜਾਂ ਘਰ ਉਪਰ ਲੋਨ ਰੀਫਾਇਨਾਂਸ ਕਰਾਉਣ ਲਈ ਸੰਪਰਕ ਕਰੋ

AMRIK P. SINGH
Mortgage Loan Originator
NMLS # 232904

7788 N. Milwaukee Ave.
Niles, IL 60714
Ph: 847-966-6700
Fax: 847-966-6723

Illinois Residential
Mortgage Licensee.

Cell 312-608-0006

Email: asingh@candrmortgage.com
Website: www.candrmortgage.com

Sistar Mortgage

Minimizing Cost, Maximizing Investment
www.SistarMortgage.com

Balbir (Bill) Grewal, Loan Officer
Residential & Commercial Loans

(734) 330-8859 Mobile
(586) 802-7385 Fax

Balbir.Grewal@SistarMortgage.com

*Refinance up to 125% value of the house.

Loans
Available
In
Most
States!

> 100% FHA Financing > Residential (Purchase & *Refinance) > Self Employed > Cash Out Refinance > Investment Property Loans > Jumbo Loans > Commercial Property With Business or Business Only

ਇੰਡੀਆ ਕਾਲ ਕਰਨ ਲਈ ਸਭ ਤੋਂ ਵਧੀਆ ਤੇ ਭਰੋਸੇਮੰਦ ਸਰਵਿਸ

www.011india.com

- ਵਧੀਆ, ਸਾਫ਼ ਆਵਾਜ਼
- ਬਗੈਰ ਪਿੰਨ ਤੋਂ ਵਰਤੋ
- ਸਪੀਡ ਵਾਲੇ ਨੰਬਰ ਸੈਟ ਕਰੋ
- ਘਰੋਂ ਤੇ ਸੈਲ ਫੋਨ ਤੋਂ ਇਕੋ ਵੇਲੇ ਦੋ ਫੋਨ ਚੱਲ ਸਕਦੇ ਹਨ

\$25 2,800 Minutes

ਅਮਰੀਕਾ ਜਾਂ ਕੈਨੇਡਾ ਤੋਂ ਇਕੋ ਰੇਟ

ਦੁਨੀਆਂ ਦੇ ਕਿਸੇ ਫੋਨ ਵਿੱਚ ਅਸੀਂ ਪੈਸੇ ਪਾ ਸਕਦੇ ਹਾਂ

ਸਾਡੀ ਸਰਵਿਸ ਹਰ ਦੇਸ਼ ਲਈ ਵਰਤੋ।

Limited Time Offer. Restrictions & Additional Fees Apply.

800.914.1013 • 408.659.9400

ਖਾਨਾਪੂਰਤੀ ਬਣ ਕੇ ਰਹਿ ਗਈ ਹੈ ਨਸ਼ਿਆਂ ਖਿਲਾਫ ਮੁਹਿੰਮ

ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ: ਪੰਜਾਬ ਵਿਚ ਨਸ਼ਿਆਂ ਦੇ ਖਾਤਮੇ ਲਈ ਕੋਈ ਨੌਸ ਰਣਨੀਤੀ ਬਣਾਉਣ ਦੇ ਬਜਾਏ ਸੂਬਾ ਸਰਕਾਰ ਦੀ ਨਸ਼ਿਆਂ ਖਿਲਾਫ ਮੁਹਿੰਮ ਆਪਣੇ ਹੀ ਰੰਗ ਵਿਚ ਚੱਲ ਰਹੀ ਹੈ। ਪੰਜਾਬ ਪੁਲਿਸ ਨੇ ਨਸ਼ਿਆਂ ਖਿਲਾਫ ਮੁਹਿੰਮ ਦੇ ਦੂਜੇ ਪੜਾਅ ਦਾ ਐਲਾਨ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਸਿਰਫ ਇਕ ਹਫ਼ਤੇ ਅੰਦਰ 1181 ਦਰਜ ਕੀਤੇ ਮਾਮਲਿਆਂ ਵਿਚ 1243 ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਦੀ ਗ੍ਰਿਫਤਾਰੀ ਨੂੰ ਪੁਲਿਸ ਨੇ ਵੱਡੀ ਉਪਲਬਧੀ ਦੇ ਤੌਰ ਉੱਤੇ ਪੇਸ਼ ਕੀਤਾ ਹੈ।

ਪੰਜਾਬ ਪੁਲਿਸ ਦੀ ਪਹਿਲੇ ਪੜਾਅ ਵਾਲੀ ਮੁਹਿੰਮ ਵੀ ਸਵਾਲਾਂ ਵਿਚ ਘਿਰੀ ਸੀ। ਪੁਲਿਸ ਵੱਲੋਂ ਪਹਿਲੇ ਪੜਾਅ ਦੌਰਾਨ ਵੀ ਤਕਰੀਬਨ 17 ਹਜ਼ਾਰ ਕੇਸ ਦਰਜ ਕੀਤੇ ਗਏ ਸਨ ਤੇ ਤਸਕਰ ਕਹਿ ਕੇ ਹਜ਼ਾਰਾਂ ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਨੂੰ ਜੇਲ੍ਹਾਂ ਵਿਚ ਸੁੱਟ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਸੀ। ਜੇਲ੍ਹਾਂ ਲਈ ਨਵੀਂ ਮਸ਼ੀਨਬੱਧ ਖੜ੍ਹੀ ਹੋ ਗਈ। ਇਹ ਮੁਹਿੰਮ ਲੋਕਾਂ ਅੰਦਰ ਭਰੋਸਾ ਪੈਦਾ ਕਰਨ ਵਿਚ ਅਸਫਲ ਰਹੀ ਕਿਉਂਕਿ ਬਹੁਤ ਸਾਰੇ ਵਿਅਕਤੀ ਅਜਿਹੇ ਸਾਹਮਣੇ ਆਏ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਤੋਂ ਕਿਸੇ ਨਸ਼ੇ ਦੀ ਬਰਾਮਦਗੀ ਵੀ ਨਹੀਂ ਦਿਖਾਈ ਜਾ ਸਕੀ। ਅਜਿਹੇ ਤੱਥ ਸਾਹਮਣੇ ਆਉਣ ਉੱਤੇ ਪੰਜਾਬ ਵਿਚ ਇਹ ਧਾਰਨਾ ਘਰ ਘਰ ਗਈ ਕਿ ਪੁਲਿਸ ਨਸ਼ੇ ਦੀ ਲੜ ਵਿਚ ਫਸੇ ਮਜ਼ਬੂਤ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਫੜ ਕੇ ਬੁਨੇ ਕੇਸ ਪਾ ਰਹੀ ਹੈ ਜਦੋਂਕਿ ਨਸ਼ਾ ਤਸਕਰੀ ਵਿਚ ਸ਼ਾਮਲ ਰਸੂਖਵਾਨ ਤੇ ਤਾਕਤਵਰ

‘ਵੱਡਿਆਂ’ ਨੂੰ ਹੱਥ ਪਾਉਣ ਤੋਂ ਵੱਟਿਆ ਜਾ ਰਿਹਾ ਟਾਲਾ

ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਵੱਲ ਦੇਖਣ ਦੀ ਹਿੰਮਤ ਨਹੀਂ ਕਰ ਰਹੀ। ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਕਈ ਮੰਤਰੀਆਂ ਉੱਤੇ ਨਸ਼ਾ ਤਸਕਰਾਂ ਨੂੰ ਸਹਿ ਦੇਣ ਜਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਮਿਲੀਭੁਗਤ ਦੇ ਦੋਸ਼ ਲੱਗਦੇ ਰਹੇ ਹਨ। ਐਨਫੋਰਸਮੈਂਟ ਡਾਇਰੈਕਟੋਰੇਟ ਨੇ ਕਈ ਨੇਤਾਵਾਂ ਨੂੰ ਬੁਲਾ ਕੇ ਪੁੱਛਗਿੱਛ ਵੀ ਕੀਤੀ ਹੈ ਪਰ ਪੁਲਿਸ ਵੱਲੋਂ ਬੋਤਾ-ਬਹੁਤਾ ਨਸ਼ਾ ਛਕਣ ਵਾਲਿਆਂ ਨੂੰ ਅੰਦਰ ਕਰ ਆਪਣੀ ਪਿੱਠ ਬਾਪਤੀ ਜਾਂਦੀ ਰਹੀ। ਪੰਜਾਬ ਪੁਲਿਸ

ਵੱਲੋਂ ਸੂਬੇ ਵਿਚ ਨਸ਼ਿਆਂ ਨੂੰ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਖਤਮ ਕਰਨ ਲਈ ਜ਼ਿਲ੍ਹਾ ਪੁਲਿਸ ਮੁਖੀਆਂ ਤੇ ਪੁਲਿਸ ਕਮਿਸ਼ਨਰਾਂ ਦੀ ਦੇਖ ਰੇਖ ਹੇਠ 23 ਮਈ ਤੋਂ ਦੂਜੇ ਪੜਾਅ ਵਿਚ ਮੁਹਿੰਮ ਆਰੰਭ ਕੀਤੀ। ਇਸ ਮੁਹਿੰਮ ਤਹਿਤ 23 ਤੋਂ 31 ਮਈ ਤੱਕ ਕੁੱਲ 1181 ਮਾਮਲੇ ਦਰਜ ਕਰਕੇ 1243 ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਨੂੰ ਗ੍ਰਿਫਤਾਰ ਕੀਤਾ ਗਿਆ। ਇਸ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ 83634 ਨਸ਼ੀਲੀਆਂ ਗੋਲੀਆਂ ਤੇ ਕੈਪਸੂਲ,

ਨਸ਼ਾ ਤਸਕਰੀ ਬਣੀ ਸਭ ਤੋਂ ਵੱਡਾ ਗ਼ੈਰਕਾਨੂੰਨੀ ਵਪਾਰ

ਦੁਨੀਆ ਵਿਚ ਕਿਤੇ ਵੀ ਅਜਿਹਾ ਤਜਰਬਾ ਦੇਖਣ ਨੂੰ ਨਹੀਂ ਮਿਲਦਾ ਕਿ ਪੁਲਿਸ ਵੱਲੋਂ ਧੜਾਧੜ ਪਰਚੇ ਦਰਜ ਕਰਕੇ ਨਸ਼ੇ ਦੀ ਸਮੱਸਿਆ ਨਾਲ ਸਿੱਝਿਆ ਜਾ ਸਕੇ। ਸੰਯੁਕਤ ਰਾਸ਼ਟਰ ਸੰਘ ਦੀ ਵਰਲਡ ਡਰੱਗ ਰਿਪੋਰਟ ਅਨੁਸਾਰ ਨਸ਼ਾ ਸਭ ਤੋਂ ਵੱਡਾ ਗ਼ੈਰਕਾਨੂੰਨੀ ਵਪਾਰ ਬਣ ਚੁੱਕਾ ਹੈ। 2007 ਵਿਚ ਵੀ 322 ਅਰਬ ਡਾਲਰ ਤੋਂ ਵੱਧ ਦੇ ਇਸ ਕਾਰੋਬਾਰ ਨਾਲ ਬਹੁਤ ਮਜ਼ਬੂਤ ਮਾਫੀਆ ਜੁੜਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ ਤੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਸਿਆਸੀ ਤੇ ਆਰਥਿਕ ਤੌਰ ਉੱਤੇ ਵੱਡੇ ਲੋਕਾਂ ਦੀ ਸਰਪ੍ਰਸਤੀ ਵੀ ਹਾਸਲ ਹੈ। ਇਹ ਸਮੱਸਿਆ ਯੂਰਪ ਦੇ ਦੇਸ਼ਾਂ ਤੇ ਅਮਰੀਕਾ-ਕੈਨੇਡਾ ਵਿਚ ਵੀ ਵਧ ਰਹੀ ਹੈ। ਮਾਹਿਰਾਂ ਦਾ ਮੰਨਣਾ ਹੈ ਕਿ ਮੁਨਾਫ਼ੇ ਦੀ ਇਸ ਅੰਨ੍ਹੀ ਦੌੜ ਵਿਚ ਨਸ਼ੇ ਦਾ ਇਹ ਗ਼ੈਰਕਾਨੂੰਨੀ ਕਾਰੋਬਾਰ ਜ਼ਿਆਦਾ ਦੌਲਤ ਕਮਾਉਣ ਦਾ ਜ਼ਰੀਆ ਹੈ। ਇਸ ਕਾਰੋਬਾਰ ਵਿਚ ਪਈ ਮਜ਼ਬੂਤ ਲਾਬੀ ਅਪਰਾਧੀ ਹੈ ਪਰ ਨਸ਼ੇ ਦੀ ਲੜ ਵਿਚ ਪਏ ਨੌਜਵਾਨ ਅਪਰਾਧੀ ਨਹੀਂ ਬਲਕਿ ਉਹ ਬਿਮਾਰ ਮਾਨਸਿਕਤਾ ਦਾ ਸ਼ਿਕਾਰ ਹਨ। ਇਸ ਲਈ ਖ਼ਪਤਕਾਰਾਂ ਤੇ ਅਪਰਾਧੀਆਂ ਪ੍ਰਤੀ ਅਲੱਗ-ਅਲੱਗ ਰਣਨੀਤੀ ਬਣਾਉਣ ਦੀ ਲੋੜ ਪਵੇਗੀ। ਪੁਰਤਗਾਲ ਦੀ ਰਣਨੀਤੀ ਨੂੰ ਕਾਫੀ ਸਾਰਥਕ ਮੰਨਿਆ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ ਜਿਸ ਨੇ ਬਹੁਤ ਸਾਰੀਆਂ ਨਸ਼ੀਲੀਆਂ ਚੀਜ਼ਾਂ ਨੂੰ ਪਾਬੰਦੀਸ਼ੁਦਾ ਸੂਚੀ ਵਿਚੋਂ ਕੱਢ ਦਿੱਤਾ ਹੈ। ਉਥੇ ਖ਼ਪਤਕਾਰਾਂ ਨਾਲ ਦੋਸਤਾਨਾ ਸਲੂਕ ਕਰਕੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਨਸ਼ਾ ਛੱਡਣ ਲਈ ਪ੍ਰੇਰਿਆ ਗਿਆ ਹੈ।

ਲੋਕਾਂ ਉੱਤੇ ਬੋਧੇ ਨਵੇਂ ਟੈਕਸਾਂ ਦੇ ਪੈਸੇ ‘ਤੇ ਨਜ਼ਰ ਰੱਖੇਗੀ ਕਾਂਗਰਸ

ਪਟਿਆਲਾ: ਪੰਜਾਬ ਸਰਕਾਰ ਵੱਲੋਂ ਸੂਬੇ ਦੇ ਵਿਕਾਸ ਦੇ ਨਾਂ ਉੱਤੇ 1600 ਕਰੋੜ ਦੇ ਲਾਏ ਨਵੇਂ ਟੈਕਸਾਂ ਦੇ ਪੈਸੇ ‘ਤੇ ਵਿਰੋਧੀ ਧਿਰ ਕਾਂਗਰਸ ਪੂਰੀ ਨਜ਼ਰ ਰੱਖੇਗੀ। ਵਿਰੋਧੀ ਧਿਰ ਨੇ ਕਿਹਾ ਹੈ ਕਿ ਜੇਕਰ ਇਹ ਰਕਮ ਸਰਕਾਰੀ ਖ਼ਜ਼ਾਨੇ ਵਿਚ ਜਮ੍ਹਾਂ ਹੋਣ ਦੀ ਵਿਵਸਥਾ ਲਾਗੂ ਨਾ ਕੀਤੀ ਗਈ ਤਾਂ ਪੰਜਾਬ ਤੇ ਹਰਿਆਣਾ ਹਾਈਕੋਰਟ ਵਿਚ ਜਨਹਿੰਤ ਪਟੀਸ਼ਨ ਦਾਇਰ ਕੀਤੀ ਜਾਵੇਗੀ।

ਸਾਬਕਾ ਸਿਹਤ ਮੰਤਰੀ ਤੇ ਕਾਂਗਰਸ ਪਾਰਟੀ ਦੇ ਖੇਤ ਮਜ਼ਦੂਰ ਤੇ ਕਿਸਾਨ ਸੈੱਲ ਦੇ ਸੂਬਾ ਕਨਵੀਨਰ ਇੰਦਰਜੀਤ ਸਿੰਘ ਜ਼ੀਰਾ ਨੇ ਕਿਹਾ ਹੈ ਕਿ ਸੂਬਾ ਸਰਕਾਰ ਵੱਲੋਂ ਟੈਕਸਾਂ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿਚ ਪੰਜਾਬ ਵਾਸੀਆਂ ਉੱਤੇ ਮੜ੍ਹੇ ਗਏ 1600 ਕਰੋੜ ਰੁਪਏ ਸਰਕਾਰੀ ਖ਼ਜ਼ਾਨੇ ਦੀ ਬਜਾਏ ਵਿਕਾਸ ਬੋਰਡ ਦੇ ਖਾਤੇ ਵਿਚ ਜਮ੍ਹਾਂ ਕਰਵਾਏ ਜਾ ਰਹੇ ਹਨ, ਜੋ ਕਿ ਗ਼ੈਰਵਾਜ਼ਬ ਹੈ। ਸ੍ਰੀ ਜ਼ੀਰਾ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਪੰਜਾਬ

ਸਰਕਾਰ ਦਾ ਦਿਵਾਲਾ ਨਿਕਲ ਚੁੱਕਿਆ ਹੈ, ਜਿਸ ਕਰਕੇ ਹੁਣ ਲੋਕਾਂ ਉੱਤੇ ਟੈਕਸ ਬੋਧੇ ਜਾ ਰਹੇ ਹਨ। ਚੋਣਾਂ ਨੇੜੇ ਆਉਂਦੀਆਂ ਵੇਖ ਕੇ ਸਰਕਾਰ ਵੱਲੋਂ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਭਰਮਾਉਣਾ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਹੈ। ਇਸੇ ਕੜੀ ਵਜੋਂ ਟੈਕਸਾਂ ਦਾ ਇਹ ਪੈਸਾ ਵਿਕਾਸ ਬੋਰਡ ਫੰਡਾਂ ਵਿਚ ਜਮ੍ਹਾਂ ਕਰਾਉਣ ਦੀ ਵਿਧੀ ਅਪਣਾਈ ਜਾ ਰਹੀ ਹੈ ਤਾਂ ਜੋ ਸੰਗਤ ਦਰਸ਼ਨਾਂ ਵਿਚ ਵਰਤਿਆ ਜਾ ਸਕੇ। ਚਾਹੀਦਾ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਜਿਵੇਂ ਸਕੂਲਾਂ, ਹਸਪਤਾਲਾਂ ਤੇ ਹੋਰ ਬੁਨਿਆਦੀ ਢਾਂਚੇ ਨੂੰ ਮਜ਼ਬੂਤ ਕਰਨ ਦਾ ਤਰਕ ਦੇ ਕੇ ਇਹ ਟੈਕਸ ਲਾਏ ਹਨ, ਉਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਹੁਣ ਸਰਕਾਰ ਇਸ ਉੱਤੇ ਖਰੀ ਵੀ ਉਤਰੇਗੇ। ਜੇਕਰ ਸਰਕਾਰ ਨੇ 1000 ਕਰੋੜ ਰੁਪਏ ਦੀ ਇਹ ਵੱਡੀ ਰਕਮ ਖ਼ਜ਼ਾਨੇ ਵਿਚ ਜਮ੍ਹਾਂ ਕਰਵਾਉਣ ਦੀ ਵਿਵਸਥਾ ਨਾ ਕੀਤੀ ਤਾਂ ਹਾਈਕੋਰਟ ਦਾ ਦਰਵਾਜ਼ਾ ਖੜਕਾਇਆ ਜਾਵੇਗਾ।

ਮੈਕਡੋਨਲਡ ਦੇ ਪੈਂਫਲੈਟ ਉੱਤੇ ਹਰਿਮੰਦਰ ਸਾਹਿਬ ਦੀ ਤਸਵੀਰ ਛਾਪਣ ਦਾ ਵਿਰੋਧ

ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ: ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਕਮੇਟੀ ਨੇ ਮੈਕਡੋਨਲਡ ਕੰਪਨੀ ਵੱਲੋਂ ਆਪਣੀ ਮਸ਼ਹੂਰੀ ਲਈ ਤਿਆਰ ਕੀਤੇ ਪੈਂਫਲੈਟ ਉੱਪਰ ਸੱਚਖੰਡ ਸ੍ਰੀ ਹਰਿਮੰਦਰ ਸਾਹਿਬ ਦੀ ਤਸਵੀਰ ਛਾਪੇ ਜਾਣ ਦਾ ਵਿਰੋਧ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਕਮੇਟੀ ਦੇ ਪ੍ਰਧਾਨ ਜਥੇਦਾਰ ਅਵਤਾਰ ਸਿੰਘ ਨੇ ਕਿਹਾ ਹੈ ਕਿ ਕੰਪਨੀ ਇਸ ਪੈਂਫਲੈਟ ਨੂੰ ਉਸ ਟਰੇਅ ਵਿਚ ਰੱਖਦੀ ਹੈ, ਜਿਸ ਰਾਹੀਂ ਕੰਪਨੀ ਵੱਲੋਂ ਗਾਹਕਾਂ ਨੂੰ ਖਾਣ ਵਾਲੇ ਪਦਾਰਥ ਮੁਹੱਈਆ ਕੀਤੇ ਜਾਂਦੇ ਹਨ, ਜੋ ਸਰਾਸਰ ਗ਼ਲਤ ਹੈ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਹਰਿਮੰਦਰ ਸਾਹਿਬ ਵਿਸ਼ਵ ਭਰ ਵਿਚ ਵਸਦੀ ਮਨੁੱਖਤਾ ਲਈ ਮੁਕੱਦਸ ਅਸਥਾਨ ਹੈ। ਕੰਪਨੀ ਨੇ ਜੇਕਰ ਤੁਰੰਤ ਆਪਣੇ ਪੈਂਫਲੈਟ ਤੋਂ ਹਰਿਮੰਦਰ ਸਾਹਿਬ ਦੀ ਤਸਵੀਰ ਨਾ ਹਟਾਈ ਤਾਂ ਕਮੇਟੀ ਉਸ ਖਿਲਾਫ ਕਾਨੂੰਨੀ ਕਾਰਵਾਈ ਕਰਨ ਤੋਂ ਗੁਰੇਜ਼ ਨਹੀਂ ਕਰੇਗੀ। ਕੰਪਨੀ ਤੁਰੰਤ ਪੈਂਫਲੈਟ ਤੋਂ ਤਸਵੀਰ ਹਟਾ ਕੇ ਮੁਆਫੀ ਮੰਗੇ।

ਸਵੱਛ ਭਾਰਤ ਮਿਸ਼ਨ ਤਹਿਤ ਪੰਜਾਬ ਨੂੰ 41.40 ਕਰੋੜ ਮਿਲੇ

ਮੁਹਾਲੀ: ਪ੍ਰਧਾਨ ਮੰਤਰੀ ਨਰੇਂਦਰ ਮੋਦੀ ਵੱਲੋਂ ਸ਼ੁਰੂ ਕੀਤੀ ‘ਸਵੱਛ ਭਾਰਤ ਮਿਸ਼ਨ’ ਤਹਿਤ ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਸ਼ਹਿਰਾਂ ਨੂੰ ਸਾਫ-ਸੁਥਰਾ ਬਣਾਉਣ ਲਈ ਭਾਰਤ ਸਰਕਾਰ ਵੱਲੋਂ ਅਗਲੇ ਪੰਜ ਸਾਲਾਂ ਲਈ ਸੂਬੇ ਲਈ 381.18 ਕਰੋੜ ਰੁਪਏ ਮਨਜ਼ੂਰ ਕੀਤੇ ਗਏ ਹਨ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚੋਂ ਪਹਿਲੇ ਸਾਲ ਦੀ ਕਿਸ਼ਤ ਵਜੋਂ 41.40 ਕਰੋੜ ਰੁਪਏ ਜਾਰੀ ਹੋ ਗਏ ਹਨ। ਸਥਾਨਕ ਸਰਕਾਰਾਂ ਬਾਰੇ ਕੈਬਨਿਟ ਮੰਤਰੀ ਅਨਿਲ ਜੋਸ਼ੀ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਇਹ ਰਾਸ਼ੀ ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਵਿੱਤ ਵਿਭਾਗ ਨੂੰ ਮਿਲ ਗਈ ਹੈ ਤੇ ਹੁਣ ਇਸ ਨਾਲ ਛੇਤੀ ਹੀ ਸਵੱਛ ਭਾਰਤ ਮਿਸ਼ਨ ਤਹਿਤ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਕਾਰਜਾਂ ਲਈ ਜਾਰੀ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇਗਾ। ਇਸ ਯੋਜਨਾ ਤਹਿਤ ਘਰਾਂ ਅੰਦਰ ਪਖਾਨਿਆਂ ਲਈ 13 ਕਰੋੜ

ਰੁਪਏ, ਸਾਲੇਡ ਵੇਸਟ ਮੈਨੇਜਮੈਂਟ ਲਈ 23 ਕਰੋੜ ਰੁਪਏ, ਸ਼ਹਿਰੀਆਂ ਨੂੰ ਸਾਫ ਸਫਾਈ ਲਈ

ਜਾਗਰੂਕ ਕਰਨ ਲਈ 4.32 ਕਰੋੜ ਰੁਪਏ ਤੇ ਸਥਾਨਕ ਸਰਕਾਰਾਂ ਦੀ ਸਮਰੱਥਾ ਵਧਾਉਣ ਲਈ 1.08 ਕਰੋੜ ਰੁਪਏ ਜਾਰੀ ਹੋ ਚੁੱਕੇ ਹਨ।

ਮੁਲਾਜ਼ਮਾਂ ਦੀ ਕਰਜ਼ਾਈ ਹੁੰਦੀ ਜਾ ਰਹੀ ਹੈ ਪੰਜਾਬ ਸਰਕਾਰ

ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ: ਪੰਜਾਬ ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਸੂਬੇ ਦੇ ਅੱਠ ਲੱਖ ਮੁਲਾਜ਼ਮਾਂ ਤੇ ਪੈਨਸ਼ਨਰਾਂ ਦਾ ਜਿਥੇ ਡੀ.ਏ. ਦੀਆਂ ਦੇ ਕਿਸ਼ਤਾਂ ਦਾ 17 ਮਹੀਨਿਆਂ ਦਾ ਹਾਲੇ ਬਕਾਇਆ ਦੇਣਾ ਹੈ ਉਥੇ ਪਹਿਲੀ ਜਨਵਰੀ 2015 ਤੋਂ ਛੇ ਫੀਸਦੀ ਡੀ.ਏ. ਦੀ ਕਿਸ਼ਤ ਦੀ ਅਦਾਇਗੀ ਵੀ ਕਰਨੀ ਹੈ। ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਹੁਣ ਵਿੱਤੀ ਸੰਕਟ ਤੋਂ ਬਚਣ ਲਈ ਮੁਲਾਜ਼ਮਾਂ ਉੱਤੇ ਜੀ.ਪੀ. ਫੰਡ ਵਿਚੋਂ ਕਈ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਐਡਵਾਂਸ ਲੈਣ ਉਪਰ ਵੀ ਪਾਬੰਦੀ ਲਾ ਦਿੱਤੀ ਹੈ। ਸਿੱਖਿਆ ਵਿਭਾਗ ਪੰਜਾਬ ਵਿਚ ਸਰਵ ਸਿੱਖਿਆ ਅਭਿਆਨ ਤੇ ਰਮਸਾ ਅਧੀਨ ਕੰਮ ਕਰਦੇ 28 ਹਜ਼ਾਰ ਤੋਂ ਵੱਧ ਅਧਿਆਪਕ ਤੇ ਮੁਲਾਜ਼ਮ ਤਿੰਨ ਮਹੀਨਿਆਂ ਤੋਂ ਤਨਖਾਹਾਂ ਤੋਂ ਵਾਂਝੇ ਹਨ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚੋਂ ਤਕਰੀਬਨ 8800 ਅਧਿਆਪਕਾਂ ਨੂੰ ਛੇ ਮਹੀਨਿਆਂ ਤੋਂ ਤਨਖਾਹਾਂ ਨਸੀਬ ਨਹੀਂ ਹੋਈਆਂ। ਸਰਕਾਰ ਇਨ੍ਹਾਂ ਮੁਲਾਜ਼ਮਾਂ ਨੂੰ ਨਵਾਂ ਵਿੱਤੀ ਸਾਲ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਇਕ ਧੋਲਾ ਵੀ ਮੁਹੱਈਆ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕੀ। 7500 ਦੇ ਤਕਰੀਬਨ ਅਧਿਆਪਕਾਂ ਨੂੰ ਤਾਂ ਪਿਛਲੇ ਵਿੱਤੀ ਸਾਲ ਵਿਚ ਪੈਂਦੇ ਫਰਵਰੀ ਮਹੀਨੇ ਦੀ ਤਨਖਾਹ ਵੀ ਨਹੀਂ ਦਿੱਤੀ ਗਈ। ਦੱਸਣਯੋਗ ਹੈ ਕਿ ਸਰਵ ਸਿੱਖਿਆ ਅਭਿਆਨ ਤੇ ਰਮਸਾ ਅਧੀਨ ਟੀਚਿੰਗ ਤੇ ਨਾਨ-ਟੀਚਿੰਗ ਮੁਲਾਜ਼ਮਾਂ ਦੀਆਂ ਤਨਖਾਹਾਂ ਲਈ ਕੇਂਦਰ ਸਰਕਾਰ ਵੱਲੋਂ 65 ਤੇ ਪੰਜਾਬ ਸਰਕਾਰ ਵੱਲੋਂ 35 ਫੀਸਦੀ ਗਰਾਂਟਾਂ ਜਾਰੀ ਕੀਤੀਆਂ ਜਾਂਦੀਆਂ ਹਨ।

ਆਰਥਿਕ ਤੰਗੀ ਦਾ ਸਾਹਮਣਾ ਕਰ ਰਹੀ ਸਰਕਾਰ 2012-13 ਤੇ 2014-15 ਦੌਰਾਨ ਦੇ ਸਾਲਾਂ ਦਾ 38 ਫੀਸਦੀ ਸਮਾਂ ਰਿਜ਼ਰਵ ਬੈਂਕ ਆਫ ਇੰਡੀਆ (ਆਰ.ਬੀ.ਆਈ.) ਕੋਲੋਂ

ਓਵਰਡਰਾਫਟ ਦੀ ਸਹੂਲਤ ਹਾਸਲ ਕਰਕੇ ਆਪਣੇ ਖਰਚੇ ਦੀ ਗੱਡੀ ਰੋੜ੍ਹ ਸਕੀ ਹੈ। ਇਹ ਖੁਲਾਸਾ ਜੈਤੋ (ਫਰੀਦਕੋਟ) ਦੇ ਸਮਾਜ ਸੇਵੀ ਡਾਲ ਚੰਦ ਪਵਾਰ ਵੱਲੋਂ ਆਰ.ਟੀ.ਆਈ. ਐਕਟ ਤਹਿਤ ਹਾਸਲ ਕੀਤੀ ਜਾਣਕਾਰੀ ਤੋਂ ਹੋਇਆ ਹੈ। ਸਰਕਾਰੀ ਐਂਕੜਿਆਂ ਅਨੁਸਾਰ ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਸਿੰਘ ਬਾਦਲ ਨੇ ਜਦੋਂ ਕਾਂਗਰਸ ਦੀ ਕੈਪਟਨ ਅਮਰਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਦੀ ਸਰਕਾਰ ਨੂੰ ਹਰਾ ਕੇ ਸਾਲ 2007 ਵਿਚ ਕਮਾਨ ਸਾਂਝੀ ਸੀ ਤਾਂ ਉਸ ਵੇਲੇ ਪੰਜਾਬ ਸਰਕਾਰ ਦੀ ਗੱਡੀ ਓਵਰਡਰਾਫਟ ਦੀ ਸਹੂਲਤ ਹਾਸਲ ਕੀਤੇ ਬਿਨਾਂ ਹੀ ਰੁੜ੍ਹ ਰਹੀ ਸੀ ਕਿਉਂਕਿ ਸਰਕਾਰ ਨੂੰ ਸਾਲ 2007-08 ਤੇ ਸਾਲ 2008-09 ਦੌਰਾਨ ਇਕ ਦਿਨ ਵੀ ਓਵਰਡਰਾਫਟ ਦਾ ਸਹਾਰਾ ਨਹੀਂ ਲੈਣਾ ਪਿਆ ਸੀ। ਇਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ

ਬਾਦਲ ਸਰਕਾਰ ਨੂੰ 2009-10 ਦੌਰਾਨ 29 ਦਿਨ, 2010-11 ਦੌਰਾਨ 14 ਦਿਨ ਤੇ 2011-12 ਦੌਰਾਨ 25 ਦਿਨ ਓਵਰਡਰਾਫਟ ਦਾ ਸਹਾਰਾ ਲੈਣਾ ਪਿਆ ਸੀ।

ਮਿਲੇ ਐਂਕੜਿਆਂ ਅਨੁਸਾਰ ਬਾਦਲ ਸਰਕਾਰ ਉੱਤੇ ਅੱਠ ਸਾਲਾਂ ਦੌਰਾਨ ਸਾਲ 2012-13 ਵਿਚ ਸਭ ਤੋਂ ਵੱਧ ਵਿੱਤੀ ਸੰਕਟ ਦੇ ਬੱਦਲ ਛਾਏ ਸਨ। ਇਸ ਵਰ੍ਹੇ ਪੰਜਾਬ ਸਰਕਾਰ ਨੂੰ ਸਾਲ ਦੇ ਹਰੇਕ ਤੀਸਰੇ ਦਿਨ ਓਵਰਡਰਾਫਟ ਦੇ ਸਹਾਰੇ ਆਪਣੇ ਖਰਚੇ ਚਲਾਉਣ ਲਈ ਮਜ਼ਬੂਰ ਹੋਣਾ ਪਿਆ ਸੀ। ਉਸ ਵਰ੍ਹੇ ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਰਿਕਾਰਡ 140 ਦਿਨ ਓਵਰਡਰਾਫਟ ਦੀ ਸਹੂਲਤ ਹਾਸਲ ਕੀਤੀ ਹੈ, ਜੋ ਪੂਰੇ ਸਾਲ ਦੇ 38 ਫੀਸਦੀ ਦਿਨ ਬਣਦੇ ਹਨ। ਉਸ ਤੋਂ ਅਗਲੇ ਵਰ੍ਹੇ ਸਾਲ 2013-14 ਦੌਰਾਨ ਸਰਕਾਰ

ਏ.ਸੀ.ਪੀ. ਬਾਰੇ ਕਮੇਟੀ ਮੁਲਾਜ਼ਮਾਂ ਨੂੰ ਟਾਲਣ ਦਾ ਜ਼ਰੀਆ

ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ: ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਸਿੰਘ ਬਾਦਲ ਨੇ ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਮੁਲਾਜ਼ਮ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ‘ਏ.ਸੀ.ਪੀ. ਸਕੀਮ’ ਨੂੰ ਲਾਗੂ ਕਰਨ ਬਾਰੇ ਉੱਚ ਪੱਧਰੀ ਕਮੇਟੀ ਦਾ ਗਠਨ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਸੰਘਰਸ਼ ਕਮੇਟੀ ਦੇ ਕਨਵੀਨਰ ਰਣਬੀਰ ਢਿੱਲੋਂ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਮਹਿਜ਼ ਕਮੇਟੀਆਂ ਨਹੀਂ ਬਣਾਉਣੀਆਂ ਚਾਹੀਦੀਆਂ, ਬਲਕਿ ਠੋਸ ਫੈਸਲੇ ਲੈਣੇ ਚਾਹੀਦੇ ਹਨ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਇਹ ਮੁੱਦਾ ਸਵੈ-ਸਪਸ਼ਟ ਹੈ ਤੇ ਕਮੇਟੀ ਬਣਾ ਕੇ ਇਸ ਨੂੰ ਠੰਢੇ ਬਸਤੋਂ ਵਿਚ ਪਾਉਣ ਦਾ ਯਤਨ ਕੀਤਾ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਦੱਸਣਯੋਗ ਹੈ ਕਿ ਕਈ ਸਾਲ ਪਹਿਲਾਂ ਪੰਜਾਬ ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਅਧਿਕਾਰੀਆਂ ਦੇ ਚੋਣਵੇਂ 14 ਵਰਗਾਂ ਨੂੰ 4-9-14 ਬਾਅਦ ਪ੍ਰਮੋਸ਼ਨਲ ਸਕੇਲ ਦੇ ਕੇ ਮੋਟੇ ਗੱਢੇ ਦਿੱਤੇ ਸਨ। ਇਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਪੰਜਾਬ ਭਰ ਵਿਚ ਮੁਲਾਜ਼ਮ ਇਸ ਕਾਣੀ ਵੰਡ ਵਿਰੁੱਧ ਸਤਕਾਂ ਉਪਰ ਆ ਗਏ ਸਨ। ਜਦੋਂ ਸਰਕਾਰ ਨੇ 28 ਮਈ 2009 ਨੂੰ ਮੁਲਾਜ਼ਮਾਂ ਕੋਲੋਂ ਇਹ ਸਹੂਲਤ ਖੋਹ ਕੇ 12 ਜੁਲਾਈ 2010 ਨੂੰ ਨਵੀਂ ਸਕੀਮ ਲਾਗੂ ਕੀਤੀ ਸੀ ਤਾਂ ਉਸ ਵੇਲੇ ਮੁਲਾਜ਼ਮਾਂ ਨੇ ਰੋਸ ਪ੍ਰਗਟ ਕੀਤਾ ਸੀ। ਪਿਛਲੇ ਦਿਨੀਂ ਸਰਕਾਰ ਵੱਲੋਂ ਜਿਹੜੇ ਮੁਲਾਜ਼ਮਾਂ ਦੇ ਸਕੇਲ ਕੈਬਨਿਟ ਸਬ ਕਮੇਟੀ ਵੱਲੋਂ ਮੁੜ ਸੋਧੇ ਗਏ ਸਨ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਏ.ਸੀ.ਪੀ. ਦਾ ਲਾਭ ਨਾ ਦੇਣ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਕੀਤਾ ਸੀ। ਇਸ ਕਾਰਨ ਮੁਲਾਜ਼ਮਾਂ ਵਿਚ ਮੁੜ ਰੋਹ ਪੈਦਾ ਹੋ ਗਿਆ ਹੈ।

ਦੀ ਸਥਿਤੀ ਓਵਰਡਰਾਫਟ ਦੇ ਮਾਮਲੇ ਵਿਚ ਕੁਝ ਸੁਧਰੀ ਸੀ। ਉਸ ਵਰ੍ਹੇ ਪੰਜਾਬ ਸਰਕਾਰ ਨੂੰ 95 ਦਿਨ ਓਵਰਡਰਾਫਟ ਦੀ ਸਹੂਲਤ ਲੈਣੀ ਪਈ ਸੀ ਜੋ ਇਸ ਤੋਂ ਪਿਛਲੇ ਸਾਲ ਨਾਲੋਂ 45 ਦਿਨ ਘੱਟ ਸੀ ਪਰ ਇਹ ਰਾਹਤ ਕੁਝ ਸਮਾਂ ਹੀ ਬਰਕਰਾਰ ਰਹੀ। ਇਸ ਤੋਂ ਅਗਲੇ ਸਾਲ 2014-15 ਦੌਰਾਨ ਮੁੜ ਪੰਜਾਬ ਸਰਕਾਰ ਦੀ ਵਿੱਤੀ ਸਥਿਤੀ ਬਦਤਰ ਹੋ ਗਈ ਸੀ। ਇਸ ਵਰ੍ਹੇ ਪੰਜਾਬ ਸਰਕਾਰ ਨੂੰ ਮੁੜ ਹਰੇਕ ਤੀਸਰੇ ਦਿਨ (ਕੁੱਲ 138 ਦਿਨ) ਓਵਰਡਰਾਫਟ ਦੀ ਸਹੂਲਤ ਹਾਸਲ ਕਰਕੇ ਖਰਚਾ ਪਾਣੀ ਚਲਾਉਣ ਲਈ ਮਜ਼ਬੂਰ ਹੋਣਾ ਪਿਆ ਹੈ। ਇਸ ਵਰ੍ਹੇ ਵੀ ਸਰਕਾਰ ਪੂਰੇ ਸਾਲ ਦੇ 38 ਫੀਸਦੀ

ਦਿਨ ਓਵਰਡਰਾਫਟ ਸਹਾਰੇ ਹੀ ਚੱਲੀ ਸੀ। ਸਾਲ 2014-15 ਦਾ ਜਨਵਰੀ ਮਹੀਨਾ ਸਰਕਾਰ ਲਈ ਸਭ ਤੋਂ ਭਾਰਾ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਇਸ ਮਹੀਨੇ ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਅੱਠ ਜਨਵਰੀ ਤੋਂ ਲੈ ਕੇ 27 ਜਨਵਰੀ ਤੱਕ 20 ਦਿਨ ਓਵਰਡਰਾਫਟ ਦੀ ਸਹੂਲਤ ਲਈ ਸੀ। ਸਾਲ 2014-15 ਦਾ ਅਜਿਹਾ ਕੋਈ ਮਹੀਨਾ ਨਹੀਂ ਹੈ, ਜਿਸ ਮਹੀਨੇ ਪੰਜਾਬ ਸਰਕਾਰ ਨੂੰ ਓਵਰਡਰਾਫਟ ਦੀ ਸਹੂਲਤ ਨਾ ਲੈਣੀ ਪਈ ਹੋਵੇ। ਇਸੇ ਕਾਰਨ ਪਿਛਲੇ ਸਮੇਂ ਤੋਂ ਸਰਕਾਰ ਨੂੰ ਵਾਰ-ਵਾਰ ਰਾਜ ਦੇ ਖ਼ਜ਼ਾਨਾ ਦਫਤਰਾਂ ਉਪਰ ਅਦਾਇਗੀਆਂ ਉੱਤੇ ਅਣਐਲਾਨੀਆਂ ਪਾਬੰਦੀਆਂ ਲਾਉਣੀਆਂ ਪੈ ਰਹੀਆਂ ਹਨ।

ਰੇਡੀਓ 'ਚੰਨ ਪ੍ਰਦੇਸੀ' ਦਾ ਚੰਨ ਹੋਰ ਖਿਲਾਰ ਗਿਆ ਚਾਨਣ

ਇੰਡੀਅਨਐਪੋਲਿਸ (ਐਸ. ਅਸ਼ੋਕ ਭੋਰਾ): ਖਾਣੇ ਵਿਚੋਂ ਜਦੋਂ ਰੱਜ ਕੇ ਸੁਆਦ ਆਵੇ ਤਾਂ ਬਣਾਉਣ ਵਾਲੇ ਤੇ ਪਰੋਸਣ ਵਾਲੇ, ਦੋਹਾਂ ਦੇ ਗਲ ਵਿਚ ਹਾਰ ਪਾਉਣ ਨੂੰ ਜੀਅ ਕਰਦਾ ਹੈ ਤੇ ਕਹਿ ਸਕਦੇ ਹਾਂ ਕਿ ਰੇਡੀਓ 'ਚੰਨ ਪ੍ਰਦੇਸੀ' ਨੇ ਪਿਛਲੇ ਤਿੰਨ ਕੁ ਸਾਲਾਂ ਵਿਚ ਪੰਜਾਬੀਆਂ ਨੂੰ ਜਿਸ ਕਦਰ ਖੂਬਸੂਰਤ ਤੇ ਸੁਣਨਯੋਗ ਪ੍ਰੋਗਰਾਮਾਂ ਰਾਹੀਂ ਆਪਣੇ ਵੱਲ ਖਿੱਚਿਆ ਹੈ, ਉਹਦੇ ਨਾਲ ਆਵਾਜ਼ ਦੀ ਦੁਨੀਆਂ ਵਿਚ ਕੰਨ ਰਸ ਦੀ ਧੁਨ ਸਾਰਿਆਂ ਨੂੰ ਸਿਆਲ ਵਿਚ ਸਾਗ ਦੇ ਉਸ ਸੁਆਦ ਵਰਗੀ ਲੱਗਣ ਲੱਗੀ ਪਈ ਹੈ, ਜਿਹਦੇ ਵਿਚੋਂ ਮੱਖਣ ਬਾਹਰ ਭੱਜਣ ਲਈ ਕਾਹਲਾ ਹੋਇਆ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਲਈ ਬਾਂਹਾਂ ਦਾ ਕਲਾਵਾ ਕਿਸੇ ਦਾ ਛੋਟਾ ਵੀ ਹੋਵੇ, ਉਹ ਚਾਹੇਗਾ ਕਿ ਇਕ ਬਾਂਹ ਨਾਲ ਸਰਵਣ ਟਿਵਾਣੇ ਨੂੰ ਤੇ ਦੂਜੀ ਬਾਂਹ ਨਾਲ ਦਰਸ਼ਨ ਬਸਰਾਓ ਨੂੰ ਘੁੱਟ ਕੇ ਜੱਫੀ ਪਾ ਲਈਏ।

ਇਸ ਰੇਡੀਓ ਦੇ ਸੰਚਾਲਕ ਦੋਵੇਂ ਮਿੱਤਰ ਆਪਣੇ ਇਸ ਸ਼ੌਕ ਦੇ ਨਾਲ ਨਾਲ ਭਾਈਚਾਰੇ ਦੀ ਮੁਹੱਬਤ ਵਿਚ ਵੀ ਨੱਕੋ-ਨੱਕ ਸਤਿਕਾਰ ਨਾਲ ਭਰੇ ਪਏ ਹਨ। ਕਹਿ ਸਕਦੇ ਹਾਂ ਕਿ ਰੇਡੀਓ 'ਚੰਨ ਪ੍ਰਦੇਸੀ' ਨੇ ਸੰਚਾਰ ਮਾਧਿਅਮਾਂ ਦੀ ਦੁਨੀਆਂ ਵਿਚ ਆਪਣੇ ਨਾਂ ਵਰਗੀ ਹੀ ਢੁਕਵੀਂ ਭੂਮਿਕਾ ਨਿਭਾ ਲਈ ਹੈ।

ਕੁਝ ਦਿਨ ਪਹਿਲਾਂ ਇਥੇ ਮੈਡਮ ਵਾਕਰ ਬਿਏਟਰ ਵਿਚ ਰੇਡੀਓ 'ਚੰਨ ਪ੍ਰਦੇਸੀ' ਦੀ ਸਿਰਫ਼ ਤੀਜੀ ਵਰ੍ਹੇਗੰਢ 'ਤੇ ਵਰ੍ਹਿਆਂ ਵਰਗੀ ਉਮਰ ਦਾ ਅਹਿਸਾਸ ਇੱਦਾਂ ਹੋਇਆ ਜਿਵੇਂ ਜ਼ਾਕਿਰ ਹੁਸੈਨ ਦੇ ਤਬਲੇ ਦਾ ਵਾਦਨ ਪਰਦੇ ਉਹਲਿਓਂ ਵੀ ਪਛਾਣਣ ਵਾਲੇ ਪਛਾਣ ਹੀ ਲੈਂਦੇ ਹਨ। ਨਿੱਘੀ ਸ਼ਾਮ, ਪਾਰਕਿੰਗ ਲਾਟ ਵਿਚ ਲੱਗਦੀਆਂ ਗੱਡੀਆਂ, ਪਰਿਵਾਰਾਂ ਨਾਲ ਉਤਰਦੇ ਲੋਕ ਤੇ ਕਾਨਾਫ਼ੂਸੀ ਦਾ ਆਪਣਾ ਅਨੰਦ... ਬਈ ਚੱਲ ਗਿਆ ਰੇਡੀਓ... ਲੈ ਹੋਰ ਕਿਤੇ ਐਵੇਂ ਬੋਤਾ ਜਸਵਿੰਦਰ ਬਰਾੜ ਮੰਗਵਾ ਹੁੰਦੀ ਐ... ਨਾ ਇਕੱਲੀ ਉਹੀ ਥੋੜ੍ਹੇ, ਇਕ ਜੋੜੀ ਵੀ ਹੈ... ਭਾਈ 'ਅੱਜ ਬੰਬੀਹਾ ਬੋਲੂ' ਵਾਲਾ ਜੱਸੀ ਸੋਹਲ ਵੀ... ਲੈ ਬਈ ਤਿੰਨਾਂ ਕੁ ਸਾਲਾਂ ਵਿਚ ਹੀ ਟਿਵਾਣੇ ਹੋਰਾਂ ਸੱਚੀ ਖੁੱਤੀ ਪਾ 'ਤੀ... ਨਾਂ ਵੀ ਬਣਾ ਗਏ... ਪੈਸੇ ਵੀ ਬਣ ਜਾਂਦੇ ਹੋਣੇ ਆਂ... ਕਾਹਨੂੰ ਮੈਨੂੰ ਤਾਂ ਲੱਗਦਾ ਨਹੀਂ, ਸ਼ੌਕ ਦੇ ਈ ਪੱਟੇ ਪਏ ਆ।

ਇਕ ਹੋਰ ਪਾਸੇ ਗੱਲਾਂ ਹੁੰਦੀਆਂ ਵੇਖੋ... ਲਾ ਲੋ... ਲਾ ਲੋ ਘੁੱਟ, ਅੰਦਰ ਪਤਾ ਨਹੀਂ ਹੋਣੀ ਕਿ ਨਹੀਂ... ਏਰੀਆ ਬੜਾ ਮਾੜਾ... ਤੋਂ ਇਥੇ ਛੁਣਛੁਣਾ ਵਜਾਉਣੈ, ਪਤਾ ਨਹੀਂ ਟਕਾ ਤੋਂ ਦਿੱਤਾ ਕਿ ਨਹੀਂ, ਗੱਲਾਂ ਮਾਰਦੈ... ਬਈ, ਹੋਰ ਤਾਂ ਗੱਲਾਂ ਛੱਡੋ ਟਿਵਾਣਾ ਗੈਸ ਸਟੇਸ਼ਨਾਂ ਵਾਂਗ ਰੇਡੀਓ ਵੀ ਚਲਾ ਗਿਆ... ਗੱਲ ਹੋਏ ਈ ਨਾ ਬੱਸ ਕਰ, ਚਲਾਉਂਦੇ ਦਰਸ਼ਨ ਵੀ ਟਰੱਕ ਈ ਐ... ਛੱਡੋ ਯਾਰ ਇਹ ਗੱਲਾਂ

ਰੇਡੀਓ 'ਤੇ ਪਰਮਿੰਦਰ ਟਿਵਾਣੇ ਵਾਂਗ ਬੋਲਣ ਸੋਹਣਾ ਲੱਗ ਪਏ ਆ ਦੋਵੇਂ...। ਇਹ ਰੰਗਮੰਚ ਹਾਲੇ ਬਿਨਾਂ ਸਟੇਜ ਤੋਂ ਭਰਦੀਆਂ ਭੁੱਲਦੀਆਂ ਗਲਾਸੀਆਂ ਨਾਲ ਚੱਲੀ ਜਾਣਾ ਸੀ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਸੁਤਾ ਟੁੱਟ ਗਈ ਜਦੋਂ ਇਕ ਨੇ ਮੈਨੂੰ ਪਛਾਣ ਲਿਆ-ਲੈ ਬਈ ਭੋਰਾ ਵੀ ਆ ਗਿਐ... ਪਾਓ ਇਕ

ਅਨੰਦ ਸ਼ੁਗਰ ਹੁੰਦਿਆਂ ਵੀ ਕੋਕ ਦੀ ਬੋਤਲ ਨਾਲ ਕੀਤਾ, ਕਿਉਂਕਿ ਉਹ ਸਮਝ ਗਏ ਕਿ ਬਾਕੀਆਂ ਨੂੰ ਕਿਹੜਾ ਪਤਾ ਹੈ ਕਿ ਇਹਦੇ ਵਿਚ ਕੁਝ ਹੋਰ ਈ ਐ। ਨਿੱਮਾ ਡੱਲੇਵਾਲਾ ਨੇ ਪੰਜਾਬੀਆਂ ਨੂੰ ਪਿਛੋਕੜ ਭੁੱਲਣ ਦੇ ਤਾਅਨੇ ਨਾਲ ਚੰਗਾ ਸੁਆਦ ਦਿੱਤਾ। ਤਾਜ਼ਾ ਇੰਡੀਆ ਤੋਂ ਲਿਆਂਦਾ ਚਾਦਰਾ-

'ਜਿਉਂਦੇ ਰਹਿਣ' ਗੀਤ ਨਾਲ ਸਿਖਰ ਛੋਹੀ। ਆਖਰ ਵਿਚ ਬੋਲੀਆਂ ਨੇ ਚੰਨ ਪ੍ਰਦੇਸੀ ਰੇਡੀਓ ਦਾ ਵਰ੍ਹੇਗੰਢ ਦਾ ਜਸ਼ਨ ਡੋਲੀ ਲਾਹੁਣ ਵੇਲੇ ਪੈਂਦੇ ਧੂਤਕੜੇ ਵਾਂਗ ਸਿਰਜ ਦਿੱਤਾ। ਮੰਚ ਸੰਚਾਲਨ ਰਾਣਾ ਸਿੱਧੂ ਨੇ ਕੀਤਾ ਤੇ ਕੈਨੇਡਾ ਵਸਦੇ ਨਾਮੀ ਗੀਤਕਾਰ ਜੀਤ ਕੈਦੋਂ ਵਾਲੇ ਦਾ ਵੀ ਸਨਮਾਨ ਵਰਗਾ ਜ਼ਿਕਰ ਹੁੰਦਾ

ਕੁਲਦੀਪ ਬਾਠ, ਸੁਖਮੰਦਰ, ਗਾਇਲ ਕਲੱਬ ਇੰਡੀਅਨਐਪੋਲਿਸ ਦੇ ਮੈਂਬਰ, ਮਿੱਤਰਾਂ ਦੇ ਢਾਬੇ ਤੋਂ ਤੀਰਥ ਅਟਵਾਲ, ਐਚ.ਕੇ. ਟਰਾਂਸਪੋਰਟ, ਏ-ਵਨ ਡਰਾਇਵਿੰਗ ਸਕੂਲ, ਸ਼ਿਕਾਰੋਂ ਤੋਂ ਗੁਰਮੁੱਖ ਭੁੱਲਰ, ਦਲਜੀਤ ਸਿੰਘ, ਗੁਰਬਚਨ ਸਿੰਘ ਮਾਨ ਪਹੁੰਚੇ। ਜਿੰਮੀ ਬਰਾੜ ਨੇ ਢੀਂਡਸਾ ਨੂੰ ਸਨਮਾਨ

ਨਿੱਕਾ ਜਿਹਾ ਇਹਦੇ ਲਈ ਵੀ। ਅਸਲ ਵਿਚ ਸੱਚ ਹੈ ਕਿ ਰੇਡੀਓ ਦੀ ਦੁਨੀਆਂ ਨੂੰ ਪਿਆਰ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਪੰਜਾਬੀ ਜਾਣ ਗਏ ਨੇ ਕਿ ਗੱਲ ਭਾਵੇਂ ਚੰਨ ਪ੍ਰਦੇਸੀ ਸ਼ਿਕਾਰੋਂ ਤੋਂ ਕਰੇ, ਪਟਿਆਲੇ ਤੋਂ ਜਾਂ ਲਾਹੌਰੋਂ, ਖੀਰ ਵਾਂਗ 'ਮੈਂ ਖਾਣੀ ਮੈਂ ਖਾਣੀ ਆ' ਜ਼ਰੂਰ ਕਰਵਾ ਗਏ ਨੇ। ਰੇਡੀਓ ਦੀ ਜੇ ਖਾਸ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਦਾ ਜ਼ਿਕਰ ਮੈਂ ਕਰਨਾ ਹੋਵੇ ਤਾਂ ਇਹ ਕਹਾਂਗਾ ਕਿ ਗੱਲ ਇਕੱਲੇ ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਹਾਲਾਤ ਦੀ ਹੀ ਨਹੀਂ,

ਕੁੜਤਾ ਉਹਦੇ ਗੀਤ ਨਾਲੋਂ ਵੀ ਵੱਧ ਚਮਕਿਆ। ਦੀਪ ਢਿੱਲੋਂ ਤੇ ਜਸਮੀਨ ਜੱਸੀ... ਸੱਚੀ ਚੋਣਵੇਂ ਫੁੱਲਾਂ ਦੇ ਗਲਦਸਤੋਂ ਵਰਗੀ ਜੋੜੀ 'ਨਜ਼ਰਾਂ', 'ਕਾਰ ਮਰੂਤੀ' ਤੇ 'ਤੇਰੀ ਬੋਝੇ ਲਿਬੜੀ ਤਿਬੜੀ ਵੇ ਮੈਨੂੰ ਗਲ ਨਾਲ ਲਾਉਂਦੀ ਆ' ਨਾਲ ਸੱਚੀ ਧੰਨ ਧੰਨ ਹੀ ਨਹੀਂ ਕਰਵਾਈ ਸਗੋਂ ਇੱਦਾਂ ਲੱਗੀ ਗਿਆ ਕਿ ਨਾਂ ਤਾਂ ਰੇਡੀਓ ਦਾ 'ਚੰਨ ਪ੍ਰਦੇਸੀ' ਆ, ਪਰ ਇਕ ਚੰਨ ਦੇ ਦੋ ਟੁਕੜੇ ਸਟੇਜ 'ਤੇ ਨੱਚੀ ਗਈ ਜਾ

ਰਿਹਾ।

'ਚੰਨ ਪ੍ਰਦੇਸੀ' ਦੀ ਇਸ ਸੰਗੀਤਕ ਰਾਤ ਵਿਚ ਮੁੱਖ ਮਹਿਮਾਨ ਅਮਰਜੀਤ ਢੀਂਡਸਾ ਤੇ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਮਹਿਮਾਨ ਜਿੰਮੀ ਬਰਾੜ ਬਣੇ। ਸਿਨਸਿਨੈਟੀ ਤੋਂ ਸੁਰਜੀਤ ਸਿੰਘ ਮਾਵੀ, ਅਮਰੀਕ ਟਿਵਾਣਾ, ਮੁਖਤਿਆਰ ਸੇਖੋਂ ਸਮੇਤ ਪੰਜਾਹ ਤੋਂ ਵੱਧ ਹਸਤੀਆਂ ਪੁੱਜੀਆਂ। ਮਿਸ਼ੀਗਨ ਤੋਂ ਲਾਲੀ ਧਾਲੀਵਾਲ, ਨਰਿੰਦਰ ਮੁੱਦਰ, ਬੋਬ ਖਹਿਰਾ, ਹਰਪਾਲ ਸਿੰਘ ਪੰਮਾ, ਸੁਖਵੀਰ ਸਿੰਘ, ਪਲਵਿੰਦਰ ਬਾਠ, ਅਵਤਾਰ ਨਿੱਝਰ ਅਤੇ ਰਾਜਿੰਦਰ ਸਿਆਨ ਆਪਣੀ ਬੀਵੀ ਸੁੱਖ ਸਮੇਤ ਪਹੁੰਚੇ। ਸਾਊਥ ਬੈਂਡ ਤੋਂ ਪਾਲ ਖਲੀਲ, ਫੋਰਟਵਿਨ ਤੋਂ ਰੇਸ਼ਮ ਸਿੰਘ, ਕੇਵਲ ਸਿੰਘ, ਰਾਣਾ ਸੇਖੋਂ, ਇੰਡੀਆਨਾ ਤੋਂ ਪੰਜਾਬੀ ਅਮੈਰਿਕਨ ਯੂਥ ਕਲੱਬ, ਦਰਸ਼ਨ ਦਰਤ, ਪ੍ਰਿਥਪਾਲ ਘੋਤੜਾ, ਨਰਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਸੋਢੀ,

ਵੀ ਦਿੱਤਾ ਤੇ ਬਾਕੀ ਸਪਾਂਸਰਾਂ ਦਾ ਸਨਮਾਨ ਵੀ ਕਰਵਾਇਆ।

ਰੇਡੀਓ 'ਚੰਨ ਪ੍ਰਦੇਸੀ' ਦੀ ਟੀਮ ਪਰਮਿੰਦਰ ਟਿਵਾਣਾ, ਸੁਖਚੈਨ ਸਿੰਘ, ਚਰਨਜੀਤ ਰੁਪਾਣਾ, ਸ਼ਿਵਦਿੰਦਰ ਸਿੰਘ, ਹੈਪੀ ਭਗਤ, ਕਿਰਨਜੀਤ ਕੌਰ, ਅਮਨਦੀਪ ਬੇਦੀ, ਗੋਲਡੀ ਖਹਿਰਾ, ਸੰਦੀਪ ਕੌਰ (ਪਟਿਆਲੇ ਤੋਂ), ਲਾਹੌਰ ਤੋਂ ਇਜ਼ਹਾਰ ਆਲਮ, ਲਾਹੌਰੀ, ਹਾਰਿਸ਼ ਦਾ ਜ਼ਿਕਰ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਰਿਹਾ।

ਖਾਣਾ ਸੁਖਦੇਵ ਸਮਰਾ ਨੇ ਦਿੱਲੀ ਪੈਲੇਸ ਵਿਚ ਉਨੇ ਸੁਆਦ ਨਾਲ ਖੁਆਇਆ ਜਿੰਨਾ ਸੁਆਦ ਵਰ੍ਹੇਗੰਢ ਦੇ ਧੂਮ-ਧੜੱਕੇ ਦਾ ਸੀ। ਉਥੇ ਓਹਲੇ ਜਿਹੇ ਨੂੰ ਹੋ ਕੇ ਦਰਸ਼ਨ ਬਸਰਾਓ ਨੇ ਸਰਵਣ ਟਿਵਾਣੇ ਨੂੰ ਘੁੱਟ ਕੇ ਜੱਫੀ ਪਾ ਕੇ ਕਿਹਾ, "ਬਣ ਗਈ ਨਾ ਗੱਲ, ਗੱਡ 'ਤੇ ਝੰਡੇ" ਤੇ ਗਲਾਸੀ ਫਿਰ ਖੜਕ ਪਈ।

ਅਸ਼ੋਕ ਭੋਰਾ

ਸਰਵਣ ਸਿੰਘ ਟਿਵਾਣਾ

ਰਾਣਾ ਸਿੱਧੂ

ਸਗੋਂ ਵਿਸ਼ਵ ਦਰਪਣ ਵਿਚੋਂ ਜਿਹੜਾ ਚਿਹਰਾ ਚੇਤਨ ਸਰੋਤੇ ਨੂੰ ਇਹ ਰੇਡੀਓ ਵਿਖਾ ਰਿਹਾ, ਉਹ ਅਤਿ ਸੁੰਦਰ ਹੈ। ਰੇਡੀਓ ਹੋਸਟਾਂ ਵਿਚ ਪਰਮਿੰਦਰ ਟਿਵਾਣੇ ਦੀ ਸ਼ਖਸੀਅਤ ਉਸਾਰੀ ਤੇ ਨਿਖਾਰ ਚੰਨ ਪ੍ਰਦੇਸੀ ਦਾ ਹੀ ਹੈ।

ਵੱਡੀ ਗਿਣਤੀ ਵਿਚ ਆਏ ਪੰਜਾਬੀਆਂ ਦਾ ਅੱਠ ਕੁ ਵਜੇ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋਇਆ ਸੰਗੀਤਕ ਮਨੋਰੰਜਨ ਅੱਧੀ ਰਾਤ ਨੂੰ ਜਾ ਕੇ ਮੁੱਕਿਆ। ਕਈਆਂ ਨੇ ਇਹ

ਰਹੇ ਸਨ। ਜੱਸੀ ਸੋਹਲ ਛੋਟਾ ਕੱਦ, ਹਲਕਾ ਸਰੀਰ, ਪੋਚਵੀਂ ਪੱਗ, ਸਾਹ ਤਾਂ ਭਾਵੇਂ ਉਹਦਾ ਕਈ ਵਾਰ ਨੱਚਦੇ ਦਾ ਰਲਦਾ ਨਹੀਂ ਸੀ ਪਰ ਹਫਿਆ ਨਹੀਂ, ਪੂਰਾ ਰੰਗ ਬੰਨ੍ਹ ਗਿਆ, 'ਜਾਈ' ਕੱਟ ਕੇ ਦੁਪਹਿਰਾ ਜਿੰਦੇ ਮੇਰੀਏ, ਨੀ ਆਜੀਂ ਕੋਈ ਬਹਾਨਾ ਮਾਰ ਕੇ, ਵਾਧਾ ਘਾਟਾ ਨਹੀਂ ਦੇਖਦੇ ਪੁੱਤ ਜੱਟਾਂ ਦੇ ਪਿਆਰ ਜਦੋਂ ਕਰਦੇ, ਦੋ ਸ਼ੌਕ ਮਿੱਤਰਾਂ ਦੇ... ਪਾਉਣਾ ਭੰਗੜਾ ਤੇ ਖੇਡਣੀ ਕਬੱਡੀ, ਤੇ ਅੱਜ ਬੰਬੀਹਾ ਬੋਲੂ, ਹੋਈਆਂ 'ਕੱਠੀਆਂ ਮੇਲਣਾ'... ਤੱਕ ਕਰੀਬ ਇਕ ਘੰਟਾ ਮਿਆਰੀ ਤੇ ਪਿਆਰੀ ਗਾਇਕੀ ਨਾਲ ਹੇਠਲੀ ਉਪਰ ਕਰੀ ਰੱਖੀ।

ਮਾਣ-ਸਨਮਾਨ ਹੋਇਆ, ਦਰਸ਼ਨ ਬਸਰਾਓ ਤੇ ਸਰਵਣ ਟਿਵਾਣਾ ਸੰਖੇਪ ਵਾਲੇ ਧੰਨਵਾਦੀ ਸ਼ਬਦ ਬੋਲ ਕੇ ਪ੍ਰਬੰਧਕੀ ਕਾਰਜਾਂ ਵਿਚ ਰੁੱਝ ਗਏ ਤੇ ਫਿਰ ਜਸਵਿੰਦਰ ਬਰਾੜ ਨੇ ਰੰਗ ਬੰਨ੍ਹਿਆ। ਪੰਜਾਬੀ ਗਾਇਕੀ ਨੂੰ ਪਿਆਰ ਕਰਨ ਵਾਲਿਆਂ ਨੂੰ ਪਤਾ ਹੈ ਕਿ ਬਰਾੜ ਦਾ ਕੋਈ ਜਵਾਬ ਨਹੀਂ ਤੇ ਕਈ ਥਾਂ ਉਹ ਮਰਦ ਗਾਇਕਾ ਜਾਪਣ ਲੱਗਦੀ ਹੈ। ਲੁੱਟੀ ਗਈ ਨਣਾਨੇ, ਜੱਟ ਚੜ੍ਹਦੇ ਮਿਰਜੇ ਖਾਨ ਨੂੰ, ਗੱਲ ਸੁਣ ਨੀ ਹੀਰ ਸਲੇਟਤੀਏ, ਮੈਂ ਤਾਂ ਤੈਨੂੰ ਯਾਦ ਕਰਾਂ ਗੀਤ ਖੂਬ ਰਹੇ। ਫਿਰ

**ਤਸਵੀਰਾਂ: ਸਿਆਨ ਵੀਡੀਓ ਮਿਸ਼ੀਗਨ
ਫੋਨ: 734-261-0936**

ਜਿੰਮੀ ਬਰਾੜ ਤੇ ਅਮਰਜੀਤ ਢੀਂਡਸਾ ਗਾਇਕ ਜੱਸੀ ਸੋਹਲ ਦਾ ਸਨਮਾਨ ਕਰਦੇ ਹੋਏ

ਤਸਲੀਮਾ ਨਸਰੀਨ ਨੂੰ ਅਮਰੀਕਾ 'ਚ ਪਨਾਹ

ਬੰਗਲਾ ਲੇਖਕਾ ਤਸਲੀਮਾ ਨਸਰੀਨ ਨੇ ਫਿਲਹਾਲ ਅਮਰੀਕਾ ਵਿਚ ਡੇਰਾ ਲਾ ਲਿਆ ਹੈ। ਇਸਲਾਮਿਕ ਕੱਟੜਪੰਥੀਆਂ ਵਲੋਂ ਉਸ ਨੂੰ ਜਾਨ ਮਾਰਨ ਦੀਆਂ ਧਮਕੀਆਂ ਦਿਤੀਆਂ ਜਾ ਰਹੀਆਂ ਸਨ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਕੱਟੜਪੰਥੀਆਂ ਦਾ ਸਬੰਧ ਅਲ-ਕਾਇਦਾ ਦੇ ਜਹਾਦੀਆਂ ਨਾਲ ਦੱਸਿਆ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਪਿਛੇ ਕੁਝ ਸਮੇਂ ਦੌਰਾਨ ਬੰਗਲਾਦੇਸ਼ ਦੀ ਪੰਜ ਨਾਸਤਿਕ ਬਲੋਗਰਾਂ ਨੂੰ ਮਾਰ ਮੁਕਾਇਆ ਸੀ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚ ਅਵੀਜੀਤ ਰਾਏ, ਵਸ਼ੀਕ-ਉਰ-ਰਹਿਮਾਨ, ਅਨੰਤ ਬਿਜੋਇ ਦਾਸ ਅਤੇ ਅਹਿਮਦ ਰਾਜੀਬ ਹੈਦਰ ਸ਼ਾਮਲ ਹਨ। ਇਹ ਸਾਰੇ ਬਲੋਗਰ ਧਰਮ ਦੀ ਕੱਟੜਤਾ ਖਿਲਾਫ ਆਵਾਜ਼ ਬੁਲੰਦ ਕਰ ਰਹੇ ਸਨ।

ਨਿਊ ਯਾਰਕ ਸਥਿਤ ਸੈਂਟਰ ਫਾਰ ਇਨਕੁਆਰੀ (ਸੀ.ਓ.ਆਈ.) ਦੇ ਨੁਮਾਇੰਦਿਆਂ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਅਮਰੀਕਾ 'ਚ ਤਸਲੀਮਾ

ਜਗਜੀਤ ਸਿੰਘ ਸੇਖੋਂ

ਦੀ ਇਮਦਾਦ ਕੀਤੀ ਹੈ, ਦਾ ਕਹਿਣਾ ਹੈ ਕਿ ਭਾਰਤ ਵਿਚ ਹੁਣ ਤਸਲੀਮਾ ਨੂੰ ਮਾਰਨ ਦੀਆਂ ਧਮਕੀਆਂ ਤੇਜ਼ ਹੋ ਗਈਆਂ ਸਨ, ਇਸੇ ਲਈ ਉਨ੍ਹਾਂ ਆਪਣਾ ਟਿਕਾਣਾ ਆਰਜੀ ਤੌਰ 'ਤੇ ਬਦਲਣ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਤਸਲੀਮਾ ਮੁਤਾਬਕ, ਉਹਨੇ ਪੱਕੇ ਤੌਰ 'ਤੇ ਭਾਰਤ ਨਹੀਂ ਛੱਡਿਆ ਹੈ। ਯਾਦ ਰਹੇ, ਨਾਵਲ 'ਲੱਜਾ' ਛਪਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਕੱਟੜਪੰਥੀਆਂ ਨੇ ਉਸ ਨੂੰ ਧਮਕੀਆਂ ਦੇਣੀਆਂ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰ ਦਿੱਤੀਆਂ ਹਨ। ਇਹ ਨਾਵਲ ਇਕ ਹਿੰਦੂ ਪਰਿਵਾਰ ਦੀਆਂ ਦੁਸ਼ਵਾਰੀਆਂ ਬਾਰੇ ਹੈ ਜਿਹੜਾ ਦੰਗਿਆਂ ਦੀ ਮਾਰ ਹੇਠ ਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਤਸਲੀਮਾ ਨੇ ਇਸ ਨਾਵਲ ਵਿਚ ਬੰਗਲਾਦੇਸ਼ ਵਿਚ ਘੱਟ-ਗਿਣਤੀ ਹਿੰਦੂਆਂ ਉੱਤੇ ਹੋ ਰਹੇ ਜ਼ੁਲਮਾਂ ਦੀ ਬਾਤ ਬਹੁਤ ਮਾਰਮਿਕ ਢੰਗ ਨਾਲ ਸੁਣਾਈ ਹੈ। ਯਾਦ ਰਹੇ, ਬੰਗਲਾਦੇਸ਼ ਭਾਵੇਂ ਧਰਮ ਨਿਰਪੱਖ ਦੇਸ਼ ਅਖਵਾਉਂਦਾ ਹੈ, ਪਰ ਉਥੇ 90 ਫੀਸਦੀ ਮੁਸਲਮਾਨ ਹਨ ਅਤੇ ਅੱਜ ਕੱਲ੍ਹ ਕੱਟੜਪੰਥੀ ਮੁਸਲਮਾਨ ਜਥੇਬੰਦੀਆਂ ਦਾ ਬਹੁਤ ਜ਼ੋਰ ਹੈ।

ਪੇਸ਼ੇ ਵਜੋਂ ਡਾਕਟਰ 52 ਸਾਲਾ ਤਸਲੀਮਾ

ਅਵੀਜੀਤ ਰਾਏ

ਅਹਿਮਦ ਰਾਜੀਬ ਹੈਦਰ

ਵਸ਼ੀਕ-ਉਰ-ਰਹਿਮਾਨ

ਨਸਰੀਨ ਨੂੰ 'ਲੱਜਾ' ਬਾਰੇ ਵਿਵਾਦ ਵਧਣ ਕਾਰਨ 1994 ਵਿਚ ਜਲਾਵਤਨ ਹੋਣਾ ਪੈ ਗਿਆ ਸੀ ਅਤੇ ਉਹ 2004 ਤੋਂ ਭਾਰਤ ਵਿਚ ਵੀਜ਼ੇ ਉੱਤੇ ਰਹਿ ਰਹੀ ਹੈ। ਉਸ ਉਸ ਨੇ ਸਵੀਡਨ ਦੀ ਨਾਗਰਿਕਤਾ

ਹਾਸਲ ਕੀਤੀ ਹੋਈ ਹੈ। ਉਹ ਚਾਹੁੰਦੀ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਭਾਰਤ, ਖਾਸ ਕਰ ਕੇ ਕੋਲਕਾਤਾ ਵਿਚ ਪੱਕੇ ਤੌਰ 'ਤੇ ਰਹੇ, ਪਰ 2007 'ਚ ਕੋਲਕਾਤਾ ਵਿਚ ਉਸ ਖਿਲਾਫ ਜ਼ੋਰਦਾਰ ਮੁਜ਼ਾਹਰੇ ਹੋਣ ਕਾਰਨ ਉਸ ਨੂੰ ਲੁਕਣਾ ਪੈ ਗਿਆ ਸੀ।

ਤਸਲੀਮਾ ਨਸਰੀਨ ਭਾਵੇਂ ਪਹਿਲਾਂ ਵੀ ਅਮਰੀਕਾ ਦਾ ਗੇੜਾ ਮਾਰ ਚੁੱਕੀ ਹੈ ਪਰ ਇਸ ਵਾਰ ਉਸ ਦੇ ਆਉਣ ਦਾ ਕਾਰਨ ਭਾਰਤ ਸਰਕਾਰ ਵਲੋਂ ਹੁੰਗਾਰਾ ਨਾ ਭਰਨਾ ਹੈ। ਅਮਰੀਕਾ ਅੱਪੜਨ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਉਸ ਨੇ ਭਾਰਤ ਦੇ ਗ੍ਰਹਿ ਮੰਤਰੀ ਰਾਜਨਾਥ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਮਿਲਣ ਦੀ ਬੇਨਤੀ ਕੀਤੀ ਸੀ, ਪਰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਵਲੋਂ ਕੋਈ ਜਵਾਬ ਹੀ ਨਹੀਂ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ। ਆਖਰ ਜਵਾਬ ਉਡੀਕਦੀ ਤਸਲੀਮਾ ਅੱਕ ਕੇ ਅਮਰੀਕਾ ਆ ਗਈ। ਯਾਦ ਰਹੇ, ਜਦੋਂ 'ਲੱਜਾ' ਬਾਰੇ ਵਿਵਾਦ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋਇਆ ਸੀ ਤਾਂ ਇਸ ਨਾਵਲ ਦੇ ਹਿੰਦੂ ਪਿਛੋਕੜ ਕਰ ਕੇ ਭਾਰਤੀ ਜਨਤਾ ਪਾਰਟੀ ਨੇ ਪੁੱਛ ਕੇ ਉਸ ਦੀ ਮਦਦ ਕੀਤੀ ਸੀ। ਉਸ ਇਹ ਗੱਲ ਵੱਖਰੀ ਹੈ ਕਿ ਹੋਰ ਕਲਾਕਾਰਾਂ ਨੂੰ ਕੱਟੜ ਹਿੰਦੂ ਜਥੇਬੰਦੀਆਂ ਵਲੋਂ ਮਿਲਦੀਆਂ ਧਮਕੀਆਂ ਬਾਰੇ ਭਾਰਤੀ ਜਨਤਾ ਪਾਰਟੀ ਸਦਾ ਖਾਮੋਸ਼ ਹੀ ਨਹੀਂ ਰਹਿੰਦੀ, ਸਗੋਂ ਇਸ ਦੇ ਕਾਰਕੁਨ ਅਜਿਹੇ ਕਲਾਕਾਰਾਂ ਖਿਲਾਫ ਰੋਸ ਮੁਜ਼ਾਹਰੇ ਵੀ ਕਰਦੇ ਰਹੇ ਹਨ। ਸ਼ਿਵ ਸੈਨਾ ਅਤੇ ਇਸ ਦੀਆਂ ਜੋਟੀਦਾਰ ਹੋਰ ਕੱਟੜ ਹਿੰਦੂ ਜਥੇਬੰਦੀਆਂ ਦੇ ਲਾਗਤਾਰ ਵਿਰੋਧ ਕਾਰਨ ਮਕਬੂਲ ਫਿਦਾ ਹੁਸੈਨ ਵਰਗੇ ਸੰਸਾਰ ਪ੍ਰਸਿੱਧ ਚਿੱਤਰਕਾਰ ਨੂੰ ਜਲਾਵਤਨ ਹੋਣਾ ਪਿਆ ਸੀ ਅਤੇ ਜਲਾਵਤਨੀ ਹੀ ਉਸ ਦੀ ਮੌਤ ਹੋ ਗਈ ਸੀ।

ਗੌਰਤਲਬ ਹੈ ਕਿ ਤਸਲੀਮਾ ਨਸਰੀਨ ਵਲੋਂ ਆਪਣੀਆਂ ਰਚਨਾਵਾਂ ਵਿਚ ਔਰਤਾਂ ਦੇ ਹੱਕ ਵਿਚ ਡਟ ਕੇ ਗੱਲ ਕਰਨ ਅਤੇ ਧਰਮ ਦੀ ਕੱਟੜਤਾ ਖਿਲਾਫ ਲਿਖਣ ਕਾਰਨ ਇਸਲਾਮੀ ਕੱਟੜਪੰਥੀ ਉਸ ਦੀ ਜਾਨ ਦਾ ਦੁਸ਼ਮਣ ਬਣੇ ਹੋਏ ਹਨ। ਉਸ ਉਹ ਧਮਕੀਆਂ ਦੇ ਬਾਵਜੂਦ ਲਗਾਤਾਰ ਲਿਖ ਰਹੀ ਹੈ। ਉਸ ਦੀ ਕਵਿਤਾ ਦੀ ਪਹਿਲੀ ਕਿਤਾਬ 20 ਵਰ੍ਹਿਆਂ ਦੀ ਉਮਰ ਵਿਚ 1982 ਨੂੰ ਛਪੀ ਸੀ। 'ਲੱਜਾ' ਨਾਵਲ 1993 ਵਿਚ ਛਪਿਆ ਸੀ।

ਤਸਲੀਮਾ ਨਸਰੀਨ ਦੇ ਨਾਵਲ 'ਲੱਜਾ' ਦਾ ਬੰਗਲਾ ਟਾਈਟਲ (ਐਨ ਖੱਬੇ)। ਇਹ ਨਾਵਲ ਛਪਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਕੱਟੜਪੰਥੀ ਉਸ ਦੇ ਮਗਰ ਪੈ ਗਏ ਸਨ। ਹੈਦਰਾਬਾਦ (ਭਾਰਤ) ਵਿਚ ਕੱਟੜਪੰਥੀਆਂ ਵਲੋਂ ਸਟੇਜ ਉੱਤੇ ਬੋਲੇ ਧਾਵੇ ਦਾ ਮੰਜ਼ਰ।

ਆਖ ਤਸਵੀਰਾਂ ਬੋਲਦੀਆਂ

ਕਾਲਮ 'ਆਖ ਤਸਵੀਰਾਂ ਬੋਲਦੀਆਂ' ਨੇ ਪਾਠਕਾਂ ਦੇ ਦਿਲਾਂ ਅੰਦਰ ਬੈਠੇ ਸ਼ਾਇਰ ਨੂੰ ਖੂਬ ਹਲੂਣਿਆ ਹੈ। ਤਸਵੀਰ ਦੇਖ ਕੇ ਤੁਹਾਡੇ ਮਨ ਵਿਚ ਜੋ ਵਲਵਲੇ ਉਠਦੇ ਹਨ, ਉਹ ਕਵਿਤਾ ਦੀਆਂ ਇਕ-ਦੋ ਸਤਰਾਂ 'ਚ ਸਾਨੂੰ ਤਸਵੀਰ ਦੇ ਸਿਰਲੇਖ ਦੇ ਤੌਰ 'ਤੇ ਭੇਜੇ। 'ਗਾਗਰ ਵਿਚ ਸਾਗਰ' ਭਰਨ ਵਾਲਿਆਂ ਨੂੰ ਪਹਿਲ ਮਿਲੇਗੀ। ਪਾਠਕਾਂ ਦੀ ਸਹੂਲਤ ਲਈ, ਮਿਸਾਲ ਵਜੋਂ ਫੋਟੋ ਨਾਲ ਕਾਵਿ ਟੋਟਾ ਵੀ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਹੈ। ਜੇ ਤੁਹਾਡੇ ਪਾਸ ਪੰਜਾਬੀ ਸਭਿਆਚਾਰ ਨੂੰ ਦਰਸਾਉਂਦੀ ਕੋਈ ਵਧੀਆ ਤਸਵੀਰ ਹੈ ਤਾਂ ਤੁਸੀਂ ਉਹ ਵੀ ਇਸ ਕਾਲਮ ਲਈ ਭੇਜ ਸਕਦੇ ਹੋ। ਇਸ ਵਾਰ ਕੈਪਸ਼ਨ ਭੇਜਣ ਲਈ ਆਖਰੀ ਤਾਰੀਖ 20 ਜੂਨ 2015 ਹੈ। -ਸੰਪਾਦਕ

ਕੈਪਸ਼ਨ ਮੁਕਾਬਲਾ-173

ਹੋਰ ਬੁਰਾ ਏ ਵਖਤ ਗਹਾਂ ਨੂੰ ਕਹਿੰਦਾ ਸੀ ਕੱਲ੍ਹ ਭਾਪਾ।
ਆ ਜੋ ਲੁੱਟੀਏ ਮੌਜ ਬਹਾਰਾਂ, ਪੈਣਾ ਫੇਰ ਸਿਆਪਾ।
ਵਿਖਰ ਜਾਣੀ ਏ ਬੱਬੂ, ਸ਼ੈਰੀ ਅਤੇ ਬੰਟੀ ਦੀ ਢਾਣੀ,
ਸਤਲੁਜ ਵਰਗਾ ਲੱਭਣਾ ਨਈਂ, ਕਦੇ ਫੇਰ ਆੜ ਦਾ ਪਾਣੀ।

ਕੈਪਸ਼ਨ ਮੁਕਾਬਲਾ-171

ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਕਦੇ ਟੌਅਰ ਸੀ ਹੁੰਦੀ,
ਨਾਲ ਸਮੇਂ ਦੇ ਖੂਹ ਗਏ ਨੇ।
ਹਵੇਲੀਆਂ ਦੇ ਵੀ ਬਣ ਗਏ ਖੋਲੇ,
ਉਪਰੋਂ ਕਿੰਗਰੇ ਭੁਰ ਗਏ ਨੇ।
ਸਮਾਂ ਬੜਾ ਬਲਵਾਨ ਹੈ ਮਿੱਤਰੇ,
ਤਰ੍ਹਾਂ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਰੰਗ ਦਿਖਾਵੇ।
ਜੀਵਨ ਚਲਦਾ ਜਾਏ ਨਿਰੰਤਰ
ਕੋਈ ਇਹਨੂੰ ਰੋਕ ਨਾ ਪਾਵੇ।

-ਜਗਮੀਤ ਸਿੰਘ ਪੰਧੇਰ

ਫੋਨ: 91-98783-37222

ਪਰ ਆਪਣੇ ਹੀ ਛੱਡ ਗਏ ਨੇ
ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਕੀਤਾ ਸੀ ਤਿਆਰ।

-ਸੇਵਾ ਸਿੰਘ ਨੂਰਪੁਰੀ

ਸੈਨ ਹੋਜੇ, ਕੈਲੀਫੋਰਨੀਆ।
ਫੋਨ: 408-912-3438

ਕਿਧਰ ਗਏ ਮੁਲਖ ਦੇ ਵਾਲੀ
ਸਾਰਾ ਦੇਸ਼ ਹੀ ਕਰ ਗਏ ਖਾਲੀ।
ਚਲਦੇ ਹੰਸ ਮੋਰ ਦੀ ਚਾਲੀ
ਪੱਕੇ ਮਹਿਲ ਉਸਾਰ ਗਏ।
ਚੰਦਰਮੁਖੀ ਘਰ ਨਾਰ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੇ
ਨੌਂ ਨੌਂ ਲੱਖੇ ਹਾਰ ਤਿਨਾਂ ਦੇ,
ਉਤਕ ਰਾਜੇ ਸਣੇ ਰਾਣੀਆਂ
ਹਾਰ ਸ਼ਿੰਗਾਰ ਵਿਸਾਰ ਗਏ।
ਲਸ਼ਕਰ ਫੌਜਾਂ ਮਾਲ ਖਜ਼ਾਨੇ
ਤੋਪ ਜੰਬੂਰੇ ਨੌਬਤਖਾਨੇ
ਚੰਦ ਚਿਰਾਗ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਰੌਸ਼ਨ
ਵਸਤੀ ਛੱਡ ਉਜਾੜ ਗਏ।

-ਰਾਮ ਕੁਮਾਰ ਐਸ਼ ਜਾਜਾ

ਕੈਪਸ਼ਨ ਮੁਕਾਬਲਾ-170

ਬੈਠੇ ਅਸੀਂ ਭੀ ਲੁਕੋਈ,
ਕੱਲ੍ਹ ਕੀ ਸੀ ਇਥੇ।
ਜੇ ਤੂੰ ਜਾਣ ਲਵੇਂ ਇਹ,
ਅੱਜ ਖੋਲ੍ਹੇ ਹਨ ਜਿੱਥੇ।
ਕਦੇ ਅਸੀਂ ਭੀ ਸੀ
ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਦੀਆਂ ਮੌਜਾਂ ਮਾਣੀਆਂ।
ਝੰਬੇ ਸਮੇਂ ਨੇ ਐਸੇ ਕਿ
ਕੱਖੋਂ ਹੋਲੇ ਹੋਏ ਹਾਣੀਆਂ।
ਕਦੇ ਸਮੇਂ ਦੀ ਪਈ ਮਾਰ
ਕਦੇ ਬੰਦੇ ਲਿਆ ਵੈਰ।
ਨਹੀਂ 'ਹੋਂਦ ਚਿੱਲ੍ਹਤ' ਭੀ
ਕਦੇ ਹੋਣਾ ਸੀ ਗੈਰ।
'ਮਹਿਜਦਤੋ ਤੇ ਸੰਘੋਲ' ਵਾਂਗੂੰ
ਪਈ ਨਹੀਂ ਸਾਨੂੰ ਮਾਰ।

ਚੀਨ ਵਾਂਗੂੰ ਕੋਈ ਰੋਕ ਨਾ ਇਥੇ
ਸਭ ਲੋਕਤੰਤਰ ਦੇ ਜਾਏ।
ਕਬਾੜ 'ਚੋਂ ਪੁਰਾਣੀ ਮੋਪਡ ਲੈ ਕੇ
ਚਾਰ ਖੁਰਜੀਆਂ ਵਿਚ ਬਿਠਾਏ।
ਪੰਜਵੇਂ ਨੂੰ ਚੁੱਕ ਗੋਦੀ ਵਿਚ
ਮੇਲੇ ਦਾ ਮੂਡ ਬਣਾਇਆ।
ਕਿੱਕ ਮਾਰ ਕੇ ਮੋਪਡ ਨੂੰ ਫਿਰ
ਟੋਪ ਗੋਅਰ ਵਿਚ ਪਾਇਆ।
ਵੋਟਾਂ ਦਾ ਭੀ ਰਾਜ ਹੈ ਜਿੱਥੇ
ਫੈਮਿਲੀ ਪਲੈਨਿੰਗ ਨੂੰ ਠਿੱਠੀ ਲਾਈ।
ਦੁਨੀਆਂ ਪਹੁੰਚੀ 'ਮੰਗਲ' ਤਾਈਂ
ਅਸੀਂ ਗੱਡੀ ਬੈਕ ਗੋਅਰ 'ਚ ਪਾਈ।
-ਸੇਵਾ ਸਿੰਘ ਨੂਰਪੁਰੀ

ਜਾਦੂਗਰ ਵੀ ਕਹਿੰਦੇ ਨੇ ਇੰਦਾਂ ਹੋ ਤਾਂ ਨਹੀਂ ਸਕਦਾ ਪਰ...

ਜਿਹੜੇ ਸੈਰ ਕਰਨ ਵੇਲੇ ਵੀ ਗੱਲਾਂ ਕਰੀ ਜਾਂਦੇ ਨੇ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਢਿੱਡ ਦਾ ਅਫਾਰਾ ਤਾਂ ਘਟ ਜਾਂਦੈ, ਪਰ ਵਜ਼ਨ ਨਹੀਂ ਘਟਦਾ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਹਾਲਤ ਉਸ ਮੁਟਿਆਰ ਵਰਗੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਜਿਸ ਨੇ ਪ੍ਰੇਮ ਵਿਆਹ ਤਾਂ ਸਮਾਜ ਦੀ ਹਿੱਕ ਉਤੇ ਚੜ੍ਹ ਕੇ ਕਰਵਾਇਆ ਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਪਰ ਵਿਆਹ ਪਿਛੋਂ ਪਿਆਰ ਨੂੰ ਲਕਵਾ ਮਾਰ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਅੱਜ ਕੱਲ੍ਹ ਲਗਦਾ ਨਹੀਂ ਕਿ ਮੁਹੱਬਤ ਕੈਦ ਹੋ ਗਈ ਹੈ ਅਤੇ ਕਾਮ 'ਤੇ ਲੱਗੀਆਂ ਪਾਬੰਦੀਆਂ ਹਟਾਉਣ ਦੇ ਮੁਜ਼ਾਹਰੇ ਸੜਕਾਂ, ਬਾਜ਼ਾਰਾਂ ਵਿਚ ਹੋ ਰਹੇ ਹਨ। ਦਿੱਲੀ ਬੱਸਾਂ ਵਿਚ ਵਿਲਕ ਕੇ ਹਟੀ ਹੀ ਤਾਂ ਹੈ। ਹੁਣ ਹਰ ਮਾਂ-ਬਾਪ ਦੀ ਇੱਛਾ ਤੇ ਅਰਦਾਸ ਇਹੋ ਹੈ ਕਿ ਧੀ ਜਦੋਂ ਮੁਕਲਾਵੇ ਤੋਂ ਪਰਤੇ ਤਾਂ ਚਿਹਰੇ 'ਤੇ ਖੁਸ਼ੀਆਂ ਦੇ ਗੁਲਾਬ ਟਹਿਕਦੇ ਦਿਸਣ। ਵਿਆਹ ਮਗਰੋਂ ਮੁੱਕਦਾ ਹੈ, ਰਿਸ਼ਤੇਦਾਰਾਂ ਨੇ ਹਾਲੇ ਵਿਦਿਆ ਹੋਣਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ; ਧੀ ਦੀਆਂ ਉਦਾਸੀਆਂ ਦਾ ਧੂੰਆਂ ਫਿਕਰਾਂ ਦੀ ਚਿਮਨੀ ਵਿਚੋਂ ਨਿਕਲਣ ਵੀ ਲੱਗ ਪੈਂਦਾ ਹੈ। ਬਹੁਤ ਸਾਰੇ ਲੋਕ ਹਿੱਕ ਠੋਕ ਕੇ ਆਖਣਗੇ, “ਤੇਰੇ ਨਾਲ ਚਟਾਨ ਵਾਂਗ ਖੜ੍ਹੇ ਹਾਂ, ਘਬਰਾ ਨਾ।” ਇਹ ਲੋਕ ਸਿਆਣੇ ਨਹੀਂ, ਉਹ ਨਹੀਂ ਜਾਣਦੇ ਕਿ ਵਕਤ ਨੇ ਬਦਲ ਜਾਣਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਦਿਨ ਅਤੇ ਰਾਤ ਬਣੇ ਹੀ ਇਸ ਕਰ ਕੇ ਹਨ। ਇਕ ਗੀਤ ਦੀਆਂ ਸਤਰਾਂ ਹਨ, ‘ਇਹ ਧਰਤੀ ਘੁੰਮਦੀ ਹੈ, ਕਿਹੜਾ ਇਕ ਜਗ੍ਹਾ ‘ਤੇ ਖੜ੍ਹਦਾ, ਇਥੇ ਰੱਬ ਬਦਲ ਜਾਂਦੈ, ਚੰਗਾ ਰਹਿ ਜੇ ਜਿੰਨਾ ਚਿਰ ਪਰਦਾ।’ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਢਕੀ ਰਹਿਣ ਦਾ ਨਾਂ ਹੀ ਬਾਪੂ ਆਸਾ ਰਾਮ ਸੀ, ਹੁਣ ਲੋਕ ਉਹਨੂੰ ਰਾਮ ਆਸਰਾ ਕਹਿਣ ਤੋਂ ਵੀ ਨੱਕ ਵੱਟ ਰਹੇ ਹਨ। ਜਾਦੂਗਰ ਤਾਂ ਖਾਲੀ ਰੁਮਾਲ ਵਿਚੋਂ ਆਂਡਾ ਕੱਢ ਹੀ ਦਿੰਦਾ ਹੈ, ਸਿਆਸੀ ਲੋਕ ਭਰਿਆ ਖਜ਼ਾਨਾ ਖਾਲੀ ਕਰ ਕੇ ਚੰਗੇ ਬਣ ਰਹੇ ਨੇ; ਸੋਚੋ ਤਾਂ ਸਹੀ, ਵੱਡਾ ਕੌਣ ਹੈ? ਲੱਗਦਾ ਨਹੀਂ, ਤਮਾਸ਼ਾ ਵੇਖਣ ਲਈ ਭੀੜ ਜੁੜ ਗਈ ਹੈ, ਡੁਗ-ਡੁਗੀ ਵੱਜਣ ਲੱਗ ਪਈ ਹੈ ਤੇ ਜਿੰਦਣ ਬੰਸਰੀ ਵੱਜ ਪਈ, ਲੋਕਾਂ ਨੇ ਵੋਟਾਂ ਵਾਲੇ ਡੱਬਿਆਂ ਜਾਂ ਮਸ਼ੀਨਾਂ ਨੂੰ ਲੱਤਾਂ ਮਾਰ ਕੇ ਚੋਣ ਨਿਸ਼ਾਨ ਕੱਟਣੇ ਨੇ, ਪਰ ਹਾਲੇ ਪਤਾ ਨਹੀਂ ਕਿਉਂਕਿ ਜਾਦੂ ਦਾ ਸ਼ਿਕਾਰ ਜੇ ਮੇਰੇ ਵਾਂਗ ਹੋਰ ਲੋਕ ਹੋ ਗਏ ਹਨ, ਤਾਂ ਬੰਗਾਲ ਨੇ ਕਾਲੇ ਜਾਦੂ ਦਾ ਦਾਅਵਾ ਵਾਪਸ ਲੈ ਲੈਣਾ ਹੈ। ਚਲੋ! ਖਰਬੂਜੇ ਉਤੇ ਉਕਰੀਆਂ ਕਤਲੀਆਂ ਇਹੀ ਦੱਸਦੀਆਂ ਕਿ ਬੰਦਿਆ...ਖਾਣ ਦਾ ਤਰੀਕਾ ਆਹ ਹੁੰਦੈ।

ਕਈ ਗੱਲਾਂ ਤਾਂ ਨਿੱਕੀਆਂ ਨਿੱਕੀਆਂ ਸਨ, ਪਰ ਧਰਮ ਨੇ ਵੱਡੀਆਂ ਵੱਡੀਆਂ ਮੁਸੀਬਤਾਂ ਤੇ ਸਮੱਸਿਆਵਾਂ ਬਣਾ ਦਿੱਤੀਆਂ। ਮਨੁੱਖ ਹੱਥੋਂ ਮਨੁੱਖ ਦੀਆਂ ਝਟਕਾਈਆਂ ਜਾਂਦੀਆਂ ਗਰਦਨਾਂ ਵਾਲੀ ਵਾਰਦਾਤ ਵੇਖ ਕੇ ਬੱਕਰਾ ਖੁਸ਼ ਹੋਈ ਜਾਂਦਾ ਹੈ; ਹੁਣ ਪਤਾ ਲੱਗਾ...ਮੇਰੇ ‘ਤੇ ਕੀ ਬੀਤਦੀ ਸੀ? ਧਰਮੀ ਬੰਦਿਆਂ ਹੱਥੋਂ ਇਕਾਕ ਤੇ ਸੀਰੀਆ ਵਿਚ ਪਾਪ ਹੁੰਦਾ ਵੇਖ ਕੇ ਰੱਬ ਦੀਆਂ ਚੀਕਾਂ ਨਹੀਂ, ਲੋਰਾਂ ਨਿਕਲਦੀਆਂ ਹੀ ਹੋਣਗੀਆਂ। ਅਸਲ ਵਿਚ ਮਨੁੱਖ ਚੁਸਤ ਤਾਂ ਹੋਣਾ ਹੀ ਚਾਹੀਦਾ ਸੀ; ਚਲਾਕ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਫਿਰ ਵੀ ਠੀਕ ਸੀ, ਪਰ ਸੈਤਾਨ ਹੀ ਬਣ ਗਿਆ ਹੈ। ਵਿਗਿਆਨ ਦੀ ਤਰੱਕੀ ਨਾਲ ਹੀ ਪਤਾ ਲੱਗਾ ਹੈ ਕਿ ਜਾਦੂ ‘ਕਲਾ ਕਲੰਦਰ’ ਹੀ ਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਉਹ ਭਾਵੇਂ ਬੰਗਾਲ ਦਾ ਹੀ ਕਿਉਂ ਨਾ ਹੋਵੇ। ਬੰਦੇ ਦਾ ਸੱਪ ਬਣਾ ਦੇਣਾ, ਰੁਮਾਲ ਦਾ ਕਬੂਤਰ, ਧੜ ਦੇ ਦੋ ਹਿੱਸੇ ਕਰ ਦੇਣਾ, ਇਕ ਸਕਿੰਟ ਵਿਚ ਪੰਜ ਹਜ਼ਾਰ ਫੋਟੋ ਖਿੱਚਣ ਵਾਲੇ ਕੈਮਰੇ ਵਾਂਗ ਹੀ ਸੀ ਜਿਸ ਨੂੰ ਮਨੁੱਖੀ ਅੱਖ ਫੜ ਹੀ ਨਹੀਂ ਸੀ ਸਕਦੀ; ਤੇ ਜਾਦੂ ਵੀ ਅਤਿ ਗਤੀਸ਼ੀਲ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਦਾ ਹੀ ਕਮਾਲ ਹੈ। ਮੁਕੰਮਲ ਅਨਪੜ੍ਹ ਯੁੱਗ ‘ਚ ਇਸ ਨੂੰ ਨਜ਼ਰ ਬੰਨ੍ਹ ਲੈਣਾ ਕਹਿੰਦੇ ਸੀ, ਫਿਰ ਇਸ ਨੂੰ ਹੱਥ ਦੀ ਸਫਾਈ ਕਿਹਾ ਜਾਣ ਲੱਗਾ, ਤੇ ਫਿਰ ਹੌਲੀ ਹੌਲੀ ਇਹ ਸਫਾਈ ਇੰਨੀ ਵਿਕਸਤ ਹੋਈ ਕਿ ਲੋਕੀਂ ਇਸੇ ਨਾਲ ਹੀ ਬਹੁਤਾ ਲੁੱਟੇ ਜਾ ਰਹੇ ਹਨ।

ਮੇਰਾ ਵਿਗਿਆਨ ਨਾਲ ਨੇੜਲਾ ਅਤੇ ਡੂੰਘਾ ਵਾਸਤਾ ਹੈ। ਵਿਗਿਆਨ ਨੇ ਹੀ ਨਜ਼ਰ ਬੰਨ੍ਹਣ ਨੂੰ ਹਿਪਨੋਟਿਜ਼ਮ ਦਾ ਨਾਂ ਦਿੱਤਾ ਹੈ, ਪਰ ਇਸ ਯੁੱਗ ਵਿਚ ਵੀ ਕਈ ਵਾਰ ਸੁਚੇਤ ਮਨ ਉਖੜ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਇਸੇ ਲਈ ਇਸ ਜਾਦੂ ਦੀ ਕਹਾਣੀ ਨੂੰ ਤਨ, ਮਨ ਤੇ ਅੱਖਾਂ ਸਾਹਮਣੇ ਹੋਵਾਏ ਹੋਣ ਕਰ ਕੇ ਤੁਹਾਡੇ ਅੱਗੇ ਇਉਂ ਹੀ ਪੇਸ਼ ਕਰਨ ਦਾ ਯਤਨ ਕਰ ਰਿਹਾ ਹਾਂ, ਜਿਵੇਂ ਕਿਸੇ ਨੇ ਚਮਚੇ ‘ਤੇ ਪੰਦਰਾਂ ਕਿੱਲੇ ਦਾ ਹਦਵਾਣਾ ਟਿਕਾ ਕੇ ਪਰੇਸ ਦਿੱਤਾ ਹੋਵੇ...

ਬੜੀ ਦੇਰ ਪਹਿਲਾਂ ਜਲੰਧਰ ਦੇ ਬੱਸ ਅੱਡੇ ਦੇ ਬਾਹਰ ਪੁਰਾਣੇ ਪਾਸਪੋਰਟ ਦਫਤਰ ਅੱਗੇ ਇਕ ਜਾਦੂਗਰ ਨੇ ਬੰਸਰੀ ‘ਤੇ ਡੁਗ-ਡੁਗੀ ਵਜਾ ਕੇ ਮਜ਼ਮਾ ਲਾਇਆ ਹੋਇਆ ਸੀ। ਲੀਰਾਂ ਦੇ ਸੱਪ ਨਾਲ ਪਤੀਆ ਲਿਖਿਆ, ਸੂਟਡ-ਬੂਟਡ ਮੁੰਡਾ ਜਾਦੂਗਰ ਸਾਹਮਣੇ ਬੈਠਾ ਤਾਂ ਮਸ਼ਕਰੀ ਲਹਿਜ਼ੇ ਵਿਚ ਸੀ, ਪਰ ਚੰਦ ਕੁ ਮਿੰਟਾਂ ਵਿਚ ਧਾਹਾਂ ਮਾਰਨ ਲੱਗ ਪਿਆ। ਉਹਦੇ ਬਹਿੰਦੇ ਸਾਰ ਜਾਦੂਗਰ ਨੇ ਕਹਿ ਵੀ ਦਿੱਤਾ ਸੀ ਕਿ ਤੇਰੀ ਸ਼ੁਕੀਨੀ, ਆਕੜ ਤੇ ਫੂਕ ਕੱਢਣ ਨੂੰ ਦੇ ਮਿੰਟ ਨਹੀਂ ਲੱਗਣੇ।

ਉਹਦੇ ਦੁਆਲੇ ਬੰਸਰੀ ਤੇ ਡੁਗ-ਡੁਗੀ ਵਜਾ ਕੇ ਦੋ ਕੁ ਗੇੜੇ ਦਿੱਤੇ, ਤੇ ਨਾਲ ਹੀ ਕਹਿ ਦਿੱਤਾ, “ਚੱਲ ਕਾਲੀ ਕਲਕੱਤੇ ਵਾਲੀ...ਤੇਰਾ ਵਾਰ ਨਾ ਜਾਏ ਖਾਲੀ।” ਜਾਦੂਗਰ ਪੰਦਰਾਂ-ਸੌਲਾਂ ਸਾਲਾਂ ਦੇ ਇਸ ਮੁੰਡੇ ਨੂੰ ਆਖਣ ਲੱਗਾ, “ਓਏ ਮੁੰਡਿਆ, ਤੂੰ ਮਰਦ ਐ ਕਿ ਖੁਸਰਾ?”

ਉਹ ਝੱਟ ਬੋਲਿਆ, “ਦੀਹਦਾ ਨਹੀਂ?” “ਦੀਹਦਾ ਹੁੰਦਾ ਤਾਂ ਪੁੱਛਦਾ ਕਾਹਨੂੰ? ਤੂੰ ਖੁਸਰਾ ਐ, ਸਾਰੇ ਲੋਕਾਂ ‘ਚ ਹੁਣੇ ਤੇਰਾ ਭੇਤ ਖੋਲ੍ਹ ਦਿਆਂਗੇ, ਤੇ ਆਖਣ ਨੂੰ ਜ਼ੋਰਾਵਰ ਲੈ ਜਾਣਗੇ।”

ਸੀ ਤਾਂ ਉਹ ਮੁੰਡਾ ਹੀ, ਪਰ ਪਤਾ ਨਹੀਂ ਕੀ ਜਾਦੂ ਚੱਲਿਆ, ਲੱਗ ਪਿਆ ਦੁਹਾਈਆਂ ਦੇਣ...ਚੁੱਕ ਲਏ ਪੱਥਰ। ਆਖੋ...ਤੂੰ ਬਣਾਇਆ ਹੁਣ। ਨਾਲੇ ਰੋਵੇ, ਨਾਲੇ ਗਾਲ੍ਹਾਂ ਕੱਢੇ। ਜਾਦੂਗਰ ਬੋਲਿਆ, “ਬੰਦਾ ਬਣ ਕੇ ਮੂੰਹ ਬੰਦ ਕਰ ਲੈ, ਨਹੀਂ ਤਾਂ ਖੁਸਰਾ ਈ ਤੇਰੂੰ ਘਰ ਨੂੰ।”

ਤੇ 15-20 ਮਿੰਟ ਉਹਨੂੰ ਤੜਫਾ ਕੇ ਫਿਰ ਉਹਦੇ ਦੁਆਲੇ ਸਾਜ਼ ਵਜਾਏ ਤਾਂ ਮੁੰਡੇ ਦਾ ਮੁੜ ਕੇ ਮਰਦ ਬਣਿਆ ਹੋਣ ਕਰ ਕੇ ਹਾਸਾ ਵੀ ਨਿਕਲ ਗਿਆ ਤੇ ਭੀੜ ਵਿਚੋਂ ਆਪ ਵੀ ਨਿਕਲ ਗਿਆ।

ਇਹ ਭੇਤ ਮੈਨੂੰ ਹਾਲੇ ਤੱਕ ਵਿਗਿਆਨ ਵਿਚੋਂ ਕਿਤੋਂ ਨਹੀਂ ਲੱਭਾ।

ਅਗਲਾ ਜਾਦੂ ਇਹ ਸੀ ਕਿ ਪੜ੍ਹੇ ਲਿਖੇ ਲੋਕਾਂ ਨੇ ਵੀ ਮੱਲੇ-ਮੱਲੀ ਜੇਬਾਂ ਵਿਚੋਂ ਨੋਟ ਕੱਢ ਲਏ। ਜਾਦੂਗਰ ਨੇ ਲਲਕਾਰ ਕੇ, ਤੇ ਬੜੇ ਭਰੋਸੇ ਨਾਲ ਭੀੜ ਨੂੰ ਕਿਹਾ, “ਕੋਈ ਹੈ ਤੁਹਾਡੇ ਵਿਚੋਂ ਜਿਹਤਾ ਪਾਣੀ ਨਾਲ ਅੱਗ ਲਾ ਸਕਦੈ?” ਜਦੋਂ ਸਾਰਿਆਂ ਨੇ ਨਾਂਹ ਵਿਚ ਸਿਰ ਹਿਲਾਇਆ ਤਾਂ ਉਹਨੇ ਵਿਚਾਲੇ ਰੱਖੀਆਂ ਹੱਡੀਆਂ ਉਤੇ ਪਾਣੀ ਦੀ ਗੜਵੀ ਵਿਚੋਂ ਛਿੱਟਾ ਮਾਰ ਕੇ ਅੱਗ ਲਾ ਦਿੱਤੀ।

ਡੇਢ ਕੁ ਘੰਟੇ ਦੀ ਖੇਡ ਵਿਚ ਉਹ ਰੱਜਵੀਂ ਦਿਹਾੜੀ ਪਾ ਕੇ ਝੋਲੀ ਚੁੱਕ ਤੁਰ ਗਿਆ।

ਉਦੋਂ ਮੈਂ ਹਾਲੇ ਦਸਵੀਂ ਪਾਸ ਕਰ ਕੇ ਹਟਿਆ ਸਾਂ ਅਤੇ ਅੱਗ ਲਾਉਣ ਦਾ ਭੇਤ ਹੁਣ ਜਾਣ ਗਿਆ ਹਾਂ। ਉਹਨੇ ਹੱਡੀਆਂ ਨੂੰ ਕੈਮੀਕਲ ਲਾਇਆ ਹੋਇਆ ਸੀ ਜੋ ਪਾਣੀ ਨਾਲ ਮਿਲ ਕੇ ਅੱਗ ਪੈਦਾ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਇਥੋਂ ਹੀ ਜਾਦੂ ਵਿਚ ਮੇਰੀ ਦਿਲਚਸਪੀ ਬਣ ਗਈ ਅਤੇ ਇਹ ਭੇਤ ਜਾਣਨ ਦੀ ਉਤਸੁਕਤਾ ਵੀ ਰਹੀ। ਧੀਮੀ ਗਤੀ ਨਾਲ ਮੈਂ ਹੁਣ ਵੀ ਕਈਆਂ ਨੂੰ ਹਿਪਨੋਟਾਈਜ਼ ਕਰ ਸਕਦਾ ਹਾਂ, ਪਰ ਦੇਰ ਬਾਅਦ ਇਕ ਜਾਦੂਗਰ ਨੇ ਮੈਨੂੰ ਹੀ ਦਿਨ-ਦੀਵੀ ਆਪਣੇ ਜਾਦੂ ਦੀ ਲਪੇਟ ਵਿਚ ਲੈ ਕੇ ਪੂਰੇ ਦਾ ਪੂਰਾ ਅਗਿਆਨੀ ਬਣਾ ਦਿੱਤਾ।

ਰਾਜਸਥਾਨੀਏ ਜਾਦੂਗਰ ਸਮਰਾਟ ਸੰਕਰ ਦੇ ਨਾਂ ਤੋਂ ਜਾਦੂ ਨੂੰ ਮੁਹੱਬਤ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਲੋਕ ਬਹੁਤ ਚੰਗੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਵਾਕਿਫ ਹਨ। ਨਵੇਂ ਜਾਦੂਗਰ ਉਸ ਨੂੰ ਗੁਰੂ ਵਾਂਗ ਪੂਜਦੇ ਹਨ। ਉਹ ਤਾਂ ਹੁਣ ਦੁਨੀਆਂ ‘ਤੇ ਨਹੀਂ, ਪਰ ਉਸ ਦਾ ਪੁੱਤ ਬਾਪੂ ਦੇ ਪੌਚੇ ‘ਚ ਪੈਰ ਫਸਾ ਕੇ ਜ਼ਰੂਰ ਚੱਲ ਰਿਹਾ ਹੈ।

ਗੱਲ 1994-95 ਦੀ ਹੋਵੇਗੀ। ਨਵਾਂ ਸ਼ਹਿਰ ਦੇ ਸਤਲੁਜ ਸਿਨੇਮੇ ਵਿਚ ਇਕ ਮਹੀਨੇ ਦੇ ਕਰੀਬ ਉਹਦਾ ਸ਼ੋਅ ਚੱਲਿਆ। ਉਹਦੇ ਸ਼ੋਅ ਦੀ ਖਾਸ ਆਈਟਮ ਸੀ, ਕੁੜੀ ਨੂੰ ਪੰਡਾਲ ਵਿਚੋਂ ਸੱਦਣਾ ਤੇ ਫਿਰ ਹਵਾ ਵਿਚ ਉਡਾਉਣਾ। ਮੈਂ ਆਪਣੇ ਪਰਿਵਾਰ ਨਾਲ ਗਿਆ ਅਤੇ ਦਿੱਲੀ ਤੋਂ ਆਈ ਬੀ.ਐਸ ਸੀ. ਕਰ ਰਹੀ ਆਪਣੀ ਭਾਣਜੀ ਨੂੰ ਇਹ ਕਹਿ ਕੇ ਨਾਲ ਲੈ ਗਿਆ ਕਿ ਜਦੋਂ ਹੀ ਸਮਰਾਟ ਸੰਕਰ ਇਸ ਜਾਦੂ ਲਈ ਆਵਾਜ਼ ਮਾਰੇ, ਤੂੰ ਉਠ ਕੇ ਭੱਜ ਜਾਈਂ ਅਤੇ ਬਾਅਦ ਵਿਚ ਦੱਸੀ ਕਿ ਹੋਇਆ ਕੀ ਸੀ।

ਉਹੀ ਗੱਲ ਹੋਈ, ਜਦੋਂ ਹਵਾ ਵਿਚ ਉਡਾਉਣ ਲਈ ਉਸ ਨੇ ਦਰਸ਼ਕਾਂ ਵਿਚੋਂ ਆਵਾਜ਼ ਮਾਰੀ ਤਾਂ ਮੇਰੀ ਭਾਣਜੀ ਅੱਖ ਝਪਕਦਿਆਂ ਮੰਚ ਉਤੇ। ਜਾਦੂਗਰ ਨੇ ਉਹਦੀਆਂ ਅੱਖਾਂ ਅੱਗੇ ਦੋ ਕੁ ਵਾਰ ਹੱਥ ਘੁਮਾਇਆ ਤਾਂ ਦੋ ਜਣਿਆਂ ਨੇ ਕੁੜੀ ਨੂੰ ਚੁੱਕ ਕੇ ਸਟੈਂਡ ‘ਤੇ ਲਿਟਾ ਦਿੱਤਾ। ਉਹਦੀਆਂ ਅੱਖਾਂ ਬੰਦ ਕਰਾ ਦਿੱਤੀਆਂ। ਫਿਰ ਦੁਆਲੇ ਕਾਲਾ ਕੱਪੜਾ ਘੁਮਾਇਆ ਅਤੇ ਕੱਢ ਦਿੱਤਾ ਹੇਠਾਂ ਸਟੈਂਡ। ਕੁੜੀ ਦੇ ਸਰੀਰ ਦੁਆਲੇ ਲੋਹੇ ਦਾ ਰਿੰਗ ਵੀ ਘੁਮਾ ਦਿੱਤਾ ਤੇ ਆਪਣੇ ਹੱਥ ਦੇ ਇਸ਼ਾਰੇ ਨਾਲ ਕੁੜੀ ਦੇ ਸਰੀਰ ਨੂੰ ਉਪਰ ਥੱਲੇ ਵੀ ਕੀਤਾ। ਵੱਜ ਗਈਆਂ ਤਾਲੀਆਂ, ਗੂੰਜ ਪਿਆ ਸਿਨੇਮਾ ਹਾਲ। ਕੁੜੀ ਫਿਰ ਸਟੈਂਡ ‘ਤੇ ਲਿਟਾਈ, ਅੱਖਾਂ ਅੱਗੇ ਹੱਥ ਘੁੰਮਾਇਆ ਤੇ ਆ ਗਈ ਸਾਡੇ ਵਿਚ। ਘਰ ਆ ਕੇ ਮੈਂ ਪੁੱਛਿਆ ਤਾਂ ਉਹ ਕਹਿੰਦੀ, “ਮੈਨੂੰ ਤਾਂ ਉਦੋਂ ਤੱਕ ਹੀ ਪਤਾ ਸੀ ਜਦੋਂ ਉਪਰ ਗਈ, ਜਾਦੂਗਰ ਦੇ ਅੱਖਾਂ ਮੂਹਰੇ ਹੱਥ ਘੁਮਾਉਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਉਦੋਂ ਹੀ ਪਤਾ ਲੱਗਾ, ਜਦੋਂ ਦੋ ਜਣਿਆਂ ਨੇ ਮੈਨੂੰ ਫੜ ਕੇ ਖੜ੍ਹਾ ਕੀਤਾ, ਤੇ ਉਹਨੇ ਦੁਬਾਰਾ ਅੱਖਾਂ ਅੱਗੇ ਸੱਜਾ ਹੱਥ ਘੁਮਾਇਆ।”

ਇਹ ਭੇਤ ਜਾਣਨ ਲਈ ਮੇਰੇ ਅੰਦਰ ਹਲਚਲ ਮੱਚ ਗਈ। ਨਵਾਂ ਸ਼ਹਿਰ ਤਾਂ ਮੈਂ ਮਿਲ ਨਾ ਸਕਿਆ, ਪਰ ਅਗਲੇ ਸ਼ੋਅ ਫਗਵਾੜੇ ਦੇ ‘ਇਲੀਟ’ ਸਿਨੇਮੇ ਵਿਚ ਸਨ। ਠਹਿਰਿਆ ਉਹ ਪੰਜਾਬ ਟੂਰਿਜ਼ਮ ਦੇ ਰੈਸਟੋਰੈਂਟ ‘ਬਲਿਊ ਬੈਲ’ ਵਿਚ ਸੀ ਜਿਥੇ ਕਾਲਜ ਪੜ੍ਹਨ ਵੇਲੇ ਚਾਹ ਨਾਲ ਪਨੀਰ ਦੇ ਪਕੌੜੇ ਬੜੇ ਖਾਧੇ ਸਨ। ‘ਅਜੀਤ’ ਦਾ ਹਵਾਲਾ ਦੇ ਕੇ ਫਿਰ ਜਾਦੂਗਰ ਸਮਰਾਟ ਨੂੰ ਮਿਲਣ

ਦਾ ਸਮਾਂ ਮਿਲ ਹੀ ਗਿਆ।

ਦੋ ਨੰਬਰ ਕਮਰੇ ‘ਚ ਜਦੋਂ ਮੈਂ ਉਹਨੂੰ ਮਿਲਣ ਗਿਆ ਤਾਂ ਉਹ ਭੱਜ ਕੇ ਮਿਲਣ ਲਈ ਆਇਆ, ਘੁੱਟ ਕੇ ਜੱਫੀ ਪਾਈ ਤੇ ਮੇਰੇ ਮੂੰਹ ‘ਤੇ ਹੱਥ ਫੇਰ ਕੇ ਕਹਿੰਦਾ, “ਦਾੜੀ ਕਿਤਨੀ ਅੱਛੀ ਲਗਤੀ ਹੈ, ਥੋੜੀ ਛੋਟੀ ਰੱਖੋ ਨਾ।” ਟੇਬਲ ਦੁਆਲੇ ਰੱਖੀਆਂ ਦੋ ਕੁਰਸੀਆਂ ‘ਤੇ ਅਸੀਂ ਆਹਮੋ-ਸਾਹਮਣੇ ਬੈਠ ਗਏ। ਰਸਮੀ ਗੱਲਾਂ ਦੌਰਾਨ ਉਹਨੇ ਕਿਹਾ, “ਕਿਤਨੀ ਦੇਰ ਸੇ ਆਪ ਜਰਨਲਿਜ਼ਮ ਸੇ ਜੁੜੇ ਹੁਏ ਹੋ?”

“ਕਰੀਬ ਪੰਦਰਾਂ-ਸੌਲਾਂ ਸਾਲਾਂ ਤੋਂ।” ਜਵਾਬ ਮੈਂ ਪੰਜਾਬੀ ਵਿਚ ਹੀ ਦਿੱਤਾ।

ਟੇਬਲ ਉਤੇ ਪਏ ਕੱਚ ਦੇ ਖਾਲੀ ਗਲਾਸ ਹੇਠਾਂ ਉਸ ਨੇ ਪੁਰਾਣੀ ਪਈ ਅੰਗਰੇਜ਼ੀ ਟ੍ਰਿਬਿਊਨ ਅਖਬਾਰ ਕੱਢੀ, ਉਹਦੀ ਇਕ ਤਹਿ ਹੋਰ ਲਾਈ ਤੇ ਉਪਰਲਾ ਸਿਰਾ ਗਲਾਸ ਵੱਲ ਟੇਵਾ ਕਰ ਕੇ ਨੱਕੋ-ਨੱਕ ਭਰ ਦਿੱਤਾ ਤੇ ਕਹਿਣ ਲੱਗਾ, “ਆਪ ਪੀਜੀਏ ਨਾ...ਕੋਕਾ ਕੋਲਾ ਹੈ।”

ਮੈਂ ਹਾਲਾਂਕਿ ਤੈਅ ਕਰ ਕੇ ਗਿਆ ਸਾਂ ਕਿ ਉਹ ਮੈਨੂੰ ਹਿਪਨੋਟਾਈਜ਼ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕੇਗਾ, ਪਰ ਮੈਨੂੰ ਕਈ ਕੁਝ ਅਜੀਬ ਜਿਹਾ ਵਾਪਰਦਾ ਲੱਗ ਰਿਹਾ ਸੀ।

ਮੈਂ ਅੱਧਾ ਗਲਾਸ ਪੀਤਾ ਤੇ ਮੇਰੇ ਚਿਹਰੇ ‘ਤੇ ਹੈਰਾਨੀ ਦੀ ਝਲਕ ਵੇਖ ਤਾੜੀ ਵਜਾ ਕੇ ਇਕ ਹੱਥ ਦੀ ਤਲੀ ਮੇਰੇ ਅੱਗੇ ਕਰ ਕੇ ਕਹਿਣ ਲੱਗਾ, “ਲੋ ਬਦਮ ਖਾਓ।”

“ਹੈ!”

“ਅਸਲੀ ਹੈ।”

ਖਾ ਲਏ ਹੱਸ ਕੇ, ਫਿਰ ਕਿੰਨਾ ਚਿਰ ਜਾਦੂ ਬਾਰੇ, ਉਹਦੇ ਪਿਛੋਕੜ ਬਾਰੇ, ਕਿਥੇ-ਕਿਥੇ ਸ਼ੋਅ ਕੀਤੇ, ਲੰਮੀਆਂ ਗੱਲਾਂ ਹੁੰਦੀਆਂ ਰਹੀਆਂ।

ਅਖਬਾਰ ਵਿਚੋਂ ਕੋਕ ਪਿਲਾਉਣ ਦਾ ਭੇਤ ਤਾਂ ਹੁਣ ਮੈਂ ਵੀ ਜਾਣਦਾ ਹਾਂ, ਪਰ ਕਾਂ ਦੇ ਕਬੂਤਰ, ਜਾਂ ਗੁੰਗੇ ਅੱਗੇ ਕਬਾ ਕਰਦੇ ਜਿਹੜੇ ਮੈਂ ਵੇਖੇ, ਉਹ ਤੁਹਾਨੂੰ ਵੀ ਸ਼ਸ਼ੋਪੰਜ ਵਿਚ ਜ਼ਰੂਰ ਪਾਉਣਗੇ। ਗੱਲਾਂ ਕਰਦਿਆਂ ਉਹ ਮੇਰੀ ਕੁਰਸੀ ਦੇ ਹੇਠਾਂ ਵੱਲ ਨਜ਼ਰਾਂ ਘੁਮਾਉਂਦਿਆਂ ਕਹਿਣ ਲੱਗਾ, “ਯੇਹ ਆਪ ਕਾ ਤੋਂ ਕੁਛ ਨਹੀਂ ਗਿਰਾ?”

ਮੇਰੇ ਹੱਥ ਵਿਚ ਫੜੀ ‘ਅਜੀਤ’ ਅਖਬਾਰ ਦਾ ਫਿਲਮੀ ਅੰਕ ਹੇਠਾਂ ਡਿੱਗ ਪਿਆ ਸੀ। ਮੈਂ ਬੈਠੇ ਬੈਠੇ ਨੇ ਹੇਠਾਂ ਅਖਬਾਰ ਚੁੱਕੀ ਤਾਂ ਅੱਗੇ ਚਾਹ ਨਾਲ ਭਰੇ ਦੋ ਕੱਪ ਤੇ ਬਿਸਕੁਟ ਟਰੇਅ ਵਿਚ ਰੱਖੇ ਅੱਗੇ ਪਏ ਸਨ।

ਮੈਂ ਉਲਝ ਰਿਹਾ ਸਾਂ ਕਿ ਅੰਦਰ ਤਾਂ ਕੋਈ ਆਇਆ ਹੀ ਨਹੀਂ, ਦਰਵਾਜ਼ਾ ਬੰਦ ਹੈ, ਇਹ ਕਿਵੇਂ ਹੋ ਗਿਆ? ਉਹ ਮੇਰੇ ਪੁੱਛਣ ਉਤੇ ਕਹਿਣ ਲੱਗਾ, “ਆਪ ਨੇ ਦੇਖਾ ਨਹੀਂ, ਅਭੀ ਜਬ ਤੁਮ ਅਪਨੀ ਕੁਰਸੀ ਕੇ ਨੀਚੇ ਸੇ ਪੇਪਰ ਉਠਾ ਰਹੇ ਥੋ, ਤਭੀ ਵੇਟਰ ਛੋੜ ਕਰ ਗਯਾ ਹੈ।”

ਮਨ ਨਹੀਂ ਸੀ ਮੰਨਦਾ ਕਿ ਕੋਈ ਬਿਨਾਂ ਦਰਵਾਜ਼ਾ ਖੋਲ੍ਹਿਆਂ ਅੰਦਰ ਆਇਆ ਹੋਵੇ, ਹੋਰ ਕੋਈ ਅੰਦਰ ਹੋ ਵੀ ਨਹੀਂ ਸੀ!

“ਚੀਨੀ ਹੈ ਹੀ ਨਹੀਂ?”

ਉਹਨੇ ਮੇਰੀ ਜੇਬ ਵਿਚੋਂ ਖੰਡ ਦੀ ਪੁੜੀ ਕੱਢ ਕੇ ਕਿਹਾ, “ਵੇਟਰ ਨੇ ਯਹਾਂ ਡਾਲ ਦੀ ਬੀ।”

“ਯਹ ਕੈਸੇ ਹੋ ਰਹਾ ਹੈ?” ਮੈਂ ਹਿੰਦੀ ਬੋਲਣ ਲੱਗ ਪਿਆ ਸਾਂ।

“ਜਨਾਬ! ਸਾਧਾਰਨ ਆਦਮੀ ਕੇ ਸਾਮਨੇ ਨਹੀਂ, ਆਪ ਜਾਦੂਗਰ ਸਮਰਾਟ ਸੰਕਰ ਕੇ ਸਾਮਨੇ ਹੋ। ਐਸਾ ਤੇ ਹੋਗਾ ਹੀ।”

ਹੱਥ ਦੀ ਸਫਾਈ ਫੜਨ ਲਈ ਮੈਂ ਕਾਫ਼ੀ ਚੁਕੰਨਾ ਹੋ ਰਿਹਾ ਸਾਂ। ਉਹਨੇ ਆਪਣਾ ਕੱਪ ਮੇਰੇ ਅੱਗੇ ਕਰਦਿਆਂ ਕਿਹਾ, “ਆਪ ਚਾਏ ਪੀ ਰਹੇ ਹੋ, ਮੈਂ ਤੋਂ ਦੂਧ ਪੀਤਾ ਹੂੰ।”

ਇਹ ਮੈਨੂੰ ਪੂਰਾ ਯਕੀਨ ਸੀ ਕਿ ਪਹਿਲਾਂ

ਤਾਂ ਦੋਵਾਂ ਕੱਪਾਂ ਵਿਚ ਚਾਹ ਸੀ।

ਬਿਸਕੁਟ ਵੀ ਖਾ ਲਏ, ਤੇ ਜਦੋਂ ਕੱਪ ਖਾਲੀ ਕਰ ਕੇ ਮੈਂ ਟੇਬਲ ‘ਤੇ ਰੱਖਿਆ ਤਾਂ ਜਾਦੂਗਰ ਦਾ ਅਗਲਾ ਸਵਾਲ ਸੀ, “ਕਿਤਨੇ ਪੈਸੇ ਹੈ ਆਪ ਕੇ ਪਾਸ?”

ਮੈਨੂੰ ਪਤਾ ਸੀ ਕਿ ਆਇਆ ਤਾਂ ਪੱਤਰਕਾਰ ਬਣ ਕੇ ਮੁਲਾਕਾਤ ਕਰਨ ਸਾਂ, ਪਰ ਝੁਰਲੂ ਜਿਹਾ ਬਣਦਾ ਜਾ ਰਿਹਾ ਸਾਂ, ਕਿਹਾ, “ਚਾਰ-ਪਾਂਚ ਸੌ ਹੋਗਾ।”

“ਦਿਖਾਨਾ ਜਰਾ?”

ਪੈਂਟ ਦੀ ਪਿਛਲੀ ਜੇਬ ਨੂੰ ਹੱਥ ਲਾਇਆ ਤਾਂ ਖਾਲੀ। ਉਹ ਹੱਸ ਪਿਆ ਖੁੱਲ੍ਹ ਕੇ, “ਬੱਸ ਮੈਂ ਆਏ ਹੋਗੇ ਨਾ ਬੰਗਾ ਸੇ, ਕਾਟੀ ਗਈ। ਘਬਰਾਈਏ ਮਤ, ਕਿਰਾਇਆ ਮੈਂ ਦੇ ਦੁੰਗਾ।”

ਮੈਨੂੰ ਪਤਾ ਸੀ ਕਿ ਮੈਂ ਉਹਦੇ ਕਮਰੇ ਦੇ ਬਾਹਰ ਪਹਿਲਾਂ ਪਿਛਲੀ ਜੇਬ ਵਿਚੋਂ ਕੰਘੀ ਕੱਢ ਕੇ ਸਿਰ ਵਾਹਿਆ ਸੀ, ਉਦੋਂ ਤਾਂ ਬਟੂਆ ਸੀ। ਸ਼ਾਇਦ ਡਿੱਗ ਵੀ ਪਿਆ ਹੋਵੇ। ਪੈਸੇ ਉਂ ਹਜ਼ਾਰ ਕੁ ਤੋਂ ਵੱਧ ਸਨ।

ਨੁਕਸਾਨ ਹੋਣ ਕਰ ਕੇ ਮੇਰੇ ਗੱਲਬਾਤ ਕਰਨ ਵਿਚ ਕੁਦਰਤੀ ਫਿੱਕਾਪਣ ਆ ਗਿਆ ਸੀ।

ਮੱਥੇ ਦੀਆਂ ਤਾਂ ਚਲੇ ਨਾ ਵੀ ਪੜ੍ਹਨੀਆਂ ਆਉਂਦੀਆਂ ਹੋਣਗੀਆਂ ਉਸ ਨੂੰ, ਪਰ ਚਿਹਰੇ ਦੀਆਂ ਜਾਦੂਗਰ ਨੇ ਜ਼ਰੂਰ ਪੜ੍ਹ ਲਈਆਂ ਲੱਗਦੀਆਂ ਸਨ। ਉਹ ਹੱਸ ਪਿਆ, ਕਹਿਣ ਲੱਗਾ, “ਪੱਤਰਕਾਰ ਸਾਹਿਬ, ਵੇਹ ਸਾਮਨੇ ਹਮਾਰਾ ਬੈਡ ਹੈ, ਉਸ ਕੇ ਤਕੀਏ ਕੇ ਨੀਚੇ ਪਤੇ ਹੈ ਆਪ ਕੇ 1309 ਰੁਪਏ, ਔਰ ਯੇਹ ਲੋ ਆਪਕਾ ਪਰਸ।” ਬਟੂਆ ਕਦੋਂ ਨਿਕਲ ਗਿਆ, ਪੈਸੇ ਕਦੋਂ ਗਿਣੇ ਗਏ, ਸਿਰਹਾਣੇ ਥੱਲੇ ਕਿਵੇਂ ਚਲੇ ਗਏ, ਬਟੂਆ ਉਹਦੀ ਜੇਬ ਵਿਚ ਕਿਵੇਂ ਗਿਆ? ਮੇਰੇ ਲਈ ਇਹ ਮਸਲਾ ਉਦੋਂ ਸੀ ਜਿਵੇਂ ਸੁਨਿਆਰ ਨੂੰ ਸੋਨਾ ਕੋਈ ਨਕਲੀ ਵੇਚ ਰਿਹਾ ਹੋਵੇ।

“ਆਪ ਅਭੀ ਪੱਤਰਕਾਰ ਨਹੀਂ ਬਨੇ, ਅਪਨਾ ਸਾਮਾਨ ਖੋਏ ਬੈਠੇ ਹੋ। ਅਰੇ ਭਾਈ, ਮੀਡੀਆ ਕਾ ਕਾਮ ਤੋਂ ਬੜਾ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰੀ ਕਾ ਹੋਤਾ ਹੈ।” ਉਹਨੇ ਵਿਅੰਗ ਵਿਚ ਉਦੋਂ ਕਿਹਾ ਜਿਵੇਂ ਢਿੱਡ ਦੁਖਦੇ ਬੰਦੇ ਦੀ ਵੱਖੀ ਵਿਚ ਵਾਰ ਵਾਰ ਕੋਈ ਘਸੁੰਨ ਮਾਰ ਰਿਹਾ ਹੋਵੇ। ਚਲੇ ਹੱਥ ਦੀ ਸਫਾਈ ਤਾਂ ਮੰਨ ਲੈਂਦੇ ਆਂ, ਪਰ ਦਿਨੇ ਹਨੂਰ ਪੈ ਰਿਹਾ ਸੀ, ਹੈਰਾਨੀ ਇਹ ਸੀ।

ਮੈਂ ਪੁੱਛਿਆ, “ਕੁਛ ਬਤਾ ਤੇ ਦੇ, ਯੇਹ ਕੈਸੇ ਹੋ ਗਯਾ ਹੈ?”

“ਜਿਸ ਦਿਨ ਭਾਈ ਯੇਹ ਬਤਾਨੇ ਲਗ ਪੜੇ, ਫਿਰ ਤੋ ਚਲ ਗਯਾ ਸਮਰਾਟ ਕਾ ਜਾਦੂ! ਕੱਲ੍ਹ ਡੀ.ਸੀ. ਸਾਹਬ ਕਾ ਸ਼ੋਅ ਨੇ ਤਲਾਕ ਕਰਵਾ ਦੀਆ,

ਨੌਕ-ਝੌਕ

ਐਸ. ਅਸ਼ੋਕ ਭੌਰਾ
ਫੋਨ: 510-415-3315

ਤੋਂ ਉਸ ਕੀ ਬੀਵੀ ਵੀ ਪੂਛਤੀ ਬੀ, ਅਰੇ ਯੇਹ ਕੈਸੇ ਹੋ ਗਯਾ? ਅਸ਼ੋਕ, ਜਾਦੂਗਰ ਤੋਂ ਜਾਦੂਗਰ ਕੋ ਕੁਛ ਨਹੀਂ ਬਤਾਏਗਾ, ਆਪ ਕੋ ਕਹਾਂ?”

ਅਖਬਾਰ ਵਿਚ ਲਿਖਣ ਲਈ ਮੁਲਾਕਾਤ ਲਗਭਗ ਮੁਕੰਮਲ ਸੀ। ਮੈਂ ਜਾਣ ਲਈ ਕਿਹਾ ਤਾਂ ਉਹ ਬੋਲਿਆ, “ਅਰੇ ਭਾਈ, ਐਸੇ ਬੋੜ੍ਹਾ ਨਾ...ਬਾਹਰ ਛੋੜ ਕੇ ਆਏਗੇ।”

ਰਿਸ਼ੇਪਸਨ ਵਾਲੇ ਕਾਊਂਟਰ ‘ਤੇ ਅਸੀਂ ਕੁਝ ਪਲ ਲਈ ਰੁਕੇ ਤਾਂ ਉਹਨੇ ਟੇਵਾ ਜਿਹਾ ਸਵਾਲ ਹੋਰ ਕਰ ਦਿੱਤਾ, “ਆਪ ਕੀ ਬੀਵੀ ਕਾ ਨਾਮ ਕਸ਼ਮੀਰ ਕੌਰ ਹੈ?”

ਨਾ ਉਹਦਾ ਕਿਤੇ ਜ਼ਿਕਰ ਹੋਇਆ, ਨਾ ਉਹ ਪਹਿਲਾਂ ਕਿਤੇ ਮਿਲਿਆ...ਨਾ ਦਾ ਉਹਨੂੰ ਕਿਵੇਂ ਪਤਾ ਲੱਗ ਗਿਆ ਤੇ ਲਗਦੇ ਹੱਥ ਹੀ ਉਹਨੇ ਆਪਣੀ ਕਮੀਜ਼ ਦੀ ਜੇਬ ਵਿਚੋਂ ਪਾਸਪੋਰਟ ਸਾਈਜ਼ ਫੋਟੋ ਕੱਢ ਕੇ ਮੇਰੇ ਵੱਲ ਕਰਦਿਆਂ ਕਿਹਾ, “ਯਹੀ ਹੈ ਨਾ ਕਸ਼ਮੀਰ? ਅਰੇ ਭਾਈ ਬੀਵੀ ਕੀ ਫੋਟੋ ਤੋਂ ਐਸੇ ਨਾ ਫੈਕ ਦੀਆ ਕਰੋ।”

ਮੈਂ ਚੁੱਪ ਸਾਂ, ਤੇ ਨਾਲ ਹੀ ਉਹਨੇ ਕਾਊਂਟਰ ਤੋਂ ਕੰਘੀ ਚੁੱਕ ਕੇ ਫੜਾ ਦਿੱਤੀ, “ਯੇਹ ਭੀ ਆਪਕੀ ਹੀ ਹੈ ਨਾ?” ਮੈਂ ਪੈਂਟ ਦੀ ਪਿਛਲੀ ਜੇਬ ਦੇਖੀ, ਕੰਘੀ ਹੈ ਹੀ ਨਹੀਂ ਸੀ।

ਹੱਸਦਿਆਂ ਜਦੋਂ ਬਾਹਰ ਨਿਕਲਣ ਲੱਗੇ ਤਾਂ ਉਹਨੇ ਮੇਰਾ ਹੱਥ ਘੁੱਟ ਕੇ ਕਿਹਾ, “ਯੇਹ ਲੋ ਚਾਏ ਪਾਨੀ ਪੀ ਲੇਨਾ।” ਪੰਜ ਸੌ ਦਾ ਨੋਟ ਉਹਨੇ ਮੈਨੂੰ ਫੜਾਇਆ, ਨਾਂਹ ਨਾਂਹ ਕਰਦਿਆਂ ਮੈਂ ਜੇਬ ਵਿਚ ਤਾਂ ਪਾ ਲਿਆ, ਪਰ ਨਾਲ ਹੀ ਉਹਨੇ ਮੈਨੂੰ ਇਕ ਹੋਰ ਪੰਜ ਸੌ ਦਾ ਨੋਟ ਫੜਾ ਕੇ ਕਿਹਾ, “ਅਸ਼ੋਕ ਭਾਈ, ਯੇਹ ਪਾਂਚ ਸੌ ਕਾ ਰਖ ਲੋ, ਪਹਿਲੇ ਵਾਲੇ ਨਕਲੀ ਹੈ।” ਜਦੋਂ ਮੈਂ ਜੇਬ ‘ਚੋਂ ਕੱਢਣ ਲੱਗਾ, ਤਾਂ 5 ਸੌ ਦੇ ਨੋਟ ਦੀ ਥਾਂ ਸੌ-ਸੌ ਦੇ 5 ਨੋਟ ਸਨ।

ਚਲੇ ਮੇਰੀ ਬੀਵੀ ਦਾ ਫੋਟੋ ਤਾਂ ਬਟੂਏ ਵਿਚ ਸੀ, ਉਹਦੇ ਪਿੱਛੇ ਨਾਂ ਵੀ ਲਿਖਿਆ ਹੋਇਆ ਸੀ ਉਹਦਾ, ਪਰ ਬਾਕੀ ਸਭ ਕੀ ਸੀ? ਅਸਲ ਵਿਚ ਲੱਗ ਮੈਨੂੰ ਫਿਰ ਵੀ ਰਿਹਾ ਸੀ ਕਿ ਉਹਦੇ ਕੋਲ ਹੱਥ ਦੀ ਸਫਾਈ ਫਿਰ ਵੀ ਸਿਆਸਤਦਾਨਾਂ ਨਾਲੋਂ ਕਿਤੇ ਘੱਟ ਹੋਵੇਗੀ, ਕਿਉਂਕਿ ਜਾਦੂਗਰ ਨੇ ਤਾਂ ਸਿਰਫ ਇਕ ਦਿਨ ਜਾਦੂ ਵਿਖਾਉਣਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਕਈ ਹੋਰ ਜਾਦੂਗਰਾਂ ਨੂੰ ਪੁੱਛਿਆ; ਕਹਿੰਦੇ, “ਇੰਦਾਂ ਹੁੰਦਾ ਤਾਂ ਨਹੀਂ...ਚਲੋ।”

ਚਲੇ ਜੋ ਅੱਜ ਕੱਲ੍ਹ ਚੋਰੀ ਤੇ ਮਰਨ ਦੇ ਡਰ ਕਾਰਨ ਸੰਤਾਂ ਨੇ ਗੰਨਮੈਨ ਰੱਖ ਲਏ ਹਨ ਤਾਂ ਇਹ ਘਟਨਾ ਇੰਨੀ ਫਿਕਰ ਵਾਲੀ ਨਹੀਂ।

ਗੱਲ ਬਣੀ ਕਿ ਨਹੀਂ

-ਐਸ. ਅਸ਼ੋਕ ਭੌਰਾ

ਮਨ ਮੰਨਦਾ ਤਾਂ ਹੋਊ!

ਜੇ ਵਹਿਮੀ ਬੰਦਾ ਹੋ ਜਾਵੇ ਡਾਕਟਰ, ਕੀ ਕਰੂ ਇਲਾਜ ਕੋਈ।
ਫਿਰ ਸੁਆਹ ਨਿਕਲਣੇ ਰਾਗ ਵਿਚੋਂ, ਜੇ ਟੁੱਟਿਆ ਹੋਵੇ ਸਾਜ਼ ਕੋਈ।
ਹੁਣ ਬੜਾ ਧਰਮ ਦਾ ਰੌਲਾ ਹੈ, ਕੋਈ ਧਰਮੀ ਤਾਂ ਵੀ ਦਿਸਦਾ ਨਹੀਂ।
ਤਾਂ ਹੀ ਰੋਜ਼ ਡਰਾਉਂਦਾ ਚਿੜੀਆਂ ਨੂੰ, ਫਿਰੇ ਹਲਕਿਆ ਹੋਇਆ ਬਾਜ਼ ਕੋਈ।
ਧਰਤੀ ਤਪਦੀ ਅੱਗ ਵਾਂਗੂ ਤੇ ਵਹਿਣ ਸੁੱਕੇ ਦਰਿਆਵਾਂ ਦੇ,
ਫਿਰ ਛੱਲਾਂ ਦੇ ਉਠਣ ਦੀ, ਕਿੰਝ ਸੁਣ ਲਊ ਭਲਾ ਅਵਾਜ਼ ਕੋਈ।
ਜੇ ਬੇਈਮਾਨੀ ਦਾ ਰੌਲਾ ਹੈ ਤੇ ਪਰਜਾ ਖੁਸ਼ ਨਹੀਂ ਰਾਜੇ ਤੋਂ,
ਤਾਂ ਲਾਹ ਕੇ ਛੋੜੀ ਲੈ ਜਾਏਗਾ, ਦੁਖਿਆ ਫਿਰ ਸਿਰ ਤੋਂ ਤਾਜ ਕੋਈ।
ਕੋਇਲਾਂ ਨੂੰ ਕਊਏ ਦਬਕ ਰਹੇ, ਹੁਣ ਬੂਥੇ ਰੱਖੇ ਬੰਦ ਜ਼ਰਾ,
ਇਹ ਕਾਲੇ ਰੰਗ ਦਾ ਹੈ ਰੱਖਿਆ, ਦੋਹਾਂ ਵਿਚ ਰੱਬ ਨੇ ਰਾਜ ਕੋਈ।
ਇਹ ਬੇਸੁਰੀਆਂ ਹੀ ਹੋਕਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਬਣੇ ਗਵੱਈਏ ਦੱਸਦੇ ਨੇ,
ਸਾਡੇ ਬਾਪੂ ਹੀ ਬਸ ਕਰ ਗਏ ਨੇ, ਅਸੀਂ ਕੀਤਾ ਨਹੀਂ ਰਿਆਜ਼ ਕੋਈ।
ਹੁਣ ਲੱਗੀਆਂ ਦੇ ਮੁੱਲ ਤਾਰਨ ਦਾ, ‘ਭੋਰੇ’ ਹੀਲਾ ਦੱਸੋ ਕੀ ਕਰੀਏ,
ਜਿੱਥੇ ਕਰਜ਼ਾ ਚੱਕਿਆ ਹੋਰਾਂ ਨੇ, ਤੇ ਦਿੰਦਾ ਪਿਆ ਵਿਆਜ ਕੋਈ।

ਸ਼ਹੀਦੀ-ਸ਼੍ਰੋਤ ਤੇ ਸ਼ਹੀਦੀ-ਪ੍ਰਸੰਗ ਦੀ ਧੁਰੋਹਰ: ਗੁਰੂ ਅਰਜਨ ਦੇਵ

ਗੁਰੂ ਅਰਜਨ ਦੇਵ ਜੀ (1563-1606) ਨੂੰ ਸ਼ਹੀਦੀ-ਸ਼੍ਰੋਤ ਅਤੇ ਸ਼ਹੀਦੀ-ਪ੍ਰਸੰਗ ਦੀ ਧੁਰੋਹਰ ਵਜੋਂ ਵਿਚਾਰਨ ਲੱਗਿਆਂ ਧਿਆਨ ਵਿਚ ਰਹਿਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਕਿ ਸਿੱਖ ਧਰਮ-ਚਿੰਤਨ ਵਿਚ ਕਿਸੇ ਕਿਸਮ ਦੇ ਕੇਂਦਰੀਕਰਣ ਨੂੰ ਇਸ ਹੱਦ ਤੱਕ ਨਕਾਰਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ ਕਿ ਅਧਿਆਤਮਕ-ਕੇਂਦਰੀਅਤਾ ਦੀ ਵੀ ਸਲਾਘਾ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ ਗਈ। ਇਸ ਨਾਲ ਵਿਅਕਤੀ-ਕੇਂਦਰੀਅਤਾ ਨਾਲ ਪੈਦਾ ਹੋਣ ਵਾਲੀਆਂ ਦੁਸ਼ਵਾਰੀਆਂ ਦਾ ਰਾਹ ਰੋਕ ਕੇ, ਸੰਗਤੀ-ਰਾਹ ਸਥਾਪਤ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਹੈ। ਪ੍ਰਾਪਤ ਸਿੱਖ-ਸਾਹਿਤ ਦੀ ਪ੍ਰਧਾਨ ਸੂਰ ਇਤਿਹਾਸਮੁਖੀ ਰਹੀ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸੇ ਦੇ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਪੱਛਮੀ ਵਿਦਵਾਨਾਂ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਤੋਂ ਪ੍ਰਭਾਵਿਤ ਵਿਦਵਾਨਾਂ ਨੇ ਬਾਣੀ ਤੱਕ ਪਹੁੰਚਣ ਦੀ ਲੋੜ ਹੀ ਨਹੀਂ ਸਮਝੀ। ਇਸ ਨਾਲ ਸਿੱਖ-ਅਕਾਦਮਿਕਤਾ ਵਾਸਤੇ ਸਥਾਪਤ ਸਹਿਜ-ਸਥਾਪਨ ਦੀ ਵਿਧੀ ਨੂੰ ਅਕਾਦਮਿਕਤਾ ਦਾ ਹਿੱਸਾ ਹੋਣ ਦਾ ਮੌਕਾ ਹੀ ਨਹੀਂ ਮਿਲਿਆ। ਇਸ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟੀ ਤੋਂ ਤਾਂ ਇਹ ਤੱਥ ਸਾਹਮਣੇ ਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਪੰਚਮ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਦੀ ਸ਼ਹੀਦੀ ਦਾ ਇਤਿਹਾਸ-ਕੇਂਦਰਤ ਪ੍ਰਸੰਗ ਸਾਹਮਣੇ ਲਿਆਉਣ ਦੀਆਂ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ਾਂ ਲਗਾਤਾਰ ਹੁੰਦੀਆਂ ਰਹੀਆਂ ਹਨ ਅਤੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਗੁਰੂ ਦਾ ਦੇਹ-ਪ੍ਰਸੰਗ ਹੀ ਸਾਹਮਣੇ ਆਉਂਦਾ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਗੁਰੂ ਦੇ ਦੇਹ-ਪ੍ਰਸੰਗ ਵਿਚ ਗੁਰੂ ਦਾ ਵਿਦੇਹ-ਪ੍ਰਸੰਗ ਉਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸ਼ਾਮਲ ਨਹੀਂ ਰਹਿੰਦਾ ਜਿਵੇਂ ਵਿਦੇਹ-ਪ੍ਰਸੰਗ ਵਿਚ ਦੇਹ-ਪ੍ਰਸੰਗ ਸ਼ਾਮਲ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ। ਗੁਰੂ ਦੇ ਦੇਹ ਅਤੇ ਵਿਦੇਹ ਪ੍ਰਸੰਗ ਨੂੰ ਸਿੱਖ-ਮਾਨਸਿਕਤਾ ਵਿਚ ਸ਼ਬਦ-ਗੁਰੂ ਵਜੋਂ

ਬਲਕਾਰ ਸਿੰਘ (ਪ੍ਰੋਫੈਸਰ)

ਉਤਾਰ ਕੇ ਲੋੜੀਂਦੇ ਮਾਨਸਿਕ-ਪਰਿਵਰਤਨ ਦੇ ਯਤਨ, ਦਸ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬਾਨ ਦੀ ਅਗਵਾਈ ਵਿਚ (1469-1708 ਤੱਕ) ਹੁੰਦੇ ਰਹੇ ਸਨ। ਇਸ ਨਾਲ ਸ਼ਬਦ-ਗੁਰੂ ਦਾ ਪ੍ਰਸੰਗ, ਸਿੱਖ-ਸਿਮਰਤੀ ਵਿਚ ਲੋਕ-ਸਮਝ ਤੱਕ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਪਹੁੰਚਿਆ ਹੈ ਕਿ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਵਿਚ ਗੁਰੂ ਦੀਆਂ ਸਾਰੀਆਂ ਪਰਤਾਂ ਸ਼ਾਮਲ ਹਨ ਅਤੇ ਇਹ ਭਾਵਨਾ ਸਿੱਖ-ਅਰਦਾਸ ਦਾ ਹਿੱਸਾ ਹੋ ਗਈ ਹੈ, ਸਭ ਸਿੱਖਨ ਕੋ ਹੁਕਮ ਹੈ ਗੁਰੂ ਮਾਨਿਓ ਗ੍ਰੰਥ॥ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਜੀ ਮਾਨਿਓ ਪ੍ਰਗਟ ਗੁਰਾਂ ਕੀ ਦੇਹ॥ ਜੇ ਪ੍ਰਭੂ ਕੇ ਮਿਲਬੋ ਚਹੈ ਖੋਜਿ ਸ਼ਬਦ ਮਹਿ ਲੇਹ॥

ਇਹ ਸਥਾਪਤ ਸਿੱਖ-ਸੱਚਾਈ ਹੈ ਕਿ ਜੋਤਿ ਅਤੇ ਜੁਗਤਿ ਦਾ ਸਮੁੱਚ, ਗੁਰੂ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸ ਦਾ ਸਿੱਖ-ਪ੍ਰਸੰਗ, ਗ੍ਰੰਥ ਅਤੇ ਪੰਥ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿਚ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੈ। ਗ੍ਰੰਥ-ਸਿਰਜਤ ਮਾਨਸਿਕਤਾ ਦਾ ਸਿੱਖ-ਪ੍ਰਸੰਗ ਅਤੇ ਪੰਥ-ਸਿਰਜਤ ਮਾਨਸਿਕਤਾ ਦਾ ਸਿੱਖ-ਪ੍ਰਸੰਗ, ਸਿੱਖ-ਧਰਮ ਦੇ ਸਮੁੱਚ ਵਜੋਂ ਸਾਹਮਣੇ ਆਉਂਦਾ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਜਿਵੇਂ ਗੁਰੂ-ਸਿਰਜਤ ਸਿੱਖ-ਪ੍ਰਸੰਗ ਵਿਚ ਅਧਿਆਤਮ (ਸੂਰਤਿ-ਮੰਡਲ) ਨੂੰ ਕੇਂਦਰੀਅਤਾ ਪ੍ਰਾਪਤ ਰਹਿੰਦੀ ਹੈ, ਉਦੋਂ ਹੀ ਪੰਥ-ਸਿਰਜਤ ਸਿੱਖ-ਪ੍ਰਸੰਗ ਵਿਚ ਧਾਰਮਿਕਤਾ (ਰਹਿਤ ਮੰਡਲ) ਅਤੇ ਇਤਿਹਾਸਕਤਾ (ਸਰੀਰ-ਮੰਡਲ) ਨੂੰ ਕੇਂਦਰੀਅਤਾ ਪ੍ਰਾਪਤ ਰਹਿੰਦੀ ਹੈ। ਇਸ ਨਾਲ ਸਿੱਖ ਦੀ ਸਰੀਰ ਤੋਂ ਸੂਰਤਿ ਤੱਕ ਦੀ ਯਾਤਰਾ ਦਾ ਖਾਕਾ ਸਾਹਮਣੇ ਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਗੁਰੂ ਦਾ ਦੇਹ-ਪ੍ਰਸੰਗ, ਸੂਰਤਿ ਅਤੇ ਸਰੀਰ ਦਾ ਮੁਜੱਸਮਾ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬਾਨ ਨਾਲ ਵਾਪਰੀਆਂ ਘਟਨਾਵਾਂ ਨੂੰ ਦੇਹੀ-ਪ੍ਰਸੰਗ ਵਿਚ ਸਮਝਣਾ ਨਿਰਸੰਦੇਹ ਸੌਖਾ ਮੰਨਿਆ ਜਾਂਦਾ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਇਹ ਇਤਿਹਾਸ-ਕੇਂਦਰਤ ਪਹੁੰਚ ਹੈ। ਪਰ ਇਸ ਨੂੰ ਸੂਰਤਿ-ਪ੍ਰਸੰਗ ਨਾਲੋਂ ਤੋੜ ਕੇ ਵੇਖਣ ਨਾਲ ਬਹੁਤ ਸਾਰੀਆਂ ਮੁਸ਼ਕਲਾਂ ਪੈਦਾ ਹੁੰਦੀਆਂ ਰਹੀਆਂ ਹਨ। ਸਿੱਖੀ, ਸਿਧਾਂਤ ਰੂਪ ਵਿਚ ਸੂਰਤਿ ਦੀ ਯਾਤਰਾ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸ ਦਾ ਇਤਿਹਾਸਕ-ਪ੍ਰਗਟਾਵਾ ਇਸੇ ਦੀ ਨਿਰੰਤਰਤਾ ਵਿਚ ਹੋਣ ਕਰਕੇ ਨਾ ਨਵਾਂ ਹੈ ਅਤੇ ਨਾ ਹੀ ਵੱਖਰਾ ਹੈ। ਕਾਰਣ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਬਾਣੀ ਦਾ ਅਮਲ, ਸਮੇਂ ਅਤੇ ਸਥਾਨ ਦੀਆਂ ਸੀਮਾਵਾਂ ਵਿਚ ਅਚਾਨਕ ਵਾਪਰਿਆ ਅਮਲ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਇਸ ਦੇ ਰਾਹ ਵਿਚ ਆਉਣ ਵਾਲੀਆਂ ਰੁਕਾਵਟਾਂ “ਚੜ੍ਹਿਆ ਸੋਧਣ ਧਰਤਿ ਲੋਕਾਈ”

ਦੀ ਆਲਮੀ-ਮੁਹਿੰਮ ਦੇ ਰਾਹ ਦੀਆਂ ਰੁਕਾਵਟਾਂ ਸਮਝਣੀਆਂ ਚਾਹੀਦੀਆਂ ਹਨ। ਇਸੇ ਰਾਹ 'ਤੇ ਤੁਰਦਿਆਂ ਸਮਕਾਲੀ ਪ੍ਰਸੰਗ ਵਿਚ ਅਕਾਲ ਦੇ ਦੀਵਾਨਿਆਂ ਅਰਥਾਤ ਫਕੀਰੀ-ਮਾਨਸਿਕਤਾ ਨੂੰ ‘ਭੂਤਨੇ’ ਅਤੇ ‘ਬੇਤਾਲੇ’ ਅਖਵਾਉਣਾ ਪੈਂਦਾ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਇਸੇ ਨੂੰ ਦੇਹੀ-ਸਰੋਕਾਰਾਂ ਅਤੇ ਸੂਰਤਿ-ਸਰੋਕਾਰਾਂ ਦਾ ਟਕਰਾਉ ਕਿਹਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਪੰਚਮ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਦੀ ਸ਼ਹੀਦੀ ਨੂੰ ਇਸੇ ਪ੍ਰਸੰਗ ਵਿਚ ਸਮਝਣ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕੀਤੀ ਜਾ ਰਹੀ ਹੈ।

ਭਾਰਤੀ ਪ੍ਰਸੰਗ ਵਿਚ ਸ਼ਹੀਦੀ ਦੇ ਸਿੱਖ-ਸੰਕਲਪ ਨੂੰ ਬਲੀਦਾਨ ਦੇ ਧਾਰਮਿਕ-ਪ੍ਰਸੰਗ ਨਾਲੋਂ ਨਿਖੇੜ ਕੇ ਸਮਝੇ ਜਾਣ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸਪਸ਼ਟ ਹੋ ਜਾਵੇਗਾ ਕਿ ਸ਼ਹੀਦੀ-ਸੰਕਲਪ ਦੀ ਨੀਂਹ ਤਾਂ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀ ਦੇ ਨਿਸ਼ੰਗ-ਨਾਬਰੀ ਵਾਲੇ ਸਰੋਕਾਰਾਂ ਨਾਲ ਰੱਖੀ ਗਈ ਸੀ ਅਤੇ ਸਾਹਮਣੇ ਵੀ ਆਉਣ ਲੱਗ ਪਈ ਸੀ। ਇਸ ਦੇ ਅਮਲ ਵਿਚ ਸ਼ਹੀਦੀ-ਪ੍ਰਗਟਾਵੇ ਦੇ ਮੋਢੀ, ਗੁਰੂ ਅਰਜਨ ਦੇਵ ਹੋ ਗਏ ਸਨ। ਸ਼ਹੀਦੀਆਂ ਦੇ ਸਿੱਖ-ਪ੍ਰਸੰਗ ਨੇ ਸਾਨਾਂਮਤਾ ਇਤਿਹਾਸ ਸਿਰਜਿਆ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸ ਨੂੰ ਪੰਥ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ (ਰਤਨ ਸਿੰਘ ਭੰਗੂ) ਵਿਚ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦਰਜ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ,

ਮਾਰਤ ਇਨ ਕੋ ਹਮ ਥਕ ਗਏ,
ਏ ਨਿਤ ਬਢਤ ਜਾਤ ਹੋਂ ਨਏ।
ਮਰਨ ਮਾਰਨੋਂ ਜ਼ਰਾ ਨ ਡਰ ਹੈਂ,
ਮੌਤ ਚਰਾਗ ਪਤੰਗ ਪਰ ਹੈਂ।

ਚਾਹਤ ਨਿਸ ਦਿਨ ਲੈਨ ਸ਼ਹੀਦੀ,
ਟਰਤ ਨ ਰਣ ਤੇ ਹਵੈਕਰ ਗੀਦੀ।
ਸਾਬ ਹਜ਼ਾਰਨ ਬੀਸਕ ਲਤ ਹੈਂ,
ਟਾਰੇ ਟਰਤ ਨ ਮਾਰੇ ਮਰ ਹੈਂ।

(ਗੁਰਮਤਿ ਸੁਧਾਕਰ, ਪੰਨਾ 499)

ਆਪਣੇ ਸੱਚ ਲਈ ਸ਼ਹੀਦ ਹੋ ਸਕਣ ਦੀ ਇਹ ਤੱਤਪਰਤਾ, ਸ਼ਹੀਦੀ ਦੇ ਸਿੱਖ-ਸੰਕਲਪ ਦਾ ਖੇਤਾ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸ ਵਿਚ ਕੌਮਾਂ ਦੀ ਮਰਜ਼ੀ ਦਾ ਬੋਲਬਾਲਾ ਸ਼ਾਮਲ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਦੀ ਸਿਧਾਂਤਕ ਧਰਾਤਲ, ਸਿੱਖੀ ਦੀ ਮੁਢਲੀ ਸ਼ਰਤ ਵਾਂਗ ਬਾਣੀ ਵਿਚ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੈ,

ਸਲੋਕ ਮ. 5

ਪਹਿਲਾਂ ਮਰਣੁ ਕਬੂਲਿ

ਜੀਵਣ ਕੀ ਛਡਿ ਆਸਿ॥

ਹੋਹੁ ਸਭਨਾ ਕੀ ਰੇਣੁਕਾ

ਤਉ ਆਉ ਹਮਾਰੈ ਪਾਸਿ॥ (ਪੰਨਾ 1102)

ਸਿੱਖੀ ਵਿਚ ਭਾਣਾ, ਸ਼ਹੀਦੀ ਅਤੇ ਫਤਿਹ,

ਇਕ ਦੂਜੇ ਦੇ ਪੂਰਕ ਹਨ। ਭਾਣਾ, ਸਿਰ ਪਈ ਅੱਗੇ ਗੋਡੇ ਟੇਕਣਾ ਨਹੀਂ ਹੈ, ਸਥਿਤੀ ਨਾਲ ਸਮਝੋਤਾ ਵੀ ਨਹੀਂ ਹੈ ਅਤੇ ਅਸਮਰਥਾ 'ਤੇ ਪਰਦਾ ਪਾਉਣਾ ਵੀ ਨਹੀਂ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਭਾਣੇ ਦਾ ਸਿੱਖ-ਪ੍ਰਸੰਗ ਸੱਚ ਨੂੰ ਹੰਦਾਉਣ ਦੀ ਯੋਗਤਾ ਹੈ, ਵਿਰਾਸਤੀ-ਸੰਭਾਲ ਦੀ ਸਮਰਥਾ ਅਤੇ ਅਕਾਲ ਪੁਰਖ ਦੀ ਰਜ਼ਾ ਨਾਲ ਨਿਭ ਜਾਣ ਪ੍ਰਤੀ ਵਚਨਬੱਧਤਾ ਹੈ। ਇਸ ਪ੍ਰਸੰਗ ਵਿਚ ਸ਼ਹੀਦੀ, ਗੁਰਮਤਿ-ਚੇਤਨਾ ਦਾ ਅਮਲ ਹੈ ਅਤੇ ਸਿੱਖ-ਚਾਅ ਦੀ ਵਚਨਬੱਧਤਾ ਹੈ ਅਤੇ ਫਤਿਹ ਇਸ ਦਾ ਫਲ ਹੈ। ਪੰਚਮ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਦੀ ਸ਼ਹੀਦੀ ਨੂੰ ਇਸੇ ਪ੍ਰਸੰਗ ਵਿਚ ਸਮਝਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ।

ਸਿੱਖ-ਧਰਮ ਦੀ ਵਿਲੱਖਣਤਾ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਸਿਧਾਂਤ ਅਤੇ ਅਮਲ ਨੂੰ ਇਕ ਦੂਜੇ ਦੀ ਪੂਰਕਤਾ ਵਿਚ ਰੱਖਿਆ ਗਿਆ ਹੈ। ਇਸ ਦੇ ਬਾਵਜੂਦ ਸਿੱਖ, ਸਿੱਖ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਸਿੱਖ, ਗੁਰੂ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦਾ ਅਤੇ ਗੁਰੂ, ਗੁਰੂ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਗੁਰੂ, ਸ਼੍ਰੋਤ ਵੀ ਹੈ ਅਤੇ ਧੁਰੋਹਰ ਵੀ ਹੈ। ਇਸ ਕਰਕੇ ਗੁਰੂ ਦੇ ਸਿੱਖ ਰਾਹੀਂ ਗੁਰੂ ਨੂੰ ਵੇਖਣ ਅਤੇ ਸਮਝਣ ਵਾਲੇ ਲੇਖਕਾਂ ਵਲੋਂ ਸਾਹਮਣੇ ਲਿਆਂਦਾ ਗਿਆ ਸਿੱਖ-ਧਰਮ ਦਾ ਇਤਿਹਾਸਕ-ਪ੍ਰਸੰਗ, ਗੁਰੂ ਰਾਹੀਂ ਸਿੱਖ ਨੂੰ ਵੇਖਣ ਵਾਲੇ ਬਾਣੀ-ਪ੍ਰਸੰਗ ਨਾਲ ਮੇਲ ਨਹੀਂ ਖਾਂਦਾ। ਇਸ ਦਾ ਆਧਾਰ “ਜੈਸਾ ਸੇਵੈ ਤੈਸਾ ਹੋਇ” ਹੈ। ਢਾਡੀ ਸੋਹਨ ਸਿੰਘ ਸੀਤਲ ਨੇ ਇਤਿਹਾਸਕ ਪ੍ਰਸੰਗ ਵਿਚ ਪੰਚਮ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਦੇ ਸਮਕਾਲ ਬਾਰੇ ਲਿਖਿਆ ਹੈ, “ਹੁਣ ਸਿੱਖ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਫਿਰਨ ਵਾਲੇ ਫਕੀਰ ਨਹੀਂ ਸਨ, ਸਗੋਂ ਜਥੇਬੰਦੀ ਦੀ ਲੜੀ ਵਿਚ ਪਰੇਏ ਹੋਏ ਇਕ ਫਿਰਕਾ ਬਣ ਗਏ ਸਨ (ਸੀਤਲ ਹੰਝੂ, ਪੰਨਾ 25)। ਢਾਡੀ ਦੀ ਲੋੜ ‘ਫਿਰਕਾ’ ਨਾਲ ਪੂਰੀ ਹੋ ਸਕਦੀ ਹੈ, ਪਰ ਅਕਾਦਮੀਸ਼ਨ ਵਾਸਤੇ ਫਿਰਕਾ, ਕੌਮੀਅਤ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦਾ? ਇਸ ਨਾਲ ਪੈਦਾ ਹੋ ਗਈ ਸੀ ਸਮਕਾਲੀ-ਈਰਥਾ ਅਤੇ ਸਮਕਾਲੀ-ਦੁਸ਼ਮਣੀ, ਜਿਸ ਨਾਲ ਨਿਭਣ ਵਾਸਤੇ “ਸਗਲ ਸੰਗਿ ਹਮ ਕਉ ਬਨਿ ਆਈ” ਦਾ ਗੁਰਮਤਿ-ਪੈਂਤੜਾ ਵੰਗਾਰਿਆ ਗਿਆ ਸੀ। ਇਸ ਵੰਗਾਰ ਨਾਲ ਜੁੜੀਆਂ

ਹੋਈਆਂ ਸਨ ਤਿੰਨ ਧਿਰਾਂ- ਗੁਰੂ ਘਰ, ਗੁਰੂ-ਦੋਖੀ ਅਤੇ ਮੁਗਲ-ਸਰਕਾਰ। ਮੁਗਲ-ਸਰਕਾਰ ਇਹ ਲੜਾਈ, ਗੁਰੂ-ਦੋਖੀਆਂ ਰਾਹੀਂ ਲੜਨਾ ਚਾਹੁੰਦੀ ਸੀ ਅਤੇ ਗੁਰੂ-ਦੋਖੀ ਇਸ ਵਾਸਤੇ ਤਿਆਰ ਵੀ ਸਨ। ਇਹੋ ਜਿਹੀ ਸਿਆਸਤ ਨਾਲ ਜੁੜੇ ਹੋਏ ਸਰਕਾਰੀ ਇਰਾਦਿਆਂ ਦਾ ਪ੍ਰਗਟਾਵਾ “ਤੋਜ਼ਕਿ-ਜਹਾਂਗੀਰੀ” ਵਿਚ ਸਪਸ਼ਟ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਸੀ। ਪਰ ਪੰਚਮ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਨੇ ਸਰਕਾਰ ਨਾਲ ਗਲ ਪਈ ਅਸਿੱਧੀ ਲੜਾਈ ਲੜਨ ਦੀ ਥਾਂ ਸਵੈ-ਇੱਛਤ ਸਿੱਧੀ-ਲੜਾਈ ਲੜਨ ਦਾ ਫੈਸਲਾ

ਕਰ ਲਿਆ ਸੀ। ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀ ਨਿਰੰਤਰ ਲੜਾਈ ਵੱਲ ਉਪਰ ਰਤਨ ਸਿੰਘ ਭੰਗੂ ਦੇ ਹਵਾਲੇ ਨਾਲ ਇਸ਼ਾਰਾ ਕੀਤਾ ਹੈ।

ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬਾਨ ਦਾ ਪੰਜਾਬ, ਅੱਜ ਵਾਲੇ ਪੰਜਾਬ ਨਾਲੋਂ ਬਹੁਤ ਵੱਡਾ ਸੀ। ਇਸ ਵਿਚ ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਵਿਚਲਾ ਪੰਜਾਬ, ਹਰਿਆਣਾ ਵਿਚਲਾ ਪੰਜਾਬ ਅਤੇ ਹਿਮਾਚਲ ਵਿਚਲਾ ਪੰਜਾਬ ਸ਼ਾਮਲ ਸਨ। ਇਸ ਖਿੱਤੇ ਵਿਚ ਜਿੰਨੇ ਧਾਰਮਿਕ ਰੰਗ ਵੱਸਦੇ ਸਨ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਇਕ ਰੰਗ ਵਿਚ ਰੰਗਣ ਦੀ ਜੋ ਧਾਰਮਿਕ ਵਿਧੀ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬਾਨ ਨੇ ਪੇਸ਼ ਕੀਤੀ ਸੀ, ਉਹ ਵਖਰੇਵਿਆਂ ਦਾ ਸਹਿਜ-ਸਥਾਪਨ ਕਰਨ ਦੇ ਸਮਰਥ ਸਿੱਖ ਵਿਧੀ ਸੀ ਅਤੇ ਹੈ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬਾਨ ਕਿਸੇ ਇਕ ਰੰਗ ਦੇ ਪ੍ਰਤੀਨਿਧ ਨਹੀਂ ਸਨ ਸਗੋਂ ਸਾਰੇ ਰੰਗਾਂ ਦੇ ਮੁਜੱਸਮੇ ਸਨ। ਜੇ ਬਾਣੀ ਨੂੰ ਧਿਆਨ ਵਿਚ ਰੱਖ ਕੇ ਵਿਚਾਰ ਕਰੀਏ ਤਾਂ ਮਾਨਵਤਾ ਨੂੰ ਜੋਤਨ ਵਾਲੀ ਇਸ ਗੁਰੂ ਮਤਿ ਜਾਂ ਸਿੱਖ ਭਾਵਨਾ ਤੋਂ ਸਪਸ਼ਟ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਆਪਣੇ ਧਰਮ ਵਿਚ ਪਰਪੱਕ ਰਹਿ ਕੇ ਵੀ ‘ਸਰਬਤ ਦੇ ਭਲੇ’ ਬਾਰੇ ਸੋਚਿਆ ਤੇ ਵਿਚਾਰਿਆ ਵੀ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਜੀਵਿਆ ਵੀ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਇਸੇ ਲਈ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬਾਨ ਨੇ ਆਮ ਲੋਕਾਂ ਦੀ ਬੋਲੀ ਵਿਚ ਬਾਣੀ ਦੀ ਰਚਨਾ ਕੀਤੀ ਤਾਂਕਿ ਧਰਮ ਨੂੰ ਧੰਦਾ ਬਣਾ ਸਕਣ ਦੀਆਂ ਸੰਭਾਵਨਾਵਾਂ ਘਟ ਕਰਕੇ ਧਰਮ ਦੇ ਨਾਂ 'ਤੇ ਹੋ ਰਹੇ ਸ਼ੋਸ਼ਣ ਤੋਂ ਆਮ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਮੁਕਤੀ ਮਿਲ ਸਕੇ। ਇਸ ਪਿਛੋਕੜ ਵਿਚ ਗੁਰੂ ਅਰਜਨ ਦੇਵ ਵਲੋਂ ਨਿਭਾਈ ਗਈ ਭੂਮਿਕਾ ਹੋਰ ਵੀ ਅਹਿਮ ਹੋ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਉਹ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਦੀ ਸੰਪਾਦਨਾ ਕਰਕੇ ਸਿੱਖ ਧਰਮ ਦਾ ਆਧਾਰ ਗ੍ਰੰਥ ਤਿਆਰ ਕਰ ਰਹੇ ਸਨ। ਕਿਸੇ ਵੀ ਸਿਆਸੀ ਸੱਤਾ ਨੂੰ ਕਿਸੇ ਵੀ ਕਿਸਮ ਦੇ ਨਾਬਰੀ ਸਰੋਕਾਰਾਂ ਨਾਲ ਨਿਭਣ ਦਾ ਸਲੀਕਾ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ ਅਤੇ ਲੋੜ ਵੀ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੀ। ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਨੂੰ ਬਾਬਰ ਵਲੋਂ ਸੈਦਪੁਰ ਦੀ ਜੇਲ੍ਹ ਵਿਚ ਬੰਦ ਕਰਨਾ ਅਤੇ ਚੱਕੀ ਪਿਸਵਾਉਣਾ ਨਾਬਰੀ-ਸੂਰ ਨੂੰ ਮਿੱਧਣਾ ਹੀ ਤਾਂ ਸੀ। ਇਸਲਾਮੀ ਕੇਂਦਰ ਮੱਕੇ ਵਿਖੇ ਅਤੇ ਹਿੰਦੂ ਕੇਂਦਰ ਹਰਿਦਵਾਰ ਵਿਖੇ ਬੁਲੰਦ ਕੀਤੀ ਗਈ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਦੀ ਨਾਬਰੀ-ਸੂਰ, ਮੌਤ ਦੀ ਅੱਖ ਵਿਚ ਅੱਖ ਪਾ ਕੇ ਤੁਰਨ ਦਾ ਸਾਹਸ ਹੀ ਤਾਂ ਸੀ। ਇਸ ਸਾਹਸ ਦੀ ਸਿਧਾਂਤਕ ਧਰਾਤਲ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਵਿਚ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੈ। ਭਗਤ ਕਬੀਰ ਹੱਡਬੀਤੀ ਵਰਗੇ ਹਵਾਲੇ ਨਾਲ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਸੱਤਾ ਅਤੇ ਸੱਤਾ ਦੇ ਅਹਿਲਕਾਰ ਰੂਹਾਨੀਅਤ ਦੇ ਰਹੱਸ ਤੋਂ ਮਹਿਰੂਮ ਹੁੰਦੇ ਹਨ ਤੇ ਮਾਇਆ 'ਚ ਅੰਨਿਆਂ ਵਾਂਗ, ਅਗਿਆਨ 'ਚ ਬੋਲਿਆਂ ਵਾਂਗ ਤੇ ਹੰਕਾਰੀ-ਸਮਰਥਾ 'ਚ ਗੁੰਗਿਆਂ ਵਾਂਗ ਵਿਚਰਦੇ ਨਜ਼ਰ ਆਉਂਦੇ ਹਨ,

ਕਿਆ ਅਪਰਾਧੁ ਸੰਤ ਹੈ ਕੀਨਾ॥

ਬਾਂਧਿ ਪੋਟ ਕੁੰਚਰ ਕਉ ਦੀਨਾ॥

ਕੁੰਚਰ ਪੋਟ ਲੈ ਲੈ ਨਮਸਕਾਰੈ॥

ਬੁਝੀ ਨਹੀ ਕਾਜੀ ਐਧਿਆਰੈ॥3॥

ਤੀਨਿ ਬਾਰ ਪਤੀਆ ਭਰਿ ਲੀਨਾ॥

ਮਨ ਕਠੋਰੁ ਅਜਹੂ ਨ ਪਤੀਨਾ॥

ਕਹਿ ਕਬੀਰ ਹਮਰਾ ਗੋਬਿੰਦੁ॥

ਚਉਥੈ ਪਦ ਮਹਿ ਜਨ ਕੀ ਜਿੰਦੁ॥4॥

(ਪੰਨਾ 871)

ਇਸ ਦਾ ਸਿਧਾਂਤਕ ਧਰਾਤਲ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਨੇ ‘ਆਸਾ ਦੀ ਵਾਰ’ ਵਿਚ “ਰਾਜੇ ਸ਼ੀਹ ਮੁਕਦਮ ਕੁਤੇ...” ਦੇ ਹਵਾਲੇ ਨਾਲ ਸਥਾਪਤ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਰੂਹਾਨੀਅਤ ਦੇ ਇਸ ਗੁਹਜ ਨੂੰ ਪੰਚਮ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਨੇ ਸ਼ਹੀਦੀ ਰਾਹੀਂ ਪ੍ਰਗਟ ਕੀਤਾ ਸੀ। ਰੂਹਾਨੀਅਤ ਦਾ ਹਿੱਸਾ ਹੈ, ਕਰਤੱਵ ਦੀ ਨੈਤਿਕਤਾ ਅਤੇ ਇਸ ਦੀ ਪਾਲਨਾ ਦੇ ਵਰਤਾਰੇ ਨੂੰ ‘ਪ੍ਰੇਮ ਦੀ ਖੇਡ’ ਕਿਹਾ ਗਿਆ ਹੈ। ਇਸ ਦੀ ਸਿਧਾਂਤਕ

ਧਰਾਤਲ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਵਿਚ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੈ,
ਸਲੋਕ ਵਾਰਾਂ ਤੇ ਵਧੀਕ, ਮ. 1
ਜਉ ਤਉ ਪ੍ਰੇਮ ਖੇਲਣ ਕਾ ਚਾਉ॥
ਸਿਰੁ ਧਰਿ ਤਲੀ ਗਲੀ ਮੇਰੀ ਆਉ॥
ਇਤੁ ਮਾਰਗਿ ਪੈਰੁ ਧਰੀਜੈ॥
ਸਿਰੁ ਦੀਜੈ ਕਾਣਿ ਨ ਕੀਜੈ॥20॥

(ਪੰਨਾ 1412)

ਸ਼ਹੀਦੀ, ਰੂਹਾਨੀ-ਅਮਲ ਦੇ ਸਿੱਖ ਪ੍ਰਸੰਗ ਵਿਚ ਸਵੈ-ਇੱਛਤ ਰੂਹਾਨੀਅਤ ਹੈ। ਸ਼ਹੀਦੀ ਦਾ ਇਹ ਮੰਡਲ, ਸੂਰਤਿ ਦਾ ਮੰਡਲ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸ ਵਿਚੋਂ ਦੇਹੀ-ਦਖਲ ਮਨਫੀ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਦਾ ਅਹਿਸਾਸ ਜੀਵਨ-ਮੁਕਤ ਦਾ ਅਹਿਸਾਸ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸ ਦਾ ਜਜ਼ਬਾ, “ਜੀਵਨ ਮਰਨਾ ਜਾਣੈ” ਦਾ ਜਜ਼ਬਾ ਹੈ। ਇਸੇ ਨੂੰ ਸਰੀਰ ਤੋਂ ਸੂਰਤਿ ਤੱਕ ਦੀ ਯਾਤਰਾ ਕਿਹਾ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ ਅਤੇ ਇਹੀ ਜੀਵਨ-ਮੁਕਤੀ ਹੈ।

ਗੁਰੂ ਅਰਜਨ ਦੇਵ ਭਾਵੇਂ ਸਿੱਖ-ਧਰਮ ਦੇ ਪੰਜਵੇਂ ਗੁਰੂ ਸਨ ਪਰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਜੋ ਕੁਝ ਵੀ ਕੀਤਾ, ਉਹ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਦੇ ਚਿੰਤਨ ਅਤੇ ਅਮਲ ਦੀ ਨਿਰੰਤਰਤਾ ਵਿਚ ਹੀ ਕੀਤਾ ਸੀ। ਇਸ ਕਰਕੇ ਗੁਰੂ ਅਰਜਨ ਦੇਵ ਦੀ ਵਿਚਾਰਧਾਰਾ ਓਹੀ ਸੀ, ਜੋ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਦੀ ਸੀ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਉਤਰਾਧਿਕਾਰੀ ਗੁਰੂਆਂ ਦੀ ਵਿਚਾਰਧਾਰਾ ਵੀ ਇਸੇ ਦੀ ਨਿਰੰਤਰਤਾ ਸੀ। ਇਸ ਭਾਵਨਾ ਦੀ ਪੁਸ਼ਟੀ ਗੁਰੂ ਜੋਤਿ ਅਤੇ ਸਿੱਖ ਜੁਗਤਿ ਦੇ ਹਵਾਲੇ ਨਾਲ ਬਾਣੀ ਵਿਚੋਂ ਵੀ ਹੋ ਜਾਂਦੀ ਹੈ,

ਜੋਤਿ ਓਹਾ ਜੁਗਤਿ ਸਾਇ

ਸਹਿ ਕਾਇਆ ਫੇਰਿ ਪਲਟੀਐ॥

(ਪੰਨਾ 966)

ਗੁਰੂ ਅਰਜਨ ਦੇਵ ਜੀ ਸੰਸਾਰ ਵਿਚ 43 ਸਾਲ ਇਕ ਮਹੀਨਾ ਅਤੇ 15 ਦਿਨ ਵਿਚਰੇ। ਇਸ ਵਿਚੋਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ 24 ਸਾਲ 9 ਮਹੀਨੇ ਗੁਰੂ-ਰੂਪ ਵਿਚ ਅਗਵਾਈ ਕੀਤੀ ਸੀ। ਇਸ ਥੋੜ੍ਹੇ ਜਿਹੇ ਸਮੇਂ ਵਿਚ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਸਿੱਖ ਧਰਮ ਦੇ ਸੰਸਥਾਤਮਕ ਪੱਖ ਨੂੰ ਮਜ਼ਬੂਤ ਕਰਨ ਵਿਚ ਅਹਿਮ ਭੂਮਿਕਾ ਨਿਭਾਈ ਸੀ। ਸਿੱਖਾਂ ਵਿਚ ਦਸਵੰਧ ਕੱਢਣ ਦੀ ਵਿਧੀ ਨਾਲ ਸਿੱਖਾਂ ਨੂੰ ਇਕ ਪਾਸੇ ਸਿੱਖ ਸੰਸਥਾ ਨਾਲ ਜੋੜਿਆ ਗਿਆ, ਦੂਜੇ ਪਾਸੇ ਆਰਥਿਕ ਲੋੜਾਂ ਦਾ ਸੰਗਤੀ ਪ੍ਰਬੰਧ ਸਾਹਮਣੇ ਲਿਆਂਦਾ ਗਿਆ। ਗੁਰੂ ਰਾਮਦਾਸ ਨੇ ਚੱਕ ਰਾਮਦਾਸ (ਮੌਜੂਦਾ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ) ਦੀ ਮੋਹਤੀ ਤਾਂ ਗੱਡ ਦਿਤੀ ਸੀ, ਪਰ ਇਥੇ ਹਰਿਮੰਦਰ ਸਾਹਿਬ ਦੀ ਨੀਂਹ ਗੁਰੂ ਅਰਜਨ ਦੇਵ ਨੇ ਹੀ ਰੱਖੀ ਸੀ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਵਿਆਹ 16 ਸਾਲ ਦੀ ਉਮਰ ਵਿਚ ਹੋ ਗਿਆ ਸੀ। ਉਹ 27 ਵਰ੍ਹਿਆਂ ਦੇ ਸਨ ਜਦੋਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਮੌਜੂਦਾ ਤਰਨਤਾਰਨ ਸਾਹਿਬ ਵਸਾਇਆ ਸੀ ਅਤੇ 31 ਵਰ੍ਹਿਆਂ ਦੀ ਉਮਰ ਵਿਚ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਦੀ ਯਾਦ ਵਿਚ ਕਰਤਾਰਪੁਰ (ਨੇੜੇ ਜਲੰਧਰ) ਵਸਾਇਆ। ਇਹ ਕੋਈ ਸ਼ਹਿਰੀਕਰਨ ਵਲ ਪੁਟਿਆ ਗਿਆ ਕਦਮ ਨਹੀਂ ਸੀ, ਸਗੋਂ ਅਜਿਹੇ ਕੇਂਦਰਾਂ ਦੀ ਸਥਾਪਤੀ ਦੀ ਅਜਿਹੀ ਵਿਚਾਰਧਾਰਾ ਸੀ, ਜਿਥੋਂ ਸਿੱਖੀ ਦੇ ਗੁਰਮਤਿ ਸੰਦੇਸ਼ ਦੀ ਆਵਾਜ਼ ਬੁਲੰਦ ਕਰਨ ਦੇ ਨਾਲ ਨਾਲ ਅਜਿਹੇ

ਸੰਗਤੀ ਸਮਾਜ ਦੀ ਸਿਰਜਣਾ ਕੀਤੀ ਜਾ ਸਕਦੀ ਸੀ, ਜੋ ਭਰਪੂਰ ਜੀਵਨ ਜਿਉਂ ਸਕਣ ਲਈ ਆਪਣੇ ਸਮਕਾਲ ਦਾ ਰੋਲ ਮਾਡਲ ਬਣ ਸਕਦੀ ਸੀ। ਅਜਿਹਾ ਹੀ ਹੋਇਆ। ਅਜਿਹੇ ਕੇਂਦਰਾਂ ਦੀ ਸਥਾਪਨਾ ਨਾਲ ਜਨਮ ਤੋਂ ਜਾਤ-ਪਾਤ ਦੇ ਵਿਤਕਰਿਆਂ ਦਾ ਖਾਤਮਾ ਹੋਇਆ ਅਤੇ ਵਹਿਮਾਂ-ਭਰਮਾਂ ਵਾਲੇ ਧਾਰਮਿਕ ਕਰਮਕਾਂਡ ਦੀ ਥਾਂ, ਨਰੋਈਆਂ ਕਦਰਾਂ-ਕੀਮਤਾਂ ਵਾਲੇ ਧਰਮ ਦੀ ਸਥਾਪਨਾ ਹੋਈ ਸੀ। ਧਾਰਮਿਕ ਉਤਮਤਾ ਵਾਲੀ ਹਉਮੈ ਨੂੰ ਇਹ ਵਰਤਾਰਾ ਰੜਕਣ ਲੱਗ ਪਿਆ ਸੀ ਅਤੇ ਇਸੇ ਦੀ ਕੀਮਤ ਗੁਰੂ ਅਰਜਨ ਦੇਵ ਨੂੰ ਸ਼ਹੀਦੀ ਨਾਲ ਤਾਰਨੀ ਪਈ।

ਕਿਸੇ ਵੀ ਧਰਮ ਦੀ ਸੁਤੰਤਰ ਸਥਾਪਨਾ ਧਰਮ ਗ੍ਰੰਥ ਬਿਨਾਂ ਸੰਭਵ ਨਹੀਂ। ਧਰਮ ਗ੍ਰੰਥ ਦੀ ਅਹਿਮੀਅਤ ਤਾਂ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਨੇ ਜੋਗੀਆਂ ਨੂੰ ਇਕ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਦਾ ਉਤਰ ਦਿੰਦਿਆਂ ਇਹ ਕਹਿ ਕੇ ਪ੍ਰਗਟ ਕਰ ਦਿੱਤੀ ਸੀ ਕਿ “ਸ਼ਬਦ ਗੁਰੂ ਸੂਰਤਿ ਧੁਨਿ ਚੇਲਾ” ਪਰ ਇਸ ਦਾ ਉਹ ਰੂਪ, ਜਿਸ ਨੂੰ ਦਸਵੇਂ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਨੇ “ਗੁਰੂ ਮਾਨਿਉ ਗ੍ਰੰਥ” ਦਾ ਦਰਜਾ ਦੇ ਕੇ ਵਿਅਕਤੀ ਗੁਰੂ ਦੀ ਥਾਂ ਸ਼ਬਦ ਗੁਰੂ ਵਜੋਂ ਪ੍ਰਗਟ ਕਰ ਦਿਤਾ ਸੀ, ਉਸ ਦੀ ਸੰਪਾਦਨੀ ਨੀਂਹ ਵੀ ਗੁਰੂ ਅਰਜਨ ਦੇਵ ਨੇ ਹੀ ਰੱਖੀ ਸੀ। ਉਹ ਉਸ ਵੇਲੇ 41 ਵਰ੍ਹਿਆਂ ਦੇ ਸਨ। ਭਾਈ ਗੁਰਦਾਸ ਰਾਹੀਂ ਸਾਰੀ ਬਾਣੀ ਨੂੰ ਰਾਗਾਂ ਵਿਚ ਫਿਰ ਤੋਂ ਲਿਖਿਆ ਗਿਆ। ਪਹਿਲੀ ਵਾਰ ਬਾਣੀ ਨੂੰ ਵਿਆਕਰਣਕ ਨਿਯਮਾਂ ਅਨੁਸਾਰ ਲਿਖਿਆ ਗਿਆ (ਵਿਸਥਾਰ ਲਈ ਵੇਖੋ ਪ੍ਰੋ. ਸਾਹਿਬ ਸਿੰਘ ਦੀ ਲਿਖੀ ‘ਗੁਰਬਾਣੀ ਵਿਆਕਰਣ’)। ਸ਼ਖਸੀ ਗੁਰੂ ਦੀ ਭਾਰਤੀ ਪਰੰਪਰਾ ਨੂੰ ਬਦਲ ਦੇਣਾ ਸੌਖਾ ਨਹੀਂ ਸੀ, ਜਿੰਨਾ ਅੱਜ ਲੱਗਦਾ ਹੈ। ਸੰਗਤਾਂ ਵੀ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਨਾਲ ਜੁੜੀਆਂ ਹੋਈਆਂ ਸਨ। ਇਸ ਭਾਵਨਾ ਨੂੰ ਤੋੜਨ ਵਾਸਤੇ ਗੁਰੂ ਅਰਜਨ ਦੇਵ ਨੇ 1604 ਵਿਚ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਦਾ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਕਰਕੇ ਉਸ ਦਾ ਪਹਿਲਾ ਗ੍ਰੰਥੀ ਬਾਬਾ ਬੁੱਢਾ ਨੂੰ ਥਾਪਿਆ ਸੀ। ਜਿਥੇ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਦਾ ਰਾਤ ਨੂੰ ਸੁਖਾਸਨ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਸੀ, ਉਥੇ ਗੁਰੂ ਅਰਜਨ ਦੇਵ ਭੁੰਜੇ ਸੌਂਦੇ ਸਨ। ਇਸ ਨਾਲ ਇਹ ਸੰਦੇਸ਼ ਸਾਹਮਣੇ ਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਆਚਰਣ ਦੀ ਉਸਾਰੀ ਲਈ ਰੋਲ-ਮਾਡਲ ਦੀ ਸਦਾ ਹੀ ਲੋੜ ਪੈਂਦੀ ਹੈ। ਜਿਹੜੀਆਂ ਕੌਮਾਂ ਆਪਣੇ ਸਮੇਂ ਦਾ ਆਪ ਰੋਲ-ਮਾਡਲ ਪੈਦਾ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕਦੀਆਂ, ਉਹ ਪਛੜ ਜਾਂਦੀਆਂ ਹਨ। ਇਸ ਹਾਲਤ ਵਿਚ ਰੋਲ-ਮਾਡਲ ਹੋ ਜਾਣ ਦਾ ਭਰਮ ਪੈਦਾ ਕਰ ਸਕਣ ਵਾਲੇ ਚਾਲਾਕ ਲੋਕ, ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਨੈਤਿਕਤਾ ਦੇ ਮਾਰਗ 'ਤੇ ਤੌਰਨ ਦੀ ਥਾਂ ਭਰਮ ਮੂਲਕ ਕਰਮਾਂ ਅਤੇ ਕਲਪਿਤ ਬੰਧਨਾਂ ਦਾ ਸ਼ਿਕਾਰ ਬਣਾ ਕੇ ਧਰਮ ਦੀਆਂ ਦੁਕਾਨਾਂ ਚਲਾ ਲੈਂਦੇ ਹਨ। ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬਾਨ ਨੇ ਭਰਪੂਰ ਜੀਵਨ ਜਿਉਂਦਿਆਂ ਵਰਤਮਾਨ ਨੂੰ ਸੁਆਰਨ ਅਤੇ ਮਾਨਵ ਭਲਾਈ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਧਰਮ ਦੀ ਸਥਾਪਨਾ ਕੀਤੀ ਸੀ। ਇਸ ਅਤਿ ਲੋੜੀਂਦੇ ਸੰਦੇਸ਼ ਨੂੰ ਤਾਜ਼ਾ ਰੱਖਣ ਲਈ ਵਿਰਾਸਤੀ ਉਰਜਾ ਨਾਲ ਜੁੜੇ ਹੋਏ ਕਾਰਜ ਸਹਾਈ ਸਾਬਤ ਹੋ ਸਕਦੇ ਹਨ। ਅਕਾਦਮਿਕ-ਸੰਸਥਾਵਾਂ ਨੂੰ ਵਾਰਸਾਂ ਵਾਲੀ ਭੂਮਿਕਾ ਨਿਭਾਉਣ ਦੀ ਸਦਾ ਲੋੜ ਰਹਿੰਦੀ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਇਹੋ ਜਿਹੇ ਮੌਕਿਆਂ ਦਾ ਸਹੀ ਲਾਹਾ, ਇਸੇ ਢੰਗ ਨਾਲ ਹੀ ਲਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਪ੍ਰਸੰਗ ਵਿਚ ਪੰਚਮ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਦੀ ਸ਼ਹੀਦੀ ਨੂੰ ਸ਼ਹੀਦੀ ਰੋਲ ਮਾਡਲ ਵਜੋਂ ਸਮਝੋ-ਸਮਝਾਏ ਜਾਣ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ।

ਸਿੱਖ ਧਰਮ ਦੇ ਅਰੰਭ ਨੂੰ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਧਰਮ ਦੀ ਨਿਰੰਤਰਤਾ ਵਿਚ ਜਾਂ ਹੋਰ ਧਰਮਾਂ ਦੇ ਮਿਲਗੋਭੇ ਵਜੋਂ ਵੇਖਣ ਨਾਲ ਸਿੱਖ ਧਰਮ ਦੀਆਂ ਸੁਤੰਤਰ ਸਥਾਪਨਾਵਾਂ ਨੂੰ ਸਾਹਮਣੇ ਲਿਆਉਣਾ ਮੁਸ਼ਕਲ ਹੁੰਦਾ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਮਿਸਾਲ ਵਜੋਂ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਦੀ ਕੁਰਬਾਨੀ ਦੇ ਕੇ ਆਪਣਾ ਭਲਾ ਚਾਹੁਣ ਵਾਲਿਆਂ ਨੂੰ ਤਾਂ ਸ਼ਹੀਦੀ ਵਰਗੇ ਬੁਲੰਦ ਜਜ਼ਬੇ ਦੇ ਪਿਤਰ ਤਾਂ ਨਹੀਂ ਮੰਨਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ। ਇਸਲਾਮ ਵਿਚ ਸ਼ਹੀਦੀ ਦੇ ਸੰਕਲਪ ਨੂੰ ਜਿਵੇਂ ਇਸਲਾਮੀ ਹੱਦਬੰਦੀਆਂ ਵਿਚ ਬੰਨ੍ਹਿਆ ਗਿਆ ਹੈ, ਉਸ ਤੋਂ ਪ੍ਰਭਾਵਿਤ ਹੋਣ ਦੀ ਪ੍ਰੇਰਣਾ ਸ਼ਹੀਦੀ ਦੇ ਸਿੱਖ ਪ੍ਰਸੰਗ ਨਾਲ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦੀ। ਇਸ ਨਾਲ ਜੇ ਇਹ ਪ੍ਰਭਾਵ ਪੈਦਾ ਹੋਵੇ ਕਿ ਤਾਜ਼ਾ ਸਥਾਪਨਾਵਾਂ ਨੂੰ ਵੀ ਧਰਾਤਲ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ ਤਾਂ ਲੋੜੀਂਦੀ ਧਰਾਤਲ ਗੁਰਬਾਣੀ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿਚ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੈ। ਇਹ ਠੀਕ ਹੈ ਕਿ ਜਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸ਼ਹੀਦੀ ਦੀਆਂ ਸੰਕਲਪੀ ਅਤੇ ਇਤਿਹਾਸਕ ਪਰਤਾਂ ਸਾਹਮਣੇ ਆਈਆਂ ਹਨ, ਉਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਸਿਧਾਂਤਕੀਆਂ ਵੱਲ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ

(ਬਾਕੀ ਅਗਲੇ ਸਫੇ 'ਤੇ)

ਗੁਰਸਿੱਖੀ ਜੀਵਨ ਸਹਿਜ, ਸਰਲ ਤੇ ਸੁਹੇਲਾ

ਗੁਰਮਤਿ

ਸਮਝਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਗੁਰਸਿੱਖੀ ਜੀਵਨ ਬੜਾ ਔਖਾ ਹੈ, ਖੰਡੇ ਦੀ ਧਾਰ ਉੱਤੇ ਚੱਲਣ ਸਮਾਨ ਹੈ, ਦੁਰਗਮ ਪਹਾੜ ਉੱਤੇ ਚੜ੍ਹਨ ਵਾਂਗ ਹੈ, ਜਾਂ ਸੂਈ ਦੇ ਨੱਕੇ ਵਿਚੋਂ ਲੰਘਣ ਵਾਂਗ ਹੈ, ਪਰ ਪਹਿਲਾ ਸਵਾਲ ਤਾਂ ਇਹੀ ਹੈ ਕਿ ਗੁਰਸਿੱਖੀ ਹੈ ਕੀ? ਗੁਰਸਿੱਖ ਉਹ ਹੈ ਜੋ ਗੁਰੂ ਦਾ ਸਿੱਖ ਅਰਥਾਤ ਸ਼ਿਸ਼, ਭਾਵ ਵਿਦਿਆਰਥੀ ਹੋਵੇ। ਅਸੀਂ ਗੁਰਸਿੱਖ ਸ਼ਬਦ ਉਸ ਲਈ ਵਰਤਦੇ ਹਾਂ ਜੋ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਦਾ ਸਿੱਖ/ਵਿਦਿਆਰਥੀ ਹੋਵੇ, ਜੋ ਜੀਵਨ ਦੀ ਸੇਧ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਤੋਂ ਲੈਂਦਾ ਹੈ, ਜਿਸ ਦਾ ਗੁਰੂ

ਕਿਰਪਾਲ ਕੌਰ
ਫੋਨ: 815-356-9535

ਦੇਹਧਾਰੀ ਨਹੀਂ ਸਗੋਂ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਵਿਚ ਦਰਜ ਬਾਣੀ ਹੈ। ਸਾਡੇ ਜੀਵਨ ਦੀ ਕੋਈ ਵੀ ਔਕੜ ਜਾਂ ਉਲਝਣ ਹੋਵੇ, ਹਰ ਗੱਲ ਦਾ ਉਤਰ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਵਿਚ ਹੈ।

ਸਾਡੀ ਇਕ ਅਧਿਆਪਕਾ ਜਵਾਨੀ ਵਿਚ ਹੀ ਵਿਧਵਾ ਹੋ ਗਈ। ਘਰ ਵਾਲਿਆਂ ਜ਼ੋਰ ਪਾਇਆ ਕਿ ਆਪਣੇ ਦਿਓਰ ਉੱਤੇ ਚਾਦਰ ਪਾ ਲਵੋ। ਉਸ ਨੇ ਸਾਫ ਨਾਂਹ ਕਰ ਦਿੱਤੀ। ਪੈਕੇ ਘਰ ਆ ਗਈ। ਪੰਜਵੀਂ ਪੜ੍ਹੀ ਹੋਈ ਸੀ, ਅੱਗੇ ਪੜ੍ਹਨ ਲੱਗ ਪਈ। ਇਕ ਦਿਨ ਪਾਠ ਕਰਦਿਆਂ ਤੁਕ ਪੜ੍ਹੀ, ਸਤੀਆ ਏਹਿ ਨ ਆਖੀਅਨਿ ਜੋ ਮਤਿਆ ਲਗਿ ਜਲੰਨਿ॥ ਨਾਨਕ ਸਤੀਆ ਜਾਣੀਅਨਿ ਜਿ ਬਿਰਹੇ ਚੋਟ ਮਰੰਨਿ॥੧॥

ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਲੱਗਾ, ਜੀਵਨ ਨੂੰ ਸੇਧ ਮਿਲ ਗਈ ਹੈ। ਕੁਝ ਸਹਾਰਨ ਲਈ ਸੰਘਰਸ਼ ਕਰਨਾ ਪੈਂਦਾ ਹੈ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਅੱਠਵੀਂ ਕਰ ਕੇ ਜੇ.ਬੀ.ਟੀ. ਕਰ ਲਈ ਤੇ ਟੀਚਰ ਬਣ ਗਈ। ਮਨ ਬਾਣੀ ਨਾਲ ਜੋੜ ਲਿਆ। ਫਿਰ ਸਹੁਰੇ ਕਹਿਣ, ਅਸੀਂ ਆਪਣੇ ਕੋਲ ਰੱਖਣਾ, ਪੈਕੇ ਕਹਿਣ ਸਾਡੇ ਕੋਲ ਰਹੋਗੀ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਬਿਰਹਾ ਦੀ ਚੋਟ ਸੀਨੇ ਅੰਦਰ ਰੱਖ ਕੇ ਕਰਮ ਕੀਤਾ ਅਤੇ ਗੁਰੂ ਦੇ ਹੋਰ ਨੇੜੇ ਹੋ ਗਏ। ਦੇਖਣਾ

ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਔਖਾ ਪੈਂਡਾ, ਚੱਲਣ ਵਾਲੇ ਨੂੰ ਕਿੰਨਾ ਕੁ ਔਖਾ ਲੱਗਦਾ ਹੈ। ਗੁਰੂ ਦਾ ਭਾਣਾ ਮੰਨਣ ਵਾਲਾ ਇਹ ਸਭ ਜਾਣਦਾ ਹੈ, “ਗੁਰਸਿੱਖੀ ਦੀ ਰਾਹ ਏਹੁ ਗੁਰਮੁਖਿ ਚਾਲ ਚਲੈ ਸੋ ਦੇਖੇ॥”

ਗੁਰੂ ਉੱਤੇ ਭਰੋਸਾ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਨੂੰ ਕੋਈ ਪੰਧ ਔਖਾ ਨਹੀਂ ਲੱਗਦਾ। ਉਸ ਦੇ ਭਰੋਸੇ ਤੁਰਦਿਆਂ ਸਭ ਰਾਹ ਤੇ ਸਭ ਥਾਨ ਸਹਿਜੇ ਹੀ ਪਾਰ ਹੋ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਸਹਿਜ ਤੋਂ ਸਰਲਤਾ ਤੇ ਸਰਲਤਾ ਤੋਂ ਸੁਹੇਲ ਪੈਦਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ।

ਗੁਰੂ (ਗੁਰਬਾਣੀ) ਦੇ ਚਰਨੀਂ ਲੱਗ ਜਦ ਅਸੀਂ ਗੁਰਸਿੱਖ ਅਖਵਾਉਣ ਦੇ ਯੋਗ ਹੋ ਜਾਂਦੇ ਹਾਂ, ਆਪਣੀ ਜੀਵਨ ਡੋਰ ਉਸ ਨੂੰ ਸੌਂਪ ਕੇ ਬੇਫਿਕਰ ਹੋ ਜਾਂਦੇ ਹਾਂ। ਸਭ ਕੁਝ ਸਹਿਜ ਭਾ ਹੁੰਦਾ ਜਾਪਦਾ ਹੈ। ਫਿਰ ਤਾਂ ਮਨ ਅੰਦਰ ਵਿਚਾਰ ਹੀ ਇਕ ਹੈ— ਜਿਸ ਨੇ ਤੂੰ ਰਖਵਾਲਾ ਮਾਰੇ ਤਿਸ ਕਉਣੁ॥ ਤੇ ਜਿਸ ਕੇ ਸਿਰ ਉਪਰਿ ਤੂੰ ਸੁਆਮੀ ਸੋ ਦੁਖੁ ਕੈਸਾ ਪਾਵੈ॥ ਜਿਵੇਂ ਜਿਵੇਂ ਗੁਰਬਾਣੀ ਉੱਤੇ ਭਰੋਸਾ ਵਧਦਾ ਹੈ, ਸਿੱਖ ਗੁਰਬਾਣੀ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਸਾਹਾਂ ਨਾਲ ਜੋੜਦਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਉਨਦਾ— ਬੈਠਦਾ ਨਾਮ ਸਿਮਰਦਾ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ। ਉਸ ਨੂੰ ਭਰੋਸਾ ਹੈ ਕਿ ਗੁਰੂ ਮੇਰੇ ਅੰਗ-ਸੰਗ ਹੈ। ਮੈਂ ਆਪਣੇ ਪਿਆਰੇ ਨੂੰ ਭਾਲਣ ਕਿਤੇ ਪਹਾੜਾਂ ਦੀਆਂ ਚੋਟੀਆਂ ਜਾਂ ਗੁਫਾਵਾਂ ਅੰਦਰ ਨਹੀਂ ਜਾਣਾ। ਮੇਰੇ ਘਰ ਹੈ, “ਸਹੁ ਨੇੜੈ ਧਨ ਕੰਮਲੀਏ ਬਾਹਰੁ ਕਿਆ ਢੂਢੇਹਿ॥”

ਗੁਰਸਿੱਖ ਦਾ ਇਸ਼ਟ, ਸਰਬ ਸ਼ਕਤੀਮਾਨ ਪਰਮਾਤਮਾ ਉਸ ਦੇ ਅੰਦਰ ਹੀ ਹੈ। ਨਾਨਕ ਕਾਮਣਿ ਕੰਤੈ ਭਾਵੈ ਆਪੇ ਹੀ ਰਾਵੇਇ॥ ਇਸ ਲਈ ਗੁਰਸਿੱਖ ਨੂੰ ਪਿੰਡੇ ਉੱਤੇ ਰਾਖ ਮਲਣ ਦੀ ਵੀ ਲੋੜ ਨਹੀਂ। ਘਰ ਤਿਆਗ ਕੇ ਭੁੱਖੇ ਰਹਿ ਕੇ ਸਰੀਰ ਨੂੰ ਕਸ਼ਟ ਦੇ ਕੇ ਰੱਬ ਨਹੀਂ ਲੱਭਦਾ। ਗੁਰਸਿੱਖ ਦਾ ਘਰ ਹੀ ਉਸ ਦਾ ਤਪੋਥਨ ਹੈ। ਮਾਤਾ ਪਿਤਾ ਤੇ ਬਜ਼ੁਰਗਾਂ ਦੀ ਸੇਵਾ ਉਸ ਦਾ ਤੀਰਥ ਦਰਸ਼ਨ ਤੇ ਤੀਰਥ ਇਸ਼ਨਾਨ ਹੈ। ਗੁਰਬਾਣੀ ਵਿਚ ਨਾਮ ਨੂੰ ਤੀਰਥ ਦੱਸਿਆ ਹੈ। ਗੁਰੂ ਨੂੰ ਸਿਮਰਦਿਆਂ ਹੀ ਹਰ ਕੰਮ ਕਰਨਾ ਹੈ। ਗੁਰੂ ਸਿੱਖ ਗ੍ਰੰਥਸਥੀ

ਹੈ ਤੇ ਉਸ ਨੂੰ ਕਮਾਈ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ। ਉਸ ਨਾਲ ਪਰਿਵਾਰ ਦਾ ਤੇ ਆਪਣਾ ਪਾਲਣ ਕਰਨਾ ਹੈ। ਕੁਝ ਬਚਾ ਕੇ ਕਿਸੇ ਲੋੜਵੰਦ ਦੀ ਲੋੜ ਪੂਰਤੀ ਕਰਨੀ ਹੈ,

ਘਾਲਿ ਖਾਇ ਕਿਛੁ ਹਥੁ ਦੇਇ॥

ਨਾਨਕ ਰਾਹੁ ਪਛਾਣਹਿ ਸੇਇ॥

ਕਿਰਤ-ਕਮਾਈ ਵੰਡਣੀ ਵਰਤਾਉਣੀ ਵੀ ਹੈ, ਪਰ ਪਹਿਲਾਂ ਘਰ ਸੰਭਾਲਣਾ ਹੈ। ਨਾਮ ਵੀ ਜਪਣਾ ਹੈ। ਇਸੇ ਲਈ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਵਿਚ ਦਰਜ ਭਗਤਾਂ ਦੀ ਬਾਣੀ ਵਿਚ ਇਕ ਭਗਤ ਦੂਜੇ ਨੂੰ ਸਮਝਾਉਂਦਾ ਹੈ,

ਨਾਮਾ ਕਹੇ ਤਲੋਚਨਾ

ਮਨ ਮੇ ਰਾਮ ਸਮਾਲਿ

ਹਾਥਿ ਪਾਓ ਕਰ ਕੰਮ ਸਭ

ਚੀਤ ਨਿਰੰਜਨ ਨਾਲ॥

ਗੁਰੂ ਅਰਜਨ ਦੇਵ ਦਾ ਸਲੋਕ ਅਸੀਂ ਰਹਿਰਾਸ ਸਾਹਿਬ ਦਾ ਪਾਠ ਕਰਦਿਆਂ ਰੋਜ਼ ਉਚਾਰਦੇ ਹਾਂ, “ਅੰਤਰਿ ਗੁਰੁ ਆਰਾਧਣਾ ਜਿਹਵਾ ਜਪਿ ਗੁਰੁ ਨਾਉ॥” ਅਰਥਾਤ ਕੰਮ ਤੇ ਸੇਵਾ ਕਰਦੇ ਹੋਏ ਮਨ ਅੰਦਰ ਨਾਮ ਜਪਣਾ ਹੈ। ਇਹ ਸੱਚੀ ਭਗਤੀ ਤੇ ਸੱਚੀ ਕਿਰਤ ਦੀ ਜੁਗਤੀ ਹੈ। ਗੁਰਸਿੱਖੀ ਵਿਚ ਗ੍ਰੰਥਸਥ ਜੀਵਨ ਨੂੰ ਉਚੇ ਸੁੱਚੇ ਢੰਗ ਨਾਲ ਜਿਉਣ ਦੀ ਜੁਗਤੀ ਜੋ ਨੌਵੇਂ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਨੇ ਆਪਣੇ ਗੁਰੂ ਬੇਟੇ ਨੂੰ ਦਿੱਤੀ ਸੀ, ਉਹ ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਜੀ ਨੇ ਆਪ ਦੱਸੀ ਹੈ,

ਸੁੱਧ ਜਬ ਤੇ ਹਮ ਧਰੀ

ਬਚਨ ਗੁਰ ਦਏ ਹਮਾਰੇ।

ਪੂਤ ਇਹੈ ਪ੍ਰਨ ਤੋਹਿ

ਪ੍ਰਾਨ ਜਬ ਲਗੁ ਘਟ ਬਾਰੇ।

ਨਿਜ ਨਾਰੀ ਕੇ ਸੰਗ ਨੇਹ

ਤੁਮ ਨਿਤ ਬੜੋਯਹੁ

ਪਰ ਨਾਰੀ ਕੀ ਸੇਜ

ਭੁਲਿ ਸੁਪਨੇ ਨੂੰ ਨ ਜੈਯਹੁ।

ਇਹ ਉਪਦੇਸ਼ ਸਿੱਖ ਦੇ ਚਰਿਤਰਵਾਨ ਬਣਨ ਤੇ ਸੁਖੀ ਜੀਵਨ ਜਿਉਣ ਲਈ ਹਨ ਜਿਸ ਦੀ ਪਾਲਣਾ ਸਹਿਜ ਰੂਪ ਵਿਚ ਕਰਦਿਆਂ ਆਦਰਸ਼

ਪਰਿਵਾਰ ਤੇ ਸੁਖੀ ਸਮਾਜ ਦੀ ਸਿਰਜਣਾ ਹੁੰਦੀ ਹੈ।

ਗੁਰਸਿੱਖ ਜੀਵਨ ਵਿਚ ਇਸਤਰੀ ਤੇ ਪੁਰਸ਼ ਬਰਾਬਰ ਹਨ। ਜਿਸ ਸਮੇਂ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਲੋਕਾਂ ਦਾ ਉਧਾਰ ਕਰ ਰਹੇ ਸਨ, ਉਸ ਸਮੇਂ ਭਾਰਤੀ ਸਮਾਜ ਦੇ ਹਾਲਾਤ ਬਹੁਤ ਖਰਾਬ ਸਨ। ਸਮਾਜਕ, ਆਰਥਿਕ, ਰਾਜਨੀਤਿਕ ਤੇ ਧਾਰਮਿਕ ਪੱਖ ਤੋਂ ਬੁਰਾ ਹਾਲ ਸੀ। ਬਾਹਰੀ ਹਮਲਿਆਂ ਕਾਰਨ ਲੋਕ ਡਰੇ ਹੋਏ ਸਨ। ਇਸਤਰੀ ਨੂੰ ਘਰੋਂ ਬਾਹਰ ਭੇਜਣਾ ਖਤਰੇ ਵਾਲੀ ਗੱਲ ਸੀ। ਉਸ ਨੂੰ ਪਰਦਾ ਕਰਨਾ ਪੈਂਦਾ। ਉਸ ਨੂੰ ਪੈਰ ਦੀ ਜੁੱਤੀ ਦਾ ਦਰਜਾ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ। ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਨੇ ਇਸਤਰੀ ਨੂੰ ਮਾਣ ਸਨਮਾਨ ਦੇ ਕੇ ਸਮਝਾਇਆ ਕਿ ਇਹ ਜਗ ਜਨਣੀ ਹੈ, ਰਾਜੇ ਮਹਾਰਾਜੇ ਤੇ ਵੀਰ ਯੋਧੇ ਇਸ ਦੀ ਕੁੱਖ ਵਿਚ ਪਲਦੇ ਹਨ।

ਵਿਦੇਸ਼ੀ ਹਮਲਾਵਰ ਧਨ ਲੁਟ ਕੇ ਲਿਜਾ ਰਹੇ ਸਨ। ਬਾਕੀ ਧਨ ਰਾਜਿਆਂ ਮਹਾਰਾਜਿਆਂ ਦੀਆਂ ਤਿਜੋਰੀਆਂ ਵਿਚ ਸੀ। ਆਮ ਜਨਤਾ ਬਹੁਤ ਗਰੀਬ ਸੀ। ਰਾਜੇ ਆਪਸ ਵਿਚ ਲੜਦੇ ਤੇ ਬੇਗਾਨਿਆਂ ਦੇ ਹੱਥਾਂ ਵਿਚ ਵਿਕਦੇ ਸਨ। ਆਮ ਜਨਤਾ ਦੀ ਫਿਕਰ ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਬੁੱਧ ਜੈਨ ਦਾ ਵੀ ਪਤਨ ਹੋ ਗਿਆ। ਹਿੰਦੂ ਧਰਮ ਵਿਚ ਕੁਰੀਤੀਆਂ ਆ ਗਈਆਂ ਸਨ। ਉਹ ਕਰਮ-ਕਾਂਡ ਵਿਚ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਉਲਝਾ ਕੇ ਲੁੱਟਣ ਦੇ ਢੰਗ ਕੱਢਦੇ ਸਨ।

ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਨੇ ਆਪਣੇ ਸਿੱਖਾਂ ਨੂੰ ਇਕ ਗੁਰੂ ਦੇ ਲੜ ਲਾਇਆ। ਪੂਰੇ ਸੰਸਾਰ ਨੂੰ ਚਲਾਉਣ ਵਾਲੀ ਇਕ ਸ਼ਕਤੀ ਹੈ। ਇਸ ਨੂੰ ਜਿਸ ਨਾਮ ਨਾਲ ਚਾਹੇ, ਯਾਦ ਕਰੇ। ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਦੁੱਖ ਨਾ ਦਿਓ, ਦੁਖੀ ਦੀ ਸੇਵਾ ਕਰੋ ਤੇ ਲੋੜਵੰਦ ਦੀ ਮਦਦ ਕਰੋ, ਇਹੀ ਭਗਤੀ ਹੈ। ਸਬਰ ਤੇ ਸੰਤੋਖ ਕਿਸੇ ਵੀ ਪਰਿਵਾਰ ਜਾਂ ਸਮਾਜ ਦੇ ਸੁੱਖ ਦੀ ਕੁੰਜੀ ਹਨ। ਮਿਹਨਤ ਕਰ ਕੇ ਜੋ ਕਮਾਉਂਦੇ ਹੋ, ਉਸ ਵਿਚ ਹੀ ਸਬਰ ਕਰਨਾ ਹੈ ਤੇ ਕਿਸੇ ਦੂਜੇ ਦੀ ਕਮਾਈ ਉੱਤੇ ਧਿਆਨ ਨਹੀਂ ਰੱਖਣਾ। ਆਪਣੀ ਕਮਾਈ ‘ਤੇ ਸੰਤੋਖ ਹੋਵੇਗਾ, ਤਾਂ ਫਿਰ ਵੈਰ, ਵਿਰੋਧ ਤੇ ਈਰਖਾ ਨਹੀਂ

ਉਪਜੇਗੀ। ਜਦ ਸਬਰ ਤੇ ਸੰਤੋਖ ਦੀ ਗੰਢ ਮਨ ਵਿਚ ਬੰਨ੍ਹ ਲਈ ਤਾਂ ਸਮਝੋ ਗੁਰੂ ਦੇ ਭਾਣੇ ਵਿਚ ਜੀਣਾ ਆ ਗਿਆ। ਫਿਰ ‘ਤੇਰਾ ਕੀਆ ਮੀਨਾ ਲਾਗੈ’ ਮਨ ਆਪੋ ਉਚਾਰਨ ਲੱਗ ਜਾਵੇਗਾ। ਜਦ ਗੁਰੂ ਦੀ ਰਜਾ ਵਿਚ ਖੁਸ਼ ਰਹਿਣਾ ਆ ਗਿਆ, ਫਿਰ ਸੁੱਖ-ਦੁੱਖ ਦਾ ਭੇਤ ਹੀ ਮੁੱਕ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਸੁੱਖ-ਦੁੱਖ ਦੋਵੇਂ ਉਸੇ ਦੀ ਦਾਤ ਹਨ। ਜੇ ਸੁਖ ਦੇਹਿ ਤ ਤੁਝਹਿ ਅਰਾਧੀ ਦੁਖਿ ਭੀ ਤੁਝੈ ਧਿਆਈ॥

ਗੁਰਬਾਣੀ ਦੇ ਦੱਸੇ ਰਾਹ ਉੱਤੇ ਚੱਲਦਾ ਸਿੱਖ ਆਪਣੇ ਘਰ ਤੇ ਪਰਿਵਾਰ ਨੂੰ ਸੁੱਖ ਸਾਗਰ ਬਣਾ ਲੈਂਦਾ ਹੈ। ਗੁਰਬਾਣੀ ਵਿਚ ਸਿੱਖ ਸ਼ਬਦ ਇਸਤਰੀ ਤੇ ਪੁਰਸ਼, ਦੋਹਾਂ ਲਈ ਹੈ। ਗੁਰਬਾਣੀ ਵਿਚ ਇਸਤਰੀ ਨੂੰ ਇਮਾਨ, ਪੁੱਤਰ ਨੂੰ ਨਿਸ਼ਾਨ ਤੇ ਦੌਲਤ ਨੂੰ ਗੁਜਰਾਨ ਕਿਹਾ ਹੈ। ਇਸੇ ਲਈ ਸਿੱਖ ਗ੍ਰੰਥਸਥੀ ਹੈ। ਗ੍ਰੰਥਸਥ ਚਲਾਉਣ ਲਈ ਮਿਹਨਤ ਕਰਨੀ ਹੈ। ਧਰਮ ਪੈਂਡੇ ਉੱਤੇ ਚੱਲਣ ਲਈ ਸਿੱਖੀ ਵਿਚ ਹੁਕਮ ਹੈ ਕਿ ਪਰਿਵਾਰ ਨੇ ਰਲ ਕੇ ਚੱਲਣਾ ਹੈ। ਰਾਹ ਜਾਂਦਿਆਂ ਜਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀ ਸੇਵਾ ਦੀ ਲੋੜ ਹੋਵੇ, ਉਹ ਕਰਨੀ ਹੈ। ਸਿੱਖ ਤਾਂ ਆਪ ਪ੍ਰਸਾਦ ਛਕਣ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਬੂਹੇ ਤੋਂ ਬਾਹਰ ਦੇਖਦਾ ਹੈ ਕਿ ਕੋਈ ਲੋੜਵੰਦ ਭੁੱਖਾ ਤਾਂ ਨਹੀਂ। ਜੇ ਗੁਰੂ ਨੇ ਦਿੱਤਾ, ਉਸ ਲਈ ਉਸ ਦਾ ਸ਼ੁਕਰਾਨਾ ਸਵਾਸ ਸਵਾਸ ਕਰਨਾ ਹੈ।

ਮਿਹਨਤ ਦਾ ਫਲ ਜੋ ਗੁਰੂ ਨੇ ਦਿੱਤਾ, ਉਸ ਦੀ ਕਿਰਪਾ ਹੈ। ਜੇ ਇਹ ਵੀ ਨਾ ਮਿਲਦਾ? ਜੇ ਹੈ, ਜੇ ਉਹ ਵੀ ਲੈ ਲਵੇ, ਤਾਂ ਕੀ ਕਰ ਸਕਦੇ ਹਾਂ ਅਸੀਂ? ਇਸ ਲਈ ਸਿੱਖ ਦਾ ਧਰਮ ਕਿਰਤ ਕਰਨੀ ਤੇ ਨਾਮ ਜਪਣਾ ਹੈ। ਗੁਰੂ ਦੇ ਭਾਣੇ ਵਿਚ ਰਹਿੰਦਾ ਸਿੱਖ ਸਹਿਜੇ ਸਹਿਜੇ ਆਪਣੇ ਅੰਤਮ ਪਤਾਅ ਮੁਕਤੀ ਦਵਾਰੇ ਪਹੁੰਚ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਜਿਥੇ ਉਸ ਨੂੰ ਸਭ ਆਪਣੇ ਸੁਹੇਲੇ ਮਿਲਦੇ ਹਨ। ਪੰਜਵੇਂ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਦਾ ਫਰਮਾਨ ਹੈ, “ਹਮੇਦਿਆ ਖੇਲੇਦਿਆ ਪੈਨੇਦਿਆ ਖਾਵੇਦਿਆ ਵਿਚੇ ਹੋਵੈ ਮੁਕਤਿ॥” ਇਸ ਤੋਂ ਸਹਿਜ, ਸਰਲ ਤੇ ਸੁਹੇਲਾ ਹੋਰ ਕਿਹੜਾ ਰਾਹ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਲੋੜ ਹੈ ਇਕ ਮਨ, ਇਕ ਚਿਤ ਹੋ ਕੇ ਗੁਰੂ ਦੀ ਚਰਨੀਂ ਲੱਗਣ ਦੀ।

ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਪੁੱਤ...

(ਚੌਰਾਸੀ ਤੇ ਹੋਰ ਸਿੱਖ ਸ਼ਹੀਦਾਂ ਦੇ ਨਾਂ)

ਧੰਨ ਧੰਨ ਨੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਮਾਂਵਾਂ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਪੁੱਤ ਪਾ ਗਏ ਸ਼ਹੀਦੀਆਂ, ਬਹੁਤ ਉਚੀਆਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਥਾਂਵਾਂ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਪੁੱਤ ਪਾ ਗਏ ਸ਼ਹੀਦੀਆਂ।

ਗੁਰੂ ਪੰਜਵੇਂ ਸ਼ਹੀਦੀ ਪਾਈ ਹੱਸ ਕੇ, ਕਿਵੇਂ ਮੰਨਣਾ ਹੈ ਭਾਣਾ ਗਏ ਦੱਸ ਕੇ, ਗਲੇ ਮੌਤ ਨੂੰ ਲਗਾਇਆ ਨਾਲ ਚਾਵਾਂ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਪੁੱਤ ਪਾ ਗਏ ਸ਼ਹੀਦੀਆਂ...

ਜਾਂਦੇ ਧਰਮ ਨੂੰ ਬਚਾਇਆ ਨੌਵੇਂ ਗੁਰਾਂ ਨੇ, ਦਿੱਲੀ ਸੀਸ ਕੱਟਵਾਇਆ ਨੌਵੇਂ ਗੁਰਾਂ ਨੇ, ਦੀਨ ਦੁੱਖੀਆਂ ਦਾ ਬਣੇ ਸਿਰਨਾਵਾਂ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਪੁੱਤ ਪਾ ਗਏ ਸ਼ਹੀਦੀਆਂ...

ਬੰਦ ਬੰਦ ਗਿਆ ਸਰੀਰ ਨਾਲੋਂ ਕੱਟਿਆ, ਮਨੀ ਸਿੰਘ ਰਿਹਾ ਜ਼ਲਾਦਾਂ ਅੱਗੇ ਡੱਟਿਆ, ਖਿੱਤੇ ਮੱਥੇ ਨਾਲ ਝੱਲੀਆਂ ਸਜ਼ਾਵਾਂ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਪੁੱਤ ਪਾ ਗਏ ਸ਼ਹੀਦੀਆਂ...

ਆਰਾ ਜਾਂਦਾ ਸੀ ਸਰੀਰ ਤਾਈਂ ਖੋਲ੍ਹਦਾ, ਮੁੱਥੇ ਸਤਿਨਾਮ ਮਤੀ ਦਾਸ ਬੋਲਦਾ, ਕੰਥ ਗਈਆਂ ਸੀ ਜ਼ਾਲਮ ਦੀਆਂ ਬਾਹਵਾਂ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਪੁੱਤ ਪਾ ਗਏ ਸ਼ਹੀਦੀਆਂ...

ਸੰਨ ਚੁਰਾਸੀ ਤੇ ਮਹੀਨਾ ਸੀਗਾ ਜੂਨ ਦਾ, ਪਿਆ ਭਰਿਆ ਬੋਏਸ਼ਿਆਂ ਦੇ ਖੂਨ ਦਾ, ਗਈਆਂ ਬਦਲ ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੀਆਂ ਧਰਾਵਾਂ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਪੁੱਤ ਪਾ ਗਏ ਸ਼ਹੀਦੀਆਂ...

ਜਿੰਨੇ ਕੀਤਾ ਨੁਕਸਾਨ ਗੁਰੂ ਘਰ ਦਾ, ਮੌਤ ਕੁੱਤੇ ਦੀ ਹਮੇਸ਼ਾ ਰਿਹਾ ਮਰਦਾ, ਗੁੱਡੀ ਚੜ੍ਹੀ ਦੀਆਂ ਟੁੱਟੀਆਂ ਤਣਾਵਾਂ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਪੁੱਤ ਪਾ ਗਏ ਸ਼ਹੀਦੀਆਂ। ਧੰਨ ਧੰਨ ਨੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਮਾਂਵਾਂ।

—ਰਮੇਸ਼ ਬੱਗਾ ਚੌਹਲਾ (ਲੁਧਿਆਣਾ)

....ਗੁਰੂ ਅਰਜਨ ਦੇਵ

(ਪਿਛਲੇ ਸਫੇ ਦੀ ਬਾਕੀ)

ਵਿਚਲੇ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹਵਾਲੇ ਪ੍ਰਸੰਗਕ-ਸੰਕੇਤ ਤਾਂ ਕਰਦੇ ਹਨ ਪਰ ਕਿਸੇ ਪ੍ਰਾਪਤ ਸਿਧਾਂਤਕੀ ਨੂੰ ਰੀਸ ਕਰਨਯੋਗ ਸਥਾਪਤੀ ਪ੍ਰਵਾਨ ਨਹੀਂ ਕਰਦੇ। ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਵਿਚ ਸਭ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾ ਹਵਾਲਾ ਭਗਤ ਰਵਿਦਾਸ ਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਉਸ ਵਿਚ ਦਿੱਤੇ ਜਾ ਰਹੇ ਬਲੀਦਾਨ ਦੇ ਅਰਥਾਂ ਵਿਚ ਹੀ ਸ਼ਹੀਦ ਸ਼ਬਦ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ। ਇਹ ਕੁਰਬਾਨੀ ਪ੍ਰਸੰਗ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸ ਵਿਚੋਂ ਸ਼ਹੀਦੀ ਦਾ ਸਿੱਖ-ਉਸਾਰ ਸੰਭਵ ਨਹੀਂ ਹੈ,

ਜਾ ਕੈ ਈਦਿ ਬਕਰੀਦਿ ਕੁਲ ਗਊ ਰੇ ਬਧੁ ਕਰਹਿ ਮਾਨੀਅਹਿ ਸੇਖ ਸ਼ਹੀਦ ਪੀਰਾ॥ ਜਾ ਕੈ ਬਾਪ ਵੈਸੀ ਕਰੀ ਪੂਤ ਐਸੀ ਸਰੀ ਤਿਹੁ ਰੇ ਲੋਕ ਪਰਸਿਧ ਕਬੀਰਾ॥ (ਪੰਨਾ 1293)
ਦੂਜਾ ਹਵਾਲਾ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਦੀ ਬਾਣੀ ਵਿਚ ਆਇਆ ਹੈ ਅਤੇ ਸ਼ਹੀਦ ਨੂੰ ਵਡੀਆਂ ਰੂਹਾਂ ਵਿਚ ਗਿਣਿਆ ਗਿਆ ਹੈ। ਧਰਮ ਵਾਸਤੇ ਜਿਉਣ ਵਾਲੇ ਰਹਿਬਰਾਂ, ਪੈਗੰਬਰਾਂ, ਹਲੀਮਾਂ ਅਤੇ ਸਿਦਕੀਆਂ ਦੇ ਬਰਾਬਰ ਧਰਮ ਵਾਸਤੇ ਮਰਨ ਵਾਲੇ ਸ਼ਹੀਦਾਂ ਨੂੰ ਮੰਨਿਆ ਗਿਆ ਹੈ। ਸ਼ਹੀਦ, ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਰੱਬੀ ਰਹਿਮਤਾਂ ਦੇ ਹੱਕਦਾਰ ਤਾਂ ਮੰਨੇ ਗਏ ਹਨ, ਪਰ ਇਸ ਨਾਲ ਵੀ ਸ਼ਹੀਦੀ ਦੇ ਸਿੱਖ ਸੰਕਲਪ ਨੂੰ ਨਹੀਂ ਉਸਾਰਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ, ਪੀਰ ਪੈਕਾਮਰ ਸਾਲਕ ਸਾਦਕ ਅਉਰ ਸ਼ਹੀਦ॥ ਸੇਖ ਮਸਾਇਕ ਕਾਜੀ ਮੁਲਾ ਦਰਿ ਦਰਵੇਸ ਰਸੀਦ॥ ਬਰਕਤਿ ਤਿਨ ਕਉ ਅਗਲੀ ਪੜਦੇ ਰਹਿਨਿ ਦਰੂਦ॥ (ਪੰਨਾ 53)

ਗੁਰੂ ਅਰਜਨ ਦੇਵ ਦੀ ਸ਼ਹੀਦੀ ਨੂੰ ਦੇਹੀ-ਸਰੋਕਾਰਾਂ ਦੇ ਖਾਤਮੇ ਤੱਕ ਮਹਿਦੂਦ ਕਰਕੇ ਵੇਖਣ ਦੀ ਇਤਿਹਾਸਕਤਾ ਨਾਲ ਸਿੱਖ ਸ਼ਹੀਦੀ ਦੇ ਸੰਕਲਪ ਦੀ ਥਾਂ ਸ਼ਹੀਦ ਕਰਨ ਦਾ ਵਰਤਾਰਾ ਹੀ ਸਾਹਮਣੇ ਆਉਂਦਾ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਜਿਸ ਸਰੀਰ ਨੂੰ ਸਿੱਖ ਚਿੰਤਨ ਵਿਚ ਜੋਤਿ ਅਤੇ ਜੁਗਤਿ ਦਾ ਮਾਧਿਅਮ ਮਾਤਰ ਮੰਨਿਆ ਗਿਆ ਹੈ, ਉਸ ਸਰੀਰ

ਨਾਲ ਵਾਪਰੀਆਂ ਘਟਨਾਵਾਂ, ਸਿਧਾਂਤਕ ਪ੍ਰਸੰਗ ਨੂੰ ਸਮਝਣ ਵਿਚ ਸਹਾਇਤਾ ਤਾਂ ਕਰ ਸਕਦੀਆਂ ਹਨ, ਸਿਧਾਂਤਕ ਪ੍ਰਸੰਗ ਸਥਾਪਤ ਕਰਨ ਵਿਚ ਮਦਦ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕਦੀਆਂ। ਇਸੇ ਕਰਕੇ ਅਸੀਂ ਇਹ ਸਥਾਪਤ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕੇ ਕਿ ਗੁਰੂ ਅਰਜਨ ਦੇਵ ਦੇ ਅੰਤਲੇ ਪਲਾਂ ਦੇ ਜ਼ੁਲਮੀ ਵੇਰਵੇ ਕੀ ਸਨ? ਸੱਤਾ ਨੂੰ ਸਰੀਰ ਤੋਂ ਅੱਗੇ ਕੁਝ ਨਜ਼ਰ ਨਹੀਂ ਆਉਂਦਾ ਸੀ ਅਤੇ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਵਾਸਤੇ ਸਰੀਰ, ਕੇਵਲ ਮਾਤਰ ਮਾਧਿਅਮ ਸੀ। ਜਿਸ ਜੋਤਿ ਅਤੇ ਜੁਗਤਿ ਦਾ ਸਰੀਰ ਮਾਧਿਅਮ ਸੀ, ਉਹ ਜੋਤਿ ਅਤੇ ਜੁਗਤਿ ਤਾਂ ਗੁਰੂ ਹਰਿਗੋਬਿੰਦ ਸਾਹਿਬ ਵਿਚ ਵਰਤ ਰਹੀ ਸੀ। ਭਾਈ ਗੁਰਦਾਸ ਵਾਸਤੇ ਮੋਢੀ ਤੇ ਸਥਾਪਤ ਗੁਰੂ ਤਾਂ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਹੀ ਸਨ ਅਤੇ ਬਾਕੀ ਗੁਰੂ “ਗੁਰ ਅੰਗਦੁ ਗੁਰਸਿਖੁ”, “ਗੁਰਸਿਖੁ ਹੈ ਗੁਰ ਅਮਰੁ”, “ਰਾਮਦਾਸੁ ਗੁਰਸਿਖੁ”, “ਗੁਰੁ ਅਰਜਨੁ ਗੁਰਸਿਖੁ” ਅਤੇ “ਗੁਰਸਿਖੁ ਹਰਿਗੋਬਿੰਦੁ ਨ ਲਕੈ ਲੁਕਾਇਆ” ਸਨ (ਵਾਰ 20, ਪਉੜੀ ਪਹਿਲੀ)। ਭਾਈ ਸਾਹਿਬ ਨੇ ਪੰਚਮ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਦੀ ਸ਼ਹੀਦੀ ਨੂੰ ਸਮਝਣ ਵਾਸਤੇ ਜੋ ਵਿਧੀ ਦਿੱਤੀ, ਉਹ ਵੇਰਵਿਆਂ ‘ਤੇ ਆਧਾਰਤ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਇਸ ਦਾ ਜੋਤਿ ਅਤੇ ਜੁਗਤਿ ਪ੍ਰਸੰਗ ਵਿਚ ਜੋਤੀ ਜੋਤਿ ਸਮਾਉਣਾ, ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੈ,

ਰਹਿੰਦੇ ਗੁਰੁ ਦਰਿਆਉ ਵਿਚਿ ਮੀਨ ਕੁਲੀਨ ਹੋਤੁ ਨਿਰਬਾਣੀ। ਦਰਸਨੁ ਦੇਖਿ ਪਤੰਗ ਜਿਉਂ ਜੋਤੀ ਅੰਦਰਿ ਜੋਤਿ ਸਮਾਣੀ। ਸਬਦੁ ਸੁਰਤਿ ਲਿਵ ਮਿਰਗ ਜਿਉਂ ਭੀਤ ਪਈ ਚਿਤਿ ਅਵਰੁ ਨ ਆਣੀ। ਚਰਣ ਕਵਲ ਮਿਲਿ ਭਵਰ ਜਿਉਂ ਸੁਖ ਸੰਪਟ ਵਿਚਿ ਰੈਣਿ ਵਿਹਾਣੀ। ਗੁਰੁ ਉਪਦੇਸੁ ਨ ਵਿਸਰੈ ਬਾਬੀਹੇ ਜਿਉਂ ਆਖ ਵਖਾਣੀ। ਗੁਰਮੁਖਿ ਸੁਖ ਫਲੁ ਪਿਰਮ ਰਸੁ ਸਹਜ ਸਮਾਧਿ ਸਾਧ ਸੰਗਿ ਜਾਣੀ। ਗੁਰ ਅਰਜਨ ਵਿਟਹੁ ਕੁਰਬਾਣੀ। (ਵਾਰ 24, ਪਉੜੀ 23)

ਭਾਈ ਸੰਤੋਖ ਸਿੰਘ ਨੇ ਗੁਰੂ ਅਰਜਨ ਦੇਵ ਨੂੰ ਪ੍ਰਾਪਤ ਅਰਜਨ (ਪਾਂਡਵ ਪੁੱਤਰ), ਅਰਜਨ (ਉਜਲ) ਅਤੇ ਅਰਜਿਨ (ਬੇਨਤੀਆਂ) ਨਾਲੋਂ ਨਿਖੇੜ ਕੇ ਦੱਸਿਆ ਹੈ ਕਿ ਗੁਰੂ ਅਰਜਨ ਦੇਵ ਜੀ ਦੇ ਵਾਕ ਅਰਜਨ ਦੇ ਤੀਰਾਂ ਵਰਗੇ ਹਨ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਸ੍ਰੇਸ਼ਟ ਜੱਸ ਸਾਰੇ ਜਗਤ ਵਿਚ ਪ੍ਰਗਟ ਹੋ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਗੁਰੂ ਜੀ ਸੇਵਕਾਂ ਦੀਆਂ ਬੇਨਤੀਆਂ ਨੂੰ ਸੁਣਦੇ ਹਨ। ਅਜਿਹੇ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਅਰਜਨ ਦੇਵ ਨੂੰ ਕਵੀ ਸੰਤੋਖ ਸਿੰਘ ਦੀ ਨਮਸਕਾਰ ਹੋਵੇ, ਅਰਜਨ ਸਰ ਸੇ ਵਾਕ ਜਿਨ ਬਿਦਤ ਸੁਜਸ ਅਰਜੰਨ। ਅਰਜਿਨ ਦਾਸਨਿ ਕੀ ਸੁਨਤਿ ਨਮੇ ਗੁਰੁ ਅਰਜੰਨ। (ਸ੍ਰੀ ਗੁਰ ਪ੍ਰਤਾਪ ਸੂਰਜ ਗ੍ਰੰਥ, ਤੀਜੀ ਰਾਸ, ਭਾਗ ਪਹਿਲਾ, ਪੰਨਾ 500)

ਪੰਚਮ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਦੀ ਸ਼ਹੀਦੀ ਦਾ ਸਿੱਖ ਪ੍ਰਸੰਗ ਸਾਹਮਣੇ ਲਿਆਉਣ ਵਾਸਤੇ ਹਿੰਦੂ ਅਵਤਾਰ, ਇਸਲਾਮੀ ਪੈਗੰਬਰ ਅਤੇ ਸਿੱਖ ਗੁਰੂ ਦਾ ਨਿਖੇੜ ਵੀ ਕੰਮ ਆ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਅਵਤਾਰ ਅਤੇ ਪੈਗੰਬਰ ਵਿਚ ਸਰੀਰ ਦਾ ਪਵਿਤਰੀਕਰਨ ਸ਼ਾਮਲ ਹੈ ਅਤੇ ਗੁਰੂ ਵਾਸਤੇ ਸਰੀਰ ਮਹਿਜ ਮਾਧਿਅਮ ਹੈ, ਸ਼ਬਦ ਗੁਰੂ ਵਿਚੋਂ ਸਰੀਰ ਮਨਫੀ ਹੈ। ਅਵਤਾਰ ਅਤੇ ਪੈਗੰਬਰ ਦੇ ਸਰੀਰ ਨੂੰ ਅਵਤਾਰੀਅਤ ਅਤੇ ਪੈਗੰਬਰੀਅਤ ਨਾਲ ਜੋੜ ਕੇ, ਪਵਿਤਰ, ਕਰਾਮਾਤੀ ਅਤੇ ਅਭਿਨਸਨਹਾਰ ਮੰਨਿਆ ਜਾਣਾ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ। ਪਰ ਗੁਰੂ ਆਪਣੇ ਸਰੀਰ ਨੂੰ ਆਪ ਹੀ ਬਿਨਸਨਹਾਰ ਸਰੀਰ ਵਜੋਂ ਪ੍ਰਗਟ ਕਰਦੇ ਆਏ ਸਨ। ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਦਾ ਜਿਉਂਦੇ ਜੀਅ ਗੁਰੂ ਅੰਗਦ ਦੇਵ ਨੂੰ ਗੁਰਗੱਦੀ ਸੌਂਪ ਕੇ ਮੱਥਾ ਟੇਕਣ ਨਾਲ ਅਰੰਭ ਹੋਈ ਸਿਧਾਂਤਕੀ ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਦੇ ਸ਼ਬਦਾਂ ਵਿਚ “ਠੀਕਰ ਫੋਰਿ ਦਿਲੀਸ ਸਿਰ ਪ੍ਰਭ ਪੁਰ ਕੀਆ ਪਿਆਨ” ਵਜੋਂ ਪ੍ਰਗਟ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਇਸ ਨਾਲ ਸਿੱਖ ਸਿਧਾਂਤਕੀ ਦੀ ਇਹ ਪਰਤ ਸਾਹਮਣੇ ਆ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਕਿ ਸਰੀਰ ਦੇ ਅਵਤਾਰੀ ਅਤੇ ਪੈਗੰਬਰੀ ਪ੍ਰਸੰਗ ਦਾ ਭੂਤ ਅਤੇ ਭਵਿੱਖ ਨਾਲ ਜੁੜਿਆ ਇਕ ਸਮਕਾਲ ਤਾਂ ਹੈ ਪਰ ਉਸ ਦਾ ਕੋਈ ਸਦੀਵੀ ਵਰਤਮਾਨ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਸਮਕਾਲ ਵਿਚ ਵੀ ਅਵਤਾਰ ਅਤੇ ਪੈਗੰਬਰ, ਕਿਸੇ ਸਮਕਾਲ ਰਹਿਤ ਭੂਤ ਦਾ ਪ੍ਰਤੀਨਿਧ ਹੀ ਰਹਿੰਦੇ ਹਨ। ਗੁਰੂ ਨੂੰ ਇਹੋ ਜਿਹਾ ਕੋਈ ਬੰਧਨ ਨਹੀਂ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ

25 ਮਈ 1984 ਨੂੰ ਸੰਤ ਭਿੰਡਰਾਂਵਾਲਿਆਂ ਨਾਲ ਹੋਈ ਆਖਰੀ ਮੁਲਾਕਾਤ 'ਤੇ ਆਧਾਰਤ

ਦਰਬਾਰ ਸਾਹਿਬ ਉਤੇ ਫੌਜੀ ਹਮਲੇ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਸੰਤ ਭਿੰਡਰਾਂਵਾਲੇ ਵੀ ਸਨਮਾਨਯੋਗ ਸਮਝੌਤਾ ਚਾਹੁੰਦੇ ਸਨ

27 ਮਾਰਚ 1983 ਨੂੰ ਉਸ ਵੇਲੇ ਦੀ ਪ੍ਰਧਾਨ ਮੰਤਰੀ ਸ਼੍ਰੀਮਤੀ ਇੰਦਰਾ ਗਾਂਧੀ ਦੇ ਪ੍ਰਤੀਨਿਧੀ ਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਸਰਕਾਰ ਵਿਚ ਗ੍ਰਹਿ ਮੰਤਰੀ ਪੀ ਵੀ ਨਰਸਿਮਹਾ ਰਾਉ ਦੇ ਨਾਲ ਉਸ ਦੇ ਹੋਰ ਸਹਿਯੋਗੀਆਂ ਵਿਚ ਸੀ ਆਰ ਕ੍ਰਿਸ਼ਨਾ ਸੁਆਮੀ ਰਾਉ ਸਾਹਿਬ, ਪੀ ਸੀ ਅਲੈਗਜ਼ੈਂਡਰ ਅਤੇ ਐਮ ਐਮ ਕੇ ਵਾਲੀ ਅਕਾਲੀ ਆਗੂਆਂ ਨਾਲ ਪੰਜਾਬ ਦਾ ਮਸਲਾ ਨਿਬੇੜਨ ਲਈ ਜਿਹੜੀ ਗੱਲਬਾਤ ਕਰ ਰਹੇ ਸਨ, ਉਸ ਵਿਚ ਅਕਾਲੀ ਦਲ ਵਲੋਂ ਜਥੇਦਾਰ ਗੁਰਚਰਨ ਸਿੰਘ ਟੌਹੜਾ, ਸੁਰਜੀਤ ਸਿੰਘ ਬਰਨਾਲਾ, ਬਲਵੰਤ ਸਿੰਘ ਰਾਮੂਵਾਲੀਆ ਅਤੇ ਰਣਧੀਰ ਸਿੰਘ ਚੀਮਾ ਸ਼ਾਮਲ ਸਨ। ਇਹ ਗੱਲਬਾਤ ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ ਦੇ ਕਿਸੇ ਨਿੱਜੀ ਘਰ ਵਿਚ ਹੋਈ ਸੀ।

ਅਜਿਹੀ ਇਕ ਹੋਰ ਮੀਟਿੰਗ ਇਸੇ ਘਰ ਵਿਚ 29 ਮਾਰਚ ਨੂੰ ਫਿਰ ਹੋਈ ਅਤੇ ਇਸ ਮੀਟਿੰਗ

ਜਗਤਾਰ ਸਿੰਘ

ਵਿਚ ਕਈ ਨਵੇਂ ਚਿਹਰੇ ਵੀ ਸ਼ਾਮਲ ਸਨ। ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਅਕਾਲੀ ਦਲ ਵਲੋਂ ਪਹਿਲੇ ਆਗੂਆਂ ਦੇ ਨਾਲ-ਨਾਲ ਇਸ ਮੀਟਿੰਗ ਵਿਚ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਸਿੰਘ ਬਾਦਲ ਵੀ ਸ਼ਾਮਲ ਹੋਏ। ਸਰਕਾਰ ਵਲੋਂ ਉਸ ਵੇਲੇ ਦੇ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਗ੍ਰਹਿ ਸਕੱਤਰ ਪ੍ਰੇਮ ਕੁਮਾਰ ਮੀਟਿੰਗ ਵਿਚ ਸ਼ਾਮਲ ਸਨ।

ਪਰ ਕੇਂਦਰ ਅਤੇ ਅਕਾਲੀ ਦਲ ਵਿਚ ਚੱਲ ਰਹੀ ਇਸ ਗੁਪਤ ਗੱਲਬਾਤ ਦਾ ਬਹੁਤ ਹੀ ਅਹਿਮ ਪਹਿਲੂ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੋਹਾਂ ਮੀਟਿੰਗਾਂ ਦੇ ਵਿਚਕਾਰਲੇ ਦਿਨ 28 ਮਾਰਚ 1984 ਨੂੰ ਦਿੱਲੀ ਦੇ ਇਕ ਗੈਸਟ ਹਾਊਸ ਵਿਚ ਹੋਈ ਇੱਕ ਹੋਰ ਮੀਟਿੰਗ ਹੈ ਜੋ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਸਿੰਘ ਬਾਦਲ ਅਤੇ ਨਰਸਿਮਹਾ ਰਾਉ ਤੇ ਉਸ ਦੇ ਸਾਥੀਆਂ ਵਿਚਕਾਰ ਹੋਈ ਸੀ। ਸਵਾਲ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਜਦੋਂ ਅਕਾਲੀ ਦਲ ਅਤੇ ਕੇਂਦਰ ਸਰਕਾਰ ਵਿਚ ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ ਗੱਲਬਾਤ ਚੱਲ ਰਹੀ ਸੀ ਤਾਂ ਉਸ ਵੇਲੇ ਇਕੱਲੇ ਬਾਦਲ ਨੂੰ ਦਿੱਲੀ ਬੁਲਾ ਕੇ ਗੱਲਬਾਤ ਕਰਨ ਦਾ ਕੀ ਮਕਸਦ ਸੀ? ਇਸ ਮੀਟਿੰਗ ਵਿਚ ਕੀ-ਕੀ ਗੱਲਾਂ ਹੋਈਆਂ ਅਤੇ ਕੀ-ਕੀ ਫੈਸਲੇ ਹੋਏ, ਇਸ ਦਾ ਖੁਲਾਸਾ ਜ਼ਰੂਰ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਇਸ ਦਾ ਜੂਨ 1984 ਵਿਚ ਸ੍ਰੀ ਦਰਬਾਰ ਸਾਹਿਬ ਉਤੇ ਫੌਜੀ ਹਮਲੇ ਨਾਲ ਕੋਈ ਨਾ ਕੋਈ ਸਬੰਧ ਜ਼ਰੂਰ ਬਣਦਾ ਹੈ।

ਸ. ਬਾਦਲ ਹੁਣ ਤੱਕ ਅਕਾਲੀ ਆਗੂਆਂ ਅਤੇ ਕੇਂਦਰ ਸਰਕਾਰ ਵਿਚ ਸਾਕਾ ਨੀਲਾ ਤਾਰਾ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਹੋਈਆਂ 9 ਗੁਪਤ ਮੀਟਿੰਗਾਂ ਤੋਂ ਇਨਕਾਰ ਹੀ ਕਰਦੇ ਆ ਰਹੇ ਹਨ। ਪਿਛਲੇ ਸਾਲ ਸ੍ਰੀ ਦਰਬਾਰ ਸਾਹਿਬ ਉਤੇ ਹੋਏ ਫੌਜੀ ਹਮਲੇ ਦੇ ਰੋਸ ਵਜੋਂ ਕਾਂਗਰਸ ਪਾਰਟੀ ਅਤੇ ਲੋਕ ਸਭਾ ਤੋਂ

ਅਸਤੀਫਾ ਦੇਣ ਵਾਲੇ ਕੈਪਟਨ ਅਮਰਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਨੇ ਗੁਪਤ ਮੀਟਿੰਗਾਂ ਦਾ ਇਹ ਮਸਲਾ ਉਠਾਇਆ ਵੀ ਸੀ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਮੀਟਿੰਗਾਂ ਦਾ ਹਵਾਲਾ ਕੇਂਦਰ ਸਰਕਾਰ ਵਲੋਂ ਪੰਜਾਬ ਸਬੰਧੀ 10 ਜੁਲਾਈ 1984 ਨੂੰ ਜਾਰੀ ਕੀਤੇ ਗਏ ਵਾਈਟ ਪੇਪਰ ਵਿਚ ਵੀ ਹੈ।

ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਕਮੇਟੀ ਦੇ ਉਸ ਵੇਲੇ ਦੇ ਪ੍ਰਧਾਨ ਜਥੇਦਾਰ ਗੁਰਚਰਨ ਸਿੰਘ ਟੌਹੜਾ ਨੇ ਨੈਤਿਕ ਹੌਂਸਲਾ ਵਿਖਾਉਂਦਿਆਂ ਇਨ੍ਹਾਂ ਮੀਟਿੰਗਾਂ ਨੂੰ ਰਿਕਾਰਡ ਉਤੇ ਲਿਆਂਦਾ। ਸ੍ਰੀ ਦਰਬਾਰ ਸਾਹਿਬ ਉਤੇ ਕੀਤੇ ਗਏ ਫੌਜੀ ਹਮਲੇ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਇੰਦਰਾ ਗਾਂਧੀ ਦੀ ਕੇਂਦਰ ਸਰਕਾਰ ਅਤੇ ਅਕਾਲੀ ਆਗੂਆਂ ਵਿਚਕਾਰ ਕੁੱਲ 26 ਮੀਟਿੰਗਾਂ ਹੋਈਆਂ ਅਤੇ ਇਹ ਸਿਲਸਿਲਾ 23 ਅਕਤੂਬਰ 1981 ਨੂੰ ਅਕਾਲੀ ਦਲ ਵਲੋਂ ਆਪਣੀਆਂ ਮੰਗਾਂ ਦਾ ਚਾਰਟਰ ਦੇਣ ਨਾਲ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋਇਆ ਸੀ ਅਤੇ ਆਖਰੀ ਮੀਟਿੰਗ 26 ਮਈ 1984 ਨੂੰ ਨਵੀਂ ਦਿੱਲੀ ਦੇ ਆਰ ਕੇ ਪੁਰਮ ਇਲਾਕੇ ਵਿਚ ਸਥਿਤ ਇੱਕ ਸਰਕਾਰੀ ਗੈਸਟ ਹਾਊਸ ਵਿਚ ਹੋਈ ਸੀ ਜਿਸ ਵਿਚ ਅਕਾਲੀ ਦਲ ਵਲੋਂ ਜਥੇਦਾਰ ਗੁਰਚਰਨ ਸਿੰਘ ਟੌਹੜਾ, ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਸਿੰਘ ਬਾਦਲ ਅਤੇ ਸੁਰਜੀਤ ਸਿੰਘ ਬਰਨਾਲਾ ਸ਼ਾਮਲ ਹੋਏ ਜਦੋਂ ਕਿ ਤਿੰਨ ਕੇਂਦਰੀ ਮੰਤਰੀਆਂ ਨਰਸਿਮਹਾ ਰਾਉ, ਪ੍ਰਣਬ ਮੁਖਰਜੀ (ਹੁਣ ਰਾਸ਼ਟਰਪਤੀ) ਅਤੇ ਸ਼ਿਵ ਸ਼ੰਕਰ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਤਿੰਨ ਸਕੱਤਰ ਪੱਧਰ ਦੇ ਅਧਿਕਾਰੀ ਵੀ ਸ਼ਾਮਲ ਸਨ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਕੁੱਲ 9 ਮੀਟਿੰਗਾਂ ਹੋਈਆਂ।

ਕੇਂਦਰ ਸਰਕਾਰ ਅਤੇ ਅਕਾਲੀ ਦਲ ਦੇ ਆਗੂਆਂ ਵਿਚਾਲੇ 26 ਮਈ 1984 ਨੂੰ ਆਖਰੀ ਮੀਟਿੰਗ ਦਾ ਵੇਰਵਾ ਇਸ ਪੱਤਰਕਾਰ ਦੀ ਕਿਤਾਬ 'ਖਾਲਿਸਤਾਨ ਸਟਰਗਲ: ਏ ਨਾਨ ਮੂਵਮੈਂਟ' ਵਿਚ ਉਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦਿੱਤਾ ਹੋਇਆ ਹੈ ਜਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਜਥੇਦਾਰ ਟੌਹੜਾ ਨੇ ਖੁਦ ਬਿਆਨ ਕੀਤਾ ਹੈ, "ਅਕਾਲੀ ਲੀਡਰਾਂ ਤੇ ਕੇਂਦਰ ਵਿਚਕਾਰ 26 ਮਈ 1984 ਨੂੰ ਆਖਰੀ ਮੀਟਿੰਗ ਹੋਈ। ਇਸ ਮੀਟਿੰਗ ਵਿਚ ਅਕਾਲੀ ਦਲ ਵਲੋਂ ਮੇਰੇ ਨਾਲ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਸਿੰਘ ਬਾਦਲ ਅਤੇ ਸੁਰਜੀਤ ਸਿੰਘ ਬਰਨਾਲਾ ਵੀ ਸਨ। ਕੇਂਦਰ ਸਰਕਾਰ ਵਲੋਂ ਨਰਸਿਮਹਾ ਰਾਉ, ਪ੍ਰਣਬ ਮੁਖਰਜੀ ਅਤੇ ਸ਼ਿਵ ਸ਼ੰਕਰ ਸਨ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਤਿੰਨ ਸਕੱਤਰ ਪੱਧਰ ਦੇ ਅਧਿਕਾਰੀ ਵੀ ਸਨ। ਸਾਨੂੰ ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ ਤੋਂ ਹਵਾਈ ਜਹਾਜ਼ ਰਾਹੀਂ ਦਿੱਲੀ ਦੇ ਆਰ ਕੇ ਪੁਰਮ ਵਿਚਲੇ ਸਰਕਾਰੀ ਗੈਸਟ ਹਾਊਸ ਵਿਚ ਲਿਆਇਆ ਗਿਆ। ਮੀਟਿੰਗ ਵਿਚ 8 ਦਿਨਾਂ ਦੇ ਅੰਦਰ ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ ਪੰਜਾਬ ਨੂੰ ਦੇ ਦੇਣ, ਪੰਜਾਬੀ ਬੋਲਦੇ ਇਲਾਕਿਆਂ ਸਬੰਧੀ ਫੈਸਲਾ ਕਰਨ ਲਈ ਇੱਕ ਕਮਿਸ਼ਨ ਬਣਾਉਣ, ਦਰਿਆਈ ਪਾਣੀਆਂ ਦਾ ਮਸਲਾ ਸੁਪਰੀਮ ਕੋਰਟ ਦੇ ਹਵਾਲੇ ਕਰਨ ਅਤੇ ਅਨੰਦਪੁਰ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਮਤੇ ਨੂੰ ਵੀ

ਇੱਕ ਕਮਿਸ਼ਨ ਨੂੰ ਸੌਂਪਣ ਦੀ ਤਜਵੀਜ਼ ਬਣੀ।"

ਅਕਾਲੀ ਆਗੂਆਂ ਨੇ ਮੀਟਿੰਗ ਵਿਚ ਕਿਹਾ ਕਿ ਦਰਿਆਈ ਪਾਣੀਆਂ ਦਾ ਮਸਲਾ ਰਾਏਪੇਰੀਅਨ ਸਿਧਾਂਤਾਂ ਅਨੁਸਾਰ ਹੱਲ ਕਰਨ ਲਈ ਸੁਪਰੀਮ ਕੋਰਟ ਨੂੰ ਸੌਂਪ ਦਿੱਤਾ ਜਾਵੇ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਗੁਆਂਢੀ ਸੂਬਿਆਂ ਹਰਿਆਣੇ ਅਤੇ ਦਿੱਲੀ ਵਿਚ ਪੰਜਾਬੀ ਨੂੰ ਦੂਜੀ ਭਾਸ਼ਾ ਦਾ

ਸੰਤ ਜਰਨੈਲ ਸਿੰਘ ਭਿੰਡਰਾਂਵਾਲੇ

ਦਰਜਾ ਦੇਣ ਅਤੇ ਆਲ ਇੰਡੀਆ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਐਕਟ ਬਣਾਉਣ ਦੀ ਮੰਗ ਉਤੇ ਵੀ ਜ਼ੋਰ ਦਿੱਤਾ। ਕੇਂਦਰੀ ਮੰਤਰੀ ਸ਼ਿਵ ਸ਼ੰਕਰ ਚਾਹੁੰਦਾ ਸੀ ਕਿ ਅਕਾਲੀ ਆਗੂ, ਸੰਤ ਜਰਨੈਲ ਸਿੰਘ ਭਿੰਡਰਾਂਵਾਲਿਆਂ ਵਲੋਂ ਸਮਝੌਤੇ ਨੂੰ ਪ੍ਰਵਾਨ ਕਰਨ ਦੀ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰੀ ਲੈਣ। ਜਥੇਦਾਰ ਟੌਹੜਾ ਨੇ ਖੁਦ ਇਹ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰੀ ਲਈ। ਅਕਾਲੀ ਆਗੂਆਂ ਦਾ ਇਹ ਵੀ ਸੁਝਾਅ ਸੀ ਕਿ ਜੇ ਕੇਂਦਰ ਨੂੰ ਹਰਿਆਣੇ ਦੀ ਬਹੁਤੀ ਹੀ ਚਿੰਤਾ ਹੈ ਤਾਂ ਇਸ ਸੂਬੇ ਨੂੰ ਉਤਰ ਪ੍ਰਦੇਸ਼ ਵਿਚੋਂ ਕੁਝ ਇਲਾਕਾ ਦੇ ਦਿੱਤਾ ਜਾਵੇ। ਮੀਟਿੰਗ ਕਰੀਬ ਚਾਰ ਘੰਟੇ ਚੱਲੀ। ਇਹ ਪਹਿਲੀ ਮੀਟਿੰਗ ਸੀ ਜਿਸ ਵਿਚ ਕੇਂਦਰ ਸਰਕਾਰ ਦੇ ਨੁਮਾਇੰਦਿਆਂ ਨੇ ਅਕਾਲੀ ਆਗੂਆਂ ਦੀਆਂ ਤਜਵੀਜ਼ਾਂ ਅਤੇ ਸੁਝਾਵਾਂ ਉਤੇ ਕੋਈ ਕਿੰਤੂ ਪ੍ਰਤੂ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ। ਕੇਂਦਰੀ ਮੰਤਰੀਆਂ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਉਹ ਪ੍ਰਧਾਨ ਮੰਤਰੀ ਇੰਦਰਾ ਗਾਂਧੀ ਨਾਲ ਸਲਾਹ ਕਰਨ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਫਿਰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਮਿਲਣਗੇ। ਸ਼ਾਮ ਦੇ ਕਰੀਬ ਸਾਢੇ ਚਾਰ ਵਜੇ ਉਹ ਵਾਪਸ ਆਏ ਅਤੇ ਖੜ੍ਹੇ ਖੜ੍ਹੇ ਹੀ ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ, "ਵੈਰੀ ਵੈਰੀ ਸੌਰੀ, ਮੈਡਮ ਨਹੀਂ ਮੰਨੇ।" ਪ੍ਰਧਾਨ ਮੰਤਰੀ ਇੰਦਰਾ ਗਾਂਧੀ ਨੇ ਮੀਟਿੰਗ ਵਿਚ ਘੜਿਆ ਫਾਰਮੂਲਾ ਮੰਨਣ ਤੋਂ ਨਾਂਹ ਕਰ ਦਿੱਤੀ ਸੀ। ਇਸ ਤੋਂ ਤੁਰੰਤ ਬਾਅਦ ਸ੍ਰੀ ਦਰਬਾਰ ਸਾਹਿਬ ਉਤੇ ਫੌਜੀ ਹਮਲਾ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ। ਇਸ ਤੋਂ ਕਈ ਸਾਲ ਬਾਅਦ ਜਥੇਦਾਰ ਟੌਹੜਾ ਨੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਮੀਟਿੰਗਾਂ ਦੇ ਵੇਰਵੇ ਕਈ ਥਾਵਾਂ ਉਤੇ ਸਾਂਝੇ ਕੀਤੇ।

ਇਨ੍ਹਾਂ ਮੀਟਿੰਗਾਂ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਜਥੇਦਾਰ ਟੌਹੜਾ ਨੇ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਅਕਾਲੀ ਦਲ ਦੇ ਪ੍ਰਧਾਨ ਅਤੇ ਮੋਰਚਾ ਡਿਕਟੇਟਰ ਸੰਤ ਹਰਚੰਦ ਸਿੰਘ ਲੌਂਗੋਵਾਲ ਨੂੰ ਦੱਸ ਦਿੱਤਾ ਕਿ ਕੇਂਦਰ ਸਰਕਾਰ ਮਸਲੇ ਦੇ ਕਿਸੇ ਵੀ ਹੱਲ ਪ੍ਰਤੀ ਗੰਭੀਰ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਦੋਹਾਂ ਆਗੂ ਇਸ ਸਿੱਟੇ ਉਤੇ ਪਹੁੰਚੇ ਕਿ ਗੱਲਬਾਤ ਦਾ ਇਹ ਸਾਰਾ ਡਰਾਮਾ ਸ੍ਰੀ ਦਰਬਾਰ ਸਾਹਿਬ ਉਤੇ ਫੌਜੀ ਹਮਲਾ ਕਰਨ ਲਈ ਲੋੜੀਂਦੀ ਤਿਆਰੀ ਲਈ ਚਾਹੀਦਾ ਸਮਾਂ ਲੈਣ ਲਈ ਰਚਿਆ ਗਿਆ ਹੈ ਅਤੇ ਪ੍ਰਧਾਨ ਮੰਤਰੀ ਦਾ ਮਨ ਸਾਫ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਜਥੇਦਾਰ ਟੌਹੜਾ ਨੇ ਇਹ ਵੀ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਦੇਹਰਾਦੂਨ ਦੇ ਨੇੜੇ ਚਕਾਰਤਾ ਵਿਖੇ ਸ੍ਰੀ ਦਰਬਾਰ ਸਾਹਿਬ ਦਾ ਮਾਡਲ ਬਣਾ ਕੇ ਕਮਾਂਡੋਆਂ ਨੂੰ ਸਿੱਖਾਂ ਦੇ ਇਸ ਸਭ ਤੋਂ ਮੁਕੱਦਸ ਅਸਥਾਨ ਉਤੇ ਹਮਲਾ ਕਰਨ ਲਈ ਸਿਖਲਾਈ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਸੀ। ਸੰਤ ਲੌਂਗੋਵਾਲ ਨੇ 2 ਜੂਨ ਨੂੰ ਜਥੇਦਾਰ ਟੌਹੜਾ ਨੂੰ ਕਿਹਾ ਕਿ ਉਹ ਇਸ ਗੰਭੀਰ ਸਥਿਤੀ ਉਤੇ ਵਿਚਾਰ ਕਰਨ ਲਈ ਪਾਰਟੀ ਦੀ ਤੁਰੰਤ ਮੀਟਿੰਗ ਸੱਦਣ।

ਗੁਪਤ ਮੀਟਿੰਗਾਂ ਅਜੇ ਚੱਲ ਹੀ ਰਹੀਆਂ ਸਨ ਕਿ ਸੰਤ ਭਿੰਡਰਾਂਵਾਲਿਆਂ ਨੇ ਇਸ ਪੱਤਰਕਾਰ ਨਾਲ 25 ਮਈ 1984 ਨੂੰ ਸ੍ਰੀ ਅਕਾਲ

ਤਖ਼ਤ ਵਿਖੇ ਹੋਈ ਇੱਕ ਮੀਟਿੰਗ ਵਿਚ ਕਿਹਾ ਕਿ ਉਹ ਕੇਂਦਰ ਸਰਕਾਰ ਨਾਲ ਕਿਸੇ ਸਨਮਾਨਯੋਗ ਸਮਝੌਤੇ ਦੇ ਵਿਰੁਧ ਨਹੀਂ ਹਨ। ਇਸ ਮੀਟਿੰਗ ਦਾ ਵੇਰਵਾ ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਹੈ:

1984 ਦੇ ਸਾਲ ਦੀ ਉਹ 25 ਮਈ ਦਾ ਦਿਨ ਸੀ। ਗਰਮੀ ਆਪਣੇ ਪੂਰੇ ਜੋਬਨ 'ਤੇ ਸੀ। ਅਜੇ ਭਾਵੇਂ ਸਵੇਰ ਦੇ ਕੋਈ 9 ਹੀ ਵਜੇ ਸਨ, ਫਿਰ ਵੀ ਤਪਸ਼ ਨਾਲ ਬੁਰਾ ਹਾਲ ਸੀ। ਸ੍ਰੀ ਅਕਾਲ ਤਖ਼ਤ ਸਾਹਿਬ ਦੀ ਇਮਾਰਤ ਦੇ ਅੰਦਰ ਤੇ ਬਾਹਰ ਆਮ ਨਾਲੋਂ ਅੱਜ ਵੱਧ ਭੀੜ ਸੀ। ਆਲ ਇੰਡੀਆ ਸਿੱਖ ਸਟੂਡੈਂਟਸ ਫੈਡਰੇਸ਼ਨ ਦੇ ਪ੍ਰਧਾਨ ਅਮਰੀਕ ਸਿੰਘ ਤਖ਼ਤ ਸਾਹਿਬ ਦੀ ਉਪਰਲੀ ਮੰਜ਼ਿਲ ਉਤੇ ਆਪਣਾ 'ਦਰਬਾਰ' ਲਾ ਕੇ ਲੋਕਾਂ ਦੇ ਝਗੜੇ ਨਿਬੇੜ ਰਹੇ ਸਨ। ਉਹ, ਉਦੋਂ ਤੱਕ, ਸੰਤ ਭਿੰਡਰਾਂਵਾਲਿਆਂ ਦੇ ਕਈ ਕੰਮ ਖੁਦ ਵੀ ਕਰਨ ਲੱਗ ਪਏ ਸਨ, ਖਾਸ ਕਰਕੇ ਖੁੱਲ੍ਹਾ ਦਰਬਾਰ ਲਾ ਕੇ ਲੋਕਾਂ ਦੇ ਝਗੜੇ ਨਿਬੇੜਨ ਦਾ। ਸੰਤ ਪਿਛਲੇ ਕਾਫੀ ਸਮੇਂ ਤੋਂ ਲੰਗਰ ਹਾਲ ਜਾਂ ਅਕਾਲ ਤਖ਼ਤ ਸਾਹਿਬ ਦੀ ਛੱਤ ਉਤੇ ਖੁੱਲ੍ਹਾ ਦਰਬਾਰ ਲਾ ਕੇ ਲੋਕਾਂ ਦੇ ਝਗੜੇ ਨਿਬੇੜਿਆ ਕਰਦੇ ਸਨ। ਅਦਾਲਤਾਂ ਦੇ ਲੰਬੇ ਖਲਜਗਣ ਦੀ ਥਾਂ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਇਨਸਾਫ ਦੇਣ ਦਾ ਇਹ ਸਸਤਾ ਤੇ ਤੁਰੰਤ ਇਨਸਾਫ ਦੇਣ ਦਾ ਸੌਖਾ ਰਾਹ ਸੀ। ਲੋਕ ਉਨ੍ਹਾਂ ਕੋਲ ਘਰੇਲੂ ਝਗੜਿਆਂ ਦੇ ਨਾਲ ਨਾਲ ਜ਼ਮੀਨਾਂ ਤੱਕ ਦੇ ਝਗੜੇ ਵੀ ਲਿਆਉਣ ਲੱਗ ਪਏ ਸਨ।

ਸੰਤ ਭਿੰਡਰਾਂਵਾਲੇ ਆਪਣੇ ਕਮਰੇ ਨੂੰ ਅੰਦਰੋਂ ਕੁੰਡੀ ਲਾ ਕੇ ਅਰਾਮ ਕਰ ਰਹੇ ਸਨ। ਉਹ ਬਹੁਤ ਸਵੱਖਰੇ ਉਠਣ ਕਰਕੇ ਦਿਨ ਵਿਚ ਨੀਂਦ ਦੀ ਇੱਕ ਅੱਧ ਝਪਕੀ ਲਾ ਲੈਂਦੇ ਸਨ। ਦਮਦਮੀ ਟਕਸਾਲ ਦੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਸਾਥੀ ਨਾਲ ਲਗਦੇ ਕਮਰੇ ਵਿਚ ਆਪਣੇ ਹਥਿਆਰ ਸਾਫ ਕਰ ਰਹੇ ਸਨ। ਸੰਤਾਂ ਦੇ ਬਹੁਤ ਹੀ ਘੱਟ ਤੇ ਮਿੱਠਾ ਬੋਲਣ ਵਾਲੇ ਨਿੱਜੀ ਸਹਾਇਕ ਰਛਪਾਲ ਸਿੰਘ ਨਾਲ ਗੱਲਾਂ ਕਰਦਿਆਂ

ਬਾਅਦ ਦਰਵਾਜ਼ਾ ਖੁੱਲ੍ਹਿਆ ਅਤੇ ਸੰਤ ਭਿੰਡਰਾਂਵਾਲੇ ਆਪਣੇ ਕਮਰੇ ਵਿਚੋਂ ਨਿਕਲ ਕੇ ਗੁਲਸ਼ਾਨੇ ਚਲੇ ਗਏ। ਵਾਪਸੀ ਸਮੇਂ ਉਥੇ ਉਡੀਕ ਕਰ ਰਹੀ ਭੀੜ ਇੱਕਦਮ ਉਨ੍ਹਾਂ ਵੱਲ ਉਲਰ ਪਈ। ਮੈਨੂੰ ਇੱਕ ਖੁੱਜੇ ਵਿਚ ਲੱਗੇ ਖੜੇ ਨੂੰ ਵੇਖਦਿਆਂ ਹੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਮੈਨੂੰ ਹੱਥ ਦਾ ਇਸ਼ਾਰਾ ਕਰਕੇ ਰੁਕਣ ਲਈ ਕਿਹਾ। ਤਕਰੀਬਨ ਅੱਧੇ ਘੰਟੇ ਦੀ ਹੋਰ ਉਡੀਕ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਮੈਂ ਤੇ ਅਮਰੀਕ ਸਿੰਘ ਕਮਰੇ ਵਿਚ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਸਾਂ। ਮੈਂ ਸੰਤਾਂ ਨੂੰ ਕਿਹਾ ਕਿ ਮੈਂ ਕੁਝ ਗੱਲਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਇਕੱਲਿਆਂ ਕਰਨਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹਾਂ। ਅਮਰੀਕ ਸਿੰਘ ਉਨ ਕੇ ਚਲਾ ਗਿਆ। ਇੱਕ ਘੰਟਾ ਲੰਬੀ ਗੱਲਬਾਤ ਦੌਰਾਨ ਹੋਰਨਾਂ ਮਸਲਿਆਂ ਦੇ ਨਾਲ ਨਾਲ ਸੰਭਾਵਿਤ ਫੌਜੀ ਹਮਲੇ ਬਾਰੇ ਵੀ ਵਿਚਾਰ ਵਟਾਂਦਰਾ ਹੋਇਆ। ਮੈਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਪੁੱਛਿਆ ਕਿ ਤਿੱਥੇ ਟਕਰਾਅ ਵਾਲੀਆਂ ਇਨ੍ਹਾਂ ਹਾਲਤਾਂ ਵਿਚ ਕੇਂਦਰ ਸਰਕਾਰ ਵਲੋਂ ਕੀਤੀ ਜਾ ਸਕਣ ਵਾਲੀ ਕਿਸੇ ਸਿਰੇ ਦੀ ਕਾਰਵਾਈ ਨੂੰ ਟਾਲਣ ਦਾ ਕੋਈ ਰਾਹ ਹਾਲੇ ਵੀ ਬਚਿਆ ਹੈ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਬੜਾ ਸਿੱਧਾ ਤੇ ਸਪਸ਼ਟ ਜੁਆਬ ਦਿੱਤਾ, "ਸਰਕਾਰ ਅਕਾਲੀ ਨੇਤਾਵਾਂ ਨਾਲ ਮੋਰਚੇ ਦੀਆਂ ਮੰਗਾਂ ਸਬੰਧੀ ਕੋਈ ਸਨਮਾਨਯੋਗ ਹੱਲ ਕੱਢ ਲਵੇ। ਜੇਲ੍ਹਾਂ ਵਿਚ ਬੰਦ ਸਾਰੇ ਸਿੱਖ ਨੌਜਵਾਨਾਂ, ਸਮੇਤ ਖਾੜਕੂਆਂ ਦੇ, ਨੂੰ ਆਮ ਮੁਆਫੀ ਦੇ ਕੇ ਜੇਲ੍ਹਾਂ ਵਿਚੋਂ ਰਿਹਾ ਕਰ ਦੇਵੇ। ਮੈਂ ਤੁਰੰਤ ਆਪਣੇ ਹੇਡ ਕੁਆਰਟਰ ਚੋਕ ਮਹਿਤਾ ਚਲਾ ਜਾਵਾਂਗਾ।"

ਇੱਕ ਪਲ ਲਈ ਮੈਨੂੰ ਯਕੀਨ ਨਾ ਆਇਆ ਕਿ ਇਹ ਗੱਲ ਸੰਤ ਭਿੰਡਰਾਂਵਾਲੇ ਹੀ ਕਹਿ ਰਹੇ ਹਨ। ਪਰ ਆਪ੍ਰੇਸ਼ਨ ਬਲੂ ਸਟਾਰ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਜਦੋਂ ਮੈਂ ਇਹ ਗੱਲ ਸੀਨੀਅਰ ਕਾਂਗਰਸੀ ਆਗੂ ਆਰ.ਐਲ. ਭਾਟੀਆ ਨਾਲ ਸਾਂਝੀ ਕੀਤੀ ਤਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਸਿਆ ਕਿ 28 ਮਈ ਨੂੰ ਸੰਤ ਭਿੰਡਰਾਂਵਾਲੇ ਨੇ ਇਹੀ ਤਜਵੀਜ਼ ਦਿੱਲੀ ਤੋਂ ਆਏ ਇੱਕ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਵਿਚੋਲੇ ਨੂੰ ਵੀ ਦਿੱਤੀ ਸੀ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਇਸ

ਮੈਨੂੰ ਪਤਾ ਲੱਗਿਆ ਕਿ ਅਮਰੀਕ ਸਿੰਘ ਵਲੋਂ ਸੰਤ ਭਿੰਡਰਾਂਵਾਲੇ ਵਾਂਗੂ ਲੋਕਾਂ ਦੇ ਝਗੜੇ ਨਿਬੇੜਨ ਦੇ ਸ਼ੁਰੂ ਕੀਤੇ ਗਏ ਕੰਮ ਨੂੰ ਟਕਸਾਲ ਦੇ ਸੀਨੀਅਰ ਆਗੂਆਂ ਵਿਚੋਂ ਕੁਝ ਪਸੰਦ ਨਹੀਂ ਸਨ ਕਰਦੇ ਅਤੇ ਉਸ ਉਤੇ ਲੋੜੇਂ ਵੱਧ ਇਛਾਵਾਂ ਪਾਲਣ ਦਾ ਦੋਸ਼ ਲਾਉਂਦੇ ਸਨ। ਰਛਪਾਲ ਸਿੰਘ ਨੇ ਇਸ ਸਬੰਧੀ ਮੇਰੇ ਨਾਲ ਗੱਲਬਾਤ ਕਰਦਿਆਂ ਮੈਨੂੰ ਇਹ ਮਨਾਉਣ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕੀਤੀ ਕਿ ਮੈਂ ਇਸ ਮਾਮਲੇ ਬਾਰੇ ਸੰਤ ਭਿੰਡਰਾਂਵਾਲੇ ਨਾਲ ਗੱਲ ਕਰਾਂ।

ਇੱਕ ਘੰਟੇ ਦੀ ਉਡੀਕ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਮੈਂ ਵਾਪਸ ਆਉਣ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਕਰ ਲਿਆ ਕਿਉਂਕਿ ਅਕਾਲੀ ਦਲ ਵਲੋਂ ਚਲਾਏ ਜਾ ਰਹੇ ਧਰਮ ਯੁੱਧ ਮੋਰਚੇ ਕਾਰਨ ਤੇਜ਼ੀ ਨਾਲ ਕਰਵਟ ਲੈ ਰਹੀਆਂ ਹਾਲਤਾਂ ਸਬੰਧੀ ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ ਤੋਂ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਜਾ ਕੇ ਖਬਰ ਕਰਨ ਦੀ ਮੇਰੇ ਅਖਬਾਰ ਵਲੋਂ ਲਾਈ ਆਪਣੀ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਡਿਊਟੀ ਮੈਂ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਖਤਮ ਕਰ ਲਈ ਸੀ। ਪਰ ਰਛਪਾਲ ਸਿੰਘ ਨੇ ਇਹ ਕਹਿ ਕੇ ਮੈਨੂੰ ਕੁਝ ਦੇਰ ਹੋਰ ਉਡੀਕ ਕਰਨ ਲਈ ਮਨਾ ਲਿਆ ਕਿ ਜੇ ਸੰਤਾਂ ਨੂੰ ਪਤਾ ਲੱਗ ਗਿਆ ਕਿ ਤੂੰ ਇਥੇ ਆ ਕੇ ਬਿਨਾਂ ਮਿਲੇ ਚਲਾ ਗਿਆ ਹੈਂ ਤਾਂ ਸੰਤ ਸਾਡੇ ਨਾਲ ਨਾਰਾਜ਼ ਹੋਣਗੇ। ਕੁਝ ਦੇਰ

ਤਜਵੀਜ਼ ਦੀ ਵੀਡੀਓ ਰਿਕਾਰਡਿੰਗ ਕਰ ਕੇ ਪ੍ਰਧਾਨ ਮੰਤਰੀ ਸ਼੍ਰੀਮਤੀ ਇੰਦਰਾ ਗਾਂਧੀ ਨੂੰ ਵਿਖਾਈ ਵੀ ਗਈ ਸੀ।

ਸੰਤ ਭਿੰਡਰਾਂਵਾਲਿਆਂ ਨਾਲ ਮੇਰੀ ਇਸ ਆਖਰੀ ਮੁਲਾਕਾਤ ਸਮੇਂ ਬਹੁਤ ਹੀ ਤਲਪੀ ਅਤੇ ਵਿਆਪਕ ਭੈਅ ਦਾ ਮਾਹੌਲ ਬਣਿਆ ਹੋਇਆ ਸੀ ਪਰ ਸੰਤ ਭਿੰਡਰਾਂਵਾਲੇ ਪੂਰੀ ਤਰਾਂ ਸਹਿਜ ਤੇ ਸਾਂਤਵਿਤ ਸਨ। ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ ਨੂੰ ਵਾਪਸ ਆਉਂਦਿਆਂ ਮੈਂ ਵੇਖਿਆ ਕਿ ਵੱਡੀ ਗਿਣਤੀ ਵਿਚ ਫੌਜੀ ਗੱਡੀਆਂ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਵੱਲ ਜਾ ਰਹੀਆਂ ਸਨ। ਦਰਅਸਲ ਆਪ੍ਰੇਸ਼ਨ ਬਲੂ ਸਟਾਰ ਦੀ ਕਾਰਵਾਈ ਅਰੰਭ ਹੋ ਚੁੱਕੀ ਸੀ, ਜਿਹੜਾ ਕਿ ਟਾਲਿਆ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਸੀ।

ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਸਿੰਘ ਬਾਦਲ ਨੂੰ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਇਹ ਦਸਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਕਿ ਜਦੋਂ ਕੇਂਦਰ ਸਰਕਾਰ ਦੇ ਪ੍ਰਤੀਨਿਧੀਆਂ ਦੀ ਅਕਾਲੀ ਆਗੂਆਂ ਨਾਲ ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ ਗੱਲਬਾਤ ਚੱਲ ਰਹੀ ਸੀ ਤਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਇਕੱਲਿਆਂ ਦਿੱਲੀ ਵਿਚ ਮੀਟਿੰਗ ਕਰਨ ਦੀ ਕੀ ਲੋੜ ਪੈ ਗਈ ਸੀ। ਇਸ ਮੀਟਿੰਗ ਦਾ ਵੇਰਵਾ ਸ੍ਰੀ ਦਰਬਾਰ ਸਾਹਿਬ 'ਤੇ ਕੀਤੇ ਗਏ ਫੌਜੀ ਹਮਲੇ ਦਾ ਰਹੱਸ ਖੋਲ੍ਹਣ ਵਿਚ ਸਹਾਈ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ।

WEBSITE - DHOLRADIO.CO

DHOL RADIO

ਪਿੰਡ ਤੋਂ ਚੱਲਣ ਵਾਲਾ ਦੁਨੀਆਂ ਦਾ ਪਹਿਲਾ ਪੰਜਾਬੀ ਰੇਡੀਓ

REQUEST SONG
MUSIC 24/7

LISTEN ON PHONE

Application For Android and iPhone - Dhol Radio

LIVE CALLS ➡ USA 951-824-6365

skype - DHOLRADIO.ORG

LISTEN BY CALL ➡ USA 702-489-0211

ਹੁਣ
ਸ਼ਿਕਾਰੋ ਤੇ

Sukhpal Gill
10 pm to 12 am (IST)

Puran singh waraich
2:30 pm to 4 pm (IST)

ਦੇਵਿੰਦਰ ਸਤਿਆਰਥੀ-1

ਗੁਰਬਚਨ ਸਿੰਘ ਭੁੱਲਰ

ਫੋਨ: 01191-11425-02364
bhullarg@gmail.com

ਪੰਜਾਬੀ ਸਾਹਿਤ ਦੇ ਮਹਾਂਰਸ਼ੀ ਦੇਵਿੰਦਰ ਸਤਿਆਰਥੀ ਨੂੰ ਪੂਰੇ ਹੋਇਆਂ ਕੋਈ ਬਾਰਾਂ ਸਾਲ ਬੀਤ ਗਏ ਹਨ। ਉਹ 18 ਫਰਵਰੀ 2003 ਨੂੰ ਸੰਦਲੀ ਗਲੀ ਦੇ ਯਾਤਰੀ ਬਣ ਗਏ ਸਨ। ਉਸ ਵੇਲੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਉਮਰ 95 ਸਾਲ ਸੀ। ਸਾਹਿਤਕ-ਸਮਾਜਕ ਸਭਾਵਾਂ ਜਾਂ ਸਮਾਗਮਾਂ ਵਿਚ ਉਹ ਉਸ ਤੋਂ ਵੀ ਕਾਫੀ ਪਹਿਲਾਂ ਮਿਲਣੇ ਹਟ ਗਏ ਸਨ। ਲੋਕਮਾਤਾ ਨੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਘਰੋਂ ਨਿਕਲਣਾ ਬੰਦ ਕਰ ਦਿਤਾ ਸੀ। ਇਕ ਵਾਰ ਮੈਂ ਕਿਹਾ, “ਬੇਬੇ, ਸਤਕਾਂ, ਕਾਫੀ ਹਾਊਸ, ਭਾਪਾ ਜੀ ਦਾ ਨਵਯੁਗ, ਇਹ ਸਭ ਤਾਂ ਸਤਿਆਰਥੀ ਜੀ ਨਾਂ ਦੀ ਮੱਛੀ ਵਾਸਤੇ ਜੀਵਨਦਾਤਾ ਸਰੋਵਰ ਹਨ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਬਿਨਾਂ ਇਹ ਜਿਉਂਦੇ ਕਿਵੇਂ ਰਹਿਣਗੇ?”

ਬੇਬੇ ਕੋਰੀ ਨਾਂਹ ਕਰਦਿਆਂ ਕਹਿਣ ਲੱਗੀ, “ਨਾ ਪੁੱਤ, ਹੁਣ ਨਹੀਂ ਮੈਂ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਘਰੋਂ ਬਾਹਰ ਜਾਣ ਦੇਣਾ। ਨਾ ਜਾਣੀਏ, ਕੋਈ ਮੋਟਰ-ਗੱਡੀ, ਕੋਈ ਟਰੱਕ-ਠੇਲ੍ਹਾ ਫੇਟ ਮਾਰ ਜਾਵੇ। ਦਿੱਲੀ ਚੰਦਰੀ ਦਾ ਕੀ ਵਸਾਹ।”

ਸਾਡੀ ਗੱਲਬਾਤ ਸਮੇਂ ਬਾਬੇ ਚੁੱਪ ਬੈਠੇ ਰਹੇ। ਮੈਨੂੰ ਪਤਾ ਸੀ, ਉਹ ਸੰਘਣੀਆਂ ਮੁੱਛਾਂ ਹੇਠ ਮੁਸਕਰਾ ਰਹੇ ਹਨ। ਮੈਂ ਕਿਹਾ, “ਮਹਾਰਾਜ, ਬੇਬੇ ਦੀ ਕਚਹਿਰੀ ਵਿਚ ਅਪੀਲ ਕਰ ਦੇਖੋ। ਜੇ ਪ੍ਰਵਾਨ ਹੋ ਜਾਵੇ, ਹਫ਼ਤੇ-ਦੋ ਹਫ਼ਤੀ ਬਾਹਰ ਨਿਕਲਣ ਦੀ ਪੈਰੋਲ ਮਿਲ ਜਾਵੇ, ਕੋਈ ਮੇਰੇ ਵਰਗਾ ਘਰੋਂ ਲੈ ਜਾਇਆ ਕਰੇਗਾ ਤੇ ਘਰ ਛੱਡ ਜਾਇਆ ਕਰੇਗਾ।” “ਨਹੀਂ, ਭੁੱਲਰ ਜੀ, ਇਹ ਅਪੀਲ ਵਾਲੀ ਕਚਹਿਰੀ ਨਹੀਂ,” ਉਹ ਹੱਸੇ, “ਲੋਕਮਾਤਾ (ਸਤਿਆਰਥੀ ਜੀ ਇਸੇ ਨਾਂ ਨਾਲ ਆਪਣੀ ਪਤਨੀ ਨੂੰ ਬੁਲਾਉਂਦੇ ਸਨ ਅਤੇ ਫਿਰ ਸਾਹਿਤਕਾਰਾਂ ਨੇ ਵੀ ਆਦਰ-ਮਾਣ ਵਜੋਂ ਇਸੇ ਨਾਂ ਨਾਲ ਬੁਲਾਉਣਾ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰ ਦਿੱਤਾ) ਦੀ ਕਚਹਿਰੀ ਤੁਰਕਾਂ ਦੀ ਕਚਹਿਰੀ ਹੈ ਜਿਥੇ ਅਪੀਲ, ਵਕੀਲ, ਦਲੀਲ ਵਾਸਤੇ ਕੋਈ ਗੁੰਜਾਇਸ਼ ਨਹੀਂ।”

“ਲੈ ਦੇਖ ਲੈ ਪੁੱਤ, ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਮੱਤ!” ਬੇਬੇ ਖਿੜਖਿੜਾ ਕੇ ਹੱਸੀ, “ਮੈਨੂੰ ਜਗਰਾਵਾਂ ਦੀ ਖੱਤਰੀਆਂ-ਜਾਈ ਨੂੰ ਤੁਰਕਣੀ ਬਣਾ ਦਿੱਤਾ।”

ਸਾਰੀ ਦੁਨੀਆਂ ਸਤਿਆਰਥੀ ਜੀ ਦੀ ਬਹੁਪਰਤੀ, ਬਹੁਪਸਾਰੀ, ਬਹੁਭਾਸ਼ਾਈ ਤੇ ਬਹੁਵਿਧਾਈ ਵਿਦਵਾਨ ਦਾ ਲੋਹਾ ਮੰਨਦੀ ਰਹੀ ਪਰ ਬੇਬੇ ਨੂੰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਮੱਤ ਦਾ ਸ਼ੱਕ ਹੀ ਰਿਹਾ। ਛੇਤੋਂ ਤੋਂ ਸਤਿਆਰਥੀ ਜੀ ਆਖਦੇ, “ਜਿਸ ਦਿਨ ਲੋਕਮਾਤਾ ਨੂੰ ਮੇਰੀ ਮੱਤ ਦਾ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਹੋ ਗਿਆ, ਉਸ ਦਿਨ ਮੇਰੀ ਮੱਤ ਸੱਚੀ ਮਾਰੀ ਜਾਣੀ ਹੈ।”

ਬੇਬੇ ਨੂੰ ਅੱਧੀ ਸਦੀ ਤੋਂ ਵੱਧ ਸਮਾਂ ਦਿੱਲੀ ਰਹਿੰਦਿਆਂ ਹੋ ਗਿਆ ਸੀ, ਪਰ ਉਹ ਪੇਕਿਆਂ

ਸੰਦਲੀ ਗਲੀ ਦਾ ਯਾਤਰੀ

ਦੇਵਿੰਦਰ ਸਤਿਆਰਥੀ ਨੇ ਹਿੰਦੀ, ਉਰਦੂ ਅਤੇ ਪੰਜਾਬੀ-ਤਿੰਨਾਂ ਹੀ ਭਾਸ਼ਾਵਾਂ ਵਿਚ ਸਾਹਿਤ ਰਚਨਾ ਕੀਤੀ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਅਸਲ ਨਾਂ ਦੇਵਿੰਦਰ ਬੱਤਾ ਸੀ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇਸ਼ ਦੇ ਕੋਨੇ ਕੋਨੇ ਦੀ ਯਾਤਰਾ ਕਰ ਕੇ ਉਥੋਂ ਦੇ ਲੋਕ ਜੀਵਨ, ਲੋਕ ਸਾਹਿਤ, ਗੀਤਾਂ ਅਤੇ ਪਰੰਪਰਾਵਾਂ ਬਾਰੇ ਜਾਣਕਾਰੀ ਇਕੱਤਰ ਕਰਕੇ ਕਿਤਾਬਾਂ ਅਤੇ ਵਾਰਤਾਵਾਂ ਵਿਚ ਸਾਂਭ ਦਿੱਤਾ। ਦਿੱਲੀ ਦੇ ਸਾਹਿਤਕ ਹਲਕਿਆਂ ਵਿਚ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਸਾਹਿਤ ਰਚਨਾ ਲਈ ਖਬਰ ਕਰਕੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਬਾਰੇ ਕਈ ਲਤੀਫੇ ਬਣੇ ਹੋਏ ਸਨ। ਗੁਰਬਚਨ ਸਿੰਘ ਭੁੱਲਰ ਹੋਰਾਂ ਦੀ ‘ਸਤਿਯੁਗੀ ਬੰਦੇ’ ਨਾਂ ਦੀ ਲੇਖ ਲੜੀ ਵਿਚ ਇਕ ਲੇਖ ਪਾਠਕ ਪਹਿਲਾਂ ਪੜ੍ਹ ਚੁਕੇ ਹਨ। ਭੁੱਲਰ ਹੋਰਾਂ ਮਰਹੂਮ ਸਤਿਆਰਥੀ ਬਾਰੇ ਕੁਝ ਹੋਰ ਲੇਖ ਭੇਜੇ ਹਨ ਜੋ ਪਾਠਕਾਂ ਦੀ ਨਜ਼ਰ ਹਨ। -ਸੰਪਾਦਕ

ਵਾਲੀ ਜਗਰਾਵਾਂ ਅਤੇ ਸਹੁਰਿਆਂ ਵਾਲਾ ਭਦੋਂਤ ਨਾਲ ਚੁਕੀ ਫਿਰਦੀ ਸੀ। ਦਿੱਲੀ ਨਾਲ ਉਹਨੇ ਕਦੀ ਕੋਈ ਬਹੁਤਾ ਵਾਹ-ਵਾਸਤਾ ਨਹੀਂ ਸੀ ਰਖਿਆ ਅਤੇ ਨੇਤਤਾ ਜਾਂ ਅਪਣੱਤ ਨਹੀਂ ਸੀ ਦਿਖਾਈ, ਦਿੱਲੀ ਦਾ ਵਸਾਹ ਕਰਨਾ ਤਾਂ ਦੂਰ ਦੀ ਗੱਲ ਰਹੀ। ਸਤਿਆਰਥੀ ਜੀ ਨਾਲ ਉਹ ਕਦੀ ਕਿਸੇ ਸਾਹਿਤਕ ਇਕੱਠ ਵਿਚ ਵੀ ਨਹੀਂ ਸੀ ਗਈ। ਦਿੱਲੀ ਉਹਦੇ ਪੇਂਡੂ ਮਲਵੀ ਸੁਭਾਅ ਲਈ ਅੰਤ ਤੱਕ ਬੇਵਿਸਾਹੀ ਚੰਦਰੀ ਹੀ ਰਹੀ।

ਦੂਜੀ ਮੁਸ਼ਕਿਲ ਇਹ ਸੀ ਕਿ ਸਤਿਆਰਥੀ ਜੀ ਨਾਲ ਗੱਲ ਕਰਨ ਲਈ ਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਹਾਲ-ਚਾਲ ਪੁੱਛਣ ਲਈ, ਹੁਣ ਕਾਫੀ ਸਮੇਂ ਤੋਂ ਫੋਨ ਵੀ ਕਿਸੇ ਕੰਮ ਨਹੀਂ ਸੀ ਆਉਂਦਾ। ਤੁਸੀਂ ਕੁਝ ਕਹਿੰਦੇ, ਉਹ ਕੁਝ ਸੁਣਦੇ। ਤੁਸੀਂ ਕੁਝ ਪੁਛਦੇ ਸੀ, ਉਹ ਕੁਝ ਦਸਦੇ ਸਨ। ਅਜਿਹੇ ਮੌਕੇ ਬੈਂਗਣ ਖਰੀਦ ਕੇ ਲਿਜਾ ਰਹੇ ਬੋਲੇ ਤੋਂ ਬਾਲ-ਬੱਚੇ ਦੀ ਸੁਖ-ਸਾਂਦ ਪੁੱਛਣ ਵਾਲਾ ਲਤੀਫਾ ਯਾਦ ਆ ਜਾਂਦਾ ਸੀ।

ਹੁਣ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਘਰ ਜਾ ਕੇ ਹੀ ਮਿਲਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਸੀ। ਨਵਯੁਗ ਪਬਲਿਸ਼ਰਜ਼ ਦੀਆਂ ‘ਸੰਦਲੀ ਗਲੀ’ ਦੇ ਨਾਂ ਹੇਠ ਛਾਪੀਆਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ 16 ਚੋਣਵੀਆਂ ਕਹਾਣੀਆਂ ਪੜ੍ਹੀਆਂ ਤਾਂ ਮਿਲਣ-ਤਾਂਘ ਤਿਖੇਰੀ ਹੋ ਗਈ। ਵੈਸੇ ਤਾਂ ਇਹ ਸਾਰੀਆਂ ਹੀ ਕਹਾਣੀਆਂ ਪਹਿਲਾਂ, ਕੋਈ ਕਿੰਨੀ ਵਾਰ ਅਤੇ ਕੋਈ ਕਿੰਨੀ ਵਾਰ, ਪੜ੍ਹੀਆਂ ਹੋਈਆਂ ਸਨ, ਪਰ ਇਨ੍ਹਾਂ ਸਿਰੇ-ਸੱਟ ਕਹਾਣੀਆਂ ਨੂੰ ਇਕੱਠਿਆਂ ਪੜ੍ਹਨਾ ਆਪਣੇ ਆਪ ਵਿਚ ਇਕ ਵਖਰਾ ਅਨੁਭਵ ਸੀ। ਪੁਸਤਕ ਦੇ ਫਲੈਪ ਉੱਤੇ ਨਵਯੁਗ ਵਾਲੇ ਭਾਪਾ ਪ੍ਰੀਤਮ ਸਿੰਘ ਨੇ ਕੁਝ ਸਤਰਾਂ ਦਿੰਦਿਆਂ ਅੰਤਲਾ ਵਾਕ ਲਿਖਿਆ ਹੋਇਆ ਸੀ: “93 ਵਰ੍ਹੇ ਦਾ ਪੁਰਾਣਾ ਸਾਹਿਤਕਾਰ, ਅੱਜ ਵੀ ਨਵਾਂ-ਨਕਰ। 8 ਮਈ 2001 ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ 93 ਵਰ੍ਹੇ ਪੂਰੇ ਹੋਣ ਦਾ ਦਿਨ। ਤਨ ਕੁਝ ਕੁਝ ਨਿਰਬਲ, ਪਰ ਉਮਰ ਅਨੁਸਾਰ ਚੰਗਾ-ਭਲਾ ਅਤੇ ਮਨ ਪਹਿਲਾਂ ਵਾਲਾ ਹੀ, ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਚੁਸਤ ਤੇ ਸੁਚੇਤ।”

ਇਕ ਦਿਨ ਮੇਰਾ ਸਾਗਿਰਦ-ਮਿੱਤਰ ਨਰਿੰਦਰ ਭੁੱਲਰ ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ ਆਇਆ ਅਤੇ ਉਹਦੀਆਂ ਪਹਿਲੀਆਂ ਗੱਲਾਂ ਵਿਚ ਇਹ ਸਵਾਲ ਵੀ ਸ਼ਾਮਲ ਸੀ, “ਸਤਿਆਰਥੀ ਜੀ ਹੁਣ ਕਦੀ ਮਿਲੇ? ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਕੀ ਹਾਲ ਹੈ?”

“ਚਲੀਏ?” ਮੈਂ ਫ਼ੈਸਲੇ ਵਰਗੇ ਜਵਾਬ ਵਿਚ ਸਵਾਲ ਕੀਤਾ।

ਵਿਹੜਾ ਧੋ ਰਹੀ ਕੰਮ-ਵਾਲੀ ਨੇ ਘੰਟੀ ਸੁਣ ਕੇ ਫਾਟਕ ਖੋਲ੍ਹਿਆ ਅਤੇ ਪੁੱਛਣ ਉੱਤੇ ਖੁੱਲ੍ਹੇ ਬੂਹੇ ਵਾਲੇ ਇਕ ਕਮਰੇ ਵਲ ਇਸ਼ਾਰਾ ਕਰ ਦਿੱਤਾ।

ਸਤਿਆਰਥੀ ਜੀ ਅਤੇ ਬੇਬੇ ਪਲੰਘ ਉੱਤੇ

ਬੈਠੇ ਸਨ ਜਿਸ ਕੋਲ ਦੋ ਕੁਰਸੀਆਂ ਪਈਆਂ ਸਨ। ਮੈਂ ਬਿਨਾਂ ਕੁਝ ਆਖਿਆਂ ਸਤਿਆਰਥੀ ਜੀ ਦੇ ਗੋਡੇ ਘੁਟੇ ਅਤੇ ਬੇਬੇ ਨੂੰ ਪੈਰੀਂ-ਪੈਣਾ ਕੀਤਾ। ਨਰਿੰਦਰ ਨੇ ਵੀ ਦੋਹਾਂ ਨੂੰ ਸਤਿਕਾਰ ਭੇਟਿਆ। ਸਤਿਆਰਥੀ ਜੀ ਗਦਗਦ ਹੋ ਕੇ “ਵਾਹ ਮਾ’ਰਾਜ, ਵਾਹ ਮਾ’ਰਾਜ” ਕਰਨ ਲਗ ਪਏ, ਪਰ ਲਗਦਾ ਸੀ, ਬੇਬੇ ਦਾ ਚੇਤਾ ਇਕਾਗਰ ਨਹੀਂ ਸੀ ਹੋ ਰਿਹਾ। ਮੈਂ ਉਸ ਨੂੰ ਉਲਝਣ ‘ਚੋਂ ਕੱਢਣ ਲਈ ਕੁਰਸੀ ਵੱਲ ਅਹੁਲਦਿਆਂ ਕਿਹਾ, “ਮੈਂ ਆਪਣੇ ਪਿੰਡਾਂ ਵਾਲਾ

ਕਰ ਕੇ ਮੈਂ ਦੱਸਿਆ, “ਬੇਬੇ, ਇਹ ਨਰਿੰਦਰ ਐ, ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ! ਪਹਿਲਾਂ ਬਹੁਤ ਸਾਲ ਇਥੇ ਦਿੱਲੀ ਰਿਹਾ। ਇਹਨੂੰ ਸਤਿਆਰਥੀ ਜੀ ਨੇ ਪੁੱਤ ਬਣਾਇਆ ਹੋਇਆ।”

ਸਤਿਆਰਥੀ ਜੀ ਮੁਸਕਰਾਏ ਹੱਸੇ। ਬੇਬੇ ਨੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਵੱਲ ਵੇਖ ਕੇ ਕਿਹਾ, “ਆਹੋ, ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਪੁੱਤਾਂ ਦੀ ਭਲੀ ਕਹੀ। ਅੱਧੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਪੁੱਤ ਬਣਾ ਲਏ, ਬਾਕੀ ਦੇ ਅੱਧੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਆਪੇ ਬਾਪੂ ਕਹਿਣ ਲਗ ਪਏ।”

ਸਤਿਆਰਥੀ ਜੀ ਬੋਲੇ, “ਭੁੱਲਰ ਜੀ, ਆਪਣੇ ਪਿੰਡਾਂ ਦੀ ਬੋਲੀ ਹੈ ਨਾ, ‘ਪੋ ਬਾਰਾਂ, ਛਤੋਂ ਦੇ ਪੁੱਤ ਅਠਾਰਾਂ, ਬਾਪੂ ਕੋਈ ਨਾ ਕਹੇ।’ ਭਲੀਏ ਲੋਕੇ, ਖੁਸ਼ ਹੋ, ਬਿਗਾਨੇ ਪੁੱਤ ਮੈਨੂੰ ਬਾਪੂ ਮੰਨਦੇ ਵੀ ਨੇ ਤੇ ਕਹਿੰਦੇ ਵੀ ਨੇ।...ਦੇਖੋ ਜੀ, ਅੱਜ-ਕੱਲ੍ਹ ਤਾਂ ਸਕੇ ਪੁੱਤ ਸਕੇ ਬਾਪੂਆਂ ਨੂੰ ਬਾਪੂ ਨਹੀਂ ਆਖਦੇ। ਮੁੰਡਿਆਂ ਦੀ ਗੱਲ ਤਾਂ ਛੱਡੋ ਜੀ, ਗੁਰੂਦੇਵ ਟੈਗੋਰ ਮੈਨੂੰ ਕਹਿੰਦੇ, ਸਤਿਆਰਥੀ ਜੀ, ਲੋਕ-ਗੀਤ ਵੀ ਤੁਹਾਡੇ ਪੁੱਤਰ ਨੇ!”

“ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਤੁਹਾਨੂੰ ਵੀ ਤਾਂ ਲੋਕ-ਮਾਤਾ ਦਾ ਨਾਂ ਦੇ ਕੇ ਸਾਰੇ ਲੋਕਾਂ ਦੀ ਮਾਤਾ ਬਣਾ ਦਿੱਤਾ ਹੈ”, ਮੈਂ ਸਤਿਆਰਥੀ ਜੀ ਦਾ ਪੱਖ ਪੂਰਦਿਆਂ ਬੇਬੇ ਨੂੰ ਕਿਹਾ।

“ਸਾਰਿਆਂ ਵਿਚ ਤਾਂ ਇਹ ਆਪ ਵੀ ਆ ਗਏ”, ਉਹ ਸਤਿਆਰਥੀ ਜੀ ਵੱਲ ਹੱਥ ਕਰ ਕੇ ਹੱਸੀ।

ਮੈਂ ਗੱਲ ਪਲਟ ਕੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਲਿਖਣ ਬਾਰੇ ਪੁੱਛਿਆ। ਬੋਲੇ, “ਹੁਣ ਕੰਮ ਹੁੰਦਾ ਨਹੀਂ। ਨਵਾਂ ਤਾਂ ਕੁਛ ਨਹੀਂ ਲਿਖਿਆ। ਇਕ ਦਿਨ ਭਾਪਾ ਜੀ ਆਏ ਸੀ, ਮੇਰੀਆਂ ਸਭ ਕਿਤਾਬਾਂ ਲੈ ਗਏ। ਪਤਾ ਨਹੀਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਕੀ ਕਰਨਗੇ। ਨਾ ਤਾਂ ਜੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਕੁਛ ਦੱਸਿਆ ਤੇ ਨਾ ਜੀ ਮੈਂ ਹੀ ਕੁਛ ਪੁੱਛਿਆ।”

ਬੇਬੇ ਨੇ ਟਿੱਚਰ ਕੀਤੀ, “ਪਹਿਲਾਂ ਵੀ ਲਿਖਦੇ ਘੱਟ ਸੀ, ਇਕ ਵਾਰ ਲਿਖੇ ਉੱਤੇ ਮੁੜ-ਮੁੜ ਲੇਵੀ ਨਾਲ ਚੋਪੀਆਂ ਬਹੁਤੀਆਂ ਲਾਉਂਦੇ ਰਹਿੰਦੇ ਸੀ। ਮੇਰੇ ਮੈਦੇ ਦੇ ਵੈਰੀ।”

“ਇਉਂ ਤਾਂ ਨਾ ਕਹੋ, ਬੇਬੇ। ਲਿਖਿਆ ਤਾਂ ਬਹੁਤ ਹੈ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੇ। ਪੰਜਾਬੀ ਵਿਚ ਤਾਂ ਲਿਖਿਆ ਹੀ, ਉਰਦੂ, ਹਿੰਦੀ ਤੇ ਅੰਗਰੇਜ਼ੀ ਵਿਚ ਵੀ ਲਿਖਿਆ। ਕਹਾਣੀਆਂ, ਨਾਵਲ, ਕਵਿਤਾਵਾਂ, ਲੇਖ, ਸਵੈ-ਜੀਵਨੀ। ਅਨੇਕ ਭਾਸ਼ਾਵਾਂ ਦੇ ਹਜ਼ਾਰਾਂ ਲੋਕ-ਗੀਤ ਇਕੱਠੇ ਕੀਤੇ। ਕੋਈ ਗਿਣਤੀ-ਮਿਣਤੀ ਹੈ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਸਾਹਿਤਕ ਕੰਮ ਦੀ!”

ਬੇਬੇ ਨੇ ਹੁਕਾ ਲਿਆ, “ਪਰ ਜੇ ਚੋਪੀਆਂ ਦਾ ਚੰਦਰਾ ਵੈਲ ਨਾ ਲਗਿਆ ਹੁੰਦਾ, ਭਾਵੇਂ ਗੱਡਿਆਂ ਦੇ ਗੱਡੇ ਕਿਤਾਬਾਂ ਹੋਰ ਲਿਖ ਲੈਂਦੇ।”

ਸਤਿਆਰਥੀ ਜੀ ਨੇ ਗੱਲ ਵਿਚੋਂ ਗੱਲ ਕੱਢੀ,

“ਦੇਖੋ ਜੀ, ਆਪਣੇ ਲੋਕਯਾਨ ਵਿਚ ਸਾਹਿਤ ਤੇ ਗੱਡੇ ਦਾ ਕਿੰਨਾ ਗੂੜ੍ਹਾ ਨਾਤਾ ਹੈ!...ਅਖੇ, ਪੜ੍ਹ-ਪੜ੍ਹ ਗੱਡੇ ਲਦੀਏ...ਲੋਕ-ਮਾਤਾ ਆਖਦੀ ਹੈ, ਗੱਡਿਆਂ ਦੇ ਗੱਡੇ ਕਿਤਾਬਾਂ!”

ਨਰਿੰਦਰ ਕਹਿਣ ਲਗਿਆ, “ਹੁਣ ਘਰ ਬੈਠੇ ਹੋ ਤਾਂ ਬੂਟਾਂ ਨੂੰ ਵੀ ਸੁਖ ਦਾ ਸਾਹ ਆਇਆ ਹੋਵੇ। ਕਦੀ ਤੁਸੀਂ ਲਿਖਿਆ ਸੀ, ਚਾਲੀ ਬੂਟ ਹੱਢਾ ਲਏ ਦਿੱਲੀ ਵਸਦਿਆਂ।”

“ਉਹ ਤਾਂ ਜੀ, ਚਾਲੀ ਵਰ੍ਹੇ ਪਹਿਲਾਂ ਲਿਖਿਆ ਸੀ। ਉਸ ਪਿਛੋਂ ਤਾਂ ਚਾਲੀ ਦੂਣੀ ਅੱਸੀ ਬੂਟ ਘਸ ਗਏ ਹੋਣਗੇ। ਜੀ ਮੈਂ ਬੂਟਾਂ ਨਾਲ ਕਰਦਾ ਵੀ ਭੈਣੀ ਸੀ। ਜੇ ਬੂਟ ਬਿਚਾਰੇ ਬੋਲ ਸਕਦੇ ਹੁੰਦੇ, ਮੈਨੂੰ ਦੁਕਾਨ ਵਿਚ ਵਤਦਾ ਦੇਖ ਕੇ ਡੱਬਿਆਂ ਵਿਚ ਪਏ ਹੀ ਚੀਕਾਂ ਮਾਰ ਉਠਦੇ, ਅਸੀਂ ਏਸ ਬੰਦੇ ਦੇ ਪੈਰੀਂ ਨਹੀਂ ਪੈਣਾ”, ਸਤਿਆਰਥੀ ਜੀ ਖੁੱਲ੍ਹ ਕੇ ਹੱਸੇ।

ਬੇਬੇ ਦਾ ਉਹੋ ਪੁਰਾਣਾ ਦੁਖਤਾ, “ਬੇਬੇਰੇ ਬੂਟ ਘਸਾ ਲਏ। ਕੋਈ ਗਿਣਤੀ ਐ। ਬੇਬੇਰਾ ਤੁਰ ਲਿਆ ਸਾਰੀ ਉਮਰ। ਕੋਈ ਕੋਹਾਂ ਦਾ ਲੇਖਾ ਐ। ਤੋਰੀ ਦੇ ਕਿਧਰ ਸੀ, ਤੁਰ ਕਿਧਰੇ ਜਾਂਦੇ ਸੀ।”

“ਲਉ ਜੀ, ਇਕੋਰਾਂ ਲੋਕ-ਮਾਤਾ ਭੁੱਲ ਕੇ ਮੈਨੂੰ ਦੁਕਾਨ ਤੋਂ ਸਬਜ਼ੀ ਲਿਆਉਣ ਲਈ ਭੇਜ ਬੈਠੀ”, ਸਤਿਆਰਥੀ ਜੀ ਸ਼ਰਾਰਤੀ ਹਾਸੀ ਹੱਸੇ, “ਮੈਂ ਤਿੰਨ ਹਫ਼ਤੇ ਨਾ ਮੁੜਿਆ।”

“ਤਿੰਨ ਹਫ਼ਤੇ ਨਹੀਂ, ਪੂਰੇ ਤਿੰਨ ਮਹੀਨੇ!...ਹੁਣ ਭੁੱਲਣ ਵੀ ਲੱਗ ਗਏ”, ਬੇਬੇ ਨੇ ਹਵਾ ਵਿਚ ਹੱਥ ਮਾਰਿਆ, “ਹੁਣ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਚੇਤਾ ਪੂਰਾ ਕੰਮ ਨਹੀਂ ਕਰਦਾ।”

“ਲੋਕ-ਮਾਤਾ ਨੇ ਤਾਂ ਜੀ ਮੇਰਾ ਚੇਤਾ ਕਦੇ ਵੀ ਪੂਰਾ ਕੰਮ ਕਰਦਾ ਨਹੀਂ ਮੰਨਿਆ।...ਉਹ ਗੱਲ ਇਉਂ ਹੋਈ ਜੀ”, ਸਤਿਆਰਥੀ ਜੀ ਪੁਰਾਣਾ ਕਿੱਸਾ ਨਵੇਂ ਵਾਂਗ ਸੁਆਦ ਲੈ ਕੇ ਸੁਣਾਉਣ ਲਗੇ, “ਕੁਦਰਤ ਦੀ ਖੇਡ ਦੇਖੋ, ਚਿੱਤ ਵਿਚ ਕੀ ਆਈ, ਸਬਜ਼ੀ ਖਰੀਦਣ ਗਿਆ ਮੈਂ ਮਿੱਤਰਾਂ ਨੂੰ ਮਿਲਣ ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਪਹੁੰਚ ਗਿਆ। ਲੋਕ-ਮਾਤਾ ਨੇ ਨਹਿਰੂ ਨੂੰ ਚਿੱਠੀ ਲਿਖ ਦਿੱਤੀ, ਮੇਰਾ ਪਤੀ ਲਭੋ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਵਿਚ ਭਾਰਤੀ ਦੂਤਾਵਾਸ ਨੂੰ ਹੁਕਮ ਚਾੜ੍ਹਿਆ। ਭਾਰਤੀ ਹਾਈ ਕਮਿਸ਼ਨਰ ਦੀ ਪਤਨੀ ਨੇ ਮੈਨੂੰ ਲੱਭ-ਲਭਾ ਕੇ ਸਮੁੱਚੀ ਇਸਤਰੀ ਜਾਤੀ ਦਾ ਵਾਸਤਾ ਪਾਉਂਦਿਆਂ ਹੱਥ ਜੋੜੇ ਕਿ ਮੈਂ ਘਰ ਪਰਤ ਜਾਵਾਂ।”

ਬੇਟੀ ਚਾਹ ਲਿਆਈ ਤਾਂ ਵਿਹੜੇ ਵਿਚ ਬੈਠ ਕੇ ਪੀਣ ਦੀ ਸਲਾਹ ਬਣੀ। ਮੈਂ ਉਤਾਰ ਨਜ਼ਰ ਮਾਰੀ। ਪਹਿਲਾਂ ਦੇਖੀ ਹੋਈ ਇਕ-ਮੰਜਲੀ ਕੋਠੀ ਹੁਣ ਤਿੰਨ-ਮੰਜਲੀ ਹੋ ਗਈ ਸੀ। ਬੇਬੇ ਸਮਝ ਗਈ, “ਪੁੱਤ, ਮਗਰੋਂ ਵੀ ਕੁੜੀਆਂ ਦੀ ਹੀ ਚੀਜ਼ ਐ। ਅਸੀਂ ਕਿਹਾ, ਦੋਵੇਂ ਧੀਆਂ ਹੁਣੇ ਹੀ ਇਕ-ਇਕ ਮੰਜਲ ਪਾ ਲਓ। ਅਸੀਂ ਹੁਣ ਇਕੱਲੇ ਰਹਿਣ ਜੋਗੇ ਨਹੀਂ ਰਹੇ।”

ਸਤਿਆਰਥੀ ਜੀ ਹੇਠਲੇ ਬਾਕੀ ਹਿੱਸੇ ਵਿਚ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਰਹਿੰਦੇ ਕਿਰਾਏਦਾਰ ਬਾਰੇ ਦੱਸਣ ਲਗੇ, “ਧੀਆਂ ਤਾਂ ਜੀ ਦੂਰ ਰਹਿੰਦੀਆਂ ਸੀ। ਸਾਡਾ ਖਿਆਲ ਤਾਂ ਸਦਾ ਤੋਂ ਪੂਰਨ ਸਿੰਘ ਦੇ ਟੱਬਰ ਨੇ ਹੀ ਰੱਖਿਆ। ਦੁਖ ਦੇ-ਸੁਖ ਦੇ ਹਰ ਵੇਲੇ ਹਾਜ਼ਰ। ਤੁਹਾਡੇ ਸਭ ਦੇ ਫ਼ੋਨ ਸੁਣ ਕੇ ਵੀ, ਦਿਨ ਹੋਵੇ, ਰਾਤ ਹੋਵੇ, ਬੁਲਾਉਣ ਭੱਜੇ ਆਉਂਦੇ ਸੀ। ਧੀਆਂ ਨੇ ਤੇ ਆ ਗਈਆਂ, ਇਹ ਵੀ ਚੰਗਾ ਹੋਇਆ। ਪੂਰਨ ਸਿਉਂ ਕਹਿੰਦੈ, ਜਦੋਂ ਕਹੋਗੇ, ਚਲਿਆ ਜਾਊਗਾ। ਮੈਂ ਕਿਹਾ, ਭਾਈ ਪੂਰਨ ਸਿਆਂ, ਜਿੰਨਾ ਚਿਰ ਸਾਡੇ ਸਾਹ ਵਿਚ ਸਾਹ ਨੇ, ਤੈਨੂੰ ਨਹੀਂ ਜਾਣ ਦੇਣਾ।”

ਸ਼ਗਨ ਦੀ ਰਸਮ ਮੁੱਢ ਕਦੀਮ ਤੋਂ ਤੁਰੀ ਆ ਰਹੀ ਹੈ। ਚੰਗੇ ਹੋਣ ਜਾਂ ਮਾੜੇ, ਤੁਰੇ ਆ ਰਹੇ ਸੰਸਕਾਰ ਇਕ ਝਟਕੇ ਨਾਲ ਖਤਮ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦੇ। ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਪੁਰਖਿਆਂ ਨੇ ਇਹ ਰਸਮਾਂ ਚਲਾਈਆਂ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਇਰਾਦੇ ਭਲੇ ਸਨ। ਬੱਚੇ ਦੇ

ਹਰਪਾਲ ਸਿੰਘ ਪੰਨੂ

ਫੋਨ: 91-94642-51454

ਜਨਮ ਦੀ ਖੁਸ਼ੀ ਸਮੇਂ, ਵਿਆਹ ਮੌਕੇ ਮੂੰਹ ਦਿਖਾਈ ਸਮੇਂ ਦੀ ਰਸਮ ਦਿਲ ਅੰਦਰਲੀ ਪ੍ਰੀਤ ਦਾ ਬਾਹਰਮੁਖੀ ਪ੍ਰਗਟਾਵਾ ਸੀ। ਇਸ ਨੂੰ ਬੋਝ ਸਮਝ ਕੇ ਨਾ ਦੇਣਾ ਵਾਜਬ ਹੈ, ਨਾ ਲੈਣਾ।

ਜਦੋਂ ਅਸੀਂ ਗੁਰੂ ਮਹਾਰਾਜ ਅੱਗੇ ਮੱਥਾ ਟੇਕਦੇ ਹਾਂ, ਉਦੋਂ ਇਹ ਨਹੀਂ ਦੇਖਿਆ ਜਾਂਦਾ ਕਿ ਕਿੰਨੇ ਦਾ ਨੋਟ ਗੁਰੂ ਚਰਨਾਂ ਵਿਚ ਰੱਖਿਆ ਹੈ। ਮੈਂ ਇਹ ਦੇਖ ਕੇ ਅਕਸਰ ਹੈਰਾਨ ਹੁੰਦਾ ਹਾਂ, ਜਦੋਂ ਜੇਬ ਵਿਚ ਪੈਸੇ ਨਾ ਹੋਣ, ਜਾਂ ਛੋਟਾ ਨੋਟ ਨਾ ਹੋਵੇ, ਉਦੋਂ ਸਿੱਖ ਸ਼ਰਧਾਲੂ ਨਾਲ ਦੇ ਤੋਂ ਮੰਗ ਕੇ ਮੱਥਾ ਟੇਕਦੇ ਹਨ। ਇਸ ਦੀ ਕੀ ਜ਼ਰੂਰਤ ਹੈ? ਮੈਂ

ਸਮਝਦਾ ਹਾਂ, ਮੱਥਾ ਸਭ ਤੋਂ ਕੀਮਤੀ ਚੀਜ਼ ਹੈ; ਜਦੋਂ ਮੱਥਾ ਦਰਵਾਜ਼ੇ ਉਪਰ ਟਿਕਾ ਦਿੱਤਾ ਤਾਂ ਸਭ ਕੁਝ ਅਰਪਣ ਹੋ ਗਿਆ। ਹਫੀਜ਼ ਜਲੰਧਰੀ ਦਾ ਜ਼ਿਅਰ ਹੈ,

ਬਸ ਇਕ ਦਾਗਿ ਸਜਦਾ ਮਿਰੀ ਕਾਯਨਾਤ, ਜਬੀਨੇ ਤਿਰੀ ਆਸਤਾਨੇ ਤਿਰੇ।

ਭਾਵ, ਤੇਰੇ ਦਰ ਉਪਰ ਮੱਥਾ ਟੇਕਿਆ ਤਾਂ ਮੱਥੇ ਉਪਰ ਲੱਗੀ ਮਿੱਟੀ ਮੇਰੀ ਕੁਲ ਜਾਇਦਾਦ ਬਣ ਗਈ। ਦਹਿਲੀਜ਼ਾਂ ਵੀ ਤੇਰੀਆਂ, ਮੱਥੇ ਵੀ ਤੇਰੇ ਹਨ, ਮਾਲਕ।

ਕੁਝ ਪੱਛਮੀ ਯਾਤਰੂ ਭਾਰਤੀਆਂ ਦੀ ਸ਼ਗਨ/ਨਜ਼ਰਾਨਾ ਰਸਮ ਤੋਂ ਬੜੇ ਬੇਚੈਨ ਹੁੰਦੇ ਰਹੇ। ਜੇ ਬਾਦਸ਼ਾਹ ਨੂੰ ਮਿਲਣਾ ਹੋਵੇ ਤਾਂ ਡਿਓਰੀਦਾਰ ਨੂੰ ਨਜ਼ਰਾਨਾ ਦਿਉ, ਉਹ ਵਜ਼ੀਰ ਨੂੰ ਮਿਲਾਵੇਗਾ। ਵਜ਼ੀਰ ਨਜ਼ਰਾਨਾ ਲੈ ਕੇ ਮਲਕਾ ਨੂੰ ਮਿਲਾਵੇਗਾ।

ਮਲਕਾ ਨਜ਼ਰਾਨਾ ਵਸੂਲ ਕਰ ਕੇ ਬਾਦਸ਼ਾਹ ਨੂੰ ਮਿਲਾਏਗੀ ਤੇ ਫਿਰ ਬਾਦਸ਼ਾਹ ਨੂੰ ਮਿਲਣ ਵੇਲੇ ਨਜ਼ਰਾਨਾ ਦੇਣਾ ਪਵੇਗਾ। ਇਹ ਯਾਤਰੂ ਲੋਕ ਬੱਚੇ, ਦੁਲਹਨ ਤੋਂ ਲੈ ਕੇ ਬਾਦਸ਼ਾਹ ਤੱਕ ਨੂੰ ਜੋ ਸੁਗਾਤ ਭੇਟ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ, ਉਸ ਨੂੰ ਰਿਸ਼ਵਤ ਆਖਦੇ ਹਨ। ਇਹ ਭਾਵਨਾ ਸਹੀ ਵੀ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਜੇ ਮੈਂ ਸ਼ਗਨ ਦੇਣ ਦਾ ਇੱਛੁਕ ਨਹੀਂ ਪਰ ਦੇਣਾ ਪੈ ਰਿਹਾ ਹੈ ਤਦ ਇਹ ਸਮਾਜਕ ਬਿਮਾਰੀ ਹੈ।

ਪੰਜਾਬੀ ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀ ਪਟਿਆਲੇ ਦੇ ਵਿਤ ਅਫਸਰ ਸ. ਦਲੀਪ ਸਿੰਘ ਉਪਲ ਨੇ ਆਪਣੇ ਬੱਚਿਆਂ ਦੀ ਸ਼ਾਦੀ ਸਮੇਂ ਕਿਸੇ ਤੋਂ ਸ਼ਗਨ ਨਹੀਂ ਲਿਆ। ਮੈਂ ਲਿਫਾਫਾ ਲੈ ਕੇ ਗਿਆ ਸਾਂ ਜੋ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਹੱਥ ਬੰਨ੍ਹ ਕੇ ਪ੍ਰੇਮ ਸਹਿਤ ਵਾਪਸ ਕਰ ਦਿੱਤਾ। ਮੈਂ ਆਪਣੇ ਬੇਟੇ ਦੇ ਵਿਆਹ ਉਪਰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਸੱਦਾ ਦਿੱਤਾ। ਉਹ ਸ਼ਗਨ ਦਾ ਲਿਫਾਫਾ ਲੈ ਕੇ

ਆਏ। ਮੈਂ ਸ਼ਗਨ ਲੈਣ ਤੋਂ ਇਨਕਾਰ ਕਰ ਦਿੱਤਾ। ਉਹ ਦੇਣ ਲਈ ਬਜ਼ਿਦ ਰਹੇ ਤਾਂ ਮੈਂ ਕਿਹਾ, ਉਪਲ ਸਾਹਿਬ, ਤੁਸੀਂ ਮੈਥੋਂ ਸ਼ਗਨ ਨਹੀਂ ਲਿਆ ਸੀ, ਮੈਨੂੰ ਯਾਦ ਹੈ; ਇਸ ਕਰ ਕੇ ਮੈਂ ਤੁਹਾਡਾ ਸ਼ਗਨ ਮਨਜ਼ੂਰ ਨਹੀਂ ਕਰਾਂਗਾ।

ਉਹ ਬੋਲੇ, ਪਰ ਮੈਂ ਤਾਂ ਕਿਸੇ ਤੋਂ ਵੀ ਸ਼ਗਨ ਨਹੀਂ ਸੀ ਲਿਆ, ਤੁਸੀਂ ਹੋਰਾਂ ਤੋਂ ਲੈ ਰਹੇ ਹੋ। ਜੇ ਤੁਸੀਂ ਕਿਸੇ ਤੋਂ ਵੀ ਸ਼ਗਨ ਨਾ ਲੈਂਦੇ, ਮੈਂ ਨਹੀਂ ਦੇਣਾ ਸੀ। ਹੁਣ ਇਹ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦਾ ਕਿ ਤੁਸੀਂ ਬਾਕੀਆਂ ਤੋਂ ਸ਼ਗਨ ਫੜੀ ਜਾਵੇ, ਤੇ ਮੈਨੂੰ ਇਨਕਾਰ ਕਰੋ।

ਵਿਆਹ ਸਮੇਂ ਵਧੀਕ ਤਕਰਾਰ ਤਾਂ ਕਿਸੇ ਵੀ ਗੱਲ ਉਪਰ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦਾ, ਜਾਂ ਨਹੀਂ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਪਰ ਸ. ਦਲੀਪ ਸਿੰਘ ਉਪਲ ਦੇ ਵਾਕ ਵਿਚ ਮਿਲਿੰਦ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਦੇ ਨਾਇਕ ਨਾਗਸੇਨ ਵਰਗੀ ਤਾਕਤ ਸੀ, ਇਸ ਕਾਰਨ ਮੈਂ ਨਿਰੁੱਤਰ ਹੋ ਗਿਆ।

ਇਹ ਗੱਲ ਨਾਗਸੇਨ ਨੂੰ ਸੁਣਾਈ ਤਾਂ ਉਸ ਨੇ ਕਿਹਾ, ਮੇਰੇ ਘਰ ਪਰਸੋਂ ਕੰਮ ਵਾਲੀ ਨਹੀਂ ਆਈ। ਮੈਂ ਕਾਰਨ ਪੁੱਛਿਆ ਤਾਂ ਕਹਿਣ ਲੱਗੀ ਕਿ ਮੈਂ ਤਾਂ ਕਿਸੇ ਦੇ ਘਰ ਵੀ ਨਹੀਂ ਗਈ, ਤੁਹਾਡੇ ਨਾਲ ਕਿਹੜਾ ਕੋਈ ਪੱਖਪਾਤ ਕਰਨਾ ਸੀ?

ਮੇਰਾ ਇਕ ਮਿੱਤਰ ਅਧਿਆਪਕ ਬਿਹਾਰ ਤੋਂ ਹੈ। ਉਸ ਦੇ ਘਰ ਮਿਲਣ ਗਿਆ ਤਾਂ ਉਸ ਨੇ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਬਿਹਾਰ ਵਿਚ ਮ੍ਰਿਤੁਕ ਦਾ ਅਫਸੋਸ ਕਰਨ ਗਏ ਬੰਦੇ ਦੁਖੀ ਪਰਿਵਾਰ ਨੂੰ ਕੁਝ ਰਕਮ ਦਿੰਦੇ ਹਨ। ਦੋਸਤ ਨੇ ਅਫਸੋਸ ਪ੍ਰਗਟ ਕਰਦਿਆਂ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਇਸ ਮਹੀਨੇ ਇੰਨੀਆਂ ਮੌਤਾਂ ਹੋਈਆਂ ਕਿ ਬਜਟ ਵਿਗੜ ਗਿਆ। ਜ਼ਰੂਰੀ ਵਸਤਾਂ ਨਹੀਂ ਖਰੀਦ ਸਕੇ। ਉਸ ਦੀ ਬੀਵੀ ਨੇ ਕਿਹਾ, ਇਸ ਵਿਚ ਦੁਖੀ ਹੋਣ ਵਾਲੀ ਕੋਈ ਗੱਲ ਨਹੀਂ, ਜਦੋਂ ਤੂੰ ਮਰੇਗਾ, ਸਾਰੇ ਪੈਸੇ ਵਾਪਸ ਆ ਜਾਣਗੇ।

ਮਾਪਿਆਂ ਨੇ ਆਪੋ ਆਪਣੇ ਘਰਾਂ ਵਿਚ ਸ਼ਗਨ ਲੈਣ-ਦੇਣ ਵਾਸਤੇ ਵਹੀਆਂ ਖਾੜੇ ਖੋਲ੍ਹੇ ਹੋਏ ਹਨ। ਸ਼ਾਹੂਕਾਰਾਂ ਦੇ ਖਾੜੇ ਆਡਿਟ ਹੋ ਜਾਂਦੇ ਹਨ, ਸਾਡੀਆਂ ਵਹੀਆਂ ਕੋਈ ਨਹੀਂ ਫੋਲਦਾ।

#

ਸ਼ਗਨ ਦੀ ਰਸਮ

ਲੋਰਕਾ ਅਤੇ ਪਾਸ਼ 2

ਸ਼ਾਇਰਾਂ ਦਾ ਸਿਦਕ ਤੇ ਸ਼ਾਇਰੀ ਦੀ ਬੁਲੰਦੀ

ਸਪੇਨ ਦੇ ਸ਼ਾਇਰ ਫਰੈਡਰੀਕੋ ਗਾਰਸੀਆ ਲੋਰਕਾ (5 ਜੂਨ 1898-19 ਅਗਸਤ 1936) ਅਤੇ ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਸ਼ਾਇਰ ਪਾਸ਼ (9 ਸਤੰਬਰ 1950-23 ਮਾਰਚ 1988) ਬਾਰੇ ਲਿਖੇ ਇਸ ਲੇਖ ਵਿਚ ਗੁਰਦਿਆਲ ਸਿੰਘ ਬੱਲ ਨੇ ਦੋਹਾਂ ਦੇ ਸਿਆਸੀ ਮਾਹੌਲ ਦੇ ਪਿਛੋਕੜ ਬਾਰੇ ਹੀ ਨਹੀਂ, ਸਗੋਂ ਸਿਆਸੀ ਭਵਿੱਖ ਬਾਰੇ ਵੀ ਸ਼ਬਦਾਂ ਦੀ ਮਰਦੰਗ ਵਜਾਈ ਹੈ। ਮਰਦੰਗ ਦੀਆਂ ਥਾਪਾਂ ਦਾ ਸਿੱਧਾ ਸਬੰਧ ਜੰਗ ਨਾਲ ਜੁੜਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਇਹ ਦੋਵੇਂ ਅਜ਼ੀਮ ਸ਼ਾਇਰ ਘਰੇਲੀ ਜੰਗ ਦੀ ਭੇਟ ਚੜ੍ਹ ਗਏ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਸ਼ਾਇਰਾਂ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਜੁੜੇ ਹੋਰ ਸਰੋਕਾਰ ਵੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਆਪਣੇ ਇਸ ਲੰਮੇ ਲੇਖ ਵਿਚ ਸਾਂਝੇ ਕੀਤੇ ਹਨ। ਇਸ ਲੇਖ ਦੀ ਦੂਜੀ ਤੇ ਆਖਰੀ ਕਿਸ਼ਤ ਹਾਜ਼ਰ ਹੈ। -ਸੰਪਾਦਕ

ਪੰਜਾਬੀ ਸ਼ਾਇਰ ਪਾਸ਼ ਦੀਆਂ ਲੋਰਕਾ ਨਾਲ ਇਕ ਨਹੀਂ, ਅਨੇਕ ਸਮਾਨਤਾਵਾਂ ਹਨ। ਲੋਰਕਾ ਨੂੰ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਦੀ ਵੰਨ-ਸਵੰਨਤਾ ਅਤੇ ਸਪੇਨ ਦੇ ਦਿਹਾਤੀ ਧਰਾਤਲ ਨਾਲ ਜੋ ਅਸੀਮ ਮੋਹ ਸੀ ਤਾਂ ਪਾਸ਼ ਇਸ ਗੱਲੋਂ ਲੋਰਕਾ ਤੋਂ ਵੀ ਪਾਰ ਸੀ। ਪਾਸ਼ ਵਿਚ ਸਮਰੱਥਾ ਬਹੁਤ ਜ਼ਿਆਦਾ ਸੀ ਪਰ ਕਈ ਕਾਰਨਾਂ ਕਰ ਕੇ ਉਹ ਆਪਣੀ ਸਮਰੱਥਾ ਤੋਂ ਕਿਤੇ ਘੱਟ ਸਿਰਜਣਾ ਕਰ ਸਕਿਆ। ਆਪਣੇ ਯਾਰ ਸ਼ਮਸ਼ੇਰ ਸੰਧੂ ਨੂੰ ਲਿਖੇ ਖਤ ਵਿਚ ਟਰਾਟਸਕੀ ਦੀ ਸਵੈ-ਜੀਵਨੀ 'ਮਾਈ ਲਾਈਫ' ਦੀ ਲੱਭਤ ਬਾਰੇ ਦੱਸਣ ਤੋਂ ਪਿੱਛੋਂ ਜਾਂ ਪਹਿਲਾਂ ਉਸੇ ਸਾਲ 21 ਮਈ ਨੂੰ ਲਿਖੇ ਇਕ ਹੋਰ ਖਤ 'ਪਿਆਰੇ ਮੁਸਤਾਕ ਨੂੰ' ਵਿਚ ਵੀ ਲਿਓਨ ਟਰਾਟਸਕੀ ਦਾ

ਗੁਰਦਿਆਲ ਸਿੰਘ ਬੱਲ
ਫੋਨ: 001-647-982-6091

ਜ਼ਿਕਰ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਪਰ ਇਥੇ ਕਹਾਣੀ ਸੰਧੂ ਵਾਲੇ ਖਤ ਨਾਲੋਂ ਵੀ ਵੱਧ ਪੇਤਲੀ ਹੈ। ਵੱਡੀ ਗੱਲ ਇਹ ਵੀ ਹੈ ਕਿ ਇਨ੍ਹਾਂ ਸ਼ੁਰੂਆਤੀ ਦੌਰ ਦੇ ਖਤਾਂ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਉਸ ਦੀਆਂ ਲਿਖਤਾਂ ਵਿਚ ਟਰਾਟਸਕੀ-ਬੁਖਾਰਿਨ-ਸਟਾਲਿਨ ਮਹਾਂ ਵਿਦਵਾਨਾਂ ਜਾਂ ਰੂਸੀ ਇਨਕਲਾਬ ਦੀ ਆਤਮਾ ਨਾਲ ਵਾਪਰੇ ਦੁਖਾਂਤ ਦਾ ਕਿਧਰੇ ਜ਼ਿਕਰ ਤਕ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਕਾਮਰੇਡ ਨਾਲ ਅਗਾਂਹ ਹੋਰ ਕੋਈ 'ਸੰਵਾਦ' ਨਹੀਂ ਹੈ, ਜਦਕਿ ਇਸੇ ਸ਼ਾਇਰਾਨਾ ਸੰਵਾਦ ਨੂੰ ਅੱਗੇ ਵਧਾਉਣ ਦੀ ਲੋੜ ਸੀ। ਸਾਨੂੰ ਪਤਾ ਹੈ ਕਿ 70ਵਿਆਂ ਦੇ ਸ਼ੁਰੂ ਵਿਚ ਅਲੈਗਜ਼ੈਂਡਰ ਸੋਲਜ਼ੇਨਿਤਸਨ ਵਾਲਾ ਮਹਾਂ ਵਿਸਫੋਟ ਹੋ ਚੁੱਕਾ ਸੀ। 'ਲਕੀਰ' ਪਰਚੇ ਨਾਲ ਪਾਸ਼ ਦਾ ਨੇੜ ਸੀ ਤੇ ਡਾ. ਸੁਰਜੀਤ ਹਾਂਸ 'ਇਵਾਨ ਦਾਨੀਲੋਵਿਚ ਦੇ ਜੀਵਨ ਦਾ ਇਕ ਦਿਨ' ਨਾਂ ਹੇਠ ਉਸ ਦਾ ਨਿਵੇਕਲਾ ਤਰਜਮਾ ਕਰ ਕੇ 'ਲਕੀਰ' ਵਿਚ ਛਪਵਾ ਚੁੱਕਾ ਸੀ, ਪਰ ਪਾਸ਼ ਚੁੱਪ ਸੀ।

ਸ਼ਾਇਦ ਸ਼ਮਸ਼ੇਰ ਵਲੋਂ ਲਿਖੇ ਖਤ ਵਿਚ ਉਸ ਨੂੰ ਲਿਓਨ ਟਰਾਟਸਕੀ ਦਾ ਸਿਰੇ ਦੇ ਸਪਾਟ ਔਦਾਜ਼ ਵਿਚ ਭੋਗ ਪਾਉਣ ਦੀ ਕੋਈ ਤੱਦੀ ਵੀ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਉਸ ਨੂੰ ਕੋਈ ਮਿਹਣਾ ਵੀ ਨਹੀਂ। ਉਹ ਰਾਜਸੀ ਚਿੰਤਕ ਨਹੀਂ ਸੀ, ਸੰਵੇਦਨਸ਼ੀਲ ਸ਼ਾਇਰ ਸੀ। ਉਸ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਸ਼ਾਇਰਾਨਾ ਸਰੋਕਾਰਾਂ ਦੀ ਵਜਾਹਤ ਲਈ ਲੋਰਕਾ ਅਤੇ ਪਾਬਲੋ ਨਰੂਦਾ ਵਰਗੇ ਸ਼ਾਇਰਾਂ ਦੇ ਚਿੰਤਨ ਦੀ ਚਰਚਾ ਤਕ ਮਹਿਦੂਦ ਰਹਿਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਸੀ। ਇਸੇ ਲਈ ਸ਼ਮਸ਼ੇਰ ਵਾਲੇ ਖਤ ਵਿਚ ਟਰਾਟਸਕੀ ਦੀਆਂ ਲਿਖਤਾਂ ਦੇ ਜ਼ਿਕਰ ਤੋਂ ਤੁਰੰਤ ਬਾਅਦ ਜਦੋਂ ਉਹ ਪਾਬਲੋ ਨਰੂਦਾ ਵੱਲ ਆਉਂਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਉਸ ਦੀ ਗਵਾਹੀ ਦਾ ਇਕ ਇਕ ਬੋਲ ਜਜ਼ਬੇ ਦੀ ਸ਼ਿੰਦਤ ਨਾਲ ਉਰਜਿਤ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਸ਼ਬਦ ਆਪ ਮੁਹਾਰੇ ਹੀ ਖਿਤ ਉਠਦੇ ਹਨ। ਲੋਰਕਾ ਵਾਂਗ ਹੀ ਸਪੇਨੀ ਭਾਸ਼ਾ ਦੇ ਇਸ ਮਹਾਂਕਵੀ ਦੀਆਂ 'ਮਨ ਤਰੰਗ' ਤੇ 'ਵੀਹ ਪਿਆਰ ਕਵਿਤਾਵਾਂ' ਨਾਂ ਦੀਆਂ ਕਿਤਾਬਾਂ ਦੀ ਪੜ੍ਹਤ ਦਾ ਜ਼ਿਕਰ ਉਹ ਇਹ ਆਖ ਕੇ ਜਦੋਂ ਕਰਦਾ ਹੈ, "ਇਨ੍ਹਾਂ ਕਿਤਾਬਾਂ ਨੇ ਮੇਰਾ ਜਿਉਣ ਵਿਚ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਹੋਰ ਪੱਕਾ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਮੈਨੂੰ ਮੌਤ, ਹਨੇਰੇ, ਚੁੱਪ ਅਤੇ ਸੁੰਦਰਤਾ ਦੀਆਂ ਅੰਦਰਲੀਆਂ ਪਰਤਾਂ ਦੇ ਦੀਦਾਰ ਕਰਵਾਏ ਹਨ। ਪਾਬਲੋ ਅਜਿਹਾ ਕਵੀ ਹੈ ਜੋ ਮੈਨੂੰ ਅਨੰਦ ਵੀ ਦਿੰਦਾ ਹੈ, ਪ੍ਰੇਰਨਾ ਵੀ। ਮੈਂ ਤੈਨੂੰ ਕਿਵੇਂ ਦੱਸਾਂ ਕਿ

ਉਸ ਨੂੰ ਪਿਆਰ ਕਰਨ ਲੱਗਿਆ ਹਾਂ।" ਅੰਤਰ ਪੂਰਨ ਰੂਪ ਵਿਚ ਸਪਸ਼ਟ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਜ਼ਾਹਰ ਹੈ ਕਿ ਪਾਸ਼ ਪੂਰੇ ਜਲੌਲ ਅਤੇ ਰੰਗ ਵਿਚ ਹੈ।

ਅਸਲ ਵਿਚ ਪਾਬਲੋ ਦੇ ਕਾਵਿ ਦਾ ਜ਼ਿਕਰ ਕਰਦਿਆਂ ਪਾਸ਼ ਦਾ ਲਹਿਜਾ ਹੀ ਹੋਰ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਉਸ ਦੀ ਭਾਵਨਾ ਦੀ ਪ੍ਰਮਾਣਕਤਾ 'ਤੇ ਕੋਈ ਸੰਦੇਹ ਰਹਿ ਹੀ ਨਹੀਂ ਜਾਂਦਾ। ਲੋਰਕਾ ਵਾਂਗ ਹੀ ਪਾਬਲੋ ਨਰੂਦਾ ਨਾਲ ਵੀ ਉਸ ਦੀ ਸੰਵੇਦਨਾ ਦੀਆਂ ਇਕ ਨਹੀਂ, ਅਨੇਕ ਸਾਂਝਾਂ ਸਨ ਅਤੇ ਉਹ ਮਰਦੇ ਦਮ ਤਕ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਜ਼ਿਕਰ ਵੀ ਬਹੁਤ ਹੀ ਪਿਆਰ ਅਤੇ ਸਤਿਕਾਰ ਨਾਲ ਕਰਦਾ ਰਿਹਾ। ਪਾਸ਼ ਦੀ ਬਹੁਤ ਹੀ ਸੁੰਦਰ ਨਜ਼ਮ ਹੈ 'ਫੰਨੀ ਵੀ ਲੋਕਤੀਓ ਫੰਨੀ' ਬੋਲੀ ਵਾਲੀ। ਕੋਹਾ ਸਦੀਵੀ ਦਰਦ ਹੈ ਉਸ ਵਿਚ, ਕੋਹੀ ਜਾਦੂਮਈ ਲੈਅ ਹੈ ਉਸ ਦੇ ਬੋਲਾਂ ਵਿਚ। ਅਸਲ ਵਿਚ ਉਸ ਦੀਆਂ ਕਈ ਕਵਿਤਾਵਾਂ ਹਨ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਸ਼ਿੰਦਤ ਅਤੇ ਸੁਹੱਪਣ ਨੂੰ ਨਮੋ ਕਹਿਣ ਲਈ ਸਮਾਰਕ ਬਣਾਏ ਜਾ ਸਕਦੇ ਹਨ। ਮੈਨੂੰ ਯਾਦ ਆ ਰਿਹਾ ਹੈ, ਮੇਰੇ ਸਭ ਤੋਂ ਪਿਆਰੇ ਯਾਰਾਂ ਵਿਚੋਂ ਪ੍ਰੋ. ਬਾਵਾ ਸਿੰਘ ਦਾ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਬਾਰੇ ਨਜ਼ਰੀਆ ਪਾਸ਼ ਵਾਲਾ ਨਹੀਂ ਹੈ, ਉਹ ਸ਼ਾਇਦ ਨਿਰਾਸ਼ਾਵਾਦੀ ਹੈ। ਉਹ ਮੈਨੂੰ ਸਾਲ 1981 ਜਾਂ 82 ਵਿਚ ਮਿਲਿਆ ਅਤੇ ਅਗਲੇ 20 ਕੁ ਵਰ੍ਹਿਆਂ ਦੌਰਾਨ ਯਾਰਾਂ ਦੀਆਂ ਮਹਿਫਿਲਾਂ ਵਿਚ ਮੈਂ ਉਸ ਨੂੰ ਅਨੇਕ ਵਾਰ ਭਾਵੁਕ ਹੋ ਕੇ ਪਾਸ਼ ਦੀ ਜਾਨਦਾਰ ਨਜ਼ਮ 'ਯੁੱਧ ਅਤੇ ਸ਼ਾਂਤੀ' ਉਚਾਰਦਿਆਂ ਸੁਣਿਆ। ਮੇਰਾ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਹੈ ਕਿ ਬਾਵਾ ਸਿੰਘ ਦੀ ਜ਼ਿੰਦਗੀ 'ਚ ਇਹ ਸਭ ਤੋਂ ਅਜ਼ੀਮ ਪਲ ਹੁੰਦੇ ਸਨ ਜਦੋਂ ਉਹ ਪਾਸ਼ ਕਾਵਿ ਪ੍ਰਵਚਨ 'ਚੋਂ ਪ੍ਰਵਾਹਤ ਹੁੰਦਾ ਉਰਜਾ ਨਾਲ ਮਤਿਕ ਕੇ ਜਿਉਣ ਲਈ ਜੂਝਦਾ ਨਜ਼ਰ ਆਉਂਦਾ ਸੀ। ਇਨਸਾਨ ਦੀ ਸੁਹੱਪਣ ਲਈ ਸਦੀਵੀ ਸਿੱਕ ਦਰਸਾਉਣ ਲਈ ਤਾਜ ਮਹੱਲ ਇਕ ਹੀ ਕਾਫੀ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਤੇ ਮੇਰਾ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਹੈ ਕਿ ਉਸ ਦੀ 'ਸਭ ਤੋਂ ਖਤਰਨਾਕ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਸਾਡੇ ਸੁਪਨਿਆਂ ਦਾ ਮਰ ਜਾਣਾ' ਨਜ਼ਮ ਆਪਣੀ ਹੀ ਕਿਸਮ ਦਾ 'ਤਾਜ ਮਹੱਲ' ਹੈ, ਕਿਸੇ ਅੰਨ੍ਹੇ ਬੋਲੇ ਝੱਖੜ ਜਾਂ ਤੁਫਾਨ ਵਿਚ ਖੜ੍ਹੇ 'ਲਾਈਟ ਹਾਊਸ' ਦੇ ਹਾਰ ਹੈ ਉਹ ਕਵਿਤਾ।

ਇਸ ਲੇਖ ਵਿਚ ਪਾਸ਼ ਦੇ ਮਿੱਤਰ ਲਖਵਿੰਦਰ ਉਗੀ ਦਾ ਜ਼ਿਕਰ ਕਰਨਾ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ। ਮੈਂ ਪਾਸ਼ ਨੂੰ 1978 ਵਿਚ ਕੇਵਲ ਇਕ ਵਾਰ ਮਿਲਿਆ ਸਾਂ; 'ਨਵਾਂ ਜ਼ਮਾਨਾ' ਵਿਚ ਮੇਰੀ ਨਹਿਰ ਦੌਰਾਨ ਇਕ ਦਿਨ ਸ਼ਾਮੀਂ ਉਹ ਅਚਾਨਕ ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਮਿਲਣ ਆਇਆ ਅਤੇ ਜਾਂਦਿਆਂ ਇਕ ਰਾਤ ਲਈ ਮੈਨੂੰ ਆਪਣੇ ਪਿੰਡ ਨਾਲ ਲੈ ਗਿਆ। ਉਸ ਰਾਤ ਤੋਂ ਪੂਰੇ 14 ਵਰ੍ਹੇ ਬਾਅਦ, ਸ਼ਾਇਦ 1992 ਵਿਚ ਪਾਸ਼ ਦੇ ਇਸ ਅਦਭੁੱਤ ਮਿੱਤਰ ਦੇ ਪਿੰਡ ਉਸ ਨਾਲ ਤਿੰਨ ਰਾਤਾਂ ਗੁਜ਼ਾਰੀਆਂ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਰਾਤਾਂ ਦੇ ਪ੍ਰਭਾਵ ਪਾਠਕਾਂ ਨਾਲ ਸਾਂਝੇ ਕਰਨੇ ਚਾਹੀਦਾ।

ਗੱਲ ਲਖਵਿੰਦਰ ਉਗੀ ਦੀ ਕਰ ਰਹੇ ਸਾਂ। ਉਸ ਦੀ ਸ਼ਖਸੀਅਤ ਵਿਚ ਕੋਈ ਐਸੀ ਗੱਲ ਸੀ ਕਿ ਉਸ ਨੂੰ ਮਿਲਦੇ ਸਾਰ ਹੀ ਮੈਨੂੰ ਮੋਹ ਦੇ ਭਰੇ ਕਿਸੇ ਸੀਤਲ ਝਰਨੇ ਦੇ ਨਿਕਟ ਪਹੁੰਚ ਜਾਣ ਦਾ ਅਹਿਸਾਸ ਹੋਇਆ ਸੀ। ਇਹ ਪ੍ਰਭਾਵ ਮੈਂ ਪੂਰੇ ਤਿੰਨ ਦਿਨ ਮਨ 'ਚ ਹੀ ਦਬਾਅ ਰੱਖਿਆ ਅਤੇ ਸਾਂਝਾ ਲਖਵਿੰਦਰ ਨਾਲ ਉਸ ਤੋਂ ਰੁਖਸਤ ਹੋਣ ਦੇ ਵਕਤ ਹੀ ਕੀਤਾ ਸੀ। ਉਦੋਂ ਗਰਮੀਆਂ ਦੇ ਦਿਨ ਸਨ, ਪਰ ਮੈਨੂੰ ਯਾਦ ਹੈ, ਵਿਛੜਨ ਵਕਤ ਮੈਂ ਉਸ ਨੂੰ ਕਹਿ ਰਿਹਾ ਸਾਂ ਕਿ ਉਸ ਦੀ ਸੰਗਤ ਵਿਚ ਮੈਨੂੰ ਇਲਾਕਾ ਉਸ ਦਾ ਪਹਿਲਗਾਮ ਦੀ ਵਾਦੀ ਵਾਂਗ ਲਗਦਾ ਰਿਹਾ ਸੀ। ਮੈਂ ਉਸ ਨੂੰ ਇਹ ਵੀ ਦਸਿਆ ਸੀ ਕਿ ਉਸ ਨੂੰ ਮਿਲ ਕੇ ਹੀ ਮੈਨੂੰ ਇਹ ਵੀ ਸਮਝ ਆਈ ਹੈ ਕਿ ਬਰਸਾਤ ਦੇ ਮੌਸਮ ਦੀ

ਪਹਿਲੀ ਕਿਣਮਿਣ ਸ਼ੁਰੂ ਹੁੰਦਿਆਂ ਹੀ ਪਾਸ਼ ਕੱਪੜੇ ਉਤਾਰ ਕੇ ਸਭ ਮਿੱਤਰਾਂ ਨੂੰ ਨਾਲ ਲੈ ਕੇ ਨੱਚਣ ਕਿਉਂ ਲਗਾ ਲੈਂਦਾ ਹੁੰਦਾ ਸੀ।

ਲਖਵਿੰਦਰ ਨੇ ਪਾਸ਼ ਬਾਰੇ ਅਨੇਕਾਂ ਗੱਲਾਂ ਕੀਤੀਆਂ, ਅਸਲ ਵਿਚ ਪਾਸ਼ ਨਾਲ ਗੁਜ਼ਾਰੇ ਦਿਨਾਂ ਦੀਆਂ ਯਾਦਾਂ ਹੀ ਉਸ ਦਾ ਜਹਾਨ ਸਨ। ਘਰੇਲੀ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਉਸ ਦੀ ਨਰਕ ਤੋਂ ਵੀ ਬਦਤਰ ਸੀ, ਪਰ ਉਸ ਨੂੰ ਕਿਸੇ 'ਤੇ ਕੋਈ ਗਿਲਾ ਨਹੀਂ ਸੀ, ਆਪਣੀ ਕਿਸਮਤ 'ਤੇ ਕੋਈ ਅਫਸੋਸ ਨਹੀਂ ਸੀ।

ਲਖਵਿੰਦਰ ਅਨੁਸਾਰ ਪਾਸ਼ ਦੀ ਹੱਤਿਆ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਆਖਰੀ ਵਾਰ ਸ਼ਮਸ਼ੇਰ ਨਾਲ ਮਿਲਣ ਪਾਸ਼ ਦੇ ਨਾਲ ਉਹ ਵੀ ਗਿਆ ਸੀ। ਸ਼ਮਸ਼ੇਰ ਸ਼ਾਇਦ 'ਪੰਜਾਬੀ ਟ੍ਰਿਬਿਊਨ' ਦੀ ਡਿਊਟੀ ਦੇ ਸਮੇਂ ਦੀ ਕਿਸੇ ਮਜ਼ਬੂਰੀ ਕਾਰਨ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਰਾਤ ਆਪਣੇ ਕੋਲ ਰੱਖ ਨਾ ਸਕਿਆ। ਲਖਵਿੰਦਰ ਨੂੰ ਗਿਲਾ ਸੀ ਪਰ ਉਸ ਦਾ ਇਹ ਗਿਲਾ ਜਾਇਜ਼ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਆਖਰ ਲਖਵਿੰਦਰ ਅਤੇ ਸ਼ਮਸ਼ੇਰ ਦੀ ਸ਼ਖਸੀਅਤ ਵਿਚ ਪੂਰਬ ਅਤੇ ਪੱਛਮ ਵਰਗਾ ਪਾੜਾ ਸੀ। ਲਖਵਿੰਦਰ ਲਈ ਪਾਸ਼ ਉਸ ਦੀ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਦੀ ਧੜਕਣ ਸੀ। ਸ਼ਮਸ਼ੇਰ ਲਈ ਪਾਸ਼ ਮਹਿਜ਼ ਦਿਲਚਸਪ ਤਮਾਸ਼ਾ ਸੀ। ਸ਼ਮਸ਼ੇਰ ਜਿੰਨੀ ਦੇਰ ਵੀ

ਪਾਸ਼ ਬਾਰੇ ਇਕ-ਪਾਤਰੀ ਨਾਟਕ ਪੇਸ਼ ਕਰ ਰਿਹਾ ਰਣਬੀਰ ਰਾਣਾ। ਇਹ ਨਾਟਕ ਪਾਸ਼ ਦੀਆਂ ਕਵਿਤਾਵਾਂ 'ਤੇ ਆਧਾਰਿਤ ਹੈ।

ਪਾਸ਼ ਦੇ ਕਰੀਬ ਰਿਹਾ, ਉਸ ਨੂੰ ਲਗਾਤਾਰ ਅਚੰਭਿਤ ਕਰਦੇ ਰਹਿਣ ਵਾਲੇ 'ਕਿਸੇ ਅਜੂਬੇ' ਵਾਂਗ ਹੀ ਵੇਖਿਆ। ਪਾਸ਼ ਦੇ ਜੀਵਨ ਦੇ ਵੱਖ ਵੱਖ ਪੜਾਵਾਂ 'ਤੇ ਉਸ ਦੀਆਂ ਕਵਿਤਾਵਾਂ, ਚਿੰਠੀਆਂ, ਡਾਇਰੀਆਂ ਦੇ ਪੰਨੇ... ਕੁਝ ਵੀ ਵੇਖ ਲਵੋ, ਉਸ ਦੇ ਸਰੋਕਾਰ ਗਹਿਰੇ ਮਾਨਵਵਾਦੀ ਹਨ- ਲਗਾਤਾਰ ਸਿੱਖ ਧਰਮ ਚਿੰਤਨ ਦੇ 'ਸਭੈ ਸਾਂਝੀਵਾਲ ਸਦਾਇਨ' ਵਰਗੇ ਮਹਾਂ ਵਾਕ ਤੋਂ ਪ੍ਰੇਰਿਤ ਹਨ। ਪੰਜਾਬੀ ਸਾਹਿਤ ਜਗਤ ਵਿਚ ਪਾਸ਼ ਦੇ ਸਭ ਤੋਂ ਸਟੀਕ ਪ੍ਰਸ਼ੰਸਕ ਗੁਰਬਚਨ ਦੀ ਗਵਾਹੀ ਅਨੁਸਾਰ ਉਸ ਨੂੰ ਖਾਤਕੂ ਸਿੱਖ ਲਹਿਰ ਅਜਿਹੇ ਸਾਰੇ ਆਦਰਸ਼ਾਂ ਅਤੇ ਖੁਆਬਾਂ ਦਾ ਨਿਖੇਧ ਲਗਦੀ ਸੀ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਲਈ ਉਸ ਸਾਰੀ ਉਮਰ ਬੇਬਾਕ ਹੋ ਕੇ ਲਿਖਿਆ ਤੇ ਚਿੰਤਨ ਕੀਤਾ। ਇਸ ਦੇ ਉਲਟ ਸ਼ਮਸ਼ੇਰ ਇਸ ਕਿਸਮ ਦੇ ਚੱਕਰ 'ਚ ਪੈਣਾ ਜਾਂ ਅਜਿਹੇ ਖਤਰਨਾਕ ਵਿਸ਼ੇ 'ਤੇ ਲਿਖਣਾ ਛੱਡੋ, ਇਸ ਕਿਸਮ ਦਾ ਕੁਝ ਕਦੀ ਸੋਚੇਗਾ ਵੀ ਨਹੀਂ।

ਉਸ ਸ਼ਮਸ਼ੇਰ ਧੀਮੀ ਸੁਰ ਵਾਲਾ ਨਾਜ਼ੁਕ ਨਰਮ ਅਤੇ ਨਿਰਛਲ ਆਦਮੀ ਹੈ। ਸ਼ਾਇਦ ਇਸੇ ਕਰ ਕੇ ਪਾਸ਼ ਦੀ ਉਸ ਨਾਲ ਯਾਰੀ ਸੀ। ਉਸ ਆਪਣੀ ਨਿਰਛਲਤਾ ਨੂੰ ਲੁਕੇ ਕੇ ਵੀ ਨਹੀਂ ਰੱਖਿਆ ਬਲਕਿ ਪੂਰਨ ਸੁਹਿਰਦਤਾ ਨਾਲ 'ਇਕ ਪਾਸ਼ ਇਹ ਵੀ' ਸਿਰਲੇਖ ਹੇਠਲੀ ਆਪਣੀ ਕਿਤਾਬ ਵਿਚ ਇਨ ਬਿਨ ਆਪਣੇ ਭਾਵਾਂ ਨੂੰ ਸ਼ਬਦਾਂ ਵਿਚ ਉਤਾਰ ਵੀ ਦਿਤਾ ਹੋਇਆ ਹੈ। ਇਕ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਇਕ ਕਲਮੀ ਚਿਤਰ ਵਿਚ ਉਹ ਆਪਣੇ ਮਿੱਤਰ ਦੇ ਵਚਿਤਰ ਕੌਤਕਾਂ ਨੂੰ ਨਿਰੰਤਰ ਮੋਹ ਅਤੇ ਅਪਣੱਤ ਭਰੀਆਂ

ਨਿਗਾਹਾਂ ਨਾਲ ਨਿਹਾਰਦਾ ਸਾਫ ਨਜ਼ਰ ਆਉਂਦਾ ਹੈ, ਮਾਨੋ ਮਦਾਰਪੁਰ ਪਿੰਡ ਦਾ ਕੋਈ ਯੁਵਕ ਅਖਾੜੇ ਤੋਂ ਬਾਹਰ ਖੜ੍ਹਾ ਅਚਾਨਕ ਮੰਗਲ ਤਾਰੇ ਤੋਂ ਉਤਰ ਆਏ ਕਿਸੇ ਅਦਭੁੱਤ ਮਦਾਰੀ ਦੇ ਕਾਵਿਕ ਤਮਾਸ਼ਿਆਂ ਨੂੰ ਵੇਖ ਵੇਖ ਲੋਟ ਪੋਟ ਹੋ ਰਿਹਾ ਹੋਵੇ!

ਹੁਣ ਲਖਵਿੰਦਰ ਗਵਾਹੀ ਪਾਉਣ ਲਈ ਹੈ ਨਹੀਂ ਤੇ ਲਿਖਣ ਵਾਲੀ ਐਡੀ ਗੱਲ ਵੀ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਉਸ ਕੋਲ ਮੇਰੀ ਠਹਿਰ ਦੌਰਾਨ ਉਸ ਇਕ ਵਾਰੀ ਨਹੀਂ, ਘੱਟੋ-ਘੱਟ 10 ਵਾਰੀ ਕਿਹਾ ਸੀ ਕਿ ਬਾਈ, ਤੂੰ ਪਾਸ਼ ਦੇ ਜਿਉਂਦਿਆਂ ਲਾਬੜਾ ਆਪਣੇ ਮਿੱਤਰ ਡਾ. ਨਿਰਮਲ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਮਿਲਣ ਜੇ ਅਕਸਰ ਆਉਂਦਾ ਰਿਹਾ ਤਾਂ ਕਦੀ ਸਾਡੇ ਕੋਲ ਕਿਉਂ ਨਾ ਆਇਆ ਅਖੇ ਪਾਸ਼ ਨੇ ਬੇਹਦ ਖੁਸ਼ ਹੋਣਾ ਸੀ।

ਲਖਵਿੰਦਰ ਉਗੀ ਕੋਲ ਮੇਰੀ 'ਯਾਤਰਾ' ਦੇ ਦੂਜੇ ਦਿਨ ਸ਼ਾਮ ਨੂੰ ਅਸੀਂ ਦੋਵੇਂ ਬੈਠੇ ਸਾਂ। ਉਹ ਪੈਂਗ ਪਾਉਣ ਲੱਗਿਆ ਪਰ ਵਿਚਾਲੇ ਹੀ ਉਸ ਨੂੰ ਕੁਝ ਯਾਦ ਆ ਗਿਆ ਅਤੇ ਬੋਤਲ ਸਟੂਲ ਤੋਂ ਹੇਠਾਂ ਰੱਖ ਕੇ ਕਹਿਣ ਲੱਗਾ, "ਇਹ ਤਾਂ ਪਤਾ ਹੀ ਹੈ ਕਿ ਬਰਸਾਤ ਦੇ ਮੌਸਮ ਵਿਚ ਪਾਸ਼ ਨੂੰ ਕਿੰਜ ਚਾਅ ਚੜ੍ਹਦਾ ਹੁੰਦਾ ਸੀ ਅਤੇ ਕਿਵੇਂ ਉਹ ਅਕਸਰ ਹੀ ਆਪਣੇ ਕੱਪੜੇ ਉਤਾਰ ਕੇ ਅਤੇ ਕਈ ਵਾਰੀ

ਉਸ ਰਾਤ ਦਾਰੂ ਪਿਆ ਹੀ ਰਹਿ ਗਿਆ ਸੀ। ਮੇਰਾ ਜੀਅ ਕਰਦਾ ਰਿਹਾ ਸੀ ਪਰ ਗਿਲਾਸਾਂ ਵਿਚ ਪਾਉਣ ਦੀ ਜ਼ੁਅਰਤ ਹੀ ਨਹੀਂ ਪਈ। ਐਨਾ (ਇਖਲਾਕੀ) ਰੋਹਬ ਸੀ ਮੇਰੇ ਯਾਰ ਦਾ।" ਮੈਂ ਉਗੀ ਨੂੰ ਕਿਹਾ ਸੀ, ਕਾਸ਼! ਸਾਡੇ ਹੋਰ ਯਾਰਾਂ ਨੂੰ ਵੀ ਬੀਤੇ ਦਿਨਾਂ ਦੀਆਂ ਯਾਦਾਂ ਤੇਰੇ ਵਾਂਗ ਨਿਹਾਰਨ ਦਾ ਵੱਲ ਆਵੇ।

ਭਾਰਤੀ ਸਮਾਜ ਵਿਚ ਫਿਰਕਾਪ੍ਰਸਤੀ ਦੀ ਵਬਾਅ ਤੋਂ ਪਾਸ਼ ਆਪਣੇ ਆਦਰਸ਼ ਨਾਇਕ ਸਰਦਾਰ ਭਗਤ ਸਿੰਘ ਵਾਂਗ ਹੀ ਚਿੰਤਤ ਸੀ। 'ਫਿਰਕਾਪ੍ਰਸਤੀ ਦੀਆਂ ਜੜ੍ਹਾਂ' ਨਾਂ ਦੇ ਲੇਖ ਵਿਚ ਉਹ ਲਿਖਦਾ ਹੈ, "ਭਾਰਤੀ ਲੋਕ ਜਿਸ ਬਿਮਾਰੀ ਦਾ ਭਿਆਨਕ ਰੂਪ ਵਿਚ ਸ਼ਿਕਾਰ ਹਨ, ਉਹ ਨਾਗਰਿਕਾਂ ਦਾ ਬੋਲੀ, ਧਰਮ, ਜਾਤੀਆਂ ਤੇ ਦੌਲਤ ਦੇ ਹਿਸਾਬ ਨਕਲੀ ਵੰਡਾਂ ਵਿਚ ਨਿਖੜੇ ਹੋਣਾ ਹੈ।"

ਤੇ ਫਿਰ ਵਿਦੇਸ਼ ਪਹੁੰਚ ਕੇ 5 ਅਗਸਤ 1984 ਨੂੰ ਸੁਰਿੰਦਰਪਾਲ ਸ਼ਰਮਾ ਨੂੰ 'ਸਤਿਕਾਰ ਯੋਗ ਗੁਰੂਦੇਵ' ਕਹਿੰਦਾ ਉਹ ਲਿਖਦਾ ਹੈ, "ਆਉਣ ਲਗਿਆਂ ਜੋ ਮੈਂ ਤੁਹਾਡੇ ਨਾਲ ਆਪਣੀ ਢਾਣੀ ਬਾਰੇ ਗੱਲਬਾਤ ਕਰਦਿਆਂ ਵਾਅਦਾ ਲਿਆ ਸੀ, ਉਸ ਨੂੰ ਅਣਗੌਲਿਆਂ ਨਾ ਕਰ ਦੇਣਾ। ਮੇਰੇ ਮਗਰੋਂ ਤੁਹਾਡੀ ਹੀ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰੀ ਹੈ ਕਿ ਇਸ ਗਰੁਪ ਨੂੰ ਉਸਾਰੂ ਲੀਹਾਂ ਉਤੇ ਬਰਕਰਾਰ ਰੱਖਿਆ ਜਾਵੇ। ਫਿਰਕਾਪ੍ਰਸਤੀ ਵਿਰੋਧੀ ਸੰਘਰਸ਼ ਵੱਲ ਇਸ ਦੀ ਦਿਸ਼ਾ ਕਦੀ ਉਲਟ ਨਾ ਸਕੇ।"

ਪਾਸ਼ ਨੂੰ ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਲੋਕਾਂ ਦੀ ਹੋਣੀ ਦੀ ਸਦਾ ਚਿੰਤਾ ਰਹੀ। ਕੁਝ ਸਾਲ ਪਹਿਲਾਂ ਜਦੋਂ ਕੁਝ ਲੋਕਾਂ ਨੇ ਪਾਸ਼ ਦੇ ਆਪਣੀਆਂ ਸਭਿਆਚਾਰਕ ਜੜ੍ਹਾਂ ਤੋਂ ਟੁੱਟਿਆ ਹੋਣ ਦੀ ਗੱਲ ਚਲਾਈ, ਤਾਂ ਗੁਰਬਚਨ ਨੇ 'ਜਿਥੇ ਪਾਸ਼ ਨਹੀਂ ਰਹਿੰਦਾ' ਸਿਰਲੇਖ ਹੇਠਲਾ ਸੰਜੀਦਾ ਲੇਖ ਲਿਖ ਕੇ ਇਸ ਬੇਬੁਨਿਆਦ ਦੂਸ਼ਨ ਦਾ ਢੁਕਵਾਂ ਜਵਾਬ ਦਿੱਤਾ ਸੀ, "ਕੀ ਪਾਸ਼ ਦੀ ਕਵਿਤਾ ਪੰਜਾਬ ਦੀਆਂ ਸਭਿਆਚਾਰਕ ਜੜ੍ਹਾਂ ਨਾਲੋਂ ਟੁੱਟੀ ਹੋਈ ਹੈ ਤੇ ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਇਤਿਹਾਸ ਨਾਲ ਇਸ ਦਾ ਕੋਈ ਨਾਤਾ ਨਹੀਂ ਹੈ? ਜਿਹੜੇ ਇਹ ਮੰਨਦੇ ਹਨ, ਸਭਿਆਚਾਰ ਜਾਂ ਇਤਿਹਾਸ ਬਾਰੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਉਗੀ ਸਮਝ ਹੈ ਜਿਸ ਵਿਚੋਂ ਪਾਸ਼ ਦੇ ਕਤਲ ਦਾ ਇਰਾਦਾ ਪੈਦਾ ਹੋਇਆ। ਇਹ ਕਿੱਦਾਂ ਦੀ ਸਮਝ ਹੈ ਜੋ ਆਪਣੀ ਭੋਇੰ ਦੇ ਜਹੀਨ ਕਵੀ ਨੂੰ ਖਤਮ ਕਰਨ ਦੀ ਸੋਚਦੀ ਹੈ।" ਗੁਰਬਚਨ ਉਹਦੀ ਕਵਿਤਾ 'ਸਭ ਤੋਂ ਖਤਰਨਾਕ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਸੁਪਨਿਆਂ ਦਾ ਮਰ ਜਾਣਾ' ਨਿੱਤ ਪੜ੍ਹਨ ਦੀ ਸਿਫਾਰਸ਼ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਨਾਲ ਹੀ ਸਪਸ਼ਟ ਕਰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਅਜਿਹੀ ਕਵਿਤਾ ਲਿਖ ਕੇ 'ਏਦਾਂ ਦੀ ਮੌਤ ਸਹੇਤਨ ਵਾਲੇ ਕਵੀ ਜੋ ਮਿਥਕ ਬੁਲੰਦੀ ਤਕ ਪੁਜਦੇ ਹਨ ਤਾਂ ਹੋਰਾਨੀ ਵਾਲੀ ਗੱਲ ਨਹੀਂ।"

(ਅਗਲੇ ਸਫੇ 'ਤੇ ਜਾਰੀ)

ਲੋਰਕਾ ਦਾ ਇਕ ਚਿੱਤਰ (ਖੱਬੇ) ਤੇ ਪਾਸ਼।

‘ਐਂਟੀ 47 ਫਰੰਟ’ ਵਾਲੇ ਅੰਕ ਦੇ ਇਕ ਇਕ ਸ਼ਬਦ ਤੋਂ ਜਾਹਿਰ ਹੈ, “ਬੇਸ਼ਕ ਉਹ ਧਰਮ ਦੇ ਨਾਂ ‘ਤੇ ਉਸਰੀ ਸਿਆਸਤ ਦੇ ਵਿਰੁਧ ਸੀ ਪਰ ਸਿੱਖੀ ਦੇ ਇਲਾਹੀ ਸ਼ਬਦ ਸੰਸਾਰ; ਇਤਿਹਾਸ ‘ਚ ਸਿੱਖੀ ਦੇ ਕ੍ਰਾਂਤੀਕਾਰੀ ਕਿਰਦਾਰ ਤੋਂ ਕਦੀ ਵੀ ਮੁਨਕਰ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਉਹ ਤਾਂ ਸਿੱਖੀ ਦੇ ਨਾਂ ‘ਤੇ ਪੈਦਾ ਹੋਣ ਵਾਲੇ ਸਿਆਸੀ ਵਿਗਾੜਾਂ ਤੋਂ ਪ੍ਰਸ਼ਾਨ ਸੀ।” ਪਰ ਅਫਸੋਸ, ਕਿ ਇਸ ਕਿਸਮ ਦੀ ਸਿਆਸਤ ਲਈ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰ ਕਾਰਨ ਅਤੇ ਧਿਰਾਂ ਦੀ ਨਿਸ਼ਾਨਦੇਹੀ ਕਰਦਿਆਂ ਉਹ ਪੂਰੇ ਜਾਹੇ ਜਲਾਲ ਵਿਚ ਮਹਾਤਮਾ ਗਾਂਧੀ ਦੇ ਚਿੰਤਨ ਅਤੇ ਸਮੁੱਚੀ ਘਾਲ ਕਮਾਈ ‘ਤੇ ਵੀ ਬੇਲੋੜਾ ਰਗੜਾ ਮਾਰ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਮਸਲਨ ਪਾਸ ਲਿਖਦਾ ਹੈ, “ਧਰਮਾਂ ਜਾਂ ਫਿਰਕਿਆਂ ਦੇ ਆਧਾਰ ‘ਤੇ ਫੈਲੀ ਹਿੰਸਾ ਲਈ ਸਭ ਤੋਂ ਵੱਡੀ ਅਪਰਾਧੀ ਹੈ ਦੇਸ਼ ਦੀ ਹਾਕਮ ਜਮਾਤ ਤੇ ਉਸ ਦੀ ਰਖਵਾਲੀ ਕਾਂਗਰਸ। ਅਪਰਾਧੀ ਹੈ ਕਾਂਗਰਸ ਦਾ ਨਗੜਦਾਦਾ ਮੋਹਣ ਦਾਸ ਗਾਂਧੀ ਜਿਸ ਨੇ ਬ੍ਰਿਟਿਸ਼ ਸਾਮਰਾਜ ਵਿਰੁਧ ਲੋਕ ਰੋਹ ਨੂੰ ‘ਰਘੂਪਤ ਰਾਘਵ ਰਾਜ’ ਰਾਮ ਪਤਿਤ ਪਾਵਨ ਸੀਤਾ ਰਾਮ’ ਵਿਚ ਬਦਲ ਦੇਣ ਦੀਆਂ ਕਰਤੂਤਾਂ ਕੀਤੀਆਂ।”

ਅਸਲ ਵਿਚ ਪਾਸ ਲੋਰਕਾ ਅਤੇ ਪਾਬਲੋ ਨਰੂਦਾ ਵਾਂਗ ਹੀ ਜਜ਼ਬਾਤੀ ਸ਼ਾਇਰ ਸੀ। ਸਾਲ 1921 ਵਿਚ ਲੋਰਕਾ ਮਹਿਜ਼ 20-22 ਵਰ੍ਹਿਆਂ ਦਾ ਸੀ ਜਦੋਂ ‘ਬੁੱਕ ਆਫ ਪੋਇਮਜ਼’ ਨਾਂ ਦੀ ਉਸ ਦੀ ਪਹਿਲੀ ਕਿਤਾਬ ਛਪੀ, ਤੇ ਆਪਣੀ ਕਵਿਤਾ ਦੇ ਆਗਮਨ ਬਾਰੇ ਉਸ ਦਾ ਦਾਅਵਾ ਜ਼ਰਾ ਪੜ੍ਹੋ— “ਮੈਂ ਹੁਣ ਅਜਿਹੀ ਕਵਿਤਾ ਰਚਣ ਵਾਲਾ ਹਾਂ ਜੋ ਉਸ ਲਹੂ ਵਾਂਗ ਵਗੇਗੀ ਜੋ ਤੁਹਾਡੀਆਂ ਕਲਾਈਆਂ ਨੂੰ ਕੱਟਿਆਂ ਵਗਦਾ ਹੈ।”

ਮੈਨੂੰ ਯਾਦ ਹੈ ਸਠਿਆਲਾ ਕਾਲਜ ‘ਚ ਪੜ੍ਹਦਿਆਂ ਸਾਲ 1968 ਜਾਂ 69 ਦੇ ‘ਆਰਸੀ’ ਦੇ ਕਿਸੇ ਅੰਕ ਵਿਚ ਅਸੀਂ ਪਾਸ ਦੀ ‘ਤੁਸੀਂ ਲੋਹੇ ਦੀ ਕਾਰ ਝੂਟਦੇ ਹੋ, ਮੈਂ ਲੋਹਾ ਥਾਪਾ ਹੈ’ ਬੋਲਾਂ ਵਾਲੀ ਪਹਿਲੀ ਕਵਿਤਾ ਜਦੋਂ ਪੜ੍ਹੀ ਤਾਂ ਕਈ ਦਿਨ ਉਸੇ ਦਾ ਚਰਚਾ ਹੁੰਦਾ ਰਿਹਾ। ਇਹ ਕਵਿਤਾ ਲਿਖਣ ਸਮੇਂ ਪਾਸ ਅਜੇ ਲੋਰਕਾ ਨਾਲੋਂ ਵੀ ਕਈ ਸਾਲ ਛੋਟਾ ਸੀ।

ਸ਼ਾਇਦ ਇਸੇ ਲਈ ਹਿੰਦੀ ਦੇ ਚੋਟੀ ਦੇ ਆਲੋਚਕ ਡਾ. ਨਾਮਵਰ ਸਿੰਘ ਨੇ ਪਾਸ ਦੀ ਹੱਤਿਆ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਉਸ ਨੂੰ ‘ਪੰਜਾਬੀ ਦਾ ਲੋਰਕਾ’ ਆਖ ਕੇ ਨਮੋਂ ਤਾਂ ਕੀਤੀ ਹੀ, ਇਹ ਵੀ ਆਖ ਦਿਤਾ, “ਪਾਸ ਆਪਣੇ ਰਾਜਸੀ ਉਦੇਸ਼ਾਂ ਬਾਰੇ ਲੋਰਕਾ ਨਾਲੋਂ (ਵੀ) ਵੱਧ ਸਪਸ਼ਟ ਸੀ। ਇਹ ਸਪੇਨੀ ਭਾਸ਼ਾ ਦੇ ਮੁਕਾਬਲੇ ਪੰਜਾਬੀ ਭਾਸ਼ਾ ਦੇ ਦਾਇਰੇ ਦੀ ਸੀਮਾ ਸੀ ਕਿ ਪਾਸ ਦੇ ਹੋਣ ਦਾ ਮਹਾਤਮ ਲੋਰਕਾ ਵਾਂਗ ਕੌਮਾਂਤਰੀ ਪੱਧਰ ‘ਤੇ ਨਾ ਜਾ ਸਕਿਆ।”

ਲਖਵਿੰਦਰ ਉਗੀ ਦੇ ਨਾਂ ਪਾਸ ਦਾ ਬਹੁ-ਪਰਤੀ ਅਰਥਾਂ ਵਾਲਾ ਇਹ ਖਤ ਤਾਂ ਸ਼ਾਇਦ ਅਮਰਜੀਤ ਚੰਦਨ ਵਾਲੀ ਕਿਤਾਬ ‘ਚ ਛਪ ਚੁੱਕਾ ਹੋਵੇ ਪਰ ਮੈਂ ਉਹ ਉਸ ਦੇ ਪਿਤਾ ਵਲੋਂ 2013 ‘ਚ ਸੰਪਾਦਤ ਕਰ ਕੇ ਛਪਵਾਈ ‘ਪਾਸ ਦੀ ਵਾਰਤਕ’ ਸਿਰਲੇਖ ਹੇਠਲੀ ਕਿਤਾਬ ਵਿਚ ਹੀ ਪੜ੍ਹਿਆ ਹੈ। ਪਾਸ ਲਿਖਦਾ ਹੈ—

“ਹੁਣ ਕਦੋਂ ਹੋਣਗੇ ਮੇਲੇ?”

ਤੇਰੀ ਛਾਂ ਵਿਚ ਸੱਜਣਾ ਮੈਂ ਕਈ ਵਰ੍ਹਿਆਂ ਤੋਂ ਤੱਤੀ ਵਾਅ ਵੀ ਨਹੀਂ ਸੀ ਵੇਖੀ। ਮੈਂ ਤੇਰੇ ‘ਤੇ ਏਨਾ ਆਸ਼ਰਤ ਹੋ ਗਿਆ ਸਾਂ ਕਿ ਮੈਨੂੰ ਰਤਕਣੋਂ ਹੀ ਹਟ ਗਈ ਸੀ ਇਸ ਦੁਨੀਆਂ ਦੀ ਖਰਵੀ ਜਿਹੀ ਹੋਂਦ। ਤੇਰੇ ਬਲ ਨਾਲ ਏਨਾ ਦਲੇਰ ਹੋ ਗਿਆ ਸਾਂ ਕਿ ਹਰ ਨਾਢੂ ਖਾਂ ਨੂੰ ਨੱਥੂ ਖੈਰਾ ਹੀ ਸਮਝਣ ‘ਤੇ ਤੁਲ ਗਿਆ ਸਾਂ ਮੈਂ। ਤੂੰ ਆਪਣੀ ਸੁੱਚੀ ਮੁਹੱਬਤ

ਤੇ ਪਿਆਰ ਨਾਲ ਮੇਰੇ ਲਈ ਸਾਰੇ ਸੁਰਗ ਹੋਚ ਕਰ ਦਿੱਤੇ ਸਨ। ਤੇਰੀ ਮਾਣਮੱਤੀ ਅਪਣੱਤ ਨੇ ਮੈਨੂੰ ਸਾਰੇ ਜਹਾਨ ਦੀ ਕਰੂਪਤਾ ਅਤੇ ਕੁਰਖੱਤ ਬੇਲਿਹਾਜ਼ੀ ਭੁਲਾ ਦਿੱਤੇ ਸਨ।”

ਤੇ ਉਸ ਤੋਂ ਅੱਗੇ ਵੇਖੋ— “ਤਦੇ ਹੀ ਖਵਰੇ ਮੈਂ ਭਾਰਤ ਨੂੰ, ਆਪਣੇ ਸਭਿਆਚਾਰ ਆਦਿ ਨੂੰ ਨਹੀਂ, ਸਿਰਫ ਜੇ ਮਿਸ ਕਰਦਾ ਹਾਂ ਤਾਂ ਬਸ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਨੂੰ ਜਾਣੀ, ਤੈਨੂੰ ਮਿਸ ਕਰਦਾ ਹਾਂ।” ਇਹ ਖਤ ਕਮਾਲ ਦੀ ਗਵਾਹੀ ਹੈ ਪਾਸ ਦੀ ਆਤਮਾ ਦੇ ਅਸੀਮ ਹੁਸਨ ਦੀ ਮੇਰੇ ਲਈ!

ਅਸਲ ਵਿਚ ਪਾਸ ਦੀਆਂ ਕੁਝ ਚਿੰਨੀਆਂ ਵਿਚ ‘ਐਂਟੀ 47 ਫਰੰਟ’ ਦਾ ਜ਼ਿਕਰ ਹੈ, ਉਹ ਠੀਕ ਹਨ; ਪਰ ਇਕੋ ਇਕ ਚਿੰਨੀ ਜੋ ਮੈਨੂੰ ਬੇਹੱਦ ਮੁੱਲਵਾਨ ਲਗਦੀ ਹੈ, ਪਾਸ ਵਲੋਂ 25 ਨਵੰਬਰ 1987 ਨੂੰ ‘ਪਿਆਰੀ ਰਾਣੀ ਕੌਰ’ ਦੇ ਸੰਬੰਧਨੀ ਸ਼ਬਦਾਂ ਨਾਲ ਆਪਣੀ ਹੱਤਿਆ ਤੋਂ ਮਹਿਜ਼ ਕੁਝ ਹੀ ਸਮਾਂ ਪਹਿਲਾਂ ਆਪਣੇ ਪਿੱਛੋਂ ਅਮਰੀਕਾ ਰਹਿੰਦੀ ਆਪਣੀ ਜੀਵਨ ਸਾਥਣ ਦੇ ਨਾਂ ਲਿਖੀ। ਲਿਖਦਾ ਹੈ— “ਸਕੂਲੇ ਵੀ ਕਈ ਵਾਰ ਗਿਆ ਹਾਂ। (ਪਿੰਡ) ਵਾਪਸ ਆਉਣ ਤੋਂ ਅਗਲੇ ਹੀ ਦਿਨ ਮੈਂ ਰਾਤ ਨੂੰ ਜੱਜੀ ਭੈਣਾਂ ਦੇ ਘਰ ਜਾ ਕੇ ਮਿਲ ਆਇਆ ਸਾਂ। ਕੁੜੀ ਦੇ ਭਾਅ ਦਾ ਤਾਂ ਮੈਨੂੰ ਵੇਖ ਕੇ ਚੰਦ ਹੀ ਚੜ੍ਹ ਗਿਆ। ਮੈਂ ਵੀ ਉਸ ਨੂੰ ਵੇਖ ਕੇ ਨਿਹਾਲ

ਹੋਇਆ। ਰੀਟਾ ਤਾਂ ਸਹੁਰੀਂ ਜਾਂ ਚੁੱਕੀ ਸੀ। ਪਰਸੋਂ ਸੁਦੇਸ਼ ਤੇ ਵੀਨਾ ਵੀ ਮਿਲ ਗਈਆਂ। ਛੋਟੀ ਕੁੜੀ ਤੇ ਬਿੱਟੂ ਦਾ ਵਿਆਹ ਇਸੇ ਹਫਤੇ ਹੋ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਸੁਦੇਸ਼ ਤੇ ਵੀਨਾ ਤਾਂ ਮਿਲ ਕੇ ਹੰਝੂ ਹੀ ਕੇਰਨ ਲੱਗ ਗਈਆਂ, ਜਿੰਦਾਂ ਕਿਤੇ ਅਫਸੋਸ ਕਰੀਦਾ ਹੈ। ਸਾਰਾ ਪਰਿਵਾਰ ਉਗੀ ਵਾਲਾ ਸੱਚੀਂ ਤੈਨੂੰ ਬਹੁਤ ਚੇਤੇ ਕਰਦਾ...।”

ਪਾਸ ਦੀਆਂ ਇਨ੍ਹਾਂ ਚਿੰਨੀਆਂ ਦਾ ਚਿਤਵਨ ਕਰਦਿਆਂ ਮੈਨੂੰ ਮੱਲੋਮੱਲੀ ਮੁੜ ਪਾਬਲੋ ਨਰੂਦਾ ਦੇ ਹਰਭਜਨ ਹੁੰਦਲ ਵਲੋਂ ਤਰਜਮਾ ਕੀਤੇ ‘ਸਵੈ-ਚਿਤਰ’ ਦੇ ਸ਼ਬਦ ਯਾਦ ਆ ਗਏ ਹਨ, “ਮੈਂ ਆਪਣੇ ਪਿਆਰ ਪ੍ਰਤੀ ਦਿਆਲੂ ਹਾਂ, ਸ਼ਬਦਾਂ ਵੱਲ ਕੁਝਬਾ, ਕੂਲੇ ਹੱਥ, ਹੌਲੀ ਤੁਰਨ ਤੇ ਸਮੁੰਦਰੀ ਤੂਫਾਨਾਂ ਪ੍ਰਤੀ ਉਤਸ਼ਾਹੀ, ਰੇਤ ‘ਤੇ ਤੁਰਨ ਦਾ ਸ਼ੌਕੀਨ, ਸੰਸਥਾਵਾਂ ਤੋਂ ਅੰਕਿਆ, ਹਮੇਸ਼ਾ ਚਿੱਲੀ ਵਾਸੀ। ਯਾਰਾਂ ਦਾ ਯਾਰ, ਦੁਸ਼ਮਣਾਂ ਬਾਰੇ ਮੂੰਹ ਬੰਦ ਰੱਖਣ ਵਾਲਾ, ਪੰਛੀਆਂ ਨਾਲ ਸੁਗਲ ਕਰਨ ਵਾਲਾ, ਬਹਿਣ ਕਮਰਿਆਂ ਵਿਚ ਸ਼ਰਮੀਲਾ, ਬਿਨਾ ਕਾਰਨ ਪਛਤਾਵੇ ‘ਚ ਡੁੱਬਿਆ ਰਹਿਣ ਵਾਲਾ। ਤੂਫਾਨਾਂ ਤੇ ਅੰਬਰਾਂ ਹੇਠ ਨੱਚਣ ਵਾਲਾ, ਜੰਗਲਾਂ ਵਿਚ ਅਣਥੱਕ, ਵਰ੍ਹਿਆਂ ਪਿਛੋਂ ਚੁਸਤ ਗੱਲ ਕਰਨ ਵਾਲਾ, ਸਾਰਾ ਸਾਲ ਖੱਪੀ, ਭੁੱਖਾ, ਕਮਾਲ ਦਾ ਸੌਣ ਵਾਲਾ, ਖੁਸ਼ੀ ਵਿਚ ਸ਼ਾਂਤ, ਰਾਤ ਦੇ ਅੰਬਰਾਂ ਦਾ ਖੋਜੀ, ਉਖੜਿਆ, ਹਠੀ, ਲੋੜ ਵੇਲੇ ਬਹਾਦਰ, ਮਾੜੀ ਕਿਸਮਤ ਨੂੰ ਕਵੀ ਤੇ ਬੇਵਕੂਫ ਜਿਹਾ...।”

ਤੇ ਇੰਜ ਹੀ ਹੁੰਦਲ ਹੋਰਾਂ ਵਲੋਂ ਅਨੁਵਾਦੀ ਪਾਬਲੋ ਦੇ ਕਾਵਿ-ਸੰਗ੍ਰਿਹ ਵਿਚੋਂ ਉਸ ਦੀ ਕਿਸੇ ਮਹਿਬੂਬ ਦੀ ਯਾਦ ਵਿਚ ਲਿਖੀਆਂ ਕੁਝ ਸਤਰਾਂ ਜ਼ਰਾ ਵੇਖੋ—

ਸੋਹਣੀਏ

ਤੇਰੀਆਂ ਅੱਖਾਂ

ਤੇਰੇ ਚਿਹਰੇ ਤੋਂ ਬਹੁਤ ਵੱਡੀਆਂ ਹਨ

ਤੇਰੀਆਂ ਅੱਖਾਂ

ਧਰਤੀ ਤੋਂ ਵੀ ਵੱਡੀਆਂ ਹਨ

ਤੇਰੀਆਂ ਅੱਖਾਂ ਵਿਚ

ਦੇਸ਼ ਵੀ ਹਨ ਤੇ ਦਰਿਆ ਵੀ

ਮੇਰਾ ਦੇਸ਼ ਤੇਰੀਆਂ ਅੱਖਾਂ ਵਿਚ ਹੈ

ਮੈਂ ਇਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚੋਂ ਦੀ ਤੁਰਦਾ ਹਾਂ

ਇਹ ਸੰਸਾਰ ‘ਤੇ ਰੋਸ਼ਨੀ ਕਰਦੀਆਂ ਨੇ

ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚੋਂ ਦੀ ਮੈਂ ਤੱਕਦਾ ਹਾਂ ਪਿਆਰੀਏ!

ਰਾਜੇਸ਼ ਸ਼ਰਮਾ 12 ਕੁ ਵਰ੍ਹੇ ਪਹਿਲਾਂ ਜਦੋਂ

ਪੰਜਾਬੀ ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀ ਦੇ ਅੰਗਰੇਜ਼ੀ ਵਿਭਾਗ ਵਿਚ ਆਇਆ ਸੀ, ਉਸੇ ਦਿਨ ਸਾਡੀ ਦੋਸਤੀ ਦੀ ਸ਼ੁਰੂਆਤ ਹੋ ਗਈ ਸੀ। ਇਸ ਤੋਂ ਪਿਛੋਂ ਮੈਨੂੰ ਇਕ ਦਿਨ ਵੀ ਯਾਦ ਨਹੀਂ ਕਿ ਅਸੀਂ ਪਟਿਆਲਾ ਸ਼ਹਿਰ ਵਿਚ ਹੋਈਏ ਤੇ ਸਵੇਰੇ ਜਾਂ ਸ਼ਾਮ ਨੂੰ ਮੁਲਾਕਾਤ ਜਾਂ ਘੱਟੋ-ਘੱਟ ਫੋਨ ‘ਤੇ ਦੁਆ ਸਲਾਮ ਨਾ ਹੋਈ ਹੋਵੇ। ਮੇਰੀਆਂ ਨਿਗਾਹਾਂ ਵਿਚ ਉਹ ਕਿੰਨਾ ਕੁ ਵਧਿਆ ਇਨਸਾਨ ਹੋਵੇਗਾ, ਅੰਦਾਜ਼ਾ ਸਹਿਜੇ ਹੀ ਲਗਾਇਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਤੇ ਅੱਜ ਤੋਂ 7-8 ਵਰ੍ਹੇ ਪਹਿਲਾਂ ਅਰਬਨ ਅਸਟੇਟ ਦੇ ਨਾਲ ਲਗਦੇ ਖੇਤਾਂ ‘ਚ ਮੇਰੇ ਨਾਲ ਸੈਰ ਕਰਦਿਆਂ ਹੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਪਾਸ ਦੀ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਤੇ ਕਾਵਿ ਸੰਸਾਰ ਬਾਰੇ ‘ਪਾਸ’ ਜ ਆਫਟਰ ਲਾਈਫ’ ਜਾਂ ‘ਸਾਡੇ ਸਮਿਆਂ ‘ਚ ਪਾਸ

ਨੂੰ ਨਵੇਂ ਸਿਰਿਓਂ ਪੜ੍ਹਦਿਆਂ’ ਸਿਰਲੇਖ ਹੇਠ ਅਹਿਮ ਨਿਬੰਧ ਬਾਰੇ ਸੋਚਿਆ ਤੇ ਫਿਰ ‘ਹੁਣ’ ਰਸਾਲੇ ਦੇ ਮਈ-ਅਗਸਤ 2008 ਦੇ ਅੰਕ ਵਿਚ ਛਪਵਾਇਆ ਸੀ। ਦੱਸਣ ਵਾਲੀ ਗੱਲ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਿਨੀਂ ਹੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਕਦੀ ਨਾ ਕਦੀ ਲੋਰਕਾ ਦੀਆਂ ਨਜ਼ਮਾਂ ਦਾ ਪੰਜਾਬੀ ਅਨੁਵਾਦ ਕਰਨ ਦੀ ਗੱਲ ਕਈ ਵਾਰ ਕੀਤੀ ਸੀ। ਡਾ. ਰਾਜੇਸ਼ ਦਾ ਲੇਖ ਮੈਨੂੰ ਬੇਹੱਦ ਚੰਗਾ ਲਗਿਆ ਸੀ ਅਤੇ ਮੇਰਾ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਵਾਅਦਾ ਸੀ ਕਿ ਉਹ ਜਦੋਂ ਕਦੀ ਲੋਰਕਾ ਦੀਆਂ ਨਜ਼ਮਾਂ ਦਾ ਤਰਜਮਾ ਕਰਨਗੇ, ਮੈਂ ਵੀ ਲੋਰਕਾ ਅਤੇ ਪਾਸ ਬਾਰੇ ਆਪਣੀ ਟਿਪਣੀ ਜ਼ਰੂਰ ਕਰਾਂਗਾ। ਮੇਰੀ ਸਦਾ ਵਾਂਗ ਉਘੜ-ਦੁਗੜੀ ਇਹ ਲਿਖਤ ਦੀ ਇਹ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਉਸ ਵਾਅਦੇ ਦੇ ਨਾਂ ਹੀ ਹੈ।

ਲੋਰਕਾ ਅਤੇ ਪਾਸ ਦੇ ਬੇਵਕਤ ਕਤਲ ਬਾਰੇ ਸੋਚਦਿਆਂ ਮੈਨੂੰ ਇਕ ਹੋਰ ਮਹਾਨ ਸ਼ਾਇਰ ਫੈਜ਼ ਅਹਿਮਦ ਫੈਜ਼ ਦੀਆਂ 1978 ਵਿਚ ਆਪਣੇ ਮਿੱਤਰ ਉਰਦੂ ਸ਼ਾਇਰ ਮਖਦੂਦ ਦੀ ਯਾਦ ਵਿਚ ਰਚੀ ਅਤੇ ਹਰਭਜਨ ਹੁੰਦਲ ਦੀ ਤਰਜਮਾ ਕੀਤੀ ‘ਫੈਜ਼ ਅਹਿਮਦ ਫੈਜ਼’ ਨਾਂ ਦੀ ਕਿਤਾਬ ਵਿਚ ਦਰਜ ਗਜ਼ਲ ਦੀਆਂ ਕੁਝ ਸਤਰਾਂ ਯਾਦ ਆ ਰਹੀਆਂ ਹਨ— ਯਾਦ ਤੁਹਾਡੀ ਆਉਂਦੀ ਰਹੀ ਏ ਰਾਤ ਸਾਰੀ, ਚਾਨਣੀ ਦਿਲ ਦੁਖਾਉਂਦੀ ਰਹੀ ਏ ਰਾਤ ਸਾਰੀ। ਪੌਣ ਬੈਠ ਕੇ ਫੁੱਲ ਪੱਤਿਆਂ ਦੀ ਛਾਂ ਹੇਠ, ਕੋਈ ਕਹਾਣੀ ਗੁਣਗੁਣਾਉਂਦੀ ਰਹੀ ਏ ਰਾਤ ਸਾਰੀ।

ਸੁਰਜੀਤ ਪਾਤਰ ਲਿਖਦਾ ਹੈ, ਜਦੋਂ ਪਾਸ ਦੀ ਹੱਤਿਆ ਕੀਤੀ ਗਈ, ਪਹਿਲਾਂ ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀ ਦੇ ਵਿਦਿਆਰਥੀ ਭਵਨ ਵਿਚ ਯੰਗ ਰਾਈਟਰਜ਼ ਐਸੋਸੀਏਸ਼ਨ ਵਲੋਂ ਸੋਗ ਸਭਾ ਬੁਲਾਈ ਜਿਸ ਵਿਚ ਸਿਰਫ 12 ਜਾਂ 13 ਵਿਦਿਆਰਥੀ ਤੇ ਅਧਿਆਪਕ ਸ਼ਾਮਲ ਹੋਏ; ਲੋਕ ਜਿਵੇਂ ਡਰ ਨਾਲ ਪਥਰਾ ਗਏ ਸਨ। ਉਹਦੀ ਕਵਿਤਾ ‘ਇਕ ਲਰਜ਼ਦਾ ਨੀਰ ਸੀ’ ਦਾ ਬੀਜ ਉਹ ਸੋਗ ਸਭਾ ਹੀ ਸੀ...

ਇਕ ਲਰਜ਼ਦਾ ਨੀਰ ਸੀ

ਉਹ ਮਰ ਕੇ ਪੱਥਰ ਹੋ ਗਿਆ

ਦੂਸਰਾ ਇਸ ਹਾਦਸੇ ਤੋਂ

ਡਰ ਕੇ ਪੱਥਰ ਹੋ ਗਿਆ।

ਤੀਸਰਾ ਇਸ ਹਾਦਸੇ ਨੂੰ

ਕਰਨ ਲਗਾ ਸੀ ਬਿਆਨ

ਉਹ ਕਿਸੇ ਪੱਥਰ ਦੇ ਘੂਰਨ ਕਰ ਕੇ

ਪੱਥਰ ਹੋ ਗਿਆ।

ਇਕ ਸ਼ਾਇਰ ਬਚ ਰਿਹਾ

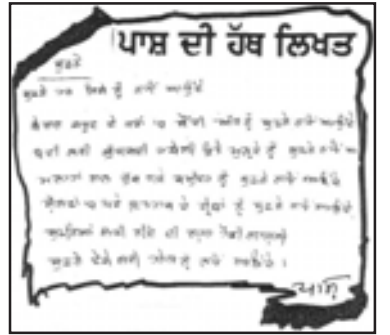
ਸੰਵੇਦਨਾ ਸੰਗ ਲਰਜ਼ਦਾ

ਏਨੇ ਪੱਥਰ

ਉਹ ਤਾਂ ਗਿਣਤੀ ਕਰ ਕੇ

ਪੱਥਰ ਹੋ ਗਿਆ।

ਮੇਰੇ ਬਹੁਤ ਹੀ ਪਿਆਰੇ ਇਕ ਹੋਰ ‘ਲਰਜ਼ਦੇ ਨੀਰ’ ਵਰਗੇ ਮਿੱਤਰ ਨਰਿੰਦਰ ਭੁੱਲਰ ਨੂੰ ਪਾਤਰ ਦੀਆਂ ਪਾਸ ਦੀ ਮੌਤ ਪਿਛੋਂ ਲਿਖੀਆਂ ਸਤਰਾਂ ਬਹੁਤ ਬਾਮਾਅਨੇ ਲਗਦੀਆਂ। ਲਾਲੀ ਬਾਬੇ ਨੂੰ ਪਾਸ ਦੀ ‘ਛੰਨੀ ਵੇ ਲੋਕਤੀਓ ਛੰਨੀ’ ਵਾਲੀ ਨਜ਼ਮ ਵੀ ਬਹੁਤ ਪਸੰਦ ਸੀ। ਨਰਿੰਦਰ ਨੇ ਮੇਰੇ ਨਾਲ ਲਾਲੀ ਦੇ ਕਈ ਪ੍ਰਵਚਨ ਸੁਣੇ ਸਨ। 9/11 ਦੀ ਘਟਨਾ ਮੈਨੂੰ ਚੰਗੀ

ਨਹੀਂ ਲਗੀ ਸੀ; ਨਰਿੰਦਰ ‘ਅਮਰੀਕਾ ਦਾ ਨੱਕ ਭੰਨੇ ਜਾਣ’ ਤੇ ਜ਼ਰਾ ਜ਼ਿਆਦਾ ਹੀ ਖੁਸ਼ ਸੀ ਅਤੇ ਉਸੇ ਘਟਨਾ ਦੀ ‘ਖੁਸ਼ੀ’ ਸਾਂਝੀ ਕਰਨ ਮੇਰੇ ਕੋਲ ਪਟਿਆਲੇ ਆਇਆ ਹੋਇਆ ਸੀ। ਕਾਫੀ ਹਾਊਸ ਮੂਹਰੇ ਲਾਲੀ ਨਾਲ ਬੈਠਿਆਂ ਪਾਸ ਦੀਆਂ ਗੱਲਾਂ ਚੱਲ ਪਈਆਂ। ਲਾਲੀ ਹੋਰਾਂ ਨੇ ਸਵਰਾਜਬੀਰ ਦੀ ‘ਮਾਰਚ 23’ ਨਾਂ ਦੀ ਪਾਸ ਦੀ ਯਾਦ ਨੂੰ ਸਮਰਪਿਤ ਕਿਤਾਬ ਉੱਤੇ ਸ਼ਾਇਦ ਤਾਜ਼ਾ ਤਾਜ਼ਾ ਹੀ ਝਾਤੀ ਮਾਰੀ ਹੋਈ ਸੀ। ਉਸ ਦਿਨ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਪ੍ਰਵਚਨ ਪਾਸ ਦੇ ਨਾਲ ਨਾਲ ਸਵਰਾਜਬੀਰ ਦੀ ਵੀ ਧੰਨ ਧੰਨ ਹੋ ਗਈ ਸੀ। ਸਵਰਾਜਬੀਰ ਬੇਹਦ ਸੁਹਿਰਦ ਇਨਸਾਨ ਹੈ; ਪ੍ਰਤੀਬੱਧ ਨਾਟਕਕਾਰ ਹੈ। ਕਾਸ਼! ਲਾਲੀ ਦਾ ਉਹ ਪ੍ਰਵਚਨ ਰੀਕੈਪਚਰ ਕਰ ਕੇ ਸਵਰਾਜਬੀਰ ਨੂੰ ਸੁਣਾਇਆ ਜਾ ਸਕਦਾ! ‘ਕ੍ਰਿਸ਼ਨ’ ਸਿਰਲੇਖ ਹੇਠਲਾ ਨਾਟਕ ਬਾਬੇ ਨੇ ਪੜ੍ਹਿਆ ਹੋਇਆ ਸੀ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਉਸ ਨਾਟਕ ਦੀਆਂ ਅਨੇਕਾਂ ਪਰਤਾਂ ਸਹਿਜੇ ਹੀ ਖੋਲ੍ਹ ਦਿਤੀਆਂ ਸਨ।

ਨਰਿੰਦਰ ਭੁੱਲਰ ਨੂੰ ਪਿੱਛੋਂ ਸਵਰਾਜਬੀਰ ਦਾ ਕਸ਼ਮੀਰੀ ਮੂਲ ਦੀ ਪੀਰ ਨਾਂ ਦੀ ਸੂਫੀ ਕਵਿੱਤਰੀ ਦੀ ਦੰਤ ਕਥਾ ਨੂੰ ਆਧਾਰ ਬਣਾ ਕੇ ਸਾਲ 2002 ਵਿਚ ਲਿਖਿਆ ‘ਮੇਦਨੀ’ ਨਾਂ ਦਾ ਨਾਟਕ ਬੇਹਦ ਦਿਲਚਸਪ ਲਗਿਆ ਸੀ। ਸਤਕ ਹਾਦਸੇ ਵਿਚ ਅਚਾਨਕ ਮੌਤ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਇਰਾਨੀ ਲੇਖਿਕਾ ਅਜ਼ਰ ਨਫੀਸੀ ਦੀ ‘ਰੀਡਿੰਗ ਲੌਲਿਤਾ ਇਨ ਤਹਿਰਾਨ’, ਅਬਦੁੱਲ ਹੁਸੈਨ ਦੀ ‘ਉਦਾਸ ਨਸਲੇ’, ਦੇਹਰਾਦੂਨ ਵਾਲੇ ਗੁਰਦੀਪ ਹੋਰਾਂ ਦੀ ‘ਧੜਕਣਾਂ ਨੂੰ ਖਤ’, ਤਰਨ ਤਾਰਨ ਵਾਲੇ ਆਪਣੇ ਦਾਰਸ਼ਨਿਕ-ਸ਼ਾਇਰ ਮਿੱਤਰ ਮਨਮੋਹਣ ਅਤੇ ਦੇਵਿੰਦਰ ਸਤਿਆਰਥੀ ਦੇ ਨਾਲ ਫਰਸਤ ਮਿਲਣ ‘ਤੇ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਕਿਤਾਬਾਂ ਬਾਰੇ ਲੰਮੇ ਨਿਬੰਧ ਲਿਖਣ ਦੇ ਸੁਪਨੇ ਅਕਸਰ ਹੀ ਬੁਣਦਾ ਰਹਿੰਦਾ ਹੁੰਦਾ ਸੀ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚ ਸਵਰਾਜਬੀਰ ਦੀ ‘ਮੇਦਨੀ’ ਵੀ ਸ਼ਾਮਲ ਸੀ। ਬੇਹਦ ਮੋਹ ਸੀ ਉਸ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਯਾਰਾਂ ਨਾਲ, ਚੰਗੀਆਂ ਕਿਤਾਬਾਂ ਅਤੇ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਦੀ ਹਰ ਹੁਸੀਨ ਸ਼ੈਅ ਦੇ ਨਾਲ; ਇਸੇ ਲਈ ਜਦੋਂ ਇਹ ਸਭ ਯਾਦ ਆਉਂਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਮੈਨੂੰ ਸੰਵੇਦਨਾ ਦੇ ਕਿਸੇ ਮੂਲ ਸਤਰ ‘ਤੇ ਨਰਿੰਦਰ ਭੁੱਲਰ, ਲਖਵਿੰਦਰ ਉਗੀ, ਬਾਬਾ ਲਾਲੀ, ਲੋਰਕਾ, ਵਰਿਆਮ ਸੰਧੂ, ਪਾਸ, ‘ਨਿਰਵਾਣ’ ਵਾਲਾ ਮਨਮੋਹਣ ਅਤੇ ਸਵਰਾਜਬੀਰ ਸਾਰੇ ਇਕੋ ਐਕਸਿਜ਼ ‘ਤੇ ਖੜ੍ਹੇ ਲਗਦੇ ਹਨ।

ਤੇ ਸਪੇਨੀਆ ਨੂੰ ਲੋਰਕਾ ਦੀ ਹੱਤਿਆ ਹਾਟ ਕਰਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਸੰਵੇਦਨਸ਼ੀਲ ਪੰਜਾਬੀਆਂ ਨੂੰ ਪਾਸ ਦੀ ਹੱਤਿਆ ਕਰਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਕਰਦੀ ਰਹੇਗੀ।

ਲਹਿੰਦੇ ਪੰਜਾਬ ਦਾ ‘ਬਾਬਾ-ਏ-ਪੰਜਾਬੀ’ ਡਾ. ਫਕੀਰ ਮੁਹੰਮਦ ਫਕੀਰ

‘ਬਾਬਾ-ਏ-ਪੰਜਾਬੀ’ ਵਜੋਂ ਮਕਬੂਲ ਡਾ. ਫਕੀਰ ਮੁਹੰਮਦ ਫਕੀਰ ਲਹਿੰਦੇ ਅਤੇ ਚੜ੍ਹਦੇ ਪੰਜਾਬ ਵਿਚ ਇੱਕੋ ਜਿੰਨਾ ਮਕਬੂਲ ਪੰਜਾਬੀ ਲਿਖਾਰੀ ਹੈ। ਪ੍ਰਸਿੱਧ ਕਾਵਿ-ਟੁਕੜੀ “ਮਾਂ ਬੋਲੀ ਜੇ ਭੁੱਲ ਜਾਵੇਗੇ, ਕੱਖਾਂ ਵਾਂਗੂੰ ਭੁੱਲ ਜਾਵੇਗੇ” ਦੇ ਰਚੇਤਾ ਡਾ. ਫਕੀਰ ਦਾ ਜਨਮ ਗੁੱਜਰਾਂਵਾਲਾ ਵਿਖੇ

ਦਰਸ਼ਨ ਸਿੰਘ ਆਸ਼ਟ (ਡਾ.)
ਫੋਨ: 91-98144-23703

ਵਾਲਿਦ ਹਕੀਮ ਲਾਲ ਦੀਨ ਦੇ ਘਰ ਹੋਇਆ। ਬਚਪਨ ਵਿਚ ਫਕੀਰਾਂ ਅਤੇ ਦਰਵੇਸ਼ਾਂ ਦੀ ਸੰਗਤ ਮਾਣਦਿਆਂ ਰਹਿਣ ਕਾਰਨ ਇਸ ਜ਼ਹੀਨ ਪੰਜਾਬੀ ਬਾਲਕ ‘ਤੇ ਫਕੀਰੀ ਦਾ ਰੰਗ ਚੜ੍ਹ ਗਿਆ ਸੀ। ਇਉਂ ਉਸ ਨੇ ਆਪਣਾ ਤਖੱਲਸ ‘ਫਕੀਰ’ ਹੀ ਰੱਖ ਲਿਆ।

ਡਾ. ਫਕੀਰ ਮੁਹੰਮਦ ਫਕੀਰ ਦੇ ਕਲਾਮ ‘ਤੇ ਠੇਠ ਪੰਜਾਬੀ ਦੀ ਲੱਗੀ ਮੋਹਰ ਇਸ ਗੱਲ ਦਾ ਪ੍ਰਮਾਣ ਹੈ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਮਾਂ ਬੋਲੀ ਤੇ ਅਦਬ ਨਾਲ ਡੂੰਘੀ ਅਪਣਤ ਰਹੀ ਹੈ। 1947 ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਉਸ ਨੇ ਆਪਣੀ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਦਾ ਕੁਝ ਸਮਾਂ ਪਟਿਆਲੇ ਵੀ ਗੁਜ਼ਾਰਿਆ। ਸਾਂਝੇ ਪੰਜਾਬ ਵਿਚ ਜਾਣੀ ਜਾਂਦੀ ਸੈਂਟਰਲ ਪੰਜਾਬੀ ਸਭਾ, ਪਟਿਆਲਾ ਦੀ ਸਦਾਰਤ ਦੀ ਵਾਗਡੋਰ ਵੀ ਉਸ ਦੇ ਹੱਥ ਰਹੀ।

ਉਸ ਦੀ ਸ਼ਾਇਰੀ ਦਾ ਪਲੇਠਾ ਪਰਾਗਾ ‘ਸੰਗੀ’ ਸੀ ਜਿਸ ਤੋਂ ਖੁਸ਼ ਹੋ ਕੇ ਮਹਾਰਾਜਾ ਪਟਿਆਲਾ ਸ. ਭੁਪਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਪਟਿਆਲਾ ਨੇ ਉਸ ਨੂੰ ਪੰਜ ਸੌ ਰੁਪਏ ਨਗਦ ਦੇ ਕੇ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਪੰਜਾਬੀ ਸ਼ਾਇਰ ਦੇ ਖਿਤਾਬ ਨਾਲ ਸਨਮਾਨਿਆ। 1947 ਦੀ ਵੰਡ ਪਿਛੋਂ ਉਹ ਪਰਿਵਾਰ ਸਮੇਤ ਪਟਿਆਲਾ ਛੱਡ ਕੇ ਲਾਹੌਰ ਜਾ ਵੱਸੇ। ਡਾ. ਫਕੀਰ ਨੇ ਲਾਹੌਰ ਦੇ ਦਿਆਲ ਸਿੰਘ ਕਾਲਜ ਵਿਖੇ ਪੰਜਾਬੀ ਪੱਖੀ ਸਰਗਰਮੀਆਂ ਨੂੰ ਅਮਲੀ ਰੂਪ ਦੇਣ ਦੇ ਮਨਸੂਬੇ ਤਿਆਰ ਕੀਤੇ ਅਤੇ 1951 ਵਿਚ ਇਕ ਮਾਹਵਾਰੀ ਪੰਜਾਬੀ ਰਸਾਲਾ ‘ਪੰਜਾਬੀ’ ਸ਼ਾਹਮੁਖੀ ਲਿਪੀ ਵਿਚ ਅਰੰਭਿਆ। ਅੱਜਕੱਲ੍ਹ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਲਾਏ ਇਸ ਬੂਟੇ ਨੂੰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਲੇਖਕ ਅਤੇ ਪ੍ਰੋਫੈਸਰ ਮਿੱਤਰ ਜੂਨੈਦ ਅਕਰਮ ਜੂਨੈਦ ਪਾਲ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਡਾ. ਫਕੀਰ ਨੇ ‘ਲਹਿਰਾਂ’ ਨਾਮੀ ਪੰਜਾਬੀ ਕਹਾਣੀ ਸੰਗ੍ਰਿਹ ਵਿਚ ਚੜ੍ਹਦੇ-ਲਹਿੰਦੇ ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਪ੍ਰਸਿੱਧ ਕਹਾਣੀਕਾਰਾਂ ਦੀਆਂ ਕਹਾਣੀਆਂ ਵੀ ਸੰਪਾਦਿਤ ਕੀਤੀਆਂ।

ਡਾ. ਫਕੀਰ ਦੀ ਸ਼ਾਇਰੀ ਸਮੂਹ ਲੋਕ ਮਨਾਂ ਦੀ ਆਵਾਜ਼ ਹੈ। ਉਸ ਨੇ ਪੰਜਾਬੀ ਵਿਚ ‘ਰੁਬਾਈਆਂ’ ਰਾਹੀਂ ਸਮਾਜਕ, ਆਰਥਕ ਅਤੇ ਰਾਜਨੀਤਕ ਹਾਲਾਤ ਉੱਤੇ ਕਟਾਖਸ਼ ਵੀ ਕੀਤੇ। ਹੇਠਲੀ ਰੁਬਾਈ ਵਿਚ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਤੋਂ ਬੇਆਸ-ਨਿਰਾਸ ਹੋਏ ਵਿਅਕਤੀ ਨੂੰ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਤੋਂ ਭਾਂਜਵਾਦੀ ਰਵੱਈਆ ਅਖਤਿਆਰ ਨਾ ਕਰਨ ਦਾ ਸੁਨੇਹਾ

ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਦਿੱਤਾ ਹੈ:

ਦੁਖ ਜਰਨ ਤੋਂ, ਦਮ ਹਰਨ ਤੋਂ

ਪਹਿਲਾਂ ਤੇ ਨਾ ਮਰ।

ਆਇਆ ਏਂ ਤੇ ਕੁਝ ਕਰਨ ਤੋਂ,

ਪਹਿਲਾਂ ਤੇ ਨਾ ਮਰ।

ਡਾ. ਫਕੀਰ ਮੁਹੰਮਦ ਫਕੀਰ

ਮਰਨਾ ਏ ਤੇ ਮਰ ਲਈ ਖਾਂ,

ਜਦ ਆਵੇਗੀ ਮੌਤ,

ਗਮ ਮੌਤ ਦੇ ਵਿਚ ਮਰਨ ਤੋਂ,

ਪਹਿਲਾਂ ਤੇ ਨਾ ਮਰ।

ਉਸ ਨੂੰ ਕਈ ਵਿਦਵਾਨਾਂ-ਆਲੋਚਕਾਂ ਨੇ

‘ਪੰਜਾਬੀ ਦਾ ਉਮਰ ਖਿਆਮ’ ਦਾ ਖਿਤਾਬ ਦਿੱਤਾ ਹੈ। ਉਸ ਦੀਆਂ ਰੁਬਾਈਆਂ ‘ਰੁਬਾਈਯਾਤ-ਏ-ਫਕੀਰ’ ਸੰਗ੍ਰਿਹ ਵਿਚ ਸੰਕਲਿਤ ਹਨ। ‘ਸੰਗੀ’ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਡਾ. ਫਕੀਰ ਮੁਹੰਮਦ ਫਕੀਰ ਦੀਆਂ ਹੋਰ ਪੁਸਤਕਾਂ ਹਨ—‘ਸਦਾ-ਇ-ਫਕੀਰ’, ‘ਚੰਗਿਆਤੇ’, ‘ਹੀਰ ਰਾਝਾ’, ‘ਮਹਿਕਦੇ ਫੁੱਲ’ ਅਤੇ ‘ਮਵਾਤੇ’। ਕਲਾਸਕੀ ਸ਼ਾਇਰਾਂ ਦੇ ਜੀਵਨ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਰਚਨਾ ਬਾਰੇ ਵੀ ਡਾ. ਫਕੀਰ ਨੇ ‘ਸੱਯਦ ਬੁਲ੍ਹੇ ਸ਼ਾਹ ਦਾ ਮੁਕੰਮਲ ਕਲਾਮ,’ ‘ਸੁਲਤਾਨ ਬਾਹੂ’ ਅਤੇ ‘ਅਲੀ ਹੈਦਰ’ ਪੁਸਤਕਾਂ ਰਚ ਕੇ ਪੰਜਾਬੀ ਖੋਜ ਲਈ ਸੁਖਾਵਾਂ ਕਾਰਜ ਕੀਤਾ।

ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਨਜ਼ਮਾਂ ਅਤੇ ਗਜ਼ਲਾਂ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਪੰਜਾਬੀ ਵਿਚ ਬੱਚਿਆਂ ਲਈ ਵੀ ਕਵਿਤਾਵਾਂ ਰਚੀਆਂ। ਪੰਜਾਬੀ ਕਲਚਰਲ ਸੁਸਾਇਟੀ ਲਾਹੌਰ ਵਲੋਂ ਮਨਾਏ ਜਾਂਦੇ ‘ਵਾਰਸ ਸ਼ਾਹ ਦਿਵਸ’ ਰਾਹੀਂ ਪੰਜਾਬੀ ਦੇ ਹੱਕ ਵਿਚ ਆਪਣੀ ਆਵਾਜ਼ ਦੂਰ-ਦੂਰ ਤੱਕ ਫੈਲਾਉਣ ਵਾਲਿਆਂ ਵਿਚ ਡਾ. ਫਕੀਰ ਦੀ ਭੂਮਿਕਾ ਅਹਿਮ ਰਹੀ। ਉਸ ਦੀ ਪੰਜਾਬੀ ਪੱਖੀ ਸੇਵਾ ਨੂੰ ਮੁੱਖ ਰੱਖਦਿਆਂ ‘ਬਾਬਾ-ਏ-ਪੰਜਾਬੀ’ ਦਾ ਖਿਤਾਬ ਵੀ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਸੀ। ਲਹਿੰਦੇ ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਪ੍ਰਸਿੱਧ ਪੰਜਾਬੀ ਰਸਾਲਿਆਂ ਵਿਚੋਂ ‘ਲਹਿਰਾਂ’ ਅਤੇ ‘ਪੰਜਾਬੀ’ ਨੇ ਡਾ. ਫਕੀਰ ਮੁਹੰਮਦ ਫਕੀਰ ਬਾਰੇ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਅੰਕ ਕੱਢੇ। ਆਪਣੇ ਅਦਬ ਰਾਹੀਂ ਸਮਾਜਕ ਬੁਰਾਈਆਂ ਨੂੰ ਬੇਨਕਾਬ ਕਰਨ ਵਾਲਾ

ਅਤੇ ਆਪਣੇ-ਆਪ ਨੂੰ ਪੰਜਾਬੀ ਜ਼ਬਾਨ ਦੇ ਕਰਜ਼ਦਾਰ ਸਮਝਣ ਵਾਲਾ ਇਹ ਕਲਮਕਾਰ ਭਾਵੇਂ ਸਾਡੇ ਕੋਲੋਂ 11 ਸਤੰਬਰ 1974 ਨੂੰ ਸਦੀਵੀ ਅਲਵਿਦਾ ਆਖ ਗਿਆ ਪਰੰਤੂ ਦੋਵਾਂ ਪੰਜਾਬਾਂ ਨੂੰ ਉਸ ਦੀ ਅਦਬੀ ਰਚਨਾ ‘ਤੇ ਹਮੇਸ਼ਾ ਫਖਰ ਰਹੇਗਾ।

11 ਜੂਨ 2015 ਨੂੰ ਇਸ ਕਲਮਕਾਰ ਦੀ 115ਵੀਂ ਜਨਮ-ਵਰ੍ਹੇ ਗੰਢ ਮੌਕੇ ‘ਡਾ. ਫਕੀਰ ਮੁਹੰਮਦ ਫਕੀਰ ਰਿਸਰਚ ਚੇਅਰ’ ਅਤੇ ਓਰੀਐਂਟਲ ਕਾਲਜ ਪੰਜਾਬ ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀ ਲਾਹੌਰ ਵਲੋਂ ਸਾਂਝ ਪਬਲੀਕੇਸ਼ਨਜ਼ ਲਾਹੌਰ, ਪੰਜਾਬੀ ਬਾਲ ਅਦਬੀ ਬੋਰਡ ਲਾਹੌਰ ਅਤੇ ਲਾਹੌਰ ਆਰਟਸ ਕੌਂਸਲ ਲਾਹੌਰ ਆਦਿ ਸੰਸਥਾਵਾਂ ਦੇ ਸਹਿਯੋਗ ਨਾਲ ਲਾਹੌਰ (ਪਾਕਿਸਤਾਨ) ਦੀ ਮਾਲ ਰੋਡ ‘ਤੇ ਸਥਿਤ ਅਲਹਮਰਾ ਮਿਊਜ਼ੀਅਮ ਵਿਚ ‘ਸ਼ਾਮ-ਏ-ਫਕੀਰ’ ਮਨਾਈ ਜਾ ਰਹੀ ਹੈ। ਇਸ ਦੌਰਾਨ ਲਹਿੰਦੇ ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਪਿਛਲੇ ਵੀਹ ਸਾਲਾਂ ਤੋਂ ਵੱਧ ਅਰਸੇ ਤੋਂ ਛਪ ਰਹੇ ਇਕੋ ਇਕ ਪੰਜਾਬੀ ਬਾਲ ਰਸਾਲੇ ‘ਪੰਥੇਰੂ’ ਦੇ ਜ਼ਰੀਏ ਸੰਪਾਦਕ ਜਨਾਬ ਅਸ਼ਰਫ ਸੁਹੇਲ ਨੂੰ ਪੰਜਾਬੀ ਸੱਥ ਲਾਂਬਤਾ (ਜਲੰਧਰ) ਵਲੋਂ ‘ਡਾ. ਫਕੀਰ ਮੁਹੰਮਦ ਫਕੀਰ ਪੁਰਸਕਾਰ’ ਵੀ ਇਸੇ ਸਮਾਗਮ ਵਿਚ ਭੇਂਟ ਕੀਤਾ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਇਸ ਦੇ ਨਾਲ ਹੀ ‘ਪੰਥੇਰੂ’ ਦਾ ਡਾ. ਫਕੀਰ ਮੁਹੰਮਦ ਫਕੀਰ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਅੰਕ ਵੀ ਰਿਲੀਜ਼ ਕੀਤਾ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ।

ਅਗਸਤ 1947 ਦੇ ਤੀਜੇ ਹਫ਼ਤੇ ਦੀ ਕਾਲੀ ਘੁੱਪ ਹਨੇਰੀ ਰਾਤ ਸੀ। ਹੱਥ ਮਾਰਿਆਂ ਵੀ ਨਜ਼ਰ ਨਹੀਂ ਸੀ ਆਉਂਦਾ। ਬਸ ਬਿਜਲੀ ਦੀ ਗਰਜ਼ ਨਾਲ ਹੀ ਕੁਝ ਨਜ਼ਰ ਪੈਂਦਾ ਸੀ। ਮੀਂਹ ਵੀ ਜਿਵੇਂ ਪਿਛਲੇ ਪੂਰੇ ਹਫ਼ਤੇ ਤੋਂ ਬੰਮਣ ਦਾ ਨਾਂ ਹੀ ਨਹੀਂ ਸੀ ਲੈ ਰਿਹਾ। ਚਾਰ-ਚੁਫੇਰੇ ਪਾਣੀ ਹੀ ਪਾਣੀ ਸੀ। ਸਾਉਣੀ ਦੀ ਫਸਲ ਦਾ ਤਾਂ ਕੋਈ ਹਾਲ ਹੀ ਨਹੀਂ ਸੀ ਰਹਿ ਗਿਆ। ਜ਼ਿੰਮੀਦਾਰਾਂ ਦੇ ਸਾਹ ਸੁੱਕੇ ਪਏ ਸਨ।

ਸਦੀਕ ਨੇ ਬਾਹਰ ਦੇਹਲੀ ਅੱਗੇ ਆਪਣੀ ਧੌੜੀ ਦੀ ਜੁੱਤੀ ਉਤਾਰਦਿਆਂ ਸਹਿਮੀ ਤੇ ਨੀਵੀਂ ਜਿਹੀ ਆਵਾਜ਼ ਮਾਰੀ, “ਬਾਈ ਮਸਤਾਨ ਸਿਆਂ ਜਾਗਦੈ?” ਕਹਿ ਕੇ ਉਹ ਮੀਂਹ ਨਾਲ ਗੱਚ-ਮੱਚ ਹੋਏ ਕੱਪੜਿਆਂ ਵਿਚ ਹੀ ਅੱਧੀ ਡਿੰਗ ਅੰਦਰ ਲੰਘ ਆਇਆ ਸੀ ਕਿਉਂਕਿ ਦਰਵਾਜ਼ੇ ਦਾ ਸੱਜਾ ਪੱਲਾ ਪਿਛਲੇ ਚਾਰ-ਪੰਜ ਸਾਲਾਂ ਤੋਂ ਟੁੱਟਿਆ ਹੋਇਆ ਸੀ ਜਿਸ ਨੂੰ ਆਰਥਿਕ ਤੰਗੀ ਕਰਕੇ ਸੰਵਾਰਿਆ ਨਹੀਂ ਸੀ ਜਾ ਸਕਿਆ।

ਮਸਤਾਨ ਨੇ ਆਵਾਜ਼ ਪਛਾਣੀ। ਨੀਵੀਂ ਕੀਤੀ ਲਾਲਟੈਣ ਦੀ ਬੱਤੀ ਨੂੰ ਉਚਾ ਕੀਤਾ। ਜਿਸ ਨੂੰ ਚੋਂ ਰਹੀ ਛੱਡ ਦੀਆਂ ਗਲੀਆਂ ਬੰਦ ਕਰਕੇ ਜਗਦੀ ਹੀ ਰੱਖ ਛੱਡਿਆ ਸੀ। ਉਸ ਵਾਣ ਦੇ ਮੰਜੇ ਤੋਂ ਦੋਵੇਂ ਪੈਰ ਧਰਤੀ ‘ਤੇ ਰੱਖਦਿਆਂ ਤੇ ਅੱਧਾ ਖੜ੍ਹਾ ਹੁੰਦਿਆਂ ਕਿਹਾ, “ਆਹੋ! ਸਦੀਕ ਲੰਘ ਆ।” ਮਸਤਾਨ ਤੇਜ਼ੀ ਨਾਲ ਦਰਵਾਜ਼ੇ ਵੱਲ ਵਧਿਆ ਤੇ ਉਸ ਸਦੀਕ

ਨਾਗਰ ਸਿੰਘ ਤੁੜ

ਨੂੰ ਦੋਹਾਂ ਬਾਹਾਂ ਦੀ ਗਲਵੱਕੜੀ ਵਿਚ ਘੁੱਟ ਲਿਆ। ਸਦੀਕ ਨੇ ਰੌਂਦੀ ਆਵਾਜ਼ ਵਿਚ ਬਬੇਰਾ ਕਿਹਾ ਕਿ ਉਹ ਪਾਣੀ ਨਾਲ ਬੁਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਭਿਜਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ ਪਰ ਮਸਤਾਨ ਨੇ ਗਲਵੱਕੜੀ ਨੂੰ ਹੋਰ ਪੀਡੀ ਕੀਤਾ ਤੇ ਧਾਰੀ ਰੋਣ ਲਗ ਪਿਆ।

ਗਲਵੱਕੜੀ ਖੁੱਲ੍ਹੀ। ਸਦੀਕ ਨੇ ਪਾਣੀਓ-ਪਾਣੀ ਹੋਈ ਆਪਣੀ ਮੈਲੀ ਪਰ ਚਿੱਟੀ ਪੱਗ ਨੂੰ, ਜਿਸ ਦਾ ਖੱਬੇ ਪਾਸੇ ਵਲ ਛੱਡਿਆ ਲੰਬਾ ਲੜ ਅਜੇ ਵੀ ਨੁਚੜ ਰਿਹਾ ਸੀ- ਦਰਵਾਜ਼ੇ ਦੇ ਪੱਲੇ ਉਤੇ ਪਾ ਛੱਡਿਆ। ਮਸਤਾਨ ਨੇ ਕੱਪੜੇ ਬਦਲਣ ਲਈ ਸਦੀਕ ਨੂੰ ਆਪਣੀ ਨੀਲੀ ਕੰਨੀ ਵਾਲੀ ਧੌੜੀ ਦੇ ਦਿੱਤੀ। ਸਵਾ ਛੇ ਫੁੱਟ ਤੋਂ ਵੀ ਉੱਚੇ-ਲੰਬੇ ਕੱਦ ਦੇ ਸਦੀਕ ਨੂੰ, ਭਲਾ ਮਸਤਾਨ ਦਾ ਕਮੀਜ਼ ਕਦੋਂ ਮੇਚ ਆਉਂਦਾ? ਇਸ ਲਈ ਗਿੱਲਾ ਕਮੀਜ਼ ਤੇ ਦੂਜੇ ਕੱਪੜੇ ਕਿੱਲੀ ‘ਤੇ ਟੰਗ ਕੇ, ਉਹ ਨੰਗੇ ਪਿੰਡੇ ਹੀ ਮਸਤਾਨ ਦੇ ਪੈਦੀ ਮੰਜੇ ‘ਤੇ ਬਹਿ ਗਿਆ।

ਸਦੀਕ ਤੇ ਮਸਤਾਨ ਦੇ ਰੋਣ ਦੀ ਆਵਾਜ਼ ਸੁਣ ਕੇ ਪੂਰਾ ਟੱਬਰ ਜਾਗ ਉਠਿਆ ਸੀ। ਨਿਆਣੇ ਕਹਿਣ ਲੱਗ ਪਏ ਸਨ, “ਸਦੀਕ ਤਾਇਆ ਆਇਐ! ਸਦੀਕ ਤਾਇਆ ਆਇਐ!” ਮਸਤਾਨ ਦੀ ਪਤਨੀ ਕੇਸਰੋ ਵੀ ਜਾਗ ਉਠੀ ਸੀ ਤੇ ਆਪਣੇ ਮੰਜੇ ‘ਤੇ ਘੁੰਡ ਵਿਚ ਬੈਠੀ ਰੋ ਰਹੀ ਸੀ। ਮਸਤਾਨ ਦੇ ਬਲਦ ਵੀ ਸਦੀਕ ਦੀ ਆਵਾਜ਼ ਸੁਣ ਕੇ ਰੰਭਣ ਲਗ ਪਏ ਸਨ, ਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਆਪਣੇ ਕਿਲਿਆਂ ਦੁਆਲੇ ਘੁੰਮ-ਘੁੰਮ ਕੇ ਧਰਤੀ ਵੱਢ ਛੱਡੀ ਸੀ।

ਅਸਲ ਵਿਚ ਸਦੀਕ ਜਦ ਵੀ ਘਰ ਆਉਂਦਾ ਤਾਂ ਉਹ ਅਪਣੇ ਵਿਚ ਬਲਦਾਂ ਨੂੰ ਜ਼ਰੂਰ ਥਾਪੀ ਦਿੰਦਾ ਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਚਿੱਟੇ ਤੇ ਲਿਸ਼ਕਵੇਂ ਪਿੰਡੇ ‘ਤੇ ਹੱਥ ਫੇਰਦਾ ਪਰ ਅੱਜ ਉਸ ਵਿਚ ਜਿਵੇਂ ਅਜਿਹਾ ਕਰਨ ਦੀ ਹਿੰਮਤ ਹੀ ਨਹੀਂ ਸੀ ਰਹੀ। ਇਸ ਸਮੇਂ ਘਰ ਦਾ ਪੂਰਾ ਮਾਹੌਲ ਪ੍ਰਸ਼ਾਦਾਂ ਤੋਂ ਲੈ ਕੇ ਬੱਚਿਆਂ ਤਕ ਉਦਾਸੀ ਤੇ ਮਾਨਸਿਕ ਪੀੜਾ ਦੇ ਪਰਛਾਵੇਂ ਹੋਣ ਸੀ।

ਮਸਤਾਨ ਤੇ ਸਦੀਕ ਦੀ ਦੋਸਤੀ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਪਿਓ-ਦਾਦਿਆਂ ਦੀ ਕਾਇਮ ਕੀਤੀ ਲੜੀ ਦੀ ਇਕ ਅਭੁੱਲ ਤੇ ਅਮਿੱਟ ਯਾਦ ਸੀ, ਜੋ ਪੁਸ਼ਤਾਂ ਤੋਂ ਇਸ ਲੜੀ ਦੇ ਮਣਕਿਆਂ ਦੀ ਸਾਂਝ ਨੂੰ ਹੋਰ-ਹੋਰ ਪੀੜਾ ਕਰਦੀ ਚਲੀ ਆ ਰਹੀ ਸੀ। ਕਈ ਪੀੜ੍ਹੀਆਂ ਤੋਂ ਸਾਂਝ ਪਾ ਕੇ ਖੇਤੀ ਕਰਨ ਦੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਇਹ ਚਰਚਾ ਦੂਰ-ਦੂਰ ਤਕ ਪ੍ਰਸਿੱਧ ਹੋਈ ਸੀ। ਮਸਤਾਨ ਦੇ ਜੱਟ ਹੁੰਦਿਆਂ ਵੀ ਉਹ ਇਕੱਠੇ ਇਕੋ ਬਾਲੀ ਵਿਚ ਰੋਟੀ ਖਾਂਦੇ ਸਨ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਪੱਕੀ ਮਿੱਤਰਤਾ ਵਾਂਗ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਬਲਦਾਂ ਦੀਆਂ ਜੋਗਾਂ ਦੀ ਵੀ ਪੰਜਾਹ-ਪੰਜਾਹ ਕੁਰਾਂ ਤਕ ਪੂਰੀ ਧਾਕ ਜਮੀ ਹੋਈ ਸੀ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਅਜੇ ਤਕ ਤਾਂਗੀ-ਦੌੜਾਂ ਵਿਚ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਜੋਗ ਨੂੰ ਅੱਗੇ ਨਹੀਂ ਸੀ ਨਿਕਲਣ ਦਿੱਤਾ।

ਦਰਅਸਲ ਬਲਦਾਂ ਨੂੰ ਉਹ ਦੇਸੀ ਘੀ ਦੀ ਚੂੜੀ ਤੇ ਅਲਸੀ ਦੇ ਦਰੜ ਨਿਰੰਤਰ ਖੁਆਉਂਦੇ ਰਹਿੰਦੇ ਸਨ। ਤਦੇ ਹੀ ਤਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਗਠਵੇਂ ਤੇ ਲਿਸ਼ਕਵੇਂ ਪਿੰਡੇ ‘ਤੇ ਮੱਖੀ ਤਕ ਤਿਲਕਦੀ ਸੀ। ਬਾਰਾਂ-ਬਾਰ ਇਕੱਠੇ ਸਖਤ ਕਿਸਮ ਦੇ ਗੰਨਿਆਂ ਨੂੰ ਉਹ ਵੇਲਣੇ ਵਿਚੀਂ ਕੋਲਿਆਂ ਵਾਂਗ ਪਾਤ ਸੁੱਟਦੀਆਂ ਸਨ। ਇਸ ਕਰਕੇ ਵੇਲਣਿਆਂ ਦੀਆਂ ਗਾਧੀਆਂ ਨੂੰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਥਾਂ-ਥਾਂ ‘ਤੇ ਲੋਹੇ ਦੀਆਂ ਪੱਤੀਆਂ ਨਾਲ ਮੜ੍ਹਾ ਛੱਡਿਆ ਸੀ। ਮਤੇ ਵਾਧੂ

ਜ਼ੋਰ ਦੇ ਝਟਕੇ ਨਾਲ ਤਿੜਕ ਜਾਣ।

ਮਸਤਾਨ ਨੇ ਕੇਸਰੋ ਨੂੰ ਸਦੀਕ ਲਈ ਦੁੱਧ ਦਾ ਗੜਵਾ, ਸ਼ੱਕਰ ਪਾ ਕੇ ਲਿਆਉਣ ਦੇ ਨਾਲ ਹੀ ਅੱਠ-ਦਸ ਪਰੋਨੇ ਵੀ ਲਾਹ ਲਿਆਉਣ ਲਈ ਆਖ ਛੱਡਿਆ। ਮਸਤਾਨ ਨੇ ਸੁਣਿਆ ਸੀ ਕਿ ਕੁਰਾਲੀ ਕੈਪ ਵਿਚਲੇ ਬਚ ਗਏ ਭੁੱਖੇ ਬੰਦਿਆਂ ਨੇ ਅੰਬਾਂ ਦੇ ਪੱਤਿਆਂ ਤਕ ਨੂੰ ਖਾ ਛੱਡਿਆ ਸੀ। ਵੀਹ-ਪੱਚੀ ਏਕੜ ਵਿਚ ਲੱਗਿਆ ਹਰਿਆ-ਭਰਿਆ ਅੰਬਾਂ ਦਾ ਬਾਗ ਹੁਣ ਰੁੰਡ-ਮਰੁੰਡ ਹੋਇਆ ਖੜੋਤਾ ਸੀ।

ਜਿਥੇ ਪਿਛਲੇ ਤਿੰਨ-ਚਾਰ ਦਿਨਾਂ ਤੋਂ ਸਫਾਈ ਦੀ ਭੈੜੀ ਹਾਲਤ ਕਰਕੇ ਫੈਲੇ ਹੋਏ ਨੇ ਬੇਸੁਮਾਰ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਮੌਤ ਦੇ ਮੂੰਹ ਵਿਚ ਪਾ ਛੱਡਿਆ ਸੀ, ਉਥੇ ਅਣਗਿਣਤ ਬੱਚੇ ਤੇ ਬੁੱਢਿਆਂ ਨੂੰ ਲੰਬੀ ਭੁੱਖ ਤੇ ਪਿਆਸ ਨੇ ਕਬਰਾਂ ਦੇ ਰਾਹ ਤੋਰ ਦਿੱਤਾ ਸੀ। ਦੁਆਈਆਂ, ਖਾਣ ਸਮੱਗਰੀ ਤੇ ਕੱਪੜਿਆਂ ਦੀ ਘਾਟ ਕਰਕੇ ਕੈਪ ਵਿਚ ਹਾਹਾਕਾਰ ਮਚੀ ਹੋਈ ਸੀ। ਕਾਫਲੇ ਸਮੇਂ ਜ਼ਖਮੀ ਹੋਏ ਬਹੁਤ ਸਾਰੇ ਬੰਦੇ ਕੈਪ ਤਕ ਪਹੁੰਚਣ ਵਿਚ ਤਾਂ ਭਾਵੇਂ ਸਫਲ ਹੋ ਗਏ ਸਨ; ਪਰ ਜ਼ਖਮਾਂ ਵਿਚ ਪਏ ਕੀੜਿਆਂ ਤੇ ਪੱਸ ਨੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਆਪਣਿਆਂ ਦੇ ਅੱਗੇ ਤਤਫਾ-ਤਤਫਾ ਕੇ ਸਦਾ ਦੀ ਨੀਂਦੇ ਸੁਆ ਦਿੱਤਾ ਸੀ।

ਕਈ ਦਿਨਾਂ ਦਾ ਭੁੱਖਾ ਹੋਣ ‘ਤੇ ਵੀ, ਉੱਚੇ, ਲੰਬੇ ਤੇ ਕੁਸ਼ਤੀਆਂ ਲੜਨ ਵਾਲੇ ਸਦੀਕ ਨੇ ਮੁਸ਼ਕਿਲ ਨਾਲ ਦੁੱਧ ਦਾ ਇਕ ਛੱਨਾ ਤੇ ਦੋ ਪਰੋਨਿਆਂ ਨੂੰ ਧੌਂਕੇ ਨਾਲ ਅੰਦਰ ਲੰਘਾਇਆ ਸੀ। ਲੰਘਦੇ ਵੀ ਕਿਵੇਂ! ਹੱਥ ਲਾਇਆਂ ਸੋਲੀਆਂ ਹੁੰਦੀਆਂ ਜੁਆਨ ਤੇ ਕੁਆਰੀਆਂ ਧੀਆਂ ਦੇ ਵਿਛੋੜੇ ਦਾ ਸਦਮਾ ਉਸ ਦੇ ਕਾਲਜੇ ਦਾ ਰੁਗ ਭਰ-ਭਰ ਬਾਹਰ ਨੂੰ ਧੁਹ ਰਿਹਾ ਸੀ। ਐਤਵਾਰ ਨੂੰ ਵਾਪਰਿਆ ਕਾਫਲੇ ਦਾ ਭਿਆਨਕ ਦ੍ਰਿਸ਼ ਅਜੇ ਵੀ ਉਸ ਦੀਆਂ ਅੱਖਾਂ ਅੱਗੇ ਇਕ ਫਿਲਮ ਵਾਂਗ ਘੁੰਮ ਰਿਹਾ ਸੀ।

ਮੋਰਿੰਡੇ ਤੋਂ ਨਿਕਲੇ ਮੁਸਲਮਾਨਾਂ ਦੇ ਕਾਫਲੇ ਵਿਚ ਵੀਹ ਹਜ਼ਾਰ ਦੇ ਕਰੀਬ ਬੰਦੇ ਸਨ। ਕਾਫਲੇ ਦਾ ਅਗਲਾ ਹਿੱਸਾ ਪਿੰਡ ਚਤਾਮਲਾ ਦੀਆਂ ਜੂਹਾਂ ਨੂੰ ਛੂਹ ਗਿਆ ਸੀ ਜਦਕਿ ਬੁਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਭੈ ਭੀਤ ਬੰਦੇ ਅਜੇ ਵੀ ਕੱਛੀ ਸਾਮਾਨ ਦੀਆਂ ਗੰਢਾਂ ਮਾਰ, ਸ਼ਹਿਰ ‘ਚੋਂ ਨਿਕਲ-ਨਿਕਲ ਕੇ ਕਾਫਲੇ ਵਿਚ ਮਿਲਣ ਦਾ ਯਤਨ ਕਰ ਰਹੇ ਸਨ। ਪਿੰਡ ਚਤਾਮਲਾ ਸ਼ਹਿਰ ਤੋਂ ਦੋ ਕੋਹ ਤੋਂ ਵੀ ਵੱਧ ਪੈਂਦਾ ਸੀ।

ਕਾਫਲੇ ਦੇ ਨਿਕਲਣ ਦੀ ਸੂਹ ਲੱਗਣ ‘ਤੇ ਆਲੇ-ਦੁਆਲੇ ਦੇ ਪਿੰਡਾਂ ਦੇ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਢੋਲਾਂ ਦੀਆਂ ਆਵਾਜ਼ਾਂ ਨਾਲ ਸੱਦਿਆ ਗਿਆ ਸੀ। ਪੰਜ ਹਜ਼ਾਰ ਦੇ ਕਰੀਬ ਕਾਫਲੇ ਦੇ ਬੰਦਿਆਂ ਨੂੰ ਇਕੱਠੇ ਕੀਤੇ ਜਨੂੰਨੀ ਬੰਦਿਆਂ ਨੇ ਰਸਤੇ ਵਿਚ ਹੀ ਬੇਰਹਿਮੀ ਨਾਲ ਵੱਢ-ਟੁੱਕ ਛੱਡਿਆ ਸੀ। ਮੋਰਿੰਡੇ ਤੋਂ ਕੁਰਾਲੀ ਜਾਂਦੀ ਸੜਕ ਦੇ ਦੋਹੀਂ ਪਾਸੀਂ ਲਾਸ਼ਾਂ ਦੇ ਅੰਬਾਰ ਲਾ ਛੱਡੇ ਸਨ ਪਰ ਗੰਭੀਰ ਜ਼ਖਮੀ ਹੋਏ ਲੋਕ ਉਥੇ ਹੀ ‘ਪਾਣੀ-ਪਾਣੀ’ ਕਹਿੰਦੇ ਤੜਪ-ਤੜਪ ਕੇ

1947 ਦੀ ਵੰਡ ਮੌਕੇ ਰੇਲ ਗੱਡੀ 'ਚ ਸਵਾਰ ਹੋਣ ਲਈ ਤਰਲੋਮੱਛੀ ਹੋ ਰਹੇ ਲੋਕ

ਮਰਦੇ ਰਹੇ।

ਨੇੜੇ ਦੇ ਪਿੰਡਾਂ ਦੇ ਲੋਕਾਂ ਨੇ ਲਾਸ਼ਾਂ ਦੀ ਸੜ੍ਹਿਆਂਦ ਨਾਲ ਫੈਲਣ ਵਾਲੀ ਬੀਮਾਰੀ ਦੇ ਡਰੋਂ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਥਾਂ ਹੀ ਮਿੱਟੀ ਨਾਲ ਦਬਾ ਛੱਡਿਆ ਸੀ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚ ਬਹੁਤ ਸਾਰੇ ਅਜੇ ਤੜਪ ਰਹੇ ਜ਼ਖਮੀ ਵੀ ਸਨ। ਆਲੇ-ਦੁਆਲੇ ਦੇ ਪਿੰਡਾਂ ਦੇ ਕੁੱਤੇ ਕਿਸੇ ਦੀ ਲੱਤ ਤੇ ਕਿਸੇ ਦੀ ਬਾਂਹ ਘੜੀਸੀ ਪਿੰਡਾਂ ਦੀਆਂ ਗਲੀਆਂ ਵਿਚ ਕਈ ਦਿਨ ਤਕ ਜਸ਼ਨ ਮਨਾਉਂਦੇ ਫਿਰਦੇ ਰਹੇ ਸਨ।

ਮਸਤਾਨ ਦਾ ਪਿੰਡ ਰੰਗੀਆਂ ਮੁਸ਼ਕਿਲ ਨਾਲ

ਅੱਧੀ ਕੋਹ ਦੀ ਵਿੱਥ ‘ਤੇ ਪੈਦਾ ਸੀ, ਮੋਰਿੰਡੀਓ। ਪਿੰਡ ਦੇ ਨੇੜਿਓਂ ਲੰਘਦੀ ਕੁਰਾਲੀ ਵਾਲੀ ਸੜਕ ਨਿਹੱਥੇ ਤੇ ਬੇਕਸੂਰ ਲੋਕਾਂ ਦੇ ਡੁੱਲ੍ਹੇ ਖੂਨ ਨਾਲ ਬੁਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਭਿੱਜੀ ਪਈ ਸੀ। ਕਾਫਲੇ ਉਤੇ ਲੋਕ ਭੁੱਖੀਆਂ ਇੱਲਾਂ ਵਾਂਗ ਟੁੱਟ ਪਏ ਸਨ। “ਬਚਾਓ! ਬਚਾਓ!” ਦੀਆਂ ਦਰਦ ਭਰੀਆਂ ਆਵਾਜ਼ਾਂ ਦੇ ਬੋਲ ਪਿੰਡ ਤਕ ਸਾਫ ਸੁਣਾਈ ਦੇ ਰਹੇ ਸਨ। ਮੌਤ ਤੋਂ ਡਰਦੇ ਲੋਕਾਂ ਦੀ ਭਗਦੜ ਨੇ ਆਪਣਿਆਂ ਨੂੰ ਆਪਣਿਆਂ ਤੋਂ ਨਿਖੇੜ ਦਿੱਤਾ ਸੀ। ਅਣਗਿਣਤ ਜੁਆਨ ਤੇ ਕੁਆਰੀਆਂ ਕੁੜੀਆਂ ਨੂੰ ਚੁਣ-ਚੁਣ ਕੇ ਜਨੂੰਨੀ ਤੇ ਖਰੂਦੀ ਲੋਕ ਕ੍ਰਿਪਾਨਾਂ ਤੇ ਬਰਛਿਆਂ ਦੀ ਛਾਂ ਹੇਠ ਆਪੋ-ਆਪਣੇ ਘਰੀਂ ਲੈ ਟੁਰੇ ਸਨ-ਮੱਝਾਂ, ਗਾਂਵਾਂ ਵਾਂਗ, ਬਿਨਾਂ ਕਿਸੇ ਉਮਰ ਦੇ ਤਕਾਜ਼ਿਓਂ...!

ਹਰ ਪਾਸੇ ਹਾਹਾਕਾਰ ਮੱਚੀ ਹੋਈ ਸੀ। ਮੌਤ ਨੂੰ ਨੰਗਾ ਨਾਚ ਨਚਾਇਆ ਜਾ ਰਿਹਾ ਸੀ। ਜਿਹੜੀ ਕੋਈ ਸਿਦਕਵਾਨ ਕੁੜੀ ਅੜਦੀ, ਉਸ ਨੂੰ ਜ਼ਬਰਦਸਤੀ ਧੂਹ ਕੇ ਲੈ ਜਾਣ ਦਾ ਯਤਨ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਜਾਂ ਫੇਰ ਬਰਛਿਆਂ ਤੇ ਕ੍ਰਿਪਾਨਾਂ ਦੀ ਭੇਟਾ ਚਾੜ੍ਹ ਦਿੱਤਾ ਜਾਂਦਾ। ਪਾਗਲ ਹੋਏ ਲੋਕ ਖੁਲ੍ਹੇਆਮ, ਕਾਨੂੰਨ ਦੇ ਵਰਕਿਆਂ ਨੂੰ ਕਾਨੂੰਨ ਦੇ ਰਾਖਿਆਂ ਸਾਹਮਣੇ ਲੀਰੇ-ਲੀਰ ਕਰ ਰਹੇ ਸਨ। ਕਿਥੇ ਗਈਆਂ ਸਨ-ਦੇਵੀ-ਦੇਵਤਿਆਂ, ਪੀਰਾਂ-ਪੈਗੰਬਰਾਂ ਤੇ ਸੰਤਾਂ-ਗੁਰੂਆਂ ਦੀਆਂ ਪਵਿੱਤਰ ਸਿੱਖਿਆਵਾਂ? ਜ਼ੁਲਮ ਤੇ ਫਿਰਕੂ ਜਨੂੰਨ ਨਾਲ ਲਿੱਬੜੇ ਪੈਰਾਂ ਹੇਠ ਮਿੱਥੇ ਜਾ ਰਹੇ ਸਨ ‘ਅਵਲ ਅੱਲਾ ਨੂਰ ਉਪਾਇਆ ਕੁਦਰਤ ਕੇ ਸਭ ਬੰਦੇ...’ ਜਿਹੜੇ ਸਿਰਜੇ ਸੰਤ ਗੁਰੂਆਂ ਦੇ ਧਰਮ ਨਿਰਪੱਖ ਤੇ ਪਾਕਿ-ਪਵਿੱਤਰ ਬੋਲ।

ਜਨੂੰਨ ਤੇ ਗੁੱਸੇ ਦੀ ਫਿਰਕੂ ਅੱਗ ਨੇ ਜਿਵੇਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਖੂਬਾਰ ਹੋਵਾਨ ਬਣਾ ਛੱਡਿਆ ਸੀ। ਇਸ ਅੱਗ ਦੀ ਤਪਸ਼ ਨਾਲ ਅੰਨ੍ਹੇ ਤੇ ਪਾਗਲ ਹੋਏ ਲੋਕ, ਇਨਸਾਨਾਂ ਨੂੰ ਗਾਜਰਾਂ-ਮੂਲੀਆਂ ਬਰਾਬਰ ਸਮਝਣ ਲਗ ਪਏ ਸਨ। ਛੇ-ਛੇ ਮਹੀਨੇ ਤੇ ਸਾਲ-ਸਾਲ ਦੇ ਬਾਲਾਂ ਨੂੰ ਉਹ ਬਰਛਿਆਂ ਤੇ ਕ੍ਰਿਪਾਨਾਂ ਦੀਆਂ ਨੋਕਾਂ ‘ਤੇ ਕੱਦੂਆਂ ਵਾਂਗ ਟੁੰਗੀ ਭੰਗੜੇ ਪਾ ਰਹੇ ਸਨ। ਇਸ ਭਿਆਨਕ ਤੇ ਦਿਲ ਹਿਲਾਉ ਦ੍ਰਿਸ਼ ਨੂੰ ਵੇਖ ਕੇ ਜਿਵੇਂ ਰੱਬ ਵੀ ਜ਼ਾਰੋਜ਼ਾਰ ਰੋ ਰਿਹਾ ਸੀ। ਨਿਹੱਥੇ ਤੇ ਬੇਗੁਨਾਹਾਂ ਦੇ ਡੁੱਲ੍ਹੇ ਇਸ ਖੂਨ ਨੂੰ ਉਹ ਆਪਣੇ ਪਾਣੀਆਂ ਵਿਚ ਹੰਗਾਲ ਕੇ ਗੰਗਾ, ਜਮਨਾ, ਸਤਿਲੁਜ ਤੇ ਰਾਵੀ ਦੇ ਪਵਿੱਤਰ ਪਾਣੀਆਂ ਵਿਚ ਮਿਲਾ ਦੇਣਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਸੀ।

ਮਸਤਾਨ ਨੇ ਜਦ ਸਦੀਕ ਤੋਂ ਜ਼ੀਨਾ, ਨੂਰਾਂ ਤੇ ਬਸ਼ੀਰੇ ਦੇ ਸਹੀ ਸਲਾਮਤ ਹੋਣ ਬਾਰੇ ਜਾਣਨਾ ਚਾਹਿਆ ਤਾਂ ਉਹ ਧਾਰੀ ਰੋਣ ਲਗ ਪਿਆ ਤੇ ਰੋਂਦਿਆਂ ਹੀ ਉਹ ਦੱਸੀ ਜਾ ਰਿਹਾ ਸੀ ਕਿ ਕਿਵੇਂ ਜ਼ੀਨਾ ਤੇ ਨੂਰਾਂ ਨੂੰ ਅੱਧਖੜ ਉਮਰ ਦੇ ਕਾਲੇ ਸਿਆਹ ਰੰਗ ਦੇ ਦੋ ਬੰਦੇ ਕਾਫਲੇ ਵਿਚੋਂ ਘੜੀਸ

ਜਿਵੇਂ ਉਹ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਗੱਭਿਓਂ ਚੀਰ ਸੁੱਟੇਗਾ।

ਮਸਤਾਨ ਨੂੰ ਇਸ ਗੱਲ ਦਾ ਬਹੁਤ ਦੁੱਖ ਤੇ ਅਫਸੋਸ ਸੀ ਕਿ ਉਸ ਦੇ ਵਾਰ-ਵਾਰ ਕਹਿਣ ‘ਤੇ ਵੀ ਸਦੀਕ ਨੇ ਨਿਆਣਿਆਂ ਨੂੰ ਰੰਗੀਆਂ ਛੱਡਣਾ ਨਹੀਂ ਸੀ ਮੰਨਿਆ, ਜਦਕਿ ਉਹ ਪੂਰੇ ਤਿੰਨ ਦਿਨ ਤਾਂਗੀ ਲੈ ਕੇ ਮੋਰਿੰਡੇ ਜਾਂਦਾ ਰਿਹਾ ਸੀ। ਵਾਸਤਵ ਵਿਚ ਸਦੀਕ ਨੂੰ ਤਾਂ ਇਸ ਗੱਲ ਦਾ ਚਿੱਤ ਚੇਤਾ ਵੀ ਨਹੀਂ ਸੀ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਆਪਣੇ ਹੀ ਭਰਾ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਪੰਜਾਬ ਛੱਡਣ ਲਈ ਮਜਬੂਰ ਕਰ ਛੱਡਣਗੇ ਤੇ ਬਰਸਾਤੀ ਡੀਲੇ ਵਾਂਗ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਵੱਢ-ਵੱਢ ਸੱਥਰ ਲਾ ਦੇਣਗੇ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਜੁਆਨ ਤੇ ਕੁਆਰੀਆਂ ਧੀਆਂ ਨੂੰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਅੱਗੇ ਅਲਫ ਨੰਗੀਆਂ ਕਰਕੇ ਨੱਚਣ ਲਈ ਮਜਬੂਰ ਕਰਨਗੇ।

ਮਸਤਾਨ ਨੇ ਕੈਪ ਦੀਆਂ ਚਲਦੀਆਂ ਗੱਲਾਂ ਬਾਰੇ ਸਪਸ਼ਟ ਹੋਣ ਲਈ ਸਦੀਕ ਨੂੰ ਪੁੱਛਿਆ, “ਸੁਣਿਐ, ਕੈਪ ਵਿਚ ਤਾਂ ਖਾਣ-ਪੀਣ ਦਾ ਵੀ ਬੁਰਾ ਹਾਲ ਐ?” ਸਦੀਕ ਨੇ ਬਹੁਤ ਹੀ ਉਦਾਸ ਆਵਾਜ਼ ਵਿਚ ਦੱਸਿਆ, “ਮਸਤਾਨ! ਰੋਟੀਆਂ

ਕਾਫਲੇ ਦੇ ਨਿਕਲਣ ਦੀ ਸੂਹ ਲੱਗਣ ‘ਤੇ ਆਲੇ-ਦੁਆਲੇ ਦੇ ਪਿੰਡਾਂ ਦੇ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਢੋਲਾਂ ਦੀਆਂ ਆਵਾਜ਼ਾਂ ਨਾਲ ਸੱਦਿਆ ਗਿਆ ਸੀ। ਪੰਜ ਹਜ਼ਾਰ ਦੇ ਕਰੀਬ ਕਾਫਲੇ ਦੇ ਬੰਦਿਆਂ ਨੂੰ ਇਕੱਠੇ ਕੀਤੇ ਜਨੂੰਨੀ ਬੰਦਿਆਂ ਨੇ ਰਸਤੇ ਵਿਚ ਹੀ ਬੇਰਹਿਮੀ ਨਾਲ ਵੱਢ-ਟੁੱਕ ਛੱਡਿਆ ਸੀ। ਮੋਰਿੰਡੇ ਤੋਂ ਕੁਰਾਲੀ ਜਾਂਦੀ ਸੜਕ ਦੇ ਦੋਹੀਂ ਪਾਸੀਂ ਲਾਸ਼ਾਂ ਦੇ ਅੰਬਾਰ ਲਾ ਛੱਡੇ ਸਨ ਪਰ ਗੰਭੀਰ ਜ਼ਖਮੀ ਹੋਏ ਲੋਕ ਉਥੇ ਹੀ ‘ਪਾਣੀ-ਪਾਣੀ’ ਕਹਿੰਦੇ ਤੜਪ-ਤੜਪ ਕੇ ਮਰਦੇ ਰਹੇ।

ਜਮਾਂ ਕੱਚੀਆਂ ਤੇ ਵਿਚ ਰੇਤ ਮਿਲਿਆ, ਉਹ ਵੀ ਡੇਢ, ਹੱਦ ਦੇ। ਦਾਲ-ਸਬਜ਼ੀ ਤਾਂ ਸਾਡੇ ਲਈ ਹੁਣ ਜਿਵੇਂ ਸੁਪਨਾ ਈ ਬਣ ਗਏ ਨੇ! ਇਨ੍ਹਾਂ ਰੋਟੀਆਂ ਨੂੰ ਤਾਂ ਸਾਡੇ ਡੰਗਰ ਵੀ ਨਾ ਖਾਣ। ਅੱਲਾ ਦੇ ਫਜ਼ਲ ਨੂੰ ਕੁਸ ਗੁੜ ਤੇ 4-5 ਸੇਰ ਭੁੰਨੇ ਛੋਲੇ ਅਸੀਂ ਨਾਲ ਲੈ ਲਏ ਸੀ। ਬਸ ਅੱਜ ਈ ਮੁੱਕੇ ਐ।”

ਬਸ਼ੀਰੇ ਦੇ ਤੇਜ਼ ਬੁਖਾਰ ਕਰਕੇ ਸਦੀਕ ਬਹੁਤ ਹੀ ਫਿਕਰਮੰਦ ਸੀ ਕਿਉਂਕਿ ਜਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਅਣਗਿਣਤ ਅੱਕੜਾਂ ਤੇ ਮੁਸੀਬਤਾਂ ਵਿਚੀਂ ਲੰਘਦਿਆਂ ਉਸ ਨੇ ਬਸ਼ੀਰੇ ਨੂੰ ਪਾਲਿਆ ਸੀ, ਉਹ ਆਪਣੇ-ਆਪ ਵਿਚ ਆਪਣੀ ਸੁਖ-ਆਰਾਮ ਦੀ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਦੀ ਬਲੀ ਦੇਣ ਦੀ ਇਕ ਮਿਸਾਲ ਸੀ। ਬਸ਼ੀਰਾ ਅਜੇ ਪੂਰੇ ਦੋ ਮਹੀਨੇ ਦਾ ਵੀ ਨਹੀਂ ਸੀ ਹੋਇਆ ਕਿ ਤੇਜ਼ ਮੀਂਹ ਪੈਣ ਕਰਕੇ, ਚੋਂ ਰਹੇ ਕੋਠੇ ਦੀਆਂ ਗਲੀਆਂ ਬੰਦ ਕਰਨ ਗਈ ਰਹਿਮਤ ਆਪਣੀ ਭਰ ਜੁਆਨੀ ਵਿਚ ਉਤੋਂ ਡਿੱਗਦਿਆਂ ਹੀ ਅੱਲਾ ਨੂੰ ਪਿਆਰੀ ਹੋ ਗਈ ਸੀ। ਦੋ ਮਹੀਨੇ ਦੇ ਲੋਗੜ ਜਿਹੇ ਬਸ਼ੀਰੇ ਨੂੰ ਕੇਸਰੋ ਨੇ ਪੂਰੇ ਤਿੰਨ ਸਾਲ ਆਪਣਾ ਦੁਧ ਚੁੰਘਾ ਕੇ ਪਾਲਿਆ ਸੀ। ਇਕ ਪਾਸੇ ਉਸ ਦਾ ਮਿੱਟੀ ਦੇ ਦੂਜੇ ਪਾਸੇ ਬਸ਼ੀਰਾ ਦੁੱਧ ਚੁੰਘਦਾ ਸੀ। ਤਦੇ ਹੀ ਤਾਂ ਬਸ਼ੀਰਾ, ਮਿੱਟੀ ਦੀ ਰੀਸੇ, ਕੇਸਰੋ ਨੂੰ ‘ਮਾਂ’ ਕਹਿ ਕੇ ਬਲਾਉਂਦਾ ਤੇ ਜਦ ਵੀ ਬਸ਼ੀਰਾ ਰੰਗੀਆਂ ਆਉਂਦਾ ਤਾਂ ਉਹ ਕੇਸਰੋ ਦੇ ਪੈਰੀਂ ਹੱਥ ਲਾਉਂਦਾ ਤੇ ਗਲਵੱਕੜੀ ਵਿਚ ਘੁੱਟ ਕੇ ਉਸ ਨੂੰ ‘ਮਾਂ! ਮਾਂ!’ ਕਹਿੰਦਾ ਨਹੀਂ ਸੀ ਬੱਕਦਾ।

ਮਸਤਾਨ ਤੇ ਸਦੀਕ ਦੇ ਗੱਲਾਂ ਕਰਦਿਆਂ ਪਹਿਰ ਕੁ ਰਾਤ ਰਹਿ ਗਈ ਸੀ। ਕੇਸਰੋ ਨੇ ਗੁੜ ਦੀ ਭੋਲੀ, ਪੱਚੀ ਕੁ ਪਰੋਨੇ ਤੇ ਚਾਰ ਪੰਜ ਸੇਰ ਘਰ ਹੀ ਭੁੰਨੇ ਛੋਲਿਆਂ ਨੂੰ ਕੱਪੜੇ ਦੀਆਂ ਤਿੰਨ-ਚਾਰ ਤਹਿਯਾਂ ਵਿਚ ਲਪੇਟ ਕੇ ਬੰਨ੍ਹ ਦਿੱਤਾ, ਸਦੀਕ ਦੇ ਲੈ ਜਾਣ ਖਾਤਿਰ।

ਚੁਲ੍ਹੇ ਅੱਗੇ ਬੈਠੀ ਕੇਸਰੋ ਨੀਵੀਂ ਜੇਹੀ ਬੋਲੀ, “ਮੈਂ ਕਿਹਾ ਜੀ ਤੂੰ ਤੇ ਭਾਈ ਜੀ ਚਾਹ ਪੀ’ਲੋ, ਬਣਾਈ ਪਈ ਐ। ਨਾਲੇ ਭਾਈ ਜੀ ਲਈ ਪੰਜ-ਸੱਤ ਪਿੰਨੀਆਂ ਕੱਢ ਲਿਆ ਕੁਠਾਲੇ ‘ਚੋਂ। ਮੇਰੇ ਹੱਥ ਦੀਆਂ ਬਣੀਆਂ ਖਾ ਜਾਣਗੇ ਵਿਚਾਰੇ-ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਜਾਣ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ। ਜਿਹੜੀਆਂ ਬਚਦੀਆਂ ਐਂ, ਉਹ ਮੇਰੇ ਸ਼ੀਰੇ ਨੂੰ ਬੰਨ੍ਹ ਦੇ ਨਾਲ।” ਕੇਸਰੋ, ਬਸ਼ੀਰੇ ਨੂੰ ਪਿਆਰ ਨਾਲ ਸ਼ੀਰਾ ਕਿਹਾ ਕਰਦੀ ਸੀ।

“ਮੈਂ ਕਿਹਾ ਜੀ ਜ਼ਰਾ ਧਿਆਨ ਨਾਲ ਜਾਇਓ! ਬਰਛਾ ਤੇ ਕਿਰਪਾਨ ਲੈ ਲੋ ਨਾਲ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਢਹਿ ਜਾਣੇ ਲੋਕਾਂ ਦਾ ਕੋਈ ਬਸਾਹ ਨਹੀਂ। ਰਾਤਾਂ ਨੂੰ ਵੀ ਖੇਤਾਂ ‘ਚ ਹਰਲ-ਹਰਲ ਕਰਦੇ ਫਿਰਦੇ ਐਂ। ਕੱਲ੍ਹ ਨਾਕੂਆਂ ਦੇ ਘਰ ਤੀਵੀਆਂ ਗੱਲਾਂ ਕਰਦੀਆਂ ਤੀ

ਅਖੇ ਪਰਸੋਂ ਤੜਕੇ ਨੂੰ ਢੰਗਰਾਲੀ ਤੋਂ ਲੈਣੋ-ਲੈਣ ਆ ਰਹੇ ਛੋਟੇ-ਛੋਟੇ ਮੁੰਡਿਆਂ ਨੂੰ ਬੀਰ ਕਿਆਂ ਦੇ ਜਗਤੇ ਨੇ ਬੰਦੇ ਕੀਤੇ ਦੇ ਬਾਗ ਬਰਾਬਰ ਰੋਂਦੇ-ਕੁਰਲਾਉਂਦਿਆਂ ਨੂੰ ਵੱਢ ਛੱਡਿਆ।” ਕੇਸਰੋ ਨੇ ਮਸਤਾਨ ਨੂੰ ਖਬਰਦਾਰ ਕਰਦਿਆਂ ਤੇ ਜਗਤੇ ਨੂੰ ਧੁਰ ਅੰਦਰੋਂ ਦੁਰ-ਅਸੀਸ ਦਿੰਦਿਆਂ ਕਿਹਾ।

ਸਦੀਕ ਦੇ ਨਾਂਹ-ਨਾਂਹ ਕਰਦਿਆਂ ਵੀ ਮਸਤਾਨ ਉਸ ਨੂੰ ਕੁਰਾਲੀ ਦੀਆਂ ਜੂਹਾਂ ਦੇ ਅੰਦਰ ਤਕ ਕਰ ਆਇਆ ਸੀ। ਮੂੰਹ ਝਾਖਰਾ ਜਿਹਾ ਹੋ ਗਿਆ ਸੀ। ਸ਼ਹਿਰ ਤੋਂ ਲੋਕੀਂ ਜੰਗਲ-ਪਾਣੀ ਲਈ ਬਾਹਰ ਖੇਤਾਂ ਵੱਲ ਨੂੰ ਆਉਣੇ ਅਰੰਭ ਹੋ ਗਏ ਸਨ। ਮੱਕੀ ਤੇ ਚੂੜੀ ਦੇ ਖੇਤਾਂ ਵਿਚੀਂ ਲੰਘਦਿਆਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਧੌੜੀਆਂ ਪਾਣੀਓਂ ਪਾਣੀ ਹੋ ਗਈਆਂ ਸਨ ਕਿਉਂਕਿ ਲਗਾਤਾਰ ਕਈ ਦਿਨ ਮੀਂਹ ਪੈਂਦੇ ਰਹਿਣ ਪਿੱਛੋਂ ਅਸਮਾਨ ਦੇ ਸਾਫ ਹੋ ਜਾਣ ‘ਤੇ ਅੱਜ ਤ੍ਰੇਲ ਮੀਂਹ ਵਾਂਗ ਪਈ ਸੀ।

ਰਸਤੇ ਵਿਚ ਗੱਲਾਂ ਕਰਦਿਆਂ, ਮਸਤਾਨ ਨੇ ਫੇਰ ਕਿਹਾ ਕਿ ਉਹ ਜ਼ੀਨਾ ਤੇ ਨੂਰਾਂ ਨੂੰ ਚਾਰ ਦਿਨਾਂ ਦੇ ਅੰਦਰ-ਅੰਦਰ ਕੈਪ ਵਿਚ ਪੁਚਾ ਕੇ ਹੀ ਦਮ ਲਵੇਗਾ, ਤੇ ਉਦੋਂ ਤਕ ਉਹ ਪਿੰਡ ਦੀਆਂ ਜੂਹਾਂ ਅੰਦਰ ਪੈਰ ਨਹੀਂ ਧਰੇਗਾ, ਜਦੋਂ ਤਕ ਅਪਣੀਆਂ ਧੀਆਂ ਨੂੰ ਵਾਪਸ ਨਹੀਂ ਮੌਤ ਲਿਆਉਂਦਾ। ਮਸਤਾਨ ਨੇ ਇਹ ਸਬਦ ਪੂਰੇ ਭਰੋਸੇ ਨਾਲ ਇਸ ਲਈ ਆਖੇ ਸਨ ਕਿਉਂਕਿ ਆਲੇ-ਦੁਆਲੇ ਦੇ ਪੰਜਾਹ-ਪਚਵੇਂਜਾ ਪਿੰਡਾਂ ਵਿਚ ਸਦੀਕ ਤੇ ਮਸਤਾਨ ਦੀ ਸਖਸੀਅਤ ਦਾ ਕਾਫੀ ਪ੍ਰਭਾਵ ਤੇ ਦਬਦਬਾ ਸੀ। ਵਾਹ ਲਗਦਿਆਂ ਉਹ ਕਿਸੇ ਨਾਲ ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਜ਼ਿਆਦਤੀ ਨਹੀਂ ਸਨ ਕਰਨ ਦਿੰਦੇ ਤੇ ਨਾ ਹੀ ਆਪੋ ਕਿਸੇ ਨਾਲ ਧੱਕਾ ਕਰਦੇ ਸਨ।

ਕੁਰਾਲੀ ਤੋਂ ਘਰ ਪਰਤਦਿਆਂ ਹੀ ਉਸ ਨੇ ਹਾਜ਼ਰੀ ਖਾਧੀ। ਤੌੜੇ ‘ਚੋਂ ਲੱਸੀ ਦੇ ਦੋ ਗਿਲਾਸ ਪੀਤੇ। ਸਾਈਕਲ ਚੁੱਕਿਆ। ਆਲੇ-ਦੁਆਲੇ ਦੇ ਪਿੰਡਾਂ ਦੇ ਆਪਣੇ ਬੋਲੀਆਂ ਨੂੰ ਨੂਰਾਂ ਤੇ ਜ਼ੀਨਾ ਦੀ ਵਾਪਸੀ ਲਈ ਕਹਿਣ ਤੁਰ ਪਿਆ। ਦੋ ਦਿਨਾਂ ਵਿਚ ਹੀ ਉਸ ਨੇ ਤੀਹ ਦੇ ਕਰੀਬ ਪਿੰਡਾਂ ਨੂੰ ਗਾਹ ਛੱਡਿਆ।

ਪਿੰਡ-ਪਿੰਡ ਬੈਠੇ ਮਸਤਾਨ ਤੇ ਸਦੀਕ ਦੇ ਯਾਰਾਂ-ਮਿੱਤਰਾਂ ਨੇ ਆਪਣੇ-ਆਪਣੇ ਪਿੰਡਾਂ ਵਿਚ ਹੋਕੇ ਦੁਆ ਦਿੱਤੇ ਸਨ ਕਿ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਪਾਸ ਵੀ ਜ਼ੀਨਾ ਤੇ ਨੂਰਾਂ ਹਨ, ਜੇ ਉਹ ਭਲੀ ਚਾਹੁੰਦੇ ਹਨ ਤਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਤੁਰੰਤ ਮਸਤਾਨ ਸਿੰਘ ਦੇ ਪਿੰਡ ਰੰਗੀਆਂ ਪੁਚਾ ਆਉਣ। ਮਸਤਾਨ ਅਤੇ ਉਸ ਦੇ ਬੋਲੀਆਂ ਤੋਂ ਯਰਕਦੇ ਬੰਦੇ ਤੀਜੇ ਦਿਨ ਹੀ ਮੂੰਹ ਹਨੇਰੇ ਜ਼ੀਨਾ ਤੇ ਨੂਰਾਂ ਨੂੰ ਰੰਗੀਆਂ ਦੀਆਂ ਜੂਹਾਂ ਅੰਦਰ ਛੱਡ ਗਏ ਸਨ।

ਘਰ ਪਹੁੰਚਦਿਆਂ ਹੀ ਜ਼ੀਨਾ ਤੇ ਨੂਰਾਂ ਚਾਚੇ ਮਸਤਾਨ ਤੇ ਚਾਚੀ ਕੇਸਰੋ ਦੇ ਗਲ ਲਗ ਸਿਸਕੀਆਂ ਲੈ ਲੈ ਰੋਂਦਿਆਂ ਦੱਸ ਰਹੀਆਂ ਸਨ ਕਿ ਕਿਵੇਂ ਚਾਚੇ ਮਸਤਾਨ ਦਾ ਨਾਂ ਸੁਣਦਿਆਂ ਹੀ ਦੋ ਬੰਦੇ ਆਪਣੇ ਮੂੰਹ ਸਿਰ ਲਪੇਟ ਕੇ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਰਾਤੋ-ਰਾਤ ਪੈਰੀਂ ਤੋਰ ਕੇ ਪਿੰਡ ਦੇ ਬੰਨੇ ਤਕ ਛੱਡ ਕੇ, ਮੁੜ ਰਾਤ ਦੇ ਹਨੇਰੇ ਵਿਚ ਅਲੋਪ ਹੋ ਗਏ ਸਨ।

ਜ਼ੀਨਾ ਤੇ ਨੂਰਾਂ ਦੇ ਮਿਲ ਜਾਣ ‘ਤੇ ਅੱਜ ਮਸਤਾਨ ਦਾ ਪੂਰਾ ਟੱਬਰ ਖੁਸ਼ੀ ਵਿਚ ਨੱਚ ਉਠਿਆ ਸੀ। ਮਸਤਾਨ ਨੇ ਕੇਸਰੋ ਨੂੰ ਕਿਹਾ, “ਕੁੜੀਆਂ ਜੋ ਕੁਝ ਵੀ ਮੰਗਦੀਐਂ, ਜੇ ਘਰ ਨਹੀਂ ਤਾਂ ਜਿਥੇ ਮਰਜ਼ੀ ਲਿਆ ਕੇ ਦੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ। ਮੈਂ ਤੜਕੇ ਹਰ ਹਾਲਤ ‘ਚ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਕੈਪ ‘ਚ ਛੱਡਣ ਜਾਣੈ।” ਸੈਂਦ ਕੈਪ ਇਕ ਅੱਧੇ ਦਿਨ ‘ਚ ਉਠਣ ਈ ਆਲੈ।”

ਮਸਤਾਨ ਨੇ ਇਹ ਕਹਿ ਕੇ ਅਜੇ ਵਿਹੜਿਓਂ ਪੈਰ ਬਾਹਰ ਰੱਖਿਆ ਹੀ ਸੀ ਕਿ ਇਕ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਦੂਜੀ ਤੇ ਫਿਰ ਤੀਜੀ ਗੱਡੀ ਦੇ ਹੌਲੀ-ਹੌਲੀ ਚੱਲਣ ਦੇ ਨਾਲ-ਨਾਲ ਚੀਕ ਪੁਕਾਰ ਤੇ ਉਪਰੇ-ਬਲੀ ਲਗਾਤਾਰ ਗੋਲੀਆਂ ਦੇ ਚੱਲਣ ਦੀਆਂ ਆਵਾਜ਼ਾਂ ਗੂੰਜਣ ਲਗੀਆਂ।

ਮਸਤਾਨ ਦਾ ਤੌਖਲਾ ਹੁਣ ਬਿਲਕੁਲ ਸੱਚ ਬਣ ਕੇ ਸਾਹਮਣੇ ਆ ਗਿਆ ਸੀ। ਗੋਲੀਆਂ ਦੇ ਚਲਣ ਤੇ ਗੱਡੀਆਂ ਦੀ ਹੌਲੀ ਰਫਤਾਰ ਦੀ ਆਵਾਜ਼ ਨੂੰ ਸਮਝਣ ਵਿਚ ਹੁਣ ਉਸ ਨੂੰ ਦੇਰ ਨਹੀਂ ਸੀ ਲੱਗੀ। ਗੱਡੀਆਂ ਦੀਆਂ ਛੱਤਾਂ ‘ਤੇ ਬੈਠੇ ਇਕ-ਇਕ ਬੰਦੇ ਨੂੰ ਗੋਲੀਆਂ ਦਾ ਨਿਸ਼ਾਨਾ ਬਣਾਇਆ ਗਿਆ ਸੀ, ਤੇ ਕੈਪ ਦਾ ਇਕ-ਇਕ ਬੰਦਾ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਗੱਡੀਆਂ ਵਿਚ ਤੁੰਨ ਕੇ ਤੇ ਰਾਹ ਦੀ ਮਾਰ ਤੋਂ ਬੱਚ ਗਿਆ ਨੂੰ ਲਾਹੌਰ ਵੱਲ ਧੱਕ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਸੀ।

‘ਜਿੰਦਾ ਖੋਲ੍ਹੀਏ’ ਕਾਲਮ ਅਸੀਂ ਯਮ-ਯਮੀ ਦੇ ਜ਼ਿਕਰ ਨਾਲ ਬੰਦ ਕੀਤਾ ਸੀ ਪਰ ਇਸ ਉੱਤੇ ਬਹੁਤੀ ਚਰਚਾ ਨਹੀਂ ਸੀ ਹੋ ਸਕੀ। ਨਾਲੇ ਯਮ ਧਾਤੂ ਤੋਂ ਵਿਉਂਤਪਤ ਹੋਰ ਸ਼ਬਦਾਂ ਦਾ ਵਰਣਨ ਵੀ ਰਹਿ ਗਿਆ ਸੀ। ਜਿਵੇਂ ਦੱਸਿਆ ਜਾ ਚੁੱਕਾ ਹੈ, ਯਮ ਧਾਤੂ ਵਿਚ ਰੋਕਣਾ, ਕਾਬੂ ਕਰਨਾ, ਬੰਦ ਕਰਨਾ, ਲਗਾਮ ਲਾਉਣ ਆਦਿ ਦੇ ਭਾਵ ਹਨ। ਯਮ, ਜਿਸ ਨੂੰ ਪੰਜਾਬੀ ਵਿਚ ਜਮ ਕਿਹਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਵੀ ਇਸੇ ਧਾਤੂ ਤੋਂ ਬਣਿਆ ਹੈ। ਯਮ ਦੀ ਜੋੜੀ ਭੈਣ ਯਮੀ ਹੈ ਜਿਸ ਨੂੰ ਪੌਰਾਣਿਕ ਸਾਹਿਤ ਵਿਚ ਉਸ਼ਾ ਦੀ ਦੇਵੀ ਕਿਹਾ ਗਿਆ ਹੈ ਪਰ ਪੰਜਾਬੀ ਸਾਹਿਤ ਜਾਂ ਬੋਲਚਾਲ ਵਿਚ ਇਸ ਦਾ ਜ਼ਿਕਰ ਕਦੇ ਘਟ ਹੀ ਸੁਣਿਆ ਹੈ। ਰਿਗ ਵੇਦ ਅਤੇ ਪੁਰਾਣਾਂ ਵਿਚ ਯਮ-ਯਮੀ ਦਾ ਵਿਸਥਾਰ ਸਹਿਤ ਵਰਣਨ ਆਉਂਦਾ ਹੈ। ਯਮ ਸੂਰਜ ਦੇਵਤਾ ਅਤੇ ਉਸ ਦੀ ਪਤਨੀ ਵਿਸ਼ਕਰਮਾ ਦੀ ਧੀ ਸੰਜਨਾ ਦਾ ਪੁੱਤਰ ਹੈ ਅਤੇ ਯਮੀ ਉਸ ਦੀ ਜੋੜੀ ਭੈਣ ਹੈ।

ਮੌਤ ਦਾ ਦੇਵਤਾ ਯਮ ਲਾਲ ਕੱਪੜੇ ਪਹਿਨਦਾ ਹੈ ਤੇ ਇਸ ਦੀ ਸਵਾਰੀ ਹੈ ਝੋਟਾ। ਇਸ ਨੇ ਦੋ ਤੇਜ਼ ਦੌੜਨ ਵਾਲੇ, ਚਾਰ ਅੱਖਾਂ ਵਾਲੇ ਅਤੇ ਖੂਬਾਰ ਕੁੱਤੇ ਰੱਖੇ ਹੋਏ ਹਨ। ਇਸ ਦੇ ਚੋਦਾਂ ਨਾਂ ਹਨ ਪਰ ਆਮ ਤੌਰ ‘ਤੇ ਯਮਰਾਜ ਕਿਹਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਦੇ ਇਸ ਨਾਂ ਬਾਰੇ ਇਕ ਕਥਾ ਪ੍ਰਚਲਿਤ ਹੈ। ਇਸ ਦੀ ਮਾਂ ਸੰਜਨਾ ਆਪਣੇ ਪਤੀ ਸੂਰਜ ਦੀ ਰੋਸ਼ਨੀ ਅਤੇ ਤਪਸ਼ ਦਾ ਤੇਜ਼ ਝੱਲ ਨਹੀਂ ਸੀ ਸਕਦੀ ਇਸ ਲਈ ਉਸ ਦੀ ਹਾਜ਼ਰੀ ਵਿਚ ਅੱਖਾਂ ਬੰਦ ਕਰ ਲੈਂਦੀ ਸੀ। ਇਸ ‘ਤੇ ਹੱਤਕ ਮਹਿਸੂਸ ਕਰਦਿਆਂ ਸੂਰਜ ਨੂੰ ਖਿਝ ਚੜ੍ਹਦੀ ਸੀ। ਵਾਰ ਵਾਰ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕਰਨ ‘ਤੇ ਵੀ ਉਹ ਅੱਖਾਂ ਨਾ ਖੋਲ੍ਹ ਸਕਦੀ। ਇਸ ‘ਤੇ ਸੂਰਜ ਨੇ ਸਰਾਪ ਦਿੱਤਾ ਕਿ ਕਿਉਂਕਿ ਉਹ ਉਸ ਤੋਂ ‘ਯਮ’ (ਪਰਹੇਜ, ਕਤਰਾਉਂਦੀ ਹੈ) ਕਰਦੀ ਹੈ, ਇਸ ਲਈ ਉਸ ਦੇ ਜੇ ਪੁੱਤਰ ਹੋਵੇਗਾ ਉਹ ਯਮ ਦੇ ਨਾਂ ਨਾਲ ਜਾਣਿਆ ਜਾਵੇਗਾ ਅਤੇ ਲੋਕਾਂ ਦੀਆਂ ਆਤਮਾਵਾਂ ਖਿਚਿਆ ਕਰੇਗਾ, ਪਰ ਕਿਉਂਕਿ ਸੰਜਨਾ ਨੇ ਅੱਖਾਂ ਖੋਲ੍ਹਣ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕੀਤੀ ਸੀ ਇਸ ਲਈ ਨਾਲ ਹੀ ਪੈਦਾ ਹੋਈ ਧੀ ਯਮੀ ਕਹਾਵੇਗੀ ਜੋ ਜੀਵਨ ਦੀ ਦੇਵੀ ਹੋਵੇਗੀ। ਬਾਅਦ ਵਿਚ ਇਸ ਨੂੰ ਯਮੁਨਾ ਵੀ ਕਿਹਾ ਜਾਣ ਲੱਗਾ। ਵੇਦਾਂ ਵਿਚ ਯਮੁਨਾ/ਜਮਨਾ ਦਰਿਆ ਨੂੰ ਦੇਵੀ ਵਾਂਗ ਪੂਜਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ‘ਰਸਨਾ ਰਾਮ ਨਾਮ ਹਿਤ ਜਾਕੇ ਕਹਾ ਕਰੈ ਜਮਨਾ’ (ਭਗਤ ਕਬੀਰ)।

ਇਥੇ ਸਾਹਿਬ ਸਿੰਘ ਜਮਨਾ ਦਾ ਅਰਥ ਜਮ ਕਰਦਾ ਹੈ ਪਰ ‘ਮਹਾਨ ਕੋਸ਼’ ਨੇ ਇਸ ਨੂੰ ਜਮਨਾ ਦਰਿਆ ਦੇ ਇੰਦਰਾਜ ਵਿਚ ਭੁਗਤਾਇਆ ਹੈ। ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਹੈ ਕਿ ਜਮਨਾ ਵਿਚ ਇਸ਼ਨਾਨ ਕਰਨ ਨਾਲ ਯਮ ਦੰਡ ਨਹੀਂ ਦਿੰਦਾ। ਇਸ ਦਾ ਅਰਥ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ, ‘ਜੋ ਪ੍ਰਭੂ ਦਾ ਨਾਮ ਸਿਮਰਦਾ ਹੈ, ਉਸ ਨੇ ਪਾਪ ਬਖਸ਼ਾਉਣ ਲਈ ਜਮਨਾ ਦਰਿਆ ਤੋਂ ਕੀ ਲੈਣਾ।’ ਜਮਨਾ

ਯਮ ਯਮੀ

ਇਸਤਰੀ ਤੇ ਪੁਰਖਾਂ ਦਾ ਨਾਂ ਵੀ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਜਮਨਾ ਦੇਵੀ ਮੱਧ ਪ੍ਰਦੇਸ਼ ਦੀ ਉਪ ਮੁਖ ਮੰਤਰੀ ਰਹਿ ਚੁੱਕੀ ਹੈ। ਕਹਾਵਤ ਹੈ, ਗੰਗਾ ਗਏ ਗੰਗਾ ਰਾਮ, ਜਮਨਾ ਗਏ ਜਮਨਾ ਦਾਸ।

ਰਿਗ ਵੇਦ ਵਿਚ ਯਮੀ ਆਪਣੇ ਜੁੜਵੇਂ ਭਰਾ ਯਮ ਨੂੰ ਸਹਿਵਾਸ ਕਰਨ ਲਈ ਕਹਿੰਦੀ ਹੈ। ਪਰ ਉਹ ਇਸ ਨੂੰ ਅਧਾਰਮਿਕ ਕਰਮ ਦੱਸਦਾ ਹੋਇਆ ਨਾਂਹ ਕਰ ਦਿੰਦਾ ਹੈ। ਯਮੀ ਉਸ ਨੂੰ ਆਖਦੀ ਹੈ ਕਿ ਗਰਭ ਵਿਚ ਦੋਵੇਂ ਇਕੱਠੇ ਹੀ ਪਏ ਸਨ। ਉਹ

ਅਗਲੇਰੇ ਰੁਪਾਂਤਰਾਂ ਵਿਚ ਯਮੀ ਨੂੰ ਯਮ ਦੀ ਪਤਨੀ ਬਿਆਨਿਆ ਗਿਆ ਹੈ। ਇਕ ਨੁਕਤਾ ਹੋਰ ਹੈ ਕਿ ਪੁਰਾਤਨ ਸਾਹਿਤ ਵਿਚ ਆਮ ਤੌਰ ‘ਤੇ ਮਰਦ ਧਰਮੀ-ਕਰਮੀ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਤੇ ਉਸ ਨੂੰ ਧਰਮ ਮਾਰਗ ਤੋਂ ਭੁਲਾਉਣ ਵਾਲੀ ਔਰਤ ਹੀ ਦਿਖਾਈ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਪੂਰਨ ਭਗਤ ਦੀ ਕਥਾ ਇਸ ਦੀ ਮਿਸਾਲ ਹੈ। ਉਂਜ ਧਾਰਮਿਕ ਨਜ਼ਰੀਏ ਤੋਂ ਵੀ ਜੇਕਰ ਮਨੁੱਖ ਜਾਤੀ ਦਾ ਜਨਮਦਾਤਾ ਇਕ ਦੰਪਤੀ ਹੀ ਹੈ ਤਾਂ ਸੰਤਾਨ ਦੇ ਵਾਧੇ ਲਈ ਅਜਿਹਾ ਹੋਣਾ ਹੀ ਸੀ।

ਯਮ ਨੂੰ ਨਿਹੇਰਾ ਵੀ ਮਾਰਦੀ ਹੈ ਕਿ ਉਸ ਦੇ ਮਨ ਵਿਚ ਕੋਈ ਹੋਰ ਔਰਤ ਹੈ ਪਰ ਯਮ ਟੱਸ ਤੋਂ ਮੱਸ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ। ਅਚਾਨਕ ਦੋਵਾਂ ਦਾ ਸੰਵਾਦ ਬੰਦ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਸੰਵਾਦ ਨੂੰ ਨਾਟਕੀ ਤੌਰ ‘ਤੇ ਵੀ ਪੇਸ਼ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਰਿਹਾ ਹੈ ਤੇ ਨਾਟਕ ਦੇ ਇਤਿਹਾਸ ਵਿਚ ਇਸ ਦਾ ਅਹਿਮ ਰੋਲ ਹੈ। ਇਸ ਸੰਵਾਦ ਤੋਂ ਪਤਾ ਲਗਦਾ ਹੈ ਕਿ ਕਿਸੇ ਵੇਲੇ ਪੁਰਖ ਇਸਤਰੀ ਦੇ ਕਾਮਕ ਸਬੰਧਾਂ ਵਿਚ ਖੁਲ੍ਹ ਸੀ ਅਰਥਾਤ ਭੈਣ-ਭਰਾ, ਮਾਂ-ਪੁਤ, ਪਿਓ-ਧੀ ਵਿਚਾਲੇ ਅਜਿਹੇ ‘ਵਿਵਰਜਿਤ’ ਜਿਣਸੀ ਸਬੰਧ ਹੋਣੇ ਆਮ ਵਰਤਾਰਾ ਸੀ।

ਇਸ ਵਿਚ ਕੋਈ ਸ਼ੱਕ ਨਹੀਂ ਕਿ ਮਨੁੱਖੀ ਇਤਿਹਾਸ ਦੇ ਮੁਢਲੇ ਪੜਾਅ ਵਿਚ ਅਜਿਹਾ ਹੋਣਾ ਹੀ ਸੀ। ‘ਸਭਿਅਤਾ’ ਦੇ ਵਿਕਾਸ ਨਾਲ ਅਜਿਹੇ ਸਬੰਧਾਂ ਵਿਚ ਸੰਕੋਚ ਹੋਣ ਲੱਗਾ। ਕਥਾ ਦੇ

ਨਾਟਕਕਾਰ ਬਲਵੰਤ ਗਾਰਗੀ ਨੇ ਆਪਣੇ ਨਾਟਕ ‘ਸੋਂਕਣ’ ਵਿਚ ਯਮ-ਯਮੀ ਕਿਸਮ ਦੀ ਲਿੰਗਕ ਚਰਚਾ ਸਾਹਮਣੇ ਲਿਆਂਦੀ ਹੈ। ਖੈਰ! ਇਹ ਸਾਡਾ ਵਿਸ਼ਾ ਨਹੀਂ। ਯਮ-ਯਮੀ ਦਾ ਜ਼ਿਕਰ ਇਕੱਠੇ ਹੋਣ ਕਾਰਨ ਇਹ ਸ਼ਬਦ ਜੋੜੇ, ਜੁੜਵਾਂ, ਜੋੜਾ ਜਾਂ ਦੋ ਦੋ ਅਰਥਾਂ ਵੇਂ ਹੋ ਗਏ ਹਨ। ਜਿਵੇਂ ਜੁੜਵੇਂ ਭਰਾਵਾਂ ਨੁਕਲ ਤੇ ਸਹਿਦੇਵ ਨੂੰ ਯਮ ਕਿਹਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਯਮ ਦਾ ਅਰਥ ‘ਦੋ’ ਵੀ ਹੈ। ਇਕ ਪ੍ਰਕਾਰ ਦੇ ਦੁੱਤ ਅੱਖਰ ਨੂੰ ਵੀ ਯਮ ਕਿਹਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।

ਆਪਣੇ ਭਰਾ ਯਮ ਦੀ ਮੌਤ ‘ਤੇ ਯਮੀ ਵਿਰਲਾਪ ਕਰਨੇ ਨਹੀਂ ਹਟਦੀ। ਦੇਵਤੇ ਉਸ ਨੂੰ ਪ੍ਰੇਰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਉਹ ਆਪਣੇ ਭਰਾ ਨੂੰ ਭੁੱਲ ਜਾਵੇ ਪਰ ਉਹ ਕਹਿੰਦੀ ਹੈ ਕਿ ਅੱਜ ਹੀ ਤਾਂ ਮੇਰਾ ਭਰਾ ਮਰਿਆ ਹੈ, ਕਿਵੇਂ ਭੁਲ ਜਾਵਾਂ? ਉਦੋਂ ਹਮੇਸ਼ਾ ਚਾਨਣਾ ਹੀ ਰਹਿੰਦਾ ਸੀ ਤੇ ਸਮਾਂ ਬੀਤਣ ਦਾ ਪਤਾ

ਨਹੀਂ ਸੀ ਲਗਦਾ। ਦੇਵਤਿਆਂ ਨੇ ਫਿਰ ਰਾਤ ਪੈਦਾ ਕੀਤੀ ਤਾਂ ਜੁ ਦਿਨ ਪਿਛੋਂ ਰਾਤ ਆਉਂਦੇ ਰਹਿਣ ਕਾਰਨ ਸਮੇਂ ਦੇ ਬੀਤਣ ਦਾ ਅਹਿਸਾਸ ਹੋ ਸਕੇ।

ਯੋਗ ਵਿਚ ਯਮ ਦਾ ਅਰਥ ਹੈ, ਸਵੈ-ਕਾਬੂ। ਸਮਾਧੀ ਦੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਲਈ ਇਹ ਯੋਗ ਦੇ ਅੰਨ ਅੰਗਾਂ ਜਾਂ ਪੜਾਵਾਂ ਵਿਚੋਂ ਸਭ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾ ਹੈ। ਦੂਜਾ ਹੈ, ਨਿਯਮ। ਇਹ ਸ਼ਬਦ ਵੀ ਯਮ ਦੇ ਅੱਗੇ ‘ਨਿ’ ਅਗੇਤਰ ਲਾ ਕੇ ਹੀ ਬਣਿਆ ਹੈ। ਯੋਗ ਵਿਚ ਯਮ ਇਹ ਦੱਸਦੇ ਹਨ ਕਿ ਮਨੁੱਖ ਨੂੰ ਸਮਾਜ ਵਿਚ ਕਿਵੇਂ ਵਰਤਾਉ ਕਰਨਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਤੇ ਨਿਯਮ ਇਹ ਦੱਸਦੇ ਹਨ ਮਨੁੱਖ ਨੂੰ ਵਿਅਕਤੀਗਤ ਤੌਰ ‘ਤੇ ਕਿਵੇਂ ਵਿਚਰਨਾ ਹੈ। ਨਿਯਮ ਨੂੰ ਕਿਸੇ ਕਾਇਦੇ ਕਾਨੂੰਨ ਦੇ ਅਰਥਾਂ ਵਿਚ ਵੀ ਵਰਤਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਅਰਥਾਤ ਕੋਈ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਕਿਹੜੇ ਕਾਇਦੇ ਅਨੁਸਾਰ ਨਿਯੰਤ੍ਰਿਤ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਨਿਯਮ ਸ਼ਬਦ ਤੋਂ ਹੀ ਮੁਖ-ਸੁਖ ਕਾਰਨ ਨੇਮ ਸ਼ਬਦ ਬਣ ਗਿਆ ਤੇ ਅੱਗੋਂ ਨਿਤਨੇਮ। “ਨੇਮ ਨਿਬਾਹਿਓ ਸਤਿਗੁਰੂ” (ਗੁਰੂ ਅਰਜਨ ਦੇਵ)। ਇਸ ਦਾ ਹੋਰ ਵਿਕਾਸ ਨਿਯਤ ਸ਼ਬਦ ਹੈ ਜਿਸ ਦਾ ਅਰਥ ਹੈ, ਨਿਯਮ ਵਿਚ ਬੱਝਾ, ਮੁਕੱਰਰ। ਯੋਗ ਦਾ ਤੀਜਾ ਪੜਾਅ ਹੈ, ਵਿਭਿੰਨ ਆਸਣ ਅਤੇ ਚੌਥਾ ਹੈ, ਪ੍ਰਾਣਯਾਮ। ਧਿਆਨ ਦਿਓ, ਪ੍ਰਾਣਯਾਮ ਸ਼ਬਦ ਵਿਚ ਵੀ ਯਮ ਤੋਂ ਬਣੇ ਯਮ ਸ਼ਬਦ ਅੱਗੇ ਪ੍ਰਾਣ (ਸਾਹ) ਲੱਗਾ ਹੋਇਆ ਹੈ। ਸੋ ਇਸ ਦਾ ਮਤਲਬ ਬਣਦਾ ਹੈ, ਸਾਹ ਰੋਕਣ ਜਾਂ ਇਸ ‘ਤੇ ਕਾਬੂ ਪਾਉਣ ਨਾਲ ਚਿੱਤ ਇਕਾਗਰ ਕਰਨਾ।

ਜੰਮਣਾ ਸ਼ਬਦ ਦੇ ਦੋ ਅਰਥ ਹੁੰਦੇ ਹਨ, ਇਕ ਤਾਂ ਜਨਮ ਲੈਣਾ ਤੇ ਦੂਜਾ ਕਿਸੇ ਤਰਲ ਪਦਾਰਥ ਦਾ ਠੰਡ ਕਾਰਨ ਠੋਸ ਰੂਪ ਧਾਰਨ ਕਰਨਾ ਜਿਵੇਂ ਦਹੀਂ ਆਦਿ ਦਾ ਜੰਮਣਾ। ਦੋਵੇਂ ਅਰਥ ਨਿਰੁਕਤੀ ਪੱਖੋਂ ਅੱਡੇ ਅੱਡ ਹਨ। ਦੂਜਾ ਅਰਥ ਚਰਚਿਤ ਧਾਤੂ ਯਮ ਤੋਂ ਹੀ ਬਣਿਆ ਹੈ। ਦੁਧ ਨੂੰ ਜਮਾਉਣ ਵਾਲੇ ਪਦਾਰਥ ਨੂੰ ਜੰਮਣ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ। ਦੁਆਬੇ ਵਿਚ ਇਸ ਨੂੰ ਜਾਗ ਵੀ ਆਖਦੇ ਹਨ। ‘ਉਤੇ’ ਆਈ ਧੰਮੀ ਤੇ ਦਹੀਂ ਨਹੀਂ ਜੰਮੀ।’ ਇਹ ਸ਼ਬਦ ਲਾਖਣਿਕ ਅਰਥਾਂ ਵਿਚ ਵੀ ਵਰਤਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਜਿਵੇਂ ਪੈਰ ਜੰਮਣੇ, ਮਹਿਫਿਲ ਜੰਮਣੀ, ਜੰਮ ਕੇ ਲੜਨਾ।

ਸੰਜਮ ਸ਼ਬਦ ਵੀ ਇਸੇ ਧਾਤੂ ਨਾਲ ਜਾ ਜੁੜਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਦਾ ਸੰਸਕ੍ਰਿਤ ਰੂਪ ਹੈ, ਸੰਯਮ। ਸੰਜਮ ਕਰਨਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਸਵੈ-ਕਾਬੂ ਪਾਉਂਦਿਆਂ ਕਿਸੇ ਕੰਮ ਨੂੰ ਅਤਿਤਾਈ ਵੱਲ ਲੈ ਜਾਣ ਤੋਂ ਰੋਕਣਾ। ਮਿਸਾਲ ਵਜੋਂ ਇੰਦਰੀਆਂ ਨੂੰ ਵਿਕਾਰਾਂ ਵਲੋਂ ਰੋਕਣ ਦੇ ਜਤਨ, “ਸੰਜਮ ਸਤ ਸੰਤੋਖ ਸੀਲ”, “ਬਰਤ ਨੇਮ ਸੰਜਮ ਮਹਿ ਰਹਤਾ ਤਿਨ ਕਾ ਆਢੁ ਨ ਪਾਇਆ” (ਗੁਰੂ ਅਰਜਨ ਦੇਵ)।

ਧਨ ਜਾਂ ਹੋਰ ਪਦਾਰਥਾਂ ਨੂੰ ਸਰਫੇ ਨਾਲ ਵਰਤਣ ਨੂੰ ਵੀ ਸੰਜਮ ਕਰਨਾ ਆਖਦੇ ਹਨ। “ਉਦਮ ਅੱਗੇ ਲੱਛਮੀ ਜਿਉਂ ਪੱਖੇ ਅੱਗੇ ਪੌਣ,

ਸ਼ਬਦ ਝਰੋਖਾ

ਬਲਜੀਤ ਬਾਸੀ

ਫੋਨ: 734-259-9353

ਦਲਿੰਦਰੀ ਘਰ ਦੀ ਗਊ ਦਾ ਦੁਧ ਵੀ ਕਦੇ ਨਾ ਚੋਣ” ਕਾਵਿ-ਟੁਕੜੀ ਵਿਚਲਾ ਉਦਮ ਸ਼ਬਦ ਵਿਚ ਵੀ ਲੁਕ ਛਿਪ ਕੇ ਇਹੀ ਧਾਤੂ ਬੋਲ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਇਸ ਦਾ ਸੰਸਕ੍ਰਿਤ ਰੂਪ ਹੈ, ‘ਉਦਯਮ’ ਉਦਮ ਅਗੇਤਰ ਦਾ ਮਤਲਬ ਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਉਪਰ ਜਾਂ ਉਚ। ਸੋ ਉਦਮ ਦਾ ਸ਼ਾਬਦਿਕ ਅਰਥ ਹੋਇਆ ਉਪਰ ਨੂੰ ਚੁੱਕਣਾ। ਅਸੀਂ ਉਦਮ ਕਰਨ ਲਈ ਚੱਕਣ ਚੱਕਣ ਵੀ ਕਹਿ ਦਿੰਦੇ ਹਾਂ। ਇਸੇ ਧਾਤੂ ਤੋਂ ਬਣਿਆ ਹੈ ਅੰਤਰਯਾਮੀ ਜੋ ਪੰਜਾਬੀ ਵਿਚ ਅੰਤਰਜਾਮੀ ਵਜੋਂ ਚਲਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਦਾ ਅਰਥ ਮਹਾਨ ਕੋਸ਼ ਅਨੁਸਾਰ ਅੰਦਰ ਪਹੁੰਚ ਸਕਣ ਵਾਲਾ, ਦਿਲ ਦੀ ਜਾਨਣ ਵਾਲਾ ਹੈ। “ਸਭੁ ਕੀਤਾ ਤੇਰਾ ਵਰਤਦਾ ਤੂੰ ਅੰਤਰਜਾਮੀ॥ ਹਮ ਜੰਤ ਵਿਚਾਰੇ ਕਿਆ ਕਰਹੁ ਸਭੁ ਖੇਲੁ ਤੁਮ ਸੁਆਮੀ॥ (ਗੁਰੂ ਰਾਮ ਦਾਸ) ਇਸ ਦਾ ਅਸਲ ਅਰਥ ਹੈ ਜੋ ਦੂਜੇ ਦੇ ਅੰਦਰ ਨੂੰ ਕੰਟਰੋਲ ਕਰ ਸਕੇ ਜਾਂ ਪ੍ਰਭਾਵਿਤ ਕਰ ਸਕੇ। ਜਿਸ ਵਿਚ ਅਜਿਹੀ ਸ਼ਕਤੀ ਹੈ, ਉਹ ਦੂਸਰੇ ਦਾ ਸਭ ਕੁਝ ਜਾਣਦਾ ਹੈ। ਧਾਰਮਿਕ ਨਜ਼ਰੀਏ ਤੋਂ ਪਰਮਾਤਮਾ ਤੋਂ ਬਿਨਾ ਹੋਰ ਕੌਣ ਅਜਿਹਾ ਕਰ ਸਕਦਾ ਹੈ?

ਕੁਝ ਵਿਦਵਾਨਾਂ ਨੇ ਯਮ-ਯਮੀ ਦੇ ਸਮਾਨਅੰਤਰ ਹੋਰ ਹਿੰਦੂ ਯੂਰਪੀ ਸਭਿਅਤਾਵਾਂ ਵਿਚ ਵੀ ਅਜਿਹੇ ਦੇਵਤੇ ਲੱਭੇ ਹਨ। ਇਕ ਭਾਰੋਪੀ ਮੂਲ ‘Yemos’ ਦਾ ਸੁਝਾਅ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਹੈ ਜਿਸ ਦਾ ਅਰਥ ਹੈ, ਜੋੜਾ। ਨੌਰਸ ਦਾ ਆਦੀ ਦੇਵਤਾ ਯਮੀਰ ਇਸ ਨਾਲ ਜੋੜਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਪਰ ਇਸ ਮਿਥ ਵਿਚ ਯਮੀਰ ਜੋੜਾ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਇਸ ਦੀ ਯਮ ਨਾਲ ਸਾਂਝ ਇਸ ਗੱਲ ਵਿਚ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਵੀ ਆਦੀ ਅਤੇ ਅਮਰ ਹੈ। ਅਵੇਸਤਾ ਵਿਚ ਯਿਮਾ ਕਸ਼ੋਤਾ ਨਾਂ ਦੇ ਦੇਵਤੇ ਦਾ ਜ਼ਿਕਰ ਆਉਂਦਾ ਹੈ। ਇਰਾਨ ਦੀ ਇਸ ਮਿਥ ਵਿਚ ਯਿਮਾ ਵੀ ਸਭ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਮਰਨ ਵਾਲਾ ਅਤੇ ਮਾਨਵ ਜਾਤੀ ਦੇ ਮਹਾਨ ਰਾਜੇ ਵਜੋਂ ਸਾਹਮਣੇ ਆਉਂਦਾ ਹੈ। ਬਾਅਦ ਵਿਚ ਇਹ ਸ਼ਬਦ ਜਮਸ਼ੈਦ ਵਿਚ ਰੁਪਾਂਤ੍ਰਿਤ ਹੋ ਗਿਆ। ਜਮਸ਼ੈਦ ਪਾਰਸੀਆ ਦਾ ਨਾਂ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਜਿਵੇਂ ਜਮਸ਼ੈਦ ਟਾਟਾ। ਉਂਜ ਇਹ ਸਭ ਅਜੇ ਕਿਆਫ਼ੇ ਹੀ ਹਨ।

ਅੱਜ ਕੱਲ੍ਹ ਇਕ ਨਵੀਂ ਪੰਜਾਬੀ ਫਿਲਮ ‘ਕਿੱਸਾ ਪੰਜਾਬ’ ਦੀ ਬੜੀ ਚਰਚਾ ਹੈ। ਮੈਂ ਇਸ ਦੀ ਪ੍ਰੋਡਕਸ਼ਨ ਦੇ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਪੜਾਵਾਂ ਤੋਂ ਜਾਣੂ ਹਾਂ। ਇਸ ਦੀ ਕਹਾਣੀ ਸਕਰੀਨ ਪਲੇਅ ਤੇ ਡਾਇਲਾਗ ਲਿਖਣ ਵਿਚ ਮੇਰੇ ਅਜ਼ੀਜ਼ ਉਦੈ ਪ੍ਰਤਾਪ ਸਿੰਘ ਦਾ ਵੱਡਾ ਯੋਗਦਾਨ ਹੈ। ਜਦੋਂ ਉਹ ਫਿਲਮ ਦੇ ਡਾਇਰੈਕਟਰ ਜਤਿੰਦਰ ਮੌਹਰ ਨਾਲ ਕਦਮ ਮਿਲਾ ਕੇ ਚਲ ਰਿਹਾ ਸੀ ਤਾਂ ਮੈਨੂੰ ਯਕੀਨ ਨਹੀਂ ਸੀ ਆ ਰਿਹਾ ਕਿ ਉਹ ਇਕ ਅਜਿਹੀ ਫਿਲਮ ਬਣਾਉਣ ਵਿਚ ਰੁੱਝੇ ਹੋਏ ਹਨ ਜਿਹੜੀ ਪੰਜਾਬ ਦੀ ਡੋਬੇ ਖਾ ਰਹੀ ਜਵਾਨੀ ਨੂੰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਮਾਣ ਮੱਤਾ ਪੰਜਾਬ ਚੋਤੇ ਕਰਾ ਰਹੀ ਹੈ। ਇਥੇ ਕਿਹੜੇ ਪੰਜਾਬ ਦਾ ਕਿੱਸਾ ਪੇਸ਼ ਹੋ ਰਿਹਾ ਸੀ? ਦਿਸਦੇ ਪੰਜਾਬ ਦਾ ਜਾਂ ਨਾ ਦਿਸਦੇ ਪੰਜਾਬ ਦਾ, ਪ੍ਰਤੱਖ ਪੰਜਾਬ ਦਾ ਜਾਂ ਅਣਗੌਲੇ ਪੰਜਾਬ ਦਾ; ਇਸ ਦਾ ਅਨੁਮਾਨ ਲਾਉਣਾ ਔਖਾ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਜਦੋਂ ਅਸੀਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਪਾਤਰਾਂ ਦੇ ਰੂਬਰੂ ਹੁੰਦੇ ਹਾਂ ਜਿਹੜੇ ਸੀਸੀਆ ਪੀ ਕੇ ਬੱਸਾਂ ਦੇ ਅੱਡਿਆ ‘ਤੇ ਆਵਾਗਾਮਰਦੀ ਕਰ ਰਹੇ ਹਨ ਤਾਂ ਦੇਦਾ

ਜਾਪਦਾ ਹੈ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਘਰ ਬਾਰ ਕੋਈ ਨਹੀਂ। ਉਹ ਬੇਕਾਰ ਹਨ ਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਬਿਨਾ ਕੋਈ ਕੰਮ-ਕਾਰ ਕੀਤਿਆਂ ਹੀ ਤੁਰ ਜਾਣਾ ਹੈ। ਇਹੋ ਸਵਾਲ ਮੰਚ ਉੱਤੇ ਨੱਚ ਰਹੀ ਜਵਾਨੀ ਦਾ ਹੈ। ਉਸ ਨੂੰ ਦੇਖ ਕੇ ਲਲਕਾਰੇ ਮਾਰਦੀ ਜਵਾਨੀ ਦਾ ਵੀ। ਇਥੇ ਕੋਈ ਨਾਇਕ ਨਹੀਂ ਤੇ ਨਾ ਹੀ ਕੋਈ ਖਲਨਾਇਕ ਹੈ। ਪਰ ਸੰਦੇਸ਼ ਸਪਸ਼ਟ ਹੈ, ਉਹ ਇਹ ਕਿ ਪੰਜਾਬ ਦੀ ਜਵਾਨੀ ਡੁੱਬ ਰਹੀ ਹੈ ਤੇ ਗੋਤੇ ਖਾ ਰਹੀ ਏਸ ਜਵਾਨੀ ਨੂੰ ਢਾਹਸ ਦੇਣ ਵਾਲਾ ਕੋਈ ਨਹੀਂ। ਫਿਲਮ ਵਿਚ ਇਸ ਦਾ ਉਤਰ ਡੋਬੇ ਦੇ ਕਾਰਨ ਦਿੰਦੇ ਹਨ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਜਤਿੰਦਰ ਮੌਹਰ ਦੀ ਦਿਭ-ਦ੍ਰਿਸ਼ਟੀ ਨੇ

‘ਕਿੱਸਾ ਪੰਜਾਬ’ ਨਾਮੀ ਫਿਲਮ ਦੇ ਨਿਰਮਾਤਾ

ਦਰਸ਼ਕਾਂ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਜੀਵਤ ਰੂਪ ਵਿਚ ਪੇਸ਼ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਜਦੋਂ ਇਹ ਫਿਲਮ ਸਾਊਥ ਏਸ਼ੀਆ ਦੇ ਇੰਟਰਨੈਸ਼ਨਲ ਫਿਲਮ ਫੈਸਟੀਵਲ ਵਿਚ ਪੇਸ਼ ਹੋਈ ਤਾਂ ਮੇਰੇ ਟੋਰਾਂਟੋ ਵਾਸੀ ਮਿੱਤਰਾਂ ਦਾ ਹੁੰਗਾਰਾ ਬੜਾ ਹਾਂ-ਪੱਖੀ ਸੀ। ਫਿਲਮ ਇੱਕ ਤੇ ਕਿੱਸੇ ਵੀਹ ਦਾ

ਸੀ ਇਹਦੇ ਬਾਰੇ ਦੋ ਰਾਵਾਂ ਨਹੀਂ। ਉਹ ਕਿੰਨਾ ਉਤਮ ਨਾਟਕਕਾਰ ਸੀ, ਪਿਛਲੇ ਹਫ਼ਤੇ ‘ਨਾਟ ਸੰਵਾਦ’ ਸੰਸਥਾ ਵਲੋਂ ਪੰਜਾਬੀ ਭਵਨ ਲੁਧਿਆਣਾ ਵਿਚ ਕਰਵਾਏ ਗਏ ਸਮਾਗਮ ਨੇ ਉਭਾਰਿਆ ਹੈ। ਇਸ ਸੰਸਥਾ ਦੇ ਕਰਤਾ-ਧਰਤਾ ਕੌਣ ਹਨ ਇਹ ਤਾਂ ਮੈਂ ਨਹੀਂ ਜਾਣਦਾ, ਪਰ ਪਤਾ ਲੱਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਸਮਾਗਮ ਵਿਚ ਸ਼ਿਰਕਤ ਕਰਨ ਵਾਲਿਆਂ ਵਿਚ ਸੁਰਜੀਤ ਪਾਤਰ ਤੋਂ ਬਿਨਾ ਜਸਵੰਤ ਸਿੰਘ ਕੰਵਲ, ਸਵਰਾਜਬੀਰ, ਤੇਜਵੰਤ ਗਿੱਲ, ਪਾਲ ਕੌਰ ਤੇ ਜਗਮੋਹਨ ਸਿੰਘ ਵੀ ਸਨ।

ਸਮਾਗਮ ਵਿਚ ਹਿੱਸਾ ਲੈਣ ਵਾਲੇ ਬੁਲਾਰਿਆਂ ਨੇ ਸੋਖੋਂ ਦੇ ਉਸ ਦਰਦ ਦੀ ਬਾਹ ਪਾਈ ਜਿਹੜਾ ਉਸ ਦੇ ਮਨ ਵਿਚ ਧੁਰ ਅੰਦਰ ਤੱਕ ਵੱਸਿਆ ਹੋਇਆ ਸੀ। ਸੋਖੋਂ ਦੀ ਸਿਰਜਣ ਪ੍ਰਕ੍ਰਿਆ ਵਿਚੋਂ ਪੰਜਾਬ ਦੀ ਲਹੂ ਮਿੱਟੀ ਨਿਚੋੜਨ ਦੇ ਪੱਖ ਤੋਂ

ਇਹ ਸਮਾਗਮ ਸੱਚ-ਮੁੱਚ ਹੀ ਬੜਾ ਅਹਿਮ ਸੀ। ਇਹ ਗੱਲ ਵੀ ਓਨੇ ਹੀ ਮਹੱਤਵ ਵਾਲੀ ਹੈ ਕਿ ਇਸ ਮੌਕੇ ਉਥੇ ਨਾਟਕਕਾਰ ਸਵਰਾਜਬੀਰ ਦਾ ਸਨਮਾਨ ਕਰਨ ਲਈ ਸੋਖੋਂ ਰਚਿਤ ‘ਸਾਹਿਤਿਆਰਥ’ ਭੇਟ ਕੀਤੀ ਗਈ। ਭਾਵੇਂ ਸੰਤ ਸਿੰਘ ਸੋਖੋਂ ਨੂੰ ਕੇਂਦਰ ਦੀ ਸਾਹਿਤ ਅਕਾਡਮੀ ਦਾ ਪੁਰਸਕਾਰ ਉਸਦੇ ਨਾਟਕ ‘ਮਿੱਤਰ ਪਿਆਰਾ’ ਉੱਤੇ ਮਿਲਿਆ, ਪਰ ਪੰਜਾਬੀ ਆਲੋਚਨਾ ਦੇ ਖੇਤਰ ਵਿਚ ‘ਸਾਹਿਤਿਆਰਥ’ ਨੇ ਨਵੀਆਂ ਤੇ ਗੌਲਣਯੋਗ ਲੀਹਾਂ ਪਾਈਆਂ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਆਧਾਰ ਬਣਾ ਕੇ ਅੱਜ ਦੇ ਸਾਹਿਤ ਆਲੋਚਕ ਨਾਮਣਾ ਖੱਟ ਰਹੇ ਹਨ।

ਨਾਂ ਹੈ ‘ਕਿੱਸਾ ਪੰਜਾਬ।’ ਇਸ ਦਾ ਅੰਤਮ ਰੂਪ ਕਿਹੋ ਜਿਹਾ ਹੈ, ਮੈਨੂੰ ਉਸ ਦੀ ਝਾਕ ਲੱਗੀ ਹੋਈ ਹੈ।

‘ਲਹੂ ਮਿੱਟੀ’ ਵਾਲਾ ਸੰਤ ਸਿੰਘ ਸੋਖੋਂ: ਪੰਜਾਬੀ ਕਹਾਣੀ ਨੂੰ ਪੱਛਮੀ ਵਿਧਾ ਵਿਚ ਢਾਲਣ ਵਾਲਾ ਤੇ ‘ਲਹੂ ਮਿੱਟੀ’ ਨਾਂ ਦੇ ਨਾਵਲ ਦਾ ਲੇਖਕ ਸੰਤ ਸਿੰਘ ਸੋਖੋਂ ਮੇਰਾ ਦਿਸ਼ਾ ਨਿਰਦੇਸ਼ਕ ਵੀ ਸੀ ਤੇ ਸੀਨੀਅਰ ਮਿੱਤਰ ਵੀ। ਉਸ ਦੇ 105ਵੇਂ ਜਨਮ ਦਿਨ ਉੱਤੇ ਸੁਰਜੀਤ ਪਾਤਰ ਨੇ ਉਸ ਨੂੰ ਪੰਜਾਬੀ ਸਾਹਿਤ ਦੀਆਂ ਹੱਦਾਂ ਦਾ ਵਿਸਤਾਰ ਕਰਤਾ ਕਿਹਾ ਹੈ। ਉਹ ਮਹਾਨ ਸਿਰਜਕ ਤੇ ਮਹਾਨ ਉਸਰਈਆ

ਨਿੱਕ ਸੁੱਕ

ਗੁਲਜ਼ਾਰ ਸਿੰਘ ਸੰਧੂ

Sandhugulzar@yahoo.com

ਦਾ ਨਹੀਂ, ‘ਰਹੀਏ ਤੋਂ ਰਹੀਏ ਕਰਾਂ’ ਦਾ ਹੈ। ਵੇਖੀਏ ਕੌਣ ਜਿੱਤਦਾ ਹੈ?

1960 ਵਿਚ ਮੈਂ ਤੇ ਮੇਰਾ ਪੱਤਰਕਾਰ ਮਿੱਤਰ ਰਾਜ ਗਿੱਲ ਰੋਹਤਾਗ ਗਏ ਸਾਂ। ਅਸੀਂ ਡੇਢ ਹਾਰਸ ਪਾਵਰ ਦੇ ਰਾਇਲ ਇਨਫੀਲਡ ਮੋਟਰਸਾਈਕਲ ਉੱਤੇ ਦਿੱਲੀ ਤੋਂ ਗਏ ਸਾਂ। ਓਦੋਂ ਅਸੀਂ ਆਪਣਾ ਮੋਟਰਸਾਈਕਲ ਵੀ ਓਥੇ ਨਹੀਂ ਸੀ ਲਿਜਾ ਸਕੇ ਤੇ ਇਸ ਨੂੰ ਮੜ੍ਹੀ ਨਾਂ ਦੇ ਇਕ ਸਥਾਨ ‘ਤੇ ਚਾਹ ਦੀ ਦੁਕਾਨ ਉੱਤੇ ਛੱਡ ਕੇ ਪੈਦਲ ਹੀ ਰੋਹਤਾਗ ਪਾਰ ਕਰਕੇ ਆਏ ਸਾਂ।

ਮੈਂ ਨਿਸਚੇ ਨਾਲ ਤਾਂ ਨਹੀਂ ਕਹਿ ਸਕਦਾ ਪਰ ਮੜ੍ਹੀ ਨਾਂ ਦੇ ਸਥਾਨ ਨੂੰ ਹੀ ਅਜ ਗੋਲਾਬਾ ਚੈਕ ਪੋਸਟ ਕਹਿੰਦੇ ਹੋਣਗੇ। ਏਥੋਂ ਅੱਜ ਹਜ਼ਾਰਾਂ ਗੱਡੀਆਂ ਲੰਘ ਰਹੀਆਂ ਹਨ ਤੇ 1960 ਵਿਚ ਨਿੱਕਾ ਮੋਟਰ ਸਾਈਕਲ ਨਹੀਂ ਸੀ ਲੰਘ ਸਕਿਆ। ਸੋਚੋ ਜ਼ਰਾ!

ਅੰਤਿਕਾ: ਇਕਬਾਲ ਸਿੰਘ ਢਿੱਲੋਂ ਬਹੁਤ ਉਦਾਸ ਲੱਗੇ ਪਰ ਖੁਸ਼ਬੂ ਤੋਂ ਜਾਪੇ, ਪੌਣ ਵਗੇ ਜੋ ਸਾਡੇ ਪਿੰਡਾਂ ਵਲ ਦੀ ਹੈ। ਉਗ ਪੈਂਦੀ ਹੈ ਸਰਘੀ ‘ਚੋਂ ਇਕ ਆਸ ਨਵੀਂ, ਰਿਸ਼ਮਾਂ ਦੇ ਹੱਥ ਰੋਜ਼ ਸੁਨੇਹੇ ਘਲਦੀ ਹੈ।

‘ਸੈਕੰਡ ਹੈਂਡ ਹਸਬੈਂਡ’ ਮੂਵੀ 3 ਜੁਲਾਈ ਨੂੰ ਰਿਲੀਜ਼ ਹੋਵੇਗੀ

ਸੈਨ ਫਰਾਂਸਿਸਕੋ (ਬਿਊਰੋ): ਟਰੱਕਿੰਗ, ਮੋਟਲ ਅਤੇ ਗੋਲਡਨ ਜਿਮ ਦੇ ਵੱਡੇ ਕਾਰੋਬਾਰ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਗਾਖਲ ਬੁਦਰਜ਼-ਅਮੋਲਕ ਸਿੰਘ ਗਾਖਲ, ਪਲਵਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਗਾਖਲ ਅਤੇ ਇਕਬਾਲ ਸਿੰਘ ਗਾਖਲ ਨੇ ਬਾਲੀਵੁੱਡ ਵਿਚ ਨਰੋਏ ਪੈਰੀਂ ਵੱਡੇ ਬਜਟ ਦੀ ਫਿਲਮ ‘ਸੈਕੰਡ ਹੈਂਡ ਹਸਬੈਂਡ’ ਨਾਲ ਦਸਤਕ ਦਿੱਤੀ ਹੈ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਹਾਸਰਸ ਤੇ ਉਦੇਸ਼ ਭਰਪੂਰ ਕਹਾਣੀ ਦੇ ਨਾਲ ਨਾਲ ਇਕ ਨਵੀਂ ਦਿਸ਼ਾ ਅਤੇ ਦਸ਼ਾ ਫਿਲਮ ਜਗਤ ਨੂੰ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕਰਨ ਦੀ ਸਫਲ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕੀਤੀ ਹੈ।

ਫਿਲਮ ਦੇ ਨਿਰਮਾਤਾ ਅਮੋਲਕ ਸਿੰਘ ਗਾਖਲ ਅਨੁਸਾਰ ਜਿਥੇ ਸੁਪਰ ਸਟਾਰ ਗੋਵਿੰਦਾ ਦੀ ਬੇਟੀ ‘ਟੀਨਾ ਆਹੁਜਾ’ ਪਹਿਲੀ ਵਾਰ ਵੱਡੇ ਪਰਦੇ ‘ਤੇ ਦਿਸੇਗੀ ਉਥੇ ਹੀ ਪੰਜਾਬੀ ਫਿਲਮਾਂ ਵਿਚ ਨਰੋਏ ਪੈਰ ਟਿਕਾਉਣ ਪਿੱਛੇ ਪੰਜਾਬੀਆਂ ਦੇ ਚਹੇਤੇ ਅਦਾਕਾਰ ਤੇ ਕਲਾਕਾਰ ਗਿੱਪੀ ਗਰੇਵਾਲ ਦੀ ਇਹ ਪਹਿਲੀ ਵੱਡੀ ਹਿੰਦੀ ਫਿਲਮ ਹੋਵੇਗੀ। ਪੰਜਾਬੀਆਂ ਦਾ ਮਨਪਸੰਦ ‘ਤੇ ਬਾਲੀਵੁੱਡ ਦਾ ਸਦਾਬਹਾਰ ਅਦਾਕਾਰ ਧਰਮਿੰਦਰ ਪਹਿਲੀ ਵਾਰ ਫਿਲਮ ਪ੍ਰੇਮੀਆਂ ਨੂੰ ਇਕ ਵੱਖਰੇ ਅੰਦਾਜ਼ ਵਿਚ ਵੇਖਣ ਨੂੰ ਮਿਲੇਗਾ। ਤਲਾਕ ਤੋਂ ਪਿੱਛੇ ਦੀਆਂ ਸਮੱਸਿਆਵਾਂ ਨੂੰ ਇਸ ਫਿਲਮ ਨੇ ਖੁਬਸੂਰਤ ਅਤੇ ਮਨੋਰੰਜਨ ਭਰੇ ਢੰਗ ਨਾਲ ਪੇਸ਼ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਜਿਥੇ ਗੀਤਾ ਬਸਰਾ, ਸੰਜੇ ਮਿਸ਼ਰਾ, ਰਵੀ ਕਿਸ਼ਨ ਅਤੇ ਮੁਕੇਸ਼ ਤਿਵਾੜੀ ਦੀ ਖਾਸ

ਫਿਲਮ ਦੀ ਸਮੁੱਚੀ ਸਟਾਰਕਾਸਟ ਪ੍ਰੈਸ ਮੀਟਿੰਗ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ।

ਭੂਮਿਕਾ ਹੋਵੇਗੀ ਉਥੇ ਹਿੰਦੀ ਫਿਲਮਾਂ ਵਿਚ ਗੁਰਪ੍ਰੀਤ ਘੁੱਗੀ ਵੀ ਆਪਣਾ ਆਹਲਾ ਸਦਾਬਹਾਰ ਪਰ ਵੱਖਰਾ ਅੰਦਾਜ਼ ਪੇਸ਼ ਕਰੇਗਾ।

ਮੁੰਬਈ ਵਿਚ ਫਿਲਮ ਦਾ ਟਰੇਲਰ ਰਿਲੀਜ਼ ਕਰਨ ਲਈ ਕਰਵਾਏ ਗਏ ਸਮਾਰੋਹ ਵਿਚ ਫਿਲਮ ਦੀ ਸਟਾਰ ਕਾਸਟ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਆਪਣੀ ਬੇਟੀ ਟੀਨਾ ਆਹੁਜਾ ਦੀ ਪਹਿਲੀ ਫਿਲਮ ਦੇ ਜਸ਼ਨਾਂ ਵਿਚ ਸ਼ਾਮਿਲ ਹੋਣ ਲਈ ਸੁਪਰ ਸਟਾਰ ਗੋਵਿੰਦਾ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਤੌਰ ਤੇ ਪਹੁੰਚੇ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਅੱਖਾਂ ਵਿਚ ਖੁਸ਼ੀ ਦੇ ਹੰਝੂ ਲਿਆਉਂਦਿਆਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਉਹ ਖੁਸ਼ਕਿਸਮਤ ਹੈ ਕਿ ਉਸ ਦੀ ਪੁੱਤਰੀ ਨੂੰ ਪਹਿਲੀ ਫਿਲਮ ਹੀ ਬਹੁਤ ਵੱਡੇ ਬਜਟ ਅਤੇ ਵੱਡੇ ਸਟਾਰਾਂ

ਵਾਲੀ ਮਿਲੀ ਹੈ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਦੇਸੀ ਰਾਕ ਸਟਾਰ ਗਿੱਪੀ ਗਰੇਵਾਲ ਪੰਜਾਬੀ ਫਿਲਮਾਂ ਦੇ ਹਿੱਟ ਹੋਣ ਦੀ ਗਰੰਟੀ ਬਣਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ ਅਤੇ ਟਰੇਲਰ ਦੱਸਦਾ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਹਿੰਦੀ ਫਿਲਮਾਂ ਵਿਚ ਵੀ ਧਮਾਕਾ ਕਰੇਗਾ। ਸੂਤਰਾਂ ਅਨੁਸਾਰ ਯੂ ਟਿਊਬ ਉੱਤੇ ਪਾਏ ਗਏ ਟਰੇਲਰ ਨੂੰ 48 ਘੰਟਿਆਂ ਵਿਚ ਹੀ ਵੇਖਣ ਵਾਲਿਆਂ ਦੀ ਗਿਣਤੀ ਲੱਖਾਂ ਵਿਚ ਹੋ ਗਈ ਹੈ।

ਅਮੋਲਕ ਗਾਖਲ ਅਨੁਸਾਰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਨਾ ਤਾਂ ਇਹ ਫਿਲਮ ਆਪਣੇ ਨਾਂ ਲਈ ਬਣਾਈ ਹੈ ਅਤੇ ਨਾ ਹੀ ਸ਼ੌਕ ਪੂਰਿਆ ਹੈ, ਸਗੋਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਫਿਲਮ ਸੱਨਅਤ ਵਿਚ ਬਹੁਤ ਕੁਝ ਵੱਖਰਾ ਕਰਨ

ਦੇ ਨਾਲ ਪੈਰ ਧਰੇ ਹਨ। ਫਿਲਮ ਵਿਚਲੇ ਗੀਤ ‘ਮਿੱਠੀ ਮੇਰੀ ਜਾਨ’ ਅਤੇ ‘ਅੱਲ੍ਹਾ ਕਰੇ ਦਿਨ ਨਾ ਚੜ੍ਹੇ’ ਨੂੰ ਵੀ ਰੱਜਵਾਂ ਪਿਆਰ ਮਿਲ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਫਿਲਮ ਦਾ ਨਿਰਦੇਸ਼ਨ ‘ਜੱਟ ਜੇਮਸ ਬਾਂਡ’ ਵਰਗੀਆਂ ਹਿੱਟ ਫਿਲਮਾਂ ਦੇਣ ਵਾਲੇ ਸਮੀਪ ਕੰਗ ਨੇ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਸੰਗੀਤ ਬਾਦਸ਼ਾਹ ਦਾ ਹੈ ਜਦੋਂ ਕਿ ਫਿਲਮ ਵਿਚਲੇ ਗੀਤਾਂ ਨੂੰ ਗਿੱਪੀ ਗਰੇਵਾਲ, ਸੁਨਿਧੀ ਚੌਹਾਨ ਅਤੇ ਲਾਭ ਜੰਜੂਆ ਨੇ ਗਾਇਆ ਹੈ। ਫਿਲਮ ਦੀ ਕਹਾਣੀ ਵੀ ਖੁਦ ਸਮੀਪ ਕੰਗ ਨੇ ਲਿਖੀ ਹੈ। ਕੰਗ ਨੇ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਤਲਾਕ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਇਕ ਪਤੀ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਬੱਚਿਆਂ ਤੇ ਪਤਨੀ ਨੂੰ ਕਿਵੇਂ ਖਰਚਾ ਅਦਾ ਕਰਨਾ ਪੈਂਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਜਿਹੜੀਆਂ

ਸਮੱਸਿਆਵਾਂ ਘੋਰਦੀਆਂ ਹਨ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਹਾਸਰਸ ਅੰਦਾਜ਼ ਵਿਚ ਪੇਸ਼ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾਅਵਾ ਕੀਤਾ ਕਿ ‘ਸੈਕੰਡ ਹੈਂਡ ਹਸਬੈਂਡ’ ਫਿਲਮ ਵਿਚ ਨਾ ਸਿਰਫ ਟੀਨਾ ਆਹੁਜਾ ਸਿਖਰ ਬਣਾਵੇਗੀ ਸਗੋਂ ਗਿੱਪੀ ਗਰੇਵਾਲ ਵੀ ਹਿੰਦੀ ਫਿਲਮ ਜਗਤ ਲਈ ਇਕ ਵਧੀਆ ਅਭਿਨੇਤਾ ਸਾਬਿਤ ਹੋਵੇਗਾ।

ਸ. ਗਾਖਲ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਅਸੀਂ ਪੁੱਤ ਤਾਂ ਜੱਟਾਂ ਦੇ, ਪੈੜਾਂ ਟਰਾਂਸਪੋਰਟ ‘ਚ ਪਾਈਆਂ ਨੇ ਤੇ ਮੋਟਲ ਬਿਜ਼ਨਸ ਵਿਚ ਵੀ ਤੇ ਫਿਲਮ ਜਗਤ ਵਿਚ ਵੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਆਪਣੀ ਸਫਲਤਾ ਦਾ ਪੂਰਾ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਹੈ। ਦੁਨੀਆਂ ਭਰ ਵਿਚ 3 ਜੁਲਾਈ ਨੂੰ ਇਸ ਫਿਲਮ ਦੇ ਰਿਲੀਜ਼ ਹੋਣ ਪਿੱਛੋਂ ਨਵੀਂ ਪੰਜਾਬੀ ਤੇ ਹਿੰਦੀ ਫਿਲਮ ਬਣਾਉਣ ਦਾ ਐਲਾਨ ਕਰਨਗੇ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾਅਵਾ ਕੀਤਾ ਕਿ ਇਸ ਵੇਲੇ ਵਿਸ਼ਵ ਦਾ ਸਮੁੱਚਾ ਹਿੰਦੀ ਅਤੇ ਪੰਜਾਬੀ ਇਲੈਕਟ੍ਰਾਨਿਕ ਅਤੇ ਪ੍ਰਿੰਟ ਮੀਡੀਆ ਇਸ ਫਿਲਮ ਨੂੰ ਪ੍ਰਮੋਟ ਕਰਨ ਲਈ ਪੱਬਾਂ ਭਾਰ ਹੋਇਆ ਪਿਆ ਹੈ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇਸ਼ ਵਿਦੇਸ਼ ਵਸਦੇ ਪੰਜਾਬੀਆਂ ਅਤੇ ਭਾਰਤੀ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਅਪੀਲ ਕੀਤੀ ਕਿ ਉਹ ਇਕ ਵਾਰ ਫਿਲਮ ਦੇਖਣ ਲਈ ਬਿਏਟਰ ਤੱਕ ਜਾਣ ਅਤੇ ਜਦੋਂ ਉਹ ਫਿਲਮ ਵੇਖ ਕੇ ਵਾਪਿਸ ਪਰਤਣਗੇ ਤਾਂ ਬਾਗੋ ਬਾਗ ਹੀ ਨਹੀਂ ਹੋਣਗੇ ਸਗੋਂ ਫਿਲਮ ਜਗਤ ਦੇ ਇਸ ਨਵੇਂ ਕ੍ਰਿਸਮੇ ਪ੍ਰਤੀ ਹਾਮੀ ਵੀ ਭਰਨਗੇ।

ਟੀਨਾ, ਗਿੱਪੀ, ਧਰਮਿੰਦਰ ਤੇ ਗੋਵਿੰਦਾ ਆਪੋ ਆਪਣੇ ਅੰਦਾਜ਼ ‘ਚ

ਗਿੱਪੀ, ਗੋਵਿੰਦਾ ਤੇ ਟੀਨਾ ਪੱਤਰਕਾਰਾਂ ਨਾਲ

ਟੀਨਾ ਆਹੁਜਾ, ਗਿੱਪੀ ਗਰੇਵਾਲ ਤੇ ਧਰਮਿੰਦਰ ਫਿਲਮ ਦੇ ਇਕ ਦ੍ਰਿਸ਼ ਵਿਚ

47 ਤੋਂ 52: ਸਿਨੇਮਾ ਦਾ ਸੁਨਹਿਰੀ ਦੌਰ

ਸੰਤਾਲੀ ਦੀ ਵੰਡ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਲੱਗ ਰਿਹਾ ਸੀ ਜਿਵੇਂ ਪੰਜਾਬੀ ਫਿਲਮ ਜਗਤ ਤਾਂ ਜ਼ਖਮਾਂ ਦੀ ਭਿੰਨਕਰਤਾ ਤੋਂ ਤੁਬਕਦਾ ਹੋਇਆ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਛੇਤਰ ਤੋਂ ਵੀ ਡਰ ਰਿਹਾ ਸੀ ਤੇ ਹਿੰਦੀ ਫਿਲਮ ਸਨਅਤ ਇਨ੍ਹਾਂ ਜ਼ਖਮਾਂ ਨੂੰ ਆਪਸੀ ਸਦਾਵਾਨਾ, ਭਾਈਚਾਰੇ ਅਤੇ ਸਾਂਝੀਆਂ ਤੰਦਾਂ ਰਾਹੀਂ ਸਮਝਣ ਦਾ ਯਤਨ ਕਰ ਰਹੀ ਸੀ। ਇਸ ਪ੍ਰਸੰਗ ਵਿਚ ਤਿੰਨ ਫਿਲਮਾਂ ਦਾ ਜ਼ਿਕਰ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ। ਪਹਿਲੀ ਸੀ ‘ਬੈਜੂ ਬਾਵਰਾ’। ਇਹ ਫਿਲਮ 1952 ਵਿਚ ਰਿਲੀਜ਼ ਹੋਈ। ਫਿਲਮ ਦੇ ਨਿਰਦੇਸ਼ਕ ਵਿਜੇ ਭੱਟ ਸਨ ਅਤੇ ਇਸ ਵਿਚ ਮੁੱਖ ਰੋਲ ਭਾਰਤ ਭੂਸ਼ਣ ਅਤੇ ਮੀਨਾ ਕੁਮਾਰੀ ਦਾ ਸੀ। ਸੰਗੀਤਕਾਰ ਨੌਸ਼ਾਦ ਦੇ ਕਰੀਅਰ ਦੀ ਇਹ ਸਭ ਤੋਂ ਮਹੱਤਵਪੂਰਨ ਫਿਲਮ ਹੈ।

ਫਿਲਮ ਮੁਗਲ ਬਾਦਸ਼ਾਹ ਅਕਬਰ ਦੇ ਦਰਬਾਰ ਵਿਚ ਗਾਇਕ ਰਹੇ ਬੈਜੂ ਬਾਵਰਾ ਦੀ ਜੀਵਨੀ ‘ਤੇ ਆਧਾਰਤ ਸੀ। ਫਿਲਮ ਦੇ ਮੁੱਖ ਪਾਤਰ ਬੈਜੂ ਬਾਵਰਾ ਨੂੰ ਇਹ ਗਲਤਫਹਿਮੀ ਹੋ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਕਿ ਉਸ ਦੇ ਪਿਤਾ ਦਾ ਕਾਤਲ ਅਕਬਰ ਦੇ ਦਰਬਾਰ ਦਾ ਗਾਇਕ ਤਾਨਸੇਨ ਹੈ। ਬਦਲੇ ਦੀ ਭਾਵਨਾ ਨਾਲ ਉਹ ਤਾਨਸੇਨ ਨੂੰ ਗਾਇਕੀ ਦੇ ਮੁਕਾਬਲੇ ਲਈ ਵੰਗਾਰਦਾ ਹੈ।

ਦੂਜੀ ਫਿਲਮ ਸੀ 1953 ਵਿਚ ਬਣੀ ‘ਅਨਾਰਕਲੀ’। ਇਸ ਫਿਲਮ ਦੇ ਨਿਰਦੇਸ਼ਕ ਨੰਦ ਲਾਲ ਤੇ ਜਸਵੰਤ ਲਾਲ ਸਨ। ਫਿਲਮ ਮੁਗਲ ਬਾਦਸ਼ਾਹ ਜਹਾਂਗੀਰ ‘ਤੇ ਆਧਾਰਤ ਸੀ ਜਿਸ ਨੇ ਸਾਧਾਰਨ ਕੁੜੀ ਨਾਲ ਵਿਆਹ ਕਰਾਉਣ ਲਈ ਅਕਬਰ ਵਿਰੁੱਧ ਬਗ਼ਾਵਤ ਕਰ ਦਿੱਤੀ ਸੀ। ਫਿਲਮ ਬੇਹੱਦ ਮਕਬੂਲ ਹੋਈ ਅਤੇ ਇਸ ਦੇ ਗੀਤ ‘ਯੇ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਉਸੀ ਕੀ ਹੈ’, ‘ਦੁਆ ਕਰ ਗਮੇਂ-ਦਿਲ, ਖੁਦਾ ਸੇ ਦੁਆ ਕਰ’, ‘ਮੁਹੱਬਤ ਐਸੀ ਧੜਕਣ ਹੈ’ ਅਤੇ ‘ਐ ਜਾਨੇ-

ਵਫਾ’ ਹਿੰਦੀ ਫਿਲਮ ਸੰਗੀਤ ਵਿਚ ਕਲਾਸਿਕ ਦਾ ਦਰਜਾ ਰੱਖਦੇ ਹਨ।

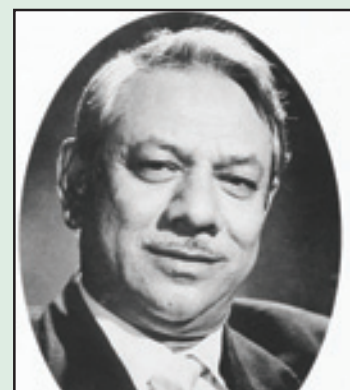
ਤੀਜੀ ਫਿਲਮ ‘ਮਿਰਜ਼ਾ ਗਾਲਿਬ’ (1954) ਸੀ ਜਿਸ ਨੂੰ ਸੋਹਰਾਬ ਮੋਦੀ ਨੇ ਨਿਰਦੇਸ਼ਿਤ ਕੀਤਾ ਸੀ। ਇਸ ਵਿਚ ਮੁੱਖ ਰੋਲ ਭਾਰਤ ਭੂਸ਼ਣ ਅਤੇ ਸੁਰੱਈਆ ਦੇ ਸਨ। ਫਿਲਮ ਦੀ ਕਹਾਣੀ ਸਮਾਦਤ ਹਸਨ ਮੰਟੋ ਅਤੇ ਰਾਜਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਬੇਦੀ ਨੇ ਲਿਖੀ ਸੀ। 1952 ਵਿਚ ਹੀ ਬਣੀ ਫਿਲਮ ‘ਕਲਪਨਾ’ ਹਿੰਦੀ ਫਿਲਮ ਇਤਿਹਾਸ ਵਿਚ ਵਿਲੱਖਣ ਕਿਸਮ ਦੀ ਫਿਲਮ ਹੈ ਜਿਸ ਨੂੰ ਨ੍ਰਿਤ-ਨਿਰਦੇਸ਼ਕ ਉਦੈ ਸ਼ੰਕਰ ਨੇ ਲਿਖਿਆ ਤੇ ਨਿਰਦੇਸ਼ਿਤ ਕੀਤਾ ਸੀ।

ਮਹੱਤਵਪੂਰਨ ਭਾਗ ਬਣਾਉਣਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹੈ। 1951 ਵਿਚ ਹੀ ਜ਼ਿਆ ਸਰਹੱਦੀ ਨੇ ‘ਹਮਰਾਹੀ’ ਦਾ ਨਿਰਦੇਸ਼ਨ ਕੀਤਾ।

1951 ਵਿਚ ਭਾਰਤ ਵਿਚ ਤਕਰੀਬਨ 2059 ਕਰੋੜ ਰੁਪਏ ਦੇ ਨਿਵੇਸ਼ ਨਾਲ ਪਹਿਲੀ ਪੰਜ ਸਾਲਾ ਯੋਜਨਾ ਲਾਗੂ ਕੀਤੀ ਗਈ। ਮੁਲਕ ਦਾ ਵਿਕਾਸ ਸਮਾਜਵਾਦੀ-ਨਹਿਰੂਵਾਦੀ ਵਿਚਾਰਧਾਰਾ ਅਨੁਸਾਰ ਕਰਨਾ ਮਿਥਿਆ ਗਿਆ। 1952 ਵਿਚ ਵਿਚ ਸਰਕਾਰ ਦੁਆਰਾ ਬਣਾਈ ਫਿਲਮ ਇਨਕੁਆਰੀ ਕਮੇਟੀ ਨੇ ਆਪਣੀਆਂ ਸਿਫਾਰਿਸ਼ਾਂ ਪੇਸ਼ ਕੀਤੀਆਂ। ਇਹ ਸਿਫਾਰਿਸ਼ਾਂ ਲਾਗੂ

ਸਰਕਾਰੀ ਤੌਰ ‘ਤੇ ਫਿਲਮ ਸਨਅਤ ਵਿਚ ਲੱਗ ਰਿਹਾ ਕਾਲਾ ਧਨ ਨੱਲੂ ਲਿਆ।

ਵਿੱਤ ਵਿਭਾਗ ਨੇ ਹੁਨਰਮੰਦ ਨਿਰਦੇਸ਼ਕਾਂ ਨੂੰ ਫਿਲਮ ਲਈ ਕਰਜ਼ੇ ਮੁਹੱਈਆ ਕਰਵਾਈ। ਇਸੇ ਕਮੇਟੀ ਦੀਆਂ ਸਿਫਾਰਿਸ਼ਾਂ ਨੂੰ ਆਧਾਰ ਬਣਾ ਕੇ ‘ਫਿਲਮ ਇੰਸਟੀਚਿਊਟ ਪੂਨਾ’ ਕਾਇਮ ਕੀਤੀ ਗਈ ਜਿਸ ਦਾ ਮੁੱਖ ਉਦੇਸ਼ ਨਾ ਸਿਰਫ ਭਾਰਤੀ ਸਿਨੇਮਾ ਦੇ ਮਿਆਰ ਨੂੰ ਉਚਾ ਚੁੱਕਣਾ ਸੀ, ਸਗੋਂ ਸਿਨੇਮਾ ਵਿਚ ਸਮਾਜ, ਕਲਾ, ਸੰਚਾਰ ਤੇ ਸਭਿਆਚਾਰ ਦੇ ਸੁਮੇਲ ਨੂੰ ਨਵੇਂ ਸਿਰਿਉਂ ਵਾਚਣਾ ਵੀ ਸੀ। ਕਮੇਟੀ ਨੇ ਮੁਕ ਸਿਨੇਮਾ ਦੇ ਦੌਰ ਦੀਆਂ

1947 ਪਿੱਛੋਂ ਫਿਲਮੀ ਦੁਨੀਆਂ ਵਿਚ ਧਾਕ ਜਮਾਉਣ ਵਾਲੇ ਫਿਲਮਸਾਜ਼ (ਖੱਬਿਓਂ) ਰਾਜ ਕਪੂਰ, ਗੁਰੂ ਦੱਤ ਤੇ ਮਹਿਬੂਬ ਖਾਨ।

ਉਹਨੇ ਆਪਣੇ ਪੂਰੇ ਫਿਲਮੀ ਕਰੀਅਰ ਵਿਚ ਸਿਰਫ ਇਹੋ ਫਿਲਮ ਬਣਾਈ। ਫਿਲਮ ਦੀ ਕਹਾਣੀ ਨਾਚ ਨਾਲ ਜੁੜੇ ਅਜਿਹੇ ਬੰਦੇ ਦੇ ਅੰਤਰ-ਦਵੰਦ ਅਤੇ ਸੰਘਰਸ਼ ਦੀ ਕਹਾਣੀ ਹੈ ਜੋ ਸੰਗੀਤ ਸਿੱਖਿਆ ਨੂੰ ਸੰਚਾਰ ਦਾ ਸਭ ਤੋਂ ਸਮਰੱਥ ਮਾਧਿਅਮ ਮੰਨਦਿਆਂ, ਇਸ ਦੀ ਸਿਖਲਾਈ ਨੂੰ ਸਿੱਖਿਆ ਦਾ

ਕਰਦਿਆਂ ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਨਾ ਸਿਰਫ ਸਟੂਡੀਓ ਸਿਸਟਮ ਦਾ ਖਾਤਮਾ ਕਰ ਦਿੱਤਾ, ਸਗੋਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਫਿਲਮ ਨਿਰਦੇਸ਼ਕਾਂ-ਨਿਰਮਾਤਾਵਾਂ ਨੂੰ ਉਤਸ਼ਾਹਿਤ ਕੀਤਾ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਸਿਨੇਮਾ ਦੀ ਕਲਾ ਤੇ ਸੁਹਜ ਦਾ ਮਿਆਰ ਕਾਇਮ ਰੱਖਣ ਦਾ ਹੁਨਰ ਸੀ। ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਫਿਲਮ ਵਿੱਤ ਨਿਗਮ ਬਣਾਇਆ ਅਤੇ

ਫਿਲਮਾਂ ਸਾਂਭਣ ਲਈ ਵੀ ਖਾਸ ਵਿਭਾਗ ਬਣਾਉਣ ਦੀ ਸਿਫਾਰਿਸ਼ ਕੀਤੀ।

1952 ਵਿਚ ਭਾਰਤ ਵਿਚ ਪਹਿਲਾ ਕੌਮਾਂਤਰੀ ਫਿਲਮ ਸਮਾਰੋਹ ਹੋਇਆ ਜਿਸ ਦੀ ਪ੍ਰਧਾਨਗੀ ਪ੍ਰਧਾਨ ਮੰਤਰੀ ਜਵਾਹਰ ਲਾਲ ਨਹਿਰੂ ਨੇ ਕੀਤੀ। ਇਸ ਦੌਰ ਦੀ ਮਹੱਤਵਪੂਰਨ ਫਿਲਮ ਸੀ ਬਲਦੇਵ

ਆਵਾਜ਼
ਦੇ ਕਹਾਂ
ਹੈ...
-5-

ਕੁਲਦੀਪ ਕੌਰ

ਫੋਨ: +91-98554-04330

ਰਾਜ ਚੋਪੜਾ ਦੁਆਰਾ ਬਣਾਈ ‘ਅਫ਼ਸਾਨਾ’। ਇਹ ਫਿਲਮ ਅਮੀਰ ਅਤੇ ਗਰੀਬ, ਦੇ ਪਰਿਵਾਰਕ ਮਾਹੌਲ ਵਿਚ ਪਲੇ ਹੋਏ ਹਮਸਕਲ ਭਰਾਵਾਂ ਦੀ ਕਹਾਣੀ ਸੀ ਜਿਹੜੇ ਆਪਸ ਵਿਚ ਚੰਗਿਆਈ ਅਤੇ ਬੁਰਾਈ ਦੇ ਮੁੱਦੇ ‘ਤੇ ਇਕ-ਦੂਜੇ ਨਾਲ ਆਹਮੋ-ਸਾਹਮਣੇ ਹੁੰਦੇ ਹਨ। ਫਿਲਮ ਵਿਚ ਜਿਥੇ ਦੂਜੇ ਸੰਸਾਰ ਯੁੱਧ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਹੋਂਦ ਵਿਚ ਆਈ ਸੁਪਰ ਅਮੀਰ ਕਲਾਸ ਦੇ ਸਮਾਜਕ ਸਰੋਕਾਰਾਂ ਤੋਂ ਕੰਨੀ ਵੱਟਣ ਨੂੰ ਫਿਲਮਾਇਆ ਗਿਆ ਸੀ, ਉਥੇ ਫਿਲਮ ਗੀਤ-ਸੰਗੀਤ ਦੀ ਖੁਬਸੂਰਤੀ ਕਰ ਕੇ ਵੀ ਯਾਦ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਇਸ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਰਾਜ ਕਪੂਰ ‘ਬਰਸਾਤ’ ਰਾਹੀਂ ਆਪਣੀ ਸ਼ਾਨਦਾਰ ਸ਼ੁਰੂਆਤ ਕਰ ਚੁੱਕੇ ਸਨ। 1951 ਵਿਚ ਨਿਤਿਨ ਬੋਸ ਦੇ ਨਿਰਦੇਸ਼ਨ ਵਿਚ ਬਣੀ ਫਿਲਮ ‘ਦੀਦਾਰ’ ਵੀ ਚਰਚਿਤ ਰਹੀ, ਪਰ ਮਹਿਬੂਬ ਖਾਨ ਦੀ ਫਿਲਮ ‘ਆਨ’ ਨੇ 1952 ਵਿਚ ਕੌਮਾਂਤਰੀ ਪੱਧਰ ‘ਤੇ ਭਾਰਤ ਨੂੰ ਮੁਹਰਲੀਆਂ ਕਤਾਰਾਂ ਵਿਚ ਲਿਜਾ ਖੜ੍ਹਾ ਕੀਤਾ।

ਸੰਤਾਲੀ ਤੋਂ ਲੈ ਕੇ ਪਚਵੰਜਾ ਤੱਕ ਬਣੇ ਸਿਨੇਮਾ ਨੂੰ ਭਾਰਤ ਦੇ ਸਿਨੇਮਾ ਦਾ ‘ਕਲਾਤਮਿਕ ਦੌਰ’ ਜਾਂ ‘ਸੁਨਹਿਰੀ ਦੌਰ’ ਕਿਹਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਇਹ ਦੌਰ ਮੁੱਖ ਰੂਪ ਵਿਚ ਗੁਰੂ ਦੱਤ ਅਤੇ ਰਾਜ ਕਪੂਰ ਦੇ ਨਾਮ ਲਿਖਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੋਵਾਂ ਦੁਆਰਾ ਬਣਾਈਆਂ ਫਿਲਮਾਂ ਨੇ ਕਲਾ, ਸੁਹਜ, ਤਕਨੀਕ ਤੇ ਵਿਸ਼ੇ ਪੱਖੋਂ ਭਾਰਤ ਦੇ ਸਿਨੇਮਾ ਨੂੰ ਨਵੀਆਂ ਲੀਹਾਂ ‘ਤੇ ਤੋਰਿਆ।

(ਚਲਦਾ)

BIGGEST SALE EVER ON PUNJABI TV

40% OFF

PER MONTH

FOR 12 MONTHS ON PUNJABI MEGA PACK

PUNJABI MEGA PACK

GET DISH FOR THE BEST PUNJABI TV PROGRAMMING

\$14⁹⁹
MO
FOR 12 MONTHS

~~\$24⁹⁹~~
MO
REGULAR PRICE

jus
punjabi

PTC
PUNJABI

Q
eto
ਪੰਜਾਬੀ

WILLOW HD

GLOBAL
PUNJAB

mh
MILIONE

OX
TASHAN

jus
24x7

PTC
NEWS

PTC
chak de

Requires 24-month commitment, credit qualification and subscription to qualifying American programming. Early Termination Fee applies. Cannot be combined with other International offers.

Order now and **SAVE \$120!**

1-888-626-0801

Use Offer Code **SAVEBIG**

dish

International programming requires additional \$10/mo. International Basic Package or any America's Top Package.

Important Terms and Conditions: \$10/mo. Credit for 12 Months Offer: Valid for activation and installation of qualifying new DISH service. Requires subscription to a qualifying American or DishLATINO package in addition to Punjabi Mega Pack. Must provide Offer Code at time of order. Receive a monthly credit of \$10 for the first 12 months.

Promotional Offers: All prices, fees, charges, packages, programming, features, functionality and offers subject to change without notice. After any applicable promotional period, then-current everyday monthly price applies and is subject to change. **ETF:** If you cancel service during first 24 months, early termination fee of \$20 for each month remaining applies.

Additional Requirements: Installation/Equipment Requirements: A second dish antenna may be required to view both International and American programming. Free Standard Professional Installation only. Leased equipment must be returned to DISH upon cancellation or unreturned equipment fees apply. Upfront and additional monthly fees may apply. **Miscellaneous:** Offers available for new and qualified former customers, and subject to terms of applicable Promotional and Residential Customer agreements. Taxes or reimbursement charges for state gross earnings taxes may apply. Additional restrictions and taxes may apply. **Offer ends 8/13/15.**

© 2015 DISH Network L.L.C. All rights reserved.

0801-Q2R2-PUNJABI BSE Promo MAY

Gakhal Brothers Entertainment Pvt. Ltd & Amolak Singh Gakhal Present

Cast: Gippy Grewal, Tina Ahuja, Dharamendra, Geeta Basra, Sanjay Mishra, Ravi Kishan, Mukesh Tiwari

Director Smeep Kang **DOP** Manoj Shaw **Story** Smeep Kang
Screenplay & Dialogue Vaibhav Suman & Shreya Srivastava

Editor Ritesh Soni **Music** Badshah Jatinder Shah & Dr. Zeus
Produced by Iqbal Singh Gakhal, Palwinder Singh Gakhal,
Manwinder Singh & Gurvinder Singh

Background Music Sanjoy Chaudhory
Sound Design Parikshit Lalwani **Publicity Stills by** Harjit Singh

ਫਿਲਮ ਜਲਦ ਹੀ ਅਮਰੀਕਾ ਦੇ ਸਿਨੇਮਾ ਘਰਾਂ ਵਿਚ ਵੀ ਦਿਖਾਈ ਜਾਵੇਗੀ

Ad sponsored by Punjab Times